Doktori (PhD) értekezés

A néprajzi tárgygyűjtemények kollázs típusú megközelítése

Tipológia – hálózat – kontextus

Rózsáné Bóna Bernadett

Debreceni Egyetem
Bölcsészettudományi Kar
Debrecen, 2020

A néprajzi tárgygyűjtemények kollázs típusú megközelítése
Tipológia – hálózat – kontextus

Értekezés a doktori (Ph. D.) fokozat megszerzése érdekében a néprajzi tudományágban

Írta: Rózsáné Bóna Bernadett
okleveles etnográfus, muzeológus és néprajz szakos középiskolai tanár

Készült a Debreceni Egyetem Történelmi és Néprajzi Doktori Iskolája (Néprajz Doktori Programja) keretében.

Témavezető: Dr. Keményfi Róbert

A doktori szigorlati bizottság:

elnök: Dr. ……
tagok: Dr. ……
Dr. …….

A doktori szigorlat időpontja: 20….. . ……. ….. .

Az értekezés bírálói:

Dr. …….
Dr. …….
Dr. …….

A bírálóbizottság:

elnök: Dr. ……
tagok: Dr. ……
Dr. …….
Dr. …….
Dr. …….

A nyilvános vita időpontja: 20….. . …….. … .

Én Rózsáné Bóna Bernadett teljes felelősségem tudatában kijelentem, hogy a benyújtott értekezés önálló munka, a szerzői jog nemzetközi normáinak tiszteletben tartásával készült, a benne található irodalmi hivatkozások egyértelműek és teljesek. Nem állok doktori fokozat visszavonására irányuló eljárás alatt, illetve 5 éven belül nem vontak vissza tőlem odaítélt doktori fokozatot. Jelen értekezést korábban más intézményben nem nyújtottam be és azt nem utasították el.

Nyíregyháza, 2020. július 16.

Rózsáné Bóna Bernadett

A néprajzi tárgygyűjtemények kollázs típusú megközelítése

Tipológia – hálózat – kontextus

Tartalomjegyzék

1 Bevezetés 7
2 Múzeumi misszió – múzeumi projekt 11
3 A néprajzi muzeológia tárgyfeldolgozásának potenciális opciója 23
3.1 Gyűjtemény-kezelést megalapozó tények 23
3.1.1 Információ, forrás- és dokumentáris érték 24
3.1.2 Gyűjtés – gyűjtemény 29
3.1.3 Strukturális feldolgozási rendszer 31
3.2 Kontextualizálás 33
3.2.1 Gyűjtemény-létjogosultság 33
3.2.2 Múzeumi tárgyfeldolgozás 35
3.2.3 Múzeumi tárgycsoport feldolgozás 40
3.3 Sajátos információhalmazokból eredeztethető konnotatív elméletek 43
3.4 Összegzés 43
4 A néprajzi (mű)tárgyak elméleti és gyakorlati megjelenései a néprajz tudománytörténetében 44
4.1 Elmélet 44
4.2 Gyakorlat 46
5 Muzeológiai esettanulmány: a Sóstói Múzeumfalu műtárgy nyílászárói 51
5.1 A Sóstói Múzeumfalu 51
5.2 Tipológia 52
5.2.1 A nyílászáró tárgycsoport körülményei, tulajdonságai, megváltoztathatatlan paraméterei 52
5.2.2 Népi építészeti alapok 55
5.2.3 Klasszifikációs tipológiai rendszer 59
5.2.4 A tipológiai rendszer specifikus felépítése 61
5.2.5 A bejárati ajtók variánsai 66
5.2.6 Az ablakok variánsai 84
5.2.7 Konlklúzió 134
5.3 Társadalmi kontextusok 134
5.3.1 A rekonstruált kontextusok jelentősége 134
5.3.2 Adattári szövegkontextusok 136
5.3.3 A nyílászárók társadalmi szerepének rendszere 137
5.4 Speciális adathalmazokból születő unikális teóriák 174

5.4.1 Kontaktdiszciplínák alternatív elméletei 174
5.4.2 Szituációk analitikája 183
5.5 Társadalmi szerepváltozás az ajtónál – adattári példák 199
5.6 A tipológia, a társadalmi kontextusok és az unikális teóriák hálózata, kollázsa 211
5.6.1 Tárgycsoportra vonatkozó információk 211
5.6.2 Szövegkörnyezetek, mint adathordozók 221
5.6.3 Unikális teóriák koherens adatai 238
5.6.4 A hálózata és a kollázs innovatív eredményei 245
6 Kitekintés 254
6.1 Konklúzió 254
6.2 Jövőkép 265
7 Absztrakt 275
7.1 Az értekezés magyar nyelvű absztraktja 275
7.2 Az értekezés angol nyelvű absztraktja 275
8 Hivatkozott irodalom 278
Melléklet

1 Bevezetés

Az összetett kulturális és társadalmi kontextusokból kiragadott múzeumi tárgyak értékmeghatározása, megteremtése, megismertetése speciális múzeumelméleti és gyakorlati kihívás.[1] Ezen célok megvalósításának okai széles skálán mozognak, egészen a muzeológus önigazolásán keresztül az intézmény társadalmi beágyazottságának erősítéséig.[2] A mindennapi múzeumi tevékenységek gyakorlata során egy tárgy számos lehetőséget hordoz magában az információk és a belőlük építkező jelentéstartományok ismeretének függvényében. Az adatok tipologizálásának, rendszerbe foglalásának, feldolgozásának múzeumi módszerei nem eléggé teoretizáltak, sokkal inkább jellemzi e tevékenységet az „alkotói szabadság" és az időszakosan aktuális múzeumi irányzatok befolyása. Természetesen mindezzel párhuzamosan a múzeumok jelen gyűjteményezési, reprezentációs, közönségkapcsolati módok problémái a múzeumtudományi diskurzus palettáján mindennaposan szereplő témák. Ezek azonban napjainkra a múzeum felé irányuló elvárások, a megfelelés kényszere által háttérbe szorították azt az eredetmissziót, amelyet nagy részben a „régen gyűjtött", már a raktárak polcain álló tárgyak megszerzése idején fogalmaztak meg, ahelyett, hogy aktualizálva a múltat: koncepciókat, módszereket alakítottak volna ki a tárgyfeldolgozások során a klasszifikációk, a tipologizálások és az élmény alapú bemutatás, tehát az elvárt társadalmi „hasznosítás" kontaktusára.[3]

Az etnográfiai műtárgyállományok és azok koherens információhalmazai evidens módon léteznek, azonban az, hogy a muzeológia azokat hogyan hozza felszínre, hogyan rögzíti, hogyan közelíti meg, hogyan dolgozza fel, és hogyan mutatja be az a különböző korszakok és irányzatok, adott intézmények és azok aktuális muzeológusainak nézetei által létrejött produktumai, paradigmái.[4]

---

[1] „A múzeumban a tárgyak értékét reprezentativitását különféle eljárásokkal meg lehet változtatni, ugyanakkor különféle folyamatok spontán módon alakítják is." Fejős Z. 2003.a 47.; „A muzeológiában általánosan elfogadott nézet, hogy a múzeumi (gyűjteményi és kiállítási) tárgy a megismerés és az ismeretközvetítés legfontosabb múzeumi eszköze." Frazon Zs. 2011. 73.

[2] Továbbá: Frazon Zs. 2011. 74.

[3] „(Frazon Zsófia:) … összekötni a múzeumi raktárakban felhalmozott tudást azzal a mindennapi tudással és tapasztalattal, amelyben maguk is élnek. Ebben a kortárs kultúrának alapvető szerepe van." Berényi M. 2010.; „A tárgyak gyűjtésében és kezelésében ez rugalmasságot és sokszínűséget vár el a muzeológustól. Hiszen a látogató életvilága, mindennapi tapasztalata számára kell majd a tárgyat beszédessé tenni – s ehhez már megszerzésekor és feldolgozásakor is minél több megszólalási formáját kell tudni értékelni, felmérni, előrevetíteni. A kurátor legfőbb képessége a tárgyak poliszémiájának felismerése lesz." Ébli G. 2009. 19.

[4] „minden alkotó és intézmény keresi a témájához, a hagyományaihoz, a tudományos paradigmáihoz, lehetőségeihez és elvárásaihoz legközelebb álló kifejezési módot." Frazon Zs. 2011. 23.; „Az anyagi kultúra lehetséges értelmezési módjai változatosak. … Egy tárgy jelentése és osztályozása nem magától értetődő vagy kizárólagos, a múzeum helyzetétől és céljától függően rakódik rá a tárgyra. … a tárgyak ki vannak téve a jelentés szüntelen ingadozásának, és nyitottak az interdiszciplináris értelmezésekre." Cameron, F. 2012. 163.

Disszertációm alapja – a számos nézet közül – a használat szerint összerendeződött, kiválasztott tárgycsoport feldolgozása során alkalmazott „*evolucionista antropológia klasszifikációs és tipológiai rendszer*”-e, amely a formai és technológiai struktúrán nyugszik.[5] Mindazonáltal fontos hangsúlyozni, hogy a tipológiai rendszer felállítása a múzeumi tárgycsoport-feldolgozásnak csak egy olyan töredéke – azonban elengedhetetlen alapja[6] – amelyhez további kutatások, ez által egyéb információk is társulnak.[7] A vizsgálat során felszínre kerülő adatok, tárgytörténetek lehetőséget adnak a rekontextualizációra, amelyek vonatkozhatnak egy tárgyra, adott esetben akár a tárgycsoport minden egyes darabjára, vagy kiszélesítve a kört mindazon tárgyakra, amelyek az adott tárgycsoportot reprezentálják. Mindent összevetve a tárgyfeldolgozást munkám során teljes egészében az „assemblage” gondolatvilága és a „kollázs” típusú adatkezelés szövi át.

Az „assemblage” széles tudományos körben használt fogalma, jelentése, az általa preferált gondolkodásmód szerint: „minden mindennel összefügg”.[8] Wilhelm Gábor 2013-ban az új múzeológia összefoglalása, azon belül a többféle értelmezés, olvasat kapcsán említi, és kihangsúlyozza, hogy az „assemblage” az adatokat, információkat sokkal inkább „*egyfajta «hálózatként»*” kezeli, mintsem „*hierarchikus szerkezet*”-ként, így erősítve a multivokalitás jelenségét.[9] Ez a két fő szempont – miszerint minden mindennel összefügg és ezek az összefüggések nem hierarchikusan rendeződnek, hanem hálózatosan – emelheti a jelen kihívások területére a múzeumi praxisban megjelenő „régen gyűjtött” tárgyak adatfeldolgozásának, jelentésmezejük rekonstruálásának, többletjelentésük megerősítésének aktuális problematikáját. Mivel, ha minden mindennel összefügg, akkor a tárgyról gyűjtött bármilyen közvetlen, vagy közvetett adat is jelentőséggel bír és azok megfelelő kezelése erősítheti a múzeumi tárgyak információs, forrás- és dokumentáris értékét, poliszémikus jellegét. Így válik minden adat értékessé.

Továbbá a „kollázs” típusú megközelítés – miszerint: „*a kollázs egy olyan reprezentációs eljárás, amely a kulturális rend leképezésének (szétszedésének és*

[5] Frazon Zs. 2011. 215.
[6] Ébli G. 2009. 64-65.
[7] „Összességében, a szelektálás és a kategorizálás révén nem egy tárgy szinte többet veszít a szemiotikai többértékűségéből, mint amennyit a megőrzése révén nyer, különösen, ha a megőrzés valójában csak egy korlátozott nyilvánosságot jelent.” Ébli G. 2009. 63. – Ezért fontos tovább lépni!
[8] Lameu, P. 2016.; Wacquant, L. 2012. 17.; Továbbá, a minden mindennel összefügg gondolatot igazolják: „A változások eredményeként történeti, művészeti, néprajzi és más gyűjtemények egymást kiegészítve, egy holisztikus kultúra-fogalom felé közeledve dolgoznak.” Ébli G. 2009. 16.; Fejős Z. 2003.a 44.
[9] Wilhelm 2013. 19.

összerakásának) egy lehetséges módja…"[10] – tökéletesen illeszkedik a „régen gyűjtött" tárgyak újra-kontextualizálásának kísérleti folyamatába. Az egykor eredeti kontextusból kiragadott, kvázi szétszedett kultúra egy töredékének újra esélye lesz a „darabok", információk, adatok összerakása során egy leképezett, rekonstruált kultúrára, amelyeket gyakorlatilag az újraépített kontextusok alkotnak. Így lesz kapcsolat az adatok és a kontextusok, illetve a tipológia és a rekonstruált kontextusok, továbbá a tipológia az adatok és a kontextusok között.

Miért fontos mindez? Miért fontos a múzeumi tárgyfeldolgozást új alapokra helyezni? Mert nem hunyhatunk szemet a már meglévő, raktárakban és régen készült – vagy akár újszerű, de régi elméleti alapokon nyugvó – állandó kiállításainkban rejtőző tárgyaink felett és nem seperhetjük örökké szőnyeg alá a fel-fel bukkanó problémakört ahelyett, hogy beemeljük őket a jelen múzeumi törekvések alanyai közé. Mert ezzel az új szemlélettel a muzeológiai módszertan területén a „régen gyűjtött" tárgyak feldolgozása, a „régi, kissé elavult" múzeumi eljárások, mint például az evolucionista antropológia klasszifikációi és a jelen múzeumi elvárások, kihívások, az élmény alapú, közösségi színtérként működő, de mégis tudományos múzeumok egyre nagyobb szakadéka közé építhetünk hidat. Végleg szakítani kell az "elefántcsont-torony" típusú múzeumi léttel és partnerként kell kezelni a látogatót, fókuszálni a felmerülő igényekre, miközben nem veszítjük el tudományos intézményi mivoltunkat.[11]

Mindannak fényében, hogy ez a munka a néprajztudomány múzeumtudományi területére tehető, fontos hangsúlyozni, hogy az innovatív tárgyfeldolgozás célja a tudományos előrelépés mellett a múzeum társadalmi beágyazottságának elősegítése, a tudáson alapuló közösségi színtér megteremtése. Ezzel a tárgyfeldolgozási alappal, tehát a tárgyak kontextualizálásával, a „szétszedett" kultúra újraépítésével, a tárgyak feldolgozásának újszerű gondolkodásmódjával teremthetünk hiteles fundamentumot az élémény-alapú múzeumok számára, így kiaknázva az alkalmazott néprajztudomány lehetőségeit.[12]

---

[10] Frazon Zs. 2011. 29.; Hiszen a világ a maga totalitásában nem hozzáférhető, csak részleteiben, így a komplexitást sem a totalitásában, hanem ezekben a részletekben kell keresni." Frazon Zs. 2011. 30. Frazon Zsófia a kollázs elméletet James Clifford amerikai történészt és antropológus munkájaként mutatja be.

[11] „A gyűjtemény, ha áttekinthetetlen, ha áttekinthetetlen elveszíti tudományos aktivitását, a tárgyak ún. rejtőzése folytán a múzeum tudományos intézet helyett lomtárrá zülléik." Kovács L. 1939. 261.; „(Radnóti Sándor:) … véget ért a múzeum naív korszaka…" Rajcsányi G. 2010.; „Minél szélesebb társadalmi rétegek, minél többféle elvárással jönnek ma a múzeumba, annál kevésbé elégséges a száraz tudományos prezentáció, a sablonos nemzeti érzések erőltetése, vagy éppen a nyárspolgári Bildung fontosságát sugalló műveltségi körséta." Ébli G. 2009. 63.;„…a látogató a múzeumot ne a nyomasztóan fölényes, objektív autoritás instanciájaként élje meg, hanem a saját emberi léptékéhez tudja mérni." Ébli G. 2009. 72.

[12] „Mivel a múzeum lényege az a különleges képesség, hogy szerencsés esetben együtt lélegzik az őt körülvevő társadalmi közeggel, nem kell mást tennünk, csak minden tudásunkkal figyelnünk azokat a külső és belső jelzéseket, amelyek alkalmasak arra, hogy szakmailag megalapozott, reális és fenntartható célokat fogalmazzunk meg, és megfelelően reagáljunk a környezeti hatásokra." Vígh A. 2010. 10. – Ebből a szemszögből fogalmazódott meg a disszertáció célja, lényegi alapja. A szabadtéri muzeológiában eltöltött aktív 7 év gyakorlati tapasztalata: a 188 tárlatvezetés, az 57 előadás során közvetlenül találkoztam a látogatók igényeivel, így alakult ki bennem a kép,

hogy a látogatóközönség a tárgyak kapcsán mire fogékony, mire kíváncsi. Impresszióim szerint: a régmúlt életvitelre, amit önmaga is el tud képzelni, ami lefordítva a muzeológiatudomány nyelvére a kontextusokon alapul. Ezért kell olyan tudományos munkákat végezni, amely a kontextusok rekonstruálását segíti elő, így megalapozva a tárgyak perspektívájából a néprajz szakterületén végzett magas kvalitású kutatásokat és a múzeumi ismeretátadás hiteles voltát.

2 Múzeumi misszió – múzeumi projekt

Kivétel nélkül minden gyűjtemény egyedi, páratlan legyen szó azonos vagy eltérő típusú (néprajzi, történeti, régészeti, irodalmi, természeti, ...) tárgyi együttesekről, mivel „születés" és gyarapodás történetük minden esetben kuriózumnak számít.[13] Azonban a gyűjtemények különbözőségének ellenére az egyes múzeumok életre hívása, tervezésének, megvalósításának könnyű vagy rögös útja ugyanazt az eredetmissziót teljesíti: a különféle koncepciók alapján felfedezett kulturális tárgyi értékek biztosítását a jövő számára.[14] E nemes feladat megvalósítása közben a folyamatos történelmi viszontagságok, a gazdasági-technikai fejlődés eredményei, a társadalmi elvárások mindig próbára tették, fejlesztették a múzeumok alkalmazkodó képességét, miközben állandó változásban volt és van létük értelme és ez által tevékenységük manifesztációi.[15] A létfontosságú útkeresés szerepe természetesen megkérdőjelezhetetlen a fejlődés, az előrehaladás érdekében, azonban mindez a tradicionális küldetést hol háttérbe szorította, hol messze túlmutatott rajtuk.

Mivel a disszertáció középpontjában a már meglévő – tradicionális küldetés szerint gyűjtött – múzeumi tárgycsoportok innovatív feldolgozása áll, így e fejezet a hazai és a nemzetközi muzeológiatudományban megfogalmazott olyan törvényeket, egyezményeket, eszméket, irányzatokat igyekszik összefoglalni, amelyek a 20. század közepétől egészen napjainkig hatnak a hazai muzeológusok elméleti és gyakorlati tevékenységeire, a szabadtéri muzeológiára, különös tekintettel az intézményi tárgyfeldolgozás területére akár (valós vagy lehetséges) közvetett, vagy közvetlen módon.

A napjainkban is hatályos 1997. évi CXL. 42.§(1),(2). magyar múzeumi törvény egy olyan eredetmisszióhoz köthető alapkeret, amely tulajdonképpen teret biztosít az aktuális eszméknek, irányzatoknak, így hozzájárul a folyamatos fejlődéshez. A törvény értelmében –

[13] Fejős Z. 2000. 9.
[14] „Bármilyen tárgy, feljegyzés, kép, hangfelvétel csak akkor válik a múlt forrásává, ha fennmarad, a kutatás számára hozzáférhetővé válik, és tanulmányozható lesz." Fejős Z. 2000. 17.; „A tárgyak rendszeres gyűjteménnyé alakítása a világ megismerése s megismertetése érdekében történik – minden mellékkörülmény ellenére is." Fejős Z. 2000. 19.
[15] „ …kritikai és reflexív antropológia, illetve kontaktzóna , polivokalitás, reprezentációs válság, writing culture, tárgykollektíva, perspektivizmus (és relativizmus), ontológiai fordulat, szimmetrikus (lapos) ontológia, multispecies ethnography. … Mindegyikre jellemző, hogy a kulturális fordulatokhoz hasonlóan egy-egy újabb lökést adtak az antropológiai muzeológia (és általában az antropológia) továbbgondolásához vagy egy-egy aspektusának, problémájának kritikai újrafogalmazásához." Wilhelm G. 2013. 9.; Tulajdonképpen mindig fontos volt és lesz, hogy „a hazai muzeológia felzárkózzon a nemzetközi kérdésfeltevésekhez." Ébli G. 2009. 155.; Továbbá a változás más aspektusból: Vígh A. 2010. 10-18.

legyen a gyűjteménye bármilyen típusú, vagy az intézmény jellege szerint zárt, vagy szabadtéri – a *„múzeum a kulturális javak tudományosan rendszerezett gyűjteményeiből álló muzeális intézmény”*, amelynek *„feladata a kulturális javak meghatározott anyagának folyamatos gyűjtése, nyilvántartása, megőrzése és restaurálása, tudományos feldolgozása és publikálása, valamint kiállításokon és más módon történő bemutatása”*. Mindezek által a törvényben megfogalmazott plasztikus definíciók lehetőséget nyújtanak arra, amit lényegében a változó múzeumi igények és a fennmaradás „farkas törvényei” generálnak, miszerint napjainkat (is) kiemelkedően jellemezik az egyfajta vége-láthatatlannak tűnő tevékenység akciók, amelyek az intézmények jövőképének állandó újrafogalmazását, a paradigmaváltások sorát eredményezik.[16] Így kerülnek megfogalmazásra az újabbnál-újabb küldetésnyilatkozatok, illetve kidolgozásra az innovatív intézményi koncepciók, éves stratégia tervek, projektek.

Ugyanakkor a muzeológiai munka elengedhetetlen bázisát foglalja össze a törvény és a megfogalmazott evidenciák között találhatóak olyanok, amelyek megvalósítására konkrét szabályok vonatkoznak és olyanok is, amelyek egzakt módon nem mérhetőek. A *„rendszerezett gyűjtemény”* írásos szerkezetét alapvetően a nyilvántartásban lefektetett elvek koordinálják, míg az elhelyezési, raktározási rendszereket a restaurátorok, gyűjteménykezelők szakmai tudása határozza meg. Így azt mondhatjuk, hogy a rendszerezés, a nyilvántartás, a megőrzés, a restaurálás területe viszonylag szabályozott, így az előírásokat követve eleget tehetünk a követelményeknek.[17] A muzeológia tudományának – legyen az néprajzi, vagy bármely szakirányú – természetesen ez egy olyan szegmense, ahol mind az elvégzett munka ténye, mind minősége bizonyos fokig konkrétumok mentén szabályozható, ez által mérhető. Továbbá vannak átmenetek, hiszen a gyűjtési kört az intézmény elhelyezkedése, típusa, tehát ehhez kapcsolódóan annak jogköre szabályozza, de míg térben meghatároz, időben nem konkrét, sokkal inkább nyitott kérdésként definiálható – ami természetesen napjainkban is vitákra sarkallja a muzeológusokat.[18] Ezek mellett a *„tudományos feldolgozás”*, a *„publikálás”*, a *„kiállítás”*, illetve a *„más módon történő bemutatás”* a muzeológiának olyan területei, amelyeknek megvalósított produktumai ellenőrizhetőek, de azok mikéntje, minősége, kvalitása már kevésbé szabályozható. Tapasztalataim szerint a muzeológia ezen területén – sok esetben

[16] „a paradigma egy olyan modell, melyet az egyidőben tevékenykedő kutatók fogadnak el a problémák azonosításához és megoldásához” Frazon Zs. 2011. 16.;
Az intézmények jövőképének állandó újrafogalmazásáról: Cseri M. 2003. 5-11.; Fejős Z. 2003.a 17-38.; Frazon Zs. 2007.; Vígh A. 2010. 12.; Vécsey Zs. 2010. 86.; Czékmány A. 2010.; Berényi M. 2011.; Frazon Zs. 2011.; Berényi M. 2015.; Kemecsi L. 2017. 21-32.; Sári Zs. 2017. 51-60.; Aranyos S. 2017. 133., 135.

[17] Természetesen annak tudomásul vételével, hogy sokszor az anyagi források nincsenek egyenes arányban az előírt szakmai munka költségeivel.

[18] Például: Fejős Z. 2003.a 67-82.; Fejős Z. – Frazon Zs. 2004., 2005.; Frazon Zs. 2011. 159-176.; Nagyné Batári Zs. 2014. 119-210.

– minden múzeumi szakalkalmazottnak szubjektív „jogai" vannak, amelynek a külső hatások, a tudományos irányzatok, az intézményi elvárások, illetve önmaguk korlátai szabnak határt. Értelemszerűen az eredmények mérése a jelenlegi tudományos álláspontok képviselőinek reakciói alapján történik,[19] illetve adott munkák során a kritikával kezelt közönség-visszajelzések az irányadók, amelyek pozitív esetben befolyásolják a muzeológus további munkáját. Így például a gyűjtemény-feldolgozás megreformálását, a „régen gyűjtött" kulturális tárgyi értékek beemelését a múzeum felé támasztott jelenlegi elvárások sorába.

A magyar törvény mellett meg kell említeni a nemzetközileg is elismert 2004-es ICOM (International Council of Museums) által megfogalmazott múzeumi etikai kódexet, amelyben a múzeum definíciója sokkal inkább az ismeretátadás és a múzeum-közönség kapcsolata köré összpontosul: *„A múzeum profitra nem törekvő, a társadalom és fejlődése szolgálatában álló, a köz számára nyitott állandó intézmény, amely az emberek és környezetük anyagi és szellemi bizonyítékait gyűjti, megőrzi, kutatja, közvetíti és kiállítja tudományos, közművelődési és szórakoztató céllal."*[20] A múzeumok ilyen szemléletű meghatározásának és azok minden egyes részletének az intézmény minden tevékenység-szegmensére hatni kell. Ennek értelmében az eredetmisszió során „régen gyűjtött" tárgyak feldolgozásának is a társadalom és a fejlődés szolgálatában kell állnia, ami azt (is) jelenti, hogy igazodnunk kell a mai társadalmi igényekhez. Mindezt érdemes úgy tenni, hogy becsülve a múltban elért múzeumi szakmai eredményeket, az adott probléma megoldására a legcélravezetőbbet kell kiválasztani, ha kell, akkor a megfelelő módon aktualizálni, formálni. A gyűjtemények feldolgozása során fontos lehet a klasszikus tipológia, ugyanakkor elengedhetetlen eredményeinek integrálása a jelen tudományos, közművelődési és szórakoztató muzeológiai területekbe.[21] Az intézmények nyitottsága a gyűjtemények terén Magyarországon kezdetleges, de a törekvések már megfigyelhetőek, így például a Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum műtárgy gyűjteménye, a Néprajzi Múzeum honlapjára feltöltött tárgykatalógusok, vagy a Magyar Kereskedelmi és Vendéglátóipari Múzeum online kutatható képes levelezőlap-gyűjteménye kapcsán.[22] Továbbá a „régen gyűjtött" tárgyak megőrzése, kutatása, közvetítése és kiállítása tudományos, közművelődési és szórakoztató céllal szintén olyan kihívás, amelyre a hazai intézményeink folyamatosan

[19] Azért hangsúlyozom, hogy mindez a jelenre értendő, mivel nem tudhatjuk, hogy a jövőben mely kutató ad hitelt egy régen megfogalmazott elméletnek, ahogyan az a tapasztalatok szerint lenni szokott.
[20] ICOM Múzeumok Etikai Kódexe 2004. 7.; Továbbá e témában: Ambrose, T. and Paine, C. 2018.
[21] „Bonyolult feladattal állnak itt szemben a múzeumok. A dokumentáció szintjén különböző gyűjtemények számára kell átgondolt rendszert és rendet biztosítaniuk, ezen felül méltányolniuk és hasznosítaniuk kell a korábban befektetett munkát, valamint a felhasználók növekvő közösségeit és figyelembe kell venniük." Cameron, F. 2012. 167.
[22] A példák száma természetesen még bővíthető, a teljesség igénye nélkül soroltam fel őket.; Továbbá a gyűjtemények és a részvételi muzeológia kapcsolatát lásd később.

törekednek és részeredményeket produkálnak, azonban a megfogalmazott célok összehangolása és az esetenként szükséges teljes profilváltás még várat magára.

Mindazonáltal nem új keletű, hogy az alapfeladatokon túl a múzeumok, így a szabadtéri múzeumok is egyre fokozottabban küzdenek a kiváltképp szerteágazó külső és belső elvárások, ráhatások, irányzatok problémaköreivel, melyek az intézményi szerepkört befolyásolják.[23] Továbbá sok esetben elvonják a gyűjteményi munka területéről a figyelmet, ahelyett, hogy az új/nemzetközi irányzatoknak a lényegi részét beemelnénk a gyűjteményi munkálatokba, ezzel erősítve nem csak a múzeum, hanem a múzeumi gyűjtemény társadalmi beágyazottságát is.

A társadalmi szerepvállalás különböző nemzetközi megnyilvánulásai, céljai az új muzeológia kapcsán törnek felszínre, amelynek fokozatait és területi különbözőségeit Wilhelm Gábor 2013-ban „*Az új muzeológia fogalma és problémái*" című munkájában foglalja össze. A „*latin új muzeológiáról*" így ír: 1971-ben ICOM konferencián fogalmaznak meg radikális múzeumi átalakulást, amit az intézmények nagyobb mértékű társadalmi szerepvállalásában véltek megvalósítani, majd 1972-ben – szintén ICOM konferencián – megjelenik az *„integrális múzeum"*, vagyis a közösségi múzeum fogalma. Ezt követően 1984-ben, a First New Museology International Workshop (Québec) során kijelentik, hogy *„a múzeumok szerepe túllép a kulturális tárgyak megőrzésén, és annak ki kell terjednie a közösségek helyzetének javítására. …Ennek értelmében a múzeum az adott terület, közösség és örökség egységén belül felelős a társadalom érdekeiért, mint társadalmi menedzser."*[24] Mindezzel párhuzamosan az amerikai kritikai antropológia és a reflexív-, akcióantropológia is azt hangsúlyozza, hogy *„az adott közösségek helyzetén való javítani akarás"* fontos, amelyeket *„a saját tudományos és intézményi eszközökkel"* kell elérni.[25] Ezek a törekvések a magyar múzeumok szerepére nem hatottak radikálisan, még ha nyomokban fel is fedezhetünk olyan társadalmi szerepvállalásokat, amelyek a közösségeket segítették, azok nem voltak átütő erejűek a magyar muzeológiai tevékenységek rendszerében, így a tárgyközpontú szemléletet sosem váltotta fel teljesen a társadalmi szempontú irányzat.[26]

[23] „A 21. század muzeológiája nem értelmezhető az elmúlt évtizedekben végbement »memóriapolitikai fordulat« nélkül. …" György P. 2003. 16-20.
[24] Wilhelm G. 2013. 12.
[25] Wilhelm G. 2013. 13.
[26] Legalábbis olyan nem, amely a szakmai munkát veszélyeztette volna, mint például ahogyan arról Wilhelm Gábor ír: „Az akcióantropológia atyja, Sol Tax, a saját tevékenysége során is egyre kevésbé tudott az antropológiával foglalkozni, mert az általa felkeresett közösségek megsegítése és antropológiai kutatása mind nehezebben fért össze egymással." Wilhelm G. 2013. 13.

Ez természetesen nem azt jelenti, hogy a magyar muzeológia ne lenne szociálisan érzékeny, ne foglalkozna a kulturális alapellátással, vagy ne venne részt a társadalmi szerepvállalásban. Azonban máshonnan közelíti meg a kérdést, hiszen napjainkban azon van sok esetben a hangsúly, hogy a múzeumok hogyan tudnak reagálni bizonyos társadalmi problémákra, hogyan tudják gyűjteményeikkel és azok kontextualizálásával reprezentálni a múltat, amelyből tanulságok szűrhetőek le.[27] Így a tárgy fontos marad, de az kerül a középpontba, amit képviselni tud.[28] Ez a szemléletmód azonban már szorosabban kapcsolódik a latin és amerikai irányzatokkal szemben a brit Peter Vergo által 1989-ben bevezetett „új muzeológia" terminushoz, amely a kritikai és reflexív muzeológiát foglalta magába. Továbbá *„a múzeumi (a múzeumon belüli) részvételre összpontosít, azaz a múzeumi gyűjteményeknek a korábbinál erősebb kontextualizálásából és a múzeumi reprezentációra való reflexív tekintetből indul ki, és a társadalomnak a múzeumi területre való legszélesebb bevonását sürgette."*[29] A tárgyak kontextualizációja a tárgyakat természetesen visszahelyezi az egykori társadalmi létbe, így szituációkat jelenít meg és ez által tudja a látogatók életéhez, fantáziájához, az eddigi történelmi tudásához közelebb emelni, tulajdonképpen a meglévő tudás elemek / részletek „közé" beilleszteni a tárgyakat és reprezentációs jelentésüket, hiszen így válik elképzelhetővé, hogy az adott tárgy milyen élethelyzeteknek lehetett a részese és mindezek által miért fontos azokat megőrizni. Azonban ahhoz, hogy a múzeumok „régen gyűjtött" tárgyai köré kontextusokat tudjunk rekonstruálni a tárgyról közvetlenül vagy közvetetten adatok, információk, tárgytörténetek, környezeti leírások birtokában kell lennünk.[30] A tárgyak biográfiájának összeállítása során a megjelenő adatok lehetnek egyértelműek, ennek ellenére azok feldolgozása sosem fog homogén képet mutatni. Tehát konstatálnunk kell, hogy a tárgyak poliszémikus tulajdonságokkal rendelkeznek, ami jelentkezhet egy azon időszak alatt más-más perspektívák révén, illetve különböző időszakok azonos vagy különböző nézőpontjai által.[31]

---

[27] „A szabadtéri múzeumok fókuszpontja egyre inkább eltávolodik a kimerevített valóságképektől. A tárgyi világok szemléltetése helyett a diakronizmus, az emberi folyamatok, az ember és a tárgyak kapcsolatának értelmezése kerül a tárlatok középpontjába. A sztereotípiák helyett, az atipikus szituációk válnak az építészeti, antropológiai vizsgálatok gócpontjává. Az összefüggések szemléltetése, a különféle gazdasági, társadalmi problémák meghatározásai alkotják a szakmai munka súlypontját." Aranyos S. 2017. 135-136.

[28] „Azt a hozzáadott értéket kell világosan láttatnunk a társadalom számára, amely az adott tárgy muzealizálásának folyamatában, a műtárgy, a szakember és a befogadó közeg egymásra hatásában kristályosodik ki…" Vígh A. 2010. 16.

[29] Wilhelm G. 2013. 14.

[30] „ez emelte ki a múzeumi adat-, fotó-, irat-, hanganyag- és egyéb tárakat a feledés homályából. Minden olyan korábbi gyűjtés, amelyhez gazdag – s eddig jobbára fel nem dolgozott – információs anyag társul, az újrafelfedezés tárgya lett, úgy a gyűjteményre magára nézve, mint tudományhermeneutikai szempontból, az akkori múzeumi szemléletet a megértés, értelmezés egy állomásának tekintve." Ébli G. 2009. 17.

[31] „Mindebből már csak egy lépés annak belátása is, hogy a klasszikus gyűjteményi részek minősége, szempontjai, összetétele sem homogén, s azok értékét, jelentőségét is ennek megfelelően folyamatosan újra lehet gondolni. A jelen különbözőségének elfogadása és beépítése a múzeumi rendszerbe utat nyithat a múzeumi múlt

Gyakorlatilag a tárgyak köré épített információ-hálózatok nem alkotnak hierarchikus rendszert, így egy ugyanazon tárgy – amelyet különböző időszakokban vizsgálunk, akár más-más perspektívák mentén – összekapcsolhatja a múltban és a jelenben létrejött társadalmi tárgy-jelentőséget, tehát annak különböző prioritású értékeit. A perspektivizmus alapfeltevéseiből kiindulva – különböző látásmódok beemelése a tudományos munkába (kutatásba, muzeológiába) – gondolok itt a „régen gyűjtött" tárgy, tárgyak múzeumban már létrehozott jelentéstartományára és a tárgyhoz, vagy tárgycsoporthoz valamilyen módon kötődő személy, személyek által konstruált jelentések kapcsolatára. Így akár összefonódhat a tárgy biográfiája a *„kortárs tudáskörnyezetben nyerhető lehetséges jelentések"*-kel;[32] figyelembe véve mindazt, hogy *„minden értelmezés egy adott szerző konstrukciójának látszik; a tudás kereskedelmi árucikk, amely nem rögzített, vagy zárt, hanem folyamatosan alakuló és kontextusfüggő"*.[33] Mindehhez adhat teret a múzeum intézménye, ha a múzeumot a társadalmi tér olyan helyeként definiáljuk, ahol a különböző vélemények, látásmódok kontaktzónája kialakulhat.

Az eddig említettekkel párhuzamosan a hazai muzeológia területén, a szabadtéri muzeológia speciális helyzete által jobban generálta azt a problémát, – amely egyébként később minden típusú múzeumi intézményben megjelent – miszerint az ismeretátadás különböző típusait, a szakmai szempontok mértékeinek változékonyságát a piacorientáltság is befolyásolta. Ez a nehézség, tehát az eredetmisszió és az ismeretátadás mellett megjelenő piacorientáltság egyensúlyának kérdése, komplikációinak megoldása már a szabadtéri néprajzi múzeumok létrejötte előtt dilemmát okozott – ami azonban még ma is tart.[34] Domanovszky György 1940-ben a múzeumok anyagi gondjainak megoldását látta a szabadtéri múzeumok „*bizonyos üzleti vállalkozás"*-ainak megteremtésében, „engedélyezésében", azzal egyetemben, hogy hangsúlyozta „*a tudományos szempontok szigorú szem előtt tartás"*-át.[35] Később 1988-ban Korek József a szabadtéri múzeumokban zajló közművelődési és szakmai munka kapcsolatának jellemzése során említést tesz arról, hogy a szakmai munka egyre inkább összefonódik az idegenforgalommal, szinte üzleti vállalkozásokká válik, ahol a

rétegzettségének felismeréséhez. … a gyűjteményi anyag nem egy statikusan értékelt monolitikum, hanem élő nyersanyag, amelyből a mindenkori jelen más-más tanulságokat mozgósíthat." Ébli G. 2009. 18.

[32] Cameron, F. 2012. 162.; Továbbá értem ez alatt a Néprajzi Múzeum által preferált új gyűjtési és értelmezési szemléletmódokat, amelyek a MaDok kötetekben láttak napvilágot.

[33] Cameron, F. 2012. 162.

[34] „(Radnóti Sándor:) Kétségtelen, hogy a kutatás, a megőrzés és a prezentálás közötti arányokat minden múzeumnak ki kell dolgoznia, és fönn kell tartania." Rajcsányi G. 2010.; Bővebben és egyéb megvilágosításban a piacorientáltság problémájáról: Ébli G. 2009. 22-26.; Aranyos S. 2017. 133.

[35] Domanovszky Gy. 1940. 176.

közönségszolgálat és a *„public relations”* kerül előtérbe.[36] Alig tíz év elteltével, 1999-ben Cseri Miklós az érezhető változást így fogalmazza meg: *„Napjainkra a múzeumoknak a kiállításépítő, kutató és népszerűsítő szerepeken túl egyéb szolgáltatásokat is fel kell vállalniuk, egyenes arányban a múzeummal szemben támasztott társadalmi elvárásokkal.”*[37] 2003-ban Fejős Zoltán a szabadtéri múzeumokat *„a szabadidő komplex eltöltését kiaknázó […], a társadalmi emlékezet – jó esetben – dialógusokban történő megőrzését, feldolgozását és közvetítését szolgáló intézmény”*-ként említi.[38] A változások tehát egyértelműek, azonban nem csak a szabadtéri múzeumokat éri el a koncepcióváltás igénye, az ezredforduló misztikuma minden múzeumi intézmény innovatív irányítóját, kutatóját gondolkodásra késztetette, ugyanakkor az új irány központilag is befolyásolva volt, hiszen a megjelenő pályázati lehetőségek – ALFA program, TIOP, TÁMOP pályázatok – egyértelműen előtérbe helyezték a múzeumok közművelődési tevékenységét.[39] Mindezt Mednyánszky Orsolya 2008-ban a következőképpen foglalja össze: *„a közönség felé történő nyitás az elmúlt évtizedekben a múzeum egyes feladatai közötti folyamatos hangsúlyeltolódáshoz vezetett az egész világon. A megőrzési és kutatási funkció háttérbe szorulásával párhuzamosan a bemutatási és a kiegészítő funkciók kerültek előtérbe.”*[40] E rövid áttekintés után fontos hangsúlyozni, hogy a hazai muzeális intézmények dolgozói által – tapasztalataim szerint – erős belső kényszer alakult ki a szakmaiság fenntartására, a kulturális javak iránti kötelességek teljesítésére mindamellett, hogy szimbiózisban dolgoznak az ismeretátadás széles skálájának igénye által támaszott elvárások megfelelésének – nem feltétlenül negatív – kényszerével.[41] Továbbá vitathatatlan, hogy a tudományos szakmai munkának biztos forrást, fundamentumot kell nyújtania az ismeretátadás minden területéhez, hiszen *„Tudományos feldolgozottság és megalapozás nélkül hiteltelen minden ismeretátadás. Tehát minden látogatói rétegnek, nációnak az ő szintjén és nyelvén megszólaló anyagokat kell előállítanunk, melyet komoly szakmai kontroll kísér.”*[42] Az

[36] Korek J. 1988. 115-117.; „Az 1980-as évektől kibontakozó általános múzeumkritikai szemlélet…” Fejős Z. 2003.b 62.; „A rendszerváltás után eleve hatalmas múzeumtudományi viták zajlottak a magyar muzeológiában, amelyek főtémája az volt, hogy a múzeumi közművelődés/kultúraközvetítés aktivitásának emelkedő tendenciája szükséges arányú-e, vagy »felborítja«, »háttérbe szorítja« a muzeológia szerves fejlődését, szakmai irányait és arányait, egyáltalán a magyarországi múzeumi rendszert. További kérdés, hogy a »túldimenzionált« múzeumpedagógiai, múzeumandragógiai, múzeumi közönségkapcsolati és közönségszolgálati munkák nem a külföldi példák»muzeológiai másolását« jelentik-e, amely teóriák akadályozzák »a korszerű nemzeti kultúra és emlékezet megőrzését és fenntartását«.” Kurta M. 2010.

[37] Cseri M. 1999. 1257.

[38] Fejős Z. 2003.a 15.

[39] „Bárhogy is legyen, a mai múzeumokban a mentés gondolatának elsőbbségét felváltja a hozzáférés eszméjének primátusa.” Fejős Z. 2003a. 28.

[40] Mednyánszky O. 2008. 108-109.;

[41] Mindennek következménye volt a múzeumi intézmények eltérő szakmai dolgozóinak vitája, az intézményi munkacsapatok kettészakadása, amelynek megszűnése talán napjainkban kezdődött el.

[42] Cseri M. 1999. 1262.; Továbbá: Cseri M. 2010. 94.

egyensúly megteremtése napjainkban sem egyszerű, folyamatos munkát, kihívást jelent az intézmények számára. A piacorientáltság megjelenése mellett a múzeumi szakemberek egyre inkább arra próbálják felhívni a figyelmet, hogy milyen egyéb értékei vannak a múzeumoknak azon a „piacon, terepen" amelyen versenyre keltek: *„A múzeum különlegessége a más kulturális / szórakoztató / ismeretterjesztő intézményekhez képest valóban a gyűjteménye. Ha ezt a prioritást feladja, akkor szó szerint a vidámparkok versenyébe száll be – s ott, nehézkessége folytán, elkerülhetetlenül veszíteni fog."*[43]A múzeumok gyűjteményei tehát olyan kiváltságok, amelyek segíthetik ezen intézmények egyediségét fenntartani, ha a megfelelő módon integráljuk a jelen múzeumi kihívások lehetőségei között.[44]A gyűjtemények feldolgozásának és „felhasználásának" újragondolása azonban napjainknak megfelelően részletes pontosságot igényel, kinek és mit szeretnénk reprezentálni, mindezt hogyan, milyen perspektívából, mi meddig fér bele a múzeumi érték-keretbe.[45] Mindezt azért, mert nem kis felelősség összeilleszteni a múlt tárgyi értékeit úgy a jelen felgyorsult, hedonista, állandóan megújuló technikai világával, hogy a közönség elfogadhatónak, befogadhatónak találja, de a tárgyak és jelentéseik ne veszítsenek értékeikből, hanem az újra megismertetés által újabb jelentésbeli értékek társuljanak hozzájuk emelve és megerősítve ezzel lét- és múzeum-jogosultságukat.

Gyakorlatilag az 1980-as évektől az eddig megfogalmazott dilemmát erősíti az „élmény-alapú múzeum" gondolatának kezdete, megjelenése.[46] Miközben a piacorientáltság területén keresik a helyüket a múzeumok, de nem akarnak elszakadni a tudományos intézményi lét megtartásától a programjaik terén próbálnak megújulni és élményeket teremteni a látogatók számára, amit azonban sokszor nehezen kötnek össze a „klasszikus" tudományos munkával. Azonban az élmény alapú szemléletmód elengedhetetlenné vált, mivel a látogató meghatározza a múzeum létét, így tudomásul kell vennünk, hogy a *„múzeum olyan kulturális szórakoztató helyszín lett, ahová az esemény miatt jön a látogató. Ahogy Pierre Rosenberg, a Louvre igazgatója fogalmaz: «Elítélhetjük a jelenséget, ám mégis tény, hogy a közönség azért látogatja a múzeumokat – legalábbis azért tér vissza a múzeumokba –, mert erre események adnak alkalmat.»… A nyugati múzeumoknak ma az étterem, a kávéház, a múzeumi bolt, a mozi- és rendezvényterem a működés számára ugyanolyan fontos részei, mint a teremsorok és*

[43] Ébli G. 2009. 67.
[44] „a múzeum … őriz és birtokol is valamit, amit elvileg lehet(ne) másképp is értelmezni vagy éppen használni, és amit folyamatosan ott van, felkínálván magát az állandó értelmezésre és újraértelmezésre, illetve egy esetleges „újrahasznosításra." Wilhelm G. 2013. 14.
[45] „A tárgyak, a gyűjtemény értelmezése a gyűjteményről szól vagy a használókról (mint kultúra) – és persze ki az értelmező, és kinek értelmez? A kiállítás a gyűjteményt mutatja be, vagy a használókat?" Wilhelm G. 2013. 15.
[46] Ébli G. 2009. 45.

kabinetek."[47] Azonban hazai múzeumaink a tudományos státuszhoz az „elefántcsont-torony" típusú gondolkodásmódot is társították, amelyet azóta sem sikerült minden intézménynek és muzeológusnak levetkőzni. Ennek fényében nem helyezték fókuszba azt, hogy a közönség mire kíváncsi, és még napjainkban is kevesen ismerik el – tisztelet a kivételeknek, mert vannak – a közönség érdeklődésének prioritását annak ellenére, hogy az intézmény életben maradása érdekében a látogatói érdeklődés is sok esetben – természetesen nem kizárólagosan – meghatározza a múzeumi koncepciókat, így a muzeológusok tudományos munkáit is.[48] Természetesen nincs az sehol „megírva", hogy a látogatói igényeknek megfelelve ne lehetne az adott szakterületen kvalitásos eredményeket elérni, annak ellenére, hogy ebből a nézőpontból könnyű „eltévedni" és a látogatói létszám elérése érdekében csak az élmény megteremtésére koncentrálni, kissé háttérbe szorítva a tudományos munka egyébként is rögös útját.[49] A lényeg a muzeológia ezen szegmensén is az egyensúly megteremtésére korlátozódik, mert fontos szem előtt tartani, hogy „*a múzeum nem egyszerűen egy optikai élményközpont, hanem egy erkölcsi és esztétikai értékeket kijelölő, közvetítő és indokoló intézmény. Lényege, hogy nem csupán nézésre ösztönöz, hanem differenciáltan látni tanít.*"[50] Mindezek mellett az, hogy a muzeológiai tárgyfeldolgozás folyamatát és annak eredményeit napjainkban „élmény alapúvá" alakítsuk, még csak töredékesen valósul meg, általában a feldolgozott tárgyak publikációi, kiállításai során fedezhetőek fel hasonló törekvés kisebb-nagyobb sikerrel. Önmagában a gyűjtemény és

[47] Ébli G. 2009. 105.; „Szinte megkerülhetetlen feltétel, hogy a múzeum eseményeket produkáljon, aktív közösségi színtérként funkcionáljon." Vígh A. 2010. 12.; „A mai kulturális hedonizmus és a szellemi regiszterek keveredése (pastiche) közepette ez az élmény játékossággal, kikapcsolódással, társas együttléttel párosul. A múzeum fizikai és átvitt értelemben is kulturális köztér (publik sphere), a habermasi nyilvánosság kommunikatív tevékenységének kiemelt színhelye." Ébli G. 2009. 97.

[48] „A bemutató sikere nem a közvetített ismeret (tárgy-alapú múzeum), inkább a látogató öröme, hogy az ő életének mozaikjai is kapcsolhatóak voltak valahogy a látottakhoz, s ezért a sikerért érdemes is lesz majd ide visszajönni (élmény-alapú múzeum)." Ébli G. 2009. 36.

[49] „A nagyobb látogatottság, a könnyebb befogadhatóság érdekében a muzeológusok óhatatlanul is kevésbé hangsúlyozzák a kiállítási tárgyak történeti, technikai, spirituális vagy funkcionális különbözőségét, s inkább csak egy sokszínű világból válogatott spektákulumként prezentálják az anyagot. A besorolásuk egyébként szükséges felülvizsgálatának és lazításának ebből adódik az a veszélye, hogy a múzeum a látogatókat, eredeti hivatásával ellentétben, éppen nem a minőségi vagy típusbeli különbözőségek felismerésére, hanem azok összemosására tanítja." Ébli G. 2009. 102.; „A nagyszámú, s kevésbé tudományos érdeklődésű közönséget nem annyira a múzeum szakmai munkája ragadja meg, mint inkább egy-egy élvezetes kiállítás. Ezért a türelmes, kitartó munkát megkövetelő, ám látványos eredményeket csak hosszú távon hozó kutatásról és szerzeményezésről a közvetlenül fogyasztható kiállításokra tevődött a hangsúly. Ezen belül a didaktikus szemléletű, elmélyültséget és többszöri látogatást igénylő állandó kiállítások helyett a frappáns, könnyebben befogadható időszaki bemutatók léptek előtérbe." Ébli G. 2009. 104.

[50] Ébli G. 2009. 102.; „Tudás és élmény kettősségéről, illetve az élmények és a közvetített üzenetek eltérő típusairól ezek alapján leszűrhető, hogy legkevésbé sem feltétlenül egymást kizáró kategóriák." Ébli G. 2009. 38.

annak egyes tárgyai, illetve önmagukban a gyűjteményi munkák még nem kaptak elég teret a múzeumok élmény-alapú koncepcióinak területén hazánkban.[51]

Az intézmények egyre jobban tudják, hogy a programjaik során milyen kommunikációs stratégiákkal élhetnek, azonban a gyűjtemények és feldolgozásuk látogatók felé való populáris kommunikálása gyerekcipőben jár, pontosan ezért hanyagolják, kerülik a muzeológusok a gyűjteménycsoportok részletes, tudományos feldolgozását.[52] Azonban, ha megtaláljuk a gyűjtemény-feldolgozások megfelelő kommunikációs stratégiáját és szerepét a múzeumi programok sorában, akkor egyre több ilyen – a múzeumi tudományos élet számára is elengedhetetlen – munka fog születni.[53] Ezzel a szemléletmóddal (is), tehát a gyűjtemények tudományos feldolgozásának „hasznosításával", bővíthető a múzeumi intézmények prezentációs eszközkészlete. Ezért ahhoz, hogy ennek teret hozzunk létre intézményeinkben: a gyűjtemények lehetőségeinek kiaknázása a múzeumi interpretáció, ismeretátadás, élménynyújtás területén is elengedhetetlen, kiegészítve mindezt a részvételi muzeológia beemelésével a gyűjtemény-feldolgozás, -reprezentáció területére. Így kerülhet a látogató közvetlen kapcsolatba a tárggyal és érezheti kicsit sajátjának azt, miközben a múzeum identitásképző ereje aktivizálódik. A részvételi muzeológiával kapcsolatban Nina Simon „*modelljében a múzeum platformként működő intézmény, amely túlmutat azon, hogy a látogatók hallatják a hangjukat és komplex, értékeket hordozó élményekkel gazdagodhatnak. Egy olyan fórumról van szó, amely összeköti a tartalom fejlesztéséhez, fogyasztásához, kritikájához, elosztásához hozzájáruló felhasználókat.*"[54] Ennek a komplex szemléletmódnak egy fontos töredéke a gyűjtemények terén kialakítandó részvételi muzeológia a digitális lehetőségek kiaknázásával egyetemben, hiszen *„Az a tény, hogy múzeumok, archívumok, könyvtárak egyaránt digitális információk gyűjteményeiből áll(hat)nak, ma már többé kevésbé világosan követhető kultúrtörténeti fordulatot eredményezett."*[55] Továbbá mindennek következménye lehet, miszerint elérhetővé válik, hogy a látogatók a múzeumra olyan „*tudáskörnyezetként*" tekintsenek, mint „*az élmény, a tanulás, a tudásalakítás, a dekonstrukció helye*". [56] Ezt erősíti és részletezi Fiona Cameron a múzeumi gyűjteményekkel és a digitális lehetőségekkel

[51] Pedig tudomásul kell venni, hogy: „Tárgy, dokumentáció és szemléltetés egyensúlyára kell törekedni, felmérve annak felelősségét, hogy kvalitásos tárgyak egy növekvő hányadát eredetiben ma már csak a múzeum tárja a nagyközönség elé." Ébli G. 2009. 19.

[52] „(Farzon Zsófia:) Hiába a gyűjteményi munka a múzeumi munka alapja, láthatatlan a látogatók számára, a 21. századi múzeumi kommunikáció pedig mégiscsak a kiállításokon, a face to face kapcsolatokon alapul." Berényi M. 2010.

[53] „A múzeumoknak hiteles információt kell biztosítaniuk, miközben elismerik a tárgyak értelmezésének töredékes, önkényes és plurális természetét." Cameron, F. 2012. 168.

[54] Nagyné Batári Zs. – Lajos V. 2017. 107.

[55] György P. 2003. 146.

[56] Cameron, F. 2012. 178-179.; Cameron, F. – Robinson, H. 2007; Cameron, F. 2003.

foglalkozó cikkében, miszerint: „*A digitális technológiák képesek arra, hogy az empirikus alapú dokumentációs formákat az új, diszkurzív, relációs lehetőségeken, valamint a hatalmas adat- és médiatömegek tárolási, keresési és visszakeresési opcióin keresztül vizsgáljuk felül. Ezek az adottságok felszabadíthatják a múzeumi tárgyakat azon szűk kulturális, szaktudományos és muzeológiai értelmezések alól, amelyeket bizonyos kulturális területekre és intézményekbe való száműzetésük miatt tulajdonítottak nekik, és feltárhatják a gyűjteményezési folyamatok természetét, amelyek során jelentéseket társítanak a tárgyakhoz. De sokat kell még tenni ahhoz, hogy az értelmezés poliszémikus modelljeit ténylegesen alkalmazzuk. Az információ ellenőrzésének folyamatába például a felhasználókat hatékonyabban kellene bevonni, így zárva be tudásátalakítás körét, valamint hangsúlyt kellene fektetni az értelmezői szokások és keretek mögött álló előfeltevések jellemző részrehajlásainak felderítésére.*”[57] Teret kell tehát biztosítani a látogatónak a gyűjteményi feldolgozás bizonyos, meghatározott területeire is, illetve a megfelelő módszerekkel közelebb lehet engedni a látogatót a tárgyakhoz, azok jelentéseihez, kontextusaihoz.[58] Mindez csak úgy valósítható meg, ha teljesen átlátjuk, már-már rutinszerűen gyakoroljuk a gyűjteményhez kapcsolódó feladatainkat és az abban rejlő lehetőségeket kreatív módon használjuk fel. Ehhez szükséges nem egy tárgycsoportnál elvégezni a tipológiai rendszert és azokat a kutatásokat, amelyek a tárgy bármely kontextusát megjelenítik. Így vált elengedhetetlenné, hogy a disszertációm elméleti alapjai után a Sóstói Múzeumfalu nyílászáró tárgycsoportjának feldolgozása során – amely tárgycsoport típus gyakorlatilag csak a néprajzi szabadtéri múzeumokra jellemző – a tipológia alapjainak és a tárgyak kontextualizációjának gyakorlati példáját bemutassam.

Mivel gyakorlati tárgycsoport-feldolgozásom alapja a Sóstói Múzeumfalu gyűjteményében található „régen gyűjtött” nyílászáró tárgykollekció vizsgálata, így a múzeumi feladatok közül a gyűjtés, a nyilvántartás, a megőrzés és a restaurálás már adott, nem módosítható, elkészített feladat, amelynek felülvizsgálata nem célom, így elfogadom munkám alappillérének. A tárgycsoport struktúráját a már említett „*evolucionista antropológia klasszifikációs és tipológiai rendszer*”-e szerint a formai és technológiai tulajdonságokra építem.[59] Ezek mellett a tudományos feldolgozást, tehát a szubjektív látásmódon alapuló

[57] Cameron, F. 2012. 166.
[58] Természetesen a megfelelő határok mellett, ugyanakkor annak tudomásul vételével, hogy a világ „halad”: „A londoni Natural History Museum vagy az Australian Musseums Online (AMOL) és a Virtual Museum of Canada jó példával szolgálnak a második generációs webmúzeumokra, amelyek immár túllépnek egy konkrét gyűjtemény digitalizálásának határain. Ezeknek a webgyűjteményeknek megától értetődő eljárásuk az interaktivitás.” György P. 2003. 160.
[59] Frazon Zs. 2011. 215.

teendőt tekintem munkám további céljának, *melynek középpontjában a tárgyakhoz kapcsolódó adatokból, a tárgycsoport köré építhető kontextusok állnak.*

Mindezen feladatok tudatában a kiválasztott tárgycsoport kutatási opcióinak, illetve a tudományos tárgypublikálás egyik módjának lehetőségét fogalmazom meg, illetve az elért eredményekkel a „más módon történő bemutatásának", tehát a tárgycsoport-feldolgozás és a látogatók kapcsolatának az alternatíváit szélesítem. Mindezzel, a tárgyak poliszémikus jellegének megerősítésével, a muzeológia gyűjteményezésének terén megteremtem az alapokat az intézmény – ICOM által megfogalmazott – tudományos, közművelődési és szórakoztató céljaihoz; a brit új muzeológia kontextust teremtő és a társadalmi bevonást sürgető törekvéseihez; a tudományos alapokon nyugvó „élmény-alapú múzeumok" létrehozásához; a részvételi muzeológia bevezetéséhez; a társadalmi beágyazottság elmélyítéséhez.

3 A néprajzi muzeológia tárgyfeldolgozásának potenciális opciója

A tárgyfeldolgozás módszertanának széles a skálája, ez a diverzitás a múzeumtudomány központi kérdéskörének egyik kardinális szegmense. A napvilágot látott múzeumi tárgyak publikációinak változatossága e kérdés relevanciájának bizonyítéka.[60] Míg az elkövetkezendő tárgygyűjtések módszertana összességében adaptálható napjaink követelményeihez[61] – például az új muzeológia, vagy az új anyagi kultúra kutatás jegyében –, addig a múltban gyűjtött tárgyak feldolgozásának metódusát meghatározzák a múltban véghezvitt gyűjtési technikák, adminisztrálási eljárások. A kevés konkrét adattal rendelkező múzeumi tárgyak szignifikáns szerepének megalapozása a feldolgozás technikájának innovációjában rejlik,[62] amelyhez nyilvánvalóan hozzá segíthetnek az új aspektusok egyes elméleteinek megfelelő átalakításai, illetve azok a napjainkban megerősödő társadalmi elvárások, amelyek a múzeumok vonatkozásában megjelennek.[63]

3.1 Gyűjtemény-kezelést megalapozó tények

Minden gyűjteménnyel rendelkező intézmény működéséhez szükségesek a munkát meghatározó törvényi keretek, illetve azok a reális elméletek, amelyek elősegítik a gyakorlati tevékenységeket.[64] Ez utóbbiak mentén lehet valóra váltani a múzeumok küldetésnyilatkozatában megfogalmazott célokat, továbbá lépésről-lépésre tervszerűen megvalósítani a stratégiai projekteket.

A tárgyfeldolgozás elméleti rendszere szoros összefüggésben van a múzeumok tárgyainak gyakorlati dokumentálásával: úgy, mint a papír alapú, vagy digitális tárgy-publikációkkal és úgy, mint a nyilvános gyűjteménykezelési adatbázisokkal. Ez utóbbi – mind a klasszikus múzeumi gondolkodás, a görcsös információ őrzés jegyében, mind az anyagi

[60] Ahogyan erről már írtam a disszertáció I. fejezetében.
[61] Fejős Z. 2013. 62.
[62] „A múlt legegyértelműbb foglalata a gyűjtemény, a jelennel a feldolgozás, az interpretáció kapcsolja össze." Fejős Z. 2003.a 26.; „Tulajdonképpen ez a motivációja a közelmúltban megélénkült múzeumi diskurzusnak: a múzeum tudatalattijából felszínre hozni a beleltározott tételek sokszínűségéből elfojtott információkat. Avagy, a metodológiai individualizmus követelményét betartva, pontosabb úgy fogalmaznunk, hogy a mai kutatók történeti elemzéseik révén az egykori kollégák által szelektíven muzealizált tárgy- és életvilágot kívánja sokrétűbben megidézni, míg jelenkori kritikájukkal a mai múzeumi és kiállítási munkát igyekeznek árnyaltabbá tenni." Ébli G. 2009. 65.; Továbbá: Ébli G. 2009. 21., 65.
[63] „Éppen ezért a múzeumban dolgozó fejlesztő részlegnek, a muzeológusoknak nem csupán a meglévő értékeket kell megőrizniük, hanem újakat is kell keresniük. Olyanokat, amik érdekesek a látogatók szempontjából , de egyben erősítik a szakmai profilunkat is." Aranyos S. 2017. 133.; Továbbá: Vígh A. 2010. 16.
[64] „… az elmúlt húsz-huszonöt évben lényegesen lassabban megy végbe az önreflexióra és az értelmező metafunkciókra (is) épített muzeológiai fordulat, mint az elméleti szakirodalmat író és a gyakorlatot formáló nyugat-európai múzeumokban." Frazon Zs. 2012.a; Továbbá: Ébli G. 2009. 97.

lehetőségek, személyi feltételek miatt – Magyarország múzeumainak még csak kis számát érinti.[65] Mindezek ellenére digitális korunkban az információszerzés infrastruktúrája folyamatosan fejlődik és a múzeumi gyűjtemények körül különféle típusú „értelmező bizonyítékok" gyűlhetnek össze, azonban a *„Themescaping Virtual Collections projekt"* keretei között végzett kutatásuk megerősítik, hogy melyek a konkrét elvárások a múzeumok intézményeivel kapcsolatban: *„továbbra is tudományos kutatásokon alapuló, megbízható információkat kell biztosítaniuk. … Elvárják azonban az értelmezést segítő elrendezést, a kronologikusan és hierarchikusan rendezett információs kereteket, amelyekben a tárgyak elhelyezhetőek és a jelentésekhez való hozzáférés is könnyebbé válik. A legtöbb felhasználó nem akar teljes felelősséget vállalni az értelmezés folyamatában."*[66]

3.1.1 Információ, forrás- és dokumentáris érték

A múzeumok alapküldetését, rendletetését gyűjteményük határozza meg.[67] Másként fogalmazva ez a meghatározottság azt is jelenti, hogy a *tárgyakkal* telített jelentésmezők analitikájának, felhasználásának variabilitása rejlik ezen intézmények lehetőségeiben. A műtárgyak közül „néprajzi jellegűek" azok a használati vagy dísztárgyak, amelyek alkalmazása (másként, a tárgy „aktív időszaka") a paraszti társadalmi színtérben, életmód viszonyrendszerében nyertek jelentést, vagy akár esztétikai értéket.[68] Ebbe a kategóriába a legtöbb néprajzi gyűjteménnyel rendelkező intézmény magát a kézbe vehető, azaz „mozdítható" tárgykultúra elemeit sorolja.[69] A szabadtéri néprajzi múzeumok azonban képesek arra, hogy a népi építészet elemeit, tehát statikusnak mondható építményeket és azok részeit is megjelenítsék, mint műtárgyakat.[70] A néprajzi muzeológia a kora történetétől fogva napjainkig folyamatosan alakítja, aktualizálja a tárgygyűjtés objektumát és annak értelmezési hálóit, azaz a kollekció darabjainak az ismert információi alapján a társadalmi és/vagy az időbeli

[65] Fiona Cameron: Múzeumi gyűjtemények, dokumentáció és a tudás változó paradigmái című munkában leírtak szerint: „A múzeumok elsődlegesen a gyűjteménykezelési adatbázisok révén dokumentálják gyűjteményeiket. Lényeges, hogy ezek az eszközök a kiindulópontjai annak, ahogyan a múzeumok meghatározzák és közvetítik a tárgyak jelentőségét és örökségi értékét." Cameron, F. 2012. 157.; „A legtöbb múzeum honlapja ma már hozzáférést biztosít a gyűjteményi információkhoz, és azokat témák mentén helyezi összefüggésbe tanulmányok, adatok és digitális képek segytségével." Cameron, F. 2012. 160. Ezek az állítások hazai múzeumaink kis számára érvényesek, annak ellenére, hogy sok intézmény célkitűzései között szerepelnek hasonlók, sajnos sok kismúzeum esetében „utópisztikus mellékzöngével".

[66] Cameron, F. 2012. 159, 166-167.

[67] ICOM Múzeumok Etikai Kódexe 2004.; Korek J. 1988. 142-143.

[68] Fejős Z. 2000. 18-19.

[69] A „mozdítható" jelző arra utal, hogy – a szabadtéri múzeumokat kivéve – a néprajzi gyűjtemények olyan tárgyakból állnak, amelyek viszonylag könnyen szállíthatóak, amelynek gyakorlati okai voltak és vannak. Ilyen a szállítás, illetve az elhelyezés és tárolás problémája.

[70] A néprajzi tárgy megfogalmazásának problémájáról bővebben: Wilhelm G. 2013. 16-17.

felépítésének szerkezetét.[71] Alapvetően mindig minden tárgy ugyanis információkat hordoz, legyenek azok a gyűjtők, vagy kutatók számára ismertek, vagy ismeretlenek.[72] A tárgyhoz kapcsolódó összes adat közül az ismert információk azon részét, amelyek az adott múzeum gyűjtési koncepciójának megfelelnek, forrás értékűnek nevezzük.[73] Továbbá azok a forrás értékű információk, amelyek egyértelműen egy korszak jelképei: dokumentáris értékűek. Következésképpen a gyűjtemény egyes darabjainak a műtárgyi jelentőségét a róla megszerzett információk, forrás- vagy dokumentáris értéke határozza meg.[74]

A múzeumtudomány része mind a tárgy múzeumba kerülésének paramétereit, körülményeit meghatározni, mind az azt követő feladatokat koordinálni. Ennek okán egy tárgy a róla gyűjtött alapinformációk és a róla, vagy tárgycsoportjáról készült bármilyen feldolgozási metódusok eredményeivel a tárgyhoz kapcsolódó információhalmazt bővítik,[75] és ezzel növelik a tárgy forrás vagy dokumentáris értékét,[76] amely alapvetően egyetlen objektumnál sem volt és nem is lesz soha egzakt.[77] Továbbá azoknál a tárgyaknál az általános adatok is felértékelődnek, amelyek elsőként forrás, vagy dokumentáris információik alapján kerülnek a múzeumba.[78] Mind a forrás, mind a dokumentáris értékű múzeumi tárgyak között vannak olyan típusúak, amelyek közvetlenül fejezik ki értéküket, tehát teljesen ismert és elismert, hogy mit jelképeznek, ugyanakkor vannak olyanok, amelyek közvetett módon mutatják meg a múlt egy-egy részletét.[79] A felsorolt típusok között ritka az éles határvonal, mivel alapvetően a tárgyjelentések determinálják azokat, amelyek folyamatos változásban vannak, ugyanakkor ismeretük mélysége minden egyes egyénnél különböző. A múzeumokban az információk további feldolgozása során a kutatói attitűd, a kutatási célkitűzések jelentőséggel bírnak, mivel ezek hatására a megfelelő módon rendeződnek az információ-típusok felhasználásának módjai.[80] Tehát, ha egy adott tárgy rendelkezik a kutató által ismert forrás és dokumentáris

[71] Fejős Z. 2003.a 44-45.
[72] „a tárgyak információtartalommal rendelkeznek" Frazon Zs. 2011. 76.
[73] Bővebben: Fejős Z. 2000. 17.
[74] „Egy-egy kollekció értékét növekvő mértékben a hozzá rendelkezésre álló információ határozza meg." Ébli G. 2009. 17.; Általában a múzeumok gyűjtötte néprajzi tárgyak definíciójának problematikájáról lásd bővebben: Wilhelm G. 2013. 16.; A tárgygyűjtés elveiről: Nagyné Batári Zs. 2014. 161.;
[75] Vajda László a történettudományra alapozó néprajzosként a következőképpen fogalmaz: „A néprajzi adatoknak ki kell terjeszkedniök minden, a konkrét néprajzi jelenség megismerése szempontjából fontos, vagy fontossá válható körülményre: a jelenség előfordulási helyére, időpontjára, az adatközlő életkorára, társadalmi helyzetére, műveltségforrásaira stb." Vajda L. 1954. 3. – Mindez természetesen egy tárgyi anyaggyűjtés során is megállja a helyét.; Fejős Z. 2003.a 49-50.
[76] „A múzeumi/gyűjteményi tárgyak mint a múlt jelentést hordozó forrásai és dokumentumai…" Frazon Zs. 2011. 73.; Bóna B. 2011. 475.
[77] Pearce. S. M. 2003.19-29., Bausinger, H. 2005. 14., Wilhelm G. 2005.a 21.; Frazon Zs. 2011. 30.
[78]Korek J. 1988. 142.
[79] Pearce, S. M. 2012. 23-25.; Hodder, I. 2003. 12.
[80] A probléma kifejtését lásd bővebben: Wilhelm G. 2013. 21-22., Fejős Z. 2013. 32.

jellegű információkkal is, akkor azok összességéből az válik jelentőssé, amely a kutatás szempontjából az adott kutató szerint releváns. Míg azonos kutatási célkitűzés esetén is előfordul, hogy két eltérő attitűddel rendelkező kutató más-más adatokat fog preferálni, illetve azokat más-más logika mentén rendezi. A múzeumi tárgyak feldolgozásában kialakult kutatói szabadságok természetesen eltérő eredményeket teremtenek, amelyekben az a közös, hogy mind a tárgyról ismert információk halmazát növeli.[81]

Míg a napjainkban gyűjtött tárgyak információhalmazát közvetlenül tudjuk irányítani, addig az idő múlása negatív befolyásoló hatással van a régen gyűjtött tárgyak holisztikus adathalmazának bővítési lehetőségeire. Ahogyan egyre előrébb haladunk az időben, annál kevésbé lehet dokumentálni a tárgyról szóló, a tárgyhoz kapcsolódó adatokat még akkor is, ha segítségül hívjuk az egyébként rendelkezésre álló közvetlen vagy közvetett módon kapcsolódó információkat hordozó forrásokat, mint például az adattári leírásokat, a levéltári adatokat, a különböző vizuális megjelenítéseket vagy akár az irodalmi műveket.[82]

Azt követően, amikor egy tárgy múzeumba kerül evidens módon a forrás vagy dokumentáris funkciója felerősödik, a múzeum adta keretek dominánssá válnak, így a tárgy további biográfiai szakasza ennek megfelelően determinálódik.[83] Míg a tárgyat a tulajdonos például lelki kapcsolat, személyes kötődés, szépség, anyagi érték miatt óvja, addig a múzeum főként a forrás- vagy dokumentáris jelentősége miatt őrzi, ami akár lehet pontosan a tulajdonos kötődésének reprezentálása is. Elsődlegesen a tárgy a múzeumba kerülése előtt „megélt" életszakaszhoz kapcsolódó információkat, információ halmazokat tudja átörökíteni, tehát a tárgyöregedés fizikai és társadalmi jellemzőit. Ebből a perspektívából a tárgy öregedése, avulása nem csak értékvesztő, hanem értéknövelő is lehet, amennyiben feltárható a tárgy életrajzának korábbi szakasza.[84] Másodlagosan egy tárgy minden hasonló objektum életét, életrészletét képes jelképezni. Következésképpen a műtárgy forrás vagy dokumentáris értéke mindazt reprezentálja, amit a múzeumba kerülése előtt az emberi cselekedetek által, értelmezések keretein belül történtek vele, vagy a hozzá hasonló darabokkal.

A múzeumi intézmény feladatai között számtalan gyakorlati helyzet illusztrálja, hogy mind a forrás, mind a dokumentáris értékkel bíró tárgyak gyűjteményi létjogosultsága megkérdőjelezhetetlen, legyenek azok közvetlen, vagy közvetett jelentéssel bíró műtárgyak.

[81] Bausinger, H. 2005. 14.; Wilhelm G. 2005.b 44.; Gráfik I. 2014. 334.
[82] Kivéve azokat a vizsgálatokat, amelyek a tárgy emlékezetben élésére koncentrálnak.
[83] Fejős Z. 2003.a 50.
[84] A tárgyak (iparművészeti tárgyak) öregedéséről ld. Borsos B. 1979. 166.; Hernádi M. 1982. 118.

Ennek apropóján precedens értékű minden múzeumban megrendezett enteriőrt, vagy életjelenetet bemutató kiállítás, ahol gyakorlatilag az adott tárgyak kontextust alkotnak, és egymás értékeit kölcsönösen befolyásolják.[85]

Alapvetően a múzeumok, a szabadtéri múzemok gyűjteményeikkel egy-egy darabot, szeletet szakítanak ki a társadalom kusza összetettségéből.[86] A „kiszakított" objektumok és azok összessége a társadalom által létrehozott kultúrának egyfajta lenyomatai, amelyeknek tehát komoly forrás, illetve dokumentáris értékük van.[87] Valójában a társadalom által létrehozott kultúra tárgyiasult részleteinek gyűjtéseivel, a forrás, illetve dokumentáris értékek megfogalmazásával, a folyamatosan változó kultúrán belül megteremtjük az idő folytonosságában a múlt egyes szegmenseinek statikus jelenlétét a jelenben. Következésképpen mindig az ember áll a középpontban, hiszen ő hozza létre és használja, beépíti életébe, így akármilyen információt szerzünk meg a tárgyról, az a hozzá fűződő egyénekről is fog szólni, tehát a tárgy társadalmi szerepéről.[88] A kérdés csak az, hogy az adott információ mennyire kötődik a tárgyat használó személyhez, tehát mennyire egyedi, vagy mennyire általános társadalmi szerepet tud jelképezni. Mindent összevetve a tárgy információs-, forrás- vagy dokumentáris értéke mindig biográfiájához köthető, amelyet nagy részben a hozzá kapcsolódó személyek határoznak meg.[89] Ezek az aspektusok szorosan kapcsolódnak az új anyagikultúra-kutatáshoz, amely megerősíti a tárgykutatás jelentőségét, ugyanakkor új perspektívákkal frissíti azokat. Ennek értelmében a jelen tárgygyűjtések során fontossá válhatnak, hogy a tárgyak *„hogyan gyakorolnak hatást a szubjektumok döntéseire és választásaira, miként vesznek részt a (kül)világhoz való viszonyuk koordinálásában (például az észlelés/érzékelés vagy az emlékezés szervezésében), identitásaik materializálásában, hogyan teszik lehetővé az olyan absztrakt kategóriák megjelenítését, mint a nemzet, a transzcendens, az érzések vagy az élmények csoportja."*[90] Így napjainkban a múzeumok a tárgyak anyagi tulajdonságainak leírását

[85] Korek J. 1988. 145.; Továbbá: „a műtárgyak üzeneteit az ember és a környezet összefüggésrendszerében közvetíteni tudja…" Vígh A. 2010. 13.; „(Frazon Zsófia:) Minél több réteget »állítok elő róla«, annál jobban tudom »használni« az adott tárgyat, például a kiállításokban." Berényi M. 2010.; „Egy kiállítás ugyanis nem attól kiállítás, hogy a gyűjteményi tárgyak másik fizikai környezetbe kerülnek ki, hanem attól, hogy segítségükkel és rajtuk keresztül a rendezők létrehozzák a jelentések és kontextusok nyilvánosan is bemutatható olvasatát." Frazon Zs. 2011. 25.; A tárgytörténetek rendkívül jól használhatók az interpretációs munka során." Nagyné Batári Zs. 2014. 170.

[86] Fejős Z. 2000. 19.

[87] A gyűjtött tárgyak természetesen egyfajta szűrőn keresztül lettek gyűjtve, amelybe a muzeológus szakmai tudása mellett nyilván szubjektivitása is közrejátszott. Ennek mélyebb vizsgálatára jelen esetben nem törekszem, a gyűjtött tárgyak mibenlétét nem célom megkérdőjelezni.

[88] Szilágyi M. 2003. 25.; Wood, E. and Latham, Kiersten F. 2014. 61-62.

[89] „A múzeumok célja bemutatni az ember és környezetének tárgyai közötti komplex viszonyt. Gyűjtésekre, adatokra van szükség, hogy ez megvalósulhasson. Egy kollekció értékét a tárgyakhoz kapcsolható adalékok, információk, megfigyelések, környezeti tényezők összessége határozza meg." Nagyné Batári Zs. 2014. 170.

[90] Berta P. 2008. 35.

és katalogizálását, alapvizsgálatait, a tárgy társadalmi szerepének kutatását kibővíthetik, árnyaltabbá tehetik az új anyagikultúra-kutatás perspektíváival, amelynek evidens következménye, hogy a tárgy információhalmaza bővül, mind forrás-, mind dokumentáris értéke növekszik, és ennek köszönhetően a tárgy további kontextusokban nyer értelmet.[91]

Mindennek a szemléletnek azonban csak egy részét lehet megvalósítani a régen gyűjtött tárgyak esetében, de mindenképpen kibővíti azok kutatási lehetőségeit is. Ezen új perspektívák megvalósítását azonban alapvetően meghatározza a fennmaradt, fellelhető információk száma, típusa.

A tárgy társadalmi szerepének aspektusából megközelített kutatások szorosan kapcsolódnak a tárgy funkciójának vizsgálatához. A tárgy aktuális funkciója is a tárgyhoz kapcsolható információ, amely lehet forrás, vagy dokumentáris értékű. Egy tárgy rendeltetését vizsgálva megállapíthatjuk, hogy amíg a múzeum falain kívül található, addig „létezésének" olyan használati – ez lehet technikai, pszichológiai, szociológiai, gazdasági[92]– funkciói vannak, amelyeket éppen aktuális tulajdonosa, a tulajdonost befolyásoló közösség, társadalom és kultúra határoz meg.[93] Ezzel ellentétben a tárgy múzeumi állományba kerülése során, egyfajta „társadalmi egyezség" alapján, annak dokumentáris funkciója erősödik fel, és ez a szerep alapvetően egyeduralkodóvá válik. Abban az esetben, ha általánosságban a funkcióira fókuszálva egy tárgy biográfiáját analizáljuk, akkor egy összetett folyamatot figyelhetünk és fogalmazhatunk meg. Minden darab alap-, technikai funkcióját eredendő létrejöttekor a feltaláló egyén határozza meg, amelyet – nyilvánvalóan, ha a tárgynak van további életszakasza – a társadalom elfogad, és beemelve a társadalom holisztikus működési rendjébe evidenciaként kezel, így a társadalom többi tagja már a tárgy alapfunkcióját ismerve szocializálódik.[94] Ezen előbbi folyamatot a tárgytípusokon belül az egyes tárgyak élete alakítja tovább, hiszen ha a tárgy magántulajdoni használati funkcióba kerül, akkor a tulajdonos dönt rendeletetése felől, amely döntések gyakran technikai funkcióváltásokhoz is vezethetnek.[95] Mindezt követően a

[91] „A kutatók és a kiállítás-rendezők ugyanis ma már alig kíváncsiak a «tárgyra magára». Inkább annak jelentéseit, társadalmi kontextusát vizsgálják és igyekeznek a bemutatókon megidézni. A tárgy gyűjtésével ezért együtt jár minél gazdagabb dokumentációja is. A múzeumokban erősödik az adattárak súlya. Nem ritkán a tárgy valójában csak ürügy, s inkább a megszerzett információ az érték. Bár ez nem feltétlen baj, a szerzési szempontokat óhatatlanul is relativálja, kiszélesíti. Valamely szempontból minden információ s minden tárgy tanulságos." Ébli G. 2009. 84.

[92] Hernádi M. 1982. 27-28.

[93] Bővebben: Csíkszentmihályi M. – Halton, E. 2011. 39-43.; Nem feledkezhetünk meg azokról a tárgyakról sem, amelyek közvetlenül a múzeum kérésére készülnek el. Bővebben: Ébli G. 2009. 84-85.

[94] A társadalom holisztikus működési rendje alatt értem a társadalom működésében résztvevő embereket és tárgyakat egyaránt.

[95] Bausinger, H. 2005. 13-14.

tárgy élete vagy véget ér és alapvetően maga a tárgy megsemmisül, vagy múzeumba kerül és további léte során újra a társadalom, illetve a társadalom megbízásából a muzeológus dönt a tárgy – illetve ekkor már műtárgy – funkciójáról, amely tehát a dokumentaritás. E gondolatmenet szerint az egyes tárgyak biográfiáját összegezve egy tárgytípus funkciójáról először a létrehozó egyén, aztán a társadalom, majd újra az egyén dönt, mindezt követően múzeumba kerülése esetén, újra a társadalom akarata a meghatározó funkciója felett.[96] E folyamat során természetesen nem mindegy, hogy a tárgy életének melyik szakaszában kerül a múzeumba és változik meg funkciója, hiszen ettől is függ, hogy mit fog reprezentálni, a róla szóló információk forrás vagy dokumentáris értékűek lesznek-e.

Egy tárgy információit, forrás- vagy dokumentáris értékeit sosem lehet hiánytalanul, minden részletében megtudni, gyakorlatilag dogmatikus tény, hogy a biográfia egyes részei örökké homályban maradnak. Mindazonáltal egy tárgyról a megszerzett információkból, forrás- vagy dokumentáris értékekből kiindulva további kutatások kezdeményezhetőek. Az analízisek eredményei azonban szintén osztályozhatóak, mint információk, forrás- vagy dokumentáris értékek, és ez által azok is a következő kutatások kiindulópontjaivá válhatnak. Ezek alapján a kutatások száma végtelenné válhatna, azonban a megismerhető adatok számai határt szabnak.

A tárgyak narratívájának fundamentuma tehát az információk, legyenek azok részleges, vagy minden kutatói igényt kielégítő adatok, adathalmazok. A feldolgozatlan múzeumi műtárgyak halmazát tekinthetjük hiányos forrásnak, ami azonban a szegmentalitás aspektusából lehet kiinduló alap is, kihívás egy múzeumtudományi probléma megoldására.

3.1.2 Gyűjtés – gyűjtemény

Egy múzeum gyűjteményének gyarapodására többféle technikai lehetőség létezik: a „klasszikus” tárgyat a tőle megválni kívánó tulajdonosok behozzák, a muzeológus terepen gyűjti, illetve indokolt esetekben a muzeológus megvásárolhatja bolhapiacon, vagy régiségkereskedőnél.[97] A tárgyak szelektálását, múzeumi létjogosultságukat tekintve, tehát a „muzealitást”[98] a múzeumok szakmunkatársai végzik azok forrás, illetve dokumentáris értékét

[96] A „tárgy élete” kifejezést Fejős Zoltán is használja, amikor a tárgyak és az idő viszonyáról ír. Fejős Z. 2003.a 83-91.
[97] Fejős Z. 2000. 20.
[98] „A múzeumi tárgy alapja, annak különleges tulajdonsága, amelyet muzealitásnak vélnek. … A tárgyat gyűjtés útján szerzik, és a muzealitás felismerése gyűjtésen alapszik. A gyűjtés a kutatás egyik álláspontja szerint forráskeresés.” Korek J. 1988. 142.

felbecsülve, amelyek azonban sosem lesznek egzaktak, hiszen a történelem során ezek az értékek más-más jelentőséggel bírnak, változnak.[99]

Múzeumi aspektusból a tárgyaknak két variánsa létezik: az egyik, amely még a külvilágban magántulajdonban található; a másik, amely már az intézmény falain belül raktárban, kiállításban van. Természetesen nem minden tárgy alkalmas arra, hogy műtárgyi gyűjtemény része legyen. Ugyanakkor a múzeum falain kívül létező tárgyak között vannak olyanok, amelyek sosem kerülnek be, annak ellenére, hogy technikai funkcióváltások sokaságán mennek keresztül, dokumentáris értékkel bírnak és helyük, szerepük lehetne a gyűjteménybe, ennek ellenére „életük" végén megsemmisülnek. E mellett nem feledkezhetünk meg azokról a darabokról sem, amelyek létrejöttük óta a múzeum birtokában vannak, és sosem képeztek magántulajdont; pl.: újonnan vett kordokumentumok, másolatok, rekonstrukciók, amelyek kezdeti, és fő funkciója rögtön a dokumentálás.[100] Értelemszerűen az újonnan vett tárgyak „ugyanolyan" tárgyak ezreinek másai, reprezentációi, így tudjuk, hogy egy típusú tárgy életpályáját, jelentőségét, illetve adott társadalmi közegben való szerepét dokumentálják.

A néprajzi gyűjteményekkel rendelkező múzeumok előírt gyűjtési koncepciója és a szakemberek tudása együtt determinálja egy tárgy múzeumba kerülését annak alapján, hogy a tárgy által hordozott információ: forrás, vagy dokumentásris értékű-e az intézményi célkitűzések aspektusa felől.[101]

A tárgy gyűjtéséhez teljesen koherens módon kapcsolódik az adminisztráció, amelynek egy alapvető része a tárgyról a gyűjtés során megtudott információk lejegyzése. Ezeknek a folyamatoknak adnak keretet és egyfajta szabályrendszert a törvényben megfogalmazott előírások, amelyek a nyilvántartásra vonatkoznak. Az elementáris szinten koordinált, a „kulturális javak" feldolgozásához tartozó alapdokumentációs követelmények a következők: gyarapodási napló, leltárkönyv, leírókarton, fotó.[102] Ezen munkafolyamatok gyakorlatilag megalapozóak, elengedhetetlenek, mégis minimális információkkal bírnak a tárgyról. Az így felhalmozott tárgyak tömeges megjelenése a múzeumokban a feldolgozás problémáját vonta maga után, amely megalapozta a tárgygyűjtéshez kapcsolódó holisztikus információgyűjtés

[99] Elméletileg. Mint tudjuk a valóság ennél sokkal bonyolultabb – anyagi lehetőségek, raktári lehetőségek – de ennek a gondolatnak a kifejtése nem ennek a munkának a feladata.; „Kézenfekvő, hogy a múzeumok tárgyállományát rendszeres gyűjtőmunka eredményének tekintsük, noha gyarapodásuk egyáltalán nem független az ötletszerűségtől és más hiányosságoktól." Fejős Z. 2000. 18.; Bővebben a gyűjteményezésről: Bereczki I. 2010. 113-121.

[100] Eltekintve a készítőtől, aki lehet, hogy az adott tárgy kezdeti tulajdonosa, de a tárgy elkészítésének oka a múzeumi megbízás és a dokumentálás.

[101] Aranyos S. 2017. 135.

[102] Amelyek kitöltése sajnos nem is minden tárgy esetében történtek meg.; Fejős Z. 2000. 20.

gondolatának irányát.[103] 1988-ban Korek József így ír a „korszerű dokumentáció”-ról: *„A tárgyaknak funkciója, története van. Akkor marad élő, ha a lehető legtöbb, róla szóló információt dokumentáljuk fényképpel, mozgófilmmel, videón, hangszalagon, kottán vagy a legaprólékosabb mérnöki felméréssel.”*[104] Az elmúlt évek és napjaink gyakorlata azonban azt mutatja, hogy ez az idillikus irányvonal csak azokban az esetekben valósult, valósul meg, ha a muzeológus olyan tárgyat gyűjt, amely a kutatási területéhez kapcsolódik.

Továbbá, a gyűjtés módszertanát tekintve teljesen természetes *a tematikus és a monografikus* jelzők használata, amelyek a gyűjtések és a belőlük eredő gyűjtemények kapcsán is értelmezhetőek. Egy gyűjtemény-analízis során általában a „mozgatható”, raktárakban őrzött műtárgyak együttesét vesszük alapul, azonban a szabadtéri múzeumok esetében a népi építészetre is átvetíthető ez a szempontrendszer. Az épületek gyűjtése, áttelepítése során az esetek többségében az egyes elemek is gyűjtésre kerülnek – így a nyílászárók is, ha azok nem hiányoznak az épületekből. Ha összességében tekintjük a múzeum áttelepített épületeit, akkor beszélhetünk egyfajta tematikus gyűjtésről, amely a népi építészet jellegzetes épületeire, lakóházakra és gazdasági épületekre irányul. Ilyen szempontból a lakóházak nyílászáróinak összessége is alkothat egy tematikus rendszert. Ha azonban egy porta épületegyütteseire, vagy csak egy lakóházra és komponenseikre fókuszálunk, akkor ezeket monografikus gyűjtésnek is tekinthetjük, hiszen az épületek is kötődnek egy-egy család életéhez. Nyilvánvalóan a monografikus gyűjtés terén az épületegyüttesek, vagy lakóházak száma sokkal kevesebb lesz, mint a „mozgatható” műtárgyak száma, de ez még nem kizáró ok, hogy a párhuzamot megteremtsük, amely további távlatokat nyit a szabadtéri múzeumok gyűjteményeinek feldolgozása terén.

3.1.3 Strukturális feldolgozási rendszer

A már meglévő tárgyegyüttesek analízisének kiindulópontja mindig a múzeumi közeg, a gyűjteményi felépítés, hiszen azért vizsgálhatóak együtt, mert azok részei. Egy kiválasztott műtárgycsoport feldolgozásának első lépése a csoport darabjaiból létrehozott strukturális rendszer megalkotása, ami gyakorlatilag táblázatokban materializálható. Míg a gyűjtés koncepciója, metódusa befolyásolja a múzeumba kerülő tárgyak típusát, addig nincs hatással a raktározási szisztémára, amely az anyagot és a használatot veszi alapul, így abszolút tematikus

[103] „Egy-egy jelenség megfigyelésében és leírásában tehát a legnagyobb precizitásra kell törekednünk: gondosan rögzítenünk kell minden olyan részletet, amely az illető konkrét jelenség történetileg teljes megismerése szempontjából lényeges lehet.” Vajda L. 1954. 3.
[104] Korek J. 1988. 146.

felépítés, a monografikus lehetőséget kizárva. Ezek között a különböző – tárgyat, tárgycsoportot meghatározó – szisztémák között kell megtalálni a megfelelő strukturális rendszert az adott vizsgálattípushoz. Annak okán tehát, hogy a tárgyegyüttesekkel kapcsolatban célravezető, átlátható kutatásokat folytassunk elengedhetetlen a jó strukturális rendszer, amelynek alappillére a tökéletes gyűjteményi felépítés, amely a raktározási szisztémán nyugszik.

Egy jól működő múzeum megfelelően gondozott gyűjteménye nem egy egyszer létrehozott, stagnáló egység, hanem egy olyan felépített kezelhető struktúra, amelynek nem probléma, ha folyamatosan mozgásban van. A rendben leltározott tárgyakból álló, igazán funkcionáló raktári rendszer mindamellett, hogy folyamatosan gyarapodik, fluktuál is, mivel egyes darabjait az intézmény állandó vagy időszaki kiállításaiban helyezzük el, illetve más darabjait külső időszaki tárlatokhoz, külső-belső egyéb programokhoz, vagy szakmai feldolgozásokhoz adjuk kölcsön. Azonban az elmúlt évtizedben arról szólt és szól sok múzeum gyűjteményi problémája, hogy ezt a jól működő szisztémát létrehozza, amihez minden egyes objektumának helyzetét rendeznie kell, amelyet szakmailag a revíziók során tud megvalósítani.[105]

A múzeumi műtárgy-leltárak ellenőrzésének minősége az elmúlt évtizedekben folyamatosan fejlődött, hiszen a múzeumok is igyekeztek használni a technikai progresszió adta lehetőségeket. Míg a fotózás mindenki számára könnyen elérhetővé, általánossá vált, ezzel megkönnyítve a felmérés ezen területét, addig a számítógépek és a múzeum gyűjteményéhez kapcsolódó számítógépes nyilvántartó rendszerek folyamatosan fejlődtek, így azok gyakori váltakozása a szekvenciális, egységes munka rovására ment. Ugyanakkor a technikai változások mellett a revíziók perspektívája is megváltozott, hiszen amikor igény lett rájuk, akkor már olyan nagyszámú tárgyi csoporttal rendelkeztek az intézmények, amelyekhez külön rendszereket, elméleteket kellett kidolgozni, hogy azok hatékonyan működjenek. Természetesen más-más felülvizsgálati szisztémát kíván meg egy gyűjteményi egység attól függően, hogy milyen típusú és mennyi tárgyainak száma. A tematikus raktárrendszerből kiindulva a legcélravezetőbbek a tárgyak használata, vagy alapanyaga szerinti revíziók. Következésképpen a meglévő objektumok sokaságának tematikus felosztása az egyes

[105] Mindehhez kell még jó raktár, jó berendezés, jó tárolóeszközök, a tárgyak preventív és utólagos gondozása.; Bővebben: 20/2002. (X.4.) NKÖM rendelet a muzeális intézmények nyilvántartási szabályzatáról; „a jelenben és a közeli jövőben a gyűjteményi feldolgozottság lesz, illetve kell, hogy legyen a tudományos kutatás központi kérdésköre.” … „tudományosan jól feldolgozott tárgyak… nagyon komoly feltáró munka…” szükséges Cseri M. 2010. 101-102.; Illetve szükséges a kornak megfelelő gyűjteményezési innovációról lásd: Aranyos S. 2017. 133-147.; Kemecsi L. 2010.a 122-128.

revíziózásra kerülő tárgycsoportok átláthatóságát, rendszerezhetőségét, ellenőrizhetőségét eredményezi. Az ilyen megfontolásból felülvizsgált, feldolgozott tárgycsoportok egyrészt könnyen kezelhetővé válnak, másrészt kifogásolhatatlan alapjai a további kutatásoknak, hiszen egzakt rálátást eredményeznek a tárgycsoport összetételére, minőségére. A gyűjteményi szegmensek feldolgozása mellett a revíziók egyik precedens értékű eredménye, hogy kiderül, milyen típus az expanzibilis, melyik defektív, hogyan kell tehát kompenzálni egy tárgycsoport holisztikus reprezentálását adott korszak, kontextus megjelenítéséhez.

Természetesen a strukturális rendszert a vizsgálat célja determinálja, így a szisztémák alapja lehet a tárgy fizikai megjelenésétől az adminisztráció során lejegyzett bármely adat feldolgozása. Ez által a tárgycsoport jellege és a differrens értelmezések a strukturális rendszer alternatíváinak nagy számát eredményezhetik. Ugyanakkor tovább komplikálja a helyzetet, hogy egyazon rendszerre is épülhetnek eltérő feldolgozási, kutatási metódusok.

A már meglévő gyűjtemények hiányos gyűjtési, adminisztrálási adatai, illetve létjogosultságuk igazolása indukál egy rendszert, ami arra a teóriára épül, miszerint azokból az adatokból kell kiindulni, amelyek a birtokunkban vannak, következésképpen a meglévő információkban, ha más nem a tárgy fizikai adataiban, kell meglátni a tipologizálás fundamentumát. Ezt követően kell haladni a további konzekvens, reális kutatási opciók felé.

3.2 Kontextualizálás

3.2.1 Gyűjtemény-létjogosultság

A gyűjtés technikai, az adminisztrálás eljárási, a tárgyak feldolgozási, kezelhetőségi problémái evidens módon generálták az elkötelezett múzeumi szakemberek azon tevékenység akcióit, manifesztációit, amelyek a múzeumokban felhalmozott néprajzi tárgyak jelentőségének, megbecsülésének realizálására irányultak.

1969-ben Hoffmann Tamás feltesz egy provokatív kérdést: *„A tudomány forrásai-e a múzeumok néprajzi gyűjteményei?”*[106] Feltételezését a gyűjtemények áttekinthetetlenségére alapozza, ami napjainkban is aktuális probléma még akkor is, ha az elmúlt évek során előrelépések történtek ez ügyben. 1982-ben Hernádi Miklós szavakba foglalja, hogy *„minden tárgy társadalmi értékek szótlan megtestesítője”*[107], tehát megfogalmazza a tárgy és a társadalom alapvető kapcsolatát, a dokumentaritás egyértelmű és rejtett dimenzióit. 1988-ban Korek József azt is kijelenti, hogy annak ellenére, hogy a múzeumok tárgyi anyagukhoz

[106] Hoffmann T. 1969. 5.
[107] Hernádi M. 1982. 9.

kötöttek, a „*téma egészébe ágyazva alapkutatásokat végez"*-nek.[108] Mindemellett felhívja a figyelmet a múzeumi tárgyak dekontextualizációjára, izoláltságára és arra, hogy a múzeumnak tudni kell visszahelyezni az adott tárgyat környezetébe, mivel így mutathatja meg funkcióit.[109] Ezekkel az észrevételeivel voltaképpen lépéseket tesz a tárgyi anyag társadalmi szerepének előremutató kutatásai felé. 2003-ban Szilágyi Miklós egyértelműen konstatálja, hogy a tárgyak *„forrás"* értékűek és "*kifejezői voltak az emberi társadalomban létrejött kapcsolatoknak"*, amivel még közelebb kerül a tárgyak társadalmi rendeltetésének jelentőségéhez.[110] Ugyanakkor egy másik perspektívából arra hívták fel a szakemberek a figyelmet, hogy az idő folytonosságában új értelmezések merülhetnek fel, így egy feldolgozott tárgy, tárgycsoport bemutatásának, „megszólaltatásának" fontos, hogy a jelenhez közelítsen.[111] Továbbá elengedhetetlen, hogy a muzeológus egy tárgy, tárgycsoport feldolgozásának eredményeit, a reprezentált korszak jellegzetességeit, az objektumok jelentőségét mind a tudományos élet, mind a társadalom felé, tehát a vevő közeg felé adaptálva eljuttassa. [112]

Ezekkel a kiragadott lényeges etapokkal felvázolt változásfolyamattal párhuzamosan – miszerint a perspektíva a már múzeumokban őrzött tárgyak társadalmi szerepe, jelentősége felé vette az irányt – az objektumokból kiinduló variábilis kutatási metódusok jöttek létre, egyre inkább megalapozva a múzeum és a benne őrzött darabok dominanciáját. Konstatálva mindazt, hogy az összetett társadalmi viszonylatoktól dependens, eredeti környezetéből „kiszakított" objektum a megfelelő kontextusba való visszahelyezése során nyer valódi, társadalmi, dokumentáris értelmet.[113] Azonban az egyértelmű végső normatív célt – a múzeumok és a már meglévő gyűjteményük létjogosultságát igazoló eredményekhez hozzásegítő gyűjtemény-feldolgozási tudományos és közművelődési metódusokat – még napjainkban sem teremtettük meg teljes egészében, csak partikuláris eredményeket értünk el.[114]

A múzeumok digitalizálási törekvései a műtárgyak és a hozzájuk kapcsolódó gyűjtési adatok rendszerezése, kereshetősége előrelépés a múzeumi gyűjtemények pozícióba állításához. Azonban a tárgyak feldolgozása egy olyan következő lépcsőfok, ami a digitalizálástól eltérő, specifikus attribútumokkal dolgozó rendszer kialakítását követeli meg.

[108] Korek J. 1988. 146.
[109] Korek J. 1988. 183.
[110] Szilágyi M. 2003. 15-17.
[111] Fejős Z. 2003.a 22.
[112] Cseri M. 2009. 208.
[113] Bausinger, H. 2005. 11.; Frazon Zs. 2011. 75.; Hooper, S. 2012. 44.
[114] „a materiális gyakorlatokból adódik, hogy a dokumentáció a tudományterületi osztályozást, a fizikai jellemzők részletes leírását …, valamint a származási hely megjelölését részesíti előnyben az értelmező szövegek létrehozása helyett." Cameron, F. 2012. 162.; „Az anyagi kultúra kutatásának legfontosabb feladata azon »bonyolult szimbólumháló megfejtése és felfejtése, amit mi emberek borítunk a tárgyakra« (KORFF 1995:35.)" Businger, H. 2005. 14-15.

A tárgyra és a hozzá kapcsolódó adatokra építő strukturális gondolkodás által létrehozható olyan információkezelő szisztéma, program, amely a tárgy fizikai és biográfiai adatain túl a társadalmi vonatkozású kapcsolatokat is kezeli – elősegítve ezzel a tárgyak, tárgycsoportok kutatásának menetét, a holisztikus szemléletmódot és az összefüggések könnyebb kiolvashatóságát.[115]

3.2.2 Múzeumi tárgyfeldolgozás

A múzeumi tárgyfeldolgozás rendszerének[116] aktuális kialakítását mindig a kutatási célkitűzéseknek megfelelő perspektíva határozza meg. Ha a tárgyhoz – konkrétan egy adott múzeumi tárgyhoz[117] – kapcsolódó információkból indulunk ki, a tárgy létezésének két eltérő, mégis állandó összefüggésben lévő területét állapíthatjuk meg. Fókuszálhatunk a tárgy fizikai jellemzőire, azokra a tulajdonságokra, amelyeket alapvetően „önmaga" hordoz és a tárgybiográfiától függetlenül is megállapíthatóak.[118] Továbbá kiindulhatunk magából a tárgy társadalomtörténetét megjelenítő információkból és kísérletet tehetünk a tárgy társadalmi, kulturális jelentésmezőjének rekonstruálására.[119]

[115] Gyakorlatilag ez egy adat- és jegyzetkezelő rendszer kifejezetten azoknak a muzeológusoknak, akik a gyűjtemények tárgyainak, tárgycsoportjainak feldolgozását tűzték ki célul maguk elé, vagy tanulmányok, vagy katalógusok megírásával egyetemben. ; Fiona Cameron 2005-ben (magyarra fordítva 2012-ben) a következőképpen fogalmaz: „a következő kihívás az, hogy újragondoljuk a bevett ismeretelméleti előfelvetéseket, amelyekre alapítva a dokumentáció létrejött és átgondoljuk, hogy a különféle kulturális és elméleti elgondolások – mint a poliszémikus értelmezői modellek (amelyek felismerrik a tárgyakban rejlő plurális jelentéseket) – miként vizsgálják felül a dokumentációs gyakorlatot, miközben számolnak a technológia által kínált lehetőségekkel is." Cameron, F. 2012. 161.

[116] „A muzeológia az intézményesített gyűjteményeken keresztül foglalkozik a műtárgyakkal, mindig az adott tudományterület szakmai kritériumai, fogalmai és módszerei szerint." Frazon Zs. 2012.a

[117] Nem pedig egy tárgytípushoz általánosságban., „…sajátos, egyedi története van." Wilhelm G. 2005.a 22.; Berta P. 2008. 52.

[118] Természetesen szükséges előzetes tudás a tárgytípusról általánosságban. Bővebben lásd később a tárgy-disztancia analízis témakörnél.; Fejős Z. - Frazon Zs. 2005. 7.; Nagyné Batári Zs. 2014. 171.

[119] A tárgy történetéről, életrajzáról, kontextusokról bővebben: Fejős Z. 2013. 58-62.; Wilhelm G. 2005.b 41.; Gráfik I. 2014. 345-346.; „A tárgyközpontú szokáskutatás azonban kitágítja az ismereteinket az adott hagyománnyal kapcsolatban is, hiszen olyan rejtett jelentéseket tárhat fel, amelyeknek értelmezéséhez elengedhetetlen a tudatos reflektálás." Nagyné Batári Zs. 2014. 164.; „a múzeumi tárgyak lényege az összetett jelentéstartalom, a tárgyak időhöz, eseményhez, személyes emlékezethez, szubjektív véleményekhez és tapasztalatokhoz, absztrakt fogalmakhoz, elméleti és módszertani diskurzusokhoz egyaránt kötődnek…" Nagyné Batári Zs. 2014. 170.; Nagyné Batári Zs. 2014. 172.; Továbbá más rendszerszemlélet szerint, mint például Hermann Bausinger elmélete szerint Karl-Sigismund Kramer modellje kibővíthető (Kramer, K-S. 1962. 99.) és a tárgyat meghatározó egészt – a tárgy jelentését – három pregnáns szegmensre osztja: (1) anyagiságra (alak, forma, struktúra, anyag); (2) potencialitásra (történeti-kulturális feltöltöttség, funkcionalitás, többletérték/ráépítés); illetve (3) aktualizálásra (használat, értelemadás). Bausinger, H. 2005. 13.; A személy és a tárgy kapcsolatáról bővebben: Csíkszentmihályi M. – Halton, E. 2011. 249-280.; Hoskins, J. 1998.

A tárgy-információkra épülő tárgytörténet[120] két alapvető meghatározó tényezője: az idő és a hely. Az idő esetében, annak kontinuitását, a használt időszámításunk kereteit figyelembe véve evidens, hogy meg kell határozni a tárgy történetével kapcsolatos, amennyiben lehetséges, akkor a teljesen egyértelmű, ha nem meghatározható, akkor a feltételezett kezdő és végső időpontokat. Következésképpen primer kritérium behatárolni *a tárgy teljes időszakát*, amely minden esetben konkrétan a tárgy – a múzeumban őrzött, a kutatáshoz kiválasztott konkrét tárgy – tervezésétől mindaddig tart, míg a konkrét tárgy használata az emlékezetből is eltűnik. Azonban paradox módon, ha egy kutatás foglalkozik egy tárggyal, akkor az azt jelenti, hogy az emlékezetből nem tűnt el, így a kutatások esetében a tárgy-életrajz teljes időszakának végső pontja nem megállapítható, csak a tárgy biográfiájának szignifikáns fordulópontjai jelölhetőek meg, mint például a tárgy múzeumba kerülésének időpontja. Az esetek többségében természetesen a tárgy történetének kezdő időpontja is fiktív, amely a kutatások eredményei által akár folyamatosan változhat is. Lényegét tekintve azért elengedhetetlen a tárgy-„életrajz" kezdő időpontjára figyelmet fordítani és törekedni annak meghatározására, mert ott kezdődik az az intervallum, amely tartalmazza a tárgyhoz kötődő összes kutatás vizsgálati idejét, időszakát. A kisebb időszakokat felölelő kutatások kezdő, vagy végső dátumai általában konkrétabban meghatározhatóak az egzaktabb információk alapján, mint a tárgytörténet teljes időszakáé.[121]

Mindezek mellett alapkövetelmény *a tárgy történetében szereplő összes hely feltérképezése*. Néprajzi tekintetben a „hely" alatt értem azt a régiót, azt a megyét, ahol a tájegység adott településének egyik portáján az az épület áll, amelynek helyiségében, vagy akár annak egyik bútorán a tárgy a kutatási időszak alatt szerepet töltött be.[122]

A tárgy történetének rekonstrukciója során a meghatározott időszak, a feltérképezett helyek azok a fundamentális kritériumok,[123] amelyek segítségével kísérletet tehetünk arra, hogy az adott kutatási témához felfedezzük a tárgy aktuális körülményeit: a körbevevő környezetet, személyi közeget, tárgyi miliőt, tehát kontextusait.[124] A tárgy környezetének analízise során

[120] „a tárgy »életrajza«", „egyéni életút" Fejős Z. 2005. 34-35.; „A tárgyak társadalmi élete és kulturális életrajza." Berta P. 2008. 47.; „Miért fontosak a tárgytörténetek? A történetekbe rendezett információk a leghatékonyabb ismeretátadást biztosítják." Nagyné Batári Zs. 2014. 170.

[121] Bausinger „a jelenben található kulturális reliktumok", „jelenségek és tárgyak" vizsgálata során „a kutatás idősíkjából indult ki" és állapított meg három fő típust. Bővebben: Wilhelm G. 2002. 324. Véleményem szerint ezek a típusok beilleszthetőek a tárgy biográfiájának feltérképezésébe, részkutatást alkothatnak.

[122] „a tárgyak nem rendelkeznek állandó jelentéssel. A jelentések meghatározásában szembetűnő a tárgy történeti és helyzeti változékonysága." Fejős Z. – Frazon. Zs. 2005. 7.

[123] A térbeli és időbeli határok jelentőségéről Bausinger nyomán: Wilhelm G. 2002. 324.

[124] „A múzeumi emlékezet feladata itt nem a leltári tételek passzív tárolása, hanem a tárgycsoport kontextusának, szimbolikus rétegzettségének lehetőség szerint aktív fenntartása, vagy legalábbis minél sokoldalúbb rögzítése kiegészítő, eredeti dokumentumok révén. A bemutatás egy ilyen szemléletben értelemszerűen nem egyszeri,

nem mindegy, hogy milyen távolságokat szabunk meg vizsgálatunk kereteinek. *A tárgyból kiinduló vizsgálatok távolsága* tekintetében négy szintet különíthetünk el: a nano-, a mikro-, a mezo- és a makroszinteket. A négy szintet azonban nem lehet élesen elhatárolni egymástól, hiszen egymásra épülnek, a különböző fokozatokon megjelenő információk – mind egy szinten belül, mind a különböző fokozatok között – egymással és magával a tárggyal összefüggnek, hiszen együtt alkotnak egységet.[125]

A *nanoszint* a tárgy olyan jellemzőire irányuló terület, amelyeket fizikai megjelenéséből ismerünk, tehát önmaga anyagi tulajdonságai. Ilyen például az alapanyag, a forma, a méret; következésképpen minden olyan adat, amelyet akkor is tudunk a tárgyról, ha az életrajzát egyáltalán nem ismerjük.

A *mikroszint* egyrészt lehet a tárgy alapvető, elsődleges funkciójának meghatározása, másrészt a tárgybiográfiai feltárás szintje, amely a tárgyat közvetlenül körbevevő kontextusaival együtt vizsgálja, tehát a tárgy legközvetlenebb szociokulturális környezetét jeleníti meg, mint például a tárgyat használó egyének viszonyulásai a tárgyhoz, mikor mire használták, volt-e egyedi szerepe.[126] Ez a vizsgálati verzió, ha a jelen tárgyűjteseinél figyelmet fordítunk rá, akkor viszonylag jól feltérképezhető, azonban a régen gyűjtött tárgyak esetében, ha a gyűjtés időpontjában csak részlegesen voltak dokumentálva a közvetlen információk, akkor minimális esély marad azok rekonstrukciójára, így ebben a konstellációban a mikro szint kevésbé, sokszor egyáltalán nem bővíthető.

A *mezoszint* egy tárgyvizsgálat keretein belül a tárgy tágabb környezetét jelenti, például a települést, a tájegységet, amelynek egyik épületében elhelyezkedik, illetve a településen, a tájegységen kialakult, a tárgyhoz kapcsolódó szociokulturális környezetet, mint a történelmi, kulturális, gazdasági, politikai, társadalmi kontextusokat.

A *makroszint* a mezoszint kibővített globális változata, amely a régiótól, az országon keresztül akár a kontinens, a világ adott időben jellemző viszonylatait is vizsgálhatja. A körülmények, amelyeket ezen a szinten elemzünk, nagyobb távlatokból vannak hatással az adott tárgyra, befolyásolják helyzetét, létezésének minőségét. Egy tárgyanalízis kapcsán ez a szint a tágabb keretek közé eső összefüggések meghatározására alkalmas, például a világon bárhol fellelhető hasonló tárgyak és vizsgálataik viszonylatában elhelyezni a saját kutatásunk

hosszú távra kialakított állandó kiállítást céloz meg, hanem változó szempontú, akár egymásnak ellent is mondó tárlatok sorozatát." Ébli G. 2009. 66.

[125] Keményfi R. 2002. 53-68.

[126] Szociokulturális környezet, kontextus alatt értem mindazokat a konstellációkat, amelyek a tárgyat közvetlenül körbeveszik, amelyek például lehetnek a történelmi, a kulturális, a gazdasági, a politikai, a társadalmi vagy akár a tárgyi kontextusok.

középpontjában álló darabját. A négy szint a tárgytól való kutatási távolságok kardinális jelentőségét jelöli, azonban a tárgyanalízisekre gyakran jellemző az a jelenség, miszerint a távolsággal párhuzamosan növekszik az általánosítási metódusok szerepe is.

A tárgytörténet teljes időszakának meghatározása, az életrajzban szereplő összes hely feltérképezése, illetve a tárgyból kiinduló vizsgálatok távolságának tervezése mellett elengedhetetlen szem előtt tartani, hogy az adott objektum mindig különböző kontextusok része. Következésképpen az analízisek során nélkülözhetetlen kritérium a tárgyat körbevevő és egyben meghatározó, ugyanakkor nagyon szerteágazó *kontextusok* felmérése és a vizsgálati irány kritikai szempontú kiválasztása. A különböző *tárgy-kontextus-elemzéseket* három alaptípusba sorolhatjuk: a pontszerű, a tematikus és a monografikus; amely kutatások kezdetén elengedhetetlen determinálni a társtudományok között, illetve a néprajztudomány keretein belül azokat a perspektívákat, amelyeket fókuszba állítunk,[127] amelyekhez adaptáljuk az alaptípusok megfelelőjét, hogy az optimális kutatási módszert kialakíthassuk.

A *pontszerű vizsgálat* egyetlen kérdést tesz fel egy tárggyal kapcsolatban és annak megválaszolására, a válaszhoz szükséges információ megszerzésére koncentrál. Ilyen információ szerzés lehet például a tárgy előállításának időpontjában a készítési technika felmérése, egy kiválasztott időpontban a tárgy méretének megismerése, lejegyzése, vagy az eredeti funkció kutatása, amely a szocializáció részeként köztudássá válik, illetve akár egy adott időpontban a tárgy környezetében jelen lévő társadalmi struktúra, tehát a hierarchikus viszonyok feltérképezése is.

A *tematikus vizsgálat* egy meghatározott kutatási célt tart szem előtt a tárgy-életrajz ismert időszakában, így ugyanazt a kérdést teszi fel a tárgy életrajzának különböző időpontjaiban. Így például kronologikusan vizsgálhatja a tárgy funkciójának társadalmi definícióit[128], eredeti és másodlagos funkcióit, funkcióváltásait, vagy a tárgy fizikális változtatásait, illetve több időpont vizsgálatot választva fókuszálhat a tulajdonosainak társadalmi státuszára, a tárgy és a tulajdonosainak pszichológiai kötődéseire, vagy akár a kutatás középpontjában lehet a tárgy társadalmi szerepe, szimbolikus jelentősége is.

Mindezekkel ellentétben a *monografikus analízis* során a tárgyat egy kijelölt időintervallumban vehetjük górcső alá és a kijelölt időszakban egyszerre többféle kérdést tehetünk fel, így vizsgálhatjuk meg a tárgyat változatos kutatási szempontokból. Például

[127] Ennek a problémának a kifejtésére jelen esetben nincs lehetőségem. Lásd bővebben: Wilhelm G. 2013. 17., Fejős Z. 2013. 58-59.
[128] Ez persze akkor érdekes igazán, ha az változó.

analizálhatjuk az adott időszak történelmi, kulturális, gazdasági, politikai, társadalmi helyzetét, vagy akár a tárgy tárgyi kontextusát. Így egy időintervallumhoz köthető kutatási témacsoportok jönnek létre, ilyen például, (1) ha kutatjuk a tárgy jelen fizikai állapotát, méreteit, alapanyagait, készítési technikáját, illetve megtudhatjuk a pontos korát; vagy (2) felkutathatjuk a tárgy készítőjét, a mester társadalmi helyzetét, a tárgy készítésének, eladásának körülményeit, a kor technikai fejlettségének, a divat, a korstílus befolyásoló hatásainak ismeretét.

Természetesen a felvázolt tárgyvizsgálati rendszer az árnyaltabb analízisek számára is teret enged. Ha egy tárgybiográfia során a tárgyra vonatkozó közvetett, vagy közvetlen kérdést eltérő időben vagy helyen, más távolságból, vagy más-más kontextusból vizsgáljuk, vagy ha az adott kérdést mindezen paraméterek keretein belül más személyek teszik fel eltérő értelmezési keretek tükrében, akkor a válaszok számos variánsát figyelhetjük meg. Ennek biztosít egyre nagyobb teret a digitális világ, az internet adta lehetőségek, továbbá a részvételi muzeológia lehetséges elméletén keresztül olyan kezdeményezések, amelyek aktívan vonják be a közönséget a tárgyfeldolgozás egyes folyamataiba.[129] Így alakulhat ki, jelenhet meg a polivokalitás jelensége, ami szerint „a kulturális tárgyak jelentései önmagukban bizonytalanok, többértelműek".[130] A múzeumok magyar etnográfiai tárgyállománya esetén ugyan ritkán beszélhetünk arról, hogy nem illenek bele abba az ontológiába, episztemológiába, amelynek keretén belül vizsgáljuk darabjait, de ennek ellenére a polivokalitás, a többértelműség, a többféle „hang és nézőpont kombinációja" létezik esetükben is.[131] Továbbá a felvázolt rendszer elősegíti, támogatja, erősíti azokat a nézőpontokat, miszerint a „sokféle érdekeltségű és perspektívájú személyek együtt megfelelő kontextust adhatnak az értelmezés számára",[132] illetve a „*multivokalitás tehát a hierarchikus szerkezet helyett sokkal inkább egyfajta «hálózatként» (assemblage-ként) működik.*"[133] Ez által lehet a rendszerben a tárgyról megszerzett/felbukkanó információkat, adatokat elhelyezni a tárgy biográfiája során feltérképezett holisztikus kontextusokban, tehát a tárgy jelentésmezőjének bármely meghatározott viszonylatában.[134]

[129] „A tárgyak … múzeumi adatbázisait sokféle nézőpontból kell értelmezni, jelentőségük sokkal nagyobb, mint hogy a történettudomány forrásanyagának szerepére lehetne redukálni: inkább a kulturális kifejezésmód és társadalmi jelentésképzés maradványai és emlékei ezek, ahol az anyagnak többszintű jelentései lehetnek." Cameron, F. 2012. 157.
[130] Wilhelm G. 2013. 17.
[131] Wilhelm G. 2013. 17.
[132] Wilhelm G. 2013. 17.
[133] Wilhelm G. 2013. 19.
[134] A tárgy összetett jelentéstartalmáról, a tárgyról, amely kapcsolatot teremt a megmutatható materiális és a felidézhető immateriális között: Frazon Zs. 2011. 74.

Mindent összevetve látnunk kell azt is, hogy egy tárgy kutatásának perspektívái a felvázolt rendszerszemlélet alapján számos vizsgálati lehetőségeket tár elénk, amelyek közül a legmegfelelőbb reális, gyakorlatban is megvalósítható választható irányt maga a kutatatói attitűd, illetve a kutató célja és az ismert tárgy-információk attribútumai határozzák meg.[135] Azonban nem feledkezhetünk meg a jelen múzeumtudomány meghatározó elméleteinek, gyakorlati törekvéseinek kulcsfontosságú hatásairól, miszerint: *„A múzeum szervező elve egyre inkább az emberközpontúság lesz. … A múzeum fő témája az ember és a környezetének tárgyai között meghúzódó, igen összetett viszony. Ha a dolgokat és a tárgyakat életvilágukba visszahelyezni nem is tudjuk, a múzeum küldetése egyre inkább a köztük és az ember közötti kétirányú kapcsolat elemzése. A tárgy csak ürügy, alkalom lesz az emberi lét rétegzettségének megidézésére.*"[136] Természetesen a tárgy biográfiájának kutatása minden információjával az emberhez köthető, akinek tulajdona volt, aki használta; továbbá a tárgy köré építhető kontextusok, amelyek gyakran rámutatnak a tárgyak poliszémikus tulajdonságaira, szintén mind elválaszthatatlanok az emberi tényezőtől.[137]

3.2.3 Múzeumi tárgycsoport feldolgozás

A gyűjtemény kezelése, feldolgozása során az egymással hasonló tárgyakat a megfelelő kritériumok mentén osztályozza a muzeológus.[138] Természetesen a tárgycsoport darabjainak azonosságait, eltéréseit a kritériumrendszerhez megadott attribútumok száma határozza meg. Minél több kategória jellemzőt rendelünk egy tárgycsoport meghatározásához, annál biztosabb a darabszám csökkenése. Természetesen az ismert információk adott komponense lesz az, amelyek okán a konkrét objektumok a csoport részét képezik. A kijelölt tárgycsoport feldolgozása során is maguk az egyes *tárgyak a primer kiindulópontok*, hiszen kulcsfontosságú megvizsgálni a csoport minden egyes darabját, a meglévő információkat egymás mellé állítani. Releváns tényező, hogy nem általánosságban beszélünk egy tárgycsoportról és annak

[135] „Az előbbre jutás elengedhetetlen feltétele a szisztematikus gondolkodás, és egy olyan rendszerező elv, amely lehetővé teszi, az egymáshoz kapcsolódó jelenségek rendszerbe foglalását." Bausinger, H. 2004. 15.; A tárgy „életrajzi" megközelítéséről bővebben: Berta P. 2008. 51-53.; Továbbá: „létezik-e olyan elmélet, mely egységes keretben képes kezelni a tárgy fizikai és kulturális tulajdonságait" Wilhelm G. 2005.b 41.
[136] Ébli G. 2009. 16.
[137] „(Frazon Zsófia:) A múzeum egyik funkciója, hogy szélesebb látókört, elemzőbb tekintetet alakítson ki: a jó-rossz kategóriák helyett megtanítsa, hogy egy jelenség, egy tárgy rétegzett. A kutató dolga, hogy ezeket a rétegeket feltárja, majd elemző módon, fogyasztható formában a látogató elé tárja, miközben arra biztatja, gondolkodjon el azon, amit lát, és alakítsa ki a saját véleményét." Berényi M. 2010.
[138] „jó esetben a tárgyak életrajzi elemzése, a gyűjtemények összetartozását meghatározó – gyűjtési, felhasználási és értékesítési – tényezők felderítése kecsegtet tudományos értékű eredményekkel." Fejős Z. 2000. 20.

analíziséről, hanem *egy konkrét múzeum gyűjtési koncepciója alapján felhalmozott, kézzel fogható tárgyainak csoportokra bontott vizsgálatait elemezzük.* Így értelemszerűen a tárgycsoport feldolgozás kapcsán is meg kell állapítani az alapvető paramétereket, tehát az időt és a helyet.

Egy adott tárgycsoport vizsgálata esetén minden egyes tárgy története meghatározóvá válik, ezért a tárgycsoporthoz tartozó teljes időszak kijelölése során a kezdő időpont akkorra tehető, amikor a csoport legöregebb tárgya „gondolatban megszületett" – ennek a meghatározása az esetek többségében hozzávetőleges, sokkal inkább fiktív időszakkal determinálható, mint pontos dátummal –, végső időpontja pedig természetesen nincs, hiszen a vizsgált objektumok éppen a dokumentaritás nemes feladatát teljesítik az adott múzeumban.[139] Természetesen *a tárgy történetének teljes időszakán* belül is kijelölhetőek további kisebb, részletekre fókuszáló kutatások és azok időintervallumai. Mindezek mellett, ha egy tárgycsoport egy múzeumi intézmény által meghatározott gyűjtési körből származik, akkor annak a „*biográfiájában" megjelölt helyei* nagy számban fognak mutatkozni, abban az esetben is, ha csak a településeket vesszük figyelembe. A kialakult diffúz képet, a helyek különböző csoportosításával (tájegység) és a tárgycsoport idő alapján szakaszolt vizsgálatával lehet differenciálni. Míg a kisebb múzeumok gyűjtési koncepciójából eredően a helyek összefüggéseket illusztrálhatnak, addig a nagyobb gyűjtési hatókörű múzeumok esetében tehát további struktúrák felállítása indokolt.

Az idő és a hely determinálására épülő *vizsgálati távolságok* gyakorlatilag semmiben nem különböznek az egyes tárgyak hasonló vizsgálataitól, ugyanúgy *a nano-, a mikro-, a mezo- és a makroszintek* jellemzik. Azonban az információk hitelessége a tárgycsoport kutatási távolságának növekedésével egyre inkább megkérdőjelezhető, főként több objektum kapcsán, hiszen ezekben az esetekben az általánosítás metódusa egyre relevánsabb. Alapvetően a konkrét objektumok analízise konkrét példát eredményez, amelyből az általános társadalmi működésekre következtethetünk. Azonban a generalizált tárgyvizsgálatok – amelyek a már elkészült szakirodalmakból erednek – a pontos adatok leírásának hiánya esetén a társadalmi működés sztereotipikus ismeretéhez vezetnek. Fontos tehát a kritikai szemléletmód, hiszen nem mindegy, hogy konkrét példákon keresztül, vagy már egy általánosított adatot felhasználva

[139] Wilhelm G. 2005.b 42.

sztereotipizálunk, miközben az ismereteket tovább formáljuk egyéb szemléletmódok, kutatási témák szerint.[140]

Ugyanakkor az alapvető *kontextus-vizsgálatok* területe is azonos egy tárgy vagy egy tárgycsoport esetén, így több objektum analízise során is lehet *pontszerű*, *tematikus* vagy *monografikus kutatásokat* végezni.[141]

A *pontszerű kutatások* több tárgy kapcsán ritkán fordulnak elő, de nem lehetetlenek, csak teljesülnie kell annak a kitételnek, miszerint egy kérdésre keressük a választ. Ez több objektum vizsgálata során azt jelenti, hogy a tárgybiográfiában egyezniük kell a kérdést meghatározó paramétereknek, így az időnek és a helynek.

A *monografikus kutatások* alkalmával szintén létezniük kell az azonos kritériumoknak, de mivel ezekben a konstellációkban az idő egy intervallum és a helyek száma is lehet több, így a kutatás lehetőségei nagyobb számúak.

Mindezek mellett egy tárgycsoport *tematikus analízise* a legrelevánsabb, hiszen több tárgy bevonásával a feltett kutatási kérdésre több választ kaphatunk, amely az adott tárgycsoport általános jellemzőinek megállapításaihoz vezethet. E perspektíva plusz esszenciája, hogy a már meglévő gyűjtemények kevésbé részletesen adminisztrált régebben gyűjtött tárgyainak lehetőségei a típuscsoport reprezentálásában, ez által az ismert attribútumokban rejlenek. Ennek az az oka, hogy a tárgycsoport nagyobb számú objektumai által a felhalmozott információk száma is növekszik, így a tárgyak demonstrációs lehetőségei is bővülnek, aminek további eredménye lesz a tárgyak tágabb bevonási lehetőségei a mai múzeumi áramlatokba, társadalmi elvárások által támasztott és létrejött múzeumi akciókba, tevékenységekbe.[142]

A már meglévő tárgycsoportok – alap és elkerülhetetlen – klasszifikációján túllépve a tárgycsoport-vizsgálatok során a felhalmozott, rendszerezett, kontextusokba helyezett információk a tárgyak izolációját megszüntetik és kiemelik azon tényeket, miszerint minden-mindennel összefügg, továbbá ember és világa elválaszthatatlan, összetett.[143]

---

[140] Nem beszélve a példák típusáról, számáról, a mintavételről és sorolhatnánk tovább a nagyon fontos kritériumokat. Bóna B. 2011. 477. E problematika további elemzését lásd: Fejős Z. 2013. 61.

[141] Frazon Zsófia egy bódé, a bódé kapcsán így fogalmaz:"a különböző időszeletek megfelelő rendezésével a tárgyat körbefonó, jelentésteli kontextust láthatóvá tegyük." Frazon Zs. 2005. 42.

[142] „A kulturális javak múzeumi, gyűjteményi integrációja nemcsak fenntartói, vagy szakmai elvárás. Ettől múzeum egy múzeum, ez kell legyen a gyűjteménymenedzsment feladata: a tárgyak integrációja, beépítése az intézmény működésébe." Aranyos S. 2017. 138.

[143] Ébli G. 2009. 17.; „A Marcel Mauss nevéhez kötött társadalmi szemlélet alapján viszont a múzeumot olyan intézménynek, olyan eszköznek tekinthetjük, mint amely a társadalom működésének, a vizsgálat idejére jellemző – tárgyakkal megragadható – állapotának jellemzésére vállalkozik, s arra alkalmas." Fejős Z. 2003.a 61-62.

3.3 Sajátos információhalmazokból eredeztethető konnotatív elméletek

Egy múzeum gyűjteményén belül, meghatározott szempontrendszer mentén kialakított tárgycsoport strukturális, tipológiai feldolgozása és a tárgy, tárgycsoportok köré épített rekonstruált kontextusok a tárgyfeldolgozás globalitását eredményezhetnék. Azonban e kétpólusú kutatási szegmens során számos olyan információs halmaz keletkezik, amelyek további elméletek felfedezésére, kidolgozására mutatnak rá, másként levezetve az impresszívnek nevezhető adategyüttesek inspirálják a konnotatív elméleteket, unikális teóriákat. A speciálisan rendeződött információs halmazokból eredő tézisek további támpontjai a kontaktdiszciplínák, amelyek elengedhetetlen eredményei kiegészítik, illetve további elméletek kidolgozásait segítik elő.[144]

3.4 Összegzés

Mindennek tekintetében az innovatív tárgyfeldolgozás globalitását három nagyobb szegmens alapozza meg: (1.) a tipológiai rendszer, (2) a rekonstruált kontextusok, (3) a konnotatív elméletek, unikális teóriák. E hármasság az „assamblage” és a kollázs elméletek mentén olyan szintre tudja bővíteni a tárggyal koherens információs halmazt, hogy gyakorlatilag legyen szó bármilyen tárgyról, feldolgozásának lehetőségei a végtelenbe mutatnak, tehát kimeríthetetlenek.

[144] Ezen elméleteket lásd az 5.4 fejezetben: Speciális adathalmazokból születő unikális teóriák (múzeumi esettanulmány) 174-198.

4 A néprajzi (mű)tárgyak elméleti és gyakorlati megjelenései a néprajz tudománytörténetében

Egy múzeum tárgyainak integrálási kvalitása a tudomány színterén és a múzeum közönségkapcsolati, ismeretátadási területeibe azok publikációinak típusaiban, ez által feldolgozási variánsaiban rejlik. A múzeumok születésekor felbukkanó gyűjtési láz, tehát az eredetmisszió teljesítésének kezdete után nem sokkal, a gyűjtés, a feldolgozás és a bemutatás feladatai párhuzamosan futó kihívásokat állítottak a szakemberek elé. Később a raktárakban felhalmozott darabok létfontosságának, tudományos jelentőségének, ez által a múzeumok létjogosultságának igazolása is gyakorlatilag potenciális feladattá vált. Mivel a bemutatás célja folyamatosan változott, így a feldolgozás is számtalan módon manifesztálódott, tehát hol gyengébb, hol erősebb helyet kapott a tudományos hozzáállás a szórakoztatással szemben. Mindezek mentén korunk sikeres múzeumi intézményei az egyéb irányzatok mellett napjainkban arra törekednek, hogy ismerjék és hitelesen ismertessék gyűjteményük darabjait, mivel ha nem tennék, hirtelen bekerülnének a szórakoztatóipar piacára, ahol a gyűjtemények kuriózuma nélkül könnyen elvesznének.[145]

4.1 Elmélet

A raktárak mélyén álló darabok és azok napjaink elvárásainak megfelelő feldolgozása, a ma gyűjtött tárgyak és azok jelenkori kutatása, illetve a múzeumok keletkezésétől a régen húzódó megismerési-bemutatási válságig tartó folyamatok problémáinak gyökerei gyakorlatilag analógok. Ez által fontos említést tenni *azon elméleti munkákról is, amelyek a tárgyak vagy egy-egy csoportjuk kapcsán azok gyűjtéséről, múzeumi voltukról, jelentőségükről, esetlegesen feldolgozásukról vagy mindezek problémáiról szólnak.* E folyamat néhány domináns állomáspontja a következő munkákban olvasható: 1906. Bátky Zsigmond: Útmutató néprajzi múzeumok szervezésére; 1907. Bellosics Bálint: Útmutató néprajzi tárgyak gyűjtésére; 1954. Vajda László: A néprajzi anyaggyűjtés módszere és jelentősége; 1964. Fél Edit - Hofer Tamás: A monografikus tárgygyűjtés. Az átányi példa; 1976. Korek József: Gyűjtemények, múzeumok, muzeológia; 1983. Hofer Tamás: A "tárgyak elméletéhez". Felszerelések és

[145] „A sikeres tudományos menedzsment alapvetően támaszkodik a saját gyűjtemény megismerésére. Azt kell hogy állítsam, kivételes az a helyzet ma, hogy egy hazai közgyűjtemény a különböző gyűjteményeire vonatkozóan hiteles és komoly előtanulmányokkal rendelkezik. A formációs folyamatok megismerése és feltárása nem csupán a valós helyzetértékelést, a jövőbeni tervezést, hanem a kiállítási koncepciókat is meghatározhatja. A múzeumok tevékenységét behatárolja a gyűjteményi anyag összetétele.” Kemecsi L. 2010.b 107.; Ébli G. 2009. 67.

tárgyegyüttesek néprajzi elemzése; 1991. Pearce, Susan M. (ed.): Museum studies in material culture; 1999. Fejős Zoltán: Tárgyunk, tárgyaink; 2000. Fejős Zoltán: Útmutató néprajzi gyűjtemények értelmezésére; 2000. Fejős Zoltán (főszerk.): A Népajzi Múzeum gyűjteményei; 2000. Bodó Sándor: Kultúrjavak temetője vagy Noé bárkája? A muzeológia gondjai az ezredfordulón; 2003. Cameron, Fiona: Digital Futures I.: Museum Collections, Digital Technologies, and the Cultural Construction of Knowledge; 2003. Fejős Zoltán: Tárgyfordítások; 2003. Szilágyi Miklós: Bevezetés a néprajzi muzeológiba; 2004. Fejős Zoltán – Frazon Zsófia szerk.: Korunk és tárgyaink - elmélet és módszer: fordításgyűjtemény; 2005. Wilhelm Gábor: Tárgyelmélet, tárgytipológia, tárgyleírás; 2007. Fejős Zoltán – Frazon Zsófia: Pillanatképek a mából: a kortárs kultúra múzeumi feldolgozása; 2007. Cameron, Fiona – Robinson, Helena (ed.): Digital Knowledgesscapes: Cultural, Theoretical, Practical, and Usage Issues Facing Museum Collection Databases in a Digital Epoch; 2009. Ébli Gábor: Az antropologizált múzeum: közgyűjtemények átalakulása az ezredfordulón; 2010. Bereczki Ibolya: Gyűjteménymenedzsment és gyűjteményezési stratégia; 2010. Bourcher, Paul; Rogers, Ruby: Nomenclature 3.0 for Museum cataloging; 2010. Kemecsi Lajos: Gyűjteményi nyilvántartások; 2011. Frazon Zsófia: Múzeum és kiállítás; 2012. Cameron Fiona: Múzeumi gyűjtemények, dokumentáció és a tudás változó paradigmái; 2012. Frazon Zsófia: Tárgyas ragozás; 2013. Fejős Zoltán: Az évszázad és az én világa. Diskurzusok az „egy tárgy" muzeográfiájában; 2014. Gráfik Imre: Tárgyrendszerek – Műtárgykatalógusok; 2016. Ébli Gábor: Múzeummánia: egy kulturális élménygyár európai modelljei; 2017. Aranyos Sándor: Gyűjteményi politika és gyűjteménymenedzsment a Szabadtéri Néprajzi Múzeumban; 2018. (fourth edition published) Ambrose, Timothy and Piane, Crispin: Museum Basics.[146]

Továbbá elemi feladat megjegyezni *az antropológia- és a néprajztudomány anyagi kultúrát vizsgáló területeinek produktumait, megközelítési lehetőségeit, különböző perspektíváit* annak ellenére, hogy az adott vizsgálatok alanyai nem múzeumi tulajdonúak (még). Gondolok itt a következő példákra: 1972. Hofer Tamás: Jelenkutatás az anyagi kultúrában; 1987. Baudrillard, Jean: A tárgyak rendszere; 1987. Stott, Margaret A. (ed.): Material Anthropology. Contemporary Approuches to Material Culture; 1998. Gráfik Imre: Emlékező tárgyak; 2002. Buchli, Victor (ed.): The material culture reader; 2002. Kapitány

[146] Továbbá a teljesség igénye nélkül: 1963. Fél Edit: Régi múzeumi tárgyak megszólaltatása új gyűjtésekkel; 1966. Morvay Judit, Molnár Mária: Tárgygyűjtés Szatmárban; 1969. Hoffmann Tamás: A tudomány forrásai-e a múzeumok néprajzi gyűjteményei?; 1979. Balassa Iván: A munkaeszközkutatás elvi és módszertani kérdései; 1979. Borsos Béla: A műtárgyak állapota és értéke; 1997. Bereczki Ibolya: Tárgyegyüttesek a Damjanich János Múzeum néprajzi gyűjteményében; 2002. Kodolányi János, ijf.: Múzeumi néprajzi gyűjteményeink fejlesztése; 2003. Fejős Zoltán (szerk.): Néprajzi jelenkutatás és a múzeumi gyűjtemények változása.

Ágnes - Kapitány Gábor (szerk.): Tárgyak és társadalom I. Tárgykultúra és tárgykultusz; 2003. Kapitány Ágnes - Kapitány Gábor szerk.: Tárgyak és társadalom II. Kapcsolatok: a tér, a tárgy és a képi kultúra összefüggései; 2004. Bausinger, Hermann: A néprajzi jelenkorkutatás elvei; 2005. Bausinger, Hermann: A tárgy és jelentése; 2005. Kapitány Ágnes - Kapitány Gábor: Tárgyak szimbolikája; 2005. Fejős Zoltán - Frazon Zsófia szerk.: Jelentésteli tárgyak; 2006. Ébli Gábor: Magyar műgyűjtemények 1945-2005; 2008. Berta Péter: Szubjektumok alkotta tárgyak - tárgyak által konstruált szubjektumok. Interakció, kölcsönhatás, egymásra utaltság az "új" anyagikultúra –kutatásról; 2008. Kopytoff, Igor: A dolgok kulturális életrajza: a kommodifikáció mint folyamat; 2008. Korkiakangas, Pirjo – Lappi, Tiina-Riitta – Niskanen, Heli (ed.): Touching Things. Ethnological Aspects of Modern Material Culture; 2008. Ébli Gábor: Műgyűjtés, múzeum, mecenatúra; 2011. Csíkszentmihályi Mihály – Halton, Eugene: Tárgyaink tükrében. Az vagy, amit birtokolsz; 2012. Wilhelm Gábor: Antropológiai tárgyelmélet.[147]

4.2 Gyakorlat

Az említett múzeumi tárgygyűjtések és feldolgozások elméleti munkái és az anyagi kultúra kutatásairól szóló tanulmányok a műtárgy-publikációk holisztikus áttekintésének csak érintőleges területei. E téma origóját csak a múzeumi tárgyfeldolgozás gyakorlati példái képviselhetik, tehát azok a valós közlések, amelyek felmérése, elemzése során számos variáns figyelhető meg. Természetesen mind a közzététel elnevezései, mind a fizikális jellemzők, mind az egyéb kutatási eredményekről szóló tartalmak rendkívül differens képet mutatnak. Szilágyi Miklós 2003-ban összefoglalóan ír a tárgyak bemutatásáról szóló publikációtípusokról, és így fogalmaz: *„A hozzáférhetővé tétel igyekezete – a néprajzi muzeológia kezdeteitől mindmáig – a leíró tárgyismertetés és az egzakt műtárgybemutatás igen sokféle publikációs formáját alakította ki.”*[148] Azóta, az elmúlt 14 évben a publikációs formák sokfélesége csak tovább bővült, annak ellenére, hogy a múzeumok és dolgozóik felé irányuló elvárások szintén sokasodtak, illetve nem feltétlenül a tárgy-központú munkákat, tevékenységeket preferálják.

A publikációk elemzése során múzeumi tárgynak tekintem azt a darabot, amely gyűjtött, leltári számmal ellátott, adattári naplóba, leltárkönyvbe bevezetett, a múzeumi törvény által meghatározott, ismert információkkal leírt objektum. Ezen műtárgyak feldolgozásai, a

[147] Továbbá a teljesség igénye nélkül: 1982. Hernádi Miklós: Tárgyak a társadalomban. Bevezetés a tárgyak rendszerébe; 1994. Molnár Mária: Funkcionális és nem funkcionális tárgyrendszerek. Mobilitás és stabilitás. Bazsi példa.
[148] Szilágyi M. 2003. 166.

hozzájuk kapcsolódó kutatások variánsai leggyakrabban a múzeumok kiadványaiban, az évkönyvekben jelennek meg[149], illetve kivételes helyzetekben külön, önálló kötetekben szerepelnek. A publikáció-változatokat áttekintve három nagyobb megközelítési típus rajzolódik ki.

A legegyszerűbb megjelenési formája a tárgy-prezentálásnak az *illusztrálás*. Adott esetekben a tanulmányokban bemutatni kívánt témát a műtárgyak említésével egészítik ki a kutatók, mintegy szemléltetve a szóban forgó kutatási területet.[150] Ezekben a tudományos cikkekben gyakran csak a tárgyak fotói, leltári számai, megnevezései és a tulajdonos múzeum megjelölései vannak feltűntetve, természetesen ritkábban az is előfordul, hogy a téma alátámasztásaként részletesebb tárgy-leírást olvashatunk.[151] Ilyen típusú illusztráláson alapuló tárgybemutatásokat jelentetett meg a Néprajzi Múzeum a Magyar Népművészet című kiadványaival, amelyek tizenhét önálló kötetet számláltak 1924 és 1954 közötti megjelenésekkel.[152] Ezekben a munkákban a múzeumi tárgyak központi szerephez jutnak, hiszen a bevezető szöveg után a tárgyak felsorolását, ismertetését olvashatjuk, majd tablókon tekinthetjük meg azokat. Azonban, nem beszélhetünk arról, hogy csak egy múzeum gyűjteményét dolgozta fel a sorozat, hiszen egy része a Néprajzi Múzeum anyagából válogatott darabokat, más részei egyéb múzeumok műtárgyait, vagy közvetlenül a tulajdonosoktól származó tárgyakat jelenítik meg a témák bemutatásának céljából. Mindezek mellett a múzeumok állandó vagy időszaki kiállításaihoz olykor – általában nagyobb intézményekben – elengedhetetlen kiadványok társulnak, többségében azonban – főként kisebb intézményeknél –

[149] „Sokak szerint, természetesen az országos és a nemzetközi szakfolyóiratok mellett, valójában ezekben a kiadványokban él a tudomány, az olyan, többnyire nem látványos, száraznak ható, a nagyközönség számára sokszor érdektelennek látszó publikációkban, amelyek nélkül viszont lehetetlen a nagyszabású mutatványokat (kiállítások, könyvek) hitelesen létrehozni." Szücs Gy. 2011.

[150] Például: 1958. Kodolányi János: Adatok a Nyugati Mecsek paraszti szőlőgazdálkodásához és borászatához; 1963. Zentai János: Cuni szőlőmetszőkések; 1965. Sarosácz György: A mohácsi kerámia és története; 1972. Kresz Mária: Egy mohácsi fazekasműhely termelése (1904-1912.); 1975. Mándoki László: A sarlótartó; 1980. L. Imre Mária: Adatok a Mecseknádasd-óbányai fazekassághoz III.; 1982. Begovácz Rózsa: A Dráva menti horvátok népvielete; 1984. Solymos Ede: A bajai halászcéh; 1987. Szelestey László: Király Zsiga a dunántúli pásztorművész; 2001. Bodnár Zsuzsanna: A tirpákok sertésfeldolgozásának hatvan fortélya; 2005. Magyari Márta: Szakrális funkciójú textíliák-ünnepi kendők a húsvéti ételszentelésben

[151] Például: 1965. Dankó Imre: A magyarhertelendi női fazekasság

[152] 1924. Bátky Zsigmond: Rábaközi hímzések 1.; 1924. Györffy István: Szilágysági hímzések 1.; 1925. Madarassy László: Vésett pásztortülkök; 1925. Kemény György: Mézeskalácsok; 1924. Ébner Sándor: Bodrogközi szőttesek; 1925. Viski Károly: Dunántúli bútorok 1. Székek; 1924. Viski Károly: Székely hímzések 1. Csíkmegyeiek; 1925. Györffy István: Hímes tojások; 1925. Bátky Zsigmond: Kalotaszegi varrottasok 1.; 1924. Györffy István: Jászsági szűcshímzések 1.; 1925. Györffy István: Nagykun szűrhímzések; 1926. Viski Károly: A Bakony-Balatonvidéki kőépítkezés; 1944. Gönyei Sándor: Drávaszögi hímzések; 1951. Dajaszászyné Dietz Vilma – Fél Edit: Borsodmegyei régi keresztszemes hímzések; 1951. Dajaszászyné Dietz Vilma: Keresztöltéses párnavég-hímzések. A Dél-Dunántúlra telepített bukovinai székelyek varrásai; 1954. Manga János: Egy dunántúli faragó pásztor; 1953. Domanovszky György: Mezőcsáti kerámia

úgymond a kiállítások „farvizén” jelennek meg publikációk, kiadványok. A megjelentetett munkák egyik szegmense a tárlatok során górcső alá vett kérdéskörök bemutatására szánt műtárgyaknak csak egy-egy darabját „villantja fel” a kutatási eredmények összefoglalására szánt cikkekben.[153] Továbbá más esetekben a kiállítás műtárgyainak többségét, vagy teljes létszámát ismertető tárgy-katalógusokban realizálódik a közzététel, amely kiadványok gyakorlatilag a „klasszikus” katalógusokhoz híven műtárgy-központúak.[154]

A tárgy-bemutatás konkrétabb manifesztációja a *tárgyanalízis*. A publikálás ezen típusa során az alapvető leltáriszám és megnevezés közlésén, a múzeumi intézmény nevének jegyzésén túl sorra kerülnek a fizikai jellemzők, az átfogó tárgytípus-történetek és a társadalmi vonatkozású adatok is. Felmerül az egyéni tárgybiográfia – mint például a használat, a funkció, vagy akár a konkrét darab tulajdonosainak feltérképezése –, tehát a sorstörténet ismert részleteinek lejegyzése.[155] A tárgyanalízis alapvetően mindig egy vagy – különlegesebb témák, illetve pár egyedi darab esetén – csupán néhány tárgy ismertetésével működik, amely műtárgyak származhatnak ugyanazon vagy akár más-más múzeumi intézményekből.[156]

A múzeumok műtárgyállományának egzakt bemutatása a *szekcionált tárgycsoportok ismertetésein* nyugszik, amelyek részletessége változó. Az egy intézményen belüli különböző attribútumok szerint történő kategorizálásnak számtalan módja lehetséges, amelyek közül a tanulmányok tekintetében néhány konkrét példa a következő: egy tulajdonos személytől, akár gyűjtőtől származó tárgyak, nemzetiségekhez kötődő darabok, vagy közvetlenül a készítő kezéből kikerült munkák.[157] Továbbá hasonló szemlélet mentén valósultak meg önálló kötetek a Néprajzi Múzeum tárgykatalógusai között például: kézi aratás, céhemlékek, feliratos tárgyak

[153] Például: 2012. Bodnár Zsuzsanna: „Hej halászok, halászok…” Ősi mesterségünk a halászat című időszaki kiállítás margójára

[154] Például: 2004. Ferkov Jakab: Válogatás a mohácsi Kanizsai Dorottya Múzeum műtárgyaiból; 2008. Begovácz Rózsa – Burján István – Vándor Andrea: Baranya népművészete

[155] Például: 1988. Mándoki László: Egy még nem közölt Hodó-fafaragvány; 1993. Páll István: A tiszabecsi „csónaklelet”; 1998. Ratkó Lujza: Virágfakadás. Egy beregi hímes tojás szimbólumrendszere; 2005. Fehér Zoltán: „Erdőn terem, vízen szól” Kísérlet egy bátyai szerelmi ajándék elemzésére; 2008. Bodnár Zsuzsanna: Egy különös becsű tárgy. Menyasszonyi láda 1776-ból

[156] Például: 1984. Hankóczi Gyula: Kiskunsági tekerőlantok; 1988. Imre Mária: Népi üvegképek a Néprajzi Osztály gyűjteményéből

[157] Például „egy tulajdonos személytől, akár gyűjtőtől származó tárgyak”: 2002. Bodnár Zsuzsanna: Korszakok és életformák tükre. Múzeumban a Galambos Dezső-féle néprajzi gyűjtemény.
Például „nemzetiségekhez kötődő darabok”: 2005. Kepéné Bihari Mária: „Európa kitsinyben…” – A Bács-Kiskun megyében élő nemzetiségekhez kötődő paraszti játékszerek a Szórakaténusz Játékmúzeum és Műhely gyűjteményéből
Például „ készítő kezéből kikerült munkák”: 1967. Knézy Judit: A kaposvári Rippl-Rónai Múzeum Kapoli tárgyai; 1974. Vorák József: Kolompár Kálmánné Kiskunhalasi cigányasszony kézimunkái; 1977. Mándoki László: Hodó Mihály tárgyai a Janus Pannonius Múzeum Néprajzi Osztályának gyűjteményeiben

témakörben.[158] A tárgycsoport típusától, átláthatóságától, sok esetben darabszámától függően, azok darabjai több múzeumi intézmény gyűjteményéből is származhatnak és alkothatnak – például használati megjelölés mentén – egységet.[159] A gyűjtemények darabjainak attribútumai lehetnek tehát sajátosak, amelyek egyedi kapcsolati hálót alkotnak egyes tárgyak között, azonban a múzeumi intézmények gyűjteményeinek legegyszerűbb és sokszor legcélravezetőbb, a gyűjteményi átláthatóságot elősegítő szekcionálási típusa: a tipizálás. A tipizálás során egy intézményen belül rendezett tárgycsoportok általában például: használat, alapanyag, készítési technika szerint rendeződnek, amelyek különböző jellegű feldolgozásai többnyire tárgykatalógus típusú tanulmányokban realizálódnak, ritkábban különálló tárgykatalógus kötetekben jelennek meg, amelyekre jó példák a Néprajzi Múzeum tárgykatalógusai.[160]

A tárgypublikációk mindhárom típusa – illusztráció, tárgyanalízis, szekcionált tárgycsoport ismertetés – jelentős szerepet tölt be a néprajztudomány gyűjteményfeltáró területén, ahol a jövőben (remélhetőleg) a múzeumok innovatív tevékenységei, produktumai által e tudományterület reneszánszát élhetjük majd meg: „*Az intézmények publikációs produktumai között meg kell őriznie, esetenként vissza kell szereznie a korábbi helyét és elismertségét a gyűjteményfeltáró kutatómunkának. Elsősorban a múzeumi gyűjteményi katalógus alkalmas arra, hogy a kiállításokon csak átmenetileg és általában töredékesen bemutatott múzeumi gyűjtemény műtárgyainak «hozzáférhetőségét» hosszú távon biztosítsa, mind a laikusok, mind a szakemberek részére.*”[161] Tehát míg a tárgypublikációk három típusa egyfajta lehetőséget nyújt a gyűjteménybemutatás és hozzáférhetőség területén, addig tökéletes alapot és hitelességet biztosít a múzeumok további közművelődési és ismeretátadási látogatóközpontú munkáihoz.[162] Megkérdőjelezhetetlen, hogy a múzeumokban megtalálható

[158] 2006. Selmeczi Kovács Attila: A kézi aratás járulékos eszközei; 2008. Gráfik Imre: Céhemlékek; 2009. Katona Edit: Feliratos tárgyak

[159] Például: 1963. Mándoki László: Baranyai székek

[160] Példák az évkönyvekben megjelent tanulmányokból: 1961. Füzes Endre: A Janus Pannonius Múzeum szaru sótartói; 1962. Füzes Endre: A Janus Pannonius Múzeum borotvatartói; 1963. Füzes Endre: A Janus Pannonius Múzeum fa ivópoharai; 1966. Zentai Tünde: Ormánsági rokkaszögek; 1975. Sáfrány Zsuzsa: A Janus Pannonius Múzeum gyufatartói; 1977. Sáfrány Zsuzsa: Baranyai tükrösök; 1977. Sáfrány Zsuzsa: Váraljai festett bútorok; 1980. Tarján Gábor: Baranyai ácsolt ládák a Janus Pannonius Múzeumban; 1990. Szabó Sarolta: Céhes emlékek a Jósa András Múzeumban; 2003. Szabó Sarolta: A Sóstói Múzeumfalu népi kerámiagyűjteménye I. Sárospataki kerámia

Példák a Néprajzi Múzeum tárgykatalógusai közül: 1993. Gáborján Alice: Szűrujjasok; 1996. Szacsvay Éva: Üvegképek; 1999. Fejér Gábor és Roboz László: Székképek; 1999. Balogh Jánosné Horváth Terézia: Gyűrűk; 2000. Gáborján Alice: Cifraszűrök; 2002. Gráfik Imre: A nyereg; 2003. Sáfrány Zsuzsanna: A tükrös; 2003. Csupor István és Rékai Miklós: A vajköpülő; 2004. G. Szabó Zoltán: A duda; 2005. Szojka Emese: A sárközi bútor; 2008. Selmeczi Kovács Attila: A tokmány; 2010. Főzy Vilma: A piaroa gyűjtemény; 2010. Csupor István: Céhes kerámiák; 2010. Kerezsi Ágnes: Obi-ugor viseletek.

[161] Kemecsi L. 2010.b 107.

[162] „A szakkiadványok a múzeumok kutatómunkájának eredményei, amelyek egyben a múzeum közművelődési törekvését is megalapozzák.” Korek J. 1988. 203.

tárgyak gyakorlatilag a tipológiai alapokon nyugvó átlátható rendszerezések mellett csakis a tudományos kutatások során (újra) épített társadalmi kontextusok bemutatásával nyerhetnek valós értelmet a látogatók szemében.[163]

[163] „A múzeumi rendszer komplex adottságára építve valósítja meg azokat a célkitűzéseket, amelyek javíthatják az emberi tudáselsajátítás minőségét – múzeumi szakember, gyűjtemény, kiadvány, kiállítás stb. útján –, a tudatosabb emberi cselekvés pedig lehetőséget teremt a modern elbutulási folyamatok negatív tendenciájának megállításában." Kurta M. 2010.; Továbbá egy-egy esztétikai élményt nyújtó tárgy kontextusba helyezése is páratlan múzeumi élményt nyújthat: „A Bode Múzeum számos terme alkalmat nyújt a remekmű élményének átélhetővé tételére. Azaz olyan látvány-együttesek, átnézetek sorozatát kínálja fel a látogatóknak, amelyek segítséget nyújtanak a kultúrtörténeti és időbeli távolságból adódó idegenségérzet leküzdésére, s végül eljuttathatják a látogatót ahhoz a csodálatos metamorfózishoz, amelyben minden connoisseur percepciót feltételező és rekonstruáló múzeum reménykedik." György. P. 2007.

5 Muzeológiai esettanulmány: a Sóstói Múzeumfalu műtárgy nyílászárói

Disszertációm gyakorlati példája során tipológiai alapokon nyugvó szekcionált tárgycsoport ismertetést végzek, amellyel megalapozom egy műtárgy-együttes átláthatóságát, ezzel alátámasztom rendszerezett múzeumi létének aktív, nem szunnyadó voltát; illetve az információk hálózat és kollázs típusú felhasználásával társadalmi kontextusokat építek a tárgyak, tárgytípusok köré bizonyítva ezzel azok társadalmi jelentőségét.[164] Következésképpen kiszélesítve szerepük lehetőségeit új helyet foglalhatnak el a múzeum látogatóközpontú tevékenységeiben, így valóban hidat képezhetünk a raktárak polcain, vagy az állandó kiállításokban régen szunnyadó tárgyak és az aktív látogatóbarát típusú múzeum projektjeinek színtere között.

5.1 A Sóstói Múzeumfalu

„1964-ben a megye vezetése úgy döntött, hogy létrehozza a Sóstói Múzeumfalut. A tervezés még abban az évben megkezdődött, a munka beindulására azonban csak 1970-ben került sor. A múzeum megnyitása (1979) óta eltelt több mint negyedszázad igen látványos fejlődést hozott: a nyitásra elkészült öt porta mellett még további nyolc építése fejeződött be, s kialakult az orsós faluközpont az oda illő közösségi épületek egész sorával. A kezdeti bizonytalan és esetleges támogatások után az utóbbi évek lényegi változásokat hoztak: 1995-ben az Európai Unió Phare-programja, míg 1999-ben a Nemzeti Örökség Program által biztosított jelentős összeg lehetővé tette az építés felgyorsítását, a népi épületek áttelepítésének befejezését. Mindezek eredményeként múzeumunk Magyarország legnagyobb regionális szabadtéri néprajzi múzeumává vált.” (Páll István, 2007.)[165]

2019-ben immáron 49 éve kezdték megvalósítani a Sóstói Múzeumfalu eredetmisszióját, miszerint összegyűjti és hűen őrzi Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és Hajdú-Bihar megye északi (nyírségi) részének népi építészetét és lakáskultúráját, ezáltal e régió kisebb-nagyobb tájegységeinek néprajzi értékeit, paraszti kultúrájának tárgyi lenyomatait.[166] A

[164] „A folyamatosan szélesedő múlt tárgy- és információ halmazát pedig állandóan újrarendezzük, hogy legalább utólag lássuk, milyen is volt az egykori jelen, amelyet oly bizonytalanul éltünk meg.” Ébli G. 2009. 62.
[165] Páll I. – Bodnár Zs. 2007. 7.
[166] 2013 óta az intézmény Működési Engedélyének módosításával gyűjtőterülete a következő képpen korlátozódott: „Nyíregyházi járás közigazgatási területe (Apagy, Kálmánháza, Kótaj, Nagycserkesz, Napkor, Nyíregyháza, Nyírpazony, Nyírtelek, Nyírtura, Rakamaz, Sényő, Szabolcs, Tímár, Tiszanagyfalu, Újfehértó),

nyíregyháza-sóstófürdői szabadtéri néprajzi múzeum állandó kiállításának épületei, berendezései e vidék múltjának reprezentációi és egyben interpretációi, amelyet méltán egészítenek ki a raktárakban elhelyezett tárgyak együttesei, hiszen a tervezett innovatív tárgyfeldolgozások által (például a jelenlegi által is) poliszemikus jellegük, változatos kontextus-rekonstrukciói bizonyíthatóak. Mindez alátámasztja azt a nézetet, miszerint: *„A szabadtéri néprajzi múzeumok mint speciális múzeumtípusok magukban hordozzák a szellemi, a tárgyi és az épített örökség hármasának komplex reprezentációs lehetőségét.”*[167]

A múzeum napjainkban való működése kapcsán a társadalmi beágyazottság mértékét, a tudáson alapuló közösségi színtér megteremtésének lépéseit, az élmény alapú múzeum létrehozásának projektjét – ha ilyenek létez(né)nek is – nem tisztem elemezni. Azonban doktori disszertációmmal, tehát a múzeum egy tárgycsoportjának klasszikus és újszerű feldolgozásával, alapot teremtek és egyben előre mutatok. A letisztult tipológiai rendszer olyan fundamentum, amely a tudományos megalapozottság és előrelépés, illetve a hiteles tárgy-reprezentációk megteremtésének jegyében elengedhetetlen. Továbbá a műtárgycsoport-feldolgozás és a kontextualizálás ilyetén való kapcsolata certifikálja a tárgyak poliszemikus jellegét, teret enged a részvételi muzeológiának, a társadalom egyre szélesebb körű bevonásának, valamint az ötletek tárházával útmutatást is biztosít a közművelődési és ismeretátadási szegmensek számára, illetve egyedi, tudományosan megalapozott látogató központú tárgy-publikációk megvalósítását eredményezi.

5.2 Tipológia

5.2.1 A nyílászáró tárgycsoport körülményei, tulajdonságai, megváltoztathatatlan paraméterei

A „sosemvolt” falunak is nevezett intézmény gyűjteményi egységei közül az állandó kiállítás lakóépületeinek a belső tér és a külvilág határán álló nyílászárói képezik vizsgálatom tárgyi együttesét.[168] A múzeum közel 100 építménye között 18 lakóház található, amelyek építési ideje a 18. század végétől a 19. század végéig terjedő időszakra tehetőek.[169] Az újra felépített házak minden egyes eleme – így a 20 bejárati ajtó és a 110 ablak is – a múzeum

valamint Nyírábrány, Nyíracsád, Nyíradony, Nyírmártonfalva és Újléta települések közigazgatási területe” – érthetetlen módon.

[167] Aranyos S. 2017. 134-135.

[168] „sosemvolt” falu – Páll I. – Bodnár Zs. 2007. 5.; „«tárgyegyüttes-képzés»” Frazon Zs. 2011. 70.

[169] Páll I. – Bodnár Zs. 2007.; Bóna B. 2010.

gyűjteményének darabjai, így azok természetesen a műtárgyak számát gyarapítják, amelyek azonban megszerzésük idején nem kaptak leltári számot, így feldolgozásukat egyedi számozás alapján végeztem. A leltáriszám elmaradásának oka minden bizonnyal az lehetett, hogy az általános gyakorlat szerint – még a szabadtéri múzeumokban is – a nyílászárók a népi építészet tárgykörébe tartoztak, így gyakran csak az épületekkel együtt kerültek a kutatások erőterébe, azonban a muzeológiai szemléletmód tárgy-tipológiai szegmense alternatívát biztosít ezen darabok szekcionálására, továbbá azok részeinek járulékos kategorizálására. A Sóstói Múzeumfalu nyílászáró tárgycsoportja ilyen szempontból tehát kettős, hiszen a felépített épületekkel, amelyeknek szerves része a nyílászáró, illetve a kialakított porták, a falu illúziójának megteremtése az eredeti környezet felidézésére hivatott. Ugyanakkor más perspektívából a falut illusztráló állandó kiállítás épületei gyakorlatilag öt tájegységet reprezentáló, tematikus, népi építészeti bemutató, ahol a nyílászárók „újraértelmezési keretbe" kerülnek. Következésképp egy tipizált gyűjtemény egyik szegmenseként tekinthetünk rájuk, mint a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei népi építészet forrásbázisának egy tematikus részére.

Túlnyomórészt a múzeumok műtárgyállományának gyarapítása – így a Sóstói Múzeumfalué is – a muzeológus szakmai tudásával irányított és az elérhető lehetőségek közül kiválasztott, mégis inkább szubjektív gyűjtési koncepción alapult, ami sok esetben így van még ma is.[170] Ennek oka, hogy általában a múzeumok gyűjteményeire nem volt jellemző – ma is nehezen megvalósítható – az a típusú, illuzórikus jellegű tárgy-gyarapítási koncepció, amely szerint a kutatott terület és időszak meghatározásával a tárgyi, szellemi és társadalmi, tehát minden szempontra kiterjesztett felmérés után, azok leginkább reprezentáns darabjaira irányult volna a beszerzés.

A nyílászárók szempontjából ezek a gyűjtési tények, problémák még inkább közvetettek, hiszen áttételes hatásuk volt, mivel az állandó kiállításba kerülő lakóházak kiválasztásával részben determinálódott az épületek nyílászáróinak gyűjtése is. A házakkal együtt áttelepített ajtók, ablakok – ha azok korban megfelelőek voltak – alapvetően adottá váltak, így sok esetben nem azok típusa, díszítettség számított, hanem a házak építési jellegzetességei, társadalmi szerepe és megszerezhetősége. Ennek értelmében nem beszélhetünk irányított nyílászáró kiválasztásról, hanem egy olyan koherenciáról, aminek függvényében a nyílászáró másodlagossá vált a házak kiválasztása során. Ez a másodlagosság tette lehetővé, hogy a nyílászárók nem szépségük, egyediségük, különlegességük alapján lettek

[170] Ennek a problémának az okára itt nem térek ki, mivel ez a munka nem a múzeumok működésének vizsgálatáról szól.

kiválasztva, sokkal inkább esetlegesek, így reálisabb „merítések” eredményei. Azokban az esetekben, amikor az épületek nyílászárói már nem voltak meg, de fotók, rajzok, elmondások alapján rekonstruálták azokat, szintén másodlagos szerepüket konstatálhatjuk a házkiválasztás kitételeinek árnyékában. Mindemellett akkor – csak egy-két épületnél – nyílt lehetőség az ajtók, ablakok konkrét választására, amikor azok nélkül került az intézménybe az építmény mindenféle régebbi dokumentáció nélkül, amely irányt adhatott volna azok pótlására, így maradt az analógiás, viszonylagosan nagyobb választási mozgástér.

Itt elengedhetetlen említést tenni az „új anyagikultúra-kutatás”-ról, amely kitér arra, hogy a múzeumok reprezentációs stratégiájuk során hogyan jelenítik meg, hozzák létre, konstruálják meg egy közösség „autentikusság értelmezését”.[171] Egy adott múzeum miért azt mutatja amit? Továbbá a „múltat őrző” intézményben látható tárgyak, kontextusok valóban lefedik-e az egykori valóságot? Mi volt a gyűjtési koncepció? Mi maradt ki a teljes képből és miért?[172] Természetesen feltehetjük ezeket a kérdéseket a létrehozott Sóstói Múzeumfaluval és annak állandó kiállításával kapcsolatban is, amelynek megválaszolása során bizonyára érdekes feleletek kerülnének előtérbe, azonban ez a munka nem a múzeum reprezentációjának vizsgálatára fókuszál, hanem a már meglévő tárgycsoportok innovatív, napjainkban aktivizálható feldolgozására.

Mindent összevetve a Sóstói Múzeumfalu gyűjteményében található nyílászáró tárgycsoport nem a gyűjtési területet lefedő részletes kutatás, pontos, minden társadalmi szintre kiterjedő „mintavétel” eredménye, hanem a kiválasztott házak koherens része. Természetesen az említett átfogó vizsgálat teljes egészében csak utópisztikus álom, hiszen a nyílászárók tárgycsoportjának kutatása az egyedi esetek, az idő, a folyamatos változás függvényében a tárgyi lenyomatok és azok kombinációjának végtelen számát eredményezné. Mindezek által a múzeum gyűjtési koncepciója és a megvalósítás, a felölelt terület valóságos egészének egy szeletét jeleníti meg, így nem mondhatjuk, hogy az adott tárgycsoport egész Szabolcs-Szatmár-Bereg megye népi építészetéhez tartozó nyílászáró típusait tartalmazza, azonban egyértelmű, hogy a megfelelő mélységű kutatások a létező tendenciákra derítenek fényt még akkor is, ha nem tudjuk konkrét magyarázatát adni a kiválasztások miértjének.

[171] Berta P. 2008. 41.
[172] „Az, hogy egy gyűjtemény mennyiben képvisel egy kutatást, egy társadalmat, vagyis mi a reprezentativitása, attól függ, hogy a gyűjtő szelekciós eljárásait milyen tényezők befolyásolják, mi mindent állított elő az adott embercsoport, s abból mit őrzött meg.” Fejős Z. 2000. 20.

Disszertációmban a nyílászárók – mint már meglévő tárgycsoport – vizsgálatára helyezem a hangsúlyt és elfogadom a Sóstói Múzeumfalu tárgy-épületegyüttesét és annak minden részét a megye múltról készült (egyfajta) lenyomatának, és ezekre az alapokra építem a múzeumi műtárgy revízió menetével, elméleti szisztémájával részben analóg tipológiai rendszerezésemet.

5.2.2 Népi építészeti alapok

A Sóstói Múzeumfalu állandó kiállításában megtalálható nyílászárók tipológiai rendszerének kialakítása során, e tárgycsoportot a népi építészet szerves részeként kell kezelni, hiszen az említett tudományterületen megjelent munkák részben érintik, esetenként részletesen tanulmányozzák a nyílászárókat, tehát többnyire azok fejlődését, illetve tipikus szerkezeteit.

Az alapvető összefoglaló munkák, amelyek a néprajz diszciplínáján belül a népi építészettel is foglalkoznak, természetesen – ha röviden is, de – figyelmet fordítanak a nyílászárók témakörére. A *Magyarság Néprajzának I.* (1942-43.) kötetében *Bátky Zsigmond* az Építkezés fejezetben röviden említi az ajtók, ablakok, ajtózárak kezdetleges formáit.[173] Az 1977-ben megjelent *Néprajzi Lexikon* „ablak" szócikkét *Filep Antal* fogalmazza meg, ahol általánosságban a paraszti lakóházak ablakainak meghatározásáról, fejlődéséről, típusairól ír.[174] Ugyanebben a kiadványban olvasható *Füzes Endre – Hoppál Mihály* „ajtó" szócikke, amely az ajtó meghatározásáról, részeiről, fejlődéséről, konkrét típusairól szól alátámasztva helyrajzi példák megnevezésével.[175] Később 1997-ben jelenik meg *Zentai Tünde* munkája a *Magyar Néprajz IV.* Életmód kötetében, ahol az ajtóval és az ablakkal kapcsolatos összefoglalása során azok fejlődését, elnevezéseit és szerkezeteit egy-egy példával igazolja; illetve az ajtó kapcsán röviden kitér a zárak szerkezeti fejlődésére.[176]

E három alapvető munkán kívül egyes népi építészeti tanulmányok is érintették a nyílászárók témáját.[177] 1824-ben *Beregszászi Pál* „Hites Földmérő" részletesen ír a kapuk, az ajtók,[178] illetve az ablakok[179] részeiről, típusáról. *Hadik Béla* 1926-ban közöl Bél Mátyás lejegyzéseiből: *A magyar ház ezelőtt kétszáz évvel* címmel, ahol említést tesz a magyarok sötét házainak kis ablakairól.[180] 1929-ben *Cs. Sebestyén Károly* és *Bátky Zsigmond* a 12-13. század

[173] Bátky Zs. 1933. 169-170.
[174] Filep A. 1977. 17-19.
[175] Füzes E. – Hoppál M. 1977. 50-53.
[176] Zentai T. 1997. 172-178.
[177] Itt idézek néhányat a teljesség igénye nélkül. Ezen munkák eredményeit nem elemzem, mivel disszertációm céljától az messze vezetne; így például nem célom az ajtó, az ablak eredetének, fejlődésének kutatása.
[178] Beregszászi P. 1824. 67-77.
[179] Beregszászi P. 1824. 77-88.
[180] Hadik B. 1926. 34-35.

lakóházait vizsgálva az ablak eredetét kutatták.[181] *Bátky Zsigmond* 1930-ban a *Magyar ház eredetéhez* című írásában mind az ajtó, mind az ablak származásával kapcsolatban beszámol adatokról.[182] 1931-ben jelenik meg *Viski Károly Makkos fazáraink* című munkája, amely e kezdetleges ajtózárak ismertetésével, áttekinthető rajzaival hozzájárul a nyílászárók tudománytörténetéhez.[183] 1943-ban *Győrffy István* a *Magyar falu, magyar ház* című kötetében a magyar ház gyökereit kutatva Bátky Zsigmond eredményeit méltatja és érinti az ajtó és az ablak szavunk eredetét. A háztípusok leírásait a házak alaprajzai egészítik ki, amelyeken az ajtók elhelyezkedése jól látható, azonban az ablakok elhelyezése nincs jelölve.[184] 1954-ben *Tóth János* a *A magyar faluépítés esztétikai kérdései* című művében a ház–homlok, illetve az oromkialakítás díszítő elemeit – tehát sok esetben az ablakok körüli díszítéseket – veszi górcső alá.[185] 1961-ben a *Népi építészetünk hagyományai* című tanulmányban a honfoglalás korabeli magyarság „kisigényű" házaival kapcsolatban az ajtóról, az aknáról és a tolituról is informál, melyek a füst elvezetését segítették és a fény forrásai voltak,[186] majd a 16. század lakóépület-ajtóinak tájolását is taglalja és végigvezeti példák segítségével a nyílászárók és díszítettségük változásait egészen a 20. század közepéig.[187] A magyar népi építészetben megjelenő történeti stílusokat foglalja össze 1964-ben *Vargha László* és az ablakok körüli díszítettséget példaként idézi.[188] 1969-ben *Szabó István* a *Középkori magyar falu* című munkájában érintőleg ír a jobbágyházak ajtóiról, azok zárairól, a küszöbről.[189] Mindezt követően 1979-ben jelent meg *Barabás Jenő – Gilyén Nándor* összefoglaló kötete: *Vezérfonal népi építészetünk kutatásához* címmel, amelynek egyik nagy előnye gyakorlatiassága. E munkában olvashatjuk a népi építészet kutatásának egyik hiányosságát, miszerint: *„A falat áttörő nyílásoknak, ajtóknak, ablakoknak, egyéb lyukaknak nemcsak az elhelyezése, hanem a kivitelezése is bizonyára sok tanulságot rejt magában, de ezek rendszerezésére, kronologizálására a népi építészeti kutatás kellően nem ügyelt."*[190] (A hiányt disszertációm sem pótolja teljesen, de vázlatos típus- és formarajzokkal, rövid fejlődéstörténettel hozzájárul a fehér folt eltüntetéséhez.) Majd 1982-ben *Bárth János* a *Magyar népi építészet* című ismeretterjesztő összefoglaló művében a „Magyar tájak házai" fejezetben sorra veszi a tájak népi építészetének jellegzetességeit. Esetenként a

[181] Cs. Sebestyén K. 1929. 20-23.; Bátky Zs. 1929. 15-18., 45-48.
[182] Bátky Zs. 1930. 69-70.
[183] Viski K. 1931. 41-55.
[184] Györffy I. 1943. 140-141, 145-150.
[185] Tóth J. 1954. 205-210.
[186] Tóth J. 1961. 12-14.
[187] Tóth J. 1961. 45-213.
[188] Vargha L. 1964. 151-175.
[189] Szabó I. 1969. 43.
[190] Barabás J. – Gilyén N. 1979. 43.

nyílászárók elhelyezkedésről, típusáról is beszámol, amelyeket jól kiegészítenek a házak rajzai.[191] *Mesterházy Károly* 1983-ban *Régészeti adat kulcs szavunk eredetéhez* című munkájával járul hozzá a nyílászárók múltjának feltárásához.[192] Mindezt követően 1987-ben *Barabás Jenő és Gilyén Nándor* a *Magyar népi építészet* című kötetükkel – a nyílászáró kutatás területén mindenképpen – hiánypótló eredményeket jelentettek meg. Mind az ajtó, mind az ablak, illetve azok zárainak szerkezetét meghatározzák, fejlődésüket, típusaikat összegzik helyi, táji jellegzetességekkel alátámasztva, amelyeket képek, rajzok illusztrálnak.[193] Az összefoglaló munkák között fontos szerepet tölt be a Debreceni Egyetem Néprajzi Tanszéke által megjelentetett *Néprajz egyetemi hallgatóknak* sorozat *Építkezés* című darabja, melyet *Dám László* 1992-ben írt.[194] Az általánosságban, vagy konkrét példákon keresztül említett nyílászárók bemutatásai mellett 1995-ben egy érdekes megközelítés lát napvilágot *Harkai Imre* keze nyomán, hiszen a *Házrendszerek és szerepük a magyar népi építészetben* címmel a nyílászárók elhelyezkedését rendszerbe foglalja, azoknak nevet ad.[195] Szintén összefoglaló jellegű *Istvánfi Gyula* 1997-ben megjelentetett *Az építészet története. Őskor. Népi építészet* című kötete. Istvánfi ír a nyílászáró-szerkezetek – tehát az ajtók és az ablakok – fejlődéséről, típusairól, szerelvényeiről, zárairól. Tanulmányának nagy előnye, hogy rajzokkal illusztrálja, azonban mivel összefoglaló magyarországi képet nyújt, sok esetben általánosít, miközben az ország különböző területeiről egy-egy példát említ.[196]

Közvetlen adatokkal szolgálhatnak azok a munkák is, amelyek egy-egy tájegység, falu, népi építészetét jegyzik le, elemzik és bennük legalább a nyílászárók száma, típusa megemlítésre kerül. Ezen tanulmányok születhettek „jelen" kutatások eredményeként, illetve régészeti feltárások, vagy levéltári adatok alapján.[197]

---

[191] Bárth J. 1982. 16-42.
[192] Mesterházy K. 1983. 157-164.
[193] Barabás J. – Gilyén N. 1987. 115-117.
[194] Dám L. 1992. 215-224.
[195] Harkai I. 1995. 80-82.
[196] Istvánfi Gy. 1997. 172-180.
[197] A teljesség igénye nélkül példa erre: 1893. Pápai Károly: A palócz faház; 1895. Jankó János: A székely ház; 1911. Istvánffy Gyula: A palócok lakóháza és berendezése; 1935. Nyárády Mihály: A Nyírség nemesházai; 1960-62. Bálint Alajos: A középkori Nyársapát lakóházai; 1974. Zólyomi József: Nógrád megye népi építkezése a levéltári források alapján 1700-1850; 1978. Bakó Ferenc: Parasztházak és udvarok a Mátra vidékén; 1983. Páll István: Adatok a Bodrogköz népi építkezéséhez; 1986. Páll István: Történeti adatok a Taktaköz népi építkezéséhez; 1986. Dám László – D. Rácz Magdolna: Lakóházak Dél-Gömörben; 1987. Páll István: Szabolcs megye népi építkezése a XIX. század közepén; 1989. Balassa M. Iván: A Kárpát-medence északkeleti térsége lakóházfejlődéséről; 1989. Cseri Miklós: A kisnemesi építészet sajátosságai a Kárpát –medence északkeleti régiójában; 1992. Páll István: Építési szerződések, építőmesterek a 18-19. századi Szabolcs és Szatmár megyékben; 1994. Balassa M Iván: A paraszthász története a Felföldön; 2001. Sabján Tibor: Késő középkori lakóházak rekonstrukciói (sarvalyi példák); 2005. Bóna Bernadett: Az ablakok fejlődéstörténete. (Párhuzamban Filkeháza ablakaival); 2010. Krizsán András – Somogyi Győző: A Balaton-felvidék tájba simuló népi építészete.

Mindezek mellett kihagyhatatlanok e téma vizsgálatakor a Szentendrei Szabadtéri Múzeum házbontásainak tanulságairól szóló írások, amelyek egy-egy épületet vesznek górcső alá.[198] Továbbá jelentősek a tájegység-építés koherens részeiként született írások, így például *Zentai Tünde* 1991-ben megjelent cikke, amely *Ajtók és ablakok a Dél-Dunántúli parasztházakban* címmel látott napvilágot. Míg e tanulmány a nyílászárók fejlődéséről általánosságban is számot ad, addig a vizsgált tájegység ajtainak, ablakainak fejlődéséről, méreteiről, alapanyagaikról, készítési technikáiról, tehát típusokról, azok díszítéséről konkrét helyi adatokkal informál.[199]

Ezeken kívül az online tartalmak közül Mednyánszky Miklós honlapját (http://valyog.uw.hu), összefoglalásait kell kiemelni, amely a népi építészettel, a nyílászárókkal is foglalkozik figyelembe véve napjainkba való aktualizálását.

Ugyanakkor közvetetten azok az írások is segíthetnek a nyílászárók kutatásában, amelyek a házbelsők, berendezések feltérképezéseiről szólnak, hiszen az ajtó és az ablak viszonyítási pontként szinte minden ilyen leírásban megjelennek: „az ajtó mellett", „a két utcafronti ablak között".[200]

A magyar népi építészet természetesen megjelenik a magyar építészettel foglakozó összefoglaló munkákban is. Ilyen Farbaky Péter által 1998-ban szerkesztett *Magyarország építészetének története* címmel megjelent mű, amelynek a *Magyar népi építészet* fejezete Sabján Tibor nevéhez fűződik.[201] Itt kell még megemlíteni a 2002-ben napvilágot látott *Magyar Művelődéstörténeti Lexikon*t, melynek „*ablak*", „*ajtó*" szócikkeit *Szemerey Tamás* írta.[202]

Továbbá e speciális tárgytípus kutatásánál (is) elengedhetetlen tanulságokkal szolgálhat az analógia, így számolni kell azokkal a tanulmányokkal, amelyek régi nyílászárókkal foglalkoznak, de csak részben, vagy egyáltalán nem érintik a népi építészet körét.[203] E

[198] Erre példa a teljesség igénye nélkül: 1984. Zentai Tünde – Sabján Tibor: Az őcsényi ház bontása; 1999. Bálint János – Búzás Miklós – Cseri Miklós – Sabján Tibor: Egy tarcsafalvi lakóház bontásának tapasztalatai; 2002. Berényi Mariann, Búzás Miklós: A csíkszentsimoni lakóház bontása kapcsán.
[199] Zentai T. 1991.
[200] Ilyen viszonyítási pontok fedezhetőek fel a következő munkákban is: 1911. Istvánffy Gyula: A palócok lakóházai és berendezései; 1982. Cseri Miklós: Népi lakáskultúra a Szuha-patak völgyében; 1983. Cseri Miklós: A füzéri tájház; 2013. Bereczki Ibolya: A lakáskultúra változásai Homoródalmáson.
[201] Sabján T. 1998. 235-246.
[202] Szemery T. 2002.e 11.
[203] Ilyen munkák például: 2000. Vukov Konstantin: Kapuk, ajtók, ablakok mint történeti épületszerkezeti jelenségek; 2000. Paluska Csaba: A fertődi Esterházy kastély kiválasztott ablakcsoportjának vizsgálata és restaurálása; 2005.; Vukov Konstantin: Ablakok.

témakörben kiemelkedő munkák fűződnek *Szemerey Tamás* nevéhez, aki szakterülete szerint műszaki, fejlődési szemszögből analizálja e tárgyakat.[204]

A felvázolt tudományterületen és a kapcsolódó diszciplínák szegmensén napvilágot látott tanulmányokban rejlő nyílászárókkal koherens információk az „assemblage" és a kollázs típusú megközelítések tükrében: támpontot, bázist biztosítanak és a klasszifikációs tipológiai rendszer hitelességét támasztják alá.

5.2.3 Klasszifikációs tipológiai rendszer

A vizsgálat tárgyaként – funkció szerint – kijelölt speciális darabok csoportja tehát a Sóstói Múzeumfalu 18 lakóépületének 20 bejárati ajtaja és 110 ablaka, amelyek egyrészt teljes egészében, másrészt azok egyes alkotóelemei által – például: szárnyak, szerelvények, szemöldökfák, félfák, küszöbök/ könyöklők[205] – megjelennek, besorolásra kerültek a tipológiai rendszerben. E mikro szintű analízis bázis-alkotásának elsők között lévő, megkerülhetetlen rekurzív szakasza során minden bejárati ajtóról, ablakról és azok részeiről vázlat típusú rajzot készítettem. A szerkezetet, formát, díszítettséget kiemelő vázlatok alapján klasszifikálhatóvá váltak a nyílászárók és azok minden egyes részének látható jegyei.[206] A jellemzők tipológiai jellegű szisztematikus felhasználásával, majd táblázatba rendezésével a 20 bejárati ajtónak 9 típusát, a 110 ablaknak 40 típusát különböztetem meg, ugyanakkor mindezzel vizuális információt is nyújtok az esztétikai variánsokról.[207]

A felállított tipológiai rendszer gyakorlatilag a kronologikus rendezési elvet és a lineáris fejlődési sort követi formai alapokon, azonban nem technológiatörténeti fundamentum. Mindezek mellett megkérdőjelezhetetlen, hogy a tárgyfejlődési kronológiát nem lehet párhuzamba állítani a használati időbeliséggel, hiszen a használat, a kontextusbeli változók – tehát például a társadalmi hovatartozás – miatt nem lineáris. A fejletlenebb tárgyak később is megjelennek a szegényebb rétegeknél, míg a fejlődés aktuális, ugyanakkor pillanatnyi tetőpontját jelképező darabok általában a gazdagabb réteg eszközállományai között találhatóak. Tehát míg egy tárgytípus folyamatosan fejlődik technikai téren, addig a már meglévő

[204] Szemerey Tamás: 2000. Kis ablaktan; 2001. Szemelvények az ablak múltjából I-X.; 2001-2002. Szemelvények az ajtó történetéből I-XI.; 2002. Régi épületek és ablakaik; 2002. Ajtó és ablakszerkezetek; 2004. Ablak- és ajtótörténelem; 2004. Ajtók és ablakok szerelvényei 1-3.; 2006. A faajtók és ablakok története.
[205] Részletesen lásd később az 5.3.4 A bejárati ajtók variánsai (60-78.), illetve az 5.3.5 Az ablakok variánsai (79-124.) című fejezetekben.
[206] Bátky (mint kortársai is) „elsősorban formai jegyek alapján tesz rendet" Frazon Zs. 2011. 216.
[207] A klasszifikáció, a tipológia ellenére nem célom mindezzel – mint az evolucionista antropológiában – a kultúrát tárgyakra redukálni. Erről bővebben: Frazon Zs. 2011. 215.; Ld. Melléklet – Ajtótípusok táblázatai 39-54. old.; Ablaktípusok táblázatai 72-186. old.

daraboknak egy-egy fejlődésszakaszban is számos variánsa alakulhat ki az esztétikai, formai változók szempontjából, vagy akár a funkció váltás területén attól függően, hogy kik használják, formálják tovább. Ugyanakkor ezeket a folyamatokat az is jellemzi, hogy míg a tárgytípus technológiai fejlődése halad, az egyes szakaszok változatos fejlődés-szegmensei szintén változnak akár időben párhuzamosan is, illetve mindez napjainkra tekintve sokkal összetettebbé válik a tárgyak számának növekedése és a technológiai fejlődés felgyorsulása miatt.[208] Ebből kifolyólag (is) napjaink tárgygyűjtési és feldolgozási elveinek kialakulása során máshová helyeződött a hangsúly, mint a „régi" klasszifikációs tipológiai rendszereket felhasználó időszakokban, így sokkal inkább fókuszál a tárgyak jelentőségére, a személyek tárgyakhoz fűződő viszonyára és a tárgyakat körülvevő kontextusok elemzésére, illetve a tárgyak kontextusokban kialakult szerepére.

Mindezt összevetve a néprajzi gyűjteménnyel rendelkező múzeumokban egykor felhalmozott tárgyak feldolgozásához kezdő lépésként megfelelő a klasszifikációs tipológia, amely többek között a logikus gondolkodást, a rendszerszemlélet használatát és az összehasonlító tanulást is szolgálja.[209] Következésképpen a megjelölt tárgyak – ajtók, ablakok – egy kialakított rendszert alkotnak, ugyanakkor az említett tárgyak komponenseinek, tovább nem bontható és még külön is értelmezhető darabjainak az architektúrája is kirajzolódik. A tipológiai struktúra során mindezen tárgyaknak csak a fizikális, látható jellemzői kerültek értékelhető adatként abba a szoros tárgyi kontextusba, amelyet a tipológia során a tárgy minden egyéb más adatától szegregáltam. Azonban elengedhetetlen, hogy innovatív módon a kortárs múzeumi gyakorlatokat is beemeljük a tárgy-feldolgozási folyamatba, így a tipologizálás követően a tárgyak kontextusai tehetik átfogóvá a kutatást. Így az említett elkülönített rendszer fundamentumot szolgáltat a tárgycsoportnak, hogy az „assemblage" és a kollázs típusú elméletek mentén az összes többi, kapcsolódó adatokat meghatározott témakörök szerint beemeljük, felhasználjuk a kontextusok rekonstruálása során. Ennek értelmében válik a tárgycsoport és a róla szóló kontextusok által rekonstruált tárgyismeretek, esetenként történetek a társadalom tagjai számára befogadhatóvá, jelentőségteljessé.[210]

[208] „A kortárs kultúra tárgybősége és a fogyasztói kultúra logikája viszont ellenáll az integráción és formai, esztétikai elveken alapuló múzeumi feldolgozásnak." Frazon Zs. 2011. 218.
[209] Ébli G. 2009. 68.
[210] Lásd később a 5.4. A társadalmi kontextusok fejezetben.

5.2.4 A tipológiai rendszer specifikus felépítése

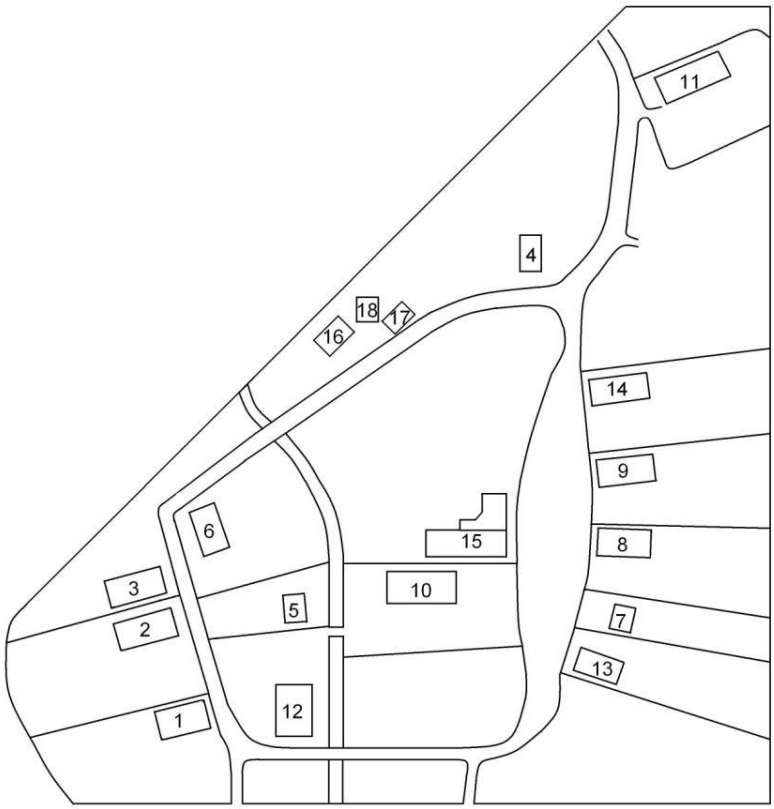
A teljes, specifikus tárgycsoport klasszifikációs tipológiai rendszere – amely a Sóstói Múzeumfalu állandó kiállításában bemutatott nyílászárók és azok részeinek típusait és formai változóit összegzi – terjedelmét tekintve itt nem kaphatott helyet, illetve a szövegkörnyezetben nem is lett volna releváns, így a Melléklet 337 oldalán keresztül tekinthető meg. Ugyanakkor annak alapvető elméletét, struktúráját – a mellékletekből kiragadott példákkal – elengedhetetlen felvázolni.

A Sóstói Múzeumfalu állandó kiállításában található 18 lakóépület leltári szám nélküli 20 bejárati ajtaja és 110 ablaka a feldolgozás legalapvetőbb kezdeti lépéseként egyedi számozást kívánt meg.[211] A „sosemvolt” falu 18 lakóházának elrendezését az 1. térkép mutatja, amely a különböző Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei településekről származó épületeket jelöli teljesen egyszerűen 1-től 18-ig arab számozással.

1. térkép – Példa a mellékletből

„A Sóstói Múzeumfalu lakóházainak elhelyezkedése a múzeum területén”

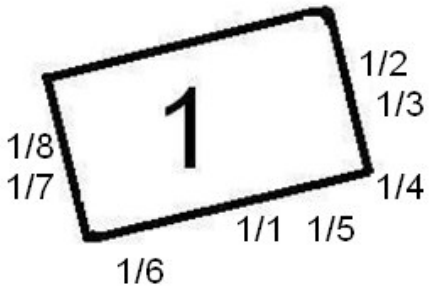
1 – Tiszabecsi lakóház
2 – Jánkmajtisi lakóház
3 – Nagyhodosi lakóház
4 – Nagyhodosi lakóház, a temetőcsősz háza
5 – Paszabi lakóház
6 – Besztereci lakóház
7 – Pócspetri lakóház
8 – Anarcsi lakóház
9 – Kállósemjéni lakóház
10 – Jármi lakóház
11 – Tirpák lakóház
12 – Gyulaházi paplak
13 – Tiszadobi lakóház
14 – Tarpai lakóház
15 – Csarodai paróchia
16 – Nyírvasvári cigánylakóház
17 – Nyírvasvári cigányputri
18 – Piricsei földbevájt cigánykunyhó

[211] A feldolgozás alaplépései a múzeumi tárgyrevízió egyes lépéseinek aktualizált változatai.

A lakóházak elhelyezkedését bemutató térképet követően az egyes lakóépületeket kiemelve jelölöm a házakon a nyílászárókat. A lakóházak jól látható alaprajzain az egyszerű arab számozást követő „/” jel után – szintén arab – sorszámok mutatják az adott házhoz tartozó nyílászárók elhelyezkedését és mennyiségét. A nyílászárók számozásai mindig az ajtóval, ajtókkal kezdődnek, majd az ablakokkal folytatódnak. Az ablakok jelölése minden esetben sorba történik: a ház frontján kezdődik, majd körbehalad egészen a ház hátáig. Ezek a számok, sorszámok találhatóak meg a térképeken, a táblázatokban, illetve a szövegek hivatkozásaiban. (1. ábra)

1. ábra – Példa a mellékletből
„A Sóstói Múzeumfalu lakóházainak nyílászárói – 1 – Tiszabecsi lakóház”

1 – Tiszabecsi lakóház
1/1 – bejárati ajtó
1/2-8 – ablak

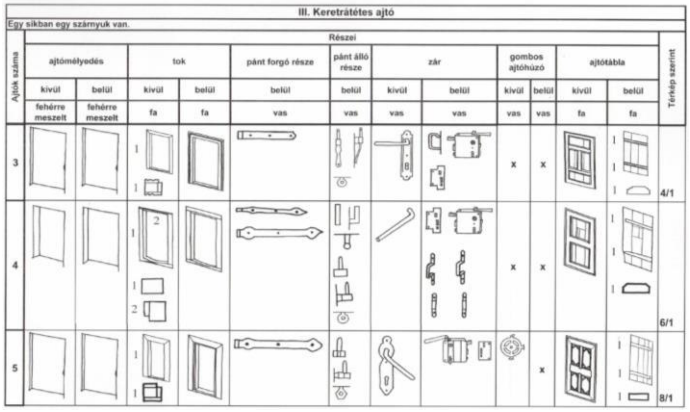
Ahhoz, hogy az ajtók 9, az ablakok 40 egzakt típusa kirajzolódjon, a nyílászárókat az adott házak kontextusaiból ki kellett szakítani, így a tárgycsoport darabjainak és azok minden részének vázlat típusú rajzai – szemben a fotókkal – lehetővé tették, hogy a komponensek áttekinthetőek, kezelhetőek, táblázatba rendezhetőek legyenek. Az izolált tárgyak minden egyes tartozékának vázlata alapján az ajtó és az ablak típusokon belüli variánsok formai, esztétikai szempontokból is konstatálhatóvá váltak. Míg az ajtók típusait elkészítésük alapján állapítottam meg, addig az ablakok változatainak meghatározása során szerkezetükből indultam ki, ennek oka a felmért tárgyi anyag mérhető tulajdonságainak receptív ismeretéből, majd pontos szekventálásából ered.[212] (1. táblázat)

[212] Ld. Melléklet – Ajtótípusok táblázatai 39-54. old.; Ablaktípusok táblázatai 72-186. old.

1. táblázat – Példa a mellékletből

„Ajtótípusok táblázatai – III. Keretrátétes ajtó – 3, 4, 5”

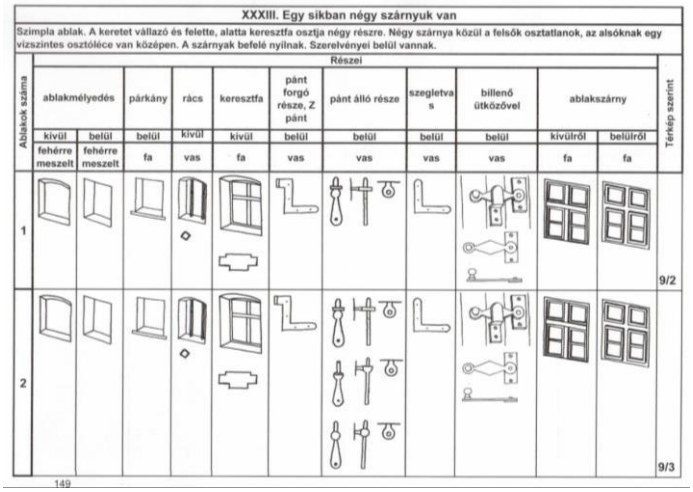
„Ablaktípusok táblázatai – XXXIII. Egy síkban négy szárnyuk van - 1, 2”

III. Keretrátétes ajtó

Egy síkban egy szárnyuk van.

Ajtók száma	Részei													Térkép szerint
	ajtómélyedés		tok		pánt forgó része	pánt álló része	zár		gombos ajtóhúzó		ajtótábla			
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül		
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa		
3									x	x				4/1
4									x	x				6/1
5										x				8/1

XXXIII. Egy síkban négy szárnyuk van

Szimpla ablak. A keretet vállazó és felette, alatta keresztfa osztja négy részre. Négy szárnya közül a felsők osztatlanok, az alsóknak egy vízszintes osztóléce van középen. A szárnyak befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei												Térkép szerint
	ablakmélyedés		párkány	rács	keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szegletvas	billenő ütközővel	ablakszárny			
	kívül	belül	belül	kívül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről		
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	vas	fa	vas	vas	vas	vas	fa	fa		
1													9/2
2													9/3

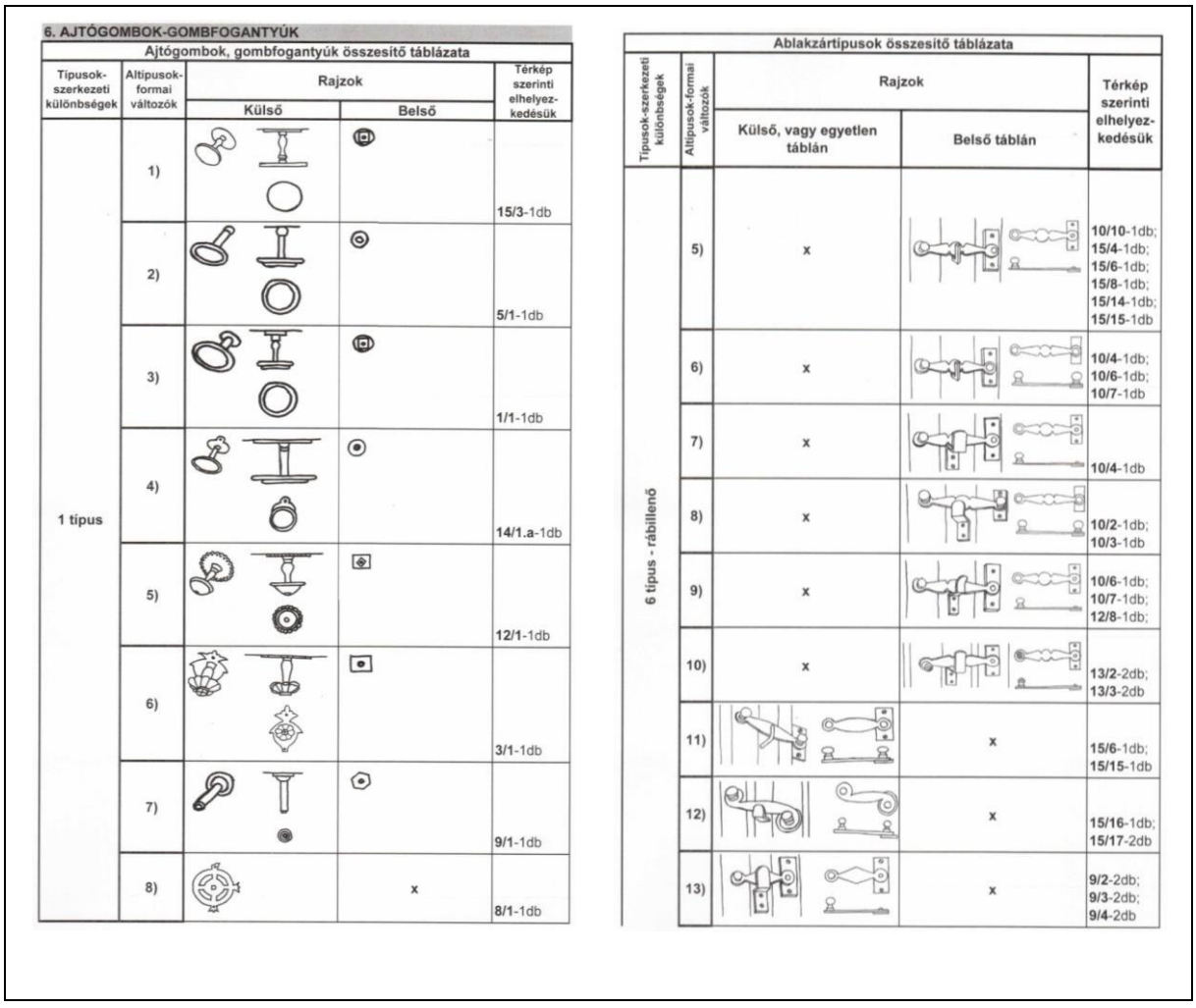
149

A szegregált nyílászáró-alkotóelemek rajzainak klasszifikációja – az egyszerű ábrázolások által – kiemelte a formai, esztétikai szempontból lényeges változó vonásokat.[213] (2. táblázat)

2. táblázat – Példa a mellékletből

„Ajtógombok, gombfogantyúk összesítő táblázata – 1 típus"

„Ablakzártípusok összesítő táblázata – 6 típus – rábillenő"

6. AJTÓGOMBOK-GOMBFOGANTYÚK

Ajtógombok, gombfogantyúk összesítő táblázata

Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok: Külső	Rajzok: Belső	Térkép szerinti elhelyezkedésük
1 típus	1)			**15/3**-1db
	2)			**5/1**-1db
	3)			**1/1**-1db
	4)			**14/1.a**-1db
	5)			**12/1**-1db
	6)			**3/1**-1db
	7)			**9/1**-1db
	8)		x	**8/1**-1db

Ablakzártípusok összesítő táblázata

Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok: Külső, vagy egyetlen táblán	Rajzok: Belső táblán	Térkép szerinti elhelyezkedésük
6 típus - rábillenő	5)	x		**10/10**-1db; **15/4**-1db; **15/6**-1db; **15/8**-1db; **15/14**-1db; **15/15**-1db
	6)	x		**10/4**-1db; **10/6**-1db; **10/7**-1db
	7)	x		**10/4**-1db
	8)	x		**10/2**-1db; **10/3**-1db
	9)	x		**10/6**-1db; **10/7**-1db; **12/8**-1db;
	10)	x		**13/2**-2db; **13/3**-2db
	11)		x	**15/6**-1db; **15/15**-1db
	12)		x	**15/16**-1db; **15/17**-2db
	13)		x	**9/2**-2db; **9/3**-2db; **9/4**-2db

Az inverz megközelítés, tehát a teljes kontextusból való kiemelés lehetővé tette, hogy a típusok meghatározásának tipológiai jelzőivel együtt készüljön el „A Sóstói Múzeumfalu lakóházainak nyílászáró-katasztere". A kataszter tartalmazza a 18 felépített, bemutatott

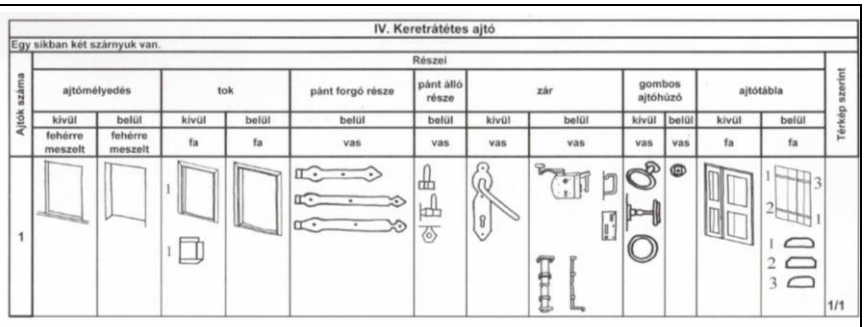
[213] Ld. Melléklet – Ajtók részeinek összesítő táblázatai 55-71. old.; Ablakok részeinek összesítő táblázatai 187-232. old.

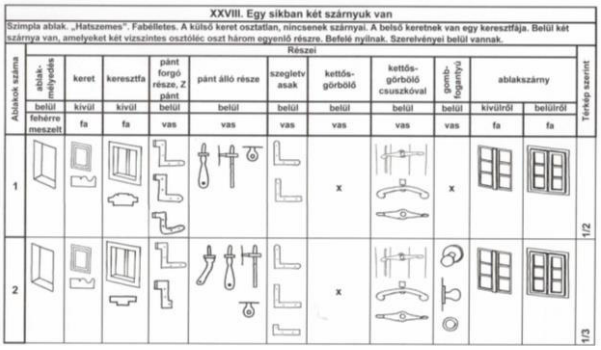
lakóépület külső és belső tér határán található nyílásokat lezáró eszközeinek, tehát ablakainak és bejárati ajtóinak táblázatba rendezett vázlatos rajzait a szerint, hogy melyik házon milyen típusú nyílászárók és azok milyen típusú részei találhatóak meg. Lényeges azonban, hogy ez a jellegű konstrukció már építészeti kontextusába, illetve az állandó kiállítás környezetébe helyezi vissza a tárgyakat. [214] (3. táblázat)

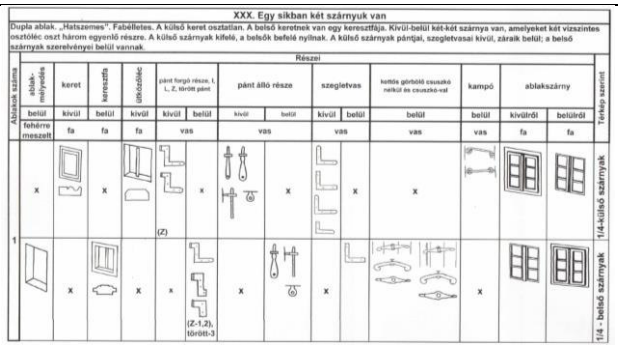
3. táblázat – Példa a mellékletből

„1. A Tiszabecsi lakóház nyílászrói"

[214] Ld. Melléklet – A Sóstói Múzeumfalu lakóházainak nyílászáró-katasztere 233-370. old.

A felvázolt tipológiai rendszert teljes egészében a „Melléklet” egy része tartalmazza, így az „Ajtótípusok táblázatait”, az „Ajtók részeinek összesítő táblázatait”, az „Ablaktípusok táblázatait”, az „Ablakok részeinek összesítő táblázatait” , illetve „A Sóstói Múzeumfalu lakóházainak nyílászáró-kataszterét”.

5.2.5 A bejárati ajtók variánsai

A Sóstói Múzeumfalu népi építészeti bemutatójának kontextusából kiszakított 20 bejárati ajtó táblája készítési technikáját tekintve 9 típusba rendezhető.[215] A 20 bejárati ajtó közül kettő dupla ajtó, amelynek külső belső tábláit külön-külön besoroltam a 9 típus közé, továbbá egységesen is jelöltem és önálló táblázatba rendeztem azokat.[216]

A készítési technika szerint elkülönülő 9 típus röviden összefoglalva a következő:

I. Deszka ajtó. 1 síkban 1 szárnya van.
   4 műtárgy. (Műtárgyak számai: 5/1; 7/1; 16/1; 18/1)
II. Üveges deszka ajtó. 1 síkban 1 szárnya van.
   1 műtárgy. (Műtárgy száma: 17/1)
III. Keretrátétes ajtó. 1 síkban 1 szárnya van.
   8 műtárgy. (Műtárgyak számai: 2/1; 3/1; 4/1; 6/1; 8/1; 9/1; 11/1; 13/1)
IV. Keretrátétes ajtó. 1 síkban 2 szárnya van.
   1 műtárgy. (Műtárgy száma: 1/1)
V. Borított ajtó. 1 síkban 1 szárnya van.
   1 műtárgy. (Műtárgy száma: 14/1.a)
VI. Vésett ajtót imitáló borított ajtó. 1 síkban 1 szárnya van.
   1 műtárgy. (Műtárgy száma: 12/1)
VII. Vésett, teli ajtó. 1 síkban 1 szárnya van.
   2 műtárgy. (Műtárgyak számai: 15/2; 15/3)
VIII. Vésett, teli ajtó. 1 síkban 2 szárnya van.
   2 műtárgy. (Műtárgyak számai: 10/1.a; 15/1)
IX. Vésett, üveges ajtó. 1 síkban 1 szárnya van.
   2 műtárgy. (Műtárgyak számai: 10/1.b; 14/1.b)

[215] Ld. Melléklet – Ajtótípusok táblázatai 39-52. old.
[216] Ld. Melléklet – Ajtótípusok táblázatai – X. Dupla ajtó 53-54. old.

Az ajtótípusok részletes leírásait: a készítő mesterségtípusának megnevezésével kezdem, a látható fa-szerkezet leírásával folytatom, végezetül az ajtó nyitási irányát is feltüntetem. A típusok mindegyikét a mellékletből kiragadott, a tipizálást és az összehasonlítást elősegítő vázlatos rajzokat tartalmazó, táblázatok részleteivel is bemutatom:

I. Deszka ajtó. 1 síkban 1 szárnya van.

Ácsmunkájú. Deszkákból összeállított. Két-három fa keresztpánttal rögzített, erősített. Befelé nyílik (3 jobbra, 1 balra).

(Műtárgyak számai: 5/1; 7/1; 16/1; 18/1) (1. táblázat)

1. táblázat – Példa a mellékletből

I. Ácsmunkájú ajtó													
Egy síkban egy szárnyuk van.													
Ajtók száma	Részei												Térkép szerint
	ajtómélyedés		tok		pánt forgó része	pánt álló része	zár		gombos ajtóhúzó		ajtótábla		
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1			1 1									1 1 1	5/1

II. Üveges deszka ajtó. 1 síkban 1 szárnya van.

Ácsmunkájú. Deszkákból összeállított. Négy fa keresztpánttal rögzített, erősített. Felső felében négyzet alakú üveg, ablakszem. Befelé nyílik (jobbra).

(Műtárgy száma: 17/1) (2. táblázat)

2. táblázat – Példa a mellékletből

II. Ácsmunkájú, üveges ajtó									
Egy síkban egy szárnyuk van.									
Ajtók száma	tok		pánt forgó része	pánt álló része	zár		ajtótábla		Térkép szerint
	kívül	belül	belül	belül	kívül	belül	kívül	belül	
	fa	fa	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1	x	1 2 1 2						2 1 3 1 1 2 3	17/1

III. Keretrátétes ajtó. 1 síkban 1 szárnya van.

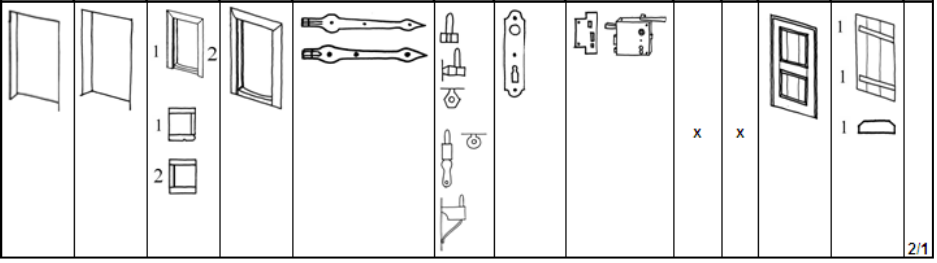
„Ügyesebb faragóemberek”[217] Deszkákból összeállított. Belül két fa keresztpánttal rögzített, erősített. Kívül vésett ajtót imitáló: fa keret és különböző mintákat alkotó deszka rátét. Befelé nyílik (3 jobbra, 5 balra).

(Műtárgyak számai: 2/1; 3/1; 4/1; 6/1; 8/1; 9/1; 11/1; 13/1) (3. táblázat)

3. táblázat – Példa a mellékletből

III. Keretrátétes ajtó

Egy síkban egy szárnyuk van.

Ajtók száma	Részei												Térkép szerint
	ajtómélyedés		tok		pánt forgó része	pánt álló része	zár		gombos ajtóhúzó		ajtótábla		
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1									x	x			2/1

IV. Keretrátétes ajtó. 1 síkban 2 szárnya van.

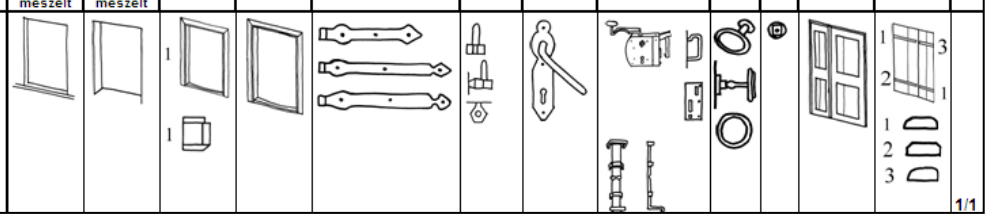
„Ügyesebb faragóemberek”[218] Deszkákból összeállított. Belül mindkét szárny két-két fa keresztpánttal rögzített, erősített. Kívül mindkét szárny vésett ajtót imitáló: fa keret és egy szárnyat kétfelé osztó deszka rátét. Befelé nyílik (jobbra és balra).

(Műtárgy száma: 1/1) (4. táblázat)

4. táblázat – Példa a mellékletből

IV. Keretrátétes ajtó

Egy síkban két szárnyuk van.

Ajtók száma	Részei												Térkép szerint
	ajtómélyedés		tok		pánt forgó része	pánt álló része	zár		gombos ajtóhúzó		ajtótábla		
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1													1/1

[217] Ezeket a típusú ajtókat említi Istvánfy Gyula: „deszka ajtószárnyra keretszerű borítást készítettek” az „ügyesebb faragóemberek”. Istvánfi Gy. 1997. 173.

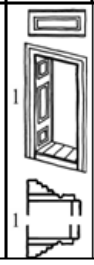
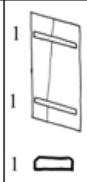
[218] Ezeket a típusú ajtókat említi Istvánfy Gyula: „deszka ajtószárnyra keretszerű borítást készítettek” az „ügyesebb faragóemberek”. Istvánfi Gy. 1997. 173.

V. Borított ajtó. 1 síkban 1 szárnya van.

Asztalos munka. Deszkákból összeállított. Kívül két fa keresztpánttal rögzített, erősített. Belül fa kerettel és a keretet teljesen kitöltő vízszintes deszkákkal borított. Kifelé nyílik (jobbra).

(Műtárgy száma: 14/1.a) (5. táblázat)

5. táblázat – Példa a mellékletből

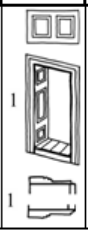
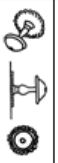
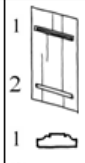
V. Borított ajtó Egy síkban egy szárnyuk van.											
Ajtók száma	tok		pánt forgó része	pánt álló része	zár		gombos ajtóhúzó		ajtótábla		Térkép szerint
	kívül	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	
	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1											14/1.a

VI. Vésett ajtót imitáló borított ajtó. 1 síkban 1 szárnya van.

Asztalos munka. Deszkákból összeállított. Belül két fa keresztpánttal rögzített, erősített. Kívül vésett ajtót imitáló teljes borítás. Befelé nyílik (balra).

(Műtárgy száma: 12/1) (6. táblázat)

6. táblázat – Példa a mellékletből

VI. Vésett ajtót imitáló borított ajtó Egy síkban egy szárnyuk van.													
Ajtók száma	Részei												Térkép szerint
	ajtómélyedés		tok		pánt forgó része	pánt álló része	zár		gombos ajtóhúzó		ajtótábla		
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1	x	x											12/1

VII. Vésett, teli ajtó. 1 síkban 1 szárnya van.

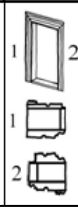
Asztalos munka. Rámából és táblákból, kazettákból áll (4, 6 kazettás). Befelé nyílik (jobbra).

(Műtárgyak számai: 15/2; 15/3) (7. táblázat)

7. táblázat – Példa a mellékletből

VII. Vésett, teli ajtó

Egy síkban egy szárnyuk van.

Ajtók száma	ajtómélyedés		tok		pánt forgó része	pánt álló rész	vésett pánt	zár		gombos ajtóhúzó		ajtótábla		Térkép szerint
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1					x	x				x	x			15/2

VIII. Vésett, teli ajtó. 1 síkban 2 szárnya van.

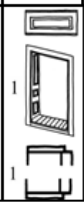
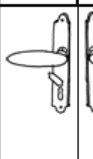
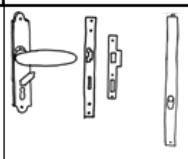
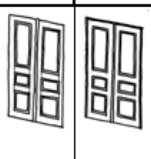
Asztalos munka. Mindkét szárny rámából és táblákból, kazettákból áll (3-3, 2-2 kazettás). A szimpla bejárati ajtó befelé nyílik, a dupla ajtó köpenyajtaja kifelé (jobbra és balra).

(Műtárgyak számai: 10/1.a; 15/1) (8. táblázat)

8. táblázat – Példa a mellékletből

VIII. Vésett, teli ajtó

Egy síkban két szárnyuk van.

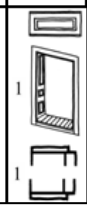
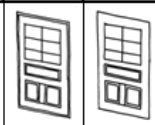
Ajtók száma	tok		vésett pánt	zár		ajtótábla		Térkép szerint
	kívül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	
	fa	fa	vas	vas	vas	fa	fa	
1								10/1.a

IX. Vésett, üveges ajtó. 1 síkban 1 szárnya van.

Asztalos munka. Rámából, alul táblákból, kazettákból áll (2, 3 kazettás), felül hat ablakszemmel (2x3, 3x2 ablakszem). Befelé nyílik (jobbra).

(Műtárgyak számai: 10/1.b; 14/1.b) (9. táblázat)

9. táblázat – Példa a mellékletből

IX. Vésett, üveges ajtó Egy síkban egy szárnyuk van.								
Ajtók száma	tok		vésett pánt	zár		ajtótábla		Térkép szerint
	kívül	belül	belül	kívül	belül	kívül	belül	
	fa	fa	vas	vas	vas	fa	fa	
1								10/1.b

X. Dupla ajtók és szárnyaik típusa

(1) Műtárgy száma: 10/1.a (külső ajtó)

Típusa: 8. Vésett, teli ajtó.

Műtárgy száma: 10/1.b (belső ajtó)

Típusa: 9. Vésett, üveges ajtó. (10. táblázat)

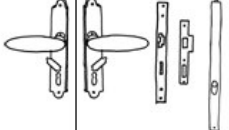
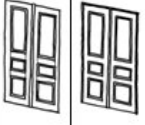
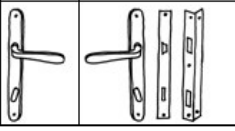
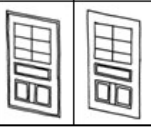
(2) Műtárgy száma: 14/1.a (külső ajtó)

Típusa: 5. Borított ajtó.

Műtárgy száma: 14/1.b (belső ajtó)

Típusa: 9. Vésett, üveges ajtó.

10. táblázat – Példa a mellékletből

X. Dupla ajtó												
Ajtók száma	tok		pánt forgó része	pánt álló része	vésett pánt	zár				ajtótábla		Térkép szerint
	kívül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül			kívül	belül	
	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas			fa	fa	
1			x	x				x	x			10/1.a
			x	x				x	x			10/1.b

Tipizálható részek, elemek

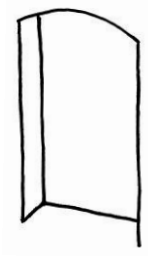
A szerkezetük alapján típusba sorolt ajtók komponensei gyakorlatilag külön szekcionálható, egyedi változatos attribútumokkal rendelkező részek. Következésképpen fizikális, látható jellemzőik alapján tipizálhatóak: az ajtómélyedések, az ajtótokok, a pántok, a gombfogantyúk, illetve a zárak is. Az ajtók külön szekventált elemeinek általános szintézise során, továbbá a táblázatok rendjében a formai változatok detektálják az egyszerű, illetve a különleges, akár esztétikai variánsokat is és képet alkothatunk a különböző szerkezetek, esztétikai jellemzők együttes megjelenéséről, különböző kombinációiról.

Mélyedés

A Sóstói Múzeumfalu reprezentatív gyűjteményének 20 ajtaja közül 12-t építettek be ajtómélyedéssel.[219] (Műtárgyak számai: 1/1; 2/1; 4/1; 5/1; 6/1; 7/1; 8/1; 9/1; 11/1; 13/1; 15/2; 16/1) Az említett kialakítás mindegyikének megjelenéséről elmondható, hogy az ajtó külső és belső oldalán egyszerre kivitelezték, tehát szerkezetét tekintve ez az egyetlen típusa található a vizsgált műtárgycsoportban.

Az ajtók szerkezetét tekintve az ajtómélyedések megjelennek a I. típusú deszka ajtóknál 3 esetben (Műtárgyak számai:5/1, 7/1, 16/1), a III. típusú keretrátétes ajtóknál 7 esetben (Műtárgyak számai: 2/1, 4/1, 6/1, 8/1, 9/1, 11/1, 13/1), továbbá a IV. típusú kétszárnyú keretrátétes ajtóknál 1 esetben (Műtárgyak számai: 1/1) és a VII. típusú vésett teli ajtóknál szintén 1 esetben (Műtárgyak számai:15/2).

Az épített variánsok majdnem minden esetben változás nélkül követik az ajtók formáját, csupán egyetlen kivétel van, ahol az ajtómélyedés felső vízszintes része helyett díszítő elemként boltívet készítettek. (Műtárgy száma: 9/1) (1. ábra)

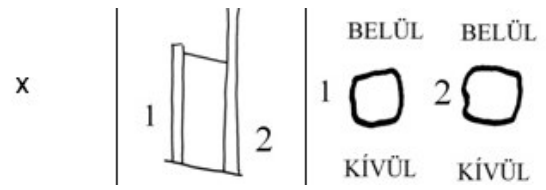
1. ábra 9/1

[219] Ld. Melléklet – Ajtók részeinek összesítő táblázatai – 1. Ajtómélyedések 56. old.

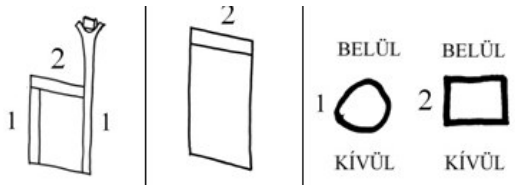
Tok

Míg a mélyedést, nagyobb részt a fal és az ajtó szerkezete determinálja, addig a tok az ajtó elengedhetetlen komponense, tehát a műtárgyállomány mindegyike rendelkezik vele.

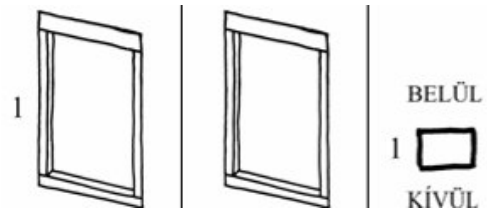
A tokok szerkezeteit tekintve 6 típust különböztethetünk meg:
(1) megmunkálatlan (Műtárgy száma: 17/1) (2. ábra);
(2) megmunkálatlan és ácsmunka (Műtárgy száma: 18/1) (3. ábra);
(3) ácstok (Műtárgyak számai: 5/1; 7/1; 13/1) (4. ábra);
(4) részben borított ácstok (Műtárgyak számai: 6/1; 11/1) (5. ábra);
(5) borított ácstok (Műtárgyak számai: 1/1; 2/1; 3/1; 4/1; 8/1; 9/1; 15/2; 16/1) (6. ábra);
(6) külső, belső tok béléssel (Műtárgyak számai: 10/1; 12/1; 14/1; 15/1; 15/3) (7. ábra).

2. ábra 17/1

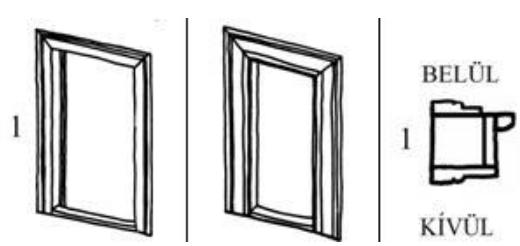
3. ábra 18/1

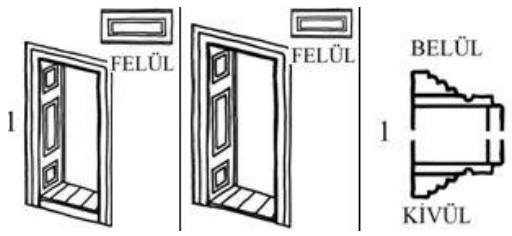
4. ábra 7/1

65. ábra 6/1

6. ábra 3/1

7. ábra 14/1

A vizuális analízis szerint az ajtók tokja kétféle szisztéma szerint helyezkedhet el: mélyedéssel együtt (12 esetben) (Műtárgyak számai: 1/1; 2/1; 4/1; 5/1; 6/1; 7/1; 8/1; 9/1; 11/1; 13/1; 15/2; 16/1), vagy a fal síkjában mélyedés nélkül (8 esetben) (Műtárgyak számai: 3/1; 10/1; 12/1; 14/1; 15/1; 15/3; 17/1; 18/1). Abban a 12 esetben, amikor a tokot a fal síkjához képest mélyedés övezi, a tok típusát tekintve 7 db (Műtárgyak számai: 1/1, 2/1, 4/1, 8/1, 9/1, 15/2, 16/1) borított ácstokról, 3 db (Műtárgyak számai: 5/1, 7/1, 13/1) ácstokról és 2 db (Műtárgyak számai: 6/1, 11/1) részben borított ácstokról beszélünk. A fennmaradó 8 ajtó közül, amelynek behelyezése során nem alakítottak ki mélyedést, 5 esetben (Műtárgyak számai: 10/1, 12/1, 14/1, 15/1, 15/3) a külső, belső tok között béléssel takarják a falat, míg 1 esetben (Műtárgy száma: 3/1) borított ácstokot találhatunk, továbbá 1 esetben (Műtárgy száma: 17/1) megmunkálatlan toknak felhasznált ágasfát és gerendákat, illetve szintén 1 esetben (Műtárgy száma: 18/1) megmunkálatlan toknak felhasznált ágasfát és mellette ácsmunkájú gerendákat figyelhetünk meg. Jól érzékelhető tehát, hogy az ajtómélyedések a különböző sima, részben borított, vagy teljesen borított ácstokoknál jelennek meg, míg a fal síkjához két kiemelkedő esetben igazodik a tok és a kapcsolódó szerkezetek, vagy a nagyon kezdetleges megmunkálatlan, ácsmunkájú daraboknál, vagy a legfejlettebbeknél, a béléses megoldású külső, belső tokot összekötő konstrukcióknál.

Az ajtószerkezetek típusát tekintve a tokok típusai a következő módon oszlanak meg:

- az I. típusú deszka ajtóhoz 1 db megmunkálatlan és ácsmunkájú tok (Műtárgy száma: 18/1), 2 db ácstok (Műtárgyak számai: 5/1, 7/1) és 1 db borított ácstok (Műtárgyak számai: 16/1) tartozik;
- a II. típusú üveges deszkaajtó tokja megmunkálatlan tok (Műtárgyak számai: 17/1);
- a III. típusú keretrátétes ajtó 1 db ácstokkal (Műtárgy száma: 13/1), 2 db részben borított ácstokkal (Műtárgyak számai: 6/1, 11/1), illetve 5 db borított ácstokkal jelenik meg (Műtárgyak számai: 2/1, 3/1, 4/1, 8/1, 9/1);
- a IV. típusú kétszárnyú keretrátétes ajtó tokja borított ácstok (Műtárgy száma: 1/1);
- az V. típusú borított ajtó külső, belső tokja között bélés található (Műtárgy száma: 14/1.a);
- a VI. típusú vésett ajtót imitáló borított ajtó külső, belső tokja között szintén bélés található (Műtárgy száma: 12/1);
- a VII. típusú vésett teli ajtó 1 db borított ácstokkal (Műtárgy száma: 15/2), illetve 1 db külső belső tok közötti béléssel látható (Műtárgy száma: 15/3);

- a VIII. típusú kétszárnyú vésett teli ajtó 2 db bélletes tokkal készült (Műtárgyak számai: 10/1.a, 15/1)
- a IX. típusú vésett üveges ajtót szintén 2 db bélletes tokkal kivitelezték (Műtárgyak számai: 10/1.b, 14/1.b)

Természetesen evidens módon kirajzolódik, hogy a kezdetlegesebb ajtótáblákhoz kezdetlegesebb tokok, a fejlettebb ajtóktáblákhoz pedig fejlettebb tokok társulnak.

A 20 ajtó szerkezetét tekintve találhatunk köztük azonosakat, de formáját, díszítettségét megfigyelve egyetlen egy sincs, amely ugyanolyan lenne, mint egy másik darabja a vizsgált műtárgycsoportnak.[220]

Pánt

A kutatásba vont 20 ajtó, 22 táblájának (mivel két dupla ajtóról beszélünk) mindegyike pánttal felerősített, amely természetesen biztosítja az ajtótábla forgását is.

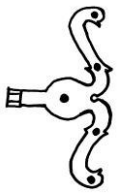
Elhelyezkedésüket tekintve minden ajtón belül találhatóak a pántok (Műtárgyak számai: 1/1, 2/1, 3/1, 4/1, 5/1, 6/1, 7/1, 8/1, 9/1, 10/1.b, 11/1, 12/1, 13/1, 14/1.b, 15/1-3, 16/1, 17/1, 18/1) kivéve a dupla ajtók külső szárnyainak pántjait, mivel azok funkcionális szempontok szerint egyértelmű módon kívülre kerültek (Műtárgyak számai: 10/1.a, 14/1.a).

A tárgycsoport pántjait szerkezetük szerint két típusba lehet sorolni: az egyik a régebbi, „rátétes", tehát a felerősített darabokat (17 db) (Műtárgyak számai: 1/1; 2/1; 3/1; 4/1; 5/1; 6/1; 7/1; 8/1; 9/1; 11/1; 12/1; 13/1; 14/1.a; 15/3; 16/1; 17/1; 18/1), míg a másik a fejlettebb vésett pántokat (5 db) (Műtárgyak számai: 10/1.a-b; 14/1.b; 15/1-2) tartalmazza.

Az ajtók szerkezeti fejlődését szem előtt tartva evidens, hogy a vésett pántok a vésett ajtótípusokon (5 db) (Műtárgyak számai: 10/1.a-b,14/1.b, 15/1-2) , míg a „rátétes" pántok az összes többi azt megelőző – ácsolt, borított – szerkezeteken jelennek meg (16db) (Műtárgyak számai: 1/1, 2/1, 3/1, 4/1, 5/1, 6/1, 7/1, 8/1, 9/1, 11/1, 12/1, 13/1, 14/1.a, 16/1, 17/1, 18/1). Konkrétan a 9 ajtótípus közül a rátétes pántokkal felszerelt táblákkal az I. típus (4 db) (Műtárgyak számai: 5/1, 7/1, 16/1, 18/1), a II. típus (1 db) (Műtárgy száma: 17/1), a III. típus (8 db) (Műtárgyak számai: 2/1; 3/1; 4/1; 6/1; 8/1; 9/1; 11/1; 13/1), a IV. típus (1 db) (Műtárgy száma: 1/1), az V. típus (1 db) (Műtárgy száma: 14/1.a), a VI. típus (1 db) (Műtárgy száma: 12/1) mindegyik darabjánál találkozunk. A vésett pántokkal felrögzített ajtótáblák a VII. típusnál 1 esetben (Műtárgy száma: 15/2), a VIII. típusnál 2 esetben (Műtárgyak számai: 10/1.a, 15/1), a IX. típusnál szintén 2 esetben (Műtárgyak számai: 10/1.b,14/1.b) jelenik meg. A 22

[220] Ld. Melléklet – Ajtók részeinek összesítő táblázatai – Ajtótokok 57-60. old.

vizsgált ajtótáblát tekintve átfedés egyetlen darabnál látható – tehát létezik, de feltételezhetőleg ritka – amikor vésett ajtón „rátétes” pánt jelenik meg. (Műtárgy száma: 15/3) (8. ábra)

8. ábra 15/3

A pántok összegzésén túl a „rátétes” pántok két eltérő szerkezeti darabból állnak, ami indokolttá teszi, hogy azokat külön tipizáljuk, így eljutva azokhoz az elemekhez, amelyek tovább nem bonthatóak: ezek az ajtópántok forgó részei, illetve az ajtópántok álló darabjai. Természetesen a két szerkezeti elem mindenhol együtt jelenik meg, de formájukat, díszítettségüket tekintve sokféle összepárosított variáns konstatálható.

Az ajtópántok forgó része a funkciójához kapcsolható fizikai megjelenése miatt elkészítése során lehetőséget nyújt formai és felületi díszítésre is.[221] A formai díszítés általában az egyvonalú, vízszintes állású pántok elején és végén találhatóak, illetve önmagában formai díszítésnek számít a kétágú forgó pánt is. Az egyvonalú pántok felületi, geometrikus díszítései között (9. ábra) előfordult a kígyó ábrázolása is (Műtárgy száma: 13/1) (10. ábra), míg a kétágú pánt szétváló hajlított végein madárfejet imitáló díszítést fedezhetünk fel (8. ábra).

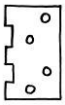
9. ábra 7/1

10. ábra 13/1

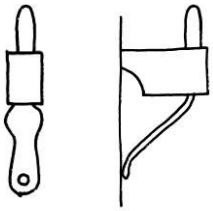
Mindezek mellett a 20. század közepét reprezentáló, újabb, legegyszerűbb, díszítetlen, téglalap alakú pántok is megjelennek a műtárgycsoportban. (Műtárgyak számai: 16/1; 17/1)(11. ábra)

[221] Ld. Melléklet – Ajtók részeinek összesítő táblázatai – Ajtópántok forgó része 61-62. old.; Továbbá a díszítés lehetőségeiről: Istvánfi. Gy. 1997. 174.

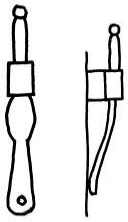

11. ábra 16/1, 17/1

A pántok forgó részeit tartó álló részek már nem mutatnak olyan díszítettséget, mint forgó párjaik, csupán formai eltérések találhatóak köztük.[222] Ennek alapvető oka funkciójukból eredő elhelyezésük, ami által nem kerülnek jól látható helyekre. Formai eltérések mentén konkrét díszítettséggel a tárgycsoport darabjai között csak két esetben találkozhatunk. (Műtárgyak számai: 2/1; 4/1) (12-13. ábra)

12. ábra 2/1

13. ábra 4/1

A fejlettebb vésett pántok példája – ugyanúgy, mint a vésett ajtók példája – kevés, amelyek között egyszerű henger alakú diópántok (Műtárgy száma: 10/1) (14. ábra), illetve végeiken díszített pántok is találhatóak (Műtárgyak számai: 14/1.b; 15/1; 15/2) (15. ábra).[223]

14. ábra 10/1

15. ábra 15/1

[222] Ld. Melléklet – Ajtók részeinek összesítő táblázatai – Ajtópántok álló része 63-64. old.
[223] Ld. Melléklet – Ajtók részeinek összesítő táblázatai – Vésett ajtópántok 65. old.

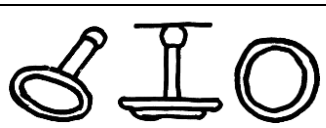
Ajtógomb

A 20 bejárati ajtóból 9-en találhatóak – funkciójukból eredően minden esetben kívül – ajtógombok, fogantyúk, vagy azok nyomai, részei, darabjai. (Műtárgyak számai: 1/1; 3/1; 5/1; 8/1; 9/1; 12/1; 13/1; 14/1.a; 15/3)

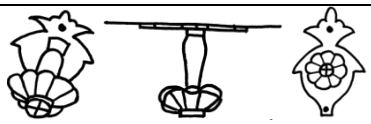
Alakjukat, szerkezetüket tekintve csaknem mind kör alakú, egy pontban rögzített darab, kivételt egy műtárgy képez, amely vízszintes állású, U alakú, két pontban rögzített ajtóhúzó (Műtárgy száma: 13/1) (18. ábra).[224]

Megjelenésük nagyrészt a nem vésett ajtókon konstatálható, azonban egyetlen kivétel itt is található, amikor vésett ajtóra került. (Műtárgy száma: 15/3) A nem vésett ajtókon a következő megoszlásban láthatóak a vizsgált műtárgycsoportban: a III. típusú keretrátétes ajtón 4 esetben (Műtárgyak számai: 3/1, 8/1, 9/1, 13/1), továbbá 1-1 esetben találhatóak az I. típusú deszka (Műtárgy száma: 5/1), a IV. típusú kétszárnyú keretrátétes (Műtárgy száma: 1/1), a V. típusú borított (Műtárgy száma: 14/1.a), a VI. típusú vésett ajtót imitáló borított (Műtárgy száma: 12/1) ajtón.

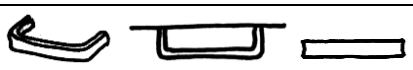
Kis darabszámuk ellenére a kör alakú, egy pontban rögzítettek között találhatóak olyanok, amelyek egyszerűbbek, de formájukkal is díszítik az ajtókat (16. ábra) ugyanakkor cifra mintázatúak is ékesítenek egy-egy nyílászárót (17. ábra). A kivételt képező második típusú vízszintes állású, U alakú, két pontban rögzített darab minden díszítéstől mentes (Műtárgy száma: 13/1) (18. ábra).

16. ábra 5/1

17. ábra 3/1

18. ábra 13/1

[224] Ld. Melléklet – Ajtók részeinek összesítő táblázatai – Ajtógombok-gombfogantyúk 66-67. old.

Zár

Az ajtózárak[225] funkciójukból eredően szinte minden ajtón megtalálhatóak, kivételt egyetlen műtárgy[226] képez (Műtárgy száma: 18/1).

A vizsgálat körébe vont zárak szerkezetét tekintve 5 konkrét típust különböztethetünk meg, és 1 külön típusba sorolhatjuk a hiányos zárak darabjait:

(1) rátétes zár (Műtárgyak számai: 1/1; 2/1; 3/1; 4/1; 5/1; 6/1; 7/1; 8/1; 9/1; 11/1; 12/1; 13/1; 14/1.a; 16/1; 17/1) (19-25., 28. ábra);

(2) vésett zár (Műtárgyak számai: 10/1.a; 10/1.b; 14/1.b; 15/1; 15/2; 15/3) (26-27., 29-30. ábra);

(3) toló retesz (Műtárgy száma: 1/1) (25., 28. ábra);

(4) élretesz (Műtárgy száma: 10/1.a) (27., 29. ábra);

(5) hevederzár (Műtárgyak számai: 15/1; 15/2) (30. ábra);

(6) hiányos zár (Műtárgy száma: 6/1).

A rátétes zárak részei: az ajtó belső oldalán lévő rátétes zártest, az elfordított U alakú ütköző, illetve a tokon található fészket borító zárlemez, amelyekhez tartozik még a kívül-belül megtalálható kilincs, illetve a kívül lévő címer.[227]

Az ajtók szerkezetét tekintve rátétes zárat találhatunk az I. típusú deszka ajtón 3 esetben (Műtárgyak számai: 5/1, 7/1, 16/1), a III. típusú keretrátétes ajtó mindegyikén, tehát 8 esetben (Műtárgyak számai: 2/1; 3/1; 4/1; 6/1; 8/1; 9/1; 11/1; 13/1), továbbá a felsorolt típusok mindegyikén 1-1 esetben: II. típusú üveges deszka ajtó (Műtárgy száma: 17/1), IV. típusú kétszárnyú keretrátétes ajtó (Műtárgy száma: 1/1), V. típusú borított ajtó (Műtárgy száma: 14/1.a), VI. típusú vésett ajtót imitáló borított ajtó mindegyikén (Műtárgy száma: 12/1).

Díszítési lehetőségei általában a címeren (19-21. ábra) vagy a kilincsen fedezhetőek fel (22-23. ábra), ritkább esetekben az U alakú ütközőn (24. ábra), mindezek mellett a zártest formája önmagában is esztétikus lehet (25. ábra), amelyet a rátétdísz is szebbé tehet (23. ábra).

19. ábra 8/1

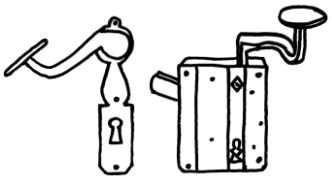

20. ábra 4/1

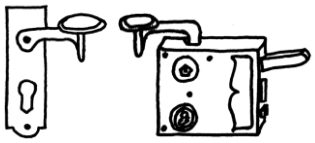

21. ábra 12/1

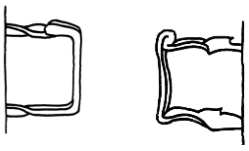
[225] Ld. Melléklet – Ajtók részeinek összesítő táblázatai – Ajtózárak és részeik 68-71. old.
[226] Ld. Melléklet – Ajtótípusok összesítő táblázatai – I. Ácsmunkájú ajtó (18/1) 41. old.
[227] Isvántfi Gyula ezeket a zárakat „rászegező záraknak” nevezi. Istvánfy Gy. 1997. 174.

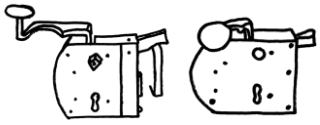
22. ábra 12/1

23. ábra 17/1

24. ábra 9/1, 7/1

25. ábra 1/1, 3/1

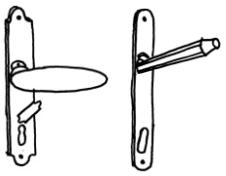
A vésett zárak részei: az ajtóba vésett zártest, a zártest homloklapja, amely az ajtó élén található, illetve ezzel átellenben a tokot a zárlemez védi, amely a fészek borítása, mindezek mellett kívülre-belülre is kerül zárcímer és kilincs.[228]

Vésett zárakat természetesen a vésett ajtókon találhatunk, így jelenik meg a VII. (Műtárgyak számai: 15/2-3), a VIII. (Műtárgyak számai: 10/1.a, 15/1), illetve a IX. (Műtárgyak számai: 10/1.b, 14/1.b) típus mindegyikén, 2-2 esetben.

A vésett zárak szerkezete nem hordozza a díszítési lehetőségek nagyszámú variánsait, melynek elementáris oka a zárszerkezet több részének láthatatlansága, így díszítést a zárcímer (26. ábra) és a kilincs (27. ábra) kaphat.

26. ábra 14/1.b

27. ábra 15/3, 10/1.a

A 20 ajtó közül 5-nél található két különböző zár, pontosabban a komolyabb rátétes vagy vésett zár mellett egy-egy kiegészítő egyszerűbb szerkezet.

A vzsgált tárgycsoport egyetlen toló retesze rátétes zár mellett, a IV. típusú kétszárnyú, keretrátétes ajtón belül jelenik meg. (Műtárgy száma: 1/1) Három részből áll: mozgó L alakú darabból, az ezt tartó gyűrűkből, amelyeket az ajtótáblára szereltek, illetve a fészekből, ahová

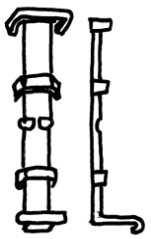
[228] Istvánfy Gyula ezeket a zárakat „bevésőzárak”-nak nevezi. Istvánfy Gy. 1997. 174.

záródik a retesz nyelve, amely a tokon kapott helyet. L alakú nyelvének rövidebb, fogó része díszítésként lefelé, befelé kunkorodik. (28. ábra)

A vésett ajtókon előforduló – jelen esetben a VIII. típusú vésett teli ajtón megjelenő – élreteszre is egyetlen, díszítés nélküli példa található a műtárgycsoportban, amelynek szerkezete borított, így csak a nyelvet mozgató mélyedés látható. (Műtárgy száma: 10/1.a) (29. ábra)

Az ajtó belsejére elhelyezett hevederzár egyszerű, díszítetlen, klasszikus formáját a heveder laposvasa és két gyűrű alkotja: egy, amelyen mozog és egy másik, ahová záródik. Jelen műtárgyak között a VII. típusú vésett teli ajtón 1 esetben (Műtárgy száma:15/2), illetve a VIII. típusú kétszárnyú vésett teli ajtón szintén 1 esetben (Műtárgy száma: 15/1) jelenik meg. (30. ábra)

Mindezek mellett feltételezhetően retesz díszítetlen maradványai – gyűrűk – láthatóak 1 esetben (Műtárgy száma: 6/1), egy III. típusú keretrátétes ajtón, rátétes zár mellett a belső oldalon.[229]

		
28. ábra 1/1	**29. ábra 10/1.a**	**30. ábra 15/1, 15/2**

[229] Ld. Melléklet – Ajtótípusok összesítő táblázatai – IV. Keretrátétes ajtó (1/1) 47. old.; Ld. Melléklet – Ajtótípusok összesítő táblázatai – VII. Vésett, teli ajtó (10/1.a; 15/1) 51. old.; Ld. Melléklet – Ajtótípusok összesítő táblázatai – III. Keretrátétes ajtó (6/1) 44. old.

A bejárati ajtók tipológiájának optimuma

Kizárólag a bejárati ajtók variánsainak, illetve szekventált részeik attribútumainak tipizálása után összegezhetjük a felvázolt tulajdonságokat és alkothatunk képet a bejárati ajtók variánsainak további jellemzőiről.

Az I. típusú egyszárnyú deszka ajtóból – amely ácsmunkájú, két-három fa keresztpánttal erősített és befelé nyílik – 4 műtárgy található a vizsgált csoportban. (Műtárgyak számai: 5/1; 7/1; 16/1; 18/1) A 4 műtárgy egyéb jellemzői, amelyeket reprezentálnak a darabok: ajtómélyedésekről, különböző tokok típusairól, rátétes pántokról, ajtógombról, rátétes zárról szólnak. Ajtómélyedéssel 3 darabnál találkozhatunk (Műtárgyak számai:5/1, 7/1, 16/1), ahol minden esetben változás nélkül követi az ajtó formáját a mélyedés. A tokok három különböző típusa jelenik meg az egyszárnyú ajtókon: 1 esetben megmunkálatlan és ácsmunkájú tokkal (Műtárgy száma: 18/1), 2 esetben ácstokkal (Műtárgyak számai: 5/1, 7/1) és 1 esetben borított ácstokkal (Műtárgyak számai: 16/1) találkozhatunk. Az adott ajtótípust reprezentáló darabok mindegyike belülre felszerelt rátétes pántokkal van rögzítve (Műtárgyak számai: 5/1, 7/1, 16/1, 18/1). Kör alakú, egy pontban rögzített ajtógomb egyetlen ilyen típusú ajtón található (Műtárgy száma: 5/1). Zárásuk rátétes zárral történik 3 esetben (Műtárgyak számai: 5/1, 7/1, 16/1), azonban 1 műtárgynak nincsenek zárai (Műtárgyak számai: 18/1).

A II. típusú egyszárnyú üveges deszka ajtót – amely ácsmunkájú, négy fa keresztpánttal erősített, felső felében négyzet alakú ablakszemes és befelé nyílik – 1 műtárgy képviseli. (Műtárgy száma:17/1) Az egyetlen műtárgy egyéb jellemzői, amelyeket a felsorolt tulajdonságain túl reprezentál: a megmunkálatlan tok, a belül található rátétes pánt és szintén rátétes zár.

A III. típusú egyszárnyú keretrátétes ajtóból – amely ügyesebb faragóember remeke, belül két fa keresztpánttal erősített, kívül vésett ajtót imitáló és befelé nyílik – 8 műtárgy található a vizsgált csoportban. (Műtárgyak számai: 2/1; 3/1; 4/1; 6/1; 8/1; 9/1; 11/1; 13/1) A 8 műtárgy egyéb jellemzői, amelyeket reprezentálnak a darabok: ajtómélyedésekről, különböző tokok típusairól, rátétes pántokról, ajtógombokról, rátétes zárról és retesz maradványairól szólnak. Ajtómélyedéssel 7 esetben találkozhatunk (Műtárgyak számai: 2/1, 4/1, 6/1, 8/1, 9/1, 11/1, 13/1), amelyek közül minden darabnál változás nélkül követi az ajtó formáját a mélyedés, kivéve egyet, ahol a felső vízszintes rész helyett díszítő elemként boltívet készítettek (Műtárgy száma: 9/1). A tokok három különböző típusa jelenik meg ezeken az ajtókon: 1 esetben ácstokkal (Műtárgy száma: 13/1), 2 esetben részben borított ácstokkal (Műtárgyak számai: 6/1, 11/1) és 5 esetben borított ácstokkal (Műtárgyak számai: 2/1, 3/1, 4/1, 8/1, 9/1) találkozhatunk. Az adott ajtótípust reprezentáló darabok mindegyike belülre felszerelt rátétes pántokkal van

rögzítve (Műtárgyak számai: 2/1; 3/1; 4/1; 6/1; 8/1; 9/1; 11/1; 13/1). Kör alakú, egy pontban rögzített ajtógomb 3 ilyen típusú ajtón található (Műtárgyak számai: 3/1; 8/1; 9/1), továbbá kivételt egy ilyen típusú ajtó egyetlen vízszintes állású, U alakú, két pontban rögzített ajtóhúzója képez (Műtárgy száma: 13/1). Zárásuk rátétes zárral történik minden esetben (Műtárgyak számai: 2/1; 3/1; 4/1; 6/1; 8/1; 9/1; 11/1; 13/1), azonban az egyik ajtón a rátétes zár mellett feltételezhetően retesz maradványai találhatóak (Műtárgy száma: 6/1).

A IV. típusú kétszárnyú keretrátétes ajtót – amely ügyesebb faragóember remeke, belül mindkét szárny két-két fa keresztpánttal erősített, kívül vésett ajtót imitáló és befelé nyílik – 1 műtárgy képviseli. (Műtárgy száma:1/1) Az egyetlen műtárgy egyéb jellemzői, amelyeket a felsorolt tulajdonságain túl reprezentál: az ajtó vonalát követő mélyedés, a borított ácstok, a belül található rátétes pánt, a kör alakú, egy pontban rögzített ajtógomb, továbbá a rátétes zár, amely mellett tolóretesze is megjelenik.

A V. típusú egyszárnyú borított ajtót – amely asztalos munka, kívül két fa keresztpánttal erősített, belül fa kerettel és a keretet teljesen kitöltő vízszintes deszkákkal borított és kifelé nyílik – 1 műtárgy képviseli. (Műtárgy száma:14/1.a) Az egyetlen műtárgy egyéb jellemzői, amelyeket a felsorolt tulajdonságain túl reprezentál: a külső, belső tok közötti bélés, a kívül található rátétes pánt, a kör alakú, egy pontban rögzített ajtógomb, továbbá a rátétes zár.

A VI. típusú egyszárnyú vésett ajtót imitáló borított ajtót – amely asztalos munka, belül két fa keresztpánttal erősített, kívül vésett ajtót imitáló teljes borítással és befelé nyílik – 1 műtárgy képviseli. (Műtárgy száma: 12/1) Az egyetlen műtárgy egyéb jellemzői, amelyeket a felsorolt tulajdonságain túl reprezentál: a külső, belső tok közötti bélés, a belül található rátétes pánt, a kör alakú, egy pontban rögzített ajtógomb, továbbá a rátétes zár.

A VII. típusú egyszárnyú vésett teli ajtót – amely asztalos munka, rámából, táblákból, és kazettákból áll, továbbá befelé nyílik – 2 műtárgy képviseli. (Műtárgyak számai: 15/2; 15/3) A 2 műtárgy egyéb jellemzői, amelyeket reprezentálnak a darabok: ajtómélyedésről, különböző tokok típusairól, különböző pántokról, ajtógombról, továbbá vésett zárról és hevederzárról szólnak. Ajtómélyedéssel 1 esetben találkozhatunk (Műtárgyak számai: 15/2), ahol változás nélkül követi az ajtó formáját a mélyedés. A tokok két különböző típusa jelenik meg ezeken az ajtókon: 1 esetben borított ácstokkal (Műtárgy száma: 15/2) és további 1 esetben külső belső tok között béléssel (Műtárgy száma: 15/3) találkozhatunk. Az adott ajtótípust reprezentáló darabok egyike vésett pántokkal rögzített (Műtárgy száma: 15/2), a másik vésett ajtó módjára egyedien belülre felszerelt rátétes pántokkal van felerősítve (Műtárgy száma: 15/3). Kör alakú, egy pontban rögzített ajtógomb egyetlen vésett típusú ajtón található (Műtárgy száma: 15/3).

Zárásuk vésett zárral történik mindkét esetben (Műtárgyak számai: 15/2-3), azonban az egyik ajtón a vésett zár mellett hevederzár is található (Műtárgy száma: 15/2).

A VIII. típusú kétszárnyú vésett teli ajtót – amely asztalos munka, rámából, táblákból, és kazettákból áll, továbbá az egyik kifelé, a másik befelé nyílik – 2 műtárgy képviseli. (Műtárgyak számai: 10/1.a; 15/1) A 2 műtárgy egyéb jellemzői, amelyeket reprezentálnak a darabok: azonos tokok típusáról, vésett pántokról, zárakról továbbá egy élreteszről és egy hevederzárról szólnak. Mindkét ajtón ugyanazon típusú tok jelenik meg, ahol a külső belső tok között béléssel találkozhatunk. (Műtárgyak számai: 10/1.a, 15/1) Az adott ajtótípust reprezentáló darabok mindegyike vésett pántokkal rögzített, azonban az egyik pántjai kívülre (Műtárgyak számai: 10/1.a), a másik pántjai belülre (Műtárgyak számai: 15/1) kerültek. Zárásuk vésett zárral történik mindkét esetben (Műtárgyak számai: 10/1.a, 15/1), azonban az egyik ajtón a vésett zár mellett hevederzár található (Műtárgy száma: 15/1), a másik ajtón szintén a vésett zár mellet élreteszt fedezhetünk fel (Műtárgy száma: 10/1.a).

A IX. típusú egyszárnyú vésett üveges ajtót – amely asztalos munka, rámából, alul táblákból, kazettákból, felül ablakszemekből áll és befelé nyílik – 2 műtárgy képviseli. (Műtárgyak számai: 10/1.b; 14/1.b) A 2 műtárgy egyéb, azonos jellemzői, amelyeket a felsorolt tulajdonságain túl reprezentálnak: a külső, belső tok közötti bélés, a belül található vésett pánt és szintén vésett zár.

A Sóstói Múzeumfalu 9 bejárati ajtótípusának további jellemzői a tipizált ajtórészek, elemek addíciója során kirajzolódtak, amelyek nem kizárólagosak csupán irányadó bázist képeznek.

5.2.6 Az ablakok variánsai

A Sóstói Múzeumfalu 110 ablakának vizuálisan mérhető tulajdonságai a szekventálás során 5 nagyobb kategóriát és azon belül 40 különböző típust indikált. [230] Az attribútumok közül a kiindulópontnak számító ablaktáblák között találunk olyat, amely:

(1) rögzített – 5 típus, 8 műtárgy;

- I. típus (Műtárgyak számai: 4/5; 18/2)
- II. típus (Műtárgyak számai: 14/11; 14/12)
- III. típus (Műtárgyak számai: 18/3)

[230] A kategóriákon belül a típusok felsorolásakor az egyszerűbbtől haladtam a bonyolultabb szerkezetek felé, amelyek nem minden esetben állíthatóak párhuzamba az ablakok korával.

- IV. típus (Műtárgyak számai: 3/8; 5/4)
- V. típus (Műtárgy száma: 15/10)

(2) egy síkban egy szárnya van – 8 típus, 14 műtárgy;

- VI. típus (Műtárgyak számai: 6/5; 12/10; 17/2)
- VII. típus (Műtárgy száma: 3/9)
- VIII. típus (Műtárgy száma: 8/8)
- IX. típus (Műtárgy száma: 12/11)
- X. típus (Műtárgy száma: 1/5)
- XI. típus (Műtárgyak számai: 10/8-9; 14/10)
- XII. típus (Műtárgyak számai: 9/5-6)
- XIII. típus (Műtárgyak számai: 3/5; 15/13)

(3) egy síkban két szárnya van – 19 típus, 63 műtárgy;

- XIV. típus (Műtárgy száma: 9/9)
- XV. típus (Műtárgyak számai: 12/6-7)
- XVI. típus (Műtárgy száma: 14/6)
- XVII. típus (Műtárgy száma: 13/5)
- XVIII. típus (Műtárgy száma: 14/4)
- XIX. típus (Műtárgyak számai: 7/4-5; 16/2)
- XX. típus (Műtárgyak számai: 10/5; 13/4)
- XXI. típus (Műtárgyak számai: 12/12-13)
- XXII. típus (Műtárgyak számai: 3/2-4)
- XXIII. típus (Műtárgy száma: 10/10)
- XXIV. típus (Műtárgy száma: 11/2)
- XXV. típus (Műtárgyak számai: 5/2-3; 6/2-4; 7/2-3; 9/7-8; 11/3-6)
- XXVI. típus (Műtárgy száma: 13/6)
- XXVII. típus (Műtárgy száma: 2/6)
- XXVIII. típus (Műtárgyak számai: 1/2-3, 1/6-8; 2/2-3, 2/5; 4/2-4; 14/7; 8/5-7)
- XXIX. típus (Műtárgy száma: 13/2-3)
- XXX. típus (Műtárgyak számai: 1/4; 2/4; 3/6-7; 8/2-4; 14/5, 14/9)
- XXXI. típus (Műtárgyak számai: 14/2-3)
- XXXII. típus (Műtárgyak számai: 15/16-17)

(4) egy síkban négy szárnya van – 5 típus, 21 db műtárgy;

- XXXIII. típus (Műtárgyak számai: 9/2-4)
- XXXIV. típus (Műtárgyak számai: 15/4-8, 15/14-15)
- XXXV. típus (Műtárgyak számai: 12/2-5, 12/8-9)
- XXXVI. típus (Műtárgyak számai: 10/2-3)
- XXXVII. típus (Műtárgyak számai: 10/4, 10/6-7)

(4) hibrid, amelynek külső, belső szárnyai nem azonos szerkezetűek – 3 típus, 4 db műtárgy.

- XXXVIII. típus (Műtárgy száma: 14/8)
- XXXIX. típus (Műtárgy száma: 15/9)
- XL. típus (Műtárgyak számai: 15/11-12)

Az 5 kategóriába szeparált 40 típus a főbb szerkezeti elemek jellemzőinek mentén körvonalazódott, így determinálta a típusokat: az ablak síkjainak száma, formai sajátossága, keretének, szárnyának felosztása.

Az ablakok síkjainak száma a szárnyak pozícióját (is) szignifikálják. Az egy síkban elhelyezkedő szárnyak: a „szimpla”; a két síkban találhatóak: a „dupla” jelzőket kapták. A formai sajátosságok csak akkor kerültek előtérbe, ha típusbeli különbségeket eredményeztek. A hatékonyabb differenciálhatóság miatt olvasható azoknak az ablaktípusoknak az általánosan ismert elnevezései, amelyek a köznyelvben használtak. A dupla ablakok esetén a két sík közti béllet anyag is kiderül, amely a puszta fizikai tényen túl egyben a dupla ablak szerkezeti fejlettségét is jelöli. Mindezek mellett sor került a keretek osztásának – tehát vízszintes vállazójának és/vagy függőleges keresztfájának –, a szárnyak rámájának osztóléces felosztásának, a szárnyak nyitási irányának, a szerelvényeknek – tehát a pántoknak, a szegletvasaknak és a zárak helyének – a megnevezésére.[231]

A felsorolt típus-meghatározó elemek mellett egyedi tulajdonságok is megfigyelhetőek, mint az ablakmélyedések, a párkányok, a könyöklők, a vízvetők, a rácsok megjelenése, a keretek, a vállazók, a keresztfák, az ütközőlécek díszítettsége, a szegletvasak, a pántok, az ablakgombok, a zárak jellemzői, esztétikája.

[231] A nyitási irányt mindig úgy határozom meg, hogy az ablakkal szemben állva, melyik irányba nyílik a szárny, tehát amelyik oldalon a pántok vannak.; A szerelvények alapanyaga – ha azt külön nem jelölöm – vas.; A főbb jellemzők által kialakult típusokon belül természetesen méretbeli különbségek lehetnek.

Az 5 kategóriára osztott 40 típus a következő:

(1) Rögzítettek:

I. Szimpla ablak. Nincs kerete, az üvegtábla a falba van befalazva. Rögzített. Szerelvényei nincsenek.

(Műtárgyak számai: 4/5; 18/2) (1. táblázat)

1. táblázat – Példa a mellékletből

I. Rögzítettek			
Szimpla ablak. Nincs kerete, az üvegtábla a falba van befalazva. Rögzített. Szerelvényei nincsenek.			
Ablakok száma	Részei		Térkép szerint
	ablakmélyedés		
	kívül	belül	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	
1			4/5

II. Szimpla ablak. A keret osztatlan. Az üvegtábla a keret külső oldalához van rögzítve. Szerelvényei nincsenek.

(Műtárgyak számai: 14/11-12) (2. táblázat)

2. táblázat – Példa a mellékletből

II. Rögzítettek							
Szimpla ablak. A keret osztatlan. Az üvegtábla a keret külső oldalához van rögzítve. Szerelvényei nincsenek.							
Ablakok száma	Részei						Térkép szerint
	ablakmélyedés		párkány	rács	üvegtábla és keret		
	kívül	belül	kívül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	tapasztás nélküli	lemez	laposvas	üveg és fa	üveg és fa	
1-2							14/11; 14/12

III. Szimpla ablak. A keret osztatlan. Üvegtáblái a keretbe rögzítettek, a keret a falba rögzített. Szerelvényei nincsenek.

(Műtárgy száma: 18/3) (3. táblázat)

3. táblázat – Példa a mellékletből

III. Rögzítettek				
Szimpla ablak. A keret osztatlan. Üvegtáblái a keretbe rögzítettek, a keret a falba rögzített. Szerelvényei nincsenek.				
Ablakok száma	Részei			Térkép szerint
	ablakmélyedés	üvegtábla és keret		
	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	üveg és	üveg és	
1				18/3

IV. Szimpla ablak. A keretnek van egy keresztfája. Üvegtáblái a keretbe rögzítettek. Szerelvényei nincsenek.

(Műtárgyak számai: 3/8; 5/4) (4. táblázat)

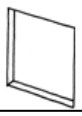
4. táblázat – Példa a mellékletből

IV. Rögzítettek						
Szimpla ablak. A keretnek van egy keresztfája. Üvegtáblái a keretbe rögzítettek. Szerelvényei nincsenek.						
Ablakok száma	Részei					Térkép szerint
	ablakmélyedés		keresztfa	üvegtábla és keret		
	kívül	belül	kívül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	üveg és	üveg és	
1	x	x				 3/8

V. Szimpla ablak. A keretet osztó lécek négyzetháló rajzolatot alkotnak, így húsz szemes. Rögzített ablak. Szerelvényei nincsenek.

(Műtárgy száma: 15/10) (5. táblázat)

5. táblázat – Példa a mellékletből

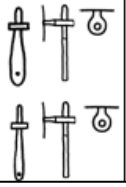
V. Rögzítettek						
Szimpla ablak. A keretet osztó lécek négyzetháló rajzolatot alkotnak, így húsz szemes. Rögzített ablak. Szerelvényei nincsenek.						
Ablakok száma	Részei					Térkép szerint
	ablakmélyedés		párkány	üvegtábla és keret		
	kívül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fa	fa + fehérre meszelt	fa	üveg és fa	üveg és fa	
1						15/10

(2) Egy síkban egy szárnyuk van:

VI. Szimpla ablak. Téglalap alakú. A keret osztatlan. Egyetlen szárnya osztatlan. Befelé, balra nyílik. Szerelvényei belül vannak.

(Műtárgyak számai: 6/5; 12/10; 17/2) (6. táblázat)

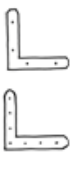
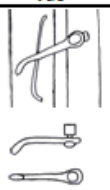
6. táblázat – Példa a mellékletből

VI. Egy síkban egy szárnyuk van										
Szimpla ablak. Téglalap alakú. A keret osztatlan. Egyetlen szárnya osztatlan. Befelé, balra nyílik. Szerelvényei belül vannak.										
Ablakok száma	Részei									Térkép szerint
	ablakmélyedés		vésett pánt forgó része	pánt álló része	szegletvas	szimpla görbölő	szimpla görbölő csuszkóval	ablakszárny		
	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszel	fehérre meszel	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1					x	x				6/5

VII. Szimpla ablak. Négyzet alakú. Fabélletes. A keret osztatlan. A külső kereten nincsenek szárnyak. Egyetlen szárnya osztatlan. Befelé, balra nyílik. Szerelvényei belül vannak.

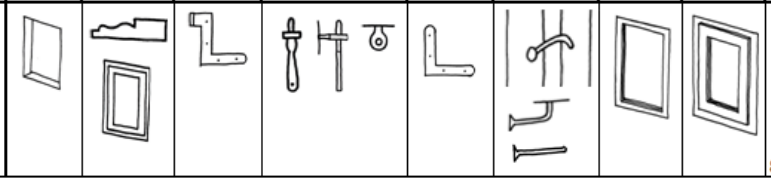
(Műtárgy száma: 3/9) (7. táblázat)

7. táblázat – Példa a mellékletből

VII. Egy síkban egy szárnyuk van							
Szimpla ablak. Négyzet alakú. Fabélletes. A keret osztatlan. A külső kereten nincsenek szárnyak. Egyetlen szárnya osztatlan. Befelé, balra nyílik. Szerelvényei							
Ablakok száma	Részei						Térkép szerint
	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szegletvas	szimpla görbölő csuszkóval	ablakszárny		
	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1							3/9

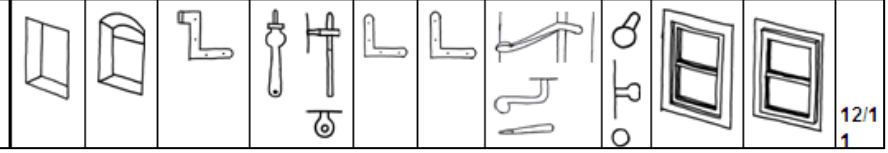
VIII. Szimpla ablak. Fabélletes. A keret kívül-belül osztatlan. Egyetlen osztatlan szárnya a belső kereten van. Befelé, jobbra nyílik. Szerelvényei belül vannak.
(Műtárgy száma: 8/8) (8. táblázat)

8. táblázat – Példa a mellékletből

VIII. Egy síkban egy szárnyuk van									
Szimpla ablak. Fabélletes. A keret kívül-belül osztatlan. Egyetlen osztatlan szárnya a belső kereten van. Befelé, jobbra nyílik. Szerelvényei belül vannak.									
Ablakok száma	Részei								Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keret	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szegletvas	szimpla görbölő	ablakszárny		
	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1									8/8

IX. Szimpla ablak. A keret osztatlan. Egyetlen szárnyának egy vízszintes osztóléce van középen. Befelé, jobbra nyílik. Szerelvényei belül vannak.
(Műtárgy száma: 12/11) (9. táblázat)

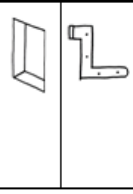
9. táblázat – Példa a mellékletből

IX. Egy síkban egy szárnyuk van										
Szimpla ablak. A keret osztatlan. Egyetlen szárnyának egy vízszintes osztóléce van középen. Befelé, jobbra nyílik. Szerelvényei belül vannak.										
Ablakok száma	Részei									Térkép szerint
	ablakmélyedés		pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szegletvas		szimpla görbölő	gomb-fogantyú	ablakszárny	
	kívül	belül	belül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívülről	belülről
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa
1										12/11

X. Szimpla ablak. Fabélletes. A keret kívül-belül osztatlan. A belső keretnek nincsen szárnya. A külső keret egyetlen szárnyának egy vízszintes osztóléce van középen. Kifelé nyílik. Szerelvényei kívül vannak.

(Műtárgy száma: 1/5) (10. táblázat)

10. táblázat – Példa a mellékletből

X. Egy síkban egy szárnyuk van							
Szimpla ablak. Fabélletes. A keret kívül-belül osztatlan. A belső keretnek nincsen szárnya. A külső keret egyetlen szárnyának egy vízszintes osztóléce van középen. Kifelé nyílik. Szerelvényei kívül vannak.							
Ablakok száma	Részei						Térkép szerint
	ablak-mélyedés	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	kettős görbölő csuszkóval	ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	kívül	kívülről	belülről	
	fehérre meszel	vas	vas	vas	fa	fa	
1							1/5

XI. Dupla ablak. Fabélletes. A keret osztatlan. Kívül-belül egy-egy szárnya van, amelyeket középen egy vízszintes osztóléc oszt ketté. A külső szárny kifelé, a belső befelé nyílik. A külső szárny pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárny szerelvényei belül vannak.

(Műtárgyak számai: 10/8-9; 14/10) (11. táblázat)

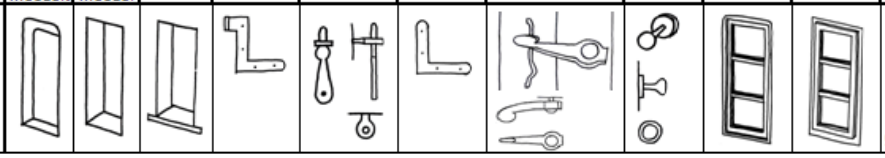
11. táblázat – Példa a mellékletből

XI. Egy síkban egy szárnyuk van																	
Dupla ablak. Fabélletes. A keret osztatlan. Kívül-belül egy-egy szárnya van, amelyeket középen egy vízszintes osztóléc oszt ketté. A külső szárny kifelé, a belső befelé nyílik. A külső szárny pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárny szerelvényei belül vannak.																	
Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keret	pánt forgó része, Z pánt		pánt álló része		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	kettős görbölő	kampó	ablakszárny			
	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről		
	fehérre meszelt	fa	vas		vas		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa		
	x	x	x	x	x	x		x	x	x		x	x				10/8 - külső szárnyak

XII. Szimpla ablak. Keskeny, magas. A keret osztatlan. Egy szárnyát két vízszintes osztóléc osztja három egyenlő részre. A szárny befelé, jobbra nyílik. Szerelvényei belül vannak.

(Műtárgyak számai: 9/5-6) (12. táblázat)

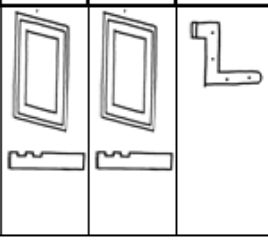
12. táblázat – Példa a mellékletből

XII. Egy síkban egy szárnyuk van										
Szimpla ablak. Keskeny, magas. A keret osztatlan. Egy szárnyát két vízszintes osztóléc osztja három egyenlő részre. A szárny befelé, jobbra nyílik. Szerelvényei belül vannak.										
Ablakok száma	Részei									Térkép szerint
	ablakmélyedés		párkány	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szegletvas	szimpla görbölő csuszkóval	gomb-fogantyú	ablaktábla	
	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszel	fa	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1										9/5

XIII. Szimpla ablak. Keskeny, magas. Fabélletes. A keret osztatlan. A külső kereten nincs szárny. Egyetlen szárnya belül van, amelyet két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílik. Szerelvényei belül vannak.

(Műtárgyak számai: 3/5; 15/13) (13. táblázat)

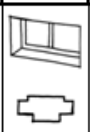
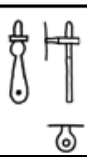
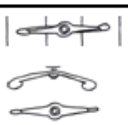
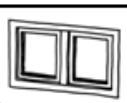
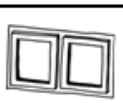
13. táblázat – Példa a mellékletből

XIII. Egy síkban egy szárnyuk van										
Szimpla ablak. Keskeny, magas. Fabélletes. A keret osztatlan. A külső kereten nincs szárny. Egyetlen szárnya belül van, amelyet két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílik. Szerelvényei belül vannak.										
Ablakok száma	Részei									Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keret		pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	pánt forgó és álló része, vésett pánt	szegletvas	szimpla görbölő csuszkóval	ablakszárny	
	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1	x					x					3/5

(3) Egy síkban két szárnyuk van:

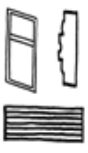
XIV. Szimpla ablak. Alacsony, széles. A keretnek van egy keresztfája. Így két szárnya van, amelyek osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.
(Műtárgy száma: 9/9) (14. táblázat)

14. táblázat – Példa a mellékletből

XIV. Egy síkban két szárnyuk van													
Szimpla ablak. Alacsony, széles. A keretnek van egy keresztfája. Így két szárnya van, amelyek osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül													
Ablakok száma	Részei												Térkép szerint
	ablakmélyedés		párkány		keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szegletvas	kettős göbölő	gomb fogantyú	ablakszárny		
	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1													9/9

XV. Szimpla ablak. Keskeny, magas. A keretet vállazó osztja ketté. Kétszárnyú, a szárnyak egymás felett helyezkednek el, a felső kisebb szárny osztatlan, az alsónak középen vízszintes osztóléce van. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.
(Műtárgyak számai: 12/6-7) (15. táblázat)

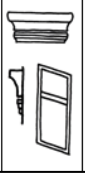
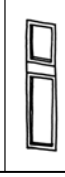
15. táblázat – Példa a mellékletből

XV. Egy síkban két szárnyuk van									
Szimpla ablak. Keskeny, magas. A keretet vállazó osztja ketté. Kétszárnyú, a szárnyak egymás felett helyezkednek el, a felső kisebb szárny osztatlan, az alsónak középen vízszintes osztóléce van. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.									
Ablakok száma	Részei								Térkép szerint
	ablakmélyedés		díszített vállazó	pánt forgó és álló része, vésett pánt	szegletvas	szimpla göbölő	gomb-fogantyú	ablakszárny	
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1										12/6

XVI. Dupla ablak. Keskeny, magas. Fabélletes. A keretet vállazó osztja ketté. Kívül belül két-két egymás felett elhelyezkedő szárnya van. Szárnyai osztatlanok. A külső szárnyak balra kifelé, a belsők jobbra befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

(Műtárgy száma: 14/6) (16. táblázat)

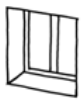
16. táblázat – Példa a mellékletből

XVI. Egy síkban két szárnyuk van												
Dupla ablak. Keskeny, magas. Fabélletes. Kívül belül két-két egymás felett elhelyezkedő szárnya van. Szárnyai osztatlanok. A külső szárnyak balra kifelé, a belsők jobbra befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.												
Ablakok száma	Részei											Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	keret	díszített vállazó	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla göbölő csuszkóval	kampó	ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	vas		vas		vas	vas	fa	fa	
	x	x				x		x	x				14/6 - külső szárnyak

XVII. Szimpla ablak. A keretnek van egy keresztfája. A keret belső oldalán pántok rögzített részei vannak, de forgó részek, szárnyak nincsenek hozzá, ismeretlenek.[232] A fal külső oldalán az ablakkal szembe állva az ablak bal oldalán a falba egy pántnak a rögzített része van, de forgó rész, szárny szintén nincs rajta. Vele átellenben a jobb oldalon a falba rögzítve két gyűrű van.[233]

(Műtárgy száma: 13/5) (17. táblázat)

17. táblázat – Példa a mellékletből

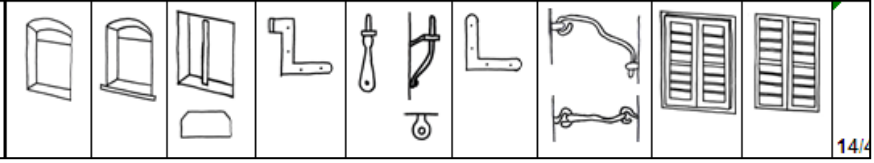
XVII. Egy síkban két szárnyuk van							
Szimpla ablak. A keretnek van egy keresztfája. A keret belső oldalán pántok rögzített részei vannak, de forgó részek, szárnyak nincsenek hozzá, ismeretlenek. A fal külső oldalán az ablakkal szembe állva az ablak bal oldalán a falba egy pántnak a rögzített része van, de forgó rész, szárny szintén nincs rajta. Vele átellenben a jobb oldalon a falba rögzítve két gyűrű van.							
Ablakok száma	Részei						Térkép szerint
	ablakmélyedés		keresztfa	pánt álló része	ablakszárny		
	kívül	belül	kívül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	vas	fa	fa	
1							13/5

[232] Múltját bemutatni további munkák, kutatások feladata.
[233] Bádoglemezből készült, vaskeretes ablaktábla volt ott. Páll István közlése.

XVIII. Szimpla ablak. Fabélletes. A keret osztatlan, két zsalugáter szárnya van a külső részen. Kifelé nyílnak. A zsalugáter szárnyakat középen egy vízszintes osztóléc osztja két egyenlő részre. „Szemenként”[234] négy, tehát szárnyanként nyolc mozgatható levelük van. A szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül vannak. Egyéb ablaktáblái, szárnyai nincsenek.[235]

(Műtárgy száma: 14/4) (18. táblázat)

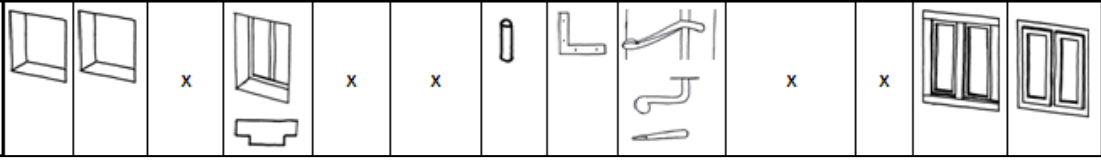
18. táblázat – Példa a mellékletből

XVIII. Egy síkban két szárnyuk van										
Szimpla ablak. Fabélletes. A keret osztatlan, két zsalugáter szárnya van a külső részen. Kifelé nyílnak. A zsalugáter szárnyakat középen egy vízszintes osztóléc osztja két egyenlő részre. „Szemenként” négy, tehát szárnyanként nyolc mozgatható levelük van. A szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül vannak. Egyéb ablaktáblái, szárnyai nincsenek.										
Ablakok száma	Részei									Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	ütközőléc	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szeglet-vas	kampó	ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	kívül	kívül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1										14/4

XIX. Szimpla ablak. A keretnek van egy keresztfája. Két szárnya van, amelyek osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

(Műtárgyak számai: 7/4-5; 16/2) (19. táblázat)

19. táblázat – Példa a mellékletből

XIX. Egy síkban két szárnyuk van														
Szimpla ablak. A keretnek van egy keresztfája. Két szárnya van, amelyek osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.														
Ablakok száma	Részei													Térkép szerint
	ablakmélyedés		párkány	keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	pánt forgó és álló része, vésett pánt	szeglet-vas	szimpla görbölő	kettős görbölő	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	kívül	belül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1			x		x	x				x	x			7/4

[234] Ez a „szem” nem ugyanaz a szem, mint az ablakszem, hiszen nincs benne üvegtábla, de a szárny felosztása ugyanolyan, csak az üveg helyén zsalugáter levél van.

[235] A zsalutáblák nyáron voltak felrakva, télre ablakszárnyakkal „téliesítettek”, addig a zsaluk a padláson voltak. Páll István közlése.

XX. Szimpla ablak. „Négyszemes”. A keretnek van egy keresztfája. A két szárny mindegyikén középen van egy vízszintes osztóléc. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

(Műtárgyak számai: 10/5; 13/4) (20. táblázat)

20. táblázat – Példa a mellékletből

XX. Egy síkban két szárnyuk van													
Szimpla ablak. „Négyszemes”. A keretnek van egy keresztfája. A két szárny mindegyikén középen van egy vízszintes osztóléc. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.													
Ablakok száma	Részei												Térkép szerint
	ablakmélyedés		keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	pánt forgó és álló része, vésett pánt	szeglet-vas	kettős görbölő	billenő ütközővel	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1				x	x		x	x		x			10/5

XXI. Dupla ablak. „Négyszemes”. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeknek középen egy vízszintes osztólécük van. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

(Műtárgyak számai: 12/12-13) (21. táblázat)

21. táblázat – Példa a mellékletből

XXI. Egy síkban két szárnyuk van																	
Dupla ablak. „Négyszemes”. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeknek középen egy vízszintes osztólécük van. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.																	
Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	kereszt-fa	ütköző-léc	pánt forgó része, Z pánt	pánt forgó része, vésett pánt		pánt álló része		szegletvas		íves szimpla görbölő fészekkel	kettős-görbölő	retesz	gomb-fogantyú	ablakszárny	
	belül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszel	fa	fa	fa	vas	vas		vas	vas	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1	x	x	x		x		x		x		x		x					12/12 - külső számyak

XXII. Dupla ablaka. „Négyszemes”. Fabélletes. A külső kerete osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket középen egy vízszintes osztóléc oszt ketté. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

(Műtárgyak számai: 3/2-4) (22. táblázat)

22. táblázat – Példa a mellékletből

XXII. Egy síkban két szárnyuk van																		
Dupla ablaka. „Négyszemes”. Fabélletes. A külső kerete osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket középen egy vízszintes osztóléc oszt ketté. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.																		
Ablakok száma	Részei																	Térkép szerint
	rács	keret		keresztfa	ütköző-léc	pánt forgó része, L pánt	pánt forgó része, Z pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős-görbölő	kettős-görbölő csuszkóval	kampó	ablakszárny		
	külső, belső táblák között	kívül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	vas	fa		fa	fa	vas	vas		vas		vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
	◇		x	x		x		x		x		x	x	x				3/2 - külső szárnyak

XXIII. Dupla ablak. „Négyszemes”. Fabélletes. A keretnek van egy keresztfája kívül-belül. A két szárny mindegyikén középen van egy vízszintes osztóléc. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

(Műtárgy száma: 10/10) (23. táblázat)

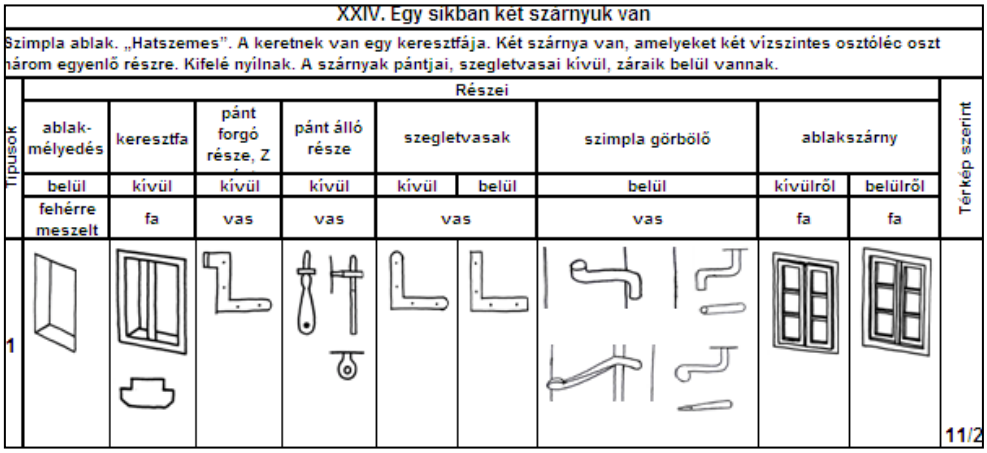
23. táblázat – Példa a mellékletből

XXIII. Egy síkban két szárnyuk van												
Dupla ablak. „Négyszemes”. Fabélletes. A keretnek van egy keresztfája kívül-belül. A két szárny mindegyikén középen van egy vízszintes osztóléc. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.												
Ablakok száma	Részei											Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett		szimpla görbölő	billenő ütközővel	ablakszárny			
	belül	kívül	belül	kívül	kívül	belül	belül	belül	kívülről	belülről		
	fehérre meszelt	fa		fa	vas		vas	vas	fa	fa		
			x			x		x				10/10 - külső szárnyak

XXIV. Szimpla ablak. „Hatszemes”. A keretnek van egy keresztfája. Két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Kifelé nyílnak. A szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül vannak.

(Műtárgy száma: 11/2) (24. táblázat)

24. táblázat – Példa a mellékletből

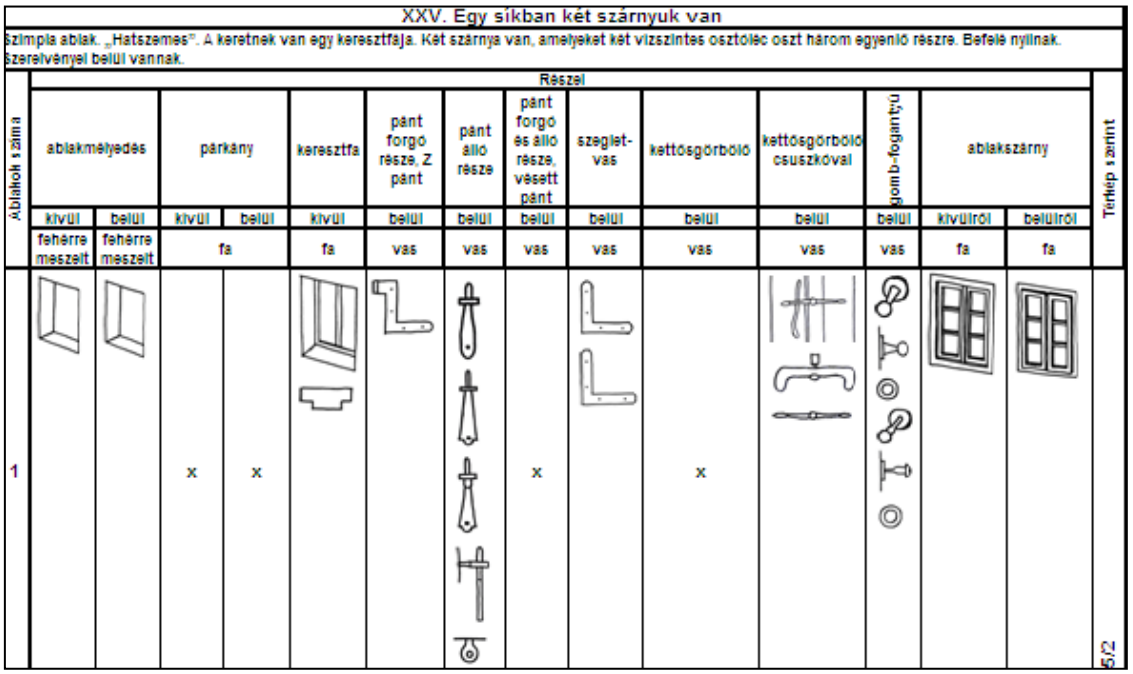

XXIV. Egy síkban két szárnyuk van										
Szimpla ablak. „Hatszemes”. A keretnek van egy keresztfája. Két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Kifelé nyílnak. A szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül vannak.										
Típusok	Részei									Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keresztfa	pánt forgó része, Z	pánt álló része	szegletvasak		szimpla görbölő	ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	kívül	kívül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	vas	vas		vas	fa	fa	
1										11/2

XXV. Szimpla ablak. „Hatszemes”. A keretnek van egy keresztfája. Két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

(Műtárgyak számai: 5/2-3; 6/2-4; 7/2-3; 9/7-8; 11/3-6) (25. táblázat)

25. táblázat – Példa a mellékletből

XXV. Egy síkban két szárnyuk van															
Szimpla ablak. „Hatszemes”. A keretnek van egy keresztfája. Két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.															
Ablakok száma	Részei														Térkép szerint
	ablakmélyedés		párkány		keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	pánt forgó és álló része, vésett pánt	szeglet-vas	kettősgörbölő	kettősgörbölő csuszkoval	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa		fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1			x	x				x		x					5/2

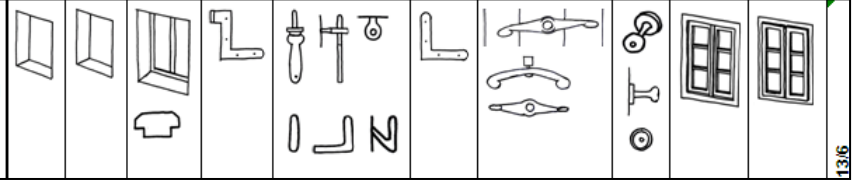
XXVI. Szimpla ablak. „Hatszemes”. A keretnek van egy keresztfája. Két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak. A fal külső oldalán az ablakkal szembe állva az ablak bal oldalán a falba két pántnak a rögzített része van, de forgó rész, szárny nincs rajta, feltehetőleg ablaktábla helye.[236]

(Műtárgy száma: 13/6) (26. táblázat)

26. táblázat – Példa a mellékletből

XXVI. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. A keretnek van egy keresztfája. Két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak. A fal külső oldalán az ablakkal szembe állva az ablak bal oldalán a falba két pántnak a rögzített része van, de forgó rész, szárny nincs rajta, feltehetőleg ablaktábla helye.

Ablakok száma	Részei										Térkép szerint
	ablakmélyedés		keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szeglet-vasak	kettősgörbölő	gombfo gantyú	ablakszárny		
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1											13/6

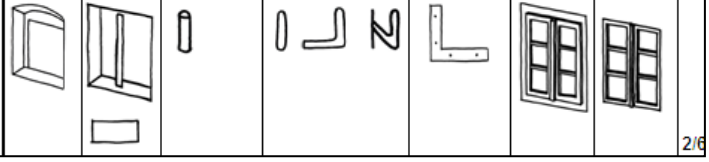
XXVII. Szimpla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A keret kívül-belül osztatlan. Kívül két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A belső keretnek nincsenek szárnyai. Külső szárnyai kifelé nyílnak. A szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül vannak.

(Műtárgy száma: 2/6) (27. táblázat)

27. táblázat – Példa a mellékletből

XXVII. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A keret kívül-belül osztatlan. Kívül két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A belső keretnek nincsenek szárnyai. Külső szárnyai kifelé nyílnak. A szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül vannak.

Ablakok száma	Részei							Térkép szerint
	ablak-mélyedés	ütközőléc	pánt forgó része, vésett pánt	pánt álló része	szegletvasak	ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	kívül	kívül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	vas	vas	fa	fa	
1								2/6

[236] Múltját bemutatni további munkák, kutatások feladata.

XXVIII. Szimpla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan, nincsenek szárnyai. A belső keretnek van egy keresztfája. Belül két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

(Műtárgyak számai: 1/2-3, 1/6-8; 2/2-3, 2/5; 4/2-4; 14/7; 8/5-7) (28. táblázat)

28. táblázat – Példa a mellékletből

XXVIII. Egy síkban két szárnyuk van																
Szimpla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan, nincsenek szárnyai. A belső keretnek van egy keresztfája. Belül két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.																
Ablakok száma	Részei															Térkép szerint
	ablak-mélyedés	rács	keret	szemöldök kfa-párkány	keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt forgó része, vésett pánt	pánt álló része		szeglet vasak	kettős-görbölő	kettős-görbölő csuszkóval	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	kívül	kívül	belül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre	laposvas	fa	fa	fa	vas	vas	vas		vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1		x		x		x	x	x			x		x			1/2

XXIX. Dupla ablak. „Hatszemes”. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, illetve felül tapasztott, meszelt fa. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

(Műtárgy száma: 13/2-3) (29. táblázat)

29. táblázat – Példa a mellékletből

XXIX. Egy síkban két szárnyuk van															
Dupla ablak. „Hatszemes”. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, illetve felül tapasztott, meszelt fa. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.															
Ablakok száma	Részei														Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keret	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett		szegletvas		szimpla görbölő	billenő ütközővel	ablakszárny			
	belül	kívül	kívül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívülről	belülről		
	fehérre meszel	fa	fa		fa	vas		vas		vas	vas	fa	fa		
1	x			x			x		x		x				13/2 - külső szárnyak

XXX. Dupla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

(Műtárgyak számai: 1/4; 2/4; 3/6-7; 8/2-4; 14/5, 14/9) (30. táblázat)

30. táblázat – Példa a mellékletből

XXX. Egy síkban két szárnyuk van																				
Dupla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.																				
Ablakok száma	Részei																			Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	szemöldökfa-párkány	keret		keresztfa	ütközőléc	pánt forgó része, L, L, Z, törött pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős görbülő osuszkó nélkül és osuszkó-val	kampó	gomb-fogantyú	ablakszárny			
	belül	belül	kívül	kívül	belül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről		
	fehérre meszel	fa	fa	fa		fa	fa	vas		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa		
1	x	x	x		x	x		(Z)	x		x		x	x		x				1/4-külső szárnyak

XXXI. Dupla ablak. Zsalugáteres, „hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan. Kívül két zsalugáter szárny van. A zsalugáter szárnyakat középen egy vízszintes osztóléc osztja két egyenlő részre. Szemenként négy, tehát szárnyanként nyolc mozgatható levelük van. A belső keretnek van egy keresztfája. Így a belső keretnek két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső zsalugáter szárnyak kifelé, a belsők szárnyak befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

(Műtárgyak számai: 14/2-3) (31. táblázat)

31. táblázat – Példa a mellékletből

XXXI. Egy síkban két szárnyuk van

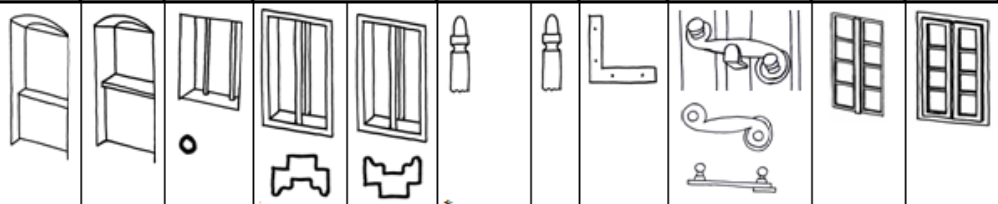
Dupla ablak. Zsalugáteres, „hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan. Kívül két zsalugáter szárny van. A zsalugáter szárnyakat középen egy vízszintes osztóléc osztja két egyenlő részre. Szemenként négy, tehát szárnyanként nyolc mozgatható levelük van. A belső keretnek van egy keresztfája. Így a belső keretnek két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső zsalugáter szárnyak kifelé, a belsők szárnyak befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei															Tetején szúnt
	ablak-mélyedés	párkány	keresztfa	ütközőléc	pánt forgó része, Z pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős görbölő	kampó	gombfogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	vas		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa	
1	x	x	x			x		x		x	x		x			14/2 - külső szárnyak

XXXII. Szimpla ablak. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fehérre meszelt fabéllet van. A külső-belső keretnek keresztfája van. A külső keret két szárnya nincs meg. A belső keretnek két szárnya van, amelyeket három vízszintes osztóléc oszt négy egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

(Műtárgyak számai: 15/16-17) (32. táblázat)

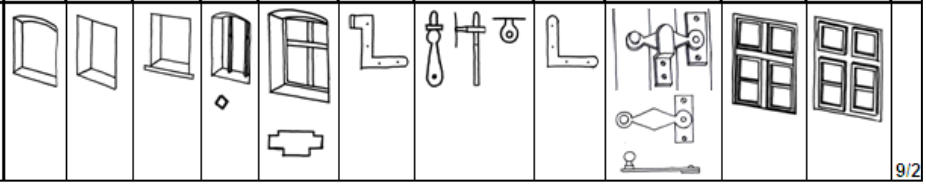
32. táblázat – Példa a mellékletből

XXXII. Egy síkban két szárnyuk van												
Szimpla ablak. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fehérre meszelt fabéllet van. A külső-belső keretnek keresztfája van. A külső keret két szárnya nincs meg. A belső keretnek két szárnya van, amelyeket három vízszintes osztóléc oszt négy egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.												
Ablakok száma	Részei											Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	rács	keresztfa		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas	billenő ütközővel	ablakszárny		
	belül	belül	külső, belső táblák között	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	fa		vas		vas	vas	fa	fa	
1												15/16

(4) Egy síkban négy szárnya van:

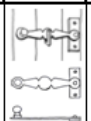
XXXIII. Szimpla ablak. A keretet vállazó és felette, alatta keresztfa osztja négy részre. Négy szárnya közül a felsők osztatlanok, az alsóknak egy vízszintes osztóléce van középen. A szárnyak befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.
(Műtárgyak számai: 9/2-4) (33. táblázat)

33. táblázat – Példa a mellékletből

XXXIII. Egy síkban négy szárnyuk van												
Szimpla ablak. A keretet vállazó és felette, alatta keresztfa osztja négy részre. Négy szárnya közül a felsők osztatlanok, az alsóknak egy vízszintes osztóléce van középen. A szárnyak befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.												
Ablakok száma	Részei											Térkép szerint
	ablakmélyedés		párkány	rács	keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szegletvas	billenő ütközővel	ablakszárny		
	kívül	belül	belül	kívül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszel	fehérre meszelt	fa	vas	fa	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1												9/2

XXXIV. Dupla ablak. Fabélletes. A keretnek kívül-belül vállazója, felül keresztfája van. Kívül-belül négy szárnya van. Szárnyai osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.
(Műtárgyak számai: 15/4-8, 15/14-15) (34. táblázat)

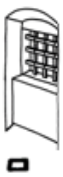
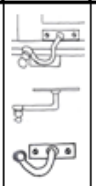
34. táblázat – Példa a mellékletből

XXXIV. Egy síkban négy szárnyuk van																	
Dupla ablak. Fabélletes. A keretnek kívül-belül vállazója, felül keresztfája van. Kívül-belül négy szárnya van. Szárnyai osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.																	
Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	vízvető	disztett vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegle tvas	billenő ütközővel		T kilincs		ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül		belül	belül, felül		belül, alul		kívülről	belülről	
	fehérre	fa	fa	fa	fa		fa	vas	alumínium	vas	vas	réz (egyes elemei)	alumínium	réz	fa	fa	
1	x	x				x		x				x		x			15/4 - külső szárnyak

XXXV. Dupla ablak. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. Kívül-belül van vállazója a keretnek, a felső részeket keresztfa osztja ketté, az alsók osztatlanok. Kívül-belül négy-négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

(Műtárgyak számai: 12/2-5, 12/8-9) (35. táblázat)

35. táblázat – Példa a mellékletből

XXXV. Egy síkban négy szárnyuk van																				
Dupla ablak. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. Kívül-belül van vállazója a keretnek, a felső részeket keresztfa osztja ketté, az alsók osztatlanok. Kívül-belül négy-négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei																			
Ablakok száma	Részei																			Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	rács	keresztfa		ütközőléc		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	íves szimpla görbölő fészekkel	billenő ütközővel	retesz reteszfóvel	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	külső, belső táblák között	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül, felül	belül, alul	belül, felül	belül, alul	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	fa		fa		vas		vas		vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1	x	x			x		x		x		x			x		x			12/2 - külső szárnyak

XXXVI. Dupla ablak. Fabélletes. Kívül-belül vállazója van a keretnek, a felső részeket keresztfa osztja ketté, az alsó osztatlan. Kívül-belül négy-négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak. (Műtárgyak számai: 10/2-3) (36. táblázat)

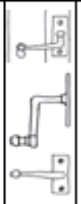
36. táblázat – Példa a mellékletből

XXXVI. Egy síkban négy szárnyuk van																			
Dupla ablak. Fabélletes. Kívül-belül vállazója van a keretnek, a felső részeket keresztfa osztja ketté, az alsó osztatlan. Kívül-belül négy-négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.																			
Ablakok száma	Részei																		Térkép szerint
	ablak-mélyedés	rács	keret	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	billenő ütközővel	ablakszárny		
	belül	külső, belső táblák között	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül, alul	belül, felül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	vas	fa	fa	fa		fa		vas		vas		vas	vas	fa	fa	
1	x					x		x		x		x		x			10/2 - külső szárnyak

XXXVII. Dupla ablak. Fabélletes. Kívül-belül vállazója van a keretnek, felette, alatta keresztfa osztja ketté. Kívül-belül négy-négy szárnya van. Négy szárnya közül a felsők osztatlanok, az alsóknak egy vízszintes osztóléce van középen. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

(Műtárgyak számai: 10/4, 10/6-7) (37. táblázat)

37. táblázat – Példa a mellékletből

XXXVII. Egy síkban négy szárnyuk van																
Dupla ablak. Fabélletes. Kívül-belül vállazója van a keretnek, felette, alatta keresztfa osztja ketté. Kívül-belül négy-négy szárnya van. Négy szárnya közül a felsők osztatlanok, az alsóknak egy vízszintes osztóléce van középen. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.																
Ablakok száma	Részei															Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keret	díszített vállazó	keresztfa		Ütköző léc	pánt forgó és álló része, véselt pánt		szegletvas		szimpla görbölő	billenő ütközővel		ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül, felül	belül, alul	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa		fa	vas		vas		vas	vas		fa	fa	
1	x				x			x		x		x	x			10/4 - külső szárnyak

(5) Hibridek, amelyek külső, belső szárnyai nem azonos típusúak:

XXXVIII. Dupla ablak. Fabélletes. A külső keret osztatlan. Két szárnya van, amelyeknek egy-egy vízszintes osztóléce van középen. A belső keretnek keresztfája van. A belső keretnek két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

(Műtárgy száma: 14/8) (38. táblázat)

38. táblázat – Példa a mellékletből

XXXVIII. Hibridek, amelyek külső, belső szárnyai nem azonos típusúak																
Dupla ablak. Fabélletes. A külső keret osztatlan. Két szárnya van, amelyeknek egy-egy vízszintes osztóléce van középen. A belső keretnek keresztfája van. A belső keretnek két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.																
Ablakok száma	Részei															Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	rács	kereszt-fa	ütköző-léc	pánt forgó része, Z pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős görbölő csuszkóval	kampó	gomb-fogantyú	ablakszárny	
	belül	belül	külső, belső táblák között	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	fa	fa	vas		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa	
1	x	x		x			x		x		x	x		x			14/8 - külső szárnyak

XXXIX. Dupla ablak. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. A külső keretnek vállazója, illetve felül és alul keresztfája, így kívül négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. Ezek a szárnyak kifelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai kívül, zárai belül vannak. A belső keretnek egy keresztfája, így belül két szárnya van. A szárnyakat egy vízszintes osztólécc osztja két egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

(Műtárgy száma: 15/9) (39. táblázat)

39. táblázat – Példa a mellékletből

XXXIX. Hibridek, amelyek külső, belső szárnyai nem azonos típusúak										
Dupla ablak. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. A külső keretnek vállazója, illetve felül és alul keresztfája, így kívül négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. Ezek a szárnyak kifelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai kívül, zárai belül vannak. A belső keretnek egy keresztfája, így belül két szárnya van. A szárnyakat egy vízszintes osztólécc osztja két egyenlő részre. Befelé nyílnak.										
Ablakok száma	Részei									Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	keresztfa		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szimpla görbölő	ablakszárny		
	belül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa		vas		vas	fa	fa	
				x		x				15/9 - külső szárnyak

XL. Dupla ablak. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. A külső keretnek vállazója, illetve felül és alul keresztfája, így kívül négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. Ezek a szárnyak kifelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül vannak. A belső keretnek egy keresztfája, így belül két szárnya van. A szárnyakat két vízszintes osztólécosztja három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.
(Műtárgyak számai: 15/11-12) (40. táblázat)

40. táblázat – Példa a mellékletből

XL. Hibridek, amelyek külső, belső szárnyai nem azonos típusúak																
Dupla ablak. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. A külső keretnek vállazója, illetve felül és alul keresztfája, így kívül négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. Ezek a szárnyak kifelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül vannak. A belső keretnek egy keresztfája, így belül két szárnya van. A szárnyakat két vízszintes osztólécosztja három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.															
Ablakok száma	Részei															Terhelés szerint
	ablak-mélyedés	párkány	rács	keresztfa		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	ívesszimpla görbölő fészekkel	billenő ütközővel	ablakszárny		
	belül	belül	külső, belső táblák között	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről		
	fehérre meszelt	fa	vas	fa		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa		
1	x	x			x		x		x			x				15/11 - külső szárnyak

Tipizálható részek, elemek

Ugyanúgy, minta az ajtók esetében, a szerkezet alapján típusokba sorolt ablakok egyes komponenseinek áttekintéséhez a táblázatban összefoglalt formai változatok adnak segítséget. A tipizált variánsok általános szintézisén túl a kiemelkedő, elkülönülő formai, esztétikai érdekességekre is kitérek, amikor a tárgycsoport tovább nem bontható egységeinek – tehát a mélyedés, a párkány, a keretdísz, a vállazó, a keresztfa, az ütközőléc, a vízvető, a rács, a szegletvas, a pánt, az ablakgomb, illetve a zár – analízisét végzem.

Mélyedés

A Sóstói Múzeumfalu állandó kiállításában található lakóházak 110 ablaka közül összesen 10 színel a fallal kívül is, belül is. (Műtárgyak számai: 3/2-9; 14/7; 14/10) A további 100 ablak közül egyetlen egynek csak kívül (Műtárgy száma: 17/2), 62 ablaknak csak belül (Műtárgyak számai: 1/2-8; 2/2-6; 4/2-4; 8/2-8; 10/2-4; 10/6-10; 11/2; 12/2-5; 12/8-9; 12/12-13; 13/2-3; 14/2-6; 14/8-9; 15/4-9; 15/11-17; 18/3); és a fennmaradó 37-nek kívül is, belül is van ablakmélyedése. (Műtárgyak számai: 4/5; 5/2-4; 6/2-5; 7/2-5; 9/2-9; 10/5; 11/3-6; 12/6-7; 12/10-11; 13/4-6; 14/11-12; 15/10; 16/2; 18/2) Az említett három ablakmélyedést eredményező beépítési esetek között a csak kívül található ablakmélyedés egyetlen példája teljesen egyszerű, követi az ablak keretének vonalát. Azoknál az ablakoknál azonban, ahol csak belül van mélyedés, ott 11, ahol kívül is, belül is van mélyedés, ott15 formai variánst különböztethetünk meg.

Azt azonban, hogy a műtárgycsoportban ezek a mélyedések milyen ablaktípusokkal jelennek meg, azt az ablaktípusok darabszámai felől érdemes vizsgálni.

A 8 db, szimpla, rögzített ablak közül 1-nek nincs (Műtárgy száma: 3/8), 1-nek csak belül van (Műtárgy száma: 18/3), 6-nak azonban kívül is, belül is vannak mélyedései (Műtárgyak számai: 4/5, 5/4, 14/11, 14/12, 15/10, 18/2). Azokban az esetekben, ahol egy rögzített ablaknak – kívül, vagy belül – nincs mélyedése, mindig keretbe foglalva színel a fallal az üvegtábla, ez azonban ritkább, általában a rögzített ablakokat mélyedéssel alakították ki.

A 14 db egy szárnyú ablak közül 3-nak nincs (Műtárgyak számai: 3/5, 3/9 – szimpla; 14/10 – dupla), 1-nek csak kívül (Műtárgy száma: 17/2 – szimpla), 5-nek csak belül (Műtárgyak számai: 1/5, 8/8, 15/13 – szimpla; 10/8-9 – dupla) és szintén 5-nek kívül is belül is (Műtárgyak számai: 6/5, 9/5-6, 12/10-11 – szimpla) vannak mélyedései. A variációk száma is mutatja, hogy az egyszárnyú, általában kisebb méretű, egyszerűbb szerkezetű ablaknak – amely lehet például ajtó melletti világító, kamrában, vagy hátsó falon elhelyezett ablak – a beépítési módjai sokfélék

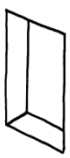
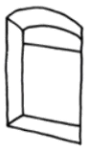
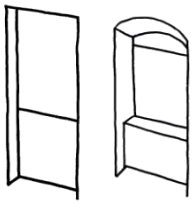
lehetnek, azonban olyan, amelynek kívül is, belül is van ablakmélyedése, az minden esetben – a műtárgycsoportot tekintve – szimpla ablak.

A 63 db kétszárnyú ablak közül 6-nak nincs, 34-nek csak belül és ennél kevesebbnek, 23-nak kívül is, belül is vannak mélyedései. Jól látható, hogy a 63, a legnagyobb számban reprezentált kétszárnyú ablaktípusnál csak 6-nak nincs ablakmélyedése, ami szerkezetéből adódik, hiszen 5 dupla ablak, amelyek külső ablaktáblái kívül, belső ablaktáblái belül színelnek a fallal, 1 pedig szimpla, de béletes. (Műtárgyak számai: 3/2-4, 3/6-7 – dupla, 14/7 - szimpla) Olyan kétszárnyú ablakot sem találhatunk a műtárgycsoportban, amelynek csak kívül lenne ablakmélyedése. Továbbá a kétszárnyú dupla ablakok között sincs olyanra példa, hogy kívül is és belül is mélyedésük lenne, az összes 23 kétszárnyú műtárgynak, amelynek mindkét oldalán van ablakmélyedése szimpla ablak. (Műtárgyak számai: 5/2-3, 6/2-4, 7/2-5, 9/7-9, 10/5, 11/3-6, 12/6-7, 13/4-6, 16/2) A legnagyobb számot mutató, 34 db ablak, amelynek csak belül van mélyedése lehet szimpla is (19db) (Műtárgyak számai: 1/2-3, 1/6-8, 2/2-3, 2/5-6, 4/2-4, 8/5-7, 11/2, 14/4, 15/16-17) és lehet dupla is (15db) (Műtárgyak számai: 1/4, 2/4, 8/2-4, 10/10, 12/12-13, 13/2-3, 14/2-3, 14/5-6, 14/9).

A 21 db négyszárnyú ablak közül 18-nak belül és csupán 3-nak van kívül is belül is mélyedése. Ennek oka, hogy az a 3 ablak, amelynek kívül is, belül is mélyedése van, szimpla (Műtárgyak számai: 9/2-4), azonban a további 18, amely kívül a fallal színel, az mind dupla ablak (Műtárgyak számai: 10/2-4, 10/6-7, 12/2-5, 12/8-9, 15/4-8, 15/14-15).

Végezetül a 4 db dupla, hibrid ablak mindegyikének csak belül van mélyedése. (Műtárgyak számai: 14/8, 15/9, 15/11-12)

A mélyedések nagy számú variánsai között találhatóak olyanok, amelyek csak az ablak vonalát követik (34. ábra) (Műtárgy száma: 1/2), vagy az esztétika kedvéért felül boltívesek (35. ábra) (Műtárgy száma: 14/4), illetve amelyek akár a padlóig leérnek (36. ábra) (Műtárgyak számai: 10/2, 12/2).[237]

		
34. ábra 1/2	**35. ábra 14/4**	**36. ábra 10/2, 12/2**

[237] Ld. Melléklet – Ablakok részeinek összesítő táblázatai – Ablakmélyedések 188-190. old.

Párkány, könyöklő

A kiemelt műtárgycsoport komponensei között találkozhatunk párkányokkal és könyöklőkkel. A kültéri párkányoknak elhelyezkedését, szerkezetét tekintve két eltérő típusa van. Az egyik – amelyet egyszerűen párkánynak nevezünk – az ablakmélyedés alsó vízszintes felületét borítja kívül a mélyedés díszítése és védelme szempontjából. A másik a szemöldökfapárkány, amely kívül található, nem függ ablakmélyedéstől, éppen azzal díszít, hogy a fal síkjából profilgyaluval készített mintája kidomborodik. Az ablakok mélyedéseiben belül található borítások, a könyöklők szintén díszítenek, ugyanakkor, mint a párkányok védelmet is nyújtanak az ablakmélyedéseknek.

A 110 ablak közül összesen 3 példányon találhatunk szemöldökfapárkányt. (Műtárgyak számai: 2/2-4) Azonban a 100 ablakmélyedéssel rendelkező ablak közül csupán 2 műtárgyon található párkány (Műtárgyak számai: 14/11-12), további 2-n párkány és könyöklő együtt jelenik meg (Műtárgyak számai: 9/9, 14/4), illetve kiemelkedő, hogy 39 ablak rendelkezik könyöklővel, tehát az ablakmélyedés belső vízszintes felületén borítással (Műtárgyak számai: 3/6-7, 7/5, 9/2-8, 11/5, 12/2-5, 12/8-9, 12/12-13, 14/2-6, 14/8-9, 15/4-12, 15/14-17).[238]

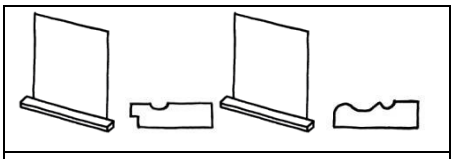
Mind a külső, mind a belső vízszintes borításnak szerkezetileg kétféle típusa van: amely nem nyúlik túl a mélyedésen (22db) (Műtárgyak számai: 9/7, 9/9 – belül, 11/4 – kívül, 12/2-5, 12/8-9, 14/2-3, 14/9, 14/11-12, 15/4-8, 15/12, 15/16-17), illetve amely a falba is rögzítve van (23db) (Műtárgyak számai: 3/6-7, 7/5, 9/2-6, 9/8, 9/9 – kívül, 11/4 – belül, 11/5, 12/12-13, 14/4-6, 14/8, 15/9-11, 15/14-15).

Az említett szerkezeti elemek megjelenései a különböző ablaktípusoknál nagyon változatos. A 3 szemöldökfapárkány 2 db kétszárnyú szimpla (Műtárgyak számai: 2/2-3) és 1 db kétszárnyú dupla ablakon jelenik meg (Műtárgy száma: 2/4). A 2 db külső párkány 2 db rögzített ablaknál található (Műtárgyak számai: 14/11-12). Abban a két esetben, ahol párkány és könyöklő is ki lett alakítva kétszárnyú szimpla ablakról beszélhetünk (Műtárgyak számai: 9/9, 11/4). Továbbá a 39 könyöklővel ellátott ablakok között találunk 3 db szimpla, rögzített (Műtárgyak számai:14/11-12, 15/10), 2 db szimpla, egyszárnyú (Műtárgyak számai: 9/5-6), 9 db szimpla, kétszárnyú (Műtárgyak számai:7/5, 9/7-9, 11/4-5, 14/4, 15/16-17), 9 db dupla, kétszárnyú (Műtárgyak számai: 3/6-7, 12/12-13, 14/2-3, 14/5-6, 14/9), 3 db szimpla, négyszárnyú (Műtárgyak számai: 9/2-4), 13 db dupla, négyszárnyú (Műtárgyak számai: 12/2-5, 12/8-9, 15/4-8, 15/14-15) és végezetül 4 db dupla, hibrid ablakot (Műtárgyak számai: 14/8,

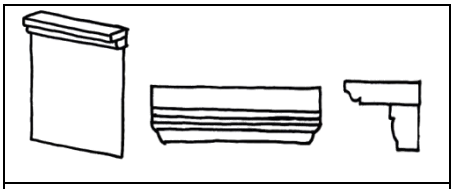
[238] Ld. Melléklet – Ablakok részeinek összesítő táblázatai – Ablakpárkányok 191-192. old.

15/9, 15/11-12). Mindent összevetve a párkányhoz, könyöklőhöz egyedül az ablakmélyedés elengedhetetlen, azonban, ha az van, akkor bármilyen típusú, szerkezetű ablaknál megjelenhet.

Továbbá a díszítettséget tekintve a fa ablakpárkányok, könyöklők többsége díszítetlen, csupán két kivétel található a Sóstói Múzeumfaluban, amelyek profil gyaluval díszítettek. (37. ábra) (Műtárgyak számai: 3/6-7) A szintén egyedi, csupán három példával rendelkező szemöldökfapárkányok mintázatát ugyancsak profilgyaluval készítették.[239] (38. ábra) (Műtárgyak számai: 2/2-4)

37. ábra 3/6-7

38. ábra 2/2-4

Keretdísz

A vizsgált műtárgycsoport 110 ablaka közül összesen 31 ablaknál találkozhatunk keretdísszel, más néven díszített takaróléccel, amely kívül, vagy belül egyaránt megtalálható, ha az ablak szerkezete színel a fallal.[240] Ezeket a műtárgyakat három típusba lehet sorolni: (1) amikor a keretdísz keresztmetszete a fal felé csökken (12 db) (Műtárgyak számai: 2/2-4, 3/6-7, 8/2-8), (2) a fal felé növekszik (12 db) (Műtárgyak számai: 3/2-4, 10/2-4, 10/6-7, 13/2-3, 14/6, 14/10), (3) csak a mintáknál változik (7 db) (Műtárgyak számai: 1/2-4, 1/6-8, 3/5).

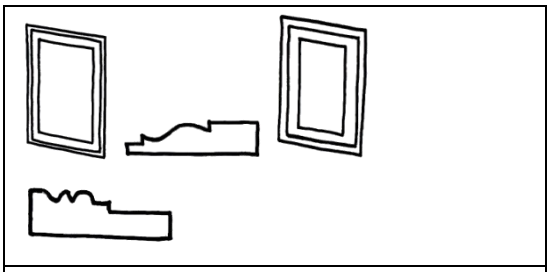
Elhelyezésüket tekintve: olyan ablakot nem láthatunk, ahol csak belül lenne keretdísz, tehát vagy – ritkábban – kívül is, belül is (6 esetben) (Műtárgyak számai: 3/2-7), vagy – gyakrabban – csak kívül (25 esetben) (Műtárgyak számai: 1/2-4, 1/6-8, 2/2-4, 8/2-8, 10/2-4, 10/6-7, 13/2-3, 14/6, 14/10) található keretdísz az ablakokon.

Keretdíszekkel – e merítés során – nem találkozhatunk rögzített, vagy hibrid típusú ablakoknál. Azonban megtalálhatóak 3 db egyszárnyú (Műtárgyak számai: 3/5, 8/8 – szimpla, 14/10 – dupla), 23 db kétszárnyú (Műtárgyak számai: 1/2-3, 1/6-8, 2/2-3, 8/5-7 – szimpla, 1/4,

[239] Ld. Melléklet – Ablakok részeinek összesítő táblázatai – Ablakok szemöldökfapárkányai 193. old.
[240] Ld. Melléklet – Ablakok részeinek összesítő táblázatai – Ablakok keretdíszei 194-195. old.

2/4, 3/2-4, 3/6-7, 8/2-4, 13/2-3, 14/6 – dupla), 5 db négyszárnyú ablaknál (Műtárgyak számai: 10/2-4, 10/6-7 – dupla).

A három szerkezeti típusba sorolható, összesen 12 különböző formájú profilgyaluval díszített takarólecek az ablak esztétikájának növeléséhez járulnak hozzá. (39. ábra)

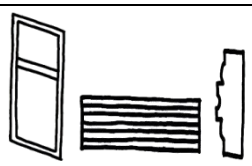
39. ábra 8/2, 14/10

Vállazó

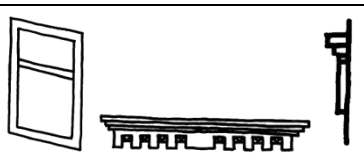
A 110 ablak között csak kis számban 14 esetben fordul elő az ablak külső felületén a díszített vállazó, tehát az ablak szerkezetét – általában 1/3, 2/3 arányban – vízszintesen ketté osztó léc, amelyet különböző módon díszíthettek.[241] Ezek közül 2 db szimpla (Műtárgyak számai: 12/6-7), 12 db dupla ablak található, amely utóbbiak belső ablaktábláinál díszítetlen vállazók találhatóak (Műtárgyak számai: 10/2-4, 10/7, 14/6, 15/4-8, 15/14-15).

Díszítetlen vállazót további 13 ablaknál találhatunk: szimpla ablaknál kívül (3 esetben) (Műtárgyak számai: 9/2-4); dupla ablaknál kívül is, belül is (7 esetben) (Műtárgyak számai: 10/6, 12/2-5, 12/8-9); hibrid, dupla ablaknál csak kívül (3 esetben) (Műtárgyak számai: 15/9, 15/11-12).

A díszített vállazók szerkezetét tekintve két típusról beszélhetünk: (1) a minta keresztmetszete fent kiszélesedik (12 esetben) (Műtárgyak számai: 10/2-4, 10/7, 14/6, 15/4-8, 15/14-15) (41. ábra), (2) a minta keresztmetszete összességében nem keskenyedik, nem szélesedik, csak a dísz szerint változik vastagsága, gyakorlatilag szimmetrikus (Műtárgyak számai: 12/6-7) (40. ábra).

40. ábra 12/6

41. ábra 15/4

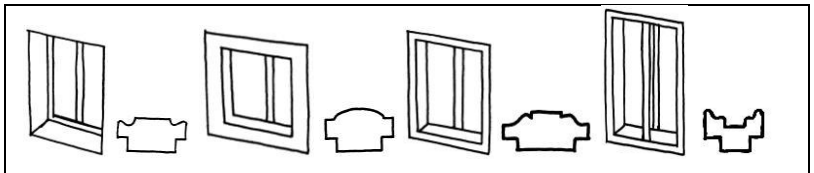
[241] Ld. Melléklet – Ablakok részeinek összesítő táblázatai – Ablakok vállazói 196. old.

Díszített vállazókkal gyakorlatilag két ablaktípusnál találkozunk: a keskeny, magas kétszárnyú (szimpla) ablakoknál (Műtárgyak számai: 12/6-7) (40. ábra), illetve a négyszárnyú (dupla) ablakoknál (Műtárgyak számai: 10/2-4, 10/7, 14/6, 15/4-8, 15/14-15) (41. ábra).

Keresztfa

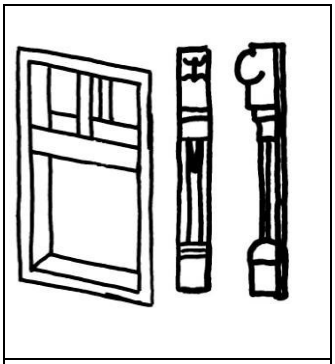
A Sóstói Múzeumfalu 110 vizsgált ablaka közül 85 darab szerkezetében található keresztfa, amelyek függőlegesen osztják az ablakot.[242] Az említett keresztfák 5 típusba sorolhatóak: (1) a legegyszerűbb, amikor az ablak teljes magasságában töretlenül végigfut (61 db) (Műtárgyak számai: 1/2-4, 1/6-8, 2/2-5, 3/2-4, 3/6-8, 4/2-4, 5/2-4, 6/2-4, 7/2-5, 8/2-7, 9/7-9, 10/5, 10/10, 11/2-6, 12/12-13, 13/2-6, 14/2-3, 14/5, 14/7-9, 15/16-17, 16/2), (2) előfordul, hogy az ablak szerkezetén keresztül futó keresztfát megosztja a vállazó (6 db) (Műtárgyak számai: 9/2-4, 10/4, 10/6-7), (3) olyan szerkezet is található, ahol csak a vállazó felett van (13 db) (Műtárgyak számai: 12/2-5, 12/8-9, 15/4-8, 15/14-15), továbbá (4) ahol kívül csak a vállazó felett, belül azonban a vállazó alatt és felett is található (2 db) (Műtárgyak számai: 10/2-3), illetve a hibrid ablakoknál láthatunk olyan variánsokat, ahol (5) kívül a vállazó alatt, felett van keresztfa, belül nincs vállazó, így teljes magasságban végigfut a (3 db) (Műtárgyak számai: 15/9, 15/11-12).

A keresztfa minden ablaktípusnál megjelenhet, kivéve – szerkezetéből eredően – az egyszárnyú ablakoknál (14 műtárgy a 110-ből). A további 4 ablakszerkezet-kategória közül 2 esetben rögzített (az összesen 8 műtárgyból) (Műtárgyak számai: 3/8, 5/4), 58 esetben kétszárnyú (az összesen 63 műtárgyból) (Műtárgyak számai: 1/2-4, 1/6-8, 2/2-5, 3/2-4, 3/6-7, 4/2-4, 5/2-3, 6/2-4, 7/2-5, 8/2-7, 9/7-9, 10/5, 10/10, 11/2-6, 12/12-13, 13/2-6, 14/2-3, 14/5, 14/7-9, 15/16-17, 16/2), 21 esetben négyszárnyú (az összesen 21 műtárgyból) (Műtárgyak számai: 9/2-4, 10/2-4, 10/6-7, 12/2-5, 12/8-9, 15/4-8, 15/14-15), további 4 esetben pedig hibrid (az összesen 4 műtárgyból) (Műtárgyak számai: 14/8, 15/9, 15/11-12) ablaknál fedezhetünk fel keresztfát.

42. ábra 11/6, 3/2, 14/2, 15/16

[242] Ld. Melléklet – Ablakok részeinek összesítő táblázatai – Ablakok keresztfái 197-202. old.

43. ábra 15/4-8, 14-15

A 85 keresztfa közül 52 profil gyaluval díszített, amely elemek között számtalan variánst láthatunk. (Műtárgyak számai: 1/2, 1/4, 1/6, 2/2-5, 3/2-4, 3/6-7, 6/2-4, 9/9, 10/2-4, 10/6-7, 11/2, 11/4, 11/6, 12/2-5, 12/8, 12/13, 13/2-3, 13/6, 14/2-3, 14/5, 14/7-9, 15/4-9, 15/11-12, 15/14-17, 16/2) (42. ábra) A profil gyaluval kialakított minták mellett 7 esetben találkozhatunk bonyolultabb faragott díszítésekkel. (Műtárgyak számai:15/4-8, 14-15) (43. ábra)

Ütközőléc

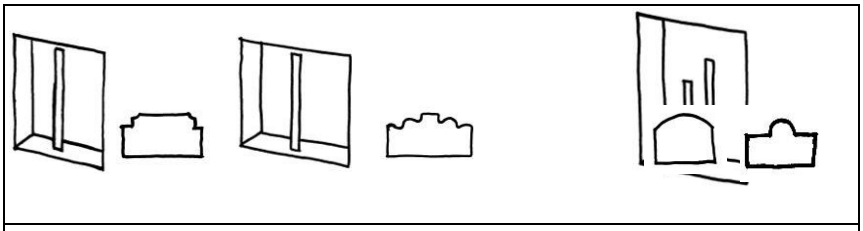
Azon ablakok esetében, ahol nem jelenik meg keresztfa, az ütközőléc veszi át a funkcionális szerepet, tehát az ablak szárnyaira szerelt ütközőléc fogja az ablak záródását biztosítani, amelyek külső darabjait díszíthették.[243] A 110 esetből 40 ablaknál találkozhatunk ütközőléccel, amelyek 4 típusba sorolhatóak: (1) amikor végigfut az ablak teljes magasságán (28 db) (Műtárgyak számai: 1/4, 2/4, 2/6, 3/2-4, 3/6-7, 8/2-4, 10/10, 12/2-5, 12/8-9, 12/12-13, 13/2-3, 14/2-5, 14/8-9), (2) csak a vállazó alatt van (7 db) (Műtárgyak számai: 15/4-8, 15/14-15), a vállazó alatt és felett is láthatunk (3 db) (Műtárgyak számai: 10/4, 10/6-7), továbbá két esetben kívül a vállazó alatt és felett is, belül csak a vállazó alatt alakították ki (2 db) (Műtárgyak számai: 10/2-3).

Az ütközőléc előfordulását az ablak szerkezete is meghatározza. Rögzített és egyszárnyú ablaknál nem találkozunk ütközőléccel, azonban a kétszárnyúaknál 2 szimpla (Műtárgyak számai: 2/6, 14/4), 19 dupla (Műtárgyak számai: 1/4, 2/4, 2/6, 3/2-4, 3/6-7, 8/2-4, 10/10, 12/12-13, 13/2-3, 14/2-3, 14/5, 14/9), a négyszárnyúaknál 18 dupla (Műtárgyak számai: 10/2-4, 10/6-7, 12/2-5, 12/8-9, 15/4-8, 15/14-15), a hibrid ablakoknál 1 dupla példánnyal találkozhatunk a Sóstói Múzeumfalu „tárgymerítése” során (Műtárgy száma: 14/8), ahol

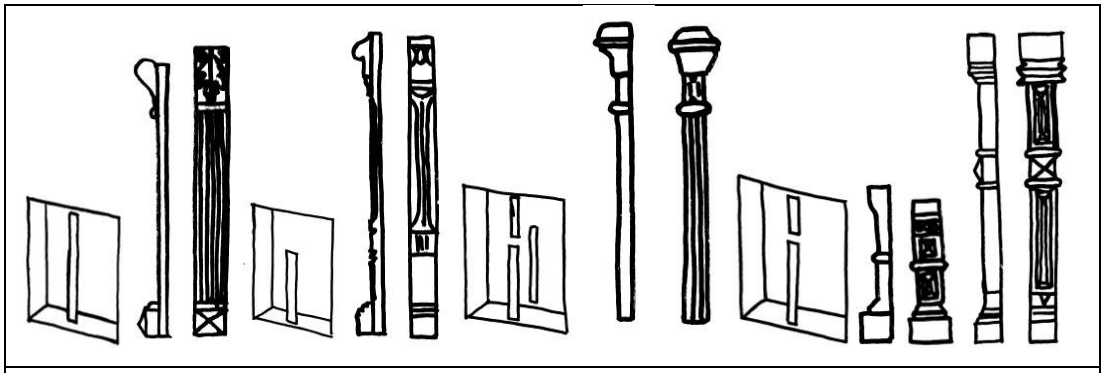
[243] Ld. Melléklet – Ablakok részeinek összesítő táblázatai – Ablakok ütközőlécei 203-205. old.

megfigyelhetőek. Mind a három ablaktípus esetében jól kirajzolódik, hogy előfordulhat ugyan szimpla ablaknál is az ütközőléc, de a vizsgált tárgyak során jellemzőbb a dupla ablakok esetében.

Ahogyan a keresztfáknál, úgy az ütközőléceknél is a profilgyalukkal mintáztak (44. ábra), továbbá a bonyolultabb díszítésű darabokat faragták is (45. ábra).

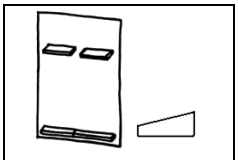
44. ábra 2/4, 3/2, 12/8

45. ábra 13/2, 15/4-8, 14-15, 10/2-4

Vízvető

Az ablakok egyik ismert szerkezeti része a víz könnyebb lefolyását, elvezetését elősegítő, a külső ablaktáblákon található, díszítetlen vízvetője, amelyre esetünkben csak 7 példát láthatunk ugyanazon típusú négyszárnyú, dupla ablakoknál (Műtárgyak számai: 15/4-8, 15/14-15) (46. ábra).[244]

46. ábra 15/4-8, 14-15

[244] Ld. Melléklet – Ablakok részeinek összesítő táblázatai – Ablakok vízvetői 206. old.

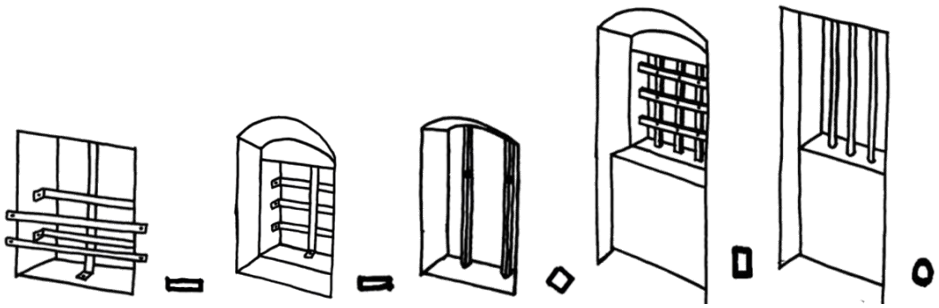
Rács

A 110 vizsgált ablakból 22 esetben védelmet szolgáló rács van beépítve (Műtárgyak számai: 3/2-4, 9/2-4, 10/2-3, 12/2-5, 12/8-9, 14/7-8, 14/11-12, 15/11-12, 15/16-17).[245]

Elhelyezését vizsgálva: belül 16 darabbal (Műtárgyak számai: 3/2-4, 10/2-3, 12/2-5, 12/8-9, 14/8, 14/11-12), külső oldalon 6 példával (Műtárgyak számai: 9/2-4, 14/7, 15/16-17) találkozhatunk.

Szerkezeti típusát tekintve vannak (1) csak függőleges állású (10 db) (Műtárgyak számai: 3/2-4, 9/2-4, 10/2-3, 15/16-17), illetve vannak (2) függőleges és vízszintes állású, egymást keresztező ablakrácsok (12 db) (Műtárgyak számai: 12/2-5, 12/8-9, 14/7-8, 14/11-12, 15/11-12).

Az ablakok szerkezetei kapcsán esetünkben csak az egyszárnyú ablakoknál nem fordul elő rács, a rögzített, szimpla ablakoknál 2 (Műtárgyak számai:14/11-12), a kétszárnyúaknál 3 szimpla (Műtárgyak számai: 14/7, 15/16-17), 3 dupla (Műtárgyak számai: 3/2-4), a négyszárnyúaknál 3 szimpla (Műtárgyak számai: 9/2-4), 8 dupla (Műtárgyak számai: 10/2-3, 12/2-5, 12/8-9), a hibrid, dupla ablakoknál 3 esetben (Műtárgyak számai: 14/8, 15/11-12) láthatjuk a különböző típusú rácsokat. (47. ábra)

47. ábra 14/7, 14/8, 9/2-4, 15/12, 10/2

Szegletvas

Az ablakok szerelvényei közé sorolhatjuk a rámát összefogó szegletvasakat, amelyek megjelenése gyakori. A Sóstói Múzeumfalu tárgycsoportjában a vizsgált 110 ablak közül 94 esetben (Műtárgyak számai: 1/2-4, 1/6-8, 2/2-6, 3/2-7, 3/9, 4/2-4, 5/2-3, 6/2-4, 7/2-5, 8/2-8, 9/2-9, 10/2-4, 10/6-7, 11/2-6, 12/2-13, 13/2-4, 13/6, 14/2-10, 15/4-8, 15/11-17, 16/2, 17/2) találhatunk szegletvasat az ablakokon.[246]

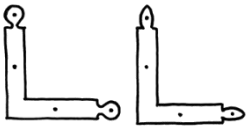
[245] Ld. Melléklet – Ablakok részeinek összesítő táblázatai – Ablakrácsok 207-208. old.
[246] Ld. Melléklet – Ablakok részeinek összesítő táblázatai – Ablakszegletvasak 209-212. old.

Elhelyezését tekintve csak belső táblán 7 (Műtárgyak számai: 2/3, 2/5, 8/8, 10/6, 13/6, 15/16-17), külső, vagy egyetlen, szimpla táblán 43 (Műtárgyak számai: 1/2-3, 1/6-8, 2/6, 3/5, 3/9, 4/2-4, 5/2-3, 6/2-4, 7/2-5, 8/5-7, 9/2-9, 11/3-6, 12/6-7, 12/10, 13/4, 14/4, 15/13, 16/2, 17/2), külső és belső táblán egyaránt 44 (Műtárgyak számai: 1/4, 2/2, 2/4, 3/2-4, 3/6-7, 8/2-4, 10/2-4, 10/7, 11/2, 12/2-5, 12/8-9, 12/11-13, 13/2-3, 14/2-3, 14/5-10, 15/4-8, 15/11-12, 15/14-15) ablaknál találhatunk szegletvasat.

Kivitelezése, formája szerint – amit mindig az L alakú szegletvas végei determinálnak, ami sok esetben azonos a díszítéssel – 3 típusba sorolhatjuk a szegletvasakat. A leggyakoribb, amikor (1) mindkét végén azonos kialakítás található, (2) továbbá ritkább, amikor a két vég különböző formájú, (3) illetve ami törött, hiányos darab. Ezek a típusok egy-egy ablaknál kizárólagosan is megjelenhetnek, illetve keveredhetnek. 75 olyan ablak van a vizsgált tárgycsoportban, amelyben 1-es típusú szegletvasak vannak (Műtárgyak számai: 1/2, 1/6-8, 2/2-6, 3/3-4, 3/6, 4/2-4, 5/2-3, 6/3-4, 7/2-5, 8/2-5, 8/8, 9/2-6, 9/8-9, 10/2-4, 10/6-7, 11/2-6, 12/6-7, 12/10-13, 13/2, 13/6, 14/2-6, 14/8-10, 15/4-8, 15/11-17, 16/2, 17/2), 10 olya, amelyen az 1-es és a 2-es típus keveredik (Műtárgyak számai: 1/4, 3/2, 3/7, 3/9, 8/6-7, 9/7, 13/3-4, 14/7), 8 olyan, amelynél az 1-es és a 3-as keveredik (Műtárgyak számai: 1/3, 3/5, 12/2-5, 12/8-9), illetve 1 olyan, ahol az 1-es, a 2-es, a 3-as típus is megjelenik (Műtárgy száma: 6/2).

Az ablaktípusokat tekintve a rögzítetteknél nincsenek szegletvasak, az egyszárnyúaknál 10 (Műtárgyak számai: 3/5, 3/9, 8/8, 9/5-6, 12/10-11, 14/10, 15/13, 17/2), a kétszárnyúaknál 60 (Műtárgyak számai: 1/2-4, 1/6-8, 2/2-6, 3/2-4, 3/6-7, 4/2-4, 5/2-3, 6/2-4, 7/2-5, 8/2-7, 9/7-9, 11/2-6, 12/6-7, 12/12-13, 13/2-4, 13/6, 14/2-7, 14/9, 15/16-17, 16/2), a négyszárnyúaknál 21 (Műtárgyak számai: 9/2-4, 10/2-4, 10/6-7, 12/2-5, 12/8-9, 15/4-8, 15/14-15), illetve a hibridek között 3 esetben található (Műtárgy száma: 14/8, 15/11-12).

A szegletvasak többségében díszítetlenek, azonban egyes esetekben, jelen esetben 5 ablaknál megfigyelhető a díszített kivitelezés (Műtárgyak számai: 2/5, 3/7, 1/8, 15/11-12) (48. ábra).

48. ábra 3/7, 15/11-12

Pánt

A szegletvasak mellett az ablakszárnyak tartását (álló részek) és forgását (forgó részek) szolgáló pántok is a szerelvények részét képezik. Tulajdonságaik egyértelműen indukálják, hogy részeiket szegregálva vizsgáljuk. Következésképpen külön vizsgálható: a rátétes pánt forgó része – amely szegletvasat is képez –, az álló rész, illetve a vésett pánt, amely egy későbbi korszak reprezentánsa.

A pántok forgó részei a 110 ablak közül 58-nál látható meg. (Műtárgyak számai: 1/2-8, 2/2-5, 3/2-7, 3/9, 4/2-4, 5/2-3, 7/2-3, 8/2-8, 9/2-9, 11/2-6, 12/11-12, 13/4, 13/6, 14/2-5, 14/7-10, 16/2)[247]

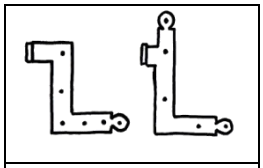
Mivel a dupla ablakoknál ritkábban jelenik meg a rátétes pánt és annak forgó része, így a belső elhelyezés is kevesebb, csak 7 esetben láthatjuk (Műtárgyak számai: 2/2-3, 2/5, 3/7, 8/8, 12/12, 14/7), azonban az egyetlen, vagy külső ablaktáblán 35 esetben találhatjuk meg (Műtárgyak számai: 1/2-3, 1/6-8, 3/5, 3/9, 4/2-4, 5/2-3, 7/2-3, 8/5-7, 9/2-9, 11/2-6, 12/11, 13/4, 13/6, 14/4, 16/2), továbbá kívül is belül is összesen 16 esetben jelentkezik (Műtárgyak számai:1/4-5, 2/4, 3/2-4, 3/6, 8/2-4, 14/2-3, 14/5, 14/8-10).

Formája, szerkezete szerint 4 típusba sorolhatjuk: (1) vannak a Z alakú, (2) az L alakú, (3) az I alakú, illetve (4) a törött, hiányos pántszegletvasak. A típusokat vizsgálva csak a Z alakú pántról mondhatjuk el, hogy annyira domináns, hogy egyedül jelenik meg az ablakokon, hiszen az L, az I és a törött, hiányos darabok, mind a Z alakú pántok társaságában jelennek meg. Ennek tekintetében 52 ablakon csak Z pántok (Műtárgyak számai: 1/2-3, 1/5-8, 2/2-3, 2/5, 3/5, 3/7, 3/9, 4/2-4, 5/2-3, 7/2-3, 8/2-8, 9/2-9, 11/2-6, 12/11-12, 13/4, 13/6, 14/2-5, 14/7-10, 16/2), 4-en Z és L alakú pántok (Műtárgyak számai: 3/2-4, 3/6), 1-en Z és I formájúak (Műtárgy száma: 2/4), míg szintén 1 ablakon Z és törött, hiányos pántok (Műtárgy száma: 1/4) jelennek meg.

A pántszegletvasak funkciójából adódóan a rögzített ablakoknál nem játszanak szerepet, míg a szimpla egyszárnyúaknál 7 (Műtárgyak számai: 1/5, 3/5, 3/9, 8/8, 9/5-6, 12/11), a dupla egyszárnyúaknál 1 esetben (Műtárgy száma: 14/10), a szimpla kétszárnyúaknál 31 (Műtárgyak számai: 1/2-3, 1/6-8, 2/2-3, 2/5, 4/2-4, 5/2-3, 7/2-3, 8/5-7, 9/7-9, 11/2-6, 13/4, 13/6, 14/4, 14/7, 16/2), a dupla kétszárnyúaknál 15 esetben (Műtárgyak számai: 1/4, 2/4, 3/2-4, 3/6-7, 8/2-4, 12/12, 14/2-3, 14/5, 14/9), a szimpla négyszárnyúaknál 3 esetben (Műtárgyak számai: 9/2-4), végül a dupla hibrideknél 1 esetben (Műtárgy száma: 14/8) jelennek meg.

A pántok forgó részei között sem domináns a díszítettség, azonban 7 ablak kivételt képez. (Műtárgyak számai: 2/5, 3/6-7, 3/2-4, 3/6) (49. ábra)

[247] Ld. Melléklet – Ablakok részeinek összesítő táblázatai – Ablakpántok forgó része, pánt-szegletvasak 213-214. old.

49. ábra 2/5, 3/6

A rátétes pántok álló részei a 110 esetből 63-on jelennek meg. (Műtárgyak számai: 1/2-8, 2/2-6, 3/2-7, 3/9, 4/2-4, 5/2-3, 6/5, 7/2-3, 8/2-5, 8/7-8, 9/2-9, 11/2-6, 12/10-13, 13/4-6, 14/2-5, 14/7-10, 16/2, 17/2)[248]

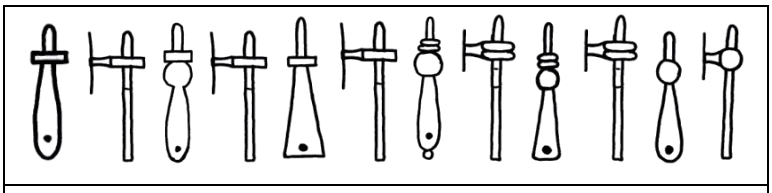
Elhelyezkedésüket tekintve 2 esetben belül (Műtárgyak számai: 8/8, 14/7), 37 esetben kívül (Műtárgyak számai: 1/2-3, 1/5-8, 3/5, 3/9, 4/2-4, 5/2-3, 6/5, 7/2-3, 8/5, 8/7, 9/2-9, 11/2-6, 12/10-11, 13/4, 14/4, 16/2, 17/2), illetve további 24 esetben kívül is, belül is megjelennek (Műtárgyak számai: 1/4, 2/2-6, 3/2-4, 3/6-7, 8/2-4, 12/12-13, 13/5-6, 14/2-3, 14/5, 14/7-10) a rátétes pántok álló részei.

Szerkezetét tekintve nem változatosak, hiszen (1) többsége I alakú, „nyak" résznél a formára merőleges rögzítő szöggel, továbbá (2) néhány ablaknál az L alakú is megjelenik, azonban nem önmagában, hanem az 1. típussal együtt. A pántok I alakú álló részei önállóan 55 esetben (Műtárgyak számai: 1/5-8, 2/2-4, 3/2-7, 3/9, 4/2-4, 5/2-3, 6/5, 7/2-3, 8/2-5, 8/7-8, 9/2-9, 11/2-6, 12/10-13, 13/4, 14/3-5, 14/7-10, 16/2, 17/2), míg együtt a pánt L alakú álló részeivel 8 esetben jelennek meg (Műtárgyak számai: 2/2-4, 2/5-6, 13/5-6, 14/2).

Ugyanúgy, mint a pántszegletvasaknál funkcióból eredően a rögzített ablakokon nincsenek a pántok álló része sem, azonban szimpla egyszárnyú ablaknál 10 esetben (Műtárgyak számai:1/5, 3/5, 3/9, 6/5, 8/8, 9/5-6, 12/10-11, 17/2), dupla egyszárnyúaknál 1 esetben (Műtárgyak számai: 17/2), szimpla kétszárnyúaknál 32 esetben (Műtárgyak számai: 1/2-3, 1/6-8, 2/2-3, 2/5-6, 4/2-4, 5/2-3, 7/2-3, 8/5, 8/7, 9/7-9, 11/2-6, 13/4-6, 14/4, 14/7, 16/2), dupla kétszárnyúaknál 16 esetben (Műtárgyak számai: 1/4, 2/4, 3/2-4, 3/6-7, 8/2-4, 12/12-13, 14/2-3, 14/5, 14/8-10), szimpla négyszárnyúaknál 3 esetben (Műtárgyak számai: 9/2-4), dupla hibrid ablkanál 1 esetben megtalálhatjuk (Műtárgy száma: 14/8).

A rátétes pántok álló részeinek I alakú típusa mind díszített, már formájából adódóan is. (50. ábra).

[248] Ld. Melléklet – Ablakok részeinek összesítő táblázatai – Ablakpántok álló része 215-218. old.

50. ábra 2/5, 2/4, 14/9, 14/10, 14/2, 9/3

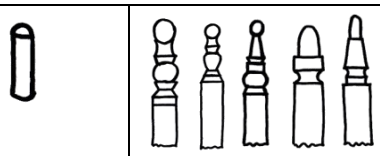
A későbbi korszakot reprezentáló vésett pántok a 110 műtárgyból 45-ön jelennek meg. (Műtárgyak számai: 2/5-6, 6/2-5, 7/4-5, 10/2-10, 12/2-10, 12/12-13, 13/2-3, 14/6, 15/4-9, 15/11-17, 17/2)[249]

A vésett pántok csak belül 1 (Műtárgy száma: 2/5), csak kívül 13 (Műtárgyak számai: 2/6, 6/2-5, 7/4-5, 10/5, 12/6-7, 12/10, 15/13, 17/2), míg kívül is belül is 31 esetben találhatóak meg (Műtárgyak számai: 10/2-4, 10/6-10, 12/2-5, 12/8-9, 12/12-13, 13/2-3, 14/6, 15/4-9, 15/11-12, 15/14-17).

A vésett pántok szerkezetileg azonosak, azonban (1) vannak (7 db ablak esetében) olyan vésett pántok, amelyek a rátétes pántokkal keverednek (Műtárgyak számai: 2/5-6, 6/5, 12/10, 12/12-13, 17/2), illetve (2) vannak (38 db ablak esetében) olyanok amelyek alsó és felső részei vésett pántok, de díszítésük alul-felül lehet azonos, vagy különböző (Műtárgyak számai: 6/2-4, 7/4-5, 10/2-10, 12/2-9, 13/2-3, 14/6, 15/4-9, 15/11-17).

Szintén funkcióból eredően a rögzített ablakokon nem jelenik meg, azonban szimpla egyszárnyú ablaknál 4 (Műtárgyak számai: 6/5, 12/10, 15/13, 17/2), dupla egyszárnyúaknál 2 (Műtárgyak számai: 10/8-9), szimpla kétszárnyúaknál 12 (Műtárgyak számai: 2/5-6, 6/2-4, 7/4-5, 10/5, 12/6-7, 15/16-17), dupla kétszárnyúaknál 6 (Műtárgyak számai: 10/10, 12/12-13, 13/2-3, 14/6), dupla négyszárnyúaknál 18 (Műtárgyak számai: 10/2-4, 10/6-7, 12/2-5, 12/8-9, 15/4-8, 15/14-15), dupla hibrid ablaknál 3 esetben megtalálhatjuk (Műtárgyak számai: 15/9, 15/11-12).

A vésett ablakpántok lehetnek díszítetlenek (51. ábra), vagy mutathatnak számos szebbnél-szebb variánst (52.ábra).

51. ábra 2/5

52.ábra 12/12, 10/8, 10/6, 12/2, 12/9

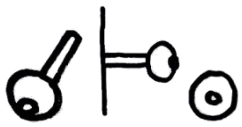
[249] Ld. Melléklet – Ablakok részeinek összesítő táblázatai – Vésett ablakpántok 219-221. old.

Ablakgomb

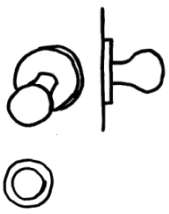
A szerelvények egy kisebb, mégis nélkülözhetetlen csoportját alkotják az ablak könnyebb mozgatását szolgáló ablakgombok, amelyek a 110-ből 35 ablaknál jelennek meg. (Műtárgyak számai: 1/3, 1/6-8, 2/2, 2/4-5, 5/2-3, 6/2-3, 7/2-3, 9/5-6, 9/9, 11/3, 11/6, 12/4-7, 12/9, 12/11-13, 13/4, 13/6, 14/2-3, 14/5, 14/7-9, 16/2)[250]

Minden ablakgomb funkciójából eredően bármely tábla belső oldalán található: külső, vagy egyetlen táblán 28 (Műtárgyak számai: 1/3, 1/6-8, 2/2, 2/5, 5/2-3, 6/2-3, 7/2-3, 9/5-6, 9/9, 11/3, 11/6, 12/4-7, 12/9, 12/11, 12/13, 13/4, 13/6, 14/7, 16/2), csak belső táblán 6 (Műtárgyak számai: 2/4, 14/2-3, 14/5, 14/8-9), külső és belső táblán egyaránt 1 (Műtárgy száma: 12/12) esetben találkozhatunk darabjaival.

Szerkezetét tekintve két típust különböztethetünk meg: (1) vannak olyanok (10 ablak esetében), amelyek pajzs nélkül (Műtárgyak számai: 2/5, 6/3, 11/6, 12/4, 12/11, 13/4, 14/2-3, 14/5, 14/7) (52. ábra), illetve (2) olyanok (25 ablak esetében), amelyek pajzzsal vannak felszerelve (Műtárgyak számai: 1/3, 1/6-8, 2/2, 2/4, 5/2-3, 6/2, 7/2-3, 9/5-6, 9/9, 11/3, 12/5-7, 12/9, 12/12-13, 13/6, 14/8-9, 16/2) (53. ábra).

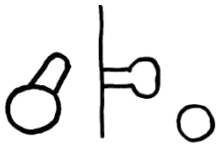
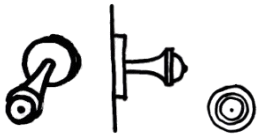
52. ábra 11/6

53. ábra 1/3

Az ablakgomb funkciójából adódóan rögzített ablakokon nem jelenik meg, azonban szimpla, egyszárnyúak esetében 3 (Műtárgyak számai: 9/5-6, 12/11), szimpla kétszárnyúak esetében 21 (Műtárgyak számai: 1/3, 1/6-8, 2/2, 2/5, 5/2-3, 6/2-3, 7/2-3, 9/9, 11/3, 11/6, 12/6-7, 13/4, 13/6, 14/7, 16/2), dupla kétszárnyúak esetében 7 (Műtárgyak számai: 2/4, 12/12-13, 14/2-3, 14/5, 14/9,), dupla négyszárnyúak esetében 3 (Műtárgyak számai: 12/4-5, 12/9), dupla hibrid esetében 1 (Műtárgy száma: 14/8) ablaknál találhatjuk meg a vizsgált műtárgyállományban.

[250] Ld. Melléklet – Ablakok részeinek összesítő táblázatai – Ablakgombok 222-223. old.

	
54. ábra 6/3	**55. ábra 14/9**

A gombfogantyúk apró méretük ellenére hasonló módon differens képe mutatnak, hiszen lehetnek teljesen egyszerűek (54. ábra), vagy díszítettek is (55. ábra).

Zár

A 110 kiválasztott műtárgy közül 100-nak van valamilyen zárszerkezete (Műtárgyak számai: 1/2-8, 2/2-5, 3/2-7, 3/9, 4/2-4, 5/2-3, 6/2-5, 7/2-5, 8/2-8, 9/2-9, 10/2-10, 11/2-6, 12/2-13, 13/2-4, 13/6, 14/2-10, 15/4-9, 15/11-17, 16/2, 17/2), 10 nem rendelkezik zárral, ebből 8 rögzített ablak, így evidens módon nincs rajtuk zár (Műtárgyak számai: 3/8, 4/5, 5/4, 14/11-12, 15/10, 18/2-3), továbbá zár tekintetében 2 ablak hiányos (Műtárgyak számai: 2/6, 13/5).[251]

A zárak, szintén funkciójukból eredően, minden ablaktábla belső oldalán – szimpla ablaknál az egyetlenen, dupla ablaknál a külső, belső táblán is – megtalálhatóak. Egyetlen dupla ablak belső táblájáról hiányzik még a zárszerkezet. (Műtárgy száma: 2/4)

A zárak a szerelvények legjelentősebb, legváltozatosabb részét képezik. Típusai is ezt mutatják:

(1) a hajlított vasszög, amelyet a keretbe rögzítenek, és a rámára fordítják rá, 2 műtárgy esetén (Műtárgyak számai: 8/8, 17/2);[252]

(2) az egyszerű szimpla görbölő, amely s alakú kovácsoltvas darab, a rámára rögzítés esetén a keretre, a vállazóra vagy a keresztfára, illetve a keretre rögzítés esetén a rámára záródott, 24 műtárgy esetén (Műtárgyak számai: 3/5, 3/9, 6/5, 7/4-5, 9/5-6, 10/2-3, 10/8-10, 11/2, 12/2-11, 15/9);

(3) a pajzsos szimpla görbölő az egyszerű szimpla görbölővel azonosan működik, azonban vasszerkezete fejlettebb, pajzsa meghatározó, 19 műtárgy esetén (Műtárgyak számai: 10/2-4, 10/6-7, 12/2-5, 12/8-9, 12/12-13, 13/2-3, 14/6, 15/11-13);

(4) a kettős görbölő két végén íves kovácsoltvas darab, amelyet középen a keresztfára, vagy a keretre úgy rögzítettek, hogy forgatható legyen, így mindkét szára tud zárni egy-egy

[251] Ld. Melléklet – Ablakok részeinek összesítő táblázatai – Ablakzárak 224-232. old.
[252] Ezekben az esetekben a műtárgy az ablakot jelenti, ahol a zár előfordul.

rámát, 40 műtárgy esetén (Műtárgyak számai: 1/2-8, 2/2-3, 2/5, 3/2-4, 3/6-7, 4/2-4, 5/2-3, 6/2-4, 7/2-3, 8/2-7, 9/7-9, 11/3-6, 12/12-13, 13/4, 13/6, 14/2-3, 14/5, 14/7-10, 16/2);

(5) a kampó, lefelé fordított L alakú köracélból hajlított darab, aminek a vége rögzített gyűrűbe záródik, 18 műtárgy esetén (Műtárgyak számai: 1/4, 2/4, 3/2-4, 3/6-7, 8/2-4, 14/2-6, 14/8-10);

(6) a rábillenő olyan hosszúkás kovácsoltvas munka, amelynek egyik vége az egyik szárny rámájára van erősítve, ütközőjét a keresztfára erősítik, így nem fordul tovább és hossza által a másik szárnyat is zárja, 29 műtárgy esetén (Műtárgyak számai: 9/2-4, 10/2-7, 10/10, 12/2-5, 12/8-9, 13/2-3, 15/4-8, 15/11-12, 15/14-17);

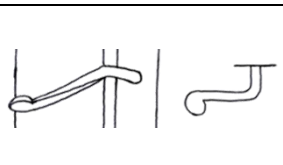
(7) a vas tolózár (retesz) három részből áll: mozgó L alakú darabból, az ezt tartó sinből, illetve gyűrűkből, amelyek a szárnyon, a reteszfőből (amibe záródik), amely a kereten, vagy a vállazón található, 8 műtárgy esetén (Műtárgyak számai: 12/2-5, 12/8-9, 12/12-13);

(8) a T kilincs – amely T alakjáról kapta a nevét készült alumíniumból és rézből is – az ablak rámájában lévő rudakat mozgatja, 7 műtárgy esetén (Műtárgyak számai: 15/4-8, 15/14-15) jelennek meg.

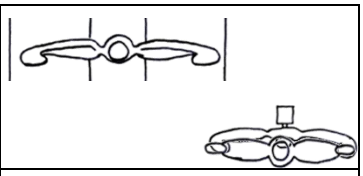
Önmagában – tehát csak és kizárólag az említett típusú zár található az említett ablakon – a hajlított szög 2 esetben (Műtárgyak számai: 8/8, 17/2), az egyszerű szimpla görbölő 15 esetben (Műtárgyak számai: 3/5, 3/9, 6/5, 7/4, 7/5, 9/5-6, 10/8-9, 11/2, 12/6-7, 12/10-11), a pajzsos szimpla görbölő csak 1 esetben (Műtárgy száma: 15/13), a kettős görbölő 33 esetben (Műtárgyak számai: 1/2-3, 1/5-8, 2/2-3, 2/5, 4/2-4, 5/2-3, 6/2-4, 7/2-3, 8/5-7, 9/7-9, 11/3-6, 13/4, 13/6, 14/7, 6/2), a kampó 2 esetben (Műtárgyak számai: 2/4, 14/4), a rábillenő 6 esetben (Műtárgyak számai: 9/2-4, 10/5, 15/16-17) jelenik meg. A tolózár, illetve a T kilincs egyetlen ablaknál sem látható úgy, hogy ne lenne más zár is az ablak valamely tábláján. Következésképpen a több táblás szimpla, vagy dupla ablakokon több zár is megjelenik ezek keveredési típusai a következők: egyszerű szimpla görbölő, pajzsos görbölő és rábillenő egy ablakon 2 esetben (Műtárgyak számai: 10/2-3), egyszerű szimpla görbölő és rábillenő 1 esetben (Műtárgy száma: 10/10), egyszerű szimpla görbölő, pajzsos szimpla görbölő, rábillenő és tolózár 6 esetben (Műtárgyak számai: 12/2-5, 12/8-9), pajzsos szimpla görbölő és rábillenő 7 esetben (Műtárgyak számai: 10/4, 10/6-7, 13/2-3, 15/11-12), pajzsos szimpla görbölő, kettős görbölő és tolózár 2 esetben (Műtárgyak számai:12/12-13), pajzsos szimpla görbölő és kampó 1 esetben (Műtárgy száma: 14/6), kettős görbölő és rábillenő 15 esetben (Műtárgyak számai: 1/4, 3/2-4, 3/6-7, 8/2-4, 14/2-3, 14/5, 14/8-10), végezetül rábillenő és T kilincs 7 esetben (Műtárgyak számai: 15/4-8, 15/14-15) látható.

Zárak rögzített ablakoknál természetesen nem találhatóak, azonban a szimpla egyszárnyúaknál a 11 db-ból 2 db hajlított vasszöggel (Műtárgyak számai: 8/8, 17/2), 7 db egyszerű szimpla görbölővel (Műtárgyak számai: 3/5, 3/9, 6/5, 9/5-6, 12/10-11), 1 db pajzsos szimpla görbölővel (Műtárgy száma: 15/13), végül 1 db szintén kettős görbölővel (Műtárgy száma: 1/5) záródik. A dupla egyszárnyú ablakok esetén a 3 db műtárgy 2 db-ja egyszerű szimpla görbölővel (Műtárgyak számai: 10/8-9), 1 db-ja pedig kettős görbölővel és kampóval záródik (Műtárgy száma: 14/10). A szimpla kétszárnyú ablakok 41 példája közül egyszerű szimpla görbölővel 5 esetben (Műtárgyak számai: 7/4-5, 11/2, 12/6-7), kettős görbölővel 32 esetben (Műtárgyak számai: 1/2-3, 1/6-8, 2/2-3, 2/5, 4/2-4, 5/2-3, 6/2-4, 7/2-3, 8/5-7, 9/7-9, 11/3-6, 13/4, 13/6, 14/7, 16/2), kampóval 1 esetben (Műtárgy száma: 14/4), rábillenővel 3 esetben (Műtárgyak számai: 10/5, 15/16-17) találkozhatunk. A dupla kétszárnyú ablakok esetében többféle zárral és zárak társításával is megjelenik a 20 db műtárgy kapcsán, amelyből 1 db-nak van csak egyféle zára, a kampó (Műtárgy száma: 2/4), továbbá 1 db-nak van egyszerű szimpla görbölője és rábillenője egyszerre (Műtárgy száma: 10/10), 1 db-nak van pajzsos szimpla görbölője és kampója egyszerre (Műtárgy száma: 14/6), 2 db-nak van pajzsos szimpla görbölője és rábillenője egyszerre (Műtárgyak számai: 13/2-3), szintén 2 db-nak van pajzsos szimpla görbölője, kettős görbölője és tolózára egyszerre (Műtárgyak számai: 12/12-13), végezetül 13 db-nak van kettős görbölője és kampója egyszerre (Műtárgyak számai: 1/4, 3/2-4, 3/6-7, 8/2-4, 14/2-3, 14/5, 14/9). A szimpla négyszárnyú ablakok 3 példájának mindegyike rábillenővel záródik (Műtárgyak számai: 9/2-4), míg a dupla négyszárnyú ablakok 18 példája közül 2 db-nak egyszerű szimpla görbölője, pajzsos szimpla görbölője és rábillenője van (Műtárgyak számai: 10/2-3), 3 db-nak pajzsos szimpla görbölője és rábillenője van (Műtárgyak számai: 10/4, 10/6-7), 6 db-nak egyszerű szimpla görbölője, pajzsos szimpla görbölője, rábillenője és tolózára is van (Műtárgyak számai: 12/2-5, 12/8-9), továbbá 7 db-nak rábillenője és T kilincse van (Műtárgyak számai: 15/4-8, 15/14-15). A 4 db dupla hibrid ablak közül 1 db egyszerű szimpla görbölővel (Műtárgy száma: 15/9), szintén 1 db kettős görbölővel és kampóval (Műtárgy száma: 14/8), végezetül 2 db pajzsos szimpla görbölővel és rábillenővel (Műtárgyak számai: 15/11-12) záródik.

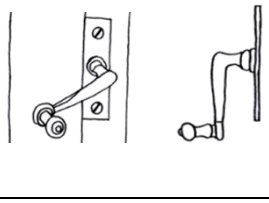
Minden típus között találhatunk egyszerűt, és díszítettet is – kivételt képez a hajlított szög, illetve a kampó, amelyeknek nincs díszített változatuk. Míg az egyszerű szimpla görbölők (59. ábra) és a kettős görbölők (60. ábra) íves formája mutat esztétikai szépséget, addig a pajzsos szimpla görbölők minden része kimunkáltabb (61. ábra).

59. ábra 10/2

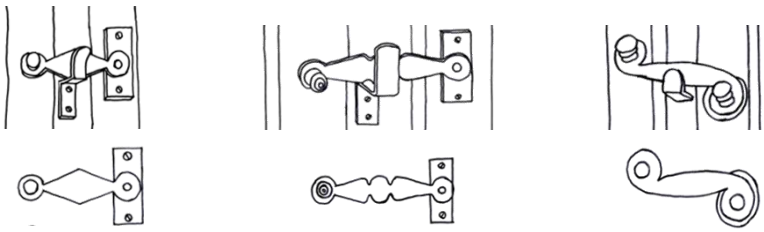

60. ábra 3/2

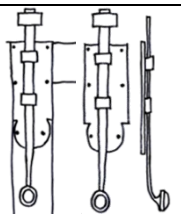
61. ábra 13/2

Az itt felvázolt zártípusok közül a rábillenők között találjuk a legváltozatosabb díszítésűeket. (62. ábra)

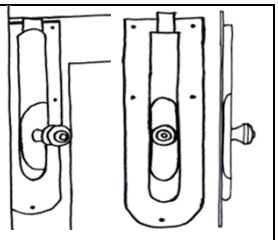

62. ábra 12/2, 13/2, 15/16

A tolózáraknak is változatos formája van, díszítéssel általában a hüvelyen (63. ábra), illetve a zár fogantyúján (64. ábra) találkozhatunk.

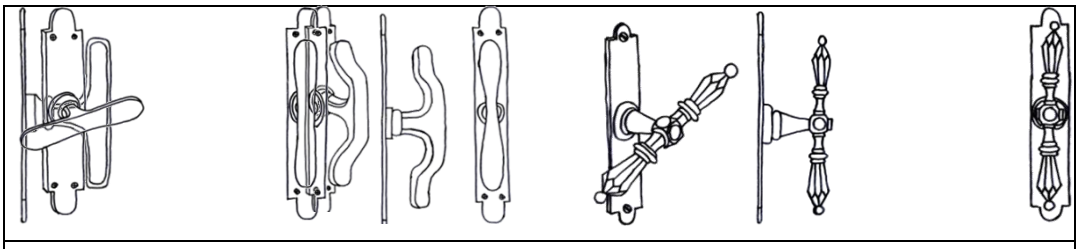

63. ábra 12/8

64. ábra 12/2

A T kilincs között láthatunk szerényebb, vagy díszítettebb változatokat is, amelyek pajzs része egyszerűbb vonalú, csupán a két végén íves, a kilincs része azonban egyaránt lehet szerényebb, vagy díszítettebb (68. ábra).

68. ábra 15/5, 4, 7

Az ablakok tipológiájának optimuma

Ugyanúgy, mint a bejárati ajtók esetében kizárólag az ablakok variánsainak, illetve szekventált részeik attribútumainak tipizálása után összegezhetjük a felvázolt tulajdonságokat és alkothatunk képet az ablakok variánsainak további jellemzőiről.

A rögzítettek csoportjában – amelyek 5 típusra bonthatóak – 8 műtárgy található. (Műtárgyak számai: 4/5, 3/8, 5/4, 14/11, 14/12, 15/10, 18/2, 18/3) A 8 műtárgy egyéb jellemzői, amelyeket reprezentálnak a darabok: ablakmélyedésekről, párkányokról, könyöklőkről, keresztfákról, rácsokról szólnak. Ablakmélyedéssel 8 esetben találkozhatunk a szimpla, rögzített ablakoknál, amelyek közül 1-nek nincs (Műtárgy száma: 3/8), 1-nek csak belül van (Műtárgy száma: 18/3), 6-nak azonban kívül is, belül is vannak mélyedései (Műtárgyak számai: 4/5, 5/4, 14/11, 14/12, 15/10, 18/2). Azokban az esetekben, ahol egy rögzített ablaknak – kívül, vagy belül – nincs mélyedése, mindig keretbe foglalva színel a fallal az üvegtábla, ez azonban ritkább, általában a rögzített ablakokat mélyedéssel alakították ki. Míg a kívül található ablakmélyedés borítása: a párkány 2 rögzített ablaknál található meg (Műtárgyak számai: 14/11-12), addig a belül kialakított könyöklőt 3 szimpla, rögzített ablaknál láthatjuk (Műtárgyak számai:14/11-12, 15/10). Keresztfát 2 esetben rögzített ablaknál (Műtárgyak számai: 3/8, 5/4), rácsot szintén 2 – de másik esetben – rögzített, szimpla ablakoknál (Műtárgyak számai:14/11-12) fedezhetünk fel.

Az egy síkban egy szárnnyal rendelkezőek csoportjában – amelyek 8 típusra bonthatóak – 14 műtárgy található. (Műtárgyak számai: 1/5, 3/5, 3/9, 6/5, 8/8, 9/5-6, 10/8-9, 12/10, 12/11, 14/10, 15/13, 17/2) A 14 műtárgy egyéb jellemzői, amelyeket reprezentálnak a darabok: ablakmélyedésekről, könyöklőkről, keretdíszekről, szegletvasakról, rátétes pántokról, vésett pántokról, ablakgombokról és zárakról szólnak. Az ablakmélyedéseket tekintve a 14 db egyszárnyú ablak közül 1-nek csak kívül (Műtárgy száma: 17/2 – szimpla), 5-nek csak belül (Műtárgyak számai: 1/5, 8/8, 15/13 – szimpla; 10/8-9 – dupla) és szintén 5-nek kívül is belül is (Műtárgyak számai: 6/5, 9/5-6, 12/10-11 – szimpla) vannak mélyedései. A variációk száma is mutatja, hogy az egyszárnyú, általában kisebb méretű, egyszerűbb szerkezetű ablaknak – amely

lehet például ajtó melletti világító, kamrában, vagy hátsó falon elhelyezett ablak – a beépítési módjai sokfélék lehetnek, azonban olyan, amelynek kívül is, belül is van ablakmélyedése, az minden esetben – a műtárgycsoportot tekintve – szimpla ablak. A mélyedések belső, alsó vízszintes borításával, a könyöklővel 2 db szimpla, egyszárnyú (Műtárgyak számai: 9/5-6) ablak van ellátva. Keretdíszekkel 3 db egyszárnyú ablak rendelkezik (Műtárgyak számai: 3/5, 8/8 – szimpla, 14/10 – dupla). A szegletvasak az egyszárnyú ablakok nagy számánál összesen 10-nél megfigyelhetőek (Műtárgyak számai: 3/5, 3/9, 8/8, 9/5-6, 12/10-11, 14/10, 15/13, 17/2). A pántok különböző típusai, részei szintén jelen vannak az egyszárnyú ablakokon. A rátétes pántok forgó pántszegletvasai a szimpla egyszárnyúaknál 7 (Műtárgyak számai: 1/5, 3/5, 3/9, 8/8, 9/5-6, 12/11), a dupla egyszárnyúaknál 1 (Műtárgy száma: 14/10) esetben; az álló részek szimpla egyszárnyúaknál 10 (Műtárgyak számai:1/5, 3/5, 3/9, 6/5, 8/8, 9/5-6, 12/10-11, 17/2), dupla egyszárnyúaknál 1 esetben (Műtárgyak számai: 17/2) jelennek meg. A vésett pántok a szimpla egyszárnyúaknál 4 (Műtárgyak számai: 6/5, 12/10, 15/13, 17/2), dupla egyszárnyúaknál 2 esetben (Műtárgyak számai: 10/8-9) láthatóak. Ablakgombok az egyszárnyú ablakok szimpla változatainál 3 db műtárgyon találhatóak (Műtárgyak számai: 9/5-6, 12/11).A zár-típusok közül a szimpla egyszárnyú ablakok 2 db-ja hajlított vasszöggel (Műtárgyak számai: 8/8, 17/2), 7 db egyszerű szimpla görbölővel (Műtárgyak számai: 3/5, 3/9, 6/5, 9/5-6, 12/10-11), 1 db pajzsos szimpla görbölővel (Műtárgy száma: 15/13), végül 1 db szintén kettős görbölővel (Műtárgy száma: 1/5) záródik. A dupla egyszárnyú ablakok esetén 2 db egyszerű szimpla görbölővel (Műtárgyak számai: 10/8-9), 1 db-ja pedig kettős görbölővel és kampóval záródik (Műtárgy száma: 14/10).

Az egy síkban két szárnnyal rendelkezőek csoportjában – amelyek 19 típusra bonthatóak – 63 műtárgy található. (Műtárgyak számai: 1/2-4, 1/6-8, 2/2-6, 3/2-4, 3/6-7, 4/2-4, 5/2-3, 6/2-4, 7/2-5, 8/2-7, 9/7-9, 10/5, 10/10, 11/2-6, 12/6-7, 12/12-13, 13/2-6, 14/2-7, 14/9, 15/16-17, 16/2) A 63 műtárgy egyéb jellemzői, amelyeket reprezentálnak a darabok: ablakmélyedésekről, szemöldökfapárkányokról, párkányokról, könyöklőkről, keretdíszekről, díszített vállazókról, keresztfákról, ütközőlécekről, rácsokról, szegletvasakról, rátétes pántokról, vésett pántokról, ablakgombokról és zárakról szólnak. A 63 db kétszárnyú ablak közül 34-nek csak belül és ennél kevesebbnek, 23-nak kívül is, belül is vannak mélyedései. Az a 23 kétszárnyú műtárgy, amelynek mindkét oldalán van ablakmélyedése szimpla ablak. (Műtárgyak számai: 5/2-3, 6/2-4, 7/2-5, 9/7-9, 10/5, 11/3-6, 12/6-7, 13/4-6, 16/2) A legnagyobb számot mutató csoport – 34 db ablak –, amelynek csak belül van mélyedése lehet szimpla is (19db) (Műtárgyak számai: 1/2-3, 1/6-8, 2/2-3, 2/5-6, 4/2-4, 8/5-7, 11/2, 14/4, 15/16-17) és lehet dupla is (15db) (Műtárgyak számai: 1/4, 2/4, 8/2-4, 10/10, 12/12-13, 13/2-3, 14/2-3, 14/5-6, 14/9). A

műtárgycsoport ezen alcsoportjában 3 szemöldökfapárkány jelenik meg: 2 db kétszárnyú szimpla (Műtárgyak számai: 2/2-3) és 1 db kétszárnyú dupla ablakon (Műtárgy száma: 2/4), továbbá 2 esetben (Műtárgyak számai: 9/9, 11/4), kétszárnyú szimpla ablakoknál párkány és könyöklő is ki van alakítva az ablakmélyedésben, végezetül könyöklőkkel nagyobb számban találkozhatunk, hiszen 9 esetben szimpla, kétszárnyú (Műtárgyak számai:7/5, 9/7-9, 11/4-5, 14/4, 15/16-17), és másik 9 esetben dupla, kétszárnyú (Műtárgyak számai: 3/6-7, 12/12-13, 14/2-3, 14/5-6, 14/9) ablakokon láthatjuk azokat. Míg 23 db (Műtárgyak számai: 1/2-3, 1/6-8, 2/2-3, 8/5-7 – szimpla, 1/4, 2/4, 3/2-4, 3/6-7, 8/2-4, 13/2-3, 14/6 – dupla) kétszárnyú ablak szerkezetén keretdísszel, addig 2 db (Műtárgyak számai: 12/6-7) keskeny, magas kétszárnyú (szimpla) ablaknál díszített vállazókkal is találkozhatunk. A keresztfa és az ütközőléc az ablaktáblák záródásánál játszik szerepet és egy ablakszerkezeten belül, ha 4 vagy 8 ablaktábláról beszélünk, akár mindkét kialakítás megjelenhet. Míg a keresztfa a kétszárnyú ablakoknál 58 esetben (Műtárgyak számai: 1/2-4, 1/6-8, 2/2-5, 3/2-4, 3/6-7, 4/2-4, 5/2-3, 6/2-4, 7/2-5, 8/2-7, 9/7-9, 10/5, 10/10, 11/2-6, 12/12-13, 13/2-6, 14/2-3, 14/5, 14/7-9, 15/16-17, 16/2), addig az ütközőléc 21 esetben (Műtárgyak számai: 1/4, 2/4, 2/6, 3/2-4, 3/6-7, 8/2-4, 10/10, 12/12-13, 13/2-3, 14/2-4, 14/5, 14/9) jelenik meg. Az ablakokon elhelyezett, védelmet szolgáló rács a kétszárnyúak esetében 3 szimpla (Műtárgyak számai: 14/7, 15/16-17) és 3 dupla (Műtárgyak számai: 3/2-4) ablakon látható. A szegletvasak, a kétszárnyú ablakok majd mindegyikén megtalálható, összesen 60 esetben (Műtárgyak számai: 1/2-4, 1/6-8, 2/2-6, 3/2-4, 3/6-7, 4/2-4, 5/2-3, 6/2-4, 7/2-5, 8/2-7, 9/7-9, 11/2-6, 12/6-7, 12/12-13, 13/2-4, 13/6, 14/2-7, 14/9, 15/16-17, 16/2). A pántok közül a rátétes pántok forgó része a pántszegletvasak a szimpla kétszárnyúaknál 31 (Műtárgyak számai: 1/2-3, 1/6-8, 2/2-3, 2/5, 4/2-4, 5/2-3, 7/2-3, 8/5-7, 9/7-9, 11/2-6, 13/4, 13/6, 14/4, 14/7, 16/2), a dupla kétszárnyúaknál 15 esetben (Műtárgyak számai: 1/4, 2/4, 3/2-4, 3/6-7, 8/2-4, 12/12, 14/2-3, 14/5, 14/9), a pántok álló része szimpla kétszárnyúaknál 32 esetben (Műtárgyak számai: 1/2-3, 1/6-8, 2/2-3, 2/5-6, 4/2-4, 5/2-3, 7/2-3, 8/5, 8/7, 9/7-9, 11/2-6, 13/4-6, 14/4, 14/7, 16/2), dupla kétszárnyúaknál 16 esetben (Műtárgyak számai: 1/4, 2/4, 3/2-4, 3/6-7, 8/2-4, 12/12-13, 14/2-3, 14/5, 14/8-10) jelenik meg. A vésett pántok szimpla kétszárnyúaknál 12 esetben (Műtárgyak számai: 2/5-6, 6/2-4, 7/4-5, 10/5, 12/6-7, 15/16-17), dupla kétszárnyúaknál 6 esetben (Műtárgyak számai: 10/10, 12/12-13, 13/2-3, 14/6) látható az adott műtárgycsoportban. Ablakgomb szimpla kétszárnyúak esetében 21 (Műtárgyak számai: 1/3, 1/6-8, 2/2, 2/5, 5/2-3, 6/2-3, 7/2-3, 9/9, 11/3, 11/6, 12/6-7, 13/4, 13/6, 14/7, 16/2), dupla kétszárnyúak esetében 7 (Műtárgyak számai: 2/4, 12/12-13, 14/2-3, 14/5, 14/9,) ablaknál van felszerelve. A zárak típusait tekintve a szimpla kétszárnyú ablakok 41 példája közül egyszerű szimpla görbölővel 5 esetben (Műtárgyak számai: 7/4-5, 11/2, 12/6-7),

kettős görbölővel 32 esetben (Műtárgyak számai: 1/2-3, 1/6-8, 2/2-3, 2/5, 4/2-4, 5/2-3, 6/2-4, 7/2-3, 8/5-7, 9/7-9, 11/3-6, 13/4, 13/6, 14/7, 16/2), kampóval 1 esetben (Műtárgy száma: 14/4), rábillenővel 3 esetben (Műtárgyak számai: 10/5, 15/16-17) találkozhatunk. A dupla kétszárnyú ablakok esetében többféle zár és zárak társítáa is látható a 20 db műtárgy kapcsán, amelyből 1 db-nak van csak egyféle zára, a kampó (Műtárgy száma: 2/4), továbbá 1 db-nak van egyszerű szimpla görbölője és rábillenője egyszerre (Műtárgy száma: 10/10), 1 db-nak van pajzsos szimpla görbölője és kampója egyszerre (Műtárgy száma: 14/6), 2 db-nak van pajzsos szimpla görbölője és rábillenője egyszerre (Műtárgyak számai: 13/2-3), szintén 2 db-nak van pajzsos szimpla görbölője, kettős görbölője és tolózára egyszerre (Műtárgyak számai: 12/12-13), végezetül 13 db-nak van kettős görbölője és kampója egyszerre (Műtárgyak számai: 1/4, 3/2-4, 3/6-7, 8/2-4, 14/2-3, 14/5, 14/9).

Az egy síkban négy szárnnyal rendelkezőek csoportjában – amelyek 5 típusra bonthatóak – 21 műtárgy található. (Műtárgyak számai: 9/2-4, 10/2-4, 10/6-7, 12/2-5, 12/8-9, 15/4-8, 15/14-15) A 21 műtárgy egyéb jellemzői, amelyeket reprezentálnak a darabok: ablakmélyedésekről, könyöklőkről, keretdíszekről, díszített vállazókról, keresztfákról, ütközőlécekről, vízvetőkről, rácsokról, szegletvasakról, rátétes pántokról, vésett pántokról, ablakgombokról és zárakról szólnak. A 21 db négyszárnyú ablak közül 18-nak belül és csupán 3-nak van kívül is belül is mélyedése. Ennek oka, hogy míg az a 3, amelynek kívül is, belül is mélyedése van, azok az ablakok szimplák (Műtárgyak számai: 9/2-4), azonban a további 18, amely kívül a fallal színel, azok dupla ablakok (Műtárgyak számai: 10/2-4, 10/6-7, 12/2-5, 12/8-9, 15/4-8, 15/14-15). A könyöklővel ellátott ablakok között találunk 3 db szimpla, négyszárnyút (Műtárgyak számai: 9/2-4) és 13 db dupla, négyszárnyút (Műtárgyak számai: 12/2-5, 12/8-9, 15/4-8, 15/14-15). Keretdíszekkel 5 db négyszárnyú ablak (Műtárgyak számai: 10/2-4, 10/6-7 – dupla), díszített vállazókkal 12 db (Műtárgyak számai: 10/2-4, 10/7, 14/6, 15/4-8, 15/14-15) négyszárnyú, dupla ablak van ellátva. A közel azonos funkciójú keresztfa és ütközőléc közül a keresztfa a négyszárnyú ablakok mindegyikénél, tehát 21 esetben jelenik meg valamilyen formában (Műtárgyak számai: 9/2-4, 10/2-4, 10/6-7, 12/2-5, 12/8-9, 15/4-8, 15/14-15), míg az ütközőléc a négyszárnyú dupla ablakok szerkezetén belül a keresztfával együtt, de különböző ablaktábláknál 18 esetben (Műtárgyak számai: 10/2-4, 10/6-7, 12/2-5, 12/8-9, 15/4-8, 15/14-15) vizsgálható. A vízvető, csak ugyanazon típusú négyszárnyú, dupla ablakoknál 7 példával jeleskedik (Műtárgyak számai: 15/4-8, 15/14-15). A négyszárnyú ablakoknál 11 esetben találkozhatunk rácsokkal, amelyek közül 3 szimpla (Műtárgyak számai: 9/2-4), 8 dupla (Műtárgyak számai: 10/2-3, 12/2-5, 12/8-9) ablak. A szegletvasak, a négyszárnyú ablakok mindegyikén, tehát 21 esetben (Műtárgyak számai: 9/2-4, 10/2-4, 10/6-7, 12/2-5, 12/8-9, 15/4-

8, 15/14-15) megtalálható. Míg a rátétes pántok forgó és álló részei a szimpla négyszárnyúaknál 3 esetben (Műtárgyak számai: 9/2-4), addig a vésett pántok a dupla négyszárnyúaknál 18 esetben (Műtárgyak számai: 10/2-4, 10/6-7, 12/2-5, 12/8-9, 15/4-8, 15/14-15) fedezhetőek fel. Ablakgombok dupla négyszárnyú ablakoknál 3 esetben (Műtárgyak számai: 12/4-5, 12/9) láthatók. A zárak típusainak áttekintése a négyszárnyú ablakoknál a következő: 3 szimpla rábillenővel záródik (Műtárgyak számai: 9/2-4), míg a duplák közül 2 db-nak egyszerű szimpla görbölője, pajzsos szimpla görbölője és rábillenője (Műtárgyak számai: 10/2-3), 3 db-nak pajzsos szimpla görbölője és rábillenője, (Műtárgyak számai: 10/4, 10/6-7), 6 db-nak egyszerű szimpla görbölője, pajzsos szimpla görbölője, rábillenője és tolózára is (Műtárgyak számai: 12/2-5, 12/8-9), továbbá 7 db-nak rábillenője és T kilincse (Műtárgyak számai: 15/4-8, 15/14-15) van.

A hibridek csoportjában (amelynek külső, belső szárnyai nem azonos szerkezetűek) – 3 típusra bonthatóak – 4 műtárgy található. (Műtárgyak számai: 14/8, 15/9, 15/11-12) A 21 műtárgy egyéb jellemzői, amelyeket reprezentálnak a darabok: ablakmélyedésekről, könyöklőkről, keresztfákról, ütközőlécekről, rácsokról, szegletvasakról, rátétes pántokról, vésett pántokról, ablakgombokról és zárakról szólnak. A hibrid ablakok mindegyikének belül van ablakmélyedése, amelyek szintén mindegyike könyöklővel ellátott. A keresztfa is minden hibrid ablak szerkezetében megtalálható, amelyek mellett csupán 1 esetben (Műtárgy száma: 14/8) láthatunk ütközőlécet is. Rácsok is, szegletvasak is 3 ugyanazon műtárgy esetében jelennek meg (Műtárgyak számai: 14/8, 15/11-12). Míg rátétes pánttal csak 1 esetben (Műtárgy száma: 14/8), addig vésett pánttal 3 esetben (Műtárgyak számai:15/9, 15/11-12) találkozhatunk. Ablakgombot dupla hibrid ablakoknál 1 esetben (Műtárgy száma: 14/8) láthatunk. A zártípusok tekintetében 1 db egyszerű szimpla görbölővel (Műtárgy száma: 15/9), szintén 1 db kettős görbölővel és kampóval (Műtárgy száma: 14/8), végezetül 2 db pajzsos szimpla görbölővel és rábillenővel (Műtárgyak számai: 15/11-12) záródik.

A Sóstói Múzeumfalu 5 kategóriába és 40 típusba sorolt lakóház-ablakainak további jellemzői a tipizált ablakrészek, elemek addíciója során kirajzolódtak, amelyek nem kizárólagosak csupán irányadó bázist képeznek.

5.2.7 Konlklúzió

Mind a bejárati ajtókhoz, mind az ablakokhoz tartozó tipológiák különböző szintjén kikristályosodott adatok mindegyike tipológiai jellegű, tehát csak a tárgyak vizuálisan, fizikálisan érzékelt alapadatain és az azokhoz társított tárgyi tudás szerteágazó szegmenseinek megfelelő logika mentén kialakult strukturális összevonásán nyugszik. A műtárgycsoport több irányból szisztematizált adatainak tipizálása stabil bázist eredményez ahhoz, hogy a hálózat és kollázs típusú tudás-rendszer mentén további addíciókat végezzünk a tárgyhoz kapcsolható nem tipológiai adatokkal a kontextusok rekonstruálásának eredményes célja érdekében.

5.3 Társadalmi kontextusok

Múzeumtudományi aspektusból a tárgyak vizuális jellemzőinek, fizikális attribútumainak – tehát nano szintjének – szisztematizálásán és vizsgálatán túl a néprajztudomány széles skáláján belül is folytatható, bővíthető a tárgyak „történeti-kulturális feltöltöttségének", jelentéstartományainak, társadalmi szerepeinek analízise, amelyeket a mikro-, mezo- és makroszintekre helyezhetünk el.[253] Ha kétpólusúnak tekintjük a tárgyhoz közvetlenül kapcsolódó kutatás egészét, akkor ezek közül az egyik a nano szint, amely a klasszifikációs tipológiai rendszer felállítását eredményezi. A másik terület a vizsgálatok összes többi szintjét tartalmazza, amelyek a változatos társadalmi kontextusok rekonstruálását indukálják. Mindez gyakorlatilag a muzeológia néprajzi műtárgykutatásának globalitását alapozza meg, hiszen e két szegmensre – fizikai tulajdonságokon nyugvó tipológia, társadalmi kontextusok – épül a teljességet eredményező, azonban közvetett harmadik terület, a konnotatív elméletek területe, tehát a felgyűjtött adathalmazok egyéb, innovatív vizsgálata.[254]

5.3.1 A rekonstruált kontextusok jelentősége

A „régen gyűjtött" műtárgyak eredetmissziója szerint a különféle koncepciók alapján felfedezett kulturális tárgyi értékeket biztosítani kell a jövő számára. Napjaink elvárásai azonban ennél messze túlmutatnak és többek között elengedhetetlenné teszik a társadalmi „hasznosítás" mentén az élmény alapú bemutatást is, amelyet a legújabb múzeumi küldetésnyilatkozatok már megfogalmaznak. A társadalmi kontextusokból régen kiragadott tárgyak ilyen módú reprezentációs metódusai csakis úgy oldhatók meg, ha az adott tárgyak

[253] „történeti-kulturális feltöltöttség" Bausinger, H. 2005. 13.; Továbbá a nano, mikro, mezo, makro szinteket lásd a „Múzeumi tárgyfeldolgozás" című fejezetben, a 35-39. oldalon.
[254] „Az autentikus tárgyak legitimálják a történetet, a teljes történet pedig erősíti a tárgyak tudományos és múzeumi státuszát." Frazon Zs. 2011. 48.

egykori, tudott, vagy vélt eredeti vagy ahhoz nagyon hasonló környezetét, körülményeit, biográfiáját rekonstruáljuk. Ezen tényezők mindegyike a múzeumban őrzött darabokat az emberhez, az emberi használathoz köti, amely szempontok gyakorlatilag minden esetben – ha bemutatásra kerülnek – közelebb viszik a tárgyat a látogatókhoz.

A rekonstruált kontextusokkal hozzájárulunk, hogy hitelesen elhelyezzük az adott tárgyat, tárgyakat különböző szituációkban. Ezek a szituációk a tárgyak múzeumi bemutatásának lehetőségeit bővítik, a „forrásképzés, a forráshasználat" innovatív alkalmazásának variánsait megteremtik, továbbá a polivokalitás jelenségét és egyben jelentőségét is igazolják.[255] A múzeumi közeg által létrejött új, illetve más, vagy a tárgy teljes biográfiájából kiragadott valóságos részlet alapján felállított konstellációk, amelyek minél több hiteles információn alapszanak, az eredeti tárgyhoz kötött érzés által a látogató felé egyfajta szuggesztióval bírnak.[256] A múzeum adta új összefüggésrendszer lehetővé teszi a tárgy számára, hogy ne csak az autentikus, „megélt" tárgy-biográfia eseményeit reprezentálja, hanem azonos tárgyak csoportjába elhelyezve, tárgycsoporti összefüggésben az adott témát képviselő darabok kutatásainak összeredményeit is megtestesítse.[257] Mindezek összefüggésében a tárgyak olyan *„összetett jelentéstartalmakkal"* bírnak, ahol a *„szcenírozás"* révén *„a tárgyak nem csak időhöz és eseményhez, hanem a személyes emlékezethez, szubjektív véleményekhez és tapasztalatokhoz, absztrakt fogalmakhoz, elméleti és módszertani diskurzusokhoz is kötődnek."*[258]

A tárgycsoportok feldolgozásai során fontos szempont tehát látni, hogy a tárgyak alaptipologizálásai elkerülhetetlen feladatai a muzeológusoknak, de azt is tudomásul kell vennünk, hogy *„az élménykultúrán szocializálódott, kortárs kulturális fogyasztási szokásokkal és elvárásokkal rendelkező új generációk"*[259] további megközelítéseket, kontextualizált értelmezéseket kívánnak abban az esetben, ha fel akarjuk venni a lépést gyorsan változó, fejlődő világunkkal azért, hogy a jövő múzeumait megalapozzuk.

[255] A kiállítások, amelyek során a „térben rekonstruált kontextus" -ok (Frazon Zs. 2011. 70. – Szintén idézi Jana Scholze német kurátor és kultúrakutató kifejezését.) létrejönnek alapvetően függnek az ismert életszituációktól, életjelenetektől, tárgyi környezettől.; Frazon Zs. 2011. 41.

[256] „Minden múzeumba vitt néprajzi tárgy kontextusváltást jelent, sőt az eredeti környezete megváltoztatását, szétrombolását. További lépésekként a kiállításokon a műtárgyat vagy újértelmezési keretbe helyezik, vagy megkísérlik az eredeti kontextus felidézését, utánzását." Fejős Z. 2000. 19.; Frazon Zs. 2011. 48-50.

[257] Fejős Z. 2000. 21.

[258] Frazon Zs. 2011. 49., 67, 49.

[259] Frazon Zs. 2011. 39-40.

5.3.2 Adattári szövegkontextusok

A műtárgyközpontú kutatás ezen szegmensének alapjaként a Sóstói Múzeumfalu és a Jósa András Múzeum tulajdonát képező Néprajzi Adattár közel analóg gyűjtési koncepciója szolgál, mivel mindkettő célkitűzései Szabolcs-Szatmár-Bereg megye néprajzi vonatkozásaira fókuszálnak. A tárgycsoport társadalmi jellegű vizsgálatai tehát a Jósa András Múzeum Adattárában őrzött legrégebbi, az 1967-es évvel bezárólag gyűjtött olyan, társadalmi vonatkozású eseményeket tartalmazó leírásokon, kutatási eredményeken nyugszanak, amelyek a nyílászárókkal, azok környezetével összefüggésbe hozhatók, illetve amelyekben a nyílászárók konkrétan megjelennek.[260]

Ez a perspektíva gyakorlatilag olyan szűrő, amely a tárgyból indul ki, és a tárggyal kapcsolatban álló – legyen az bármilyen mérvű – cselekedetekre koncentrál. Ennek tekintetében a kutatás erőterébe a lakóházak bejárati ajtóinak és ablakainak közvetlen környezetében játszódó szituációk kerülnek (összesen 70 db). Azonban e tárgycsoport rekonstruált kontextusainak egzakt építéséhez a tárgy, a cselekedetek különböző tényezőinek, körülményeinek ismeretei is szükségesek.

Következésképpen vizsgálatunk alanyai olyan lokalizált tárgyak, amelyek eltérő szubjektivitású területek szélén találhatóak, tehát határon elhelyezkedő térelemek. Ezen tárgyak és az általuk határolt terek azonban nem csak színterei, keretei a vizsgált cselekedeteknek, hanem hatást gyakorolnak azokra: „*az ember elsősorban a térbeliség sajátszerűségeit észleli, és ez befolyásolja viselkedését… [mivel] a kultúra által létrehozott, alakított terek is sajátos jelleget fejeznek ki…*”.[261] Így a belső tér és a külvilág határán elhelyezkedő tárgyak igazán specifikus szerepkört töltenek be, amit a szövegrészletek elemzései is alátámasztanak. Továbbá az adattári szövegek által determinált cselekedetek idejének minőségét profán vagy különleges típusokba sorolhatjuk, ahol a „különleges”: a szent vagy a hiedelem által esszenciális időszakot jelöli. A kutatási perspektíva alapján kiválasztott szövegrészletek időtípusok tekintetében e két pólus mentén is teljesen változatosak. Mivel azonban az idő különböző jellegzetességei meghatározzák a viselkedésmintákat, így a strukturálás során elengedhetetlen ezeket a tényezőket is számításba venni.[262] Mindezek mellett a cselekedetek vizsgálatának szempontjából, a „szerepelvárások” jelentősége miatt nagyon fontos – ami szintén adott – a

[260] Ez az adattári feldolgozás, besorolás első éve, ezen évre leltározták azokat az anyagokat is, amelyeket korábban gyűjtöttek, jegyeztek le.
[261] Verebélyi K. 2005. 60-61.
[262] „a kulturálisan kialakított idő- és ritmushasználat, aminek szabályait az egyén a kultúra és a hagyomány elsajátításával interiorizálja, hogy azután magától értetődően irányítsa a viselkedést és cselekvéseket” Edward T. Hall (1914-2009) amerikai antropológus „mikroidő” fogalma Verebélyi Kincső megfogalmazása szerint. Verebélyi K. 2005. 70.

szereplők személyisége és a tőle elválaszthatatlan státusz meghatározása a parasztság társadalmi rendszerén belül is.[263] Az elmesélt történetek további jelentős sajátosságai, hogy mennyire történtek racionális, vagy irracionális gondolatmenetek alapján.

Összességében, a paraszti élet rendjét, tehát a viselkedést és a cselekvést determinálják a szocializáció során már elsajátított kulturális szokások, hagyományok, amelyek írott és íratlan szabályok mentén alakultak, formálódtak az idők folyamán. Mindezen tényezők értelmében a cselekedetek mozgatórugóinak alapját minden esetben a parasztság mindennapi holisztikus tudása képezi, ebből az egész kontextusból az adattári leírások elemzése során egy valós részlet rajzolódik ki.

5.3.3 A nyílászárók társadalmi szerepének rendszere

A nyílászárók hiteles kontextusainak rekonstruálása az adattári szövegek, szövegrészletek mentén realizálható. A leírásokban megjelenő szituációk strukturálását meghatározták a cselekedetek típusai. Ebből a kutatási szemszögből a cselekedettípusok a paraszti életet átszövő mindennapi fizikális tevékenységek összességéből, a kontextusokból kiragadott és jellemzők szerint rendszerezett szituációk.

Továbbá az adattári szövegek egyrészt: a mindennapi emberek szubjektív szemszögén keresztül felidézett, lejegyzett szituációk; másrészt: maguk az idézett történetek is egyéni szituációkban létrejött cselekedeteket elevenítenek fel. Következésképpen a leírásokban olvasható tereket, illetve határterületeket és azok használatát szubjektív szempontú megvilágításban láthatjuk.[264]

A vizsgálatom körébe vont 70 db adattári szövegrészlet – akár az ajtóval, akár az ablakkal koherensek – hét elkülöníthető típust eredményeztek.[265]

(1.) általános tevékenységek általános, vagy attól eltérő következményekkel

(2.) *szokásokhoz, ünnepi szokáshoz* kapcsolódó

(3.) *illem* által meghatározott

(4.) *hiedelmen* alapuló

(5.) *a nem hiedelmen alapuló népi gyógyászathoz* köthető

(6.) *munkafolyamat* során kialakuló

(7.) *játékok* alkalmával létrejött

[263] Verebélyi K. 2005. 28-29., 55., 58-59.
[264] Fontos megjegyezni, mind az ajtó, mind az ablak szerepét kiemelő példákkal kapcsolatban, hogy szerepel közöttük ballada, mese, szokás, dramatikus játék, hiedelem, gyerek dal, mondóka, amelyek folklorisztikai vizsgálata, szempontjai jelen dolgozatban nem relevánsak.
[265] Az elnevezések mögöttes tartalmát, konkrét meghatározását lásd később.

A vizsgálat erőterébe vont nyílászárók – mind a bejárati ajtók, mind az ablakok – a ház határterületén helyezkednek el, azonban ha funkciójukat analizáljuk, akkor kirajzolódnak a térelemek közötti hangsúlyos eltérések is. Ennek következtében az ajtókkal kapcsolatos 60 db, illetve az ablakokkal kapcsolatos 18 db adattári szövegrészletet külön-külön elemzem.[266]

Ajtó

Az ajtó alaprendeltetése szerint: összeköt két térrészt, így mind az átjárhatóságot, mind a lezárást biztosítja, ugyanakkor átengedheti a fényt és a levegőt. E mellett a paraszti élet kontextusaiban jól megfigyelhető, hogy az ajtó evidens funkciói szinguláris szerepkörrel is kiegészülnek. Az itt elemzett adattári szövegek természetesen nem fedik le teljes egészében az élet minden területének szituációit, amelyekkel az ajtók koherensek, de ezen effektív adatok mégis illusztrálják, hogy az ajtó többlet hatáskörrel rendelkezik.

Az ajtó, tehát a kint-bent, ismeretlen-ismert oppozíciós területek[267] átjárható határának többlet tartalmát, többlet funkcióját, tulajdonságait a cselekedetek alapján 7 típusba sorolt, az alábbiakban olvasható adattári példák igazolják.

1. Az első típus: *általános tevékenységek, amelyeknek az általánostól eltérő következményei vannak*

Alapfunkciója mellett az ajtóhoz, mint térelemhez kapcsolódhatnak olyan *általános cselekedetek*, amelyeknek az általánostól *eltérő következményei* vannak. (1.)

Erre az egyik legegyszerűbb példa az adattári leírásokban megjelenő ajtó, mint olyan tárgy, amely vagyoni értéket képvisel, így *lopás tárgyává is válhat*, válik. (1.1.)

„… Kovács János … lopott … Batári Jánostól pedig egy kunyhóajtót. …”
Gombás András 1958, KART.-149[268]

[266] Az így kapott összes 78 adat közül az ajtó és az ablak 8 azonos szövegrészletben jelenik meg, így alapvetően 70 szövegrészletről beszélhetünk.
[267] Pócs É. 1983. 179.
[268] Az idézeteket követően a gyűjtő neve, a gyűjtés ideje és a Mellékletben „Az adattári feljegyzések adatai” című részben (4-33. old.) az adattári szövegrészletek száma (pl.: KART.-149) található.

Ugyanakkor tárgyi létezése mellett alapfunkciójából eredően *ki is adhat valakit* egy biztosnak vélt védelem alól. Példa erre, mikor egy betyár vigéckedik a zsandárokkal szemben babája előtt, vagy mikor a szegény embert otthonának ajtójában állítják elő, szólítják fel bizonyos cselekedetekre a csendőrök. (1.2.)

„Nyiss ki babám ablakot, ajtót énrám
Hadd jöjjön be kilenc zsandár énhozzám
Hadd mutassam betyárságom meg neki
…"
Knézy Judit 1959, KART.-186/B

„Vadásztörténet.
…
Ezalatt odaértek a csendőrök, bementek és követelték a szegény embertől, hogy:
- Adja elő a puskáját és a nyulat!
… „
Nagy Dezső 1951, KART.-159

Az ajtó – mivel két térrész határa – számtalan *információt enged át* annak, aki a környezetében tartózkodik. Bereg Náni balladájában Náni édesanyja azt nézi végig az ajtóból, hogy gyermekét zsandárok kísérik, illetve vallatás közben szeretője hallgatózik az ajtónál. Ide sorolható Pipacs Sándor halálának balladája, amikor megtudja az ajtón belépve, hogy asszonya megcsalja, akit ezután elkerget a háztól. Ugyanakkor Ráduly József történetében is az ajtón betoppanván lepődik meg a főszereplő, hogy felesége, vagy a menyecske körül legyeskedik Szilágyi, akinek a fejét ezután betöri. Bátor Tamás egy városszéli házba belépve szerez tudomást egy egész város problémájáról és ez után cselekszik hősiesen. A szálló vendégeket (Szent Pétert és Jézust) az ajtón belépve veszi észre az asszony, aki a nyújtófával kétszer veri el Szent Pétert. A Szép királyfi történetében az öreg király megparancsolja az inasának, hogy fiát és annak feleségét egy ajtó „kócsjukán" lesse meg, majd pontosan a látottak miatt bonyolódik tovább a történet. (1.3.)

„Bereg Nánit hat zsandár kiséri
Édesanyja az ajtóból nézi
…”
Knézy Judit 1959, KART.-182

„…
Bereg Nánit kilenc zsandár vallatja
Szeretője az ajtón hallgatja
…”
Knézy Judit 1959, KART.-183/B

„Ballada Pipacs Sándor haláláról
…
Végre elért a házához, belépett az ajtón
Majd leroskatt, hogy meglátta az asszony kit csókol
…
Most már mondom utoljára, menj ki a házamból
Hord el magad te nyomorult e ház tájékáról
…”
Nagy Dezső 1950, KART.-5

„… és mivel Ráduly oda haza nem volt, a házba ment bé vélle, és a kés nyujtásával Rádulyné körmére, ki a kést vette el tőle, kissé rá legyentett, miért Rádulyné azt felelte, hogy ne legyeskedne mert a szemét ütné ki - ezen szóra a kovács Ráduly bé lép és úgy vágja főbe egy pöröllyel, hogy azonnal bé tört. - Ezen elő adásra Ráduly Józsefné meg kérdeztetett, ki is valja, hogy a kérdéses napon a panaszolkodó házába bé térvén első szava is a' volt, hogy a gazda hol volna, és hogy a menyetske apjához való menetét adá elő, azonal a menyetskét nyakon kapván rokojáját fel felé emelgeti, azért mondta a menyetske azt, hogy ha el nem bocsátaná, úgy pofon vágná, hogy szeme is ki ugordana, ere toppant bé Ráduly és vágta bé Szilágyi fejét pörölyel. ...”
Gombás András 1958, KART.-150

„Bátor Tamás bement a szélső házba, hát fekete gyászba vót huzva a város… egyetlen kút van itt és a sárkány lakik benne és minden nap egy szűzlányt kell neki vinni, csak úgy ád vizet. Hónap pedig a király lányár kerül a sor… egyszerre csak jön a tizenkétfejű sárkány. … Mikor összemérkőztek egy csapásra hat fejit levágta Tamás, második csapásra megint hat fejit, akkor összerogyott az egész test. … Rimánkodott az, hogy kisérje haza és amiért megmentette az életét feleségül megy hozzá."
Nagy Dezső 1951, KART.-156/B

„Krisztus, Szent Péter meg a nőuralom.
Szent Péter meg Jézus vándoroltak a földön. Mondja Péter:
-Nem jó az, hogy mindig csak a férfiak parancsolnak. Meg kellene változtatni ezt. Az asszonyok is parancsoljanak, ne csak az emberek.
- Jól van, legyen így! – mondta rá Jézus.
Egyszer beértek egy házba és szállást kértek. Az ember odahaza vót, az asszony meg a kocsmába mulatott. Az ember azt mondta:
- Adnék én szivesen, csak attól félek, ha hazajön a feleségem, megver bennünket a nyujtófával.
...
Jön haza az asszony, látja, hogy szálló van a lakáson. Elővette a nyújtófát... Utána tovább danolt és káromkodott, úgy, mint mikkor hazajött. ... Majd az asszony kiment az istállóba széjjelnézni. ... Majd ujra bement és akkor látta meg, hogy ketten fekszenek az ágyon... és újból elővette a nyújtófát... és megint csak Péter kapott.
…
- Hej uram teremtőm, változtassunk a rendszeren, had hordják a férfiak megint a kalapot, mert az asszonyok meggyilkolják az embert!"
Nagy Dezső 1950, KART.-157

„Szép kirájfi. [44.] … De ez az öreg királynak nem teccett. Aszonta az inasának, ájjon oda a gangra és a kócsjukon lessék állandóan be, hogy mit csinának. Hát ez mindig ott lesett a kócsjukon… három óriás belépett, hogy kivégzik a vőlegént meg a menyasszonyt… De az ácslegény … legyőszte a három óriást. … A fiatal nőnek az arcára cseppent a vér. Hát micsinájják vele az ácslegény, lenyalta az arcáról a vércseppet, hogy ne láccóggyon, de esztet az inas leste a kócsjukon. Ő asszonta az öreg királynak, hogy látta, hogy megcsókolta éccaka a fiatalasszonyt.[47] ..."
Voigt Vilmos 1959, KART.-195

2. Második típus: *szokásokhoz, ünnepi szokáshoz kapcsolódó cselekedetek*

A szokások, ünnepi szokások alkalmával akadnak olyan tevékenységek, amelyekben az ajtó közvetlen, vagy akár közvetett szerepet kap. A bejáratokat lezáró eszközök rendeltetésük szerint a kinti és a benti területek átjárható határán helyezkednek el, ahol különböző meghatározott íratlan szabályok mentén realizálódott szokások zajlanak. Ezek közül egyes cselekedetek elengedhetetlenül a határon, vagy kizárólag kint, vagy szükségszerűen a benti oldalon történhetnek. A vizsgált adattári szövegek között a lakodalmi szokásokban és a dramatikus játékokban találtam ilyen példákat. (2.)

Sokszor a külső térrészben *kötelező folyamatoknak, rituáléknak kell megvalósulni, amelyekkel a bejutni kívánó személyek engedélyt kapnak a belépésre*. Ilyen cselekedetek találhatóak a lakodalomi szokáskörben. Az egybekelést megelőzően a „hívogatás" a vőfély feladatai közé tartozott. Ennek jegyében a vőfély a kijelölt házaknál jókívánságokkal tűzdelt verset mondott, majd a szokásokhoz híven behívták a házba és vendégül látták. Az új életszakaszba lépő ifjú párnak – mind a társadalmi elvárások miatt, mind a jólétük varázslata végett – a jövőt biztosító rituálékban kellett részt venni. Így a násznép búzát szórt az ifjú párra, a menyasszony kezébe kalácsot, gyermeket adtak mielőtt beléptek abba a házba, ahol a házasságkötés után – a meg-/el-/át-varázsolt helyzettel megteremtett konstellációban – elkezdhették életük új szakaszát.[269] A halottas farsang során a halottat játszó személy a házon kívül a saját lábán megy, csak az ajtóban fekszik a deszkára, mivel gyakorlatilag a dramatikus játékban csak ekkor szükséges eljátszani a halottat. Ugyanakkor felmerül a kérdés: A hiedelem szempontjából van-e jelentősége annak, hogy valaki a külső térben, vagy a belső térben kerül a halott szerepébe?[270] (2.1.)

> „A lakodalom előtt 4-5 nappal hívják meg a vendégeket a vőfélyek. Minden háznál elmondja a versét.
> Dicsérjük a Jézust, édes megváltónkat,
> Adjon e hajlékba békét, nyugodalmat.
> A mi nagy Urunknak küldöttei vagyunk,
> Ez érdemes házat tiszteli általunk.
> Jelenjenek meg a hitnek láncával,

[269] Természetesen ez az átmeneti rítus része volt, de ennek elemzésére itt nem térek ki.
[270] Erre a kérdésre kutatásaim során nem kaptam választ.

Az összeköttetést a templomba hallani.
És ami azt illeti, egy kis vacsorára,
Melyre a vőlegényünk, X Y szivesen elvárja.
A meghívás után a vőfélyt behívják a házba és megkínálják. …”
Sopronyi Magda 1954, KART.-104
„Esküvő után a lakodalmas háznál a főzőasszonyok kallácssal várták az új párt. Előbb nem akarták őket beengedni. A násznép búzát szórt rájuk, a menyasszonynak a kezébe először kalácsot, majd egy gyermeket adtak. Csak azután engedték be őket a házba.”
Srutek Júlia -, KART.-54

„Halottas. »Az ajtóig megyen a halott, az ajtóban aztán a koporsóba fekszik, egy deszkára, azt négy ember beviszi. … «„
Srutek Julianna 1954, KART.-85

Az ünnepi szokások társadalmilag elfogadott menete szerint gyakran egy megszabott időtartamra, *a kint és a bent átjárhatóságára engedélyt kell kérni* a bent élőktől. Az engedély adására jogosult lakók jóváhagyása után azonban mindenféle probléma és egyéb plusz tevékenység nélkül átjárhatóvá válik a határ az adott időszakban. Ez a „szabály” is megjelenik a lakodalmi szokáskörben, hiszen a „hívogatás” alkalmával egyes versekben megjelennek ilyen irányú kérések, illetve a lakodalom során a vőfély bebocsátást kér a násznép részére a menyasszonyos és a vőlegényes házhoz. Ugyanakkor a farsangi dramatikus játékok során is megfigyelhető ez a típusú ceremónia. Mind a „Betyárfarsang”, mind a „Halottas farsang” megkezdése előtt a „szereplők” először engedélyt kérnek a háziaktól a további játékokhoz, a bemenetelhez. Abban az esetben, ha a háziak hozzájárulnak a komédiázáshoz, a játék bármely szakaszában megengedett a házból kifelé, illetve a házba befelé való közlekedés. (2.2.)

„Mikor megérkeznek az esküvőről a vőlegényes házhoz … A házba nem akarják beengedni a násznépet. ... A vőfély így felel:
Nem vagyunk mi rablók, sem török, sem tatár
Kezünk közt van egy szép mátkapár
Legyenek szívesek őket /beengedni/ befogadni
Mi sem fogunk érte adósok maradni.
Ekkor beengedték őket …”
Sopronyi Magda 1954, KART.-105

„Érkezés a menyasszonyos házhoz. … a vőfi beköszönti a népet, befogadást kér a nászseregnek. Tréfálni is szoktak, nem akarják beengedni őket … A vőfi válaszol valami elfogadhatót rá. Ezután befogadják, leültetik a nászsereget … Otán elővezeti a vőlegény népéhez (már a menyasszonyt), meg felhijja a menyasszony násznépit, hogy jöjjenek be."
Jakab Ilona 1956, KART.-79

„Betyárfarsang I. …
»Van egy korcsmáros család, zsidó család.
… Ezek bemennek egy házba, hogy engedjék meg, hogy egy kis italmérést rendezzünk, vándor kocsmárosok vagyunk.
... Két uriember bemegy uriember öltözékbe.
…egy betyár beugrik és akkor, mikor bemegyen a fokosával az asztalra csap és mondja:
Jó estét a házban, békesség az úrnak,
Többi társaim odaki mulatnak
Szeretnének ők is velem pitvorálni
A csapláros lányát velem elrabolni.
... Akkor beugrik a második betyár: Állj férrébb barátom.
... Ekkkorára beugrik a harmadik betyár. A fokosával az asztalra vág. Mi van itt, mi lesz itt.
… Ekkor bemegyen egy éjjeliőr gubában felöltözve.
… Utána bemegyen a két zsandár.
… Kivonulnak a betyárok a házból a zsandárokkal együtt.
… Ezután a család is összepakol (már a zsidó) és kivonulnak a házból. «"
Brieber István, Orsovszky István, Szerecz József 1954, KART.-89

„Halottas farsang. … A fonóba először a kéreztető ment be, aki engedelmet kért, hogy engedjék be a gyászmenetet. … Ha nem engedték be, akkor tovább mentek. De sokszor azt mondták, hogy csak akkor engedik be őket, ha rendesen viselkednek. Ha beengedték őket, akkor behozták a halottat, akit egy deszkán vittek. ..."
Brieber István, Orsovszky István, Szerecz József 1954, KART.-90

Ahhoz, hogy a ház lakói beleegyezzenek a külső térrész és a belső térrész közötti átjárásba, esetenként az érkezőknek szükségük lehet egy nélkülözhetetlen, a *belépésre engedélyt adó tárgyra*. A vizsgált példák között, szintén a lakodalmi szokásokban, bukkan fel ez a variáció, ahol a „határátlépésnek" ez egy tréfás típusa, ilyenkor kérik a „paksus"-t (marhalevelet), aminek gyakorlatilag bármilyen papírdarab megfelel és természetesen jogos engedélyként szolgál. (2.3.)

> „Lakodalmi tréfás verbuválás …- Éjfélkor a menyasszony vendégei elmennek a völegényes házhoz. … Amikor a vőlegényes házhoz érnek, a vőlegény vendégei nem engedik be az újonnan jötteket … - Hol a paksus? Ha van, bejöhetnek. Erre bemennek az épületbe, ott igazoltassák üket, mindenkinek van a kezibe egy igazolvány /egy kis darab bármilyen papír/ … „
> Jakab Ilona 1956, KART.-74

> „A menyasszonyos násznép érkezése. … Mikor megérkeznek, a vőlegény násznépe leállítja őket az ajtóba, tréfát állítanak össze, az irkezőknél egy demizson bor van, a menyasszony násznagya meg hoz egy papirost, amin ösmeretlen irás van, evvel bizonyitják, hogy ők kik. … „
> Jakab Ilona 1956, KART.-81

A határon átkelőknek, tehát a külső térrészből a belső térbe jutó személyeknek, bizonyos esetekben *a tetteik segítik előrehaladásukat*, amelyek a közösségben elfogadott variációi annak, hogy adott szituációkban hogyan viselkedjen a bejutni kívánó egyén. Szintén a lakodalmi szokások során figyelhető meg, hogy a vőfély beköszönti a násznépet a menyasszonyos, illetve a vőlegényes házhoz.[271] A beköszöntés mellett sokszor találós kérdésekre is helyes választ kell adni a násznépnek, amely segíti az „átkelés" engedélyezését. A „Lakodalmas farsangos" során a határ átlépésekor olyan „nótát" énekelnek, amelyben a két térrészt lezáró eszköz, az ajtó nyitásáról van szó – kvázi megidézik a cselekedethez szükséges történést. (2.4.)

> „Érkezés a menyasszonyos házhoz. … a vőfi beköszönti a népet, befogadást kér a nászseregnek. Tréfálni is szoktak, nem akarják beengedni őket … A vőfi válaszol valami elfogadhatót rá. Ezután befogadják, leültetik a nászsereget … Után elővezeti a

[271] Ez a beköszöntés természetesen tartalmazhatja az engedélykérést is a násznép részére, ld. fentebb.

vőlegény népéhez (már a menyasszonyt), meg felhijja a menyasszony násznépit, hogy jöjjenek be."
Jakab Ilona 1956, KART.-79

„Visszaérkezis a vőlegényes házhoz. Mikor visszairnek, a vőfi cserél a vőlegénnyel, bevezeti a menyasszonyt, beköszönti a násznépet. A násznagy is mond beköszöntőt."
Jakab Ilona1956, KART.-80

„Lakodalmas farsangos … »Nyisd ki babám az ajtót« c. nótával mentek be. …"
Szabó Tivadarné, Koczka Sándor 1954, KART.-64

Bizonyos esetekben *más jelentése van annak, ha valaki kint van, és megint más, ha valaki bent van*. Gyakran a kint negatívabb tartalommal van megtöltve, hiszen az ismeretlent, a kívülállóságot szimbolizálja. A bentről való kipenderítés pedig külön presztízsveszteséggel jár, ahogyan a menyasszonytánc kezdetén a vőfély „fenyeget" egyik versében. (2.5.)

„A menyasszonytánc kezdetén mondja a vőfély:
Csendesség, szép vendég, nem kell szimatolni
Közületek egy is ne merjen szólani
Mert még a pitvar ajtón is kívül fogom dobni
…"
Sopronyi Magda 1954, KART.-106

A belső tér elhagyásához – amely például a lakodalmi szokások során többlet-tartalommal bír – olyan rituálék kapcsolódhatnak, amelyek *a személyek eltávolítását segítik a belső térből a külső térrészbe*, így az elköszönés egy metódusát, továbbá egy életszakasz megünneplésének lezárását segítik elő, amikor a haza induló násznépet a zene kíséri ki. (2.6.)

„A menyasszonyos ház vendégeinek hazatérése. …Mikor indulnak haza, a zene kikiséri őket. … „
Jakab Ilona 1956, KART.-82
„Lakodalom végzése. Világos reggel és véget a lakodalom, akkor még megkinálják a násznipet, a zene kikisiri őket, szétmnennek."
Jakab Ilona 1956, KART.-83

Az illem szokásait külön területként vizsgálom (ld. később), mégis az ünnepi szokások leírásaiban sokszor felfedezhetünk alapvető, a közösség által elfogadott viselkedésbeli szabályokat, amelyeket itt említek. Így ide lehet sorolni *a köszönési módokat, a beköszönő verseket, az engedélykéréseket, a csengő használatát, vagy akár a kopogást* is. (2.7.)

„Lakodalom. … A meghívást a vőfély végezte, már két-három héttel előbb úgy, hogy végig járta a meghívandókat és verselve meghívta őket: Szerencsés jónapot, / Ezen ház lakójának …"
Brieber István, Orsovszky István, Szerecz József 1954, KART.-92

„Betyárfarsang I. »…egy betyár beugrik és akkor, mikor bemegyen a fokosával az asztalra csap és mondja:
Jó estét a házban, békesség az úrnak,
Többi társaim odaki mulatnak
Szeretnének ők is velem pitvorálni
A csapláros lányát velem elrabolni.
... Akkor beugrik a második betyár: Állj férrébb barátom.
... Ekkkorára beugrik a harmadik betyár. A fokosával az asztalra vág. Mi van itt, mi lesz itt. … «"
Brieber István, Orsovszky István, Szerecz József 1954, KART.-89

„Lakodalmas farsangos. … »A vőfély beszól, hogy be szabad-e menni, papot, tanítót os vittek; a pap esketett.« …"
Koczka Sándor 1954,KART.-62

„Koldus farsangos … Az ajtó előtt csengetnek és egy belöki a targoncát a bentülőkkel. …„
Szabó Tivadarné, Koczka Sándor 1954, KART.-65

„Betlehemes játék. …
Kívülről kopogás. A háziak felelnek: Lehet!
..."
Erdész Sándor 1957, KART.-123

A két különböző szubjektivitású térrész közötti átjárható határ tehát eltérő típusú, intenzitású jelentőséggel bír, ez az esszencia azonban előfordul, hogy *tréfa tárgyát is képezi* és vidámsággal is párosul. Erre példa a Betlehemes játékok egyik jelenete, amikor az öreg nem találja a kilincset. (2.8.)

„Betlehemes játék. …
Kívülről kopogás. A háziak felelnek: Lehet!
…
Ip.: Gyere be öreg, hozd be a fejed, a holló verje ki mind a két szemed!
Öreg: Nem lelem az ajtókilincset!
I.p.: Sarka fele öreg!
Öreg: Mátészalka fele?
I.p.: Nem nem öreg, sarka fele, mi is ott jöttünk be!
Öreg: Hej, megvan mán! /Bejön/
...
/Az ének végén eltávoznak./”
Erdész Sándor 1957, KART.-123

3. Harmadik típus: *illem által meghatározott cselekedetek*

Az ajtóval koherens *illem* által meghatározott cselekedetek nem csak a szokások leírásaiban jelennek meg, hanem feltűnnek a hétköznapokat megörökítő szövegekben, történetekben továbbá a mesékben is. (3.)

Az adattári szövegek között van olyan, amely tanúsítja, hogy a tánciskolák tananyagához szorosan kötődött az illemtan. Ennek okán tanították, hogy belépés előtt kopogni kell, majd ezt követően mi a megfelelő viselkedési forma, mikor és hogyan kell köszönni. Továbbá egy történet cselekménye során a belépés utáni köszönésből ered a történetben kibontakozó probléma. Mindemellett a mesék világában, jelen esetben egy konkrét, az adattárban őrzött mesében sorsfordítóvá válik, hogy a házba lépés után hogyan köszön a főhős, a kiskondás. Feltételezéseim szerint az utóbbi mesében szereplő példa is a valós életből eredeztethető és jelenlétével erősíti a házba lépés cselekedetének jelentős szerepét. Összességében tehát mindhárom esetben fontos, hogy a szereplők *belépnek egy házba, a külvilág és a ház belső terének határára kerülnek, ami meghatározott viselkedésmintákat követel a társadalmi normák, elvárások alapján*.(3.1.)

„Tánciskolába 17-19-en voltunk 18 éves körüliek. Tarnóczi Mihály vót a táncmester. Igen derék ember vót. Tanított bennünket hogyan viselkedjünk. Ha bemegyünk valahová, kopogjunk, három pacilépés előre és köszönni kezicsókolom. …”
Szabó Tivadarné, Csikvár József 1954, KART.-70

„A király három lánya, akik az ördöghöz jártak. … [a kiskondás a túlvilágon]… megtalált egy kis viskót. Egy kis mécses pislákolt benne. Bemegy a gyermek beköszön: Jó estét, öreganyám! ... Megint lát egy kis kunyhót. Na, oda is betér a fattyú gyerek. Azt mondja Jó estét öreganyám! Jól jártál, hogy öreganyádnak szólítottál... Mikor átért az erdőn, ott is látott egy kunyhót. No, bemegy oda is: Jó estét kedves öreganyám! Jó estét neked is gyermekem, jól tetted, hogy öreganyádnak szólítottál...”
Knézy Judit 1959, KART.-176/B

„Ugy beszélték meg, hogy ugy köszöntik: »A legnagyobb egészség és szerencse találja a főszolgabíró urat és kedves családját!« És erre mindenkinek helyeselni kellett. De amikor bementek, a kisbíró prüszentett egyet, nekiestek, erre ő azt mondta: »Ejnye a menykő üsse meg a családját!« A többiek ezt is helyeselték, aztán ezért haza kellett szaladniuk.”
Voigt Vilmos 1959, KART.-190/B

4. Negyedik típus: *a hiedelmen alapuló cselekedetek*

Az ajtó környezetében történő, *hiedelmen alapuló cselekedetek* bizonyítják a határ egyik elengedhetetlen, azonban a racionálistól eltérő dimenzióját, ahol funkciójából eredő jelentősége, tulajdonságai különösen felerősödnek és további szignifikáns szereppel ruházzák fel. (4.)

Az ajtóval koherens, *szerencsét biztosító hiedelmekre* példa, amikor egy jelentőséggel felruházott tárgynak az elhelyezését az ajtóhoz viszonyítják, illetve amikor meghatározó, hogy újév első napján férfi vagy nő lép be a házba. (4.1.)

„Karácsonyi asztal. … Egisz kenyeret tesznek az asztalra, a vágás a fal felé fordítva, hogy el ne menjen. …”
Jakab Ilona 1956, KART.-76

„Ha újév első napján férfi lép először a gazda házába akkor az az év szerencsés lesz a gazdára nézve. Ellenben a nő szerencsétlenséget hoz. …”
Tóth Illés 1922, KART.-160

Vannak esetek, amikor *a jó egészséget védik* az ajtóhoz kötődő tilalmakkal, például sötétedés után nem jó kivinni a házból a szemetet. (4.2.)

„Házkörüli tilalom - szemét kiöntése - Ha leszáll a nap, szemetet nem jó kivinni vagy vizet kiönteni, a családfőt viszik ki a házból.”
Szabó Erzsébet 1959, KART.-224

Jóslás is kötődhet az ajtóval kapcsolatos cselekedetekhez, annak eszközévé is válhat. Az egyik ilyen legáltalánosabban ismert jóslást megtaláltam az adattári szövegek között, miszerint, ha valaki a könyökét az ajtóba vágja, akkor számíthat rá, hogy vendég érkezik a házhoz. (4.3.)

„A könyököm, ha az ajtóba vágom vendég jő.”
Fábián Dániel év ismeretlen, KART.-164

Az ajtó a „megfelelő” cselekedetek hatására *felfedi az ártó szándékú személyt*. Az adattári szövegek közül erre példa, amikor a csecsemő „megverődik”. Ebben az esetben, a hiedelem szerint a megoldás, ha az ártó személy kilétét felfedik, így ennek érdekében „öntik”, aminek következményeként megjelenik az ajtóban. (4.4.)

„»A rossz rá jön, ha foga jön, lázas bele. Kis szeme fennakad, kimered, mintha csak meghalna, olyan. Aztat öntik. Aztán meg az olyat, aki megijed, az olyat. Megöntöttem – valakit – aztán akkor büjtöt fogadtam kilenc napot. Legkisebb fiát is megöntötték: Az ugy kiömlött ahogy megverte: az ajtó is kiömlött meg ott állott a buglyás cigányasszony. A férje utána szaladt a cigányasszonynak, vágott a hajából, megfüstölték vele /Miről tudták, ill. sejtették, hogy megverődött?/ Kimeredt az ölembe, ahogy szoptattam.«”
Oláh Andor 1952, KART.-26

A változatos hiedelemvilágban arra is lehetőség van, hogy az ajtó *bizonyos hatásokat megsemmisítsen*, így a többleterőkkel bíró tárgyaknak a „bűverejét” likvidálni tudja. A szövegek közti példák alapján a „verődés”, „szemverés” ellen használt szenesvizet az ajtó sarkára öntötték, mert így tudták biztonságban a szenesvíz „erejét”. (4.5.)

„Verődés. »Elindult egy asszony Szép Szüz Mária az úr Jézust a karjára vette magával vitte három szentet megtalált ő letette csókolta elvette úgy használjon a rád való olvasásom mint az úr Jézus Krisztusnak a Jordán vizébe való megkeresztelése Ámen. Ezt is háromszor mondjuk és szenesvizet csinálunk.« Mindig, mikor elmond egyet-egyet egy-egy szenet belehajít a csészébe. »Mikor végzünk megitatjuk a vízbül.« /Meg is mossák vele?/ Megmosni nem kell. /Hova öntik ki?/ Az ajtó sarkára szoktuk önteni a vizet.”
Oláh Andor 1952, KART.-32

„Szemverés gyógyítása /szenesvízzel/ … Abból a vízből kell a beteget megmosdatni és inni is kell belőle. Aztán az ajtó sarkához öntik, hogy ne ártson senkinek.”
Erdész Sándor 1950, KART.-42

A hiedelem-leírásokban *a hiedelemlények ugyanazon eredeti funkció szerint is használják* az ajtót, mint a hétköznapi életben az emberek. Így tett a leírások szerint a garabonciás és a garabonciás asszony is. (4.6.)

„A garabonciás tejet kér. … Aztán nagyon megszomjazott, vagyis éhezett, oszt bement Pelei Jánosnál. … Akkor elment Barabás Jánosnál. …”
Erdész Sándor 1957, KART.-134
„A garabonciás asszony. … Majd aztán mikor ment, estefele vót az üdő, látott egy kis háznál, hogy világ van. Oda bement. … Kért szállást. …”
Erdész Sándor 1957, KART.-135/B

Az ajtó – az említett térrészek között – olyan határt biztosít, amellyel *a ház belső terét védelmezni* lehet a természetfeletti lényekkel szemben, tehát oda nem jutnak be, nem tudnak behatolni. Ezek között a természetfeletti lények között lehetnek ártó személyek, hangok, árnyékok, ahogyan az az alábbi példákban olvasható. (4.7.)

„A lányt elragadják. … El is vitte haza. [a sapkát] Mikor hazaért, akkor a konyhaajtóhoz ugy odavágtak egy káposztás követ, hogy összetört az összes ajtó. De mán az ablakon kérték a sapkát, hogy hozd ki! De mán nem merte kivinni a jány a sapkát, Hát osztán vagy három nap, három iccaka mindig zaklatták a sapkáért. Látni nem láttak senki semmit. Csak kérték a sapkát, hogy hozza ki! ...”
Erdész Sándor 1957, KART.-136/A

„Babonás történetek - »a tudományt nem gyakorló büntetése« - Ottan vót egy asszony gyerekágyat feküdt. A cselédség este bejött osztán hát, bemegy az ura, de nincs a felesége bent. … Aszt mondta, hogy beszoltak az ablakon: Mari, gyere ki mert megdöglik a tehened. ... Egyszer éjjel az urammal kimentek és látyák hogy jön egy fejércseléd. Aszt mondom az uramnak, mert én is kimentem, az intézőné lehet, aki meghalt. ... Reggel kérdezték, hogy hol járt. Aszongya az istállóajtóban felkapták és csak vitték-vitték a bányába ... „
Szabó Erzsébet 1959, KART.-232/B

„Árnyék a falon. ... Hát isztán mán nem menszkáltunk sehova. Azt monygya a cimbora, mikor bementünk, hogy mán ü innen nem megyen haza. Pedig az soha nem filt. ...”
Erdész Sándor 1957, KART.-126

A külső és belső tér közötti *átjárható határ lezárását* – a „természetfeletti”, összességében a gonosszal ellen – meghatározott cselekedetek szerint egyszerű halandó is megteheti. Erre példa, amikor fokhagymával rajzolnak három keresztet a homlokfára. (4.8.)

„… A homlokfára 3 keresztett tett a gazda, fokhagymával, hogy a boszorkány be ne menjen a házba. Ez arra vót jó, hogy meg ne rontsa a tehenet, el ne vigye a tejit.”
Jakab Ilona 1956, KART.-77

Bizonyos esetekben a két térrész közötti átjárható *határ nyitása-zárása befolyásolja a természetfeletti lények csatározását.* (4.9.)

„Egy asszony ó, nem érkezett nappal kenyeret sütni, hát este fűtött. Az ajtót pedig nyitva hagyta. Akkor is zivataros idő volt. Majd egy öreg ember, tele sebekkel,

véresen bement hozzá. Az asszony megijedt. Azt mondta az ember: »Hallod, te miattad mit szenvedtem. Tanuld meg, hogy ha éjszaka fűtöl, akkor az ajtót zárd be.« Ha nem ment volna ki világosság, akkor nem tudtak volna legyőzni, de így levertek. Az asszony úgy megijedt, hogy néhány nap múlva meg is halt."
Erdész Sándor 1958, KART.-144

Két konkrét adattári példa bizonyítja, hogy a hiedelem szerint a két térrész közötti *átjárható határt a természetfeletti lények, erők is le tudják zárni természetfeletti módon*, így az élő személy nem tud átjutni a határon. A szövegrészlet szerint ez gyakorlatilag a természetfelettiek büntetése a kíváncsi halandóval szemben. (4.10.)

„… úgy hogy éjfél körül tartott hazafele. Látja, hogy a feszületnél ott imádkozik valaki. … Elhatározta, hogy megnézi ki az, és akkor megszólítja. Odament, nézi, de nem látott arcvonást. Aztán tovább ment. Hátranézett, hát az alak felállt, de akkor már iszonyú magas lett. Ricu ment elől, az alak 7-8 lépésnyire utána. ... A ház udvarából látta, hogy az alak a temetőbe ment. Mikor megfogta a killincset, akkor nagy félelem ereszkedett rá, amit a halott eresztett rá. Nem tudott bemenni. Majd az apja belülről ki szólt, hogy te vagy az, akkor benyitott, de a nagy félelemtől csak beesett. Mikor magához tért, azt mondta neki a nagybátyja, Te láttál valamit! - Láttam! ..."
Erdész Sándor 1958, KART.-145

„Boszorkányzaj éjfélkor. … Mán nem bírtam hallgatni, mert mán az izgatottságtul is felálltam, és elmentem az ablakra dörömbözni az édesanyámnak. Az édesanyám nem akart felkelni, vagy nem tudott, de nem nyitotta ki az ajtót. Hát mán nem bírtam, elmentem az ajtóhoz. Dörömböztem annyira, hogy mán-mán majdnem betörtem az ajtót. Mikor majd az a zaj elmulott, akkor édesanyám kinyitotta az ajtót és én beestem az ajtón háttal. ..."
Erdész Sándor 1957, KART.-128/B

„Történet a geszterédi Uszulyról. … Hát mikor megyen befele, az ajtón aszmonygya, zárjátok be az ajtót, be ne jöjjön ez az ember, mert az szúrta meg a sóderomat! - aszmonygya. …"
Erdész Sándor 1957, KART.-124

A két térrész határa olyan hely, ahol kivételes, a halandó ember számára érthetetlen dolgok is megtörténhetnek, ilyen például, amikor az ajtóban a túlvilágról visszatért személyek, *halottak alakjai megjelennek*. (4.11.)

„…mitől ijett meg. Károly fia barátja meghalt. Károly: »Ez az Ogardi /a meghalt fiú/ a kisajtóban mindig elibém áll.« »Csak annyira volt a fiú elcsihésedve, hogy éjjel aludni se tudott már.« Megöntötték. Sokára ömlött ki, de végül kiömlött az Ogardi fiú. »Rongyba kötöttem /az ónalakot/ oszt a nyakába akasztottam a fiúnak. «Aztán bátran ki mert menni éccaka is akárhova. Addig meg »olyan félős volt, rettegős…«"
Oláh Andor 1952, KART.-29

Mindamellett hogy az ajtó, mint határ a természetfeletti megjelenését biztosítja, *a természetfeletti átváltozását is lehetővé teszi*. Erre példa a kovács felesége, aki lóvá változott, illetve amikor egy halott személy lelke pucér testdarabokból egy egész pucér testté állt össze. (4.12.)

„kovács felesége lóvá változott. Ezt egy embertül hallottam, aszmonta, hogy Semjénbe történt. …Oszt a szóga mikor lefeküttt este, hát az asszony bement, vót ott felakasztva bent egy kantár, rendesen mindig hozzávágta a szógához. … Akkor, mikor az asszony ment vóna befele, ü is hamar hirtelen lekapta a kantárt oszt hozzávágta az asszonyho. Az asszonybul lett egy lu. Este vót. Akkor bemegy a kovácshoz, asszmonygya. Hát jött is a kovács minygyán bevasalta a lovat. ... „
Erdész Sándor 1957, KART.-130

„A padlásról kiátottak neki: - Mehet? / - Jöhetsz, csak a rántottámba ne ess! Erre a padlásról egy pucér félláb leesett. Megkapta és az ajtó sarkába vágta. / - Mehet? / - Jöhetsz, csak a rántottámba ne ess! / - Akkor leesett egy másik láb is. Ezt is megkapta és odavágta a sarokba, hát vigyázba állt a két láb. A legközelebbi "jöhetsz"-re egy derék test kéz nélkül esett le. Odavágja a sarokba, hát a lábakra állt a test. Majd a kezek gyöttek le hasonló módon. Azt is odavágta, rátapadtak a törzsre. Majd leesett a szemérem f...a tököstől, odavágta; a helyire ugrott az is. Végül a fej esett le, odavágta, rápattant a testre. És egy pucér emberré vátak a tagok. … a pucér ember rögtön hamuvá vált, a lelke meg kirepült fehér galamb képében…"
Nagy Dezső 1951, KART.-156/C

A természetfeletti megjelenése, átváltozása mellett az ajtó lehetővé teszi a *természetfeletti, túlvilági lényeknek, személyeknek, hogy területükön fizikálisan érintkezzenek élő személlyel*. Így történt, hogy Gilányi Éva szelleme az ajtóban fekvőt „segberugta", illetve az ajtóban fekvő, kutyává változott komát indokolatlanul bántották, ezért bosszúból a bántalmazó az ajtón beesve „meghalt". (4.13.)

> „Gilányi Éva szelleme. … Idesanyám szoptatta a gyermeket, hajjam hogy recseg a kürtő, ottan lomotolt a spórajtón. … Imádkozott idesanyám. Ü oszt akkor elment. Elment át a szomszédba, ott meg keresztapámék laktak. Osztán nyári üdő vót, osztán keresztapám a küszöbön fekütt a pitarajtóba, ... Felkelt, kiment, majd vissza, megint lefekütt, oszt ahogy lefekütt, a lábát felhúzta, mint szokás, az ember összehúzza a lábát, ugy fekütt. Akkor jött kifele Giványi Éva, oszt jól segberugta. ..."
> Erdész Sándor 1957, KART.-133

> „A koma kutyává változott. … Osztán mikor hazament a gazdánál, ... egy nagy fejér kutya ott ült a gangon. Arra ü meg odahuzott a kutyának. Hát a kutya nem bántotta ütet, se nem ugatott. ... hazajött, oszt mikor ment az ajtón, beesett. Meghótt. Ott az ajtón bebukott, oszt meghót. Nahát, mit csinájjék vele, feltették az ágyra, ... aztán ment az annya, hogy megyen harangoztatni... jön rá szembe a komja... hová megyen komámasszony? - Megyek aszmonygya kopórsót venni, meghalt ez az ember... Ah, nem halt a meg! Mennyünk csak aszmonygya megnizni! ... hát látja, hogy ott fekszik az ágyon meghalva. Kapta, oszt jól pofonvágta. Erre oszt megmozdult… Akkor oszt monygya neki, látod, látod koma, hogy jártál. Én téged nem bántottalak, mikor ott vótam az ajtóba. Jót rámhúztál az ostorral! Akkor tutták meg oszt, hogy kutya vót..."
> Erdész Sándor 1957, KART.-132

5. Ötödik típus: *a nem hiedelmen alapuló népi gyógyászathoz köthető cselekedetek*

A népi gyógyászat evidens módon magába foglalja a természetismeretet, így a tapasztalatokból eredeztethető cselekedeteket is, illetve a hitvilágot, amely tartalmazza a racionális magyarázatok hiánya miatt előkerülő irracionális, hiten alapuló gyógyító tevékenységeket. Mivel az előző részekben foglalkoztam a hiedelmekkel, így oda soroltam a hiedelmeken alapuló népi gyógyászatot is. Azonban a megvizsgált adatok között olvasható

egyetlen olyan eset, amely annak ellenére, hogy csak közvetett kapcsolatot mutat az ajtó és a gyógyítás között, mégis a *nem hiedelmen alapuló népi gyógyászathoz* sorolható. (5.)

Ennek az egyetlen példának a során az ajtó fizikai tulajdonságai miatt a hozzá kapcsolódó tárgyak egyikét, az „ajtóra való kendőt" használják fel a gyógyításhoz. (5.1.)

> „Kijön a méhe" … „»Ha nagyon is ki van dagadva« az előesett méh, akkor »ajtóra való kendőt kérek, és mint a lábszárcsavart becsavarom és úgy visszateszem, ahogy fordítom befele azt a csavart, úgy fordítom mindig lefele« a kendőt."
> Oláh Andor 1952, KART.-28

6. Hatodik típus: *a munkafolyamat során kialakuló cselekedetek*

Az adattári leírásokban megjelenő *munkaalkalmak* során szintén egyetlen közvetett példát találtam, amelyben az ajtó megjelenik. (6.)

Ebben az esetben is az ajtó fizikai tulajdonságai miatt kerül előtérbe, hiszen egyes részei bizonyos munkákat elősegíthetnek. Így például: az ajtó sarkába bevert szegre madzagot lehet akasztani, ami jól jön a dohánnyal kapcsolatos tevékenységek során. (6.1.)

> „Csomózás a lakóházban: az ajtó sarkába be van verve egy szeg, erre akasztják a madzagot, amire fel van fűzve a dohány, és csomózáskor erről húzgálják le."
> Nagy Dezső 1950, KART.-1

7. Hetedik típus: *a játékok alkalmával létrejött cselekedetek*

A közösségi alkalmak egyik típusa mind a felnőttek, mind a gyerekek részére a különböző szituációkban megjelenő *játékok*. A játékok között fellelhető cselekedetek között pedig találhatunk olyan példákat, amelyek közvetetten kapcsolódnak az ajtóhoz. (7.)

Az ajtó *alapfunkciója miatt egyes játékok valós részévé vált*, erre példa az ajtó elé feszített zsineg a csomózóban. (7.1.)

> „Játékok a csomózóban:
> … Zsineget feszítettek az ajtó elé belülről meg hajtották őket kifelé azt estek egymás hegyibe, csomóba. Azt ütötték őket."
> Nagy Dezső 1950, KART.-6

Az ajtó *fizikális tulajdonságai miatt egyes játékok valós részévé vált*, például el lehetett mögé bújni. (7.2.)

„… Kenyérsütés játék. … 1 állott az ajtó mögé az vót a kemence …”
Nagy Dezső 1950, KART.-138

Továbbá *alapfunkciója miatt egyes játékok vélt részévé válhatott*, mint ahogyan azt az alább felsorolt gyerekjáték, munkaalkalmak során játszott játék, illetve a találós kérdés is mutatja. (7.3.)

Gyerekjáték szövege
„Ajtó-ablak nyitva van
Bejöhet akárki,
És egy nagyot dobbantott
Bejött Mari néni.
Hej Mari néni
Fényes nappal almát lopott
Tessék meghajolni.”
Jakab Ilona 1956, KART.-71/A

„Mikor csoportba aratnak pihenés közben, vagy mikor esős idő van ezt szokták játszani. Még ma is. Egy fiút és egy leányt beöltöztetnek vőlegénynek és menyasszonynak. A vőfély adja össze őket e szavakra.
…

Na, de azért házatokban legyen temérdek a vagyon
Hogy mikor kimentek belőle semmi se maradjon.”
Sopronyi Magda 1954, KART.-103

találós kérdés „Annyi helyen forog, mint az alma, ha leesik, akkor mint egy marha /ajtó/”
Horgos Lajos 1954, KART.-87

Az adattárban található ajtóval koherens szövegrészletek elemzése során kialakult struktúra rávilágít az ajtók tulajdonságainak, szerepeinek sokoldalúságára. A felállított rendszer átlátható vázát, összefoglalását a következő táblázat tartalmazza:

<table>
<tr><td colspan="3">Az ajtó többlethatásköre, tulajdonságai</td></tr>
<tr><td colspan="3"></td></tr>
<tr><td colspan="3">1. Az ajtóhoz, mint térelemhez kapcsolódó általános cselekedetek, amelyeknek az általánostól eltérő következményei vannak</td></tr>
<tr><td>1.1.</td><td colspan="2">vagyoni értéket képvisel</td></tr>
<tr><td>1.2.</td><td colspan="2">„kiad” valakit</td></tr>
<tr><td>1.3.</td><td colspan="2">(új) információkat tár fel</td></tr>
<tr><td colspan="3"></td></tr>
<tr><td colspan="3">2. Ünnepi szokások, amelyekben szerepet kap az ajtó</td></tr>
<tr><td>2.1</td><td rowspan="8">olyan határt biztosít,</td><td>amely előtt, azaz kint történnie kell valaminek, mielőtt a bejutni kívánó személyek a ház belső terébe lépnek</td></tr>
<tr><td>2.2.</td><td>ahol a kint és a bent átjárhatóságára engedélyt kell kérni a bent élőktől</td></tr>
<tr><td>2.3.</td><td>ahol a kint és a bent átjárhatóságának az engedélyezéséhez egy meghatározott tárgy szükséges</td></tr>
<tr><td>2.4.</td><td>ahol a kint és a bent átjárhatósághoz olyat kell cselekedni az átkelőknek, amely segíti az átkelést</td></tr>
<tr><td>2.5.</td><td>ami miatt a kint és a bent különböző jelentőséget kap</td></tr>
<tr><td>2.6.</td><td>ahol a belső térrészből való eltávolítás megtörténhet</td></tr>
<tr><td>2.7.</td><td>ahol megjelenik az illem (tehát megjelennek a társadalmi normák, elvárások)</td></tr>
<tr><td>2.8.</td><td colspan="2">lehet tréfa tárgya</td></tr>
<tr><td colspan="3"></td></tr>
<tr><td colspan="3">3. Az illem által szabályozott cselekedetek, amelyek az ajtóhoz köthetőek</td></tr>
<tr><td>3.1.</td><td colspan="2">olyan határt biztosít, ahol megjelennek a társadalmi normák, elvárások</td></tr>
<tr><td colspan="3"></td></tr>
</table>

4. Hiedelmen alapuló cselekedetek, amelyekben szerepet kap az ajtó		
4.1.	szerencsét befolyásol	
4.2.	egészséget befolyásol	
4.3.	jósol	
4.4.	megmutatja az ártó személyt	
4.5.	megsemmisít	
4.6.	hiedelemlények egyszerű fizikai tettének helyszíne	
4.7.	két térrész közötti átjárható határ lezárását teszi lehetővé,	ahol a ház belső tere védett a természetfeletti lényektől, oda nem tudnak behatolni
4.8.		természetfeletti módon élő személy által
4.9.		ahol a nyitás-zárás befolyásolja a természetfeletti lények csatározását
4.10.		természetfeletti módon két térrész közötti átjárható határ lezárását teszi lehetővé természetfeletti módon
4.11.	természetfeletti megjelenését	teszi lehetővé
4.12.		és átváltozását teszi lehetővé
4.13.		teszi lehetővé és fizikális érintkezését élő személlyel
5. Az ajtóhoz közvetetten kapcsolódó, nem hiedelmen alapuló népi gyógyászat		
5.1.	fizikai tulajdonságai miatt bizonyos gyógymódoknál felhasználják a hozzá kapcsolódó tárgyak egyikét	
6. Az ajtóhoz közvetetten kapcsolódó munka		
6.1.	fizikai tulajdonságai miatt egyes része bizonyos munkákat segít	
7. Az ajtóhoz közvetetten kapcsolódó játékok		
7.1.	alapfunkciója miatt egyes játékok valós részévé vált	
7.2.	fizikális tulajdonságai miatt egyes játékok valós részévé vált	
7.3.	alapfunkciója miatt egyes játékok vélt részévé vált	

Az ajtó környezetében történő cselekedetek vizsgálata során egész tárháza nyílik meg azon tulajdonságoknak, amellyel rendelkezik. E tárgy közvetett és közvetlen jelenléte, effektusa egy-egy cselekedetben, szituációban igazolja ennek az egyszerű építészeti elemnek a többlethatáskörét, hiszen alaprendeltetésén túl jóval több funkciót, mellékfunkciókat lehet megállapítani, mint ahogyan az a táblázatban is olvasható.

A nyílászárók, mint térelemek több mindenre hivatottak, számos különféle alkalommal és céllal használja őket a parasztság. Ahogyan Gráfik Imre fogalmaz *„a tárgy… által hordozott jelentéstartalom összessége csak az érintett személyeknek, a közösség tagjainak az adott tárggyal szembeni magatartásából, viselkedéséből állapítható meg”*.[272] A felsorolt példák alapján az ajtó társadalmi hatása vitathatatlan, hiszen mind alapfunkciója, mind az úgynevezett mellékfunkciói a társadalmi cselekedetekben figyelhetők meg. Ahogyan az ajtó használatára hatással vannak a körülötte történtek, ugyanúgy az ajtó is hatással van a történésekre funkciói és tulajdonságai által.

Mivel az adattári szövegek típusait, tehát a gyűjtött anyag tárgyát alapvetően az adott kor néprajzi kutatásainak „divatja” határozta meg, így nem mondható el, hogy minden témakört arányosan kutattak. Ebből következik, hogy az itt tapasztalható arányok az ajtó valós használatával, plusz funkciójával párhuzamba nem vonhatók, hiszen ahhoz az összes Szabolcs-Szatmár-Bereg megyére vonatkozó, fellelhető adatot meg kellene vizsgálni, és feltehetőleg ez sem fedné a teljes valóságot, elvégre nem létezik egy adott korszak, társadalmi réteg teljes vizsgálata, átvilágítása. Mégis fontos a célként kitűzött adattári szövegek vizsgálatát elvégezni – tehát az adott merítést elemezni –, hiszen ezek a következtetések nem kizárólagosak, nem teljes képet nyújtanak, de a kerek egészhez kétségtelenül hozzájárulnak adataikkal.

Az ajtó legtöbb plusz tulajdonsága a hét cselekedettípus közül a hiedelmek és a szokások között található. További jellemvonásokat fedezhetünk fel az általános cselekedetek és a játékok több leírása között, míg az illem, a nem hiedelmen alapuló népi gyógyászat, a munka területén csak egy-egy példa hordoz további attribútumokat. Ezek az arányok azt mutatják, hogy az ajtó többlet hatáskörét annak köszönheti, hogy határt biztosít két jelentőséggel felruházott térrész között.

A hiedelmek területén jelentős a természetfeletti lényektől való szorongás, ami az abba vetett hitet eredményezi, ami szerint a ház, a belső tér bizonyos cselekedetekkel védelmezhető és távol tartható az ismeretlentől, a félelmetestől. Mivel az ajtó és környezete az átjárható,

[272] Gráfik I. 1998. 89. Míg Gráfik Imre ezt a megállapítását a tárgyra és annak díszítményére, díszítményrendszerére értette, addig ez az állítás csak magával a tárggyal kapcsolatban is helytálló.

többletjelentéssel bíró határon helyezkedik el, így plusz erővel, képességekkel van felruházva, ami miatt egyéb hiedelmek színterévé is válik.

A szokások elemzése során kirajzolódó tulajdonságok szintén az ajtó határ jellegének köszönhetőek. A ház belső terének védelme, a territoriális hatalom által alkalmazható szabályrendszer létjogosultsága mind a biztonságérzetet erősíti. Ennek gyakorlati, mindennapi megnyilvánulása az adott társadalmi réteg tagjai között közös és ismert, azonban íratlan szabályok szerint meghatározott formulák alapján történnek a mindennapok és az ünnepnapok során is.

Az általános cselekedetek, illetve a játékok szövegrészleteinek analízise rámutat, hogy ezen szituációk alkalmával mind a határ jelleg, az alapvető funkció és a fizikai tulajdonságok előtérbe kerülnek. Míg az egy-egy példával rendelkező illem területén határ funkciója a jelentős, addig a nem hiedelmen alapuló népi gyógyászat és a munka szituációiban a fizikai tulajdonságok a kiemelkedőek.

Az elemzett szituációk bizonyítják, hogy az ajtó funkcióiból eredően számos cselekedettel kapcsolatban áll és sok esetben befolyásolja is azokat, nem csupán a leírásokban feltűnő helyzet meghatározó elem. Következésképpen a cselekedetekre fókuszálva a tettek fokozatai is egyedi struktúrát konstruálnak, melynek hat – az ajtótól különböző távolságot eredményező – szintje van:

1. *ajtó felé fordulás*
2. *áthaladás*
3. *ajtóban tartózkodás*
4. *ajtó érintése*
5. *ajtó nyitása*
6. *ajtó mozgatása*

Az elemzett szövegekben elkülöníthetünk olyan cselekedeteket, ahol már *az ajtó felé fordulás*, az irány is jelentősséggel bír, hiszen a karácsonyi asztalon elhelyezett kenyérnek is esszenciális szerepe van.[273]

Míg az ajtó felé fordulásra, fordításra jelen esetben csak egy példát találtam, addig *az ajtó megközelítése, illetve az ajtón áthaladás* a példák egyharmadát teszi ki, ami az ajtó természetes alapfunkciójából ered. Ez az alapfunkció olvasható például azokban az esetekben,

[273] KART.-76 – ld. a mellékletben

amikor a csendőrök bemennek a szegény ember házába[274]; a vőfélyt a hívogatás során behívják[275]; a már engedélyezett farsangolás során maskarások lépnek a belső térbe[276]; vagy a hiedelmekre gondolva: nem mindegy, hogy újév első napján férfi vagy nő érkezik először az otthon terébe.[277]

A következő fokozat, amikor *az érkező személy az ajtóban tartózkodik*, ami lehet „önálló" cselekedet, vagy az áthaladást megelőző szituáció. Mindenesetre a látott, halott információk, események valamilyen szinten megváltoztatják a szituációk menetét. A felsorakoztatott adattári szövegek közül az ajtóban tartózkodást a következők prezentálják: Bereg Náni édesanyja az ajtóból nézi, hogyan kísérik gyermekét a zsandárok[278], szeretője az ajtón hallgatja vallatását[279]; Pipacs Sándor az ajtóba érve látja meg, hogy felesége megcsalja[280]; a király inasa a kulcslyukon leskelődik[281]; a lakodalom során az ifjú pár nem mehet be a házba addig, míg búzát nem szórnak rájuk, illetve a menyasszony kalácsot és gyermeket nem fog a kezébe, ölébe[282]; a rontás hárítás során a „rontó" az ajtóban tartózkodik[283]; illetve előfordul, hogy a természetfelettiek nem engedik be az ajtón a befelé haladó, „menekülő" személyt.[284]

Az ajtó felé fordulás, az ajtóban tartózkodás, illetve az áthaladás mellett fontos az ajtó érintésére is kitérni, amely a hiedelmek területén válik relevánssá: ha valaki beveri a könyökét az ajtóba az vendég jövetelét jelzi[285]; a „verődés", „szemverés" elhárítását segítő szenesvíz „erejének" megsemmisítése csak úgy lehetséges, ha az ajtó sarkára öntik.[286]

Ugyanakkor az ajtó nyitása is szerepelhet egy-egy szituációban, mint például a betyár vigéckedése során, amikor a babáját arra kéri, hogy nyissa ki rá az ajtót, hadd tudjanak bemenni a zsandárok.[287]

A fokozatok legvégén az ajtó mozgatása, ellopása is a cselekedettípusok egyike, az erre talált egyetlen példa, amikor Kovács János Batári Jánostól kunyhóajtót lopott.[288]

[274] KART.-159 – ld. a mellékletben
[275] pl.: KART.-104 – ld. a mellékletben
[276] pl.: KART.-85,89,90 – ld. a mellékletben
[277] KART.-160 – ld. a mellékletben
[278] KART.-182 – ld. a mellékletben
[279] KART.-183 – ld. a mellékletben
[280] KART.-5 – ld. a mellékletben
[281] KART.-195 – ld. a mellékletben
[282] KART.-54 – ld. a mellékletben
[283] KART.-26 – ld. a mellékletben
[284] pl.: KART.-145,128 – ld. a mellékletben
[285] KART.-164 – ld. a mellékletben
[286] KART.-32,42 – ld. a mellékletben
[287] KART.-186 – ld. a mellékletben
[288] KART.-149 – ld. a mellékletben

A példák alapján kirajzolódó hat fokozati szint, amely az ajtóval koherens tettekre alapozható, nem egyenesen arányos a példák gyakoriságával, illetve a legközelebbi cselekedetek nem egyenlők a legjelentősebb szituációkkal, azonban az összes típus az ajtó tulajdonságait, többlethatáskörét bizonyítja.

Mindent összevetve az itt felsorolt példák, szituációk, struktúra a megfelelő adatok alapján – az „assemblage" hálózatossága, a kollázs lehetőségei által – a megfelelő egyeztetések mentén a múzeum néprajzi tárgyainak kontextusait hitelesen bővítik, erősítik, építik.

Ablak

Az ablak alapfunkciói: két térrész összeköttetését, így mind a betekintést, illetve a kitekintést biztosítja, ugyanakkor átengedi a fényt és átengedheti a levegőt. Mivel az ablak alapfunkciója kevésbé fontos cselekedeteket enged meg, mint az ajtóé, így többlethatásköre is kevesebb, annak ellenére, hogy átlátható tulajdonsága miatt – ami az ajtónál ritkább esetben fordul elő – zárt pozícióban is információban részesítheti mind a bent, mind a kint lévőket.[289]

Az adattári példákon nyugvó merítés által – amely természetesen nem tekinthető teljesen átfogó, az élet minden területére kitérő merítésnek – 4 csoportot tudtam elkülöníteni, amelyek azonban az ablak jelentős szerepét, szinguláris szerepkörét így is bizonyítják. Ez a négy típus a következő: 1. általános cselekedetek, amelyeknek általános vagy attól eltérő következményei vannak, 2. ünnepi szokások, amelyekben szerepet kap, 4. hiedelmen alapuló cselekedetek, amelyekben szerepet kap, 7. olyan játékok, amelyekhez közvetetten kapcsolódik.[290]

1. Első típus: *általános cselekedetek, amelyeknek általános vagy attól eltérő következményei vannak*

Két térrészt elválaszthat sok minden, de az összeköttetést általában a nyílások, illetve az azokat lezáró eszközök biztosítják, tehát az esetek többségében, így az épületek esetében is, az ajtók és az ablakok. Ezek közül az ablakok, mint térelemek alapfunkciókkal rendelkeznek,

[289] Fontos megjegyezni, mind az ajtó, mind az ablak szerepét kiemelő példákkal kapcsolatban, hogy szerepel közöttük ballada, mese, szokás, dramatikus játék, hiedelem, gyerek dal, mondóka, amelyek folklorisztikai vizsgálata, szempontjai jelen dolgozatban nem relevánsak.

[290] A számozás nem egymást követi, mivel a feldolgozott adatok között az ajtóhoz talált példák – mivel azok száma több – adják az alapot. A félreértések elkerülése végett a számozás az ajtók vizsgálatánál kialakított típusokat követik, így kimaradt a 3. illem, az 5. a nem hiedelmen alapuló népi gyógyászat, illetve a 6. a munka típusa.

amelyekhez azonban kapcsolódhatnak *olyan általános cselekedetek, amelyeknek az általánostól eltérő következményei vannak*. (1.)

A biztosnak vélt otthon védelme alól nem csak az ajtó, de az ablak is *kiadhat, ki-, beengedhet valakit.* Bizonyos szituációkban, szükség esetén az ablak két térrész átjárható határává is válhat. Példa erre a betyár és a zsandárok összecsapása, ahol az ablak a betyár számára: menekülési pont lehet. (1.1.)

„Nyiss ki babám ablakot, ajtót énrám
Hadd jöjjön be kilenc zsandár énhozzám
Hadd mutassam betyárságom meg neki
Zsandárvérrel pingálom a szobám ki
Karabélyból ment a golyó szivébe
Arcra borult a szoba közepébe
..."
Knézy Judit 1959, KART.-186/A

Mivel az ablak a fényáteresztő alapfunkciója mellett a ki-, illetve a betekintésre is alkalmat ad, így *információkat enged át* azoknak (is), akik a környezetében tartózkodnak. (1.2.)

„…
Bereg Nánit kilenc zsandár kiséri
Szeretője az ablakbul nézi
Ne nézz babám gyászos életemet
Én te érted szenvedem ezeket.
…"
Knézy Judit 1959, KART.-183/A

Míg az ajtóban való *kommunikációra* nem találtam példát, addig az ablaknál történőre igen. Ennek oka a térelemek funkciójában keresendő, hiszen bizonyos esetekben a kevesebb funkcióval rendelkező ablak éppen megfelelő. Ilyen eset amikor az ablakon beszólnak, hogy ébresszék a bent alvókat, jelezzék az indulás közeledő idejét. (1.3.)

„A dohányosok segéderői, a napszámosok”: … „minden nap egy másik tüzelt, és ez keltette fel a többieket. Éjjel 1-2 kor beszólt az ablakon: felfelé hé, akkor felkeltünk és elmentünk a csomózóba… A napszámosokhoz is beszólt a napos, akik a faluban laktak.”
Nagy Dezső 1950, KARTON-3

2. Második típus: *ünnepi szokások, amelyekben szerepet kap az ablak*

Az adattári szövegek ünnepi leírásai között a farsangi, a május 1-jei és a szilveszter esti szokáscselekményekben kap közvetlen és domináns szerepet az ablak. (2.)

Mindhárom esetben *a kommunikáció helyszínévé* válik az ablak, ahol kitűnik azon funkciója, amely alapján a kommunikáció megtörténhet, de közelebbi szituációt nem enged, a távolságot megtartja a kint és a bent lévők között. Míg a farsang utolsó napjának estéjén a pártában maradt vénlányokat csúfolják ki ablakuk alatt, addig május elsején a legények a választott leánynak nem csak májusfát állítottak, hanem az ablakuk alatt muzsikáltak, tehát udvaroltak is. Érezhető, hogy az egyik esetben a kigúnyolt vénlány számára lehet fontos a távolságtartás, míg a másik esetben feltehetőleg az udvarlás illemszabályai mérvadóak. Továbbá a harmadik esetben az engedélykérés színhelye, ahol a távolságtartás szabadabb választási lehetőséget biztosít a háziaknak.

Az első eset olyan kommunikációra ad lehetőséget, amelyben az ablak közvetetten a megkülönböztetés, esetenként a megszégyenítés társadalmilag elfogadott kinyilvánítására alkalmas. (2.1.)

„Farsang utolsó napján, illetve annak estéjén a fiatalabb fiúk csoportokba verődnek, ostorral, kürttel, kolomppal, csengőkkel szerelik fel magukat, s nagy lármával járják végig a falu utcáit. A pártában maradt idősebb leányokat igencsak bosszantják, mert házuk táján, vagy az ablak alatt hallatják eme kellemetlen és bosszantó kiáltásokat: »Akinek van vén lánya, csalja ki a gulyára«.”
Dr. Nyárády Mihály 1951, KART.-24

Az ablak a májusi szokást illetően azonban a kommunikáció egy személyesebb szegmensére, az udvarlásra biztosít alkalmat. (2.2.)

„Májusfa állítás. Május 1 előtti éjszaka a legények a szeretőjüknek májusfát állítottak. A legények díszítették fel. Táncolni nem táncoltak, csak muzsikáltak a leány ablaka alatt. Másnap a leány leszedte a fáról a ráaggatott ajándékokat. /szalagot, zsebkendőt stb./ Ha tetszett, a fát két-három napig ott hagyják."
Migléczi Béláné, Erdősi János, Vadányi János 1954, KART.-56

A harmadik idézett szokás szövege szerint, a gulyaforgatás során a kommunikáció már kétoldalú, kívülről engedélyt kérnek, míg belülről vagy megadják, vagy elutasítják azt. Ennek a szokáscselekménynek a kapcsán – tehát az ablakon keresztül történő kommunikáció segítségével – a szokásgyakorlóknak lehetőségük nyílik a pénzgyűjtésre. (2.1.)

„Gulyaforgatás. Szilveszter este járnak a faluban a gyerekek /kb. 10-12/ tülökkel, kolomppal, ostorral felszerelve és beszólnak az ablakokon: »Most jöttem Budáról, budai vásárról. Szabad-e magyar gulyát /az ökör csordát/ megforgatni?« Ha kiszólnak, hogy »Szabad«, akkor működésbe hozzák a náluk lévő szerszámokat, tülköt, ostort, stb., evvel szörnyű ricsajt csapva. Miután elcsendesedtek, pénzt kapnak a »gulyaforgatásért« és mennek tovább. Ha azt mondják: »Nem szabad!« akkor elszaladnak."
Srutek Júlia -, KART.-53

4. Negyedik típus: *hiedelmen alapuló cselekedetek, amelyekben szerepet kap az ablak*

A hiedelmen alapuló cselekedetekben az ablaknak nem hétköznapi tulajdonságait fedezhetjük fel, amely „többlettartalom" gyakorlatilag elhelyezkedésének köszönhető. Míg az ajtó két térrész egyértelmű átjárható határa, addig az ablak egy olyan kapcsolat a helyszínek között, amelynek átjárhatósága nem mindig evidens, illetve *a megengedett kommunikáció ellenére távolságot is lehet vele tartani*. (4.)

A hiedelmek között olvashatóak olyanok, amelyekben az ablak irracionális módon információkat mutat meg, tehát *jóslások* eszközévé válik. A példák között két típusát találtam meg a jövendölésnek, az egyik a leendő férjhezmenetel, a másik a halál eljövetelének idejéhez köthető. Míg a férjhezmenetellel kapcsolatos jóslás eredménye az ablakon keresztüli kommunikációtól függ, addig a halállal kapcsolatos jóslás esetén az ablak mozgása figyelmeztet a halál közeledtére. (4.1.)

„András esti babona. A lány András este kavicscsal dobálja valamelyik ház ablakát. Ha bentről azt kiabálják ki: Majd elmégy / a fenébe, ha kimegyek stb. /, akkor soká megy férjhez. Ha azt kiabálják ki: Eridj a fenébe / mert stb. / akkor egy éven belül férjhez megy."
Erdész Sándor 1950, KART.-45

„Az ablak ha kinyillik magától meghal valaki."
Fábián Dániel -, KART.-163

Az ablak a további hiedelmek szerint bizonyos cselekedetek hatására *meg tudja mutatni az ártó személyt*. Az idézett konkrét példa esetén macska képében jelent meg a „gyanusított" az ablakban. (4.2.)

„Babonás történet. Régen volt egyszer, a tehenünk nem adott tejet. Elmentünk Geszterédre, vittük a kötelet, az elég volt. Ott lakott egy tudós ember. Azt mondta: Jöjjenek haza, megtudják ki vitte el a tejet. Hazajöttünk, aludtunk, akkor beugrott a nyitott ablakon egy fekete macska és az apám arcát marta volna össze. A macskát megfogták, akkor Kótabé / Császári szélén lakik Bátor felől / apja jött elő összekarmolt képpel."
Erdész Sándor 1950, KART.-43

A parasztság életében gyakran előfordult, hogy a betegségeket nem racionális módon, hanem a *hiedelmekre alapozva gyógyították*. Az idézett leírásokban a „nehézség", illetve a „sömör" gyógyítása során az ablaknak megsemmisítő, feloldó hatását „használták" fel. (4.3.)

„»Akin a nehézség van, azt a ruhát, amibe van azt lehasítják rulla, a ház tetején keresztülvetik, hol leesik elássák. Vagy ablakot fordítva ráburitani /az ablak ucca felőli oldala feküdjön rajta/.« /Milyen a nehésséges gyerek?/ »Semmivé válik, olyan mintha meg vón halva. Megkékül. Habzik a kis szája.« Amikor a »rosszbaj járja.«"
Dr. Oláh Andor 1952, KART.-31

„Sömörög …
Ablakizzadsággal is kenték."…
Dr. Oláh Andor 1952, KART.-30

A két térrész közötti átjárható határ lezárását az ajtó mellett az ablak is lehetővé teszi, így a ház belső tere védve maradhat a természetfeletti lényekkel szemben. Azonban a hiedelmek esetén ugyanúgy, mint az egyszerű cselekedeteknél, illetve az ünnepi szokásoknál, megjelenik az ablakhoz köthető kommunikáció, ahol a természetfeletti és az élő személy kapcsolatát teszi lehetővé. Az első példa olvasása során érezhető, hogy az ajtón való jeladás után az ablak sem maradhat el, mint a kontaktus lehetséges területe. A második esetben csak az ablak jelenik meg a természetfeletti és az élő személy összeköttetésének színtereként. (4.4.)

> „A lányt elragadják. … El is vitte haza. Mikor hazaért, akkor a konyhaajtóhoz ugy odavágtak egy káposztás követ, hogy összetört az összes ajtó. De mán az ablakon kérték a sapkát, hogy hozd ki! De mán nem merte kivinni a jány a sapkát, Hát osztán vagy három nap, három iccaka mindig zaklatták a sapkáért. Látni nem láttak senki semmit. Csak kérték a sapkát, hogy hozza ki! ...”
> Erdész Sándor 1957, KART.-136/B

> „Babonás történetek - »a tudományt nem gyakorló büntetése« - Ottan vót egy asszony gyerekágyat feküdt. A cselédség este bejött osztán hát, bemegy az ura, de nincs a felesége bent. … Aszt mondta, hogy beszoltak az ablakon: Mari, gyere ki mert megdöglik a tehened. ... Egyszer éjjel az urammal kimentek és látyák hogy jön egy fejércseléd. Aszt mondom az uramnak, mert én is kimentem, az intézőné lehet, aki meghalt. ... Reggel kérdezték, hogy hol járt. Aszongya az istállóajtóban felkapták és csak vitték-vitték a bányába ... „
> Szabó Erzsébet 1959, KART.-232/A

A két térrész közötti átjárható határt azonban *a természetfeletti is lezárhatja*, ami után varázslatos módon a kizárt személy hiába dörömböl ablakon-ajtón, a bent lévők nem hallják, így nem tud bejutni. (4.5.)

> „Boszorkányzaj éjfélkor. … Mán nem bírtam hallgatni, mert mán az izgatottságtul is felálltam, és elmentem az ablakra dörömbözni az édesanyámnak. Az édesanyám nem akart felkelni, vagy nem tudott, de nem nyitotta ki az ajtót. Hát mán nem bírtam, elmentem az ajtóhoz. Dörömböztem annyira, hogy mán-mán majdnem betörtem az ajtót. Mikor majd az a zaj elmulott, akkor édesanyám kinyitotta az ajtót és én beestem az ajtón háttal. ...”
> Erdész Sándor 1957, KART.-128/A

Az ablak és környezete lehet az a hely, terület is – pontosan a távolságtartás miatt – ahol *a természetfeletti megmutatja magát, de nem feltétlenül akar érintkezni élő személlyel*. (4.6.)

„Ez az asszony egyszer fehérlóvá változott. A Proper tanyán épen dohányt csomóztak akkor. A ló az ablak alatt megjelent, kétlábra állt és összeverte a két első lábát, az csattogó hangot adott. Egy néni, aki az ablaknál ült kinézett meglátta a lovat és ijedtében összepisilte magát...„
Knézy Judit 1959, KART.-181

Egyes hiedelemlényekkel kapcsolatos leírásokban olvasható, hogy egyszerű térelemként jelenik meg az ablak, amely *információval szolgál*, hiszen éjszaka az ablakon jól látható, hogy melyik háznál van még világosság. (4.7.)

„A garabonciás asszony. … Majd aztán mikor ment, estefele vót az üdő, látott egy kis háznál, hogy világ van. Oda bement. … Kért szállást. …”
Erdész Sándor 1957, KART.-135/A

7. Hetedik típus: *játékok, amelyekhez közvetetten kapcsolódik az ablak*

A népi játékok leírásaiban az ablak közvetett utalás formájában jelenik meg, gyakorlatilag térelem léte és annak alapfunkciói miatt kerül említésre. (7.)

Az első esetben az ablak, mint helymeghatározó elem jelenik meg, ahol a játék közvetett részévé válik. (7.1.)

játék „»Csillag Boris«
…
Ablakom alatt van egy fa,
Körüljártam, még sincs este
Ha nincs este, van menyecske
Egy szem, két szem teremtette.”
Srutek Júlia -, KART.-55

A második példa az ajtóval együtt az ablak alapfunkcióját emeli ki, mivel ha mindkettő „nyitva”, akkor „bejöhet akárki”, így az ablak a játék vélt részévé válik. (7.2.)

Gyerekjáték szövege

„Ajtó-ablak nyitva van
Bejöhet akárki,
És egy nagyot dobbantott
Bejött Mari néni.
Hej Mari néni
Fényes nappal almát lopott
Tessék meghajolni.”

Jakab Ilona 1956, KART.-71/B

Az ablakhoz köthető cselekedettípusok, tulajdonságok struktúrája e tárgy sokoldalúságát bizonyítja:

<table>
<tr><td colspan="3">Az ablak többlethatásköre, tulajdonságai</td></tr>
<tr><td colspan="3"></td></tr>
<tr><td colspan="3">1. Az ablakhoz mint térelemhez kapcsolódó általános cselekedetek, amelyeknek általános, vagy attól eltérő következményei vannak</td></tr>
<tr><td>1.1.</td><td colspan="2">„kiadhat”, ki-, beengedhet valakit</td></tr>
<tr><td>1.2.</td><td colspan="2">új információkat tár fel, oszt meg</td></tr>
<tr><td>1.3.</td><td colspan="2">kommunikációra ad lehetősséget</td></tr>
<tr><td colspan="3"></td></tr>
<tr><td colspan="3">2. Ünnepi szokások, amelyekben szerepet kap az ablak</td></tr>
<tr><td>2.1.</td><td rowspan="3">kommunikációra ad lehetőséget,</td><td>így közvetetten a társadalmi megkülönböztetés kinyilatkoztatására</td></tr>
<tr><td>2.2.</td><td>így udvarlásra</td></tr>
<tr><td>2.3.</td><td>így pénzgyűjtésre</td></tr>
<tr><td colspan="3"></td></tr>
<tr><td colspan="3">3. Az illem által szabályozott cselekedetek, amelyek az ajtóhoz köthetőek</td></tr>
<tr><td>-</td><td colspan="2">-</td></tr>
<tr><td colspan="3"></td></tr>
</table>

4. Hiedelmen alapuló cselekedetek, amelyekben szerepet kap az ablak		
4.1.	jósol	
4.2.	megmutatja az ártó személyt	
4.3.	megsemmisít, felold	
4.4.	két térrész közötti átjárható határ lezárását teszi lehetővé,	ahol a ház belső tere védett a természetfeletti lényektől, oda nem tudnak behatolni; illetve a természetfeletti és az élő személy közti kommunikációt teszi lehetővé
4.5.		természetfeletti módon természetfeletti által
4.6.	természetfeletti megjelenését teszi lehetővé	
4.7.	a természetfeletti lényeknek is információval szolgálhat	
5. Az ablakhoz közvetetten kapcsolódó, nem hiedelmen alapuló népi gyógyászat		
-	-	
6. Az ablakhoz közvetetten kapcsolódó munka		
-	-	
7. Az ablakhoz közvetetten kapcsolódó játékok		
7.1.	helymeghatározó szerepe miatt a játék közvetett részévé válik	
7.2.	alapfunkciója miatt a játék vélt részévé válik	

Annak ellenére, hogy az ablak kevesebb leírásban van jelen, közvetett és közvetlen szerepe egy-egy cselekedetben vitathatatlan, így az ablakhoz – ugyanúgy, mint az ajtóhoz – tulajdonságok sorozata köthető, amelyek bizonyítják az alapfunkciója mellett megjelenő többlethatásköröket.

A népi társadalom működésének négy fontos színterén jelenik meg e tárgy az itt felsorolt példák szerint.[291] Így tehát a térelemhez kapcsolódó (1.) általános cselekedetek esetében, amelyeknek az általánostól eltérő következményei vannak; továbbá feltűnik (2.) az ünnepi

[291] Az ajtóval kapcsolatban már volt róla szó, hogy a témakörök gyűjtése nem arányosan történt, így az arányok sem az ajtó, sem az ablak valós használatával, plusz funkciójával párhuzamba nem vonhatók.

szokásokban; (4.) a hiedelmen alapuló cselekedetekben; illetve (7.) közvetetten a játékokban.[292] Ezek között az ablakhoz a hiedelmek terén kapcsolódik a legtöbb plusz cselekedet, tulajdonság, ezt követik az általános cselekedetek, az ünnepi szokások, illetve a játékok, ahol csak közvetetten jelenik meg.

A legtöbb példával rendelkező hiedelmek területén az ablakhoz köthető leírások szintén bizonyítják – ahogyan az ajtónál is – hogy a nép életében a ház biztonságot nyújthat akár a természetfelettivel szemben is. Továbbá a két térrész ablak-határa olyan hely, ahol nemcsak a külvilág és a belső tér találkozik, hanem ahol az élő személy kapcsolatba kerülhet a természetfelettivel.

Az általános cselekedeteknek lehetnek általános, illetve attól eltérő következményei. Ezekben az ablak alapfunkcióit fedezhetjük fel, ami szerint: ki-, beengedhet valakit, információkat mutat meg, továbbá egy kommunikáció-típus színtereként is megjelenik. Általában az ajtónál sokkal természetesebbnek vesszük a kommunikációt, mivel az ajtó személyesebb területet biztosíthat a felek számára. Azonban az ablaknál játszódó kommunikációk során nem fontos a közvetlenebb kapcsolat, előtérbe kerülhet a távolságtartás, ahogyan azt a szokásoknál idézett példákban is olvashatjuk.

Az idézett ünnepi szokásokban megjelenő ablak jelentősége igazán figyelemre méltó, hiszen ezekben az esetekben a kommunikáció három különböző plusz cselekedetre biztosít lehetősséget. Egyrészt: egy, a társadalom által nehéznek bizonyuló konstellációt, a társadalmi megkülönböztetés kinyilatkoztatásának lehetőségét is biztosítja, másrészt: a társadalom által elfogadott normák mentén az udvarlásnak is színteret ad, harmadrészt: a pénzgyűjtés egyik módjára is lehetőséget nyújt.

A játékok kapcsán az ablakok helyük, alapfunkcióik miatt jelennek meg, közvetett, vélt szerepük van, így jelentőségük nem számottevő.

Az ablakkal kapcsolatos szituációkban szereplő cselekedetek típusai szintén strukturálhatóak, ahogyan az ajtónál szereplők is, így az adattári példák szerint az ablakhoz kötődő cselekedeteknek öt fokozata van:

[292] Ahogyan azt már az elején indokoltam az ajtóval kapcsolatos esetek vizsgálata során kialakított típusok számozása az alap, így mivel a 3., 5., 6. típusra nem találtam példát, így azok kimaradnak.

1. *ablakra tekintés*
2. *ablakon áthaladás*
3. *ablak környezetében tartózkodás*
4. *ablak érintése*
5. *ablak mozgatása*

Az ablakhoz köthető tettek egyike, amikor valaki kintről az *ablakra tekint*, és információhoz jut. Míg az adattári szövegek között csak egy példára leltem, addig ez a racionalitást tekintve a valóságban mindennapos cselekedet lehetett. Így tett a garabonciás asszony is az egyik példában, amikor az éjszakai sötétben ránézett az ablakra és látta, hogy világ van a házban, tehát ébren vannak a bent lakók.[293]

Az ablakkal kapcsolatos tettek következő fokozatának az *áthaladást* tekinthetjük. Az erre talált egyetlen példa szerint egy macska ugrott be az ablakon, amely annak a személyét rejtette, aki elvitte a tejet.[294]

A betekintés és áthaladás mellett *az ablak környékén tartózkodáshoz két cselekedet kapcsolódik: a látás és a kommunikáció*. ezek közül az ablakon való kitakintés is információhoz juttatja a kifelé néző személyeket, így történt ez: Bereg Náni szeretőjével[295], illetve azzal a „néni"-vel, aki az ablak alatt két lábra álló, két első lábát összeverő fehér lovat látta.[296] Továbbá az ablakon keresztüli kommunikáció lehet egyoldalú, vagy kétoldalú. Az idézett szövegek között a legtöbbet az egyoldalú kommunikációval kapcsolatosan találhatjuk, ilyen például: amikor a dohányosok segéderőit az ablakon keresztül ébresztik[297]; amikor a vénlányokat ablakuk alatt csúfolják[298]; ide sorolhatjuk a május elsejei muzsikálást a szeretett lány ablaka alatt[299]; vagy amikor az ablaknál hallható a természetfeletti lények hangja.[300] Az ablakon keresztül történő kétoldalú kommunikáció egyetlen példája a gulyaforgatáskor kialakult „párbeszéd".[301]

A következő fokozat a cselekedetek sorában az ablakkal, vagy annak valamely részével való *érintkezés*. A konkrét kapcsolatot egy esetben gyógyítás során írják le, amikor a nehézség

[293] KART.-135 – ld. a mellékletben
[294] KART.-43 – ld. a mellékletben
[295] KART.-183 – ld. a mellékletben
[296] KART.-181 – ld. a mellékletben
[297] KART.-3 – ld. a mellékletben
[298] KART.-24 – ld. a mellékletben
[299] KART.-56 – ld. a mellékletben
[300] KART.-136, 232 – ld. a mellékletben
[301] KART.-53 – ld. a mellékletben

levétele céljából az ablakot megfelelő módon a betegre kell borítani.[302] Közvetettebb kapcsolat, amikor az ablak „izzadságával" kell bekenni a „sömörög"-öt a gyógyulás céljából.[303] Ugyanakkor az ablak érintése közé sorolhatjuk a zajkeltést is, aminek két típusával találkoztam. Az egyik a kavicsdobálás az András esti babonák között, amikor a lány azt szeretné megtudni, hogy milyen hamar megy férjhez.[304] A másik az ablakon dörömbölés, amikor a boszorkányzajt hallva a lány be akar menekülni a házba, de nem tud.[305]

Az ablak *mozgatása*, zárja a cselekedetek fokozatainak sorát. A nyitás a betyár vigéckedése során olvasható, amikor arra kéri babáját, hogy az ablakot, az ajtót nyissa rá, had jöjjenek be a zsandárok hozzá.[306] Ugyanakkor, ha önmagától nyílik ki és nem élő személy cselekedete által, akkor a babona, a hiedelem szerint: halált jelent.[307]

Az ablakok tulajdonságait is jól bizonyítják a hozzákapcsolódó cselekedetek, többlethatásköre vitathatatlan. A felsorakoztatott példák – az ajtók példái mellett az „assemblage" és a kollázs gondolatmenet alapján – tovább bővítik a múzeumi tárgyak kontextusainak építését.

5.4 Speciális adathalmazokból születő unikális teóriák

A tárgyak fizikális jellemzőiből kiinduló tipológiák és a kontextust építő társadalmi szituációk különféle rendszerezése a tárgy köré egyedi információs halmazokat állítanak, amelyek újabb innovatív elméletek felfedezésére, kidolgozására alkalmasak.

5.4.1 Kontaktdiszciplínák alternatív elméletei

A tárgyhoz közvetetten kapcsolódó innovatív elméleteket elősegítik és hitelesítik azon kontaktdiszciplínák, amelyek akár közvetlenül, akár közvetetten – de tudományterületüknek megfelelően – más perspektívából vizsgálják ugyanazon jelenségeket és a vonatkozó tárgyakat. Így a földrajz, a történelem, az antropológia, vagy akár a filozófia tudományának jelen témához tartozó eredményei, adatai elengedhetetlen példaként említhetők.

[302] KART.-31 – ld. a mellékletben
[303] KART.-30 – ld. a mellékletben
[304] KART.-45 – ld. a mellékletben
[305] KART.-128 – ld. a mellékletben
[306] KART.-186 – ld. a mellékletben
[307] KART.-163 – ld. a mellékletben

A különböző társadalmi kontextusok vizsgálata, a kapcsolódó diszciplínák tézisei, eredményei általánosított nyílászáró-szerepeket formálnak meg. Következésképpen a nyílászárók tekintetében olyan tárgyak szerep-analíziséről van szó, amelyek különböző „attitűdökkel" rendelkező terek között helyezkednek el és a társadalom működését hol közvetlenül, hol közvetetten determinálják a hozzájuk kapcsolt írott, íratlan szabályok által.[308] A társadalmi tér szempontjából a „térbeli fordulat" utáni perspektíva az irányadó, amelyet Gyáni Gábor történész 2007-ben a következőképpen foglal össze: *„(1) a tér semmiképp sem üres entitás, amely háttérben álló díszletként szolgál csupán az előtérben zajló események kereteként; (2) a tér legkevésbé sem homogén, hanem differenciált valami, a kereteit kitöltő külön nemű terek minőségét pedig az általuk (is) teremtett viszonyrendszerek (az ún. szerkezeti helyek) határozzák meg."*[309]

Megkérdőjelezhetetlen tehát az otthon és a külvilág, mint két eltérő kvalitású hely határán található nyílásoknak és az azokat lezáró eszközöknek a létezése és szerepe, amely egyaránt szignifikáns a mindennapi vagy ünnepnapi cselekedetek eszközeként is. Áttekintve ennek fejlődését a kezdetektől napjainkig a természet erőitől védő, a lakhelyként szolgáló épületek attribútumaiktól fogva erősen kötődnek az emberhez. A magánterületek kialakulásakor épületeink nem csak a természettől, hanem a külvilág, a nem kívánatos társadalmi effektusok egy-egy része ellen is védelmet nyújtanak, így általánossá vált, hogy az ember nagyobb biztonságban érzi magát a saját „területriumán" belül, mint azon kívül. A 18. század vége és a 20. század közepe közé tehető paraszti portán a lakóház az a hely, amely a család minden tagja számára bizonyos esetekben védettséget és egyfajta individuális szabályrendszert jelent. Itt jön össze a család, itt őrzik mind anyagi, mind érzelmileg fontos értékeiket, itt fogadnak vendéget, és sok esetben ide húzódnak a természeti hatások ellen. Az ilyen adottságokkal rendelkező területek határai különös figyelmet kapnak mind az ott élőktől, mind a kívülállóktól, ha azok tagjai annak a közösségnek, amelyben érvényesek a kialakított normák.[310]

---

[308] Hilgers, M. 2013. 92-94.

[309] Gyáni G. 2007. Gyáni Gábor„térbeli fordulat" fogalmát magyarázza, majd alkalmazza a várostörténeti vizsgálatában. A „térbeli fordulat" jelenségét a kartográfia tudománya kapcsán Keményfi Róbert is említi. Keményfi R.2011.

[310] Az otthonról, az otthonhoz kapcsolódó tárgyakról általánosságban, az időt, a társadalmi közeget… nem meghatározva, de mégis jelentősen ír erről Hernádi Miklós: „Míg a legszűkösebb otthonok is sokszoros fölényben vannak a társadalmi tér bármely más körzetével szemben, abban a tekintetben, hogy ez az a hely, ahol az egyén múltja felhalmozódott (itt őrzi okmányait, emléktárgyait), ahol az egyén jelene leginkább megtestesül (társadalmi helyzete, műveltsége, ízlése, stb. tükröződik) s ahol előkészületeket tesz jövőjére nézve. … Nem módosítja azt az a tény, hogy időközönként beengedi, behívja a nyilvánosságot otthonába (vendégek képében), mert erről is ő határoz." Hernádi M. 1982. 42.

Továbbá a társadalmi szabályok által meghatározott cselekedetek – amelyek relevánsak a lakóház belső tere és a külvilág határán, legyenek azok a tárgy természetes funkciójából vagy megmagyarázhatatlan többletjelentéséből eredők – a számtalan íratlan szabály, szokás, hiedelem, rítus, vallásos-mágikus hitrendszer mentén alakultak ki, amelyek közül a feltűnően érdekes, kuriózumnak számító történéseket sokan vizsgálták már.[311] A felvázolt gondolatmenettel analóg analízisek a társadalomban zajló folyamatok szignifikáns részei közé sorolhatók, melyek egyes csoportjai azért kerültek egykor lejegyzésre, mert a megszokottól eltérőek, specifikusak voltak, azonban ezen szituációk helyzet-meghatározása – amely a nyílászárók vizsgálatának esetében releváns – a leírások mellékes szövegrészleteinek tekinthetők.

Fontos tehát szem előtt tartani a társadalmi tér, az eltérő attitűddel felruházott terek, illetve azok határán elhelyezkedő eszközök és a hozzájuk kapcsolódó cselekedetek vizsgálatát. A tér analízise kapcsán annak speciális szerepéről számtalan különböző perspektívájú munka született, amelyek mind a tér különleges, többletfunkcióit erősítik, bizonyítják.[312]

A földrajz társadalmi térelméletének szempontjából: a heterogén területek meghatározó sajátosságai által osztályozhatóak, rendszerezhetőek, ugyanakkor mind objektív, mind szubjektív szempontból vizsgálhatóak, hiszen *„Minden konkrét társadalmi tér reális és észlelt, objektív és szubjektív egyben.”*[313] Objektív, reális szempontból a tér jellemzői egyenlők a tér tárgyiasult elemeinek jellemzőivel, tehát tartalmukkal, minőségükkel, amelyek általában írott, törvényileg elfogadott jellemzők. Így, ha objektív szemszögből nézzük néprajzi vizsgálatunkat, akkor meghatározó a lakóház tulajdonosának személye, akinek házbelsőjét, a belső tereket, annak határait vizsgáljuk szembe állítva azt a külső térrel, a külvilággal. Ugyanakkor szintén néprajzi tekintetben – ahogyan az adattári példák csaknem mindegyike mutatni fogja – a különböző terekben megélt észlelés, tehát az egyének szempontjából fontos jelentései szerint is vizsgálható a tér –, amelyek többek között állhatnak tapasztalatokból, tradíciókból, egyéb

[311] „ajtó” – „A külvilág és a belső tér közötti határvonal, ezért sok hiedelem és mágikus eljárás kötődött hozzá a legrégebbi időktől fogva…” Páll J. – Újvári E. 1997. 27.; „küszöb” – „Határszimbólum, egy új világba való belépés jele. Egyszerre fejezi ki az elválást és az összekapcsolódást.” Páll J. – Újvári E. 1997. 294.; Hegyeli Attila ír gyimesi kutatásai kapcsán a küszöbbel, mint határterülettel kapcsolatos szokásokról, vallásos mágikus cselekedetekről. Hegyeli A. 2004.; Pócs Éva a természetfölötti és emberi térrészek határán zajló hiedelmekről is ír ezzel kapcsolatban. Pócs É. 1983.; Gunda B. 1961.

[312] Néhány példa erre: 1995. Gráfik Imre: A tér és jelentései; 1996. Hall Edward T.: Rejtett dimenziók; 1998. Nemes Nagy József: A tér a Társadalomkutatásban; 2001 Letenyei László: Településtervezés és mentális térképezés; 2003. Farkas János: A társadalmi tér elméleti kérdései; 2007. Gyáni Gábor: „Térbeli fordulat” és a várostörténet.

[313] Nemes Nagy J. 1998. 67-82.

értékekből.[314] Ez utóbbi vizsgálati perspektíva alapján nevezi a földrajztudomány a teret: *mentális, szubjektív, egyéni tapasztalati, észlelt, szemléleti térnek*.[315] Mind az objektív-szubjektív szemlélet, mind a *„kint-bent, … oppozíciós pár”*[316] elgondolás szerint a tér többféle jelentéssel bír és a társadalom által alkotott egyéni viselkedésre vonatkozó szabályokat, szabályrendszereket vonz, amelyek a határaikon történő cselekedeteket is befolyásolják, meghatározzák.[317] A területek határainak sajátosságait nagyrészt a területek jellemzői határozzák meg, maga a kialakult határjelleg miatt később a határ helye is specifikus, a cselekedetekre külön is ható tulajdonságokat hordoz. Másrészt a földrajzi szemléletű határok esetében Nemes Nagy József a következőképpen fogalmaz: *„nemcsak térfelosztási eszköz, hanem az egyik legsajátosabb, legtöbbet vizsgált általános térelem is. Mindennapi jelentése leginkább az elválasztó vonal, végpont, valaminek a széle tartalomhoz kapcsolódik. …a határ fogalma legalább négy alapvető funkciót hordoz: az elválasztást, az összekapcsolást, az ütközést, a szűrést, amelyek gyakorlatilag minden határ esetében megjelennek.”*[318] A „négy alapvető funkcióval”-val koherens cselekedetek viselkedési normáit – ha egy holisztikus vizsgálati perspektívát tekintünk – determinálhatják mind az objektív, mind a szubjektív térhez kapcsolódó cselekedetek meghatározói, így az írott, vagy íratlan szabályok, törvények, társadalmi elvárások, vagy akár belső késztetések is.

Szubjektív, egyéni szemszögből nagyon fontos jellemzője a térnek, hogy sosem lehet homogén, mivel különböző dichotomikus ellentétpárokat alkotó minősítéseket kapcsol hozzá az ember, amelyeket nagyban meghatároznak személyes tapasztalatai, illetve azon társadalmi csoport szabályrendszerei, amelyekben nevelkedett, amelyekben él.[319] De, mivel mindenki egyedi személyiség, és saját tapasztalatain keresztül minősíti a területeket, ezért mondhatjuk, hogy *„ahány ember annyi tér”*.[320] Azonban a néprajztudomány szűkebb szegmensén belül a

[314] Gráfik Imre megfogalmazásában: „A tér és jelentéseiben a mi szemléletünk alapján benne foglaltatnak mindazok a viszonylatok, melyek az egyének és közösségek életvitelében, életmódjában – azaz műveltségében, kultúrájában – az időtényező, a térhasználat, az anyag- (tárgy) elrendezés, és az emberi kapcsolatok strukturálódásának sokrétűségében figyelhetők meg.”. Gráfik I. 1995. 107.
[315] Nemes Nagy J. 1998. 66-82.
[316] Verebélyi K. 2005. 66-67.
[317] „Az ember elsősorban a térbeliség sajátszerűségeit észleli és ez befolyásolja viselkedését.” Verebélyi K. 2005. 60. Ugyanakkor „Ugyanazon térben többféle tevékenységtípus megvalósulása is lehetséges – ennek megfelelően a terek jelentései változóak és nem merevek.” Verebélyi K. 2005. 13.; Hoppál M. – Niedermüller P. 1983. 270., Farkas J. 2003. 170. – Természetesen tanulmányomban a társadalmi térről beszélek, amely egzisztenciálisan létrehozott, társadalmi konstrukció, „ezért csak akkor érthető meg, ha az emberi szándékok felől faggatjuk, amelyek jelentőséget adnak neki”. Farkas J. 2003. 173.
[318] Nemes Nagy J. 1998. 140.
[319] Hegyeli A. 2004. 11.; Eliade, M. 1996.
[320] „az egyes emberek vagy a különböző társadalmi csoportok ugyanabból a konkrét reális térből érzékszerveikkel nemcsak mást és másképp érzékelnek, hanem különbözően értelmezik, értékelik a tereket, *»ahány ember annyi tér«* - mondhatnánk. Jól ismert, hogy vannak jelenségek, térelemek, amelyek egyesek számára szinte észrevétlenek maradnak (nem hordoznak értékelhető információt), másoknak azonban éppen ezek

paraszti társadalom íratlan szabályai, a szociokulturális közeg erősen meghatározta a viselkedést, így a tér észlelése kötöttebb volt, tehát a vizsgált paraszti társadalom tereit nagyon nehéz *„ahány ember annyi tér”* szemléletmódú mélységben analizálni, mert ha volt is minimális mozgásterük a személyeknek, azt a kutatások leírásai nem részletezik, ezért ilyen irányú vizsgálatokra nem alkalmasak. Mindezek mellett azonban Keményfi Róbert néprajzkutató a tér és az ember kapcsolatáról átfogó képet ad és a „mentális tér” fogalmát beemeli a néprajztudományba.[321] Továbbá a tér értelmezésének sokágú irányvonalai között a teret a *„társadalmi folyamatok egyik vetületeként”*, illetve *„az individuum saját gondolati kivetüléseként”* is megnevezi, amely elképzelések erősítik a paraszti társadalom bizonyos fokú mozgásterét, cselekedeteinek korlátait belső tér és a külvilág határán.[322]

Mindezek mellett a tér és a társadalom kutatásakor elengedhetetlen számba venni Edward T. Hall amerikai antropológus és kultúraközi kutató proxemikus vizsgálatait, amelyek során kimutatta, hogy nem csak a tér formálja az emberi cselekedeteket jelentései által, hanem a térben cselekvő egyén személyisége, társadalmi státusza, aktuális szerepe is. Így a proxemikus megfigyelések által következtetni lehet a cselekvő egyén személyiségére, társadalomban betöltött szerepére, ami mellett természetesen figyelni kell az adott szituáció által létrehozott pillanatnyi tényezőkre és azok befolyásoló hatására is.[323] Megfogalmazta, hogy a *„kötött szerkezetű tér”* – olyan tér, amelynek anyagi megnyilvánulásai vannak, kisebb-nagyobb tárgyak helyezkednek el benne, továbbá részekre van tagolva – befolyásolja az emberi viselkedést. Az ilyen terek osztottságát az épületek kulturálisan meghatározott helyei hozzák létre.[324] Ha *„kötött szerkezetű tér”*-nek minősíthetjük egy falu paraszti udvarát és annak minden épületét, akkor a lakott magánterület, ami az esetek többségében az egyénhez legközelebb álló, személyes tér, amelynek kisebb egységeit – gazdasági épületek, lakóház – a kötődés különböző

a fontosak. E viszonyokban… az egyéni és csoportos érték- és érdekkülönbségek differenciálnak. Mindez egyben azt is jelenti, hogy a tér nem csak a tárgyiasult elemekből kiindulva írható le és értelmezhető, hanem a hozzá kapcsolódó tapasztalatok, tradíciók, értékek maguk is téralakító tényezők. … A különböző társadalmi csoportok – társadalmi meghatározottságaik eltéréseiből következően – a kusza térbeli relációhalmazból különböző elemeket és viszonylatokat emelnek ki.” Nemes Nagy J. 1998. 82.

[321] Keményfi 2004. 174-184.

[322] Keményfi R. 2009. 4.

[323] „Azért írok az ember térhasználatával foglalkozó kutatásaimról – arról a távolságról, melyet az ember maga és társai között tart fenn, melyet maga köré épít otthonában […] – mert szeretnék egy csomó szempontot tudatosítani, amit ez idáig magától értetődőnek vettünk. Mindezzel pedig önismeretünket szeretném növelni, élménykészségünket fokozni, az elidegenedés ellen szeretnék küzdeni. Egyszóval szeretném az olvasót egy lépéssel előrébb segíteni az önismeret útján, hogy könnyebben találjon vissza önmagához.” Hall, E. T. 1996. 9.; Gráfik I. 1992. 145.

[324] Hall, E. T. 1996. 135.

mértékei jellemezik, tehát a szubjektivitás súlya.[325] Eszerint, ha olyan *„kötött szerkezetű területet”* – és azon belül emberi mozgást – vizsgálunk proxemikus szempontból, amely területen belül vannak különböző szubjektivitású kisebb-nagyobb kiterjedésű terek, akkor természetesen ezeket az eltérő szubjektivitású tereket is elválasztja, összeköti egy-egy átjárható határterület. Ezen átjárható határterületek egyike a falu és a paraszti udvar között elhelyezkedő kapu, továbbá a kapu és a portán elhelyezkedő épületek közötti ajtók, ablakok, amelyek közül a lakóház nyílászárói kiemelkedő szerepet kapnak a lakóház szubjektivitási mértéke által. Az említett határterületek általában csak szűk szegmensei voltak egy-egy kutatásnak, illetve sokszor csupán viszonyítási pontokként szerepelnek a leírásokban. Azonban a terek attitűdjeit figyelembe véve nagyon nagy jelentőségük volt és van az emberi helyváltoztatásban, ha olyan személy mozgását vizsgáljuk magánterületen, aki nem tulajdonosa, vagy állandó használója az adott térnek, tehát lehet az idegen, vagy például szomszéd, falubeli is. Mivel a határterületek a kívülálló ember mozgását kétségtelenül befolyásolják a térben, így viselkedését is mind a határterület előtt, mind éppen a határterületen, és természetesen utána is. Következésképpen az átjárható határterületek differenciált, felosztott részei szerint is lehet vizsgálni bármilyen irányú áthaladást, amely során a hely befolyásoló hatásai által, illetve a személyek társadalmi pozíciója, szerepei által meghatározhatóvá válik a további térbeli mozgás.[326] A társadalom színterén való elhelyezkedés természetesen több mindentől függ, de alapvetően magánterületen, az oda érkező kívülállónak a társadalmi státuszából azok a szegmensek kerülnek előtérbe, amelyeket a terület tulajdonosai, használói „jóváhagynak”, ismernek.

Mindennek értelmében egy határterületen, tegyük fel az ajtóban történő viselkedés viszonyítási alapja, vagy fontos része lehet a proxemikus szemszögből vizsgált további mozgásoknak, ha azt feltételezzük, hogy két különböző szubjektivitású, *„kötött szerkezetű”* terület közötti határterületre kerül egy kívülálló ember, akinek társadalmi státusza az ott töltött időre megváltozik.[327] Ezeket a tényeket nézve azt mondhatjuk, hogy egy magánterület szubjektív felosztását egy kívülálló egyén mozgásával lehet felrajzolni. Tehát létre lehet hozni egy magánterület szubjektivitási térképét[328], mint ahogyan készültek már kognitív, mentális

[325] Gráfik I. 1995. 108.; Így volt ez a 18. század végétől a 20. század első feléig a paraszti portákat tekintve és így van ez napjaink magánterületeivel kapcsolatban is. Természetes, hogy árnyalatnyi változások vannak, de maga az alapfelvetés ma is megállja a helyét.

[326] Amelyeket verbális, vagy nem verbális módon közölnek egymással a személyek. A proxemikai vizsgálatnak azt a részét, hogy az ajtó előtt és azon túl mi fog történni, a későbbiekben megfogalmazott jelenségek fogják mutatni.

[327] Ennek magyarázata: 131-159.old.

[328] Természetesen ezt a szubjektivitási térképet sok minden befolyásolhatja. A legkézenfekvőbbek: hol tároljuk értékeinket, mind anyagi, mind érzelmi szempontú értékeinket. – Ennek a témának a bővebb kifejtése, vagy a térkép létrehozása természetesen egy újabb munkát, tanulmányt igényel.

térképek[329] is, vagy ahogyan az egyház megosztja például egy falu területét szakrális és profán területekre.[330]

Az eddigiek értelmében (is) a fizikai határok sosem vizsgálhatók a hozzájuk kapcsolódó fizikai és társadalmi terek vizsgálatai nélkül, hiszen a határok nem önálló terek, két különböző térrész kapcsolódása hozza létre őket. Egyértelmű tehát, hogy a tudatos és szokványos cselekedetek, egy társadalom normái, szokásai írott és íratlan szabályok mentén, jellemzőket, tulajdonságokat kapcsolnak terekhez, területekhez, így azok határaihoz is. A szimbolizmus perspektívájából mindezek az idők folyamán a regulák jelképeivé váltak, ami által a térben, határon zajló cselekedetek lehetséges mikéntjei befolyásolva vannak.[331] A határ szimbólum funkciója részben az, hogy leegyszerűsítse és megoldja a társadalmi kölcsönhatásokat, megkönnyítse az együttműködést, mivel rámutat a társadalom szerkezetére, illetve a létrejött hatalmi viszonyokra.[332] Gyakorlatilag a szimbolikus területek egyik speciális változatai a határterületek, ahol a cselekedetek a határok jelentése által unikálisak, mivel a lakószobát és a külvilágot, vagy bármely két különböző szubjektivitású területet összekötő térelemek határszimbólumokká váltak, és ez által sajátos viselkedési normákat írnak elő. Következésképpen az ember által kialakított környezet, illetve maga a társadalmi közeg – amelyben él – és a szocializáció meghatározza az egyéniséget, befolyásolja cselekedeteit, viselkedési mintáit és azok minőségét.[333] Más perspektívából a különböző attitűdökkel ellátott területek és azok határai, amelyeket az ember jelentésekkel, szimbólumokkal kialakított, evidens módon visszahatnak rá és cselekedeteire.[334] Továbbá egy-egy élethelyzetet több minden meghatároz: alapvetően befolyásolhatja a pillanatnyi szituációban résztvevő szereplők társadalmi státusza külön-külön, illetve a szereplők társadalmi viszonya. Mindezt tekintve az ember-tér-határ kapcsolata a viszonylag állandó jellemzők, illetve a pillanatnyi tényezők hatása alatt is áll. Általában mindezek mentén alakul ki az egyén viszonyulása attól függően, hogy a tér tulajdonságai, szimbólumai közül melyikeknek van tudatában.

[329] Letenyei L. 2001. 11-15.
[330] Verebélyi K. 2005. 89.
[331] „Napjaink etnológusa már nem csak azt tudja, milyen nagy szerepet játszik a szimbolizmus az archaikus gondolkodásban, hanem a szimbólumok belső rendszerének, általános érvényűségének, merész logikájának, »nemességének« is tudatában van." Eliade, M. 1997. 12. – Mircea Eliade román vallástörténész, filozófus 1952-ben írott, idézett szövegének tartalma, amelyet 1997-ben fordítottak magyarra, akkor is, ma is megállja a helyét a szimbólumok jelentőségével kapcsolatban.
[332] Firth, R. 1983. 197.; Hoppál M. – Niedermüller P. 1983. 266.
[333] Hall, E. T. 1996. 14.
[334] Hall, E. T. 1996. 13. – „Mi strukturáljuk tereinket, tereink pedig strukturálnak bennünket." Farkas J. 2003. 181.

Természetesen a különböző tartalommal felruházott terek határán húzódó „átjárók" szignifikáns szerepére – eltérő hangsúllyal és perspektívával – a néprajztudomány kutatói közül is felfigyeltek már néhányan. A mindennapi élet rendjét tekintve a parasztsággal kapcsolatban *Gunda Béla* fogalmazza meg először 1961-ben „*A társadalmi szervezet, a kultusz és a magyar parasztszoba térbeosztása"* című publikációjában a paraszti életforma által meghatározott lakószobák használatát, az ajtó területének eltérő funkcióit.[335] 1983-ban *Bartha Elek* „*A lakodalom és a ház kultikus összefüggései"* című munkájában ír a küszöb jelentőségéről: *„elválasztja a házon kívüli és a házon belüli világot, amely nem csak jelképesen, de a maga valóságában is a családon kívüli, illetve a családon belüli világnak felel meg."*[336] Szintén 1983-ban *Pócs Éva* természetfölötti és emberi térrészeket választ el, amelyek határainak az ajtót, a küszöböt, az ablakot nevezi meg a „*Tér és idő a néphitben"* című írásában.[337] Később, 1984-ben Bartha Elek „*Házkultusz"* című kötetében megjelennek a nyílászárók és egyes darabjai, mint a kultikus tér részei, illetve kapcsolódnak a lakóház védelmét szolgáló mágikus szokásokhoz, hiedelmekhez.[338] 1995-ben *Balázs Lajos* igazolja, hogy a lakodalmi szokásszövegekben és szokásgesztusokban a küszöb határsávként jelenik meg.[339] 2004-ben *Hegyeli Attila: „A küszöb nagy hágó"* című cikkében hívja fel a figyelmet annak jelentőségére.[340] Majd 2005-ben *Verebélyi Kincső* a „*Szokásvilág"* című könyvében a hétköznapi szokások analízise alkalmával egy-egy esetben szintén érinti a ház és a külvilág átjárható határának területeit.[341] Jól látható a nyílászárók tárgycsoportjának két nagyobb szegmense közül az alapvető funkciójuknak köszönhetően az ablakok kevésbé, az ajtók nagyobb számban jelennek meg a néprajztudomány különböző tudományterületein. Azonban míg a jelen kutatás körébe került adattári példák esetén az ajtó említésének száma a nagyobb, annak ellenére az ablakokhoz köthető szituációk sem elhanyagolhatóak, amelyek elemzése választ ad e tudomány részterületének eddig csak részben és esetlegesen megválaszolt kérdéseire.

[335] Gunda B. 1961.; Gunda Béla az ajtót, mint határterületet társadalmi szempontból „alárendelt negyednek", munkatérnek, illetve az idegenek, alacsonyabb társadalmi szerepet betöltő személyek tartózkodási helyének vélte. Elméletét a szoba ajtajának környezetéhez kapcsolható, általa kutatott szokások vizsgálatával támasztotta alá. (Gunda B. 1961. 247-268.) Azonban az ajtó környékét csak bizonyos szokástípusok analizálása során lehet „alárendelt negyednek" nevezni, bővebb szokás vizsgálatok bevonásával a tér jelentős, speciális szerepére, összetettebb hatáskörére derül fény.
[336] Bartha E. 1983. 381-388.
[337] Pócs É. 1983. 177-205.
[338] Bartha E. 1984.
[339] Balázs L. 1995. 114-122.
[340] Hegyeli A. 2004. 9-38.
[341] Verebélyi K. 2005.

Összegezve, míg a terek csoportosítása többféle teoretikus szempontból megtörténhet, addig alapvetően az emberi elme a tér hasznosítása szerint rendszerez, és ezt támpontként használja fel a mindennapokban.[342] A hasznosítás miként jét, minőségét nagymértékben befolyásolják a területekhez kapcsolt viselkedési szabályrendszerek. Ha az ember egy adott teret néz, azt nem „passzív nézéssel" teszi, hanem az válik elsődlegessé tudatában, hogy mit lehet cselekedni az adott térben, és azt fogja szem előtt tartani, hogy az adott társadalmi normáknak megfelelően hogyan kell viselkednie.[343] Következésképpen, az elgondolt cselekedetet nagymértékben befolyásolja, hogy az egyén mennyire ismeri az említett tér jellemzőit, az adott társadalom normáit és számára milyen jelentéssel bírnak azok. Ugyanakkor a kiszemelt, normák szerint behatárolt tér megközelítésének módja is kialakul az egyénben, ugyanúgy, mint majd annak elhagyása az átjárható határon keresztül. Ebből a szemszögből tehát csak abban az esetben beszélhetünk szokásról, rítusról, mágikus-vallási cselekedetekről, vagy akár a tér, a határ szimbólumáról – ahogyan az összes idézett adattári szöveg ezt példázza – ha a tér és határának használója tudatában van annak jelentésével, és ismétlődő cselekedeteket végez, illetve a társadalmilag „elismert" szabályrendszernek megfelelően cselekszik. Azonban, ha ez nincs így, a tér és határának használata nem lehet tudatos, szokványos vagy szimbolikusan meghatározott.

Az általam vizsgált adattári példák alapján a személyes térnek és a külvilágnak, e két dichotóm területnek a határterületeként tekinthetünk egy paraszti lakóház bejárati ajtajára, illetve ablakaira.[344] A kint és a bent az objektív térben szereplő helyek konkrét meghatározásának eredményei szerint a két térrész közül a kint a külvilágot, míg a bent a házbelső jelenti.[345] E kettő találkozásánál a határt megalkotó tárgyak a fal egyes részein

[342] Durkheim, E. 1997./a 355.
[343] Sokszor mielőtt arra belépne, tehát annak határán.; Hall, E. T. 1996. 148.
[344] Lakodalmak szempontjából példákkal igazolja, hogy szokásszövegekben és szokásgesztusokban a küszöb, mint határsáv jelentkezik. Balázs L. 1995. 119.; „ A küszöb […] jelentőségét azáltal nyeri, hogy elválasztja a házon kívüli és a házon belüli világot, amely nem csak jelképesen, de a maga valóságában is a családon kívüli, illetve a családon belüli világnak felel meg." Bartha E. 1983. 381-388.; Eliade szent és profán területeket különböztet meg. Eliade, M. 1996.; Pócs Éva természetfölötti és emberi térrészeket választ el, amelyeknek határát: az ajtót, a küszöböt, az ablakot kiemeli. Pócs É. 1983.
[345] A Nemes Nagy József által megfogalmazott külső tér, belső tér megfogalmazása teljesen eltér pl. Verebélyi Kincső megfogalmazásától is, ugyanakkor az enyémtől is, mégis vannak olyan gondolatmenetek, amelyek saját kutatásomba beépítve elgondolkodtató eredményekre vezethetne, de itt jelenleg csak megemlítem ezeket, mivel bővebb kifejtésük vizsgálatom lényegétől messzire vezetne. Nemes Nagy József külső tér rendszere szerint – amelyet olyan, a társadalmi szférában jelen lévő viszonyrendszerrel jellemez, amelyben jelen van a lokalizáció (Nemes Nagy J. 1998. 68.) – a család legintimebb terét magába foglalja a lakóház, amelyet az egyéb gazdasági épületekkel együtt magába foglal a porta, amelyet magába foglal a település, amelyet magába foglal a régió és így tovább. Azonban belső tér fogalma szerint a tereknek van egy másik jelentéstartalma, amely a társadalmi szférákat veszi szempontul. (Nemes Nagy J. 1998. 69.) Így, ha a társadalmi szféra szemléletéhez kapcsoljuk a terek „funkcionális összetartozás"-át (Nemes Nagy J. 1998. 134.), akkor egy család otthonának és a külvilágnak az elválasztó, illetve összekötő elemei – tehát a kapuk, az ajtók, és az ablakok – külön csoportot alkotnak tulajdonságuk miatt, és a belső tér szempontjából sokkal közelebb kerülnek egymáshoz, mint ahogyan fizikálisan

helyezkednek el és e két térrész között lehetőséget adnak a kapcsolatteremtésre. Továbbá elengedhetetlen tény, hogy a határok szubjektív, objektív létezésükkel és a hozzájuk kapcsolt viselkedési normákkal, szimbólumokkal visszahatnak a terekre, illetve az ott tartózkodó személyekre. Ennek oka, hogy az átjárható határok – az ajtók, az ablakok – is meghatározzák az áthaladás lehetőségét, jellegét. Mind a helyeket, helyiségeket, mind a határokat az adattári szövegek számos szituációi tökéletesen megjelenítik rögzítve ezzel a különböző attitűdökkel rendelkező területek tulajdonságait is.

A nyílászárókkal koherens elméletek, a tárgytipológia eredményei és az adattári anyagok vizsgálata során a paraszti élet bármely szituációja – ha az időben, térben összeegyeztethető a vizsgált tárgycsoport paramétereivel – bővítik azoknak az információknak, adatoknak a halmazát, amelyek alapján a hálózatos adatfeldolgozás és a tárgyak rekontextualizálását elősegítő kollázs típusú megközelítés alkalmazható, így a műtárgycsoport prezentációs, demonstrációs értéke nő, hitelesebbé válik.

5.4.2 Szituációk analitikája

A tárgyhoz tartozó adathalmazok, információk, a számtalan cselekedet, szituáció egyedi analízise során az ajtó közelében egyfajta társadalmi szerepváltozás, „időleges átmeneti szituáció" figyelhető meg.

A tér-határ-ember koherens kapcsolata olyan, mint az ember és a társadalmi státusz kapcsolata: szétválaszthatatlan. A társadalom tagjai létrehoztak egy olyan rendszert, amely jelenlétével, érvényességével magát az embert befolyásolja. Vizsgálatakor evidenssé válik, hogy a társadalmi státusz, mint létező konstelláció egyedi sajátosságokkal bír. Fontos tény, hogy a társadalmi státusz és a viselkedés kétségtelenül függ egymástól, hiszen a társadalmi státusz meghatározza a viselkedést és fordítva – ez utóbbi kölcsönhatás azonban ritkább. Ez az egymásra hatás a társadalmi státuszváltozás esetén jól megfigyelhető, mivel a státuszváltozás a viselkedés változását sok esetben eredményezi, illetve a viselkedés bizonyos esetekben státuszváltozáshoz vezethet.[346]

Társadalmi státusza mindenkinek van, még egy újszülöttnek is, amelyet családja által ruháznak rá.[347] A társadalmi státusz az egyén életében folyamatosan változik különböző

elhelyezkednek a térben, egy portán. (Nemes Nagy J. 1998. 77.) Természetesen, mint ahogyan minden tér objektív és szubjektív egyben, úgy a társadalmi tér egészét a „a társadalom külső és belső terei együtt alkotják." (Nemes Nagy J. 1998. 70.)

[346] Ez utóbbi már nem állandó, hanem eseti.

[347] Természetesen ebben az esetben csak a külvilág által ráaggatott társadalmi státuszról beszélhetünk mindaddig, míg az egyén öntudatra nem ébred.

szituációk – hétköznapi cselekedetek, szokások, az ünnepek alkalmával végzett szokáscselekmények, rítusok, átmeneti rítusok – hatására, amely során nagyobb, kiemelkedőbb, illetve kisebb, alig észrevehető átalakulások is történnek. Utóbbiakat csak akkor vesszük észre, ha jobban fókuszálunk létezésükre. Az ajtóval kapcsolatos szokások, mágikus-vallási cselekedetek[348] között a végleges társadalmi státuszváltozásokat nevezhetjük kiemelkedőbbeknek, amelyek az élet nagy fordulóihoz köthető szokáscsoportok között kutathatóak fel[349] és vissza nem fordítható határátlépéseket jelentenek az adott társadalom szabályainak megfelelően.[350] Az esetek többségében azonban nem történik meg egy adott személy társadalomban betöltött státuszának végleges megváltozása, ha csak egyszerűnek tűnő, a család számára ismert, vagy ismeretlen egyén (továbbiakban: kívülálló, belépő személy) helyváltoztatásáról van szó a külvilág és a lakótér között.[351] Ez utóbbi szituációk vizsgálata során a társadalmi státuszváltozás egy alig észrevehető típusát figyelhetjük meg.

A társadalmi státuszt valójában egyénenként változó halmazként, gyűjtőfogalomként is felfoghatjuk, amely azt tartalmazza, hogy az adott személynek a társadalmi életben milyen helye, szerepe van, amely befolyásolja lehetőségiet, és határt szabhat viselkedésének.[352] Ha a viselkedés befolyásolására fókuszálunk, akkor észrevehetjük, hogy egy személy mindig az adott területnek, társaságnak, szituációnak megfelelően választ ki elemeket az egész életét átható társadalmi státuszhalmazból. Ilyenkor figyelembe veszi, hogy mit tud érvényesíteni azokból, melyek illenek a szituációba a többi egyén státuszát is tekintetbe véve, illetve igyekszik az adott terület jelentését számba venni és annak megfeleltetve státuszát viselkedni, cselekedni. Az élet eseményei ehhez a halmazhoz mindig hozzátesznek, és mindig elvesznek, ezért mondhatjuk, hogy folyamatos változásban van.

Nézzünk egy általános esetet a társadalmi státusz befolyásolására fókuszálva: a 18. század vége és a 20. század közepe között egy alkalommal, egy kis faluban, egy magánterületre, egy lakóportára, konkrét céllal megy egy kívülálló személy, aki tegyük fel, hogy a család tagjai közül keres valakit a lakóházban.[353] A szituációban valamilyen formában résztvevő személyek

[348] Például, ha születéskor a csecsemő védelmével, vagy családba iktatásával kapcsolatos tettekre, illetve lakodalom, házasság alkalmával az új asszony eddigi lakóhelyétől, családjától való eltávolításához, vagy az új családba való beavatáshoz kapcsolódó cselekedetekre gondolunk.
[349] A „szokás” fogalmát dolgozatom során, mint mágikus-vallási áthatottságtól mentes, de meghatározott módon ismétlődő, a társadalmon, csoporton belül elfogadott, ismert cselekménysort használom.
[350] Mindezen túl vannak olyan szokások és mágikus-vallási cselekedetek is, amelyek valamilyen oknál fogva az ajtóhoz kapcsolhatók, de nem járnak együtt társadalmi szerepváltozással.
[351] Az egyén csak olyan személy lehet, aki nem az adott portán, házban él és nem annak tulajdonosa.
[352] Jogok és kötelezettségek.
[353] A „kívülálló személy” lehet teljesen idegen, és lehet az adott közösség – falu – tagja, vagy akár rokon is, ami lényeges, hogy nem lehet az adott portán, házban lakó személy. Az érkező számára felállított szabályrendszer, a

a következők: a házban élő család tagjai és a házhoz érkező kívülálló személy. A kívülálló személy a megfelelő viselkedés kiválasztásakor számításba fogja venni, hogy magánterületen van, hogy a magánterület tulajdonosainak, használóinak milyenek a társadalmi státuszai, ehhez képest milyenek az övéi, illetve befolyásoló hatással lesz rá jövetelének célja is. Ezeket a tényezőket mérlegelve kiválasztja a társadalmi státuszának halmazából, hogy melyeket fogja kiemelni, előtérbe helyezni. Mégis a legjelentősebb befolyás a státusz-meghatározást tekintve nem az ő birtokában lesz, mivel magánterület lévén a házigazdának van a legjelentősebb döntése az eset kapcsán. Tehát a házigazdát megközelítve – amikor határterületre, tehát esetünkben az ajtóba ér – az a jelenség fogja fogadni, hogy az ő státusza, illetve a gazda neki kialakított státusza formálja egymást. Ebben az esetben a kívülálló személy társadalmi státusza az alap, amelyet a gazda ráruházott státusza jelentősen befolyásol. A gazda döntésének lényegi részét tudatni is fogja vagy verbális, vagy nem verbális módon az érkezettel. Így társadalmi státusza nem változik meg véglegesen, de külső hatások (gazda „hatalma" és tapasztalatai) miatt időlegesen átformálódik. Ilyenkor általában amint a kívülálló elhagyja a magánterületet, az alapvető társadalmi státusza visszaáll, helyreáll. Természetesen a megélt tapasztalatok befolyásolhatják őt magát, nagyon ritka esetekben akár státuszát is, így sosem történhet, hogy minden ugyanolyan formában áll vissza az ideiglenes státuszváltozás folyamán, de általában a társadalom által az egyénre szabott státusz nem változik.

A társadalomban létrejött szabályrendszerek, illetve az egyének társadalmi státusza szintén egymásra erősen ható kapcsolatban vannak. A különböző, egyre kisebb, vagy nagyobb szerveződési szintekhez eltérő írott, vagy íratlan szabályrendszerek tartoznak, amelyekre igaz, hogy a kisebbek általában beleilleszthetőek a felettük álló nagyobb közösségi szerveződések szabályrendszerébe. Gondolok itt arra, hogy egy országon, egy tájegységen, etnokulturális vagy etnikai csoporton, egy településen, egy-egy lakóházon belül az egyre kevesebb személyből álló csoportok önmaguk számára szabályrendszereket hoznak létre, amelyek egy kívülálló egyén viselkedését, ezáltal időlegesen társadalmi státuszát befolyásolhatják. Így tehát az egyéni szabályrendszer lesz a legkisebb egység, amit viszont mindig felülír a felette álló, a társadalmi státuszt befolyásoló szabályrendszer. Ebben az esetben egy paraszti lakóháznak, mint magánterületnek mindig külön szabályrendszere van, amely függ a társadalomtól, kultúrától, a család személyeitől, a hierarchiától, stb.[354] Mindezek mellett sem a társadalmi

fogadás minőségének döntése a családból éppen otthon lévő, a családi hierarchia legmagasabb fokán álló személy.

[354] Példa erre: Gunda Béla: A társadalmi szervezet, a kultusz és a magyar parasztszoba térbeosztása [Gunda B. 1961.] című cikke, melyben többek között arról is szó van, hogy a család lakói meddig engednek be egy idegent a házba, milyen jeleket alkalmaznak arra, hogy szívesen látott vendég-e az illető vagy sem.

szabályrendszerek, sem a társadalmi státuszváltozások szintjén nem mindegy, hogy az úgynevezett külvilág mely részéről tér be a kívülálló az adott lakóházba. Tehát más-más reakciókat, szituációkat eredményez, ha a kívül álló ahhoz a közösséghez tartozik, amelyhez a ház lakói, vagy ha egy teljesen más szabályokkal, kulturális elemekkel rendelkező közösségből[355] érkezik.

Különbséget kell tenni a külvilág által az emberre ruházott, illetve az egyén által elfogadott, magáénak tudott, elismert státusz között. A szóban forgó időlegesen átformálódott státusz mindkét szempontból változik. A magánterület tulajdonosa a külvilág által, illetve a saját maga által a kívülállóra aggatott társadalmi státuszt ismeri. De mivel az illető magánterületre érkezik, így az ismert státuszon változtatni lehet, és általában minden gazda változtat is. A territoriális hatalomhoz köthető érzés a biztonságérzetet erősítette, még akkor is, ha nem minden esetben volt valós létjogosultsága.

Mindezek mellett belső státuszváltozás is történik, hiszen a kívülálló egyén tudatában van annak, hogy kívülálló és magánterületre került, ahol a szabályokat a gazda, illetve a jelenlévők közül a hierarchia legmagasabb fokán álló egyén formálja, tehát ehhez fog alkalmazkodni mindaddig, míg ott tartózkodik.[356]

Következésképpen a belépő személy külvilágban betöltött társadalmi szerepét pillanatnyilag befolyásolják, befolyásolhatják azok a társadalmi szabályok, amelyek az adott paraszti lakóház személyes terének működését meghatározzák. A kívülálló a belépéssel egy olyan alkalmi társadalmi rendszer részesévé válik, amelyben korábbi társadalmi szerepének sajátosságai változnak, idomulnak, esetleg időlegesen hatályukat veszítik, vagyis átmenetileg felülírják a korábban a személyre vonatkozó társadalmi szabályokat. Így ezeket az eseteket *időleges átmeneti szituációknak* nevezhetjük.

Az időleges átmeneti szituáció párhuzamba állítható a francia etnológus, Arnold van Gennep (1873-1957) nevéhez köthető átmeneti rítus (*rite de passage*) fogalmával.[357] Az analógián túl azonban a kettő között eltérések is megfigyelhetőek.

Arnold van Gennep elmélete szerint az átmeneti rítusok folyamán történő cselekedeteket úgy érthetjük meg, ha azok egymásutániságát, illetve viszonyát vizsgáljuk. Van Gennep párhuzamba állítva a hasonló cselekedeteket megalkotta hármas felosztású struktúráját az elválasztó, a határhelyzeti, illetve a befogadó szakasszal, Vargyas Gábor megfogalmazása

[355] Legyen az más etnokulturális, etnikai csoport, vagy tájegység…
[356] Természetesen vannak ettől eltérő, extrém esetek, de azok vizsgálata itt nem releváns.
[357] Fejős Z. 2003.a

szerint: van Gennep *„hármas osztásának, az »elválasztó« (rites de séparation), »határhelyzeti« (rites de marge) és »befogadó« rítusok (rites d'agrégation) fogalmának a lényege röviden összefoglalható: valaki egy kiinduló állapotból vagy státusból egy átmeneti perióduson keresztül eljut egy másik állapotba vagy státusba."*.[358]

Van Gennep tehát elkészítette *„egy sor átmeneti rítus strukturális hasonlóságának"*[359] elemzését, mindent összevetve *„egyszerűen formális analízist végzett"*.[360] Míg van Gennep elméletének kialakításakor abba a fázisba jut el, hogy a végleges társadalmi státuszváltozásokat előidéző rítusokat figyeli meg, és ezen változások általános sémáját vázolja fel, addig ez a doktori értekezés arra is felhívja a figyelmet, hogy léteznek a társadalmi szituációkban, a társadalmi térben olyan státuszváltozások, amelyek nem véglegesek, csak időlegesek, de sémájuk nagy részben párhuzamba állítható van Gennep elméletének menetével. Ezek a szituációk nem olyan egyértelműek, nem mindig tisztán kivehetőek, de létezésük még ettől függetlenül tény.[361]

Az időleges átmeneti szituációk két meghatározó tényezője állítható párhuzamba Arnold van Gennep átmeneti rítuselméletének tényezőivel: a helyváltoztatás, illetve a társadalmi státuszváltozás.[362] Arnold van Gennep az átmeneti rítus fogalmát és annak

---

[358] Vargyas G. 2007. 25.
[359] Vargyas G. idézi Hockey-tól. Vargyas G. 2007. 25.
[360] Vargyas G. 2007. 25.
[361] Kezdetben időleges átmeneti rítusnak neveztem a megfigyelt jelenséget, azonban a rítus szó sokoldalú jelentése, használata, illetve a szakmai konzultációk hatására *időleges átmeneti szituációk*nak nevezem őket. A rítus fogalmát a vallásos-mágikus cselekedetekből eredeztethetjük (Dömötör T. 1987. 356.; Arnold van Gennep a rítust mágikus-vallásos cselekedetekként fogalmazza meg. van Gennep, A. 2007. 39.; Durkheim is vallási szemszögből ír a rítusokról. Durkheim, E. 1997.a 354.; Turner is vallási-mágikus cselekedetekként vizsgálja a rítusokat. Turner, V. 2002.), de a néprajztudomány a „társadalmilag megszabott hagyományos szokáscselekményt" (Pl.: „a katonaság, a politikai élet, a jog stb. rítusairól beszélnek." Dömötör T. 1987. 356.) is rítusnak nevezi. A rítus fogalmából kialakult átmeneti rítus elméletét leggyakrabban „az emberi élet fontos átmeneteihez fűződő rítusok összességének megjelölésére" használják, (Arnold van Gennep elmélete alapján. „Ide tartoznak pl. a gyermek születéséhez, a felnőtté avatáshoz, a lakodalomhoz, temetéshez fűződő rítusok…" Dömötör T. 1977. 166.) amelyek gyakran helyváltoztatással, illetve társadalmi szerepváltozással (Dömötör T. 1977. 166.; van Gennep, A. 2007. 55.), illetve esetenként hiedelmekkel, mágikus, vagy vallási vonatkozású cselekedetekkel kapcsolódhatnak össze. („az ajtó határvonal, mely szokványos lakóház esetén az idegen, illetve a házi világot… választja el egymástól. A „küszöbátlépés" tehát egy új világba való belépést jelent. Éppen ezért igen fontos aktus a házassági, az örökbefogadási (adoption), a felszentelési és a temetési szertartásokban. […] a kifejezetten a küszöbnél történő rítusok mind határhelyzeti rítusok (rites de marge). A korábbi környezettől való elválást szolgálják a „purifikációs" rítusok (mosdás, törülközés stb.), s ez után következnek a befogadó rítusok (só bemutatása, közös étkezés stb.). A küszöbrítusok tehát nem kifejezetten „szövetségkötési rítusok", hanem csak szövetséget előkészítő rítusok, s ezekre is csak a határhelyzetre való felkészítési rítusok után kerül sor." van Gennep, A. 2007. 55.) Így hiába a párhuzam, nem találom megfelelőnek a rítus szó használatát a felvázolt jelenségre, ezért a továbbiakban az „időleges átmeneti szituáció" kifejezést használom. (Számos konzultáció után többen ellenezték a rítus szó használatát, amit itt köszönnék meg az illetőknek: Dr. Keményfi Róbertnek, Dr. Lajos Veronikának, illetve Telenkó Bazilnak.)
[362] Arnold van Gennep rítuselméletét számtalan kutató idézi, használja, ezzel tágabb értelmezések előtt nyitva meg az utat. Pl.: Victor Turner tovább mélyíti. Turner, V. 2002., Illetve a liminális szakaszt vizsgálja mind a törzsi társadalmak szempontjából, mind a társadalom rendszerén „kívül állók" szempontjából. Itt jegyezném meg, hogy elméletemben az esetleges ajtóban ácsorgás nem egyenlő a liminális szakaszban eltöltött idővel. Jelen

felosztását a materiális helyváltoztatás kapcsán fogalmazta meg,[363] és ezt a struktúrát vetítette át az élet nagy fordulóira, a társadalmi státuszváltozásokhoz köthető cselekedetekre. Van Gennep megfogalmazásában: *„az egyén élete bármiféle társadalomban egyik életkorból a másikba, egyik foglalkozásból a másikba történő átmenetekből áll […] [ez] magából az élet törvényéből következik […] Valamennyi effajta egység olyan szertartásokkal jár együtt, amelyeknek mindig ugyanaz a céljuk: hogy meghatározott helyzetből egy másik, szintén pontosan meghatározott helyzetbe juttassák át az egyént. S mivel a cél ugyanaz, az eszközök is hasonlóak, bár nem minden részletben azonosak."*[364]

Az időleges átmeneti szituációk esetén a helyváltoztatás kardinális szerepet tölt be, tehát a materiális helyváltoztatás szó szerint értendő, hiszen az alap szituáció szerint a kívül álló személy másvalaki magánterületére lép. Ezekben a szituációkban a társadalmi státusz befolyásolása, mint jelenség megfigyelhető. Erre rávetíthető Arnold van Gennep struktúrája, hiszen e szituációk kapcsán is releváns az elválasztó, határhelyzeti és befogadó szakasza. Mivel azonban nem végleges változásról van szó, ezért egy negyedik szakasz is megfigyelhető, amely visszaállítja a szituáció előtti rendet.[365] Ebben az esetben tehát a materiális helyváltoztatás nagyon szorosan együtt mozog a társadalmi státusz befolyásolásával, így megtévesztővé válhat, ha annak szétválasztását, tehát külön-külön létezését, illetve annak mégiscsak együtt érvényes létét nem látjuk át.

Mindent összevetve Arnold van Gennep rendszerszemléletén keresztül vizsgálom a megfigyelt, felvázolt jelenséget, mi szerint egy magánterület, egy lakóház megközelítésekor, a kialakult határterületeken, jelen esetben az ajtóban ideiglenes státuszváltozás figyelhető meg.

Ugyanakkor Arnold van Gennep vizsgálata nem terjedt ki közvetlenül arra, hogy ezek a rítusok milyen fontos szerepet játszanak a társadalom életében.[366] De: *„mivel a cselekvések*

esetben a liminális szakasz addig tart, míg a család otthon lévő tagjai közül a hierarchia legmagasabb fokán álló egyén nem dönt az érkező helyzetéről, hiszen úgy is dönthet, hogy az érkezőnek az ajtóban a helye. Turner, V. 1997. 51-63.; Keményfi Róbert összefüggésbe hozza a térbeliség néprajzi vizsgálatával, illetve az etnicitás kutatásával. Keményfi R. 2004. 29.; Hegyeli Attila szokás vizsgálatakor több ízben utal rá. Hegyeli A. 2004. 13., 19.; Fejős Zoltán a kiállítást, mint átmeneti rítust vizsgálja. Fejős Z. 2003.a

[363]„sémája segítségével van Gennep kiindulásképp kezdetben a »materiális átmeneteket« vizsgálja, amikor az emberek egyik területről egy másikra átmenve határokon, ajtókon vagy küszöbökön áthaladva rítusokat végeznek. […] Van Gennep ugyanis felfigyelt arra, hogy számos rítusnak nemcsak időbeli, de térbeli dimenziója is van: az emberek elindulnak valahonnan, eltávolodnak eredeti kiindulási pontjuktól, s mielőtt egy másik helyre érnének, egy határon, egy küszöbnél, az egyik helyről a másikra való »átmenéssel« kapcsolatban »átmeneti« rítusokat végeznek. Innen a »határhelyzet« és a »küszöb« (illetve annak latin megfelelője, a limen és az abból származó liminális, valamint prepozíciók révén a pre- és posztliminális) szavak, valamint az »átmeneti rítus« kifejezés használata." Vargyas G. 2007. 26-27.

[364] Van Gennep, A. 2007. 42.

[365] Amennyire vissza tudja állítani, abban a viszonylatban, hogy a szituáció milyen mértékben befolyásolja a társadalmi státuszt.

[366] Vargyas G. Gluckman-t idézve és vele egyetértve írja. Vargyas G. 2007. 27.

elemzése közvetlenül a felhasználásra vonatozik, az osztályozás jobban kifejezi a szokások valóságos társadalmi jelentőségét, mint a különböző önkényesen kiválasztott tartalmi tulajdonságokra épülő rítus- és szokásklasszifikációk."[367] Mindemellett tény, hogy a rítusok, az átmeneti rítusok gyakorlása megteremti és fenntartja az egyén tudata és a társadalmi rend közötti kontaktust.[368] Ezen cselekedetek összessége az egyén számára a társadalom által elfogadott, általa létrehozott megoldási sémákat szolgáltat az egyes élethelyzetekben,[369] amely élethelyzetek változást idéznek elő, és hirtelen átmenetet követelnek, de a rituális cselekedetek ezeket lelassítják, az egyén számára elfogadhatóvá, feldolgozhatóvá teszik.[370] Tehát *„A rítusok … a kultúra fontos szabályozó eszközeiként működnek."*[371] Az egyén sémák közül választ cselekedettípust, vagy cselekvési sorrendet, amely függ a cselekvésben résztvevőktől, azok társadalmi kapcsolatától is,[372] illetve az adott terület, hely jelentéseitől.

Megoldási sémák azonban nemcsak azokhoz az eseményekhez léteznek, amelyeket rítusokkal, vagy átmeneti rítusokkal oldunk meg, hanem az élet minden egyes szituációjához.[373] Ezeket a sémákat számos tényező határozza meg, például: a szocializáció, az adott társadalom, a társadalmi státusz, a hely jelentése, szimbóluma, stb. *Az említett sémák kiválasztásának irányadói az adott társadalomban elfogadott illemként, vagy etikettként megfogalmazható szabályrendszerek.* Ezek a szabályrendszerek ugyanúgy megteremtik, és fenntartják az egyén tudata és a társadalmi rend közötti kontaktust, mint a rítusok, az átmeneti rítusok. Azonban nem minden esetben mondható el a hétköznapi szituációkhoz választott cselekedet-sémákról, hogy az eseményeket lelassítják, az egyén számára elfogadhatóvá, feldolgozhatóvá teszik. De az általam felvázolt esetben, jelenségben ez is igaz, hiszen egy kívülálló érkezését, a szubjektív térbe való belépését lelassítja, és adott esetben nem csak elfogadhatóvá, de irányíthatóvá is teszi.

Az időleges átmeneti szituációk a társadalom szinte láthatatlan mozgatórugói, az adott szituációktól függő, alig észrevehető jelenségek, amelyek között vannak könnyebben, illetve

---

[367] Fejős Z. 1979.
[368] Munn Durkheimre utalva írja. Munn, N. D. 1983. 206.
[369] „A rítus a társadalmi kölcsönhatásokban általános közvetítő eszköz." Munn, N. D. 1983. 200.; „… a ritális szimbolizmus […] társadalmi közlésként foroghat az emberek között." Munn, N. D. 1983. 213.; A rítus „… a társadalmi interakció általánosított közvetítő eszköze…" Munn, N. D. 1983. 222.; „…a rituális szimbólumokról elmondhatjuk, hogy összefüggő szimmetrikus kapcsolatot szabályoznak és erősítenek meg az egyéni szubjektivitás és az objektív társadalmi rend között." Munn, N. D. 1983. 223.
[370] Dömötör T. 1977. 166.; Turner szerint a rítus megmutatja, hogy „egy csoport miként fejleszt ki különböző módozatokat a közös energiák levezetésére." Turner, V. 2002. 10.
[371] Fejős Z. 1979. 413.
[372] Munn Durkheimre utalva írja. Munn, N. D. 1983. 206.
[373] Hasonlóan ír Verebélyi Kincső *Szokásvilág* című könyvébe a mindennapok világában felfedezhető cselekedet-sémákról… Verebélyi K. 2005.

kevésbé könnyen észlelhetőek. A szituációkban a társadalmi státusz befolyásolásának minőségeit, erősségeit akár egy egyenesen is ábrázolhatnánk. Ennek az egyenesnek a kezdő, null pontjára azok a szituációk kerülnének – ha vannak ilyenek –, amelyekben az érkezett kívülálló státuszát egyáltalán nem befolyásolja az, hogy magánterületre érkezett, tehát viselkedése szemernyit sem változik, és a gazda is úgy fogadja el, azokat a szabályokat hagyja érvényesíteni, amelyeket a kívülálló a külvilágban is hordoz, tehát átengedni a kívülálló számára az összes döntési jogot. A nulla ponttól elmozdulva azonban egy, a végtelenbe tartó egyenest húzhatnánk, hiszen nincs két egyforma szituáció, így nincs két egyforma erősségű befolyásolás sem, tehát végtelenszámú különböző esetet kaphatunk. Ha a végtelenbe tartó egyenesnek mégis elérnénk a másik végét, oda bizonyára azokat a társadalmi státuszváltozásokat kellene helyezni, amelyek véglegesek.[374]

Ezek mellett a perspektívák mellett fontos szegmense az időleges átmeneti szituációk vizsgálatának az a tény, hogy azok két más szubjektivitású területnek, a külvilágnak és a magánterületnek, lakótérnek a határán történnek. Ilyen szempontból azonban nem csak a lakóház ajtaja jöhet számításba, hanem az ajtóhoz hasonló határterület-funkciót betöltő más területek is. Ilyen például: a kapu,[375] hiszen korszaktól,[376] tájegységtől, építészeti jellegzetességektől, stb.; illetve a gazda, a ház lakóinak tartózkodási helyétől, is függhet,[377] hogy hol fog megtörténni egy időleges átmeneti szituáció.[378]

Mivel a kutatás témája azoknak a határoknak a vizsgálata, amelyek a lakóépületet a külvilágtól elválasztják, így jelen esetben a továbbiakban az ajtóban történő időleges átmeneti szituációk vizsgálatára szorítkozom. A lakóépületen belül az ajtó az a hely, ami a legerősebb szubjektivitású területet választja el a külvilágtól.[379] (1. ábra) A vizsgált materiális

[374] Célom, hogy a végtelen típusú időleges státuszváltozások között valamilyen rendszert létrehozzak.
[375] Hegyeli A. 2004. 13.; (A szubjektív tér határának pontos jelölése, annak biztonságossá tétele, tehát a kapu, az ajtó funkció-módosulása az elidegenedéssel, a közbiztonság minőségével, stb. egyenesen arányos.)
[376] „A vadon meghódításával, a kultúrtáj szélesedésével, a határ, mely eddig hatalmas erdőségek formájában jelent meg, fokozatosan leszűkült, míg végül »egy egyszerű kővé, gerendává, küszöbbé« nem alakult át [Arnold van Gennep: Riturile de trecere. Iaşi. 1996.]. Ehhez még hozzátehetjük, hogy az individualizációs folyamat során megváltozik az egyes határok értéke.” Hegyeli A. 2004. 13.
[377] „Ha a szekér ott van az udvaron vagy a szin alatt: idehaza van a gazda. Az istállóba behallik a szó, ha ott nincs, a házban van, az meg kicsi, nem téved el benne az idegen sem.” Lükő G. 2001. 277.; „Régen minálunk is úgy lehetett szokásban, mint a moldvai csángóknál, hogy ha látogatóba megy valaki, megáll a kapu előtt, s onnan hívja a háziakat. Azok kimennek hozzá, s ha kedves a vendég, vagy meg akarják tisztelni, behívják a házba, egyébként ott beszélgetnek vele a kapuban.” Lükő G. 2001. 250.; „Nyilvánvalóan a határ jelzésére szolgáltak a kapuk, amelyek szimbolikusan és valóságosan is határt képeztek a különböző térrészek között.” Hegyeli A. 2004. 9.; „Épületek , kerítések nagyobb, szabadba vezető, zárható nyílása. Két különböző terület közötti áthaladás és határvonal jelképe.” Pál J. és Újvári E. 1997. 236.
[378] Tehát a szubjektív tér melyik határán.
[379] Ez lehet a lakóház, esetenként azon belül a leggyakrabban használt, legerősebb szubjektivitású belső tér, tehát a lakószoba. Hegyeli Attila a lakóház szobáját a legerősebb intimitású szférának nevezi. Hegyeli A. 2004. 12.

helyváltoztatással járó cselekedetek mágikus-vallásos, vagy többlet hittől, hiedelemtől mentes, egyszerű társadalmi cselekedetek, illetve szokásos, vagy akár egyedi cselekmények. Ezen szituációkat Arnold van Gennep struktúrájának mintájára elemzem, modellálom egyrészt formális analízist végezve, másrészt nagy hangsúlyt fektetve társadalmi szerepükre és a társadalmi folyamatokban meghatározott funkciójukra.[380] Az elemzés során lényeges a materiális helyváltoztatás, illetve a társadalmi szerepváltozás fókuszba állítása. Ebben a vizsgálatban e két tényező egyidejűleg, egymást kiegészítve alkotja, befolyásolja az elemzett átmeneti szituációkat. A materiális helyváltoztatás leglényegesebb jellemzője ebben az esetben az, hogy mindig a lakóház belső tere és a külvilág között történik;[381] míg a társadalmi státuszváltozás kapcsán az időlegesség a kiemelendő.

1. ábra

Ahogy azt már írtam, a lakóház belső tere, illetve a külvilág közötti határterületeken lezajló cselekedet-sorok, cselekedet-minták szakaszai párhuzamba állíthatóak a van Gennep által meghatározott átmeneti rítuselmélet három szakaszával. E három szakasz a megfogalmazott jelenség időlegessége miatt azonban egy további szakasszal bővül, így lesz *elválasztó*, *határhelyzeti*, *befogadó* és *visszaállító* szakasz. Ennek alapján az *elválasztó* fázis akkor zajlik, amikor valaki megindul a magánterület, a lakóház felé, hiszen még ha nem is tudatosan, de a társadalom tagjaként alapvetően tudja, hogy a lakóház belsejében a család

[380] Mindezek mellett a vizsgálat kibővíthető a határterületen zajló verbális, nem-verbális kommunikációk elemzésével, amelyet egy következő tanulmány keretén belül kell elvégezni.
[381] „az ajtó határvonal, mely szokványos lakóház esetén az idegen, illetve a házi világot… választja el egymástól" van Gennep, A. 2007. 55.

íratlan szabályai lesznek a mérvadóak számára. A *határhelyzeti* időszak során az illető belép a bejárati ajtón, és vagy itt, vagy amíg eljut a legbelsőbb tér határáig – pl.: a szobaajtó küszöbéig – automatikusan eldől a szokásos szabályoknak megfelelően a befogadás kvalitása, vagy a házban lévők közül a családi hierarchia legmagasabb fokán lévő családtag eldönti az „idegen" egyén státuszától, az alkalomtól, a szokásoktól, és az egyéb körülményektől függően, hogy az illetőre a befogadás milyen minőségben válik érvényessé. A *befogadás* során realizálódik a határhelyzeti szakaszban kialakult befogadási szint, amely az elutasítottól, a megtűrtön át a legtiszteltebb vendégként fogadottig terjedhet.[382] Tehát eldől, hogy a házon belül az illető mennyire szívesen látott vendég és milyen szabályok vonatkoznak rá mindaddig, míg a lakóházon belül tartózkodik.[383] Lezárásképpen pedig, amikor a belépő egyén elhagyja a házat, tehát eltávolodik, kilép a magánterületről, abban az időszakban *visszakerül* a szituáció előtti társadalmi szerepébe. Természetesen a belépő is és a befogadók is változnak, tapasztalatokkal, élményekkel gyarapodnak, mégis objektív szempontból a belépő külvilágban betöltött társadalmi státusza csak időlegesen és helyileg behatárolható területen formálódik át. (2. ábra)

[382] A befogadás minőségi különbségeire számos példát találhatunk különböző szokásleírásokban, illetve a szoba térbeosztásával foglalkozó Gunda Béla írásaiban. [Gunda B. 1961. 247-257.]

[383] Természetesen ezek a döntések nem teljesen egyediek, egyéniek, hiszen alapvető, hogy azokat meghatározza a szocializálódás, a kulturálisan kódolt szabályrendszerek.; „A kulturális viselkedés jelentősége nem merül ki abban, hogy világosan látjuk: lokális, ember által létrehozott és rendkívül változó. Az is jellemzi, hogy hajlamos az integráltságra. A kultúra, az egyénhez hasonlóan, többé-kevésbé következetes gondolat és cselekménymintával bír. Minden kultúrában kialakulnak jellegzetes célok, amelyekkel másfajta társadalmak nem feltétlenül rendelkeznek. Ezeknek a céloknak engedelmeskedve minden nép újra és újra megerősíti a tapasztalatait, és a késztetések sürgetésének megfelelő mértékben a viselkedési elemek heterogén rendszere egyre egységesebb formát ölt." Benedict, R. F. 1997. 254.; vagy átvitt értelemben: „Másrészről, a társadalmi beágyazottság nélkülözhetetlen, mert a csoport az, amely a szimbólumrendszer elemeit fenntartja és továbbadja, s nemcsak a csoport az, amely az egyént fölneveli, s ráneveli a technika ismeretére, a szimbólumok megértésére és az értékek megbecsülésére." Malinowski, B. 1997. 396.

2. ábra

Azok a szabályrendszerek, amelyek egy lakóház, egy család életét meghatározzák összességükben mindig egyediek. Természetesen ezeknek a szabályrendszereknek vannak olyan részei, amelyek általánosan elfogadottak a közösség más családjainál, tehát a családi szintet követő társadalmi szerveződési szinteken.[384] Ezekről a legtöbb esetben az eddigi társadalom, szokás, hiedelem, stb. kutatásokban, mint megfogalmazott általánosításokról olvashatunk, hacsak nem konkrét adat közléséről van szó.[385]

Mind a négy szakaszban megfigyelhető a „társadalmi távolság" jelenléte, változása. A „társadalmi távolság" alapján lesz tudatos, hogy a befogadó milyen viszonyban van a belépő egyénnel: teljesen ismeretlen számára, távolról ismeri, jól ismeri, esetleg rokona a befogadó személynek. Ha ismerik az illetőt, akkor számít, hogy jók vagy rosszak a közvetlen, közvetett tapasztalatok vele kapcsolatban és fontos, hogy a közvetett tapasztalat, az információ a befogadóhoz mennyire közel álló, vagy tisztelt személytől származik, milyen minőségben értékelhető az adott információ a befogadó számára.[386] Az első két szakaszban döntő a belépő és a befogadó személyek közti „társadalmi távolság" mértéke, amely a harmadik szakaszban még mindig meghatározó, de a személyek közvetlen találkozása miatt lehetőség nyílik a

[384] település, táji, etonokulturális, etnikai csoport, stb.
[385] Az általánosított adat konkrét információk hiányában nehezen feldolgozható. Konkrét adat közlése alatt értem, amikor ismert a település, az adatközlő személye, a közlés tárgya.
[386] Nemes Nagy J. 1998. 177.

fennálló távolság módosulására az egyénektől, a szituációtól függően. Ezt követően a negyedik szakaszban a „társadalmi távolság" esetleges változásának realizálódása lesz jelentős.

Ebben a vizsgálatban adott a hely típusa, a kutatott téma. A helyszín, a hozzájuk kapcsolódó szereplők változóak lehetnek, attól függően, hogy ki tartózkodik, kik tartózkodnak az adott házban, illetve ki, vagy kik akarnak oda belépni. Az elemzés átláthatósága, a modell felépítése végett a befogadót, vagy befogadókat is csak egyes számban befogadóként, illetve a belépő egyént, vagy egyéneket is csak belépőként fogom megnevezni.

Az *elválasztó* szakaszban a belépő személyes elhatározása, illetve annak oka meghatározza a belépő cselekedetének minőségét, akaratának erősségét, megdönthetetlenségét.[387] A belépő személy akarata abból a szempontból osztályozható, hogy ismeri, vagy nem ismeri azt a közösséget, kulturális közeget, családot és azok szabályrendszerét, ahova be akar lépni. Lényegesek a belépő személyiségének jegyei, a szándékához kapcsolódó érzések, illetve a természetétől, akaratától függő kompromisszumképessége.[388] A belépő viselkedését ebben a szakaszban az (is) befolyásolja, hogy hívott, vagy váratlan vendég; profán, vagy szent, ünnepnapi időszakra esik látogatásának ideje.[389]

A *határhelyzeti* szakasz elemzése az előző szakasznál sokkal összetettebb, hiszen amikor a befogadás minősége eldől, a szituációban végtelen alkotóelem van jelen, amelyek befolyásolják az eredményt.

A befogadó által létrehozott szabályrendszer jelentős meghatározói annak a társadalomnak az általános normái, amelybe a család beilleszkedik, így a nemzet, a tájegység, az etnokulturális, az etnikai csoport,[390] a település[391] társadalmi irányelvei, erkölcsi normái. Tehát a kultúra történeti múltja,[392] amely az egyénekbe „programozott" válaszokat,

[387] Pl.: információ, étel, anyagi javak hozatala, kérése, szállás kérése, stb.
[388] Természetesen ezek a tényezők csak addig érdekesek számunkra, amíg a néprajztudomány határa elér.
[389] Itt jegyezném meg, hogy a vizsgált időleges átmeneti szituációk esetén az elválasztó szakaszban a belépő célja eleve általános, hétköznapi dolog, nem köthető szakrális cselekvéshez, sem egyéb ünnepnapi cselekedetekhez, mert ha a belépő célja ezen témák körébe esik, akkor már nem feltétlenül beszélhetünk időleges átmeneti szituációról. Azonban előfordulhat, hogy belépésének célja hétköznapi, de éppen szent, vagy ünnepi időszakra esik, ekkor már a határhelyzeti szakaszban történik változás.
[390] „Ugyanakkor ráébredtem arra is, hogy a kulturális normáknak, amelyek szerint az egyének az azonos etnikai csoportba tartozókat minősítik és megítélik – mintegy hallgatólagosan elfogadva, hogy »ugyanazt a játékot játsszák« - szintén van határképző erejük…" Barth F. 1996. 1.
[391] Jelen esetben mindegy, hogyan nevezzük azt a társadalmi közeget, kultúrát, amelybe az adott család beilleszkedik, a lényeg, hogy annak normái hatással vannak rá.
[392] Lowie. R. H. 1997. 203. „a jelenségek meghatározóiként múltbéli történetük egyedi menetét kell elismernünk. Azonban a kultúra területén nemcsak a folytonosság megszakadásával és különbözőségekkel találkozunk, hanem

viselkedésmintákat generál.[393] Döntő lehet az egyén szocializációja, a család őseinek hagyományai, szokásai, hiedelmei, erkölcsi normái, amelyet a társadalom kultúráján belül ő konkrétan magáénak vall, gyakorol. Meghatározó társadalmi státusza, amely azonban különböző jogokat és kötelezettségeket ír elő számára.[394] Tehát *„az egyén a társadalmi szerepe által megkívánt mértékben vesz részt társadalma kultúrájában. Minden kultúrában van egy sor olyan idea, érték és viselkedésminta, amelyet a kultúra összes résztvevőjének ismernie kell."*[395] A státuszokat meghatározó elemeket különböző csoportokba oszthatjuk. *„Vannak, amelyeket születéskor kap az egyén, és van amelyért meg kell küzdenie"*,[396] illetve ide tartoznak azok is, amelyeket élete folyamán történő természetes változások automatikusan eredményeznek.[397] A társadalmi státusz összetevői közül jelentős az egyén neme, kora, hiszen a társadalom, kultúránk egyedi szabályrendszert állított fel, amelyben ezek a tényezők lehetnek pozitív, elismerésre méltó, státuszt emelő, vagy akár negatív, státuszt csökkentő tulajdonságok.[398] Ezek mellett jelentős az egyén anyagi helyzete, foglakozása, vallási hovatartozása is, illetve a családi hierarchiában betöltött szerepe.

Fontos a belépő és a befogadó személyek közti „társadalmi távolság" mértéke. Alakíthat a befogadás minőségén a belépés ideje[399] és az alkalomhoz kapcsolódó cselekvés, amelyet a befogadók végeznek. Ugyanakkor az sem mindegy, hogy a házban, a szobában éppen ki tartózkodik. Előfordul, hogy nem tartózkodik otthon senki, ekkor a belépő általában nem jut be a házba, hacsak nem valami egyedi esetről beszélünk.[400] Ha azonban van valaki a házban, szobában, annak többféle variációs lehetősége lehet. A variációs lehetőségek lényegi szabálya

állandósággal és megfelelésekkel is. Lehet, hogy a kultúra történetét jelző egyes lépések nem határozzák meg egymást, de mindegyik maga után vonhat szükséges vagy legalábbis valószínű következményeként más jelenségeket, amelyek sok esetben csak új vonatkozásai ugyanazoknak a jelenségeknek, és ennyiben az elszigeteltként leírt egyes kulturális elem meghatározója egy másiknak, vagy azzal együtt jár." Lowie. R. H. 1997. 205-206.

[393] „Bármely időpillanatot is vesszük, az adott kulturális rendszer koherenciája sajátos egyensúlyi állapotban levő egységként létezik. A változások a kultúrában történelmileg programozott válaszokat váltanak ki. A társadalom homogenitása ugyanis megbomlik, egy újabb állapot egyensúlyát a változásokra adott válaszok teremtik meg. Ezek a válaszreakciók a kultúrában integráns elemekként szerepelnek, és adott viselkedésmintát implikálnak." Fejős Z. 1979. 412.

[394] Linton, R. 1997.b 267.

[395] Linton, R. 1997.a 287.

[396] Linton, R. 1997.b 267.

[397] Például ilyenek az egyén korához kapcsolódó státuszváltozások.

[398] Természetesen ez kultúránként változik. Linton, R. 1997.a 286.
Emellett „minden korcsoport esetében mások és mások a viselkedést meghatározó értékek, a normák, a közösség által megfogalmazott elvárások, kötelességek. Azaz minden korcsoport a kommunikációs hálónak a keretein belül alakítja ki társadalmi viselkedését és identitását." Hoppál M. – Niedermüller P. 1983. 269.

[399] Nem mindegy, hogy szent időre, ünnepnapra, vagy hétköznapra esnek azok – a fent már meghatározott – egyszerű belépések, látogatások, amelyek a vizsgálat középpontjában állnak.

[400] Például megbízták a belépőt, hogy így is menjen be; előfordul, hogy el akar tulajdonítani valamit, tehát pont ilyen időpontot választott… stb.

azonban az, hogy mindig a hierarchia legmagasabb fokán álló, otthon tartózkodó egyén lesz a döntő személy. Mindezek mellett befolyásoló tényező lehet, ha a család tagjain kívül más személy is van a házban, a szobában, legyen az koldus, vagy megbecsült vendég. Ezek mellett nem lehet figyelmen kívül hagyni a döntő személy, a befogadó lelki állapotát, amely mindig teljesen egyedi.[401] Végezetül nem mindegy a befogadó szempontjából sem, hogy várt vagy váratlan személy, esetleg személyek lépnek-e a házba.

A belépő egyén tulajdonságai közül meghatározó: saját társadalomban betöltött státusza, tehát neme, kora, anyagi helyzete, foglakozása, vallási hovatartozása stb., és a befogadók társadalmában betöltött státusza. Így tehát determináló hatása lehet, hogy a belépő egyén ugyanazon társadalomban él-e, mint a befogadó, vagy legalábbis ismeri-e azok alapvető normáit és elfogadja-e azokat. Fontos lehet a belépő saját társadalmába való szocializációja, mivel attól függ, hogy hogyan üdvözli a bentlakókat, milyen a hanghordozása, mimikája, tehát a verbális és nem-verbális jelei, amelyeket a befogadó felé közvetít.[402]

A belépő szemszögéből sem elhanyagolhatatlan a közte és a befogadó közti társadalmi távolság. A belépő személy cselekedeteit nagymértékben befolyásolja, hogy meghívták-e, vagy nem; milyen a lelki állapota; egyedül érkezik-e vagy többen vannak, hiszen a belépők tulajdonságai, meghatározói gyengíthetik, vagy erősíthetik egymást. Ezek mellett a belépő szemszögéből is fontos, hogy az elképzelésének megfelelő személyeket találja a házban, vagy váratlanul éri az ott lévő személyek száma, státusza; illetve az időszak minősége (szent, ünnepi, profán), és a hozzá kapcsolódó cselekedetek, hiszen a belépő el is térhet szándékától, ha váratlan, nem az elképzelésének megfelelő helyzetben találja magát. Ebben a kivételes helyzetben a belépő lesz, aki dönt a határhelyzeti szakasz minőségéről és meghiúsítja azt, így a befogadás bármilyen minőségű létrejöttére már esélyt sem hagy a befogadónak, aki azonban az esetet, ha arról tudomása van, minősítheti. Ha azonban a belépő kitart a szituáció fázisai mellett, tehát nem áll el a tervezett cselekvéstől, akkor ebben a szakaszban a befogadó kezében lesz a minőségi döntés.

Tehát számos árnyalati változata, variációja lehet az eddig elemzett társadalmi magatartásformáknak, így szinte végeláthatatlan lehetősége van annak is, hogy meddig és

[401] Jung, C. G. 1993. (2006.) – Mivel egy személy és viselkedésnek teljes megismerése szinte lehetetlen, így azt sem állíthatjuk, hogy az említett vizsgálatok valaha is teljesek lesznek.
[402] Pl.: köszönés, kopogás, vagy annak típusa, kalaplevétel, stb.; Mindezek mellett a határterület tárgyi emlékei is előidéznek bizonyos cselekedetek, amelyeknek lehet szimbolikus értelme is. Például az alacsony bejárat a belépőt meghajlásra kényszeríti.

hogyan engedik be az adott személyt a szoba belső terébe,[403] aminek a szoba tere, illetve az egyén társadalmi lehetősége, személyisége, stb. szab határt.

A *befogadás* szakasza a határhelyzeti szakaszban eldöntött befogadás minőségének realizálódása, amikor a befogadó közvetíti jellemző jelekkel a befogadás minőségét. Ilyenek a befogadó részéről a belépő felé irányuló verbális, illetve nem-verbális jelek,[404] amelyek lehetnek a közösségi jelrendszer jól ismert elemei,[405] de lehetnek az egyén által létrehozott egyedi jelek[406] is. Mindezek mellett előfordulhatnak olyan cselekedetminták – mind a befogadó, mind a belépő részéről – amelyeknek tudják az okát, illetve olyanok, amelyeknek már régen feledésbe merült az indítéka, csak a megszokás ereje élteti őket.[407] A belépő ezeket a jeleket értelmezi, hogy jól vagy rosszul, az attól is függhet, hogy mennyire ismeri az adott társadalom normáit, vagy a család tagjainak tulajdonságait, stb. Az értelmezés után személyiségétől, akaratától, a cél jelentőségétől függően dönt, hogy elfogadja-e a rá kiszabott szabályrendszert, vagy nem. Ha elfogadja, akkor követi a család „utasításait" (pl.: hol foglaljon helyet…), ha nem fogadja el, akkor vagy megszegi a tőle kérteket, vagy elhagyja a család otthonát. Ezen cselekedetsorok azáltal, hogy ismertek, vagy ismeretlenek a befogadó számára, magát a befogadót is befolyásolják.

A *visszaállító* szakaszban jelentőssé válik, hogy mind a belépő, mind a befogadó részéről a szituáció menete az egyénben pillanatnyilag hogyan csapódik le, milyen reakciót vált ki, mit idéz elő. A befogadó és a belépő hogyan tudja saját világába a szituáció folyamán tapasztaltakat beépíteni közvetlenül a szituáció első három szakasza után. Tehát a befogadó, a belépő személye, státusza, szocializálódása, egyénisége, stb. fog dönteni abban, hogy hogyan épül be a résztvevők életébe a megszerzett tapasztalat.

---

[403] Gunda B. 1961. 247-257.

[404] Mindkét jeltípus megjelenik például a helykínálás esetén.; „A nem verbális kommunikáció jelentősége és fontossága olyan helyzetekben van, ahol, és amikor a verbális kommunikáció lehetőségei hiányoznak, korlátozottak, kiegészítésre szorulnak." A nem verbális kommunikáció megnyilvánulási formái: jel-nyelv, akció-nyelv, tárgy-nyelv. Ezek a megnyilvánulások nem egyenként, hanem összetetten jelennek meg, összetetten funkcionálnak, a verbális nyelvvel is kiegészülhetnek. A nem-verbális kommunikációnak vannak presztízsre, státusra, értékre utaló információi is. Gráfik I. 1992. 7-9.

[405] Ezeket nevezi Linton „univerzáliáknak" (elgondolások, szokások, kialakított érzelmi reakciók, amelyeket a társadalom minden épelméjű tagja ismer; de ide sorolja a nyelvet, a viseletet, a hajlékot, a társadalmi viszonyok idális mintáit, képzettársításokat, értékeket). Linton, R. 1997.a 287.

[406] Természetesen viszonylagos az egyéni jel elnevezés, mivel az egyénre szocializációja nagy mértékben hat… ; Gráfik I. ezeket a jeleket tudatos (konvención alapuló), illetve nem tudatos (még, vagy már hiányzik a hozzá tartozó közmegegyezés) megnyilatkozásoknak nevezi. Gráfik I. 1992. 10.

[407] Durkheim, É. 1997.b 326.; Gráfik Imre megfogalmazza, hogy ilyen funkcióvesztés, kopás esetén is fennmaradhatnak a jelek, amelyek azonban alkalmasak lesznek arra, hogy kulturális folyamatokat rekonstruáljunk belőlük. Gráfik I. 1992. 8.

Az *időleges átmeneti szituációk* esetén megfigyelhető egyfajta láncreakció, mivel a meghatározó elemek, a cselekedetek típusai egy-egy irányt mutatnak, és indukálói a következő szakaszban történő cselekedeteknek. Társadalmi szinten, a külvilág szempontjából a kör bezárul és az egyének általában ugyanabban a társadalmi státuszban lépnek ki az adott házból, mint ahogyan beléptek. Mindettől függetlenül szem előtt kell tartani, hogy mindent tekintetbe véve nem lesz minden változatlan; az összes részt vevő személy és az ő környezetükben élők szubjektív élményeket szereznek, amelyek az egyénekben megmaradnak, a visszaállító szakaszban elkezdenek tapasztalattá válni, majd később, mint emlékek támpontokként funkcionálnak, így meghatározhatják a szituációt követő jelent, jövőt.

A határterülettel kapcsolatos *időleges átmeneti szituációk*ban a befogadót és a hozzá tartozó összes elemet egy stabil pontnak tekinthetjük, amely rendszerben a változó elem a belépő lesz, aki változást idéz elő.

Más szemszögből tekintve azonban az *időleges átmeneti szituációk* meghatározó tényezői között vannak állandóak[408] és viszonylagosan állandóak, amelyek egymás mellé kerülése változást generál. Az *állandó* tényezőkhöz sorolhatjuk, a befogadó részéről a határterület helyét;[409] a társadalmi, kulturális jellemzőket; az egyén meghatározó jellemzőit, tulajdonságait;[410] illetve a közvetlen őseitől ráhagyományozott, gyakorolt cselekvésmintáit.[411] A belépő szemszögéből az állandó tényezők azok a jellemzők, amelyeket mentálisan, vagy fizikálisan magával hordoz: társadalmi, kulturális jellemzői; az egyén meghatározó jellemzői, tulajdonságai;[412] illetve a közvetlen őseitől ráhagyományozott, gyakorolt cselekvésmintái.[413] *Viszonylagosan állandó*nak nevezem a befogadó és a belépő egyén korábbi kapcsolatát; az adott időszakot és a hozzá kapcsolható cselekedeteket, ha ismétlődő szokás-cselekménysorról van szó;[414] illetve a befogadó és a belépő lelki állapotát. A belépés idejében fennálló jellemzők találkozásának lecsapódása, egymásra hatása, eredménye[415] *változás*okat idézhet elő. Ebből

[408] Természetesen ez az állandóság viszonylagos, hiszen semmi sem lehet állandó, minden változásban van.
[409] Tehát a portát, a házat, illetve azon belül a szubjektív tér és a külvilág határát, így a bejárati ajtót és környezetét, esetenként a pitvart és a szobaajtót. Ez a határterület helyszín szerint mindig változhat, attól függően, hogy mely tájegység mely házát fogjuk vizsgálatunk alapjául venni, de a határterületen történő események szerkezete, az eddig felvázolt időlegesen befolyásoló átmeneti rítusok szerkezetét tekintve állandó marad.
[410] Pl.: társadalmi státusza…
[411] Pl.: őseinek hagyományai, szokásai, hiedelmei, erkölcsi normái
[412] Pl.: társadalmi státusza…
[413] Pl.: őseinek hagyományai, szokásai, hiedelmei, erkölcsi normái
[414] Hétköznap és ünnepnap esetén is.
[415] „Ahogyan azt a modern tudomány számos területen állítja, az egész nem csupán a részek összessége, hanem a részek egyedi elrendeződésének és összekapcsolódásának eredménye, amelyből új entitás keletkezik.” Benedict, R. F. 1997. 254.

kiindulva lehetnek *szokásos, előforduló, és egyedi szituációk*, amely típusok kialakulása az állandó, vagy viszonylagosan állandó elemek többségétől függ, illetve azok találkozásának eredményétől.

5.5 Társadalmi szerepváltozás az ajtónál – adattári példák

Azoknál a szituációknál, amelyeknél az ajtóhoz nem társítanak természetfeletti szerepet, és amelynek során kívülálló érkezik a házhoz, megfigyelhető, hogy az események az otthont elhatároló ajtók környezetébe kerülő személyek társadalmi szerepét időlegesen, a szituáció idejére befolyásolják, ritkább esetekben véglegesen megváltoztatják. Ennek oka, hogy egy paraszti lakóház, otthon, magánterület határánál történő cselekedetekhez mindig íratlan, az adott társadalomban kialakított szabályrendszerek, társadalmi normák kapcsolódnak. Ezen szituációk szereplői befolyásolják a cselekedeteket: a társadalmi hierarchiában betöltött szerepükkel, tulajdonságaikkal vagy akár hangulataikkal.

Mindezek mellett az említett példák megmutatják, hogy az életben előforduló szituációk nem mindig tisztán elemezhető, steril, egyértelmű cselekedetek. A kivételek az itt elemzett példákban is megjelennek és a felállított négy szakaszos rendszer alapján ugyanúgy elemezhetőek, mint az egyértelmű példák. Nem csak egyszerű kívülálló érkezését lehet vizsgálni, hanem eleve egyedi státusszal rendelkező személyek jövetelét is, így a zsandárokét, a csendőrökét, vagy például a gazdáét, amikor az ajtóba érve többletinformációhoz jut, és ennek tudatában cselekszik. Alapvetően a példák száma végtelen, annak ellenére, hogy vannak tipikusnak nevezhető szituációk. Következésképpen az ajtóban történő cselekedetek szakaszainak felismerése elemi feladat, ami alapvetően abból eredeztethető, hogy két térrész átjárható határa és a hozzá kapcsolódó alapfunkciók megkövetelnek viselkedési mintákat.

A társadalmi szerepváltozással kapcsolatban már elemeztem a szituációk egymásból következő menetének szakaszait, amelyeket vizsgálva négy szakaszt különítettem el.[416] A szakaszok rövid meghatározása a következő példák elemzése végett releváns:

[416] Egy emberélet során minden hasonló szituációnál a folyamat az első szakasszal újra kezdődik.

1. Elválasztó szakasz: Az érkező személy kizökken az eddigi társadalmi szerepéből. Ez jelentheti, hogy társadalmi szerepéből visszavesz, vagy éppen ellenkezőleg, társadalmi szerepét erősíti.
2. Határhelyzeti szakasz: A ház lakója – vagy a jelen lévő lakók közül a hierarchia legmagasabb fokán álló személy – új szerepet teremt az érkező számára. Tehát eldönti – látva az érkezőt –, hogy szerinte hogyan tovább.
3. Befogadó szakasz: A ház lakója új szereppel ruházza fel az érkezőt, amelyet verbális, vagy nem verbális módon közvetít.
4. Visszaállító szakasz: Az eredeti társadalmi szerep helyreáll, változások mehetnek végbe az egyénben. (Nagyon ritkán végleges társadalmi státuszváltozásról is beszélhetünk annak ellenére, hogy nem átmeneti rítusról van szó. Ezeket az eseteket végleges átmeneti szituációknak nevezzük, mivel egyedi cselekménysorokról van szó és nem ismétlődő, meghatározott rítusokról.)

„A nyílászárók társadalmi szerepének rendszere" című fejezetben az adattári példákat az ajtó tulajdonságainak szemszögéből szisztematizáltam, tehát perspektíva volt, hogy mely esetekben képvisel vagyoni értéket, tár fel új információt, biztosít határt, ahol a társadalmi normák, elvárások megjelennek, vagy mikor befolyásolja a szerencsét, az egészséget. A *társadalmi szerepváltozás* analitikájának alkalmával azonban azok a cselekedetek relevánsak, amelyekben az ajtó alapfunkciója megjelenik, így optimálisan kirajzolódik, hogy a tárgy rendeltetése szerint milyen szokáscselekmények része. Ennek értelmében vizsgálom az adattár áttekintett leírásai közül: a *lakodalmi szokásokat, a dramatikus játékokat,* illetve a balladákban, mesékben fellelhető *racionális és irracionális történeteket*.

1. Lakodalmi szokások

A lakodalmi leírások – ajtóval koherens részei – tartalmazzák a vőfély feladatai között a vendégsereg meghívását, az esküvő utáni hazaérkezést, a mennyasszonyos, illetve a vőlegényes házhoz érkezés szituációit, továbbá a lakodalom végét záró eseményeket, amikor a násznép távozik. Annak ellenére, hogy önmagában a lakodalom egésze átmeneti rítus, a leírások bizonyos részei egyértelműen *időleges átmeneti szituációk*.

A vőfély vendéghívogatása az *időleges átmeneti szituációk* tekintetében egyedi esettípusnak tekinthető. Az *elválasztó szakaszban* az érkező személy a vőfély, aki konkrét feladattal van megbízva és a házak megközelítésére, a belépésre céltudatosan, az adott

társadalom általa felállított szabályok szerint készül. A ház lakói várják, ismerik a hagyományok menetét, végig hallgatják a köszöntést, a meghívást a *határhelyzeti szakaszban*, majd beinvitálják a házba a *befogadó szakasz* részeként. Ezekben az esetekben azonban az aktuális, új szerep kialakítása társadalmilag elfogadott, megrendezett esemény, következésképpen a vőfély szerepét betöltő személyt, éppen úgy fogadják el, ahogyan azt a szokások megkövetelik. A *visszaállító szakasz* során a vőfély távozik a házaktól, amikor a szituációk szereplőiben az aktuális benyomások végleg változtathatnak az eddig – egymásról – kialakított véleményeken, de nem változtatnak azok társadalmi státuszán.

> „A lakodalom előtt 4-5 nappal hívják meg a vendégeket a vőfélyek. Minden háznál elmondja a versét.
> Dicsérjük a Jézust, édes megváltónkat,
> Adjon e hajlékba békét, nyugodalmat.
> A mi nagy Urunknak küldöttei vagyunk,
> Ez érdemes házat tiszteli általunk.
> Jelenjenek meg a hitnek láncával,
> Az összeköttetést a templomba hallani.
> És ami azt illeti, egy kis vacsorára,
> Melyre a vőlegényünk, X Y szivesen elvárja.
> A meghívás után a vőfélyt behívják a házba és megkínálják. …”
> Sopronyi Magda 1954, KART.-104

> „Lakodalom. … A meghívást a vőfély végezte, már két-három héttel előbb úgy, hogy végig járta a meghívandókat és verselve meghívta őket: Szerencsés jónapot, / Ezen ház lakójának …”
> Brieber István, Orsovszky István, Szerecz József 1954, KART.-92

A lakodalmi szokások következő szituációi közül, amikor a mennyasszonyos, illetve a vőlegényes házhoz érkezik a násznép, annak minden tagja részben kilép eddigi társadalmi szerepéből, hiszen mindenki a vendégként van jelen. A *határhelyzeti*, illetve *befogadó szakaszban* a befogadók részéről vagy a gazda, vagy a gazda által megbízott személy feladata a vendégként érkező násznép kint tartása, illetve bebocsátása a társadalmilag elfogadott szokásoknak megfelelően. Az *elválasztó szakaszban* a násznép távozását jellegzetes zene kíséri,

jelzi. A kilépés után az eredeti társadalmi szerep helyreáll, megszűnik a vendégszerep, végleges változásokat csak az egymással szemben történt, megélt tapasztalatok eredményeznek.

„Érkezés a menyasszonyos házhoz. … a vőfi beköszönti a népet, befogadást kér a nászseregnek. Tréfálni is szoktak, nem akarják beengedni őket … A vőfi válaszol valami elfogadhatót rá. Ezután befogadják, leültetik a nászsereget … Otán elővezeti a vőlegény népéhez (már a menyasszonyt), meg felhijja a menyasszony násznépit, hogy jöjjenek be."

Jakab Ilona 1956, KART.-79

„Mikor megérkeznek az esküvőről a vőlegényes házhoz … A házba nem akarják beengedni a násznépet. ... A vőfély így felel:

Nem vagyunk mi rablók, sem török, sem tatár
Kezünk közt van egy szép mátkapár
Legyenek szívesek őket /beengedni/ befogadni
Mi sem fogunk érte adósok maradni.
Ekkor beengedték őket …"

Sopronyi Magda 1954, KART.-105

„Lakodalmi tréfás verbuválás …- Éjfélkor a menyasszony vendégei elmennek a völegényes házhoz. … Amikor a vőlegényes házhoz érnek, a vőlegény vendégei nem engedik be az újonnan jötteket … - Hol a paksus? Ha van, bejöhetnek. Erre bemennek az épületbe, ott igazoltassák üket, mindenkinek van a kezibe egy igazolvány /egy kis darab bármilyen papír/ … „

Jakab Ilona 1956, KART.-74

„A menyasszonyos násznép érkezése. … Mikor megérkeznek, a vőlegény násznépe leállítja őket az ajtóba, tréfát állítanak össze, az irkezőknél egy demizson bor van, a menyasszony násznagya meg hoz egy papirost, amin ösmeretlen irás van, evvel bizonyitják, hogy ők kik. … „

Jakab Ilona 1956, KART.-81

„Visszaérkezis a vőlegényes házhoz. Mikor visszairnek, a vőfi cserél a vőlegénnyel, bevezeti a menyasszonyt, beköszönti a násznépet. A násznagy is mond beköszöntőt."

Jakab Ilona1956, KART.-80

„A menyasszonyos ház vendégeinek hazatérése. …Mikor indulnak haza, a zene kikiséri őket. … „

Jakab Ilona 1956, KART.-82

„Lakodalom végzése. Világos reggel és véget a lakodalom, akkor még megkínálják a násznipet, a zene kikisiri őket, szétmnennek.”

Jakab Ilona 1956, KART.-83

2. Dramatikus játékok

A vizsgált adattári leírások lakodalmas farsangot, betyár farsangot, illetve betlehemes játékot tartalmaznak. Ezek a dramatikus játékok társadalmilag elfogadott cselekedetsorokból, mintákból állnak, így az ajtó használatát társadalmi szerepváltozás szempontjából nem lehet vizsgálni, hiszen minden megrendezett, a ház lakói csupán abban döntenek, hogy engedik-e a dramatikus játék eljátszását, vagy nem. Ennek tekintetében a társadalmi szerepváltozás szempontjából a dramatikus játékok kezdete és vége vizsgálható:

Az *elválasztó szakaszban* az érkező személyek felveszik a rájuk kiszabott szerepet, amelyet a dramatikus játékban felvállaltak. A *határhelyzeti szakaszban* a farsangolók, betlehemezők engedélyt kérnek a háziaktól, hogy előadják játékukat. A *befogadó szakaszban* a gazda engedélyezheti a játékot. Míg a *visszaállító szakasz* során – tehát a dramatikus játékok legvégén – a játék tagjai távoznak és mind a befogadó, mind a játékosok kölcsönös benyomásaik által változtathatnak az eddigi, másik személlyel kapcsolatos elképzeléseiken. A dramatikus játékot játszók eredeti társadalmi szerepe azonban csak az utolsó játék legvégén, a jelmezek levetésekor állhat vissza igazán. Fontos azonban itt is kiemelni, hogy egyik esetben sem történik végleges státuszváltozás.

„Lakodalmas farsangos.

»… A vőfély beszól, hogy be szabad-e menni, papot, tanítót is vittek; a pap esketett. …«”

Koczka Sándor 1954,KART.-62

„Betyárfarsang I.

»… Van egy korcsmáros család, zsidó család.

… Ezek bemennek egy házba, hogy engedjék meg, hogy egy kis italmérést rendezzünk, vándor kocsmárosok vagyunk ... «”

Brieber István, Orsovszky István, Szerecz József 1954, KART.-89

„Betlehemes játék. …
Kívülről kopogás. A háziak felelnek: Lehet! …”
Erdész Sándor 1957, KART.-123

3. Racionális és irracionális történetek

Míg a lakodalmi szokások, illetve a dramatikus játékok szituációi megrendezettek, addig az alább szereplő történetek olyan elmondások, amelyek ajtóhoz kapcsolható cselekményei az időleges átmeneti szituációk kapcsán elemezhetőek. A balladákat, meséket vagy egyéb más műfajú leírásokat nem veszem műfaj szerint tematikusan számba, hiszen elemzésem a történet egyes cselekményeire fókuszál. Csoportosításom a racionális, illetve az irracionális tevékenység minták mentén realizálódik. A racionális történetek szereplői, cselekménysorai olyanok, amelyek a valóságban lehet, hogy megtörténtek, de ha nem, akár meg is történhettek volna; azonban az irracionális történetekben vagy a szereplők között vannak olyan természetfeletti erővel rendelkező személyek (pl.: garabonciás),[417] vagy a cselekményekben történnek olyan események (pl.: a kiskondás a túlvilágon),[418] amelyek tudományosan nem bizonyítottak.

A *racionalitás terén* a következő példákat találtam: zsandárok és egy betyár összecsapása; a tilosban vadászó szegény ember és a csendőrök találkozása; Pipacs Sándor hűtlenségen kapja feleségét; Ráduly József megvédi asszonyát a legyeskedő Szilágyitól; illetve egy delegáció a főszolgabíró házához megy.

A zsandárok és a szóban forgó betyár összecsapása során az *elválasztó szakaszban* a zsandárok érkezésekor saját státuszuk megerősödik, hiszen a betyár elfogása, megölése alapvető feladatuk, amelynek teljesítése egyben dicsőségüket, elismerésüket segíti elő. Azonban zavaró, furcsa helyzetet teremt, hogy a betyár várja, hívja őket. Ebben a szituációban a *határhelyzeti szakasz* kiemelt jelentőséggel bír, hiszen a szituációnak ezen része során történik az első találkozás, amikor eldől, hogy a zsandárok és a betyár összecsapnak-e. A betyár eleve azzal a megfontolt szándékkal várja a zsandárokat, hogy megöli őket, ezzel ellentétben a zsandárok célja a betyár elfogása, megölése. A *határhelyzeti szakasz* tehát az elhatározások véglegesítésének időszaka, majd a *befogadó szakaszban* a betyár terve meghiúsul, mivel a cselekmény más fordulatot vesz, hiszen őt ölik meg a zsandárok. A *visszaállító szakaszban* az érkező zsandárok státusza nem változik, esetleg megerősödik, hiszen a betyár megölése, tehát

[417] Lásd később.
[418] Lásd később.

a „rossz” feletti győzelem dicsőséggel töltheti el őket. A betyár státusza azonban megváltozik, illetve alapvetően megszűnik halálával.

„Nyiss ki babám ablakot, ajtót énrám
Hadd jöjjön be kilenc zsandár énhozzám
Hadd mutassam betyárságom meg neki
Zsandárvérrel pingálom a szobám ki
Karabélyból ment a golyó szivébe
Arcra borult a szoba közepébe
...”
Knézy Judit 1959, KART.-186/B

A tilosban vadászó szegény ember a házába menekül a csendőrök elől, ahol a szituáció szerint megtörténik a találkozás. A szegény ember siet, hogy eldugja a puskát és a nyulat, ami bizonyítaná, hogy engedély nélkül vadászott – mindez igazolja „a lakóháza oltalmának” létezését. Az *elválasztó szakaszban* a csendőrök szerepe megerősödik, a rájuk kiszabott előírások szerint viselkednek, miközben sietnek a szegény ember háza felé. A *határhelyzeti szakaszban* a csendőrök megérkeznek az ajtóba és a szegény embert számon kérik. A *befogadó szakaszban* a szegény ember engedélyt ad a motozásra, de sem motozás, sem a ház átkutatása nem történik meg, feltételezhetően egyfajta tisztelet miatt. A *visszaállító szakaszban* a csendőrök csalódásán, illetve a szegény ember sikerélményén kívül nincs más változás.

„Vadásztörténet.
…
A csendőrök mentek a lövés után és észrevették, amint sietett elfele a meglőtt nyullal.
Azt gondolta, hogy sikerül majd elsikkasztani talán a nyulat meg a puskát otthon. ...
Ezalatt odaértek a csendőrök, bementek és követelték a szegény embertől, hogy:
- Adja elő a puskáját és a nyulat!
Ő tagadta, hogy nála lenne.
- Motozzanak! - mondta.
De a csendőrök motozni nem akartak.
...”
Nagy Dezső 1951, KART.-159

A Pipacs Sándor haláláról szóló ballada szerint a címadó hős hűtlenségen kapja feleségét. Az *elválasztó szakaszban* nem idegen, maga a gazda érkezik haza, amikor társadalmi szerepe felerősödik, hiszen már nem csak a hazafelé tartó Pipacs Sándor lesz, hanem a hazaérkezett házigazda. A *határhelyzeti szakaszban* az új információ szerint asszonya valaki mást csókol, így a hazaérkező gazda szerepe mellett a megcsalt férj szerepét is a sajátjának tudhatja. A *befogadó szakaszban* a gazda dönt, és nem ő távozik – tehát nem az érkező– hanem a csalfa feleséget szólítja fel, hogy végleges hagyja el a házat. A *visszaállító szakaszban* Pipacs Sándor megcsalt férj lesz, míg felesége elkergetett, csalfa asszonnyá válik. Ezek a részben státuszváltozásnak is nevezhető fordulatok azonban nem időlegesek, hanem véglegesek.

„Ballada Pipacs Sándor haláláról
…
Végre elért a házához, belépett az ajtón
Majd leroskatt, hogy meglátta az asszony kit csókol
…???
Most már mondom utoljára, menj ki a házamból
Hord el magad te nyomorult e ház tájékáról
…”
Nagy Dezső 1950, KART.-5

Abból a történetből, amikor Ráduly József megvédi lányát a legyeskedő Szilágyitól, arra következtethetünk, hogy az *elválasztó szakaszban* az érkező személy tudja, hogy egy adott szituációban a szándékai nem lesznek tisztességesek. A *határhelyzeti szakaszban* az érkező felméri a helyzetet, tehát tudomást szerez róla, hogy kik tartózkodnak otthon. Mivel a családfő távol van, az érkező személy többet enged meg magának az otthon maradt nőkkel – Ráduly Józsefnével és lányával – szemben, mint amit az illem diktálna. Tehát Szilágyi önmaga által meghatározott státusza nem egyezett a befogadók által neki tulajdonított szerepekkel, amely a *befogadó szakaszban* realizálódik, amikor az érkező személy – az elmondás szerint – a menyecske „rokoját fel felé” emelgette. A női reakciók, szavak a cselekedetek iránti nemtetszést fejezik ki, és távozásra szólítják fel az érkezőt, amit Szilágyi nem fogad el. Azonban ekkor betoppan a családfő, aki hirtelen felindulásból igazságot szolgáltat a saját házában, így Szilágyi fejét „bé” vágja pöröllyel. A tragédiába torkolló eset miatt a *visszaállító szakaszban* a távozó testi elváltozásokkal – betört fejjel – időleges és részben végleges változásokkal áll odébb. A különböző módon értelmezett társadalmi szerepek

következményeként a szituáció összes résztvevőjének megváltozik, módosul a társadalmi szerepe a látogatás után.

> „… és mivel Ráduly oda haza nem volt, a házba ment bé vélle, és a kés nyujtásával Rádulyné körmére, ki a kést vette el tőle, kissé rá legyentett, miért Rádulyné azt felelte, hogy ne legyeskedne mert a szemét ütné ki - ezen szóra a kovács Ráduly bé lép és úgy vágja főbe egy pöröllyel, hogy azonnal bé tört. - Ezen elő adásra Ráduly Józssefné meg kérdeztetett, ki is valja, hogy a kérdéses napon a panaszolkodó házába bé térvén első szava is a' volt, hogy a gazda hol volna, és hogy a menyetske apjához való menetét adá elő, azonal a menyetskét nyakon kapván rokojáját fel felé emelgeti, azért mondta a menyetske azt, hogy ha el nem bocsátaná, úgy pofon vágná, hogy szeme is ki ugordana, ere toppant bé Ráduly és vágta bé Szilágyi fejét pörölyel. ...”
> Gombás András 1958, KART.-150

Egy történet szerint egy delegáció a főszolgabíró házához megy, amikor félreértések történnek. Az *elválasztó szakaszban* a delegáció eltervezett módon megy a főszolgabíró háza felé. Azonban a *határhelyzeti szakaszban*, tehát amikor odaérnek, nem tervezett dolog történik, mivel a kisbíró „prüsszent” egyet. Így a *befogadó szakaszban* „nekiestek” a háziak, amire a kisbíró válasza: »Ejnye a menykő üsse meg a családját!« lett, így pontosan ellentéte a megbeszélt köszöntésnek, jókívánságoknak. Így a *visszaállító szakaszban* a főszolgabíró sértett lesz, míg a kisbíró és az őt helyeslő delegáció tagjai a sértők, így státuszuk részben megváltozik.

> „Ugy beszélték meg, hogy ugy köszöntik: »A legnagyobb egészség és szerencse találja a főszolgabíró urat és kedves családját!« És erre mindenkinek helyeselni kellett. De amikor bementek, a kisbíró prüszentett egyet, nekiestek, erre ő azt mondta: »Ejnye a menykő üsse meg a családját!« A többiek ezt is helyeselték, aztán ezért haza kellett szaladniuk.”
> Voigt Vilmos 1959, KART.-190/B

Az *irracionalitás terén* a következő példákat idézem: Jézus és Szent Péter nőuralmat teremt, de megbánják; a kiskondás illemtudása, amikor a túlvilági kunyhókba belép; a garabonciás háznál tejet kér; amikor egy öregember tér be egy házhoz, aki a túlvilágiakkal viaskodik a ház ajtaján kiszűrődő fényben. A példaként állított történetek összességükben az irracionalitás jellemzőit hordozzák, de maguk a cselekvések, amelyeket kiemelek, elemzek, a

racionalitásból táplálkoznak, hiszen az életben megtapasztalt, átélt cselekedeteket építik be a történetek „létrehozói”(alakítói).

A Jézusról és Szent Péterről szóló történet szerint a főszereplők nőuralmat teremtettek a Földön. Az *elválasztó szakaszban* eldöntik, hogy szállást kérnek egy házban. A *határhelyzeti szakaszban* éppen a férfi tartózkodik a házban, aki a nőuralom miatt nem a klasszikus értelemben vett gazda, továbbá nem ismeri fel Jézust és Szent Pétert és egyszerű vándorokat, szálláskérőket lát bennük. A *befogadó szakaszban* a férfi szállást ad Jézusnak és Szent Péternek, de felvilágosítja őket, hogy előfordulhat, hogy a felesége meg fogja őket verni a nyújtófával. A történet hősei elfogadják a lehetőségeket, majd Szent Pétert kétszer is elveri az asszony a nyújtófával. A *visszaállító szakaszban* Jézus és Szent Péter távoznak, alapvetően senkinek nem változik a státusza, csak negatív élményekkel gazdagodnak. Az egész történet alapvetően státuszcseréről szól férfi és nő között, amelynek visszaváltoztatása a történteknek köszönhető, tehát nem az elemzett szituáció eredménye.

„Krisztus, Szent Péter meg a nőuralom.
Szent Péter meg Jézus vándoroltak a földön. Mondja Péter:
-Nem jó az, hogy mindig csak a férfiak parancsolnak. Meg kellene változtatni ezt. Az asszonyok is parancsoljanak, ne csak az emberek.
- Jól van, legyen így! – mondta rá Jézus.
Egyszer beértek egy házba és szállást kértek. Az ember odahaza vót, az asszony meg a kocsmába mulatott. Az ember azt mondta:
- Adnék én szivesen, csak attól félek, ha hazajön a feleségem, megver bennünket a nyujtófával.
...
Jön haza az asszony, látja, hogy szálló van a lakáson. Elővette a nyújtófát... Utána tovább danolt és káromkodott, úgy, mint mikkor hazajött. ... Majd az asszony kiment az istállóba széjjelnézni. ... Majd ujra bement és akkor látta meg, hogy ketten fekszenek az ágyon... és újból elővette a nyújtófát... és megint csak Péter kapott.
…
- Hej uram teremtőm, változtassunk a rendszeren, had hordják a férfiak megint a kalapot, mert az asszonyok meggyilkolják az embert!”
Nagy Dezső 1950, KART.-157

A kiskondás illemtudásának jelentősége felerősödik, amikor a túlvilági kunyhókba betér. Három esetben közelít meg épületet, lép be oda és kér információt, majd távozik. Mindhárom esetben a következő történik: Az *elválasztó szakaszban* a kiskondás vándorlását a túlvilágon egy kunyhó szakítja meg, ahol eldönti, hogy bemegy és segítséget kér. Így a *határhelyzeti szakaszban* illedelmesen köszön és a ház lakóját „öreganyám"-nak szólítja, amely az ott élő tiszteletére válik. A *befogadó szakaszban* „a ház gazdája" verbálisan közli a kiskondással, hogy megfelelően szólította. A *visszaállító szakasz* során státuszváltozás nem történik, csupán pozitív élményekkel gazdagodnak a szereplők.

> „A király három lánya, akik az ördöghöz jártak. … [a kiskondás a túlvilágon]… megtalált egy kis viskót. Egy kis mécses pislákolt benne. Bemegy a gyermek beköszön: Jó estét, öreganyám! ... Megint lát egy kis kunyhót. Na, oda is betér a fattyú gyerek. Azt mondja Jó estét öreganyám! Jól jártál, hogy öreganyádnak szólítottál... Mikor átért az erdőn, ott is látott egy kunyhót. No, bemegy oda is: Jó estét kedves öreganyám! Jó estét neked is gyermekem, jól tetted, hogy öreganyádnak szólítottál..." Knézy Judit 1959, KART.-176/B

A garabonciás személye irracionális, megjelenésében és viselkedésében azonban nagyon is emberi, reális. Ebben a történetben házaknál kér tejet, és aki nem ad, annak megbosszulja zsugoriságát. Az *elválasztó szakaszban* tudjuk, hogy mindenhová tejért megy, tehát elhatározása, célja van. Az első esetben Pelei János a *határhelyzeti szakaszban* meghallgatja a garabonciás kérését, de elutasítja, amit a *befogadó szakaszban* verbálisan meg is tesz. Ekkor a *visszaállító szakasz* során még Pelei Jánossal semmi nem történik, természetesen végleges státuszváltozás sem, a garabonciás azonban megfenyegeti. A második esetben a *befogadó szakaszban* történik változás, mivel Barabás János ad a garabonciásnak tejet, így az *elválasztó szakasz* teljesen semlegesen zajlik, nem történik státuszváltozás, minden folytatódik ott, ahol abbamaradt, csak az élmény lett több. Később azonban a garabonciás a Pelei Jánosnak tett ígéretet beváltja és egy zivatar a házának tetejét leteszi az udvarra.

> „A garabonciás tejet kér.
> … Aztán nagyon megszomjazott, vagyis éhezett, oszt bement Pelei Jánosnál. Aszmonygya, aggyék egy kis tejet! Aszmonygya, nincs neki! Pedig ez tutta, hogy van teje. Aszmonta, na jó, majd megemleget, ha visszajövök! Akkor elment Barabás Jánosnál. … hát asszmonygya neki, hogy tessik adni egy kis tejet. Az nem monta,

hogy nincsen. ... az a zivatar senkinek nem ártott, de ... Pelei Jánosnak a házatetejit levette, oszt az udvarra tette. ...”
Erdész Sándor 1957, KART.-134

A következő történet során egy öregember tér be egy házhoz, aki a túlvilágiakkal viaskodik a ház ajtaján kiszűrődő fényben. Az *elválasztó szakaszban* egyértelmű, hogy a viaskodó öregember azért megy be a házba, hogy figyelmeztesse lakóját, hogy az éjszakai fűtésnél ne hagyja nyitva az ajtót, amin kiszűrődhet a fény, mert akkor őt legyőzik. Tehát konkrét céllal megy a konkrét házhoz, ahol irracionális szerepén és feladatán túl figyelmeztet valakit. A *határhelyzeti* és a *befogadó szakaszban* az asszonyra csak az ijedtség jellemző, míg az öreg beszél ő nem reagál semmit. A *visszaállító szakaszról* sem az öreggel, sem az asszonnyal kapcsolatban nincs konkrét információ. Azonban a *visszaállító szakasz* részének tekinthetjük, hogy a szituációt nem tudta feldolgozni az asszony, így pár nap múlva meghalt, tehát végleges státuszváltozás történt.

„Egy asszony ó, nem érkezett nappal kenyeret sütni, hát este fűtött. Az ajtót pedig nyitva hagyta. Akkor is zivataros idő volt. Majd egy öreg ember, tele sebekkel, véresen bement hozzá. Az asszony megijedt. Azt mondta az ember: »Hallod, te miattad mit szenvedtem. Tanuld meg, hogy ha éjszaka fűtöl, akkor az ajtót zárd be.« Ha nem ment volna ki világosság, akkor nem tudtak volna legyőzni, de így levertek. Az asszony úgy megijedt, hogy néhány nap múlva meg is halt.”
Erdész Sándor 1958, KART.-144

A társadalmi szempontú példák rövid elemzésével igazolom, hogy a tárgyak – jelen esetben az ajtók – a kutatás releváns fókuszpontjai lehetnek. A nyílászárók környékén történő események igazolják e helyek és tárgyak átjárható határ funkcióját, társadalmi szerepét, illetve hozzájárulnak a társadalom működésének tanulmányozásához.

Összegezve az unikális teóriák területét, mind a „kontaktdiszciplínák”, mid a „társadalmi szerepváltozás az ajtónál” gondolatmenete összefüggésben van a kutatott múzeum műtárgyainak kontextusaival, így ezek további elhelyezése a hálózatban, illetve a rekonstruált kollázsban a későbbi fejezetekben olvasható.[419]

[419] Lásd. 239-244. old.

5.6 A tipológia, a társadalmi kontextusok és az unikális teóriák hálózata, kollázsa

Az újra épített tárgyi, társadalmi környezet gyakorlati megvalósítását az *„assemblage”* gondolatvilága segíti elő, miszerint „minden mindennel összefügg”, így a tárgyakkal koherens információkat hálózatos összefüggésbe rendezi. Következésképpen a tárgycsoportok tipologizálása során nyert adathalmazok és a néprajztudomány bármely kutatásának olyan szöveges, illetve leíró eredményei, amelyekben megtalálhatóak (akár csupán viszonyítási pontként) a paraszti lakóházak nyílászárói és adataikban – pl.: hely, idő, társadalmi hovatartozás szintjén – egyezéseket találunk, továbbá ha a speciálisan rendeződő, alapvetően koherens információkból nyert unikális teóriákat figyelembe vesszük, akkor az adatok összekapcsolása egzaktá válik.[420] Mindennek eredménye, hogy az összefüggő, tárgycsoport köré rendezett „felidézett, újra előhívott” információkkal, a „fragmentumok”-kal a *kollázs* – mint reprezentációs eljárás – segítségével „újraösszerakott”, rekonstruált kontextusokat alkothatunk.[421]

5.6.1 Tárgycsoportra vonatkozó információk

A disszertáció „Tipológia” című fejezetében az adott tárgycsoport klasszifikációs tipológiai rendszerének kidolgozása során a nano szinten elhelyezkedő, tehát a látható fizikális jellemzők kerültek előtérbe.[422] Azonban az összes olyan információt, amely a tárgycsoporttal koherens, de nem sorolható a fizikális tulajdonságokat tartalmazó adathalmazok közé, a társadalmi kontextusok rendszerébe kell integrálni. Annak alapján, ahogyan a tárgyakhoz tartozó információhalmazok „távolságát” definiáltam – a néprajzi muzeológia tárgyfeldolgozása kapcsán a „Kontextualizálás” című fejezetben – fundamentális kritérium a tárgyakhoz köthető idő, hely meghatározása. E két alapadat segítségével a kontextusok kereteket, határokat kapnak, amelyek által a tárgyról tudott holisztikus rendszerbe minden információ beilleszthető.

---

[420] „A szöveg, az írás és az olvasás elsősorban az ábrázolás, a megörökítés, a rögzítés és a felidézés lehetőségét kínálják fel. Az írott szöveg lehetővé teszi a mű individuális befogadását, legyen szó könyvről , újságról, levélről, képeslapról, naplóról, vagy akár egy kiállításról. A szerző és az olvasó a szövegen keresztül, a szövegek felületén találkozik egymással.” Frazon Zs. 2011. 115.; „Ahhoz, hogy a kiállítási tárgyaknak minél több karaktere váljon láthatóvá, jelentésteli és kommunikatív térben kell elhelyezni őket, a forma és a tartalom minél teljesebb bemutatásával.” Frazon Zs. 2011. 49.

[421] „a kollázs egy olyan reprezentációs eljárás, amely a kulturális rend leképezésének (szétszedésének és újraösszerakásának) egy lehetséges módja” Frazon Zs. 2011. 29.; „Hiszen a világ a maga totalitásában nem hozzáférhető, csak részleteiben, így a komplexitást sem a totalitásában, hanem ezekben a részletekben kell keresni.” Frazon Zs. 2011. 30.

[422] Lásd: 5.3 Tipológia fejezet 47-80.

Mindezen említett, illetve alapvetően az összes tárgy-attribútumot determinálják az intézmény gyűjtési koncepciójában megfogalmazott szempontok, így az adatok megadott keretek között detektálhatók. Következésképpen a múzeumi tárgyak tekintetében, ha mást nem is tudunk a tárgyról az esetek többségében – a tárgy alapvető kritériumáról – a tárgy gyűjtési idejéről, helyéről, ritkábban a használat idejéről, helyéről vannak információink. A gyűjtés, használat helyét tekintve az eredeti gyűjtési koncepció szerint – amelyek alapján a „régen gyűjtött" tárgyak a múzeum kiállításaiba, raktáraiba kerültek – Szabolcs-Szatmár-Bereg megye és Hajdú-Bihar megye északi (nyírségi) részét határozzák meg földrajzi, tájegységi szempontból. Szabadtéri múzeumként az épületek néprajzi műtárgynak tekinthetőek. Építési idejük és az eredeti koncepciót követő „falukép" megtartása előirányozza az időintervallumot, amely az áttelepített lakóépületek tekintetében a 18. század végétől a 19. század végéig terjed.

A két alapadat mellett a múzeum gyűjtési kritériumai között szerepel a társadalmi hovatartozás aspektusa, amely „paraszti kultúra"-ként van megfogalmazva. Ez a szegmens gyakorlatilag behatárolja a tárgyak ilyen szempontú típusát, így a „népi" építészet, lakáskultúra, életmód tárgyai kerülnek az intézmény erőterébe. Ez utóbbi tárgy-tulajdonságok kutatásai azonban a vizsgálati „távolság"-ot figyelembe véve már mikroszinten helyezkednek el.

A tipológia felállítása során használt tárgyszámozások a kontextusok adatainak rendezésében is kiindulópontokként szolgálnak.[423] Így a házak és a nyílászárók számozásai következetesen nem változnak, annak érdekében, hogy az „assemblage" és a kollázs típusú adatkezelés megvalósítható legyen. E két elmélet esszenciája alapján: minden mindennel összefügg, és ha mindezt a megfelelő módon illesztjük össze, akkor fel-, újra építhetünk a tárgyak köré valószínűleg egykor létező, vagy ahhoz nagyon hasonló kontextusokat. Továbbá megjeleníthetjük a tárgybiográfia egy-egy részletét, kísérletet tehetünk a tárgy társadalmi, kulturális jelentéstartományának rekonstruálására, bővítésére. E kutatási célkitűzésnek megfelelő perspektíva szerint a tárgyakról tudott közvetlen információk a következő rendszereket eredményezik: (1.) a hely, ahonnan a tárgyat gyűjtötték, (2.) az idő, a korszak, amikor a tárgyat használták, (3.) a társadalmi hovatartozás, amelyet a múzeum állandó kiállításában reprezentál.

A kijelölt kutatási perspektívák, célok gyakorlatilag *monografikus analízist* eredményeznek, amely „során a tárgyat egy kijelölt időintervallumban vehetjük górcső alá és a kijelölt időszakban egyszerre többféle kérdést tehetünk fel, így vizsgálhatjuk meg a tárgyat változatos kutatási szempontokból."[424] Tárgycsoport tekintetében – mivel az egyes tárgyak

[423] Lásd a Tipológia című fejezetben 54-60.
[424] Lásd „A néprajzi muzeológia tárgyfeldolgozásának potenciális opciója" című fejezetet. 17-37.old.

biográfiai adatai összerendeződnek – az idő tényezője tágabb időintervallumot eredményez, a helymeghatározások is nagyobb variánsokat foglalnak magukba, így az analízis alá vont tárgyak kontextusainak száma bővül, továbbá a kontakt jelentésmezők határai tágulnak.

1. táblázat

Lakóépület			
Száma	**Származási, használati helye**	**Készítés, használat ideje, időszaka**	**Társadalmi hovatartozása használat szerint**
1	Tiszabecs	1843.	szegényparaszti lakóház
2	Jánkmajtis	1780-1800.	középparaszti lakóház
3	Nagyhodos	1830.	kisnemesi lakóház
4	Nagyhodos	1850-1900.	temetőcsősz háza
5	Paszab	1871.	szegényparaszti lakóház
6	Beszterec	1812.	középparaszti lakóház
7	Pócspetri	1850-1900.	szegényparaszti lakóház
8	Anarcs	1816.	középparaszti lakóház
9	Kállósemjén	1880-1890.	középparaszti lakóház
10	Jármi	1700-1800.	kisnemesi lakóház
11	Nagycserkesz - Cigánybokor	1835-1865.	tirpák lakóház
12	Gyulaháza	1879.	paplak
13	Tiszadob	1840-1860.	középparaszti lakóház
14	Tarpa	1881.	gazdagparaszti / kisnemesi lakóház
15	Csaroda	1881.	paplak
16	Nyírvasvári	1935-1965.	cigánylakóház
17	Nyírvasvári	1935-1965.	cigánylakóház
18	Piricse	1935-1965.	cigánylakóház

Nyílászárók

Általában az épületek szerves részeként kezelt nyílászárók, ha külön választjuk, strukturáljuk az épületektől, egyedi, speciális tárgycsoportot eredményeznek. Azonban a 18 lakóépület ajtóinak (22 darab) és ablakainak (110 darab) fundamentumként kezelt információi – hely, idő, társadalmi hovatartozás – a lakóházak adataival koherensek, így a táblázatokban felsorolt épületek számozásai egyben, azok összes nyílászáróját is jelentik. (1. táblázat)

Ezen adatok rendszerezésével, értelmezésével, továbbgondolásával, tehát jelentésének kibontásával, feltárásával olyan egyértelműsített információkat produkálhatunk, amelyek lehetséges kapcsolódási pontokat eredményeznek, így lesznek összeépíthetők a szövegekből kivonatolt megfelelő adatokkal.

Hely

Az áttelepített lakóházak – mint néprajzi műtárgyak – szempontjából a helységek, a származási települések meghatározásai a legegyértelműbb adatokat eredményezik, hiszen a gyűjtések az építések helyeivel minden esetben egyeznek. Következésképpen mind a 18 lakóház tárgytörténetének az összes feltérképezhető helye teljes bizonyossággal egy településből és egy múzeumból áll, melyek közül a település a tárgyak építési, használati helyei, továbbá újraépítésük helyszíne a Sóstói Múzeumfalu. Helymeghatározás szempontjából, tehát csak egyetlen szignifikáns fordulópontot jelölhetünk meg a biográfiában.

A származási, használati hely szerinti szisztematizálás során értelemszerűen a településeket a megfelelő, a múzeum gyűjtési koncepciója alapján, az állandó kiállítás által is reprezentált öt Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei tájegység szerint érdemes továbbrendezni. Az öt tájegység: Nyírség, Szatmár, Rétköz, Bereg, Nyíri mezőség. Ebből a perspektívából jól látható, hogy egy-egy tájegységet hány lakóház képvisel, azok mely időszakokat, milyen társadalmi rétegeket reprezentálnak. A konkrét település megjelölése, mint alapinformáció elengedhetetlen, azonban, ha ezt a települést elhelyezzük a jellemző tájegységben, akkor a tárgy életrajzának vizsgálati lehetőségeit a mezo szintre helyezzük, tehát vizsgálhatjuk a tárgy tágabb környezetét. Továbbá az „assamblage” szempontjából, miszerint minden mindennel összefügg és a kollázs perspektívájából, amely szerint minden újra összeilleszthető: a kitágított hely – amelyet reprezentál, reprezentálhat egy adott épület – bővíti a többi adattal való összekapcsolás lehetőségét. (2. táblázat)

2. táblázat

Lakóépület					
Száma	**Származási, használati helye**	**Tájegység szerinti elhelyezése**	**Készítés, használat ideje, időszaka**	**Tárgytörténet múzeum előtti időszaka**	**Társadalmi hovatartozása használat szerint**
10	Jármi	Nyírség	1700-1800.	18. sz. - 20. sz. második fele	kisnemesi lakóház
7	Pócspetri		1850-1900.	19. sz. - 20. sz. második fele	szegényparaszti lakóház
8	Anarcs		1816.		középparaszti lakóház
9	Kállósemjén		1880-1890.		középparaszti lakóház
11	Nagycserkesz - Cigánybokor		1835-1865.		tirpák lakóház
12	Gyulaháza		1879.		paplak
16	Nyírvasvári		1935-1965.	20. sz. első fele - 20. század második fele	cigánylakóház
17	Nyírvasvári		1935-1965.		cigánylakóház
18	Piricse		1935-1965.		cigánylakóház
2	Jánkmajtis	Szatmár	1780-1800.	18. sz. - 20. sz. második fele	középparaszti lakóház
1	Tiszabecs		1843.	19. sz. - 20. sz. második fele	szegényparaszti lakóház
3	Nagyhodos		1830.		kisnemesi lakóház
4	Nagyhodos		1850-1900.		temetőcsősz háza

5	Paszab	Rétköz	1871.	19. sz. - 20. sz. második fele	szegényparaszti lakóház
6	Beszterec		1812.		középparaszti lakóház
14	Tarpa	Bereg	1881.	19. sz. - 20. sz. második fele	gazdagparaszti / kisnemesi lakóház
15	Csaroda		1881.		paplak
13	Tiszadob	Nyíri mezőség	1840-1860.	19. sz. - 20. sz. második fele	középparaszti lakóház

A Nyírségből, amely az öt tájegység közül a legnagyobb területű, kilenc lakóház származik, ezek az épületek idő tekintetében egészen a 18. század elejétől a 20. század közepéig terjedő időintervallumot határolnak be használati idejükkel. Társadalmi réteg szempontjából szintén átfogó képet mutatnak, mivel a szegény-, a középparaszti, a kisnemesi, továbbá a paplak, a tirpák és a cigány tárgyi példákat is e területről származó objektumok jelenítik meg.

A Szatmári tájegységből, amely a Nyírségtől keletre terül el, négy lakóházat „gyűjtöttek”. Az említett darabok a 18. század végétől a 20. század közepéig képviselik típusaikat, társadalmi réteg kapcsán azonban a szegény, a középparaszti, a „hétszilvafás nemes” és a temetőcsősz házak példáit láthatjuk.

A Beregi területről, amely a Nyírségtől észak-keletre fekszik, két lakóház található. Idő szempontjából mind a kettő a 19. század második felétől egészen a 20. század közepéig reprezentál; társadalmi réteg vonatkozásában a tehetősebbek, a kisnemesi és a paplak példáit mutatják be.

A Nyírségtől észak-nyugatra fellelhető Rétközből szintén két lakóház származik. Idő tekintetében a 19. századtól szintén a 20. század közepéig mutatják be az építészeti jellemzőket, társadalmi hovatartozás szempontjából szegény és középparaszti sajátosságokat hordoznak.

A Nyírségtől Nyugatra a Nyíri mezőség területéről csak egy ház reprezentálja a 19. század közepét a 20. század közepéig középparaszti lakóház jellegével.

Idő

A múzeumba áttelepített épületek biográfiájuknak mind azon részét reprezentálják, amely során funkciójuknak megfelelően alkalmazták azokat. Használatuk időintervalluma így egészen építési idejüktől tart múzeumba kerülésük idejéig, amely természetesen a tulajdonosok, a különböző generációk, a külső körülmények által különböző korszakokra oszthatóak. Következésképpen, míg egy épület több száz évig reprezentálhat időszakokat, addig egy-egy szituáció lehet pillanatnyi, időszakos is, attól függően, mennyire tekinthetjük szokás jellegűnek. Az épületek tehát fix pontok, keretek – még akkor is, ha változtatások történnek rajtuk, körülöttük, vagy alapvetően befolyásolják az eseményeket –, azonban a szituációk sokrétűek, időszerűek. A két eltérő információforrást azonban a megfelelő pontok mentén, a párhuzamok megteremtésével összeilleszthetjük.

3. táblázat

Lakóépület					
Száma	**Tárgytörténet múzeum előtti időszaka**	**Készítés feltételezett ideje**	**Származási, használati helye**	**Tájegység szerinti elhelyezése**	**Társadalmi hovatartozása használat szerint**
10	18. sz. - 20. sz. második fele	1700-1800.	Jármi	Nyírség	kisnemesi lakóház
2		1780-1800.	Jánkmajtis	Szatmár	középparaszti lakóház
6	19. sz. - 20. sz. második fele	1812.	Beszterec	Rétköz	középparaszti lakóház
8		1816.	Anarcs	Nyírség	középparaszti lakóház
3		1830.	Nagyhodos	Szatmár	kisnemesi lakóház
11		1835-1865.	Nagycserkesz - Cigánybokor	Nyírség	tirpák lakóház
13		1840-1860.	Tiszadob	Nyíri mezőség	középparaszti lakóház
1		1843.	Tiszabecs	Szatmár	szegényparaszti lakóház
4		1850-1900.	Nagyhodos	Szatmár	temetőcsősz háza
7		1850-1900.	Pócspetri	Nyírség	szegényparaszti lakóház

5		1871.	Paszab	Rétköz	szegényparaszti lakóház
12		1879.	Gyulaháza	Nyírség	paplak
9		1880-1890.	Kállósemjén	Nyírség	középparaszti lakóház
14		1881.	Tarpa	Bereg	gazdagparaszti / kisnemesi lakóház
15		1881.	Csaroda	Bereg	paplak
16	20. sz. első fele - 20. század második fele	1935-1965.	Nyírvasvári	Nyírség	cigánylakóház
17		1935-1965.	Nyírvasvári	Nyírség	cigánylakóház
18		1935-1965.	Piricse	Nyírség	cigánylakóház

A házak építési időpontjai – így a nyílászárók feltételezett készítési időpontjai – meghatározzák a reprezentációs időszak kezdő időpontjait, amelyek szerint az épületek egy része a 18. század végétől, a 19. századtól, illetve a 20. század első felétől reprezentál. A használat szerinti időintervallum vége azonban minden épületnél a múzeumba kerülés időpontja, amelyet összességében a 20. század második felére tehetünk. (3. táblázat)

A 18. század végéről két példával rendelkezik a múzeum. E századból egy nyírségi kisnemesi és egy szatmári középparaszti portát építettek fel az eredeti koncepciónak megfelelően.

A 19. századi építési idejű lakóházak száma tizenhárom. Ezen épületek között találhatunk a reprezentációban a Rétközből egy szegény és egy középparaszti, a Nyírségből egy szegény, két középparaszti, egy tirpák lakóházat, továbbá egy paplakot, a szatmári területekről egy szegényparaszti, egy temetőcsősz és egy „hétszilvafás nemes” lakóházat, a Nyíri mezőségből egy középparaszti és végül a Beregből egy kisnemesi lakóházat és egy paplakot.

Végül a 20. századból a nyírségi cigány jellegű lakóházak példáit is bemutatja a múzeum a tárgycsoport három lakóépületével.

Társadalmi hovatartozás

A tárgycsoport darabjainak társadalmi réteg szerinti használata egy harmadik szisztémát eredményez. Míg az idő, a hely két alapvető információ a tárgy vizsgálati elhelyezését tekintve, addig a társadalmi hovatartozás a tárgy használatának olyan jelentős – mezoszinten

elhelyezkedő – további információja, amely meghatározta múzeumi létének esélyét, mivel e harmadik adat a gyűjtési koncepció szintén kardinális eleme. A társadalmi réteg perspektívájából a parasztság, egy falu különböző társadalmi, vagyoni differenciáltága a múzeum koncepciója alapján, tehát tárgyi szinten felépített, átlátható: szegény, középparaszti, gazdagparaszti, kisnemesi, értelmiségi példákkal. A mezoszint ezen területén, a társadalmi hovatartozással együtt a vizsgálat körébe kerül a tárgy szociokulturális területe, környezete, a tárgyat használó egyének társadalmi, vagyoni, műveltségi jellemzői, amelyek természetesen hatással vannak a lakóházak fizikai megjelenésére is. (4. táblázat)

Négy szegényparaszti lakóház jelenik meg a kiállításban a 19. századot átölelve egy-egy a Nyírségből, a Rétközből és kettő Szatmárból, amelyek közül az egyik a temetőcsősz háza. Továbbá itt kell megemlíteni azt a három cigánylakóházat, amelyek között van társadalmi differenciáltság, azonban összességében tekintve mind szegény jellegű és már a 20. század első felét reprezentálja.

A középparaszti lakóházak száma öt, amelyek közül kettő nyírségi, egy-egy pedig szatmári, rétközi és nyíri mezőségi. Az öt példa a 18. század végétől a 19. század végéig átölel egy századot. A középparaszti réteghez tartozik az a nyírségi, a 19. század közepét reprezentáló lakóház is, amely a tirpákok életét mutatja be.

A középparaszti és a kisnemesi réteg egyfajta átmeneteként tekinthetünk az úgynevezett „hétszilvafás nemes" lakóházára, amely Szatmárból származik és a 19. század közepét reprezentálja.

A gazdagparaszti, kisnemesi jellegű két lakóház közül egy nyírségi és a 18. századból való, továbbá a másik beregi és a 19. századot mutatja. Mind jellegét, mind társadalmi elismertségét tekintve ide kell sorolni az egyházak képviselőinek lakhelyét a nyírségi és a beregi paplakot, amelyek mindegyike a 19. század második felét képviseli.

4. táblázat

Lakóépület					
Száma	**Társadalmi hovatartozása használat szerint**	**Készítés, használat ideje, időszaka**		**Származási, használati helye**	**Tájegység szerinti elhelyezése**
1	szegényparaszti lakóház	1843.	19. sz.	Tiszabecs	Szatmár
7	szegényparaszti lakóház	1850-1900.		Pócspetri	Nyírség

5	szegényparaszti lakóház	1871.		Paszab	Rétköz
4	temetőcsősz háza	1850-1900.	19. sz.	Nagyhodos	Szatmár
16	cigánylakóház	1935-1965.	20. sz. első fele	Nyírvasvári	Nyírség
17	cigánylakóház	1935-1965.		Nyírvasvári	
18	cigánylakóház	1935-1965.		Piricse	
2	középparaszti lakóház	1780-1800.	18. sz.	Jánkmajtis	Szatmár
6	középparaszti lakóház	1812.	19. sz.	Beszterec	Rétköz
8	középparaszti lakóház	1816.		Anarcs	Nyírség
13	középparaszti lakóház	1840-1860.		Tiszadob	Nyíri mezőség
9	középparaszti lakóház	1880-1890.		Kállósemjén	Nyírség
11	tirpák lakóház	1835-1865.	19. sz.	Nagycserkesz - Cigánybokor	Nyírség
3	kisnemesi lakóház, "hétszilvafás nemes"	1830.	19. sz.	Nagyhodos	Szatmár
10	kisnemesi lakóház	1700-1800.	18. sz.	Jármi	Nyírség
14	gazdagparaszti / kisnemesi lakóház	1881.	19. sz.	Tarpa	Bereg
12	paplak	1879.	19. sz.	Gyulaháza	Nyírség
15	paplak	1881.		Csaroda	Bereg

Összegzés

A lakóépületeket, így velük együtt nyílászáróikat is, első sorban három perspektívából kell szisztematizálni – hely, idő, társadalmi hovatartozás – amellyel létrehozhatóak a társadalmi kontextusok rekonstruálásnak alapjai. Ezek az alapforrások segítik az egyéb információkat hordozók adatainak hiteles „összeillesztését”, amelyeket szintén: hely, idő, társadalmi hovatartozás szerint érdemes strukturálni. Erre fókuszálva rendszerezem a következő

fejezetben az adattári szövegeket is, hogy végül a megfelelő struktúra mentén az információk összeilleszthetőek legyenek. Így alakítható ki az „assamblage” hálózatossága és a kollázs típusú kontextus építés, amely elősegíti a régen gyűjtött tárgyak „aktiválását” a jelen múzeumi törekvések, társadalmi elvárások rendszerébe.

5.6.2 Szövegkörnyezetek, mint adathordozók

A Sóstói Múzeumfalu lakóházainak és egyben nyílászáró tárgycsoportjának felmérése, tárgyi szempontú tipologizálása, illetve a három alapszempontú – hely, idő, társadalmi hovatartozás – strukturálása után fontos kitérni arra, hogy milyen szerepei lehettek a nyílászáróknak adott helyzetekben, életszituációkban. A tárgytörténet rekonstrukciójához tartozik, hogy egy adott tárgycsoport lehetséges konnotatív kontextusait feltérképezzük és a megfelelő kapcsolódási pontok mentén hiteles „kollázsokat” építsünk.

A szöveges adathordozók gyakorlatilag életszituációkat tárnak elénk, amelyek a tárgy kutatásának mikro-szintjén helyezkednek e. Ezek az életszituációk olyan közvetett adatokat eredményeznek, amelyeket idő, hely társadalmi hovatartozás szerint rendszerezve, párhuzamba állíthatjuk a tárgyak ugyanezen szisztémája szerinti eredményekkel. Ily módon bővíthetjük jelentéstartalmukat, továbbá reprezentációs lehetőségeiket, hiszen minél nagyobbra építjük a tárgy koherens információ-halmazát, amelynek adatai megszámlálhatatlan variációk mentén kapcsolódnak a tárgyhoz, annál inkább megerősítjük múzeumi létjogosultságát és társadalmi jelentőségének elfogadottságát.

Tény, hogy mind a vizsgált tárgyak, mind a vizsgált leírások adottak, tehát a Sóstói Múzeumfalu, illetve a Jósa András Múzeum Néprajzi Adattárának gyűjtési koncepciója határozza meg őket, így a kutatás alapkritériumait konkrétumnak tekinthetjük.

A kutatás perspektívájának megfelelő szövegrészletek száma: 70 darab. Mivel szövegrészletekről van szó, így azok száma nem egyenlő 70 különböző településsel, vagy adatközlővel, több esetben ezek azonosak. Mindennek ellenére a szövegrészletek azok alapadatai szerint szintén strukturálhatóak hely, idő és társadalmi hovatartozás alapján, amely lépések elengedhetetlenek a tárgyak és a szövegek közötti párhuzam megteremtéséhez, továbbá az „assamblage” és a kollázs elméletek gyakorlati megvalósításához.

5. táblázat

Adattári szövegek								
Karton száma	**Gyűjtés helye**	**Táj-egység szerinti elhelye-zése**	**Gyűjtés ideje**	**Adat-közlő élet-kora**	**Feltételezett rész-időintervalluma**		**Adatközlő társadalmi hovatartozása**	**A szöveg-részlet témája**
124	Nagykálló	Nyírség	1957.	71	1896-1957	19-20. sz. forduló	földműves	ajtó-hiedelem
126	Nagykálló		1957.	71	1896-1957	19-20. sz. forduló	földműves	ajtó-hiedelem
130	Nagykálló		1957.	78	1889-1957	19-20. sz. forduló	földműves	ajtó-hiedelem
132	Nagykálló		1957.	78	1889-1957	19-20. sz. forduló	földműves	ajtó-hiedelem
133	Nagykálló		1957.	78	1889-1957	19-20. sz. forduló	földműves	ajtó-hiedelem
134	Nagykálló		1957.	78	1889-1957	19-20. sz. forduló	földműves	ajtó-hiedelem
135	Nagykálló		1957.	78	1889-1957	19-20. sz. forduló	földműves	ablak-hiedelem ajtó-hiedelem
136	Nagykálló		1957.	71	1896-1957	19-20. sz. forduló	földműves	ajtó-hiedelem ablak-hiedelem
128	Nagykálló		1957.	60	1907-1957	20. sz. első fele	földműves	ablak-hiedelem ajtó-hiedelem
74	Nagycser kesz		1956.	40	1926-1956	20. sz. első fele	-	ajtó-szokás
76	Nagycser kesz		1956.	46	1920-1956	20. sz. első fele	juhász	ajtó-hiedelem
77	Nagycser kesz		1956.	46	1920-1956	20. sz. első fele	juhász	ajtó-hiedelem
79	Nagycser kesz		1956.	51	1915-1956	20. sz. első fele	-	ajtó-szokás

80	Nagycserkesz		1956.	51	1915-1956	20. sz. első fele	-	ajtó-szokás
81	Nagycserkesz		1956.	51	1915-1956	20. sz. első fele	-	ajtó-szokás
82	Nagycserkesz		1956.	51	1915-1956	20. sz. első fele	-	ajtó-szokás
83	Nagycserkesz		1956.	51	1915-1956	20. sz. első fele	-	ajtó-szokás
53	Nyírtura		1967 előtt	-	1930-1967	20. sz. közepe	egy ig. tanító és egy postamester	ablak-szokás
54	Nyírtura		1967 előtt	-	1930-1967	20. sz. közepe	postakézbesítő, előtte urasági cseléd	ajtó-szokás
55	Nyírtura		1967 előtt	-	1930-1967	20. sz. közepe	postakézbesítő, előtte urasági cseléd	ablak-játék
163	Nyírtura		1967 előtt	-	1930-1967	20. sz. közepe	-	ablak-hiedelem
164	Nyírtura		1967 előtt	-	1930-1967	20. sz. közepe	-	ajtó-hiedelem
42	Nyírcsászári		1950.	74	1886-1950	19-20. sz. forduló	-	ajtó-hiedelem
43	Nyírcsászári		1950.	26	1934-1950	20. sz. első fele	középparaszt	ablak-hiedelem
45	Nyírcsászári		1950.	17	1943-1950	20. sz. első fele	középparaszt	ablak-hiedelem
144	Kállósemjén		1958.	71	1897-1958	19-20. sz. forduló	-	ajtó-hiedelem
145	Kállósemjén		1958.	71	1897-1958	19-20. sz. forduló	-	ajtó-hiedelem
123	Kállósemjén		1957.	-	1920-1957	20. sz. első fele	-	ajtó-szokás
160	Nyírpazony		1922.	-	1890-1922	19-20. sz. forduló	-	ajtó-hiedelem
5	Kótaj		1950.	51	1909-1950	20. sz. első fele	8h újgazda	ajtó-térelem-cselekedet
71	Nyírtelek		1956.	12	1954-1956	20. sz. közepe	-	ajtó-játék ablak-játék

26	Túrricse	Szatmár	1952.	70	1892-1952	19-20. sz. forduló	-	ajtó-hiedelem
28	Túrricse		1952.	78	1884-1952	19-20. sz. forduló	földműves	ajtó-népi gyógyászat
29	Túrricse		1952.	72	1890-1952	19-20. sz. forduló	-	ajtó-hiedelem
30	Túrricse		1952.	-	1920-1952	20. sz. első fele	-	ablak-népi gyógyászat
32	Túrricse		1952.	-	1920-1952	20. sz. első fele	-	ajtó-hiedelem
103	Nagydobos		1954.	61	1903-1954	20. sz. első fele	-	ajtó-játék
104	Nagydobos		1954.	61	1903-1954	20. sz. első fele	-	ajtó-szokás
105	Nagydobos		1954.	61	1903-1954	20. sz. első fele	-	ajtó-szokás
106	Nagydobos		1954.	61	1903-1954	20. sz. első fele	-	ajtó-szokás
70	Panyola		1954.	84	1880-1954	19-20. sz. forduló	-	ajtó-illem
62	Panyola		1954.	46	1918-1954	20. sz. első fele	-	ajtó-szokás
64	Panyola		1954.	28, 57	1907-1954	20. sz. első fele	-	ajtó-szokás
65	Panyola		1954.	28, 57	1907-1954	20. sz. első fele	-	ajtó-szokás
89	Szamoskér		1954.	-	1920-1954	20. sz. első fele	-	ajtó-szokás
90	Szamoskér		1954.	-	1920-1954	20. sz. első fele	-	ajtó-szokás
92	Szamoskér		1954.	-	1920-1954	20. sz. első fele	-	ajtó-szokás
85	Olcsvaapáti		1954.	64	1900-1954	20. sz. első fele	-	ajtó-szokás
87	Olcsvaapáti		1954.	54	1910-1954	20. sz. első fele	-	ajtó-játék
24	Nagyecsed		1951.	-	1920-1951	20. sz. első fele	-	ablak-szokás

31	Kömörő		1952.	44	1918-1952	20. sz. első fele	-	ablak-népi gyógyászat
56	Szamossz eg		1954.	64	1900-1954	20. sz. első fele	-	ablak-szokás
176	Újdombrád	Rétköz	1959.	69	1900-1959	20. sz. első fele	földműves	ablak-térelem-cselekedet sjtó-térelem-cselekedet ajtó illem
181	Újdombrád		1959.	14	1955-1959	20. sz. első fele	tanuló lányka	ablak-hiedelem
182	Újdombrád		1959.	68	1901-1959	20. sz. első fele	földműves	ajtó-térelem-cselekedet
183	Újdombrád		1959.	54	1915-1959	20. sz. első fele	juhász	ablak-térelem-cselekedet ajtó-térelem-cselekedet
186	Újdombrád		1959.	69	1900-1959	20. sz. első fele	volt számadó, jelenleg földműves	ablak-térelem-cselekedet ajtó-térelem-cselekedet
224	Újdombrád		1959.	45	1924-1959	20. sz. első fele	gazdálkodó	ajtó-hiedelem
232	Újdombrád		1959.	67	1902-1959	20. sz. első fele	dohányos volt	ablak-hiedelem ajtó-hiedelem
156	Gégény		1951.	67	1894-1951	19-20. sz. forduló	dohányos	ajtó-térelem-cselekedet ajtó-hiedelem

138	Gégény		1950.	53	1907-1950	20. sz. első fele	-	ajtó-játék
159	Gégény		1951.	19	1942-1951	20. sz. első fele	szabó legény	ajtó-térelem-cselekedet
6	Berkesz		1950.	44	1916-1950	20. sz. első fele	háztartásbeli	ajtó-játék
157	Berkesz		1950.	32	1928-1950	20. sz. első fele	hadi rokkant	ajtó-térelem-cselekedet
195	Dombrád-Újtelep		1959.	78	1891-1959	19-20. sz. forduló	-	ajtó-térelem-cselekedet
190	Dombrád-Újtelep		1959.	42	1927-1959	20. sz. első fele	-	ajtó-térelem-cselekedet ajtó-illem
3	Demecser		1950.	66	1894-1950	19-20. sz. forduló	háztartásbeli volt dohányos	ablak-térelem-cselekedet
1	Demecser		1950.	47	1913-1950	20. sz. első fele	5h újgazda	ajtó-munka
149	Szentmihály	Nyíri-mezőség	1958.	-	1920-1958	20. sz. első fele	-	ajtó-térelem-cselekedet
150	Szentmihály		1958.	-	1920-1958	20. sz. első fele	-	ajtó-térelem-cselekedet

Hely

A szöveges adathordozókban négy Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében elterülő tájegység tűnik fel. Ezek a tájegységek: a Nyírség, ahová 31 szövegrészlet tartozik; a Szatmár, amelyhez 21 szövegrészlet köthető; a Rétköz, ahol 16 szövegrészlet reprezentál és a Nyíri-mezőség területe, amellyel kapcsolatban 2 szövegrészlet került elő. (1. táblázat)

Idő tekintetében a nyírségi szövegadatok (31) a 19-20. század fordulójától egészen a 20. század közepéig; a szatmári (21), illetve a rétközi (16) szövegadatok a 19-20. század

fordulójától 20. század első feléig terjedő időintervallumot határolnak be; továbbá a Nyíri – mezőség (2) szövegadatai a 20. század első felére tehetőek.

Társadalmi szempontból a kutatások során a Nyírségben 9 szövegadat földművestől, 2 juhásztól, 2 középparaszttól, 1 nyolc holdas újgazdától, 2 postakézbesítőtől, akik előtte urasági cselédek voltak és ugyanazon adat 1 ig. tanítótól és 1 postamestertől, továbbá 14 információ ismeretlen foglalkozású személytől származik. A szatmári szövegadatok közül 1-et földművestől és 20-at ismeretlen foglalkozású egyéntől gyűjtöttek. A Rétközből származó adatok közül 2 földművestől, 1 olyan földművestől, aki egykor számadó volt, 1 gazdálkodótól, 1 öt holdas újgazdától, 1 dohányostól, 1 volt dohányostól, 1 háztartásbeli volt dohányostól, 1 juhásztól, 1 szabó legénytől, 1 tanuló lánykától, 1 háztartásbelitől, 1 hadi rokkanttól és 3 információ ismeretlen foglalkozású személyektől való. Végül a Nyíri-mezőségből 2 szövegadatot jegyeztek le, amelyek egyikénél sem tüntették fel az adatközlők nevét, vagy foglalkozását.

Idő

Az adattárban felelhető szövegek – a gyűjtési időt és az adatközlők életkorát tekintve – a 19-20. század fordulójától a 20. század közepéig mutatják be a társadalmi élet szegmenseit. A 70 szövegrészlet közül 19 darab a 19-20. század fordulóját, 46 darab a 20. század első felét végül 5 darab a 20. század közepét reprezentálja. (2. táblázat)

A 19-20. század fordulójáról (19 darab) a nyírségi adathordozó szövegek közül 8 földművestől és 4 ismeretlen foglalkozású személytől; a szatmári információk közül 1 földművestől és 3 ismeretlen foglalkozású adatközlőtől; a rétközi adatok közül 1 dohányostól, 1 háztartásbeli volt dohányostól és 1 ismeretlen foglalkozású egyéntől származik.

6. táblázat

Adattári szövegek								
Karton száma	**Gyűjtés ideje**	**Adatközlő életkora**	**Feltételezett rész-időintervalluma**		**Gyűjtés helye**	**Tájegység szerinti elhelyezése**	**Adatközlő társadalmi hovatartozása**	**A szövegrészlet témája**
42	1950.	74	1886-1950	19-20. sz. forduló	Nyírcsászári	Nyírség	-	ajtó-hiedelem
130	1957.	78	1889-1957		Nagykálló		földműves	ajtó-hiedelem
132	1957.	78	1889-1957		Nagykálló		földműves	ajtó-hiedelem

133	1957.	78	1889-1957		Nagykálló		földműves	ajtó-hiedelem
134	1957.	78	1889-1957		Nagykálló		földműves	ajtó-hiedelem
135	1957.	78	1889-1957		Nagykálló		földműves	ablak-hiedelem ajtó-hiedelem
160	1922.	-	1890-1922		Nyírpazony		-	ajtó-hiedelem
124	1957.	71	1896-1957		Nagykálló		földműves	ajtó-hiedelem
126	1957.	71	1896-1957		Nagykálló		földműves	ajtó-hiedelem
136	1957.	71	1896-1957		Nagykálló		földműves	ajtó-hiedelem ablak-hiedelem
144	1958.	71	1897-1958		Kállósemjén		-	ajtó-hiedelem
145	1958.	71	1897-1958		Kállósemjén		-	ajtó-hiedelem
70	1954.	84	1880-1954		Panyola	Szatmár	-	ajtó-illem
28	1952.	78	1884-1952		Túrricse		földműves	ajtó-népi gyógyászat
29	1952.	72	1890-1952		Túrricse		-	ajtó-hiedelem
26	1952.	70	1892-1952		Túrricse		-	ajtó-hiedelem
195	1959.	78	1891-1959		Dombrád-Újtelep	Rétköz	-	ajtó-térelem-cselekedet
3	1950.	66	1894-1950		Demecser		háztartásbeli volt dohányos	ablak-térelem-cselekedet
156	1951.	67	1894-1951		Gégény		dohányos	ajtó-térelem-cselekedet ajtó-hiedelem
128	1957.	60	1907-1957	20. sz. első fele	Nagykálló	Nyírség	földműves	ablak-hiedelem ajtó-hiedelem

5	1950.	51	1909-1950		Kótaj		8h újgazda	ajtó-térelem-cselekedet
79	1956.	51	1915-1956		Nagycserkesz		-	ajtó-szokás
80	1956.	51	1915-1956		Nagycserkesz		-	ajtó-szokás
81	1956.	51	1915-1956		Nagycserkesz		-	ajtó-szokás
82	1956.	51	1915-1956		Nagycserkesz		-	ajtó-szokás
83	1956.	51	1915-1956		Nagycserkesz		-	ajtó-szokás
76	1956.	46	1920-1956		Nagycserkesz		juhász	ajtó-hiedelem
77	1956.	46	1920-1956		Nagycserkesz		juhász	ajtó-hiedelem
74	1956.	40	1926-1956		Nagycserkesz		-	ajtó-szokás
43	1950.	26	1934-1950		Nyírcsászári		középparaszt	ablak-hiedelem
45	1950.	17	1943-1950		Nyírcsászári		középparaszt	ablak-hiedelem
71	1956.	12	1954-1956		Nyírtelek		-	ajtó-játék ablak-játék
123	1957.	-	1920-1957		Kállósemjén		-	ajtó-szokás
56	1954.	64	1900-1954		Szamosszeg	Szatmár	-	ablak-szokás
85	1954.	64	1900-1954		Olcsvaapáti		-	ajtó-szokás
103	1954.	61	1903-1954		Nagydobos		-	ajtó-játék
104	1954.	61	1903-1954		Nagydobos		-	ajtó-szokás
105	1954.	61	1903-1954		Nagydobos		-	ajtó-szokás
106	1954.	61	1903-1954		Nagydobos	Szatmár	-	ajtó-szokás
64	1954.	28, 57	1907-1954		Panyola		-	ajtó-szokás

65	1954.	28, 57	1907-1954		Panyola		-	ajtó-szokás
87	1954.	54	1910-1954		Olcsvaapáti		-	ajtó-játék
62	1954.	46	1918-1954		Panyola		-	ajtó-szokás
31	1952.	44	1918-1952		Kömörő		-	ablak-népi gyógyászat
30	1952.	-	1920-1952		Túrricse		-	ablak-népi gyógyászat
32	1952.	-	1920-1952		Túrricse		-	ajtó-hiedelem
89	1954.	-	1920-1954		Szamoskér		-	ajtó-szokás
90	1954.	-	1920-1954		Szamoskér		-	ajtó-szokás
92	1954.	-	1920-1954		Szamoskér		-	ajtó-szokás
24	1951.	-	1920-1951		Nagyecsed		-	ablak-szokás
176	1959.	69	1900-1959		Újdombrád	Rétköz	földműves	ablak-térelem-cselekedet sjtó-térelem-cselekedet ajtó illem
186	1959.	69	1900-1959		Újdombrád		volt számadó, jelenleg földműves	ablak-térelem-cselekedet ajtó-térelem-cselekedet
182	1959.	68	1901-1959		Újdombrád		földműves	ajtó-térelem-cselekedet
232	1959.	67	1902-1959		Újdombrád		dohányos volt	ablak-hiedelem ajtó-hiedelem
138	1950.	53	1907-1950		Gégény		-	ajtó-játék
1	1950.	47	1913-1950		Demecser		5h újgazda	ajtó-munka

183	1959.	54	1915-1959		Újdombrád		juhász	ablak-térelem-cselekedet ajtó-térelem-cselekedet
6	1950.	44	1916-1950		Berkesz		háztartásbeli	ajtó-játék
224	1959.	45	1924-1959		Újdombrád		gazdálkodó	ajtó-hiedelem
190	1959.	42	1927-1959		Dombrád-Újtelep		-	ajtó-térelem-cselekedet ajtó-illem
157	1950.	32	1928-1950		Berkesz		hadi rokkant	ajtó-térelem-cselekedet
159	1951.	19	1942-1951		Gégény		szabó legény	ajtó-térelem-cselekedet
181	1959.	14	1955-1959		Újdombrád		tanuló lányka	ablak-hiedelem
149	1958.	-	1920-1958		Szentmihály	Nyíri-mezőség	-	ajtó-térelem-cselekedet
150	1958.	-	1920-1958		Szentmihály		-	ajtó-térelem-cselekedet
53	1967 előtt	-	1930-1967	20. sz. közepe	Nyírtura	Nyírség	egy ig. tanító és egy postamester	ablak-szokás
54	1967 előtt	-	1930-1967		Nyírtura		postakézbesítő, előtte urasági cseléd	ajtó-szokás
55	1967 előtt	-	1930-1967		Nyírtura		postakézbesítő, előtte urasági cseléd	ablak-játék
163	1967 előtt	-	1930-1967		Nyírtura		-	ablak-hiedelem
164	1967 előtt	-	1930-1967		Nyírtura		-	ajtó-hiedelem

A 20. század első feléről (46 darab) az adatok közül a Nyírségből 2 juhásztól, 2 középparaszttól, 1 földművestől, 1 nyolc hektáros újgazdától és 8 ismeretlen foglalkozású

személytől; Szatmárból 17 információ ismeretlen foglalkozású személytől; a Rétközből 2 földművestől, 1 földművestől, aki egykor számadó volt, 1 gazdálkodótól, 1 öt holdas újgazdától, 1 volt dohányostól, 1 juhásztól, 1 szabó legénytől, 1 tanuló lánykától, 1 hadirokkanttól, 1 háztartásbelitől és 2 ismeretlen foglalkozású személytől; végül a Nyírimezőségből 2 ismeretlen foglalkozású személytől találhatóak a leírások.

A 20. század közepéről (5 darab) a Nyírségből ugyanazon adattal 1 ig. tanítótól és egy postamestertől, továbbá 2 postakézbesítőtől, akik előtte urasági cselédek voltak és 2 ismeretlen foglalkozású személytől vannak szövegkontextusok.

Társadalmi hovatartozás

A szöveges gyűjtések nem alkotnak minden réteget lefedő struktúrát, gyakorlatilag a megnevezett személyek foglalkozásaiból következtethetünk társadalmi hovatartozásukra. Ezek a foglalkozást jelölő titulusok – feltehetőleg – az adatközlők önmeghatározásai, amelyek árulkodnak a társadalmi hierarchiában elfoglalt – vélt, vagy valós – helyükről. Természetesen minden személy mögött található egy-egy egyéni életút, amely árnyalja a foglalkozás és a társadalmi hierarchiában elfoglalt hely valós jelentését. Habár az adatközlők életútjait sem teljességében, de még részletében sem ismerjük, a gyűjtéshez tartozó adatok: hely, idő és a szövegek tartalma segítik a felállított struktúrába való elhelyezésüket.

A szöveges adatok közül a társadalmi hierarchia szintjén vannak közlések – a Rétköz (2 darab) területéről, a 20. század első feléből, – olyan egyénektől, akik társadalmi hovatartozása nagymértékben függ más személyektől és egyéb tényezőktől, így vélt vagyoni meghatározásuk terén sajátos csoportot alkotnak. Ide sorolható: a háztartásbeli, a hadirokkant, a szabó legény és a tanuló lányka titulusok meghatározásai.

A paraszti társadalomhoz szorosan kötődő, azonban annak speciális csoportjába – vagyoni meghatározás terén általánosságban sokkal inkább a szegények körébe – sorolható az a két juhász, akiktől a Rétközből 1 és a Nyírségből 2 szövegrészlet származik a 20. század első feléből.

Ugyanakkor 13 olyan információt tartalmazó szöveg is a kutatás erőterébe került, amelyek adatközlői önmagukat földművesként nevezték meg. A földműves elnevezés azonban takarhat akár szegény- vagy középparaszti létformában élő személyeket is. Idő tekintetében 9 szövegrészlet származik a Nyírségből, amelyek közül 8 a 19-20. század fordulójára, 1 pedig a 20. század első felére tehető; Szatmárból, a 19-20. század fordulójáról 1 adatot gyűjtöttek; míg a Rétközből a 20. század első feléből, 4 koherens információ származik.

Az 5 és 8 holdas újgazdaként feljegyzett egyének 2 szövegrészlete szintén a szegényebb réteg életébe, gondolkodásába ad bepillantást: 1 a Rétközből, 1 a Nyírségből a 20. század első feléből való.

További 3 adat származik olyan mezőgazdasági munkásoktól, akik – a gyűjtés idején, vagy azt megelőzően életútjuk egy szakaszában – a földművelés egyik speciális ágazatában, a dohánytermesztésben vettek részt. Míg az egyedi életforma, az értékes szaktudásuk megkülönböztette őket a társadalom többi csoportjától, addig vagyoni hovatartozásukat tekintve a falusi szegény- és középrétegek közé sorolhatjuk őket. A 3 adat mindegyike a Rétközből való, amelyek közül 2 a 19-20. század fordulóját, 1 pedig 20. század első felét reprezentálja.

Az önmagát gazdálkodóként említett személyről nem tudjuk pontosan, hogy a szegény vagy a középparaszti réteg koherens információit gazdagítja, azt azonban tudjuk, hogy a Rétközből, a 20. század első feléből származik információja.

2 szövegrészlethez egyértelműen középparaszti titulust jegyeztek le, amelyek a Nyírség területére és a 20. század első felére tehetők.

Továbbá 2 olyan adat származik egy olyan személytől, aki a gyűjtés időszakában postakézbesítőként dolgozott, azonban előtte urasági cselédként kereste kenyerét. A társadalmi hierarchiában elfoglalt helye a szegénységből „kiugrott", egyéb munkát vállaló személyek táborához tartozik a nyírségi, 20. század közepére tehető adatok közé.

1 adathoz két adatközlő tartozik: egy „ig. tanító" és egy postamester, akik a Nyírség falusi társadalmának értelmiségi csoportját gazdagítják a 20. század első felében.

Végezetül 39 olyan szövegrészlettel rendelkezünk, amelyek gyűjtése során a gyűjtők nem jegyezték le az adatközlők foglalkozását, titulusát. Ezek közül 14 a Nyírségből származik, amelyek közül 4 a 19-20. század fordulójára, 7 a 20. század első felére és 3 a 20. század közepére tehető. A szatmári területekről 20 szövegrészlet kapcsolódik a kutatáshoz, amelyek közül 3 a 19-20. század fordulójának és 17 a 20. század első felének információs halmazát gazdagítja. Míg a rétközi 3 példa közül 1 a 19-20. század fordulójára, 2 a 20. század első felére, addig a Nyíri-mezőség mindkét példája a 20. század első felére tehető. (3. táblázat)

7. táblázat

Adattári szövegek							
Karton száma	**Adatközlő társadalmi hovatartozása**	**Gyűjtés ideje**	**Adatközlő életkora**	**Feltételezett rész-időintervalluma**	**Gyűjtés helye**	**Tájegység szerinti elhelyezése**	**A szövegrészlet témája**

6	háztartásbeli	1950.	44	1916-1950	20. sz. első fele	Berkesz	Rétköz	ajtó-játék
157	hadi rokkant	1950.	32	1928-1950		Berkesz		ajtó-térelem-cselekedet
159	szabó legény	1951.	19	1942-1951		Gégény		ajtó-térelem-cselekedet
181	tanuló lányka	1959.	14	1955-1959		Újdombrád		ablak-hiedelem
183	juhász	1959.	54	1915-1959	20. sz. első fele	Újdombrád	Rétköz	ablak-térelem-cselekedet ajtó-térelem-cselekedet
76	juhász	1956.	46	1920-1956		Nagycserkesz	Nyírség	ajtó-hiedelem
77	juhász	1956.	46	1920-1956		Nagycserkesz		ajtó-hiedelem
130	földműves	1957.	78	1889-1957	19-20. sz. forduló	Nagykálló	Nyírség	ajtó-hiedelem
132	földműves	1957.	78	1889-1957		Nagykálló		ajtó-hiedelem
133	földműves	1957.	78	1889-1957		Nagykálló		ajtó-hiedelem
134	földműves	1957.	78	1889-1957		Nagykálló		ajtó-hiedelem
135	földműves	1957.	78	1889-1957		Nagykálló		ablak-hiedelem ajtó-hiedelem
124	földműves	1957.	71	1896-1957		Nagykálló		ajtó-hiedelem
126	földműves	1957.	71	1896-1957		Nagykálló		ajtó-hiedelem
136	földműves	1957.	71	1896-1957		Nagykálló		ajtó-hiedelem ablak-hiedelem
128	földműves	1957.	60	1907-1957	20. sz. első fele	Nagykálló		ablak-hiedelem ajtó-hiedelem

28	földműves	1952.	78	1884-1952	19-20. sz. forduló	Túrricse	Szatmár	ajtó-népi gyógyászat
176	földműves	1959.	69	1900-1959	20. sz. első fele	Újdombrád	Rétköz	ablak-térelem-cselekedet sjtó-térelem-cselekedet ajtó illem
182	földműves	1959.	68	1901-1959		Újdombrád		ajtó-térelem-cselekedet
186	volt számadó, jelenleg földműves	1959.	69	1900-1959		Újdombrád		ablak-térelem-cselekedet ajtó-térelem-cselekedet
1	5h újgazda	1950.	47	1913-1950	20. sz. első fele	Demecser	Rétköz	ajtó-munka
5	8h újgazda	1950.	51	1909-1950		Kótaj	Nyírség	ajtó-térelem-cselekedet
156	dohányos	1951.	67	1894-1951	19-20. sz. forduló	Gégény	Rétköz	ajtó-térelem-cselekedet ajtó-hiedelem
3	háztartásbeli volt dohányos	1950.	66	1894-1950		Demecser		ablak-térelem-cselekedet
232	dohányos volt	1959.	67	1902-1959	20. sz. első fele	Újdombrád		ablak-hiedelem ajtó-hiedelem
224	gazdálkodó	1959.	45	1924-1959	20. sz. első fele	Újdombrád	Rétköz	ajtó-hiedelem
43	középparaszt	1950.	26	1934-1950	20. sz. első fele	Nyírcsászári	Nyírség	ablak-hiedelem

45	középparaszt	1950.	17	1943-1950	20. sz. első fele	Nyírcsászári	Nyírség	ablak-hiedelem
54	postakézbesítő, előtte urasági cseléd	1967 előtt	-	1930-1967	20. sz. közepe	Nyírtura	Nyírség	ajtó-szokás
55	postakézbesítő, előtte urasági cseléd	1967 előtt	-	1930-1967		Nyírtura		ablak-játék
53	egy ig. tanító és egy postamester	1967 előtt	-	1930-1967	20. sz. közepe	Nyírtura	Nyírség	ablak-szokás
42	-	1950.	74	1886-1950	19-20. sz. forduló	Nyírcsászári	Nyírség	ajtó-hiedelem
160	-	1922.	-	1890-1922		Nyírpazony		ajtó-hiedelem
144	-	1958.	71	1897-1958		Kállósemjén		ajtó-hiedelem
145	-	1958.	71	1897-1958		Kállósemjén		ajtó-hiedelem
79	-	1956.	51	1915-1956	20. sz. első fele	Nagycserkesz		ajtó-szokás
80	-	1956.	51	1915-1956		Nagycserkesz		ajtó-szokás
81	-	1956.	51	1915-1956		Nagycserkesz		ajtó-szokás
82	-	1956.	51	1915-1956		Nagycserkesz		ajtó-szokás
83	-	1956.	51	1915-1956		Nagycserkesz		ajtó-szokás
123	-	1957.	-	1920-1957		Kállósemjén		ajtó-szokás
74	-	1956.	40	1926-1956		Nagycserkesz		ajtó-szokás
163	-	1967 előtt	-	1930-1967	20. sz. közepe	Nyírtura		ablak-hiedelem

164	-	1967 előtt	-	1930-1967		Nyírtura		ajtó-hiedelem
71	-	1956.	12	1954-1956		Nyírtelek		ajtó-játék ablak-játék
70	-	1954.	84	1880-1954	19-20. sz. forduló	Panyola		ajtó-illem
29	-	1952.	72	1890-1952		Túrricse		ajtó-hiedelem
26	-	1952.	70	1892-1952		Túrricse		ajtó-hiedelem
85	-	1954.	64	1900-1954	20. sz. első fele	Olcsvaapáti	Szatmár	ajtó-szokás
56	-	1954.	64	1900-1954		Szamosszeg		ablak-szokás
103	-	1954.	61	1903-1954		Nagydobos		ajtó-játék
104	-	1954.	61	1903-1954		Nagydobos		ajtó-szokás
105	-	1954.	61	1903-1954		Nagydobos		ajtó-szokás
106	-	1954.	61	1903-1954		Nagydobos		ajtó-szokás
64	-	1954.	28, 57	1907-1954		Panyola		ajtó-szokás
65	-	1954.	28, 57	1907-1954		Panyola		ajtó-szokás
87	-	1954.	54	1910-1954		Olcsvaapáti		ajtó-játék
62	-	1954.	46	1918-1954		Panyola		ajtó-szokás
31	-	1952.	44	1918-1952		Kömörő		ablak-népi gyógyászat
24	-	1951.	-	1920-1951		Nagyecsed		ablak-szokás
30	-	1952.	-	1920-1952		Túrricse		ablak-népi gyógyászat
32	-	1952.	-	1920-1952		Túrricse		ajtó-hiedelem
89	-	1954.	-	1920-1954		Szamoskér		ajtó-szokás

90	-	1954.	-	1920-1954		Szamoskér		ajtó-szokás
92	-	1954.	-	1920-1954		Szamoskér		ajtó-szokás
195	-	1959.	78	1891-1959	19-20. sz. forduló	Dombrád-Újtelep	Rétköz	ajtó-térelem-cselekedet
138	-	1950.	53	1907-1950	20. sz. első fele	Gégény		ajtó-játék
190	-	1959.	42	1927-1959		Dombrád-Újtelep		ajtó-térelem-cselekedet ajtó-illem
149	-	1958.	-	1920-1958	20. sz. első fele	Szentmihály	Nyíri-mezőség	ajtó-térelem-cselekedet
150	-	1958.	-	1920-1958		Szentmihály		ajtó-térelem-cselekedet

Összegzés

A tárgyak és a szövegek strukturált elemei – külön-külön, azonban ugyanazon szempontrendszer alapján – megteremtik a „hálózat” és a „kollázs” összeállításának fundamentumát. A felállított struktúrák megmutatják, hogy mely tárgyakkal mely szövegek lehetnek koherensek. A következő fejezetben e két szegmenshez társul még az unikális teóriák területe.

5.6.3 Unikális teóriák koherens adatai

Az adattárban fellelhető 70 szövegrészlet közül 21-et elemeztem a *társadalmi szerepváltozásokkal* kapcsolatban, amelyek az ajtónál zajlanak. Következésképpen az *időleges átmeneti szituációk* elmélete alapján olyan cselekedetek analízisét végeztem, amelyek az ajtó alapfunkciójához kapcsolhatóak, továbbá konkrét cselekménysort írnak le, hiszen csak így válnak ebből a perspektívából elemezhetővé. Az adattári szövegrészletekhez tartozó, idő, hely, társadalmi hovatartozás segíti az unikális teóriák alapján is elemezhető leírásokat a kollázsba, a hálózatba illeszteni. Az így keletkezet unikális teória halmazába került adatok tovább bővítik a tárggyal koherens tudást, a műtárgy esszenciáját.

Hely

Az időleges átmeneti szituációk elemzése alapján történő szövegrészletek merítése során mind a négy tájegységből származnak adatok. Így a Nyírségből 10, a Szatmárból 5, a Rétközből 5, a Nyíri-mezőségből 1 példával rendelkezünk. (1. táblázat)

Míg a nyírségi adatok a 19-20. század fordulójától a 20. század első feléig reprezentálnak, addig mind a szatmári, a rétközi és a nyíri-mezőségi adatok a 20. század első felére tehetők.

8. táblázat

Adattári szövegek - időleges átmeneti szituációk								
Karton száma	**Gyűjtés helye**	**Táj-egység szerinti elhelye-zése**	**Gyűjtés ideje**	**Adat-közlő élet-kora**	**Feltételezett rész-időintervalluma**		**Adatközlő társadalmi hova-tartozása**	**A szöveg-részlet témája**
134	Nagykálló	Nyírség	1957.	78	1889-1957	19-20. sz. forduló	földműves	ajtó-hiedelem
74	Nagycserkesz		1956.	40	1926-1956	20. sz. első fele	-	ajtó-szokás
79	Nagycserkesz		1956.	51	1915-1956	20. sz. első fele	-	ajtó-szokás
80	Nagycserkesz		1956.	51	1915-1956	20. sz. első fele	-	ajtó-szokás
81	Nagycserkesz		1956.	51	1915-1956	20. sz. első fele	-	ajtó-szokás
82	Nagycserkesz		1956.	51	1915-1956	20. sz. első fele	-	ajtó-szokás
83	Nagycserkesz		1956.	51	1915-1956	20. sz. első fele	-	ajtó-szokás
144	Kállósemjén		1958.	71	1897-1958	19-20. sz. forduló	-	ajtó-hiedelem
123	Kállósemjén		1957.	-	1920-1957	20. sz. első fele	-	ajtó-szokás
5	Kótaj		1950.	51	1909-1950	20. sz. első fele	8h újgazda	ajtó-térelem-cselekedet
104	Nagydobos	Szatmár	1954.	61	1903-1954	20. sz. első fele	-	ajtó-szokás
105	Nagydobos		1954.	61	1903-1954	20. sz. első fele	-	ajtó-szokás
62	Panyola		1954.	46	1918-1954	20. sz. első fele	-	ajtó-szokás
89	Szamoskér		1954.	-	1920-1954	20. sz. első fele	-	ajtó-szokás
92	Szamoskér		1954.	-	1920-1954	20. sz. első fele	-	ajtó-szokás

176	Újdombrád	Rétköz	1959.	69	1900-1959	20. sz. első fele	földműves	ablak-térelem-cselekedet sjtó-térelem-cselekedet ajtó illem
186	Újdombrád		1959.	69	1900-1959	20. sz. első fele	volt számadó, jelenleg földműves	ablak-térelem-cselekedet ajtó-térelem-cselekedet
157	Berkesz		1950.	32	1928-1950	20. sz. első fele	hadi rokkant	ajtó-térelem-cselekedet
159	Gégény		1951.	19	1942-1951	20. sz. első fele	szabó legény	ajtó-térelem-cselekedet
190	Dombrád-Újtelep		1959.	42	1927-1959	20. sz. első fele	-	ajtó-térelem-cselekedet ajtó-illem
150	Szentmihály	Nyíri-mezőség	1958.	-	1920-1958	20. sz. első fele	-	ajtó-térelem-cselekedet

Társadalmi szempontból, a Nyírségből a 10 szövegadat közül 1 földművestől, 1 nyolc holdas újgazdától és 8 ismeretlen egyéntől származik. Továbbá az 5 szatmári szituációt és az egyetlen nyíri-mezőségi adatot foglalkozásuk alapján is ismeretlen személyektől gyűjtötték. Végül a Rétközből származó 5 információ közül 1 hadirokkanttól, 1 szabó legénytől, 1 volt számadótól, jelenleg földművestől, 1 földművestől és 1 ismeretlen foglalkozású egyéntől való.

Idő

A 21 szövegrészlet közül 2 a 19-21. század fordulójára, 19 pedig a 20. század első felére tehető.

A 19-20. század fordulójáról származó két szituáció mindegyike a Nyírség területéről, továbbá az egyik egy földművestől, a másik ismeretlen foglalkozású személytől származik. A 20. század első felét reprezentáló adatok közül 8 a Nyírséget – amelyek közül 1 nyolc holdas újgazdától és 7 ismeretlen foglalkozású személytől származik –, 5 a Szatmárt – amelyek mindegyikét ismeretlen foglalkozású személyektől gyűjtötték –, 5 a Rétközt – amelyek közül 1 hadi rokkanttól, 1 szabó legénytől, 1 volt számadótól, jelenleg földművestől, 1 földművestől és egy ismeretlen foglalkozású személytől való –, 1 a Nyíri-mezőséget – amely ismeretlen foglalkozású személytől származik – jeleníti meg.

9. táblázat

Adattári szövegek - időleges átmeneti szituációk								
Karton száma	**Gyűjtés ideje**	**Adatközlő életkora**	**Feltételezett rész-időintervalluma**		**Gyűjtés helye**	**Tájegység szerinti elhelyezése**	**Adatközlő társadalmi hovatartozása**	**A szövegrészlet témája**
134	1957.	78	1889-1957	19-20. sz. forduló	Nagykálló	Nyírség	földműves	ajtó-hiedelem
144	1958.	71	1897-1958		Kállósemjén		-	ajtó-hiedelem
5	1950.	51	1909-1950	20. sz. első fele	Kótaj	Nyírség	8h újgazda	ajtó-térelem-cselekedet
79	1956.	51	1915-1956		Nagycserkesz		-	ajtó-szokás
80	1956.	51	1915-1956		Nagycserkesz		-	ajtó-szokás
81	1956.	51	1915-1956		Nagycserkesz		-	ajtó-szokás
82	1956.	51	1915-1956		Nagycserkesz		-	ajtó-szokás
83	1956.	51	1915-1956		Nagycserkesz		-	ajtó-szokás
74	1956.	40	1926-1956		Nagycserkesz		-	ajtó-szokás

123	1957.	-	1920-1957		Kállósemjén		-	ajtó-szokás
104	1954.	61	1903-1954		Nagydobos	Szatmár	-	ajtó-szokás
105	1954.	61	1903-1954		Nagydobos		-	ajtó-szokás
62	1954.	46	1918-1954		Panyola		-	ajtó-szokás
89	1954.	-	1920-1954		Szamoskér		-	ajtó-szokás
92	1954.	-	1920-1954		Szamoskér		-	ajtó-szokás
176	1959.	69	1900-1959		Újdombrád	Rétköz	földműves	ablak-térelem-cselekedet sjtó-térelem-cselekedet ajtó illem
186	1959.	69	1900-1959		Újdombrád		volt számadó, jelenleg földműves	ablak-térelem-cselekedet ajtó-térelem-cselekedet
190	1959.	42	1927-1959		Dombrád-Újtelep		-	ajtó-térelem-cselekedet ajtó-illem
157	1950.	32	1928-1950		Berkesz		hadi rokkant	ajtó-térelem-cselekedet
159	1951.	19	1942-1951		Gégény		szabó legény	ajtó-térelem-cselekedet
150	1958.	-	1920-1958		Szentmihály	Nyíri-mezőség	-	ajtó-térelem-cselekedet

Társadalmi hovatartozás

Az időleges átmeneti szituációk alapján tett merítés során kiválasztott 21 szövegrészlet társadalmi hovatartozás terén elég marginális.

A más személyektől függő, így vagyoni meghatározás szintjén sajátos csoportot alkotó adatközlők közül ide kerül a hadirokkant személy és a szabó legény által közölt szövegrészlet, amelyek mindegyike a Rétközből való a 20. század első feléből.

A földműves adatközlők közül 3 kerül ebbe a perspektívába 1 a Nyírség területéről a 19-20. század fordulójáról, 2 a Rétközből a 20. század első fordulójáról.

Továbbá 1 egy nyolc holdas újgazda közlése alapján kerül lejegyzésre a Nyírségből, a 20. század első feléből.

10. táblázat

Adattári szövegek - időleges átmeneti szituációk								
Karton száma	**Adatközlő társadalmi hovatartozása**	**Gyűjtés ideje**	**Adatközlő életkora**	**Feltételezett rész-időintervalluma**		**Gyűjtés helye**	**Tájegység szerinti elhelyezése**	**A szövegrészlet témája**
157	hadi rokkant	1950.	32	1928-1950	20. sz. első fele	Berkesz	Rétköz	ajtó-térelem-cselekedet
159	szabó legény	1951.	19	1942-1951		Gégény		ajtó-térelem-cselekedet
134	földműves	1957.	78	1889-1957	19-20. sz. forduló	Nagykálló	Nyírség	ajtó-hiedelem
176	földműves	1959.	69	1900-1959	20. sz. első fele	Újdombrád	Rétköz	ablak-térelem-cselekedet sjtó-térelem-cselekedet ajtó illem
186	volt számadó, jelenleg földműves	1959.	69	1900-1959	20. sz. első fele	Újdombrád		ablak-térelem-cselekedet ajtó-térelem-cselekedet
5	8h újgazda	1950.	51	1909-1950	20. sz. első fele	Kótaj	Nyírség	ajtó-térelem-cselekedet
144	-	1958.	71	1897-1958	19-20. sz. forduló	Kállósemjén	Nyírség	ajtó-hiedelem

79	-	1956.	51	1915-1956	20. sz. első fele	Nagycserkesz		ajtó-szokás
80	-	1956.	51	1915-1956		Nagycserkesz		ajtó-szokás
81	-	1956.	51	1915-1956		Nagycserkesz		ajtó-szokás
82	-	1956.	51	1915-1956		Nagycserkesz		ajtó-szokás
83	-	1956.	51	1915-1956		Nagycserkesz		ajtó-szokás
123	-	1957.	-	1920-1957		Kállósemjén		ajtó-szokás
74	-	1956.	40	1926-1956		Nagycserkesz		ajtó-szokás
104	-	1954.	61	1903-1954		Nagydobos	Szatmár	ajtó-szokás
105	-	1954.	61	1903-1954		Nagydobos		ajtó-szokás
62	-	1954.	46	1918-1954		Panyola		ajtó-szokás
89	-	1954.	-	1920-1954		Szamoskér		ajtó-szokás
92	-	1954.	-	1920-1954		Szamoskér		ajtó-szokás
190	-	1959.	42	1927-1959		Dombrád-Újtelep	Rétköz	ajtó-térelem-cselekedet ajtó-illem
150	-	1958.	-	1920-1958		Szentmihály	Nyíri-mezőség	ajtó-térelem-cselekedet

A legnagyobb csoportot 15 példával azonban az ismeretlen foglalkozású személyektől felvett történetek képezik, amelyek közül 1 a 19-20. század fordulóján a Nyírséget, 14 a 20. század első feléről szintén a Nyírséget (7 db), a Szatmárt (5 db), a Rétközt (1 db) és a Nyíri-mezőséget (1 db) reprezentálja.

Összegzés

Az időleges átmeneti szituációk által kialakult egyedi halmaz szövegrészletei szűkebb teret engednek, de a megfelelő adatok mentén összeegyeztethetők az eddigi tárgy, téma információival.

A következő fejezetben e három pólust – a tárgyak adatait, a szöveg-információkat, illetve az unikális teóriákat – illesztem össze az előző fejezetekben strukturált adatok mentén alátámasztott, így hitelessé vált módon.

5.6.4 A hálózata és a kollázs innovatív eredményei

A múzeumtudmány középpontjába állítható műtárgyak szerepének számos változata, a műtárgyfeldolgozás különböző útjai, az elméleti és a gyakorlati megvalósulás alternatívái különböző időszakokban változékony intenzitással kerülnek előtérbe a múzeum tudományos diskurzusainak palettáján.

A klasszifikációs tipológiai rendszer, a rekonstruált kontextusok és a speciálisan rendeződő koherens információkból eredő unikális teóriák olyan tudásteret biztosítanak egy műtárgycsoport, egy műtárgytípus köré, amely számos múzeumi feladat fundamentumát biztosítja. Következésképpen ezen innovatív tárgyfeldolgozás a tárgyakat gyűjtő, őrző, feldolgozó múzeumok tudományos tevékenységéhez; a jelenhez alkalmazkodó, élmény alapú kulturális intézmények látogatóbarát programjaihoz, illetve a személyes és a közvetett kommunikációhoz (is) alapot szolgáltat.

A három sarkalatos terület (fizikai, társadalmi és további elméletek) hiteles összefonódása – mindazon túl, hogy az adott tárgycsoporttal koherensek – jelen esetben az információ együttes: hely, idő és társadalmi hovatartozás típusú adatainak mentén realizálódik. E három adat-kritérium alapján felállított hálózat, kollázs megteremti a tárgyak valós múzeumi létjogosultságát.

A tárgy köré épített tudásbázisból a hely, idő és társadalmi adategyezések alapján kiemelhető egységek, kompozíciók, kollázsok variánsainak száma matematikai feladatok kérdései. Azonban egy múzeum célkitűzéseinek stratégiája, a küldetésnyilatkozatok alapelvei körülhatárolják azokat a területeket, kollázsokat, amelyeket az intézmény érdemesnek talál arra, hogy kiemelje és a figyelem középpontjába helyezze.

A Sóstói Múzeumfalu állandó kiállításában látható nyílászáróknak gyakorlatilag rejtett szerep jutott annak ellenére, hogy a látogatók múzeumi sétájuk során többször kapcsolatba kerülnek velük akkor is, ha a nyitott ajtókon lépnek be az épületekbe és azokban a szituációkban

is, amikor a zárt ajtók miatt az ablakokon tekintenek be a házakba. A tárgy köré rendeződött tudás összeállítása a muzeológus tudományos feladatainak egyike, annak ismeretterjesztő átadása a múzeum számos munkatársának missziójává válhat a megfelelő szemléletmódok megteremtése után.

A disszertáció eddigi fejezeteiben felsorakoztatott műtárggyal koherens tudás, tehát az adatok, információk halmazából a legtöbb egyezések alapján kialakult kollázsok egyike közül – a nyírségi szegény- és középparaszti lakóházak nyílászárói köré épített tudásbázisból – a leginkább látogatóbarát kontextusba ágyazva a szegényparasztit mutatom be. A további, témán belüli szegmensek kontextusainak, egységeinek, kompozícióinak, kollázsainak megteremtése a felhasználhatóság, tehát a célkitűzéseknek, a stratégiáknak, a lehetőségeknek és nem kis mértékben a fantáziának megfelelően realizálható a későbbiekben.

A nyírségi szegény- és középparaszti lakóházak nyílászárói köré épített tudásbázis

Az előző három fejezetben bemutatott struktúrák, rendszerek, amelyeket a táblázatok is tartalmaznak, összefoglalják a Nyírségből származó műtárgyakat, az adattár legkorábbi nyírségi szövegrészleteit és azokat a leírásokat, amelyek alkalmasak az időleges átmeneti szituáció bemutatására, igazolására.

A hely, tehát a tájegység elsőként számba vett kritériuma, továbbá a társadalmi hovatartozás által kialakult egyezések 4 lakóházat határolnak be a Sóstói Múzeumfalu állandó kiállításában. A 19. századtól egészen a 20. század második feléig reprezentáló nyírségi épületek pontos, eredeti építési helyei a következők: Pócspetri, Anarcs, Kállósemjén, Nagycserkesz-Cigánybokor. A részben szegény, de többségében középparaszti lakóházak nyílászárói megfelelően biztosítják a tárgyi megjelenítését az adattárban talált leírásoknak.

A 70 szövegrészlet közül 31 származik a Nyírségből, amelyekből 11 leírás reprezentálja az átmeneti szituációkat. A 31 szövegrészlet között 24 esetben találkozhatunk ajtóval koherens szituációkkal, amelyek között 13 hiedelmet, 8 szokást, 2 térelemhez kötődő cselekedetet és 1 játékot számlálhatunk. Az ablak 5 szövegrészletben jelenik meg, amelyek között 3 hiedelem, 1 szokás és 1 játék is található. Továbbá ajtó és ablak együttesen 4 szituációban jelenik meg, ahol 3 hiedelmet, 1 pedig játékot mutat be.

Az időleges átmeneti szituációk alapfeltétele az ajtó, így a reprezentáló szövegrészletek 11 példája mind annak környezetében játszódik, amelyek között 7 szokás, 2 hiedelem és 2 térelemhez kötődő cselekedet található.

A felvázolt információk az „assemblage” hálózatosságát az eddigi adatok alapján igazolják, az ebből épített múltat reprezentáló kollázs kísérlete a következő – az eddigi fejezetek által hitelessé tett – összeállításban olvasható.

A megszámlálhatatlan adatok összeegyeztetésének variánsai közül a *Pócspetriből származó szegényparaszti lakóház kontextusba helyezése, kollázsa az elmélet alapján elkészített gyakorlati eredmény példája.* A műtárggyá avanzsált nyílászárók fizikai megnyilvánulásai, érdekességei mellett az ajtóval koherens négy, az ablakhoz kötődő két hiedelmen alapuló cselekedetet mutatok be az egykori falu életmódjának kontextusába ágyazva, főként a középiskolás és felnőtt látogatóknak szóló megvilágításban.

Pócspetri kollázs

(Falusi kontextusok felnőtt látogatók részére)

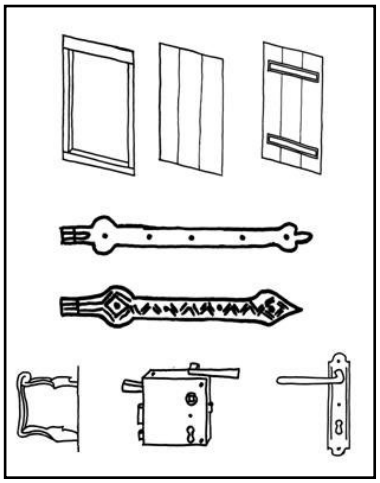
A Sóstói Múzeumfalu állandó kiállításában a megye öt tájegységének egyike a kilenc lakóépülettel bemutatkozó Nyírség. E lakóházak egykori használói között találhatunk lelkészi, kisnemesi, tirpák, középparaszti, szegényparaszti és cigány családokat. Ezek közül a 19-20. század fordulójára jellemző egykori falu szegényebb rétegeinek mindennapjait leginkább az egyetlen szegényparaszti épülettel reprezentált életmód adja vissza.

A Pócspetriből származó épület és *a szövegrészletek megidézik a lakóház mindennapjainak egyes szegmenseit*, koncentrálva arra a tényre, hogy a ház védelmet nyújtó belső terét és a külvilágot az ajtók és az ablakok választják el és kötik össze.

A műtárgy nyílászárók és azok minden egyes része eddig elkerülték a figyelem középpontját, azonban az egykori falusi életet megfestő szituációk tükrében, új megvilágításban a múlt kiemelkedő tanújává válnak.

Bejárati ajtó

A Pócspetriből származó szegényparaszti lakóház bejáratának tokja alig megmunkált gerendákból áll. Egyszárnyú széles deszkákból összeállított, a belső oldalon keresztpántokkal erősített ácsmunkájú ajtajának két hosszú forgó pántja eltérő formájú és egyedi mintázatú. A belülre elhelyezett rátétes zár egyszerű, külső oldalán a címer is csak szolidan díszített, azonban a kilinccsel mozgatott nyelv az ajtófélfába rögzített különleges csavart formájú ütközőbe záródik. (1. kép)

3. ábra

A bejárati ajtók tárgyi tulajdonságain túl fontos felhívni a figyelmet elhelyezkedésükből eredő sajátosságaikra, miszerint a védelmet nyújtó belső tér és a külvilág közötti átjárható határon való szabad mozgást, vagy lezárást biztosítják. Egy személy érkezésének szituációja – aki nem az adott házban él – négy részre osztható. Ezek közül az első *az elválasztó szakasz*, amely során az érkező személyben egyrészt a szocializáció során rögzült tudás, illem szerint a céljának megfelelő megközelítést, cselekedet mintát fogja választani. A második, a *határhelyzeti szakasz*, amikor a ház lakói közül a jelenlévők közül a döntéshozásra jogosult – gazda, gazdasszony… – elhatározza, hogy hogyan fogadja az érkezőt. A harmadik, a *befogadó szakasz* során a döntést az érkező személy tudtára hozzák, aki vagy elfogadja azt, vagy nem. A szituáció végén a negyedik, *visszaállító szakaszban*, az érkező távozik és az időlegesen megváltozott társadalmi szerepe visszazökken az eredeti, külvilágban „hordott” szerepére.

Ez az elmélet az első történetben figyelhető meg, hiszen az ajtón betérő öreg érkezése céltudatos (*elválasztó szakasz*), de a gazdasszony számára megdöbbentő (*határhelyzeti szakasz*). Az idegen személy érkezésének módja olyan félelmet kelt, amitől az asszony meg sem tud szólalni (*befogadó szakasz*). Majd a szituáció hiába ér véget mindenféle konfliktus nélkül (*visszaállító szakasz*) közvetett következménye az asszony halála.

Történetek és az ajtó

1. Egy forró nyári nap éjszakáján zápor frissítette fel a poros tájat egy nyírségi kisfalu apró utcáin. Az 1800-as évek végét írták, amikor sötétedés után kevesen jártak ki a portákról, aki azonban kimerészkedett különös dolgoknak volt tanúja. A világítás nélküli utcákon árnyakat, természetfeletti erőkkel felruházott emberalakokat vélhetett felfedezni a különös

neszek hallatán. Történt egyszer, hogy a falu egyik titokzatos öreg embere csatározott halandók számára ismeretlen lényekkel. Mit sem tudott erről egy apró ház asszonya, aki pontosan ezen a napon nem érkezett nappal kenyeret sütni. Úgy döntött, hogy éjszaka fűti fel a kemencét és bár nem volt illendő, de nyitva hagyta a ház egyszerű deszkákból ácsolt ajtaját a nyári hőség és a meleget ontó sütőalkalmatosság miatt. Azonban eltérni a megszokottól végzetes hiba volt, mert hamarosan vérző sebekkel tért be hozzá az öregember és csak ennyit mondott: »Hallod, te miattad mit szenvedtem. Tanuld meg, hogy ha éjszaka fűtöl, akkor az ajtót zárd be. Ha nem ment volna ki világosság, akkor nem tudtak volna legyőzni, de így levertek.« Az asszony némaságba burkolózott a hirtelen jött idegen érzésnek tetsző félelem miatt. Arra gondolt, hogy miért pont az ő ajtaja, amelynek oly nehezen lehetett azt a két díszes forgópántját megszerezni annak idején? Miért nem zárta be azzal a kilinccsel, aminek az áráért úgy megdolgozott az ő kedves férj ura (nyugodjon békében)? Hiába törte a fejét, a gondolatait már a magas láz irányította, amikor ágynak esett és érthetetlen módon pár nap múlva távozott a férjéhez, az árnyékvilágba.[425]

2. Nem ez volt azonban az egyetlen megmagyarázhatatlannak tűnő esemény a nyírségi kisfaluban elmesélt történetek között, amelyek rendre elhangoztak a fosztóban, a fonóban vagy egyszerűen este a tűz mellett. Az Uszulyról számos történet szólt, aki egy kis házikóban élt különösnek tartott családjával és csak azt suttogták róla a falubeliek, hogy „ért minden féléhez", „kapcsolatban áll a másvilággal", „csak akkor érdemes beszélni vele, ha baj van" és „vinni kell egy liter pálinkát, mert azt igen nagyon szereti". A róla szóló mesés elbeszélések egyike ősszel játszódott, amikor éppen úgy tartotta kedve, hogy kutya alakjában tetszelgett. Mivel megéhezett, egy kis szalonnát „szerzett" magának az egyik tehetősebb ház padlásáról, de a gazda észrevette az ismeretlen állatot és a villával kergetve meg-meg szúrta annak fenekét. Ez bizony nagyon rosszul eset az Uszulynak, így mérgében a gazda tehenére rontást küldött. Aznap este nem tudták mi lett a tehénnel, mi baja a jószágnak, tegnap még teljesen rendben volt. Tanácstalanul beszélgettek a szomszéddal az istálló előtt, amikor arra jutottak, hogy meg kell látogatni egy kis ajándékkal az Uszulyt, hogy kiderítsék mi történt a tehénnel. A gazda tehát

[425] Az 1958-ban gyűjtött történet átdolgozása, az események és a műtárgy kontextusba helyezése a kollázs technikájával. Az eredeti adattári történet: „Egy asszony ó, nem érkezett nappal kenyeret sütni, hát este fűtött. Az ajtót pedig nyitva hagyta. Akkor is zivataros idő volt. Majd egy öreg ember, tele sebekkel, véresen bement hozzá. Az asszony megijedt. Azt mondta az ember: »Hallod, te miattad mit szenvedtem. Tanuld meg, hogy ha éjszaka fűtöl, akkor az ajtót zárd be.« Ha nem ment volna ki világosság, akkor nem tudtak volna legyőzni, de így levertek. Az asszony úgy megijedt, hogy néhány nap múlva meg is halt." Erdész Sándor 1958, KART.-144; Szakmai közönség számára az „időleges átmeneti szituációk" elemzése ennél a történetnél a leírás részletessége, érdekessége miatt alkalmazható.

útnak indult, de amikor a házhoz ért az Uszuly felkiálltott „Zárjátok be az ajtót, be ne jöjjön ez az ember, mert az szúrta meg a sóderomat!" Törte a fejét a gazda, hogy miről beszélhet ez az ember, amikor nagy megdöbbenésére rájött, hogy a kutya, amit aznap elkergetett az az Uszuly volt. Be se lépett a kis ácsolt deszkaajtón, csak nézte az egyszerű kilincset, de nem akarta megérinteni. Gyorsan elnézést kért – hallotta, aki hallotta – majd letette a pálinkát és elsietett. Az Uszuly nem volt rossz ember, még ugyan mindig fájlalta a „sóderát", de az ajándékra tekintettel még aznap este enyhítette a tehén baját.[426]

3. A hihetetlen történetek mellett éltek olyan szokások, amelyeknek talán már senki sem tudta az eredetét és senki nem is firtatta azokat, gyakorlatilag szájról-szájra terjedtek, generációról-generációra szálltak. Így történt ez akkor is, amikor egy szegény ház kis családja, ahol éppen csak három generáció élt együtt, a karácsonyra készült. Mindenkinek volt számos feladata, azonban történetünk a nagymamáról és felcseperedő unokájáról szól. A karácsonyi asztal körül sürgött-forgott a ház legidősebb asszonya, amikor megkérte unokáját, hogy segítsen neki: „Tudnod kell gyermekem, hogy amikor megterítünk az asztalon csak egész kenyér lehet!" Az unoka csak bólintott, elfogadta feltétel és kérdések nélkül. Este a kenyeret megszegték és a nagymama elmesélte, hogy ha már így van, maradhat az asztalon, de a vágás legyen a fal felé fordítva, mert elmehet." Unokája most már árgus szemekkel figyelte a titkokat tudó nagymamát és várta a mondat végét „el mehet a ???", de a mondat vége elmaradt. Ezt már nem hagyta annyiban, máris jött a kérdés: „Nagymama, mi mehet el?" Bölcs mosoly kíséretében jött a válasz: „Tudod gyermekem, nem elég keményen dolgozni ahhoz, hogy meglegyen minden napra a betevő falat, kell hozzá némi varázslat is: az életnek nevezett búzából készült kenyér belseje jobb, ha befelé néz, felénk. Nem szabad az ajtó felé fordítani, még akkor sem, ha be van zárva, mert azon keresztül elmehet az egész évre szükséges kenyerünk, a mindennapi betevőnk, a megszerzésükhöz szükséges szerencsénk.[427]

4. Az ünnepnapok mellett a hétköznapokban is felfedezhetőek olyan rutinszerű jóslások, amelyek már fel sem tűnnek a mindennapi teendők között. Egy átlagos, tavaszba hajló nap reggelén a gazdasszony jött-ment, tette a dolgát, ahogyan minden nap, már évek óta. A nyírségi falu apró parasztházában ma sem történt semmi eltérő az eddigiektől. Gyakran kiment a házból,

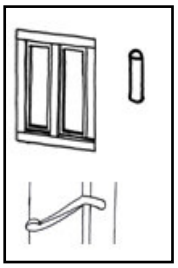
[426] Az 1957-ben gyűjtött történet átdolgozása, az események és a műtárgy kontextusba helyezése a kollázs technikájával. Az eredeti adattári szöveg ajtóval koherens részlete: „Történet a geszterédi Uszulyról. … Hát mikor megyen befele, az ajtón aszmonygya, zárjátok be az ajtót, be ne jöjjön ez az ember, mert az szúrta meg a sóderomat! - aszmonygya. …" Erdész Sándor 1957, KART.-124

[427] Az 1956-ban gyűjtött szokás leírása, a hiedelmek és a műtárgy kontextusba helyezése a kollázs technikájával. Az eredeti adattári szöveg részlete: „Karácsonyi asztal. … Egisz kenyeret tesznek az asztalra, a vágás a fal felé fordítva, hogy el ne menjen. …" Jakab Ilona 1956, KART.-76

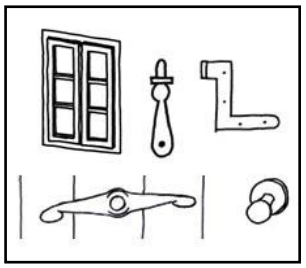
majd bement a házba a kis ácsolt deszka ajtó, már nyitva volt, hogy ne állja útját a feladatoknak. Ahogy sürgött-forgott az asszony, egyszer csak beverte a könyökét az ajtó valamelyik részébe. Melyikbe? Azt nem tudni, lehet, hogy az alig megmunkált ajtófélfába, vagy az ajtó széles deszkájába, vagy akár az apró, egyszerű kilincsbe, mindegy is volt, ami történt megtörtént. A sürgés-forgás egy pillanatra azonban megállt, na nem az elviselhetetlen fájdalom miatt, hanem azon gondolat miatt, amely beleette magát a gazdasszony fejébe: „Ma vendég jön. Nem vártuk. Ki lesz az? Nem tudom. De ma még valaki be fog térni hozzánk!" A gondolat tényként motoszkált a fejében folyamatosan, miközben a tenni valókat rutinszerűen, sorra rendezte a ház asszonya.[428]

Ablakok

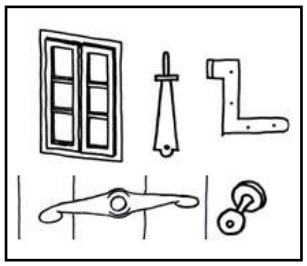
A középpontba helyezett épület, a Pócspetriből áttelepített szegényparaszti, kisméretű lakóháznak összesen négy kis ablaka van. A lakószoba két kétszárnyú ablakának osztatlan szárnyai, a nagyobb üvegtáblák, a felfogatásukért, mozgatásukért felelős egyszerű vésett pántok, a formája által szolidan díszített szimpla görbölők egy későbbi, már modernebb korszak tanúi. (2. ábra) Ugyanezen ház kamraként használt másik helyiségében a szintén kétszárnyú hatszemes ablakok, a különböző alakzattal díszített pántok álló részei, mozgatásukat segítő, szintén különböző kivitelű ablakgombok, a zárásukért felelős kettősgörbölők a „megmaradt", nem kicserélt régebbi kivitelt reprezentálják. (3-4. ábra) A két ablaktípus – a „régebbi" és az „újabb" – egyidejű megjelenése ugyanazon a házon teljesen természetes, a szegényebb rétegnél is látható egyszerűbb, lassabb, de létező fejlődést mutatja be.

2. ábra

3. ábra

4. ábra

[428] Az 1967-ben beleltározott gyűjtött szokás leírása, a hiedelmek és a műtárgy kontextusba helyezése a kollázs technikájával. Az eredeti adattári szöveg: „A könyököm, ha az ajtóba vágom vendég jő." Fábián Dániel év ismeretlen, KART.-164

Történetek és az ablak

1. Egy nyári nap délutánján történetünk hőse – aki egyszerű halandó volt – Debrecenbe utazott. A hosszú út egyik pihenője során egy domb oldalában ült, talán éppen ebédelt, amikor érthetetlen zivatar haladt el mellette és elragadta a kését. A jelenség pillanatok alatt eltűnt, vele együtt a kés is, hiába kereste. Estére, mire teljes sötétedésbe burkolózott a táj, a vándor a Nyírség egyik kis falujának széléhez ért. Már csak a hold világított, a házak ablakai sötétek voltak, mindenki nyugovóra tért. Nem illett, így nem vert fel senkit, nem zavarkodott, csak azon mélázott, hol hajthatná álomra a fejét, amikor egy apró épület hatszemes ablakain tompa fényt látott átszűrődni. Betért a házhoz, ahol egy idős asszony fogadta, szállással kínálta. Az ember körbenézett a kis szobába és meglátta a kést, az eltűnt kést. Az asszony az ágyban feküdt, amikor megkérdezte az embertől: „Ugyi ösmeri azt a kést?". „Nem csak nézem…" hangzott a csendes válasz. Az ember azt se tudta hova legyen, maradjon vagy menjen, amikor az asszony csak annyit mondott: „Nem bántottam én magát, de a maga kése az én hátamba állt. Tanulja meg, ha magát nem bántják, maga se bántson mást." Az ember maradt, nem mert ő menni sehova, de nem is volt ez gond, mert az este nyugodtan telt, annak ellenére, hogy alig jött álom a szemére. Egyre csak azon mélázott, hogy ez az asszony hogyan vált zivatarrá, hogyan került az ő kése a hátába, miért csak ennél a háznál látott világot, miért csak itt szűrődött ki fény a hatszemes kis ablakon?[429]

2. Ősziesre fordult az időjárás, a sárgás faleveleket a szél legyezgette. Délelőtt mindenki a mezőre ment, sok volt a dolog. A ház legidősebb asszonya maradt csak otthon, az udvart seperte. Büszke volt rá, hogy a kicsi, szegény, de takaros kis ház udvarát mindig rendben találták, mert ő gondját viselte. Ahogy ott sepert a ház mellett, arra lett figyelmes, hogy megmozdult az ablak szárnya, először csak kicsit, résnyire nyílt ki az egyik, majd szinte teljesen kitárult mind a kettő. Az asszony meredten nézte a fakeretes üvegtáblákat, amiket nem lehetett nem észrevenni és sehogyan sem értette, mi történik. A házban nem volt senki, hát hogyan nyílt ki ez az ablak, hogyan fordult el a görbölő? Lehet, hogy nem törődött volna vele, ha nem jut eszébe, amit még az ő nagymamája kötött a lelkére: „Gyermekem. Jegyezd meg! Ha magától kinyílik egy ablak, annak oka van. Mindig, amikor ilyen történt, hamarosan meghalt valaki a családban." Izgatott lett. Ki lesz az, akit elszólítanak a másvilágra? Ő? Valaki más? Bölcs

[429] Az 1957-ben beleltározott gyűjtött szokás leírása, a hiedelmek és a műtárgy kontextusba helyezése a kollázs technikájával. Az eredeti adattári szöveg részlete: „A garabonciás asszony. … [amikor az utazó] Majd aztán mikor ment, estefele vót az üdő, látott egy kis háznál, hogy világ van. Oda bement. … Kért szállást. [a garabonciás asszonynál] …" Erdész Sándor 1957, KART.-135/A

asszony lévén a nagy munkák közepette nem szólt senkinek, nem jajveszékelt, csak néma beletörődéssel – de a szokásos tennivalók mellett – várta, hogy megtörténjen, aminek úgy is meg kell történnie.[430]

Ehhez az egy épülethez, a Pócspetri lakóház egy ajtajához és négy ablakához, összesen hat adattári szövegrészletet idéztem, amelyeket egyedül a felnőtt látogatók részére helyeztem a falusi élet kontextusába. A Sóstói Múzeumfalu 18 lakóépületének 22 ajtaját és 110 ablakát az összesen 70 szövegrészlettel, a megfelelő adtok mentén – hely, idő és társadalmi hovatartozás – össze lehet egyeztetni számtalan módon. A variánsokat tovább bővítik, ha különböző korosztályú és érdeklődésű csoportok számára készülnek a kontextusok. A Sóstói Múzeumfalu nyílászáróinak innovatív feldolgozása, az eddigi fejezetekben felvázolt és az előző sorokban gyakorlati példákkal is bemutatott szövegen keresztül nyeri el értelmét, amikor a néprajzi perspektíván, az „assamblage" gondolatvilágának segítségével, a fragmentumokból összeállított kollázsokon át célközönségeikre találnak. Mind a klasszifikációs tipológiai rendszer, mind a társadalmi kontextusok és az egyedi módon rendeződött információs halmazok mentén létrejött unikális teóriák olyan adatbázist biztosítanak ezen tárgyak köré, amely a közeljövőre tekintettel szinte kifogyhatatlannak tűnik.

[430] Az 1967-ben beleltározott hiedelem leírásának kontextusba helyezése a kollázs technikájával. Az eredeti adattári szöveg részlete: „Az ablak ha kinyillik magától meghal valaki." Fábián Dániel - KART.-163

6 Kitekintés

6.1 Konklúzió

A múzeumelmélet és a múzeumi gyakorlat fragmentumainak megfelelő kritériumok szerinti integrációja olyan műtárgyleíró eljáráshoz vezet, amely segíti a múzeumi intézmények innovatív működését mind a tudomány, mind a közönségkapcsolat színterén. A megújuló nézőpont a holisztikus műtárgyleírást preferálja, amely a tárgyból indul ki és bármely, a tárgyhoz kötődő információt értékesnek tartja, továbbá figyelembe veszi a társadalmi *kontextusok* újraépítésének és a konnotatív elméleteknek, unikális teóriáknak a jelentőségét. Ennek legkézenfekvőbb oka, hogy a múzeumok napjainkban is létező jelentős problémája a raktárakban felhalmozódott, „régen gyűjtött", kevés közvetlen információval ellátott tárgyak halmazának aktualizálása a jelen szakmai és egyben társadalmi elvárásokhoz. Az elmaradhatatlan klasszifikációs tipológiai rendszer felállítása, a tárgy fizikai szempontú vizsgálata mellett annak a szempontnak is érvényesülnie kell ma már, hogy figyeljünk a gyűjtött tárgyak jelentésbeli kontextusaira is. A tárgyak ezen rétegei a tudományos feldolgozás elengedhetetlen részei, hiszen a társadalmi környezet meghatározza a tárgyalkalmazást, ami azonban fordítva is igaz.

A múzeumok gyűjteményeinek, azok egyes darabjainak reprezentációját a különböző mennyiségű és típusú információk és adatok eltérő kezelése meghatározza. Az eddig jellemző akár tudatos, akár ösztönös tárgyfeldolgozások analitikája egy egységes szemléletmód felé vezet. Az „*assemblage*" elmélet ismerete – miszerint minden mindennel összefügg – a tárgyra vagy tárgycsoportra utaló minden egyes információt értékesnek ítél, így a tárgyat körülvevő adatokat hálózatba rendezi és nem hierarchikus rendbe. Ebből az adathalmazból megfelelő kutatási kritériumok mentén természetesen kiemelhetők egyes adattípusok, amelyek relevánsnak bizonyulnak a célkitűzések elérésének érdekében, következésképpen az összadathalmaz egyes adatcsoportjainak kezelése a kutatási kritériumok mentén differens módon bonthatók. A különböző feltételek szerint előnyben részesített adatok összeállítását nevezhetjük a múzeumi tárgyfeldolgozás, tárgy reprezentáció tekintetében „*kollázs*"-nak, amely módszer segítségével a különböző kontextusok megjeleníthetők. Azokról a kontextusokról van itt szó, amelyekből egykor a tárgyat kiszakítottuk és amelyeket a „*kollázs*" segítségével különböző adatok mentén most rekonstruálhatunk.

Természetesen egy múzeum műtárgyainak információs halmazmérete meghatározó tényezője az adott tárgy kontextusba helyezésének, továbbá dokumentáris értékének. Egy

múzeum minél több tárgya rendelkezik bő információhalmazzal, magas dokumentáris értékkel, annál szélesebb skálán mozoghat a tárgy bemutatásának perspektívája, amely többek között meghatározója a múzeum létjogosultságának is. Egy-egy tárgy információs halmaza gyakorlatilag kiaknázható tudásbázisa az intézménynek, amelyet jelen gyakorlat szerint a muzeológusok állítanak össze és használnak fel, de a későbbiekben nagy jelentősége lehet a közönségkapcsolat, a részvételi muzeológia színterén is.

Disszertációmban a felvázolt elméletek fragmentumaiból összeállított innovatív nézőpontot, tézist a *múzeumi missziók és projektek* egykori és mai jellemvonásainak kollekciójával; továbbá a *néprajzi muzeológia tárgyfeldolgozásának potenciális opcióival*; illetve a *néprajz tudománytörténetében a (mű)tárgyak elméleti és gyakorlati megjelenésének* tárgyalásával alapozom meg. Az innovatív múzeumi tárgyfeldolgozás gyakorlatát *a Sóstói Múzeumfalu műtárgy nyílászáróinak esettanulmány* jellegű fejezetével mutatom fel.

A *múzeumi missziók és projektek* elemzése során a múzeumok sokszínű feladatai és a változatos elvárásokra reagált megfelelési metódusai is kirajzolódnak. A múzeumok tradicionális küldetése egységesen: a különféle koncepciók alapján felfedezett kulturális tárgyi értékek biztosítása a jövő számára, azonban e cél megtartásával párhuzamosan a múzeumtörténet során kialakult alkalmazkodóképesség egyfajta „túlélő zsonglőrré" tette ezt az intézménytípust. Ennek oka, hogy eredet-misszójának megtartása mellett figyelt és figyel a tudományos és a társadalmi elvárások mentén – például – az intézmény szerepkörére, a társadalmi szerepvállalására, beágyazottságára, továbbá a piacorientált kihívások mellett a naprakész élményalap megteremtésére, a társadalmi térben kialakított kontaktzóna és a részvételi muzeológia bevezetésére. A hatályos 1997. évi CXL. 42.§(1),(2). magyar múzeumi törvény mellett azok a hazai és a nemzetközi muzeológiatudományban megfogalmazott törvények, egyezmények, eszmék, irányzatok, amelyek a 20. század közepétől egészen napjainkig hatnak a hazai muzeológusok elméleti és gyakorlati tevékenységeire az intézményi tárgyfeldolgozás területét is befolyásolják akár (valós vagy lehetséges) közvetett, vagy közvetlen módon. A tárgyak múzeumban létrehozott jelentéstartományának, a poliszémikus, tehát többjelentésű tulajdonság felismerésének, a tárgybiográfia jelentőségének megértése a gyűjtemények feldolgozásának és „felhasználásának" újragondolását eredményezte. Napjainkban részletes pontosságot igényel, kinek és mit szeretnénk reprezentálni, mindezt

hogyan, milyen perspektívából, mi meddig fér bele a múzeumi érték-keretbe.[431] Mindezt azért, mert nem kis felelősség összeilleszteni a múlt tárgyi értékeit úgy a jelen felgyorsult, hedonista, állandóan megújuló technikai világával, hogy a közönség elfogadhatónak, befogadhatónak találja, de a tárgyak és jelentéseik ne veszítsenek dokumnetaritásukból, hanem az újra megismertetés által eddig ismeretlen tartalmak társuljanak hozzájuk emelve és megerősítve ezzel lét- és múzeum-jogosultságukat. Mindemellett a tárgyak kontextualizációja a tárgyakat természetesen visszahelyezi az egykori társadalmi létbe, így szituációkat jelenít meg és ez által tudja a látogatók életéhez, fantáziájához, az eddigi történelmi tudásához közelebb emelni, tulajdonképpen a meglévő tudás elemek / részletek „közé" beilleszteni a tárgyakat és reprezentációs jelentésüket, hiszen így válik elképzelhetővé, hogy az adott tárgy milyen élethelyzeteknek lehetett a részese és mindezek által miért fontos azokat megőrizni. Ennél fogva a látogató közvetlen kapcsolatba kerül a tárggyal és kicsit sajátjának érezheti azt, miközben a múzeum identitásképző ereje aktivizálódni kezd. Ennek értelmében a látogatói igényeknek is megfelelve kell az adott szakterületeken kvalitásos eredményeket elérni, amellyel bővíthető a múzeumi intézmények és tárgyaik prezentációs eszközkészlete.

A múzeumi alapfeladatok, rutin eljárások áttekintésével szinkronban a *néprajzi muzeológia tárgyfeldolgozásának potenciális opcióit*, tehát az innovatív lehetőségek kirajzolódását is felfedezhetjük. A törvényben összefoglalt elengedhetetlen adminisztrációs kötelességekkel egyidejűleg a tárgykezelési módszerek alapvető diverzitása jellemző mindamellett, hogy a múltban gyűjtött tárgyak múltbéli feldolgozásának metódusát meghatározzák a múltban véghezvitt gyűjtési technikák, adminisztrálási eljárások. Továbbá egyértelmű, hogy a tárgyfeldolgozás elméleti rendszere szoros összefüggésben van a múzeumok tárgyainak gyakorlati dokumentálásával: úgy, mint a papír alapú, vagy digitális tárgy-publikációkkal és úgy, mint a nyilvános, online gyűjteménykezelési adatbázisokkal. Ez utóbbi – mind a klasszikus múzeumi gondolkodás, a görcsös információ őrzés jegyében, mind az anyagi lehetőségek, személyi feltételek miatt – Magyarország múzeumainak még csak kis számát érinti. Ezért kerül a múzeumi gyakorlat némi disszonanciába a küldetésnyilatkozatokban megfogalmazott célokkal.

Mindennek fejlődését azonban át kell gondolni és tenni kell érte, hiszen 2012-ben Cameron Fiona – a Nyugat-Sydney Egyetem Kulturális és társadalmi Intézet vezető kutatója –

[431] Wilhelm G. 2013. 15.

közli a *„Themescaping Virtual Collections projekt”* keretei között végzett kutatásuk eredményeit, miszerint a múzeumok intézményeivel kapcsolatban a konkrét elvárások a következők: *„továbbra is tudományos kutatásokon alapuló, megbízható információkat kell biztosítaniuk. … Elvárják azonban az értelmezést segítő elrendezést, a kronologikusan és hierarchikusan rendezett információs kereteket, amelyekben a tárgyak elhelyezhetőek és a jelentésekhez való hozzáférés is könnyebbé válik. A legtöbb felhasználó nem akar teljes felelősséget vállalni az értelmezés folyamatában.”*[432] Jelentőséget nyer tehát, hogy a tárgyak szerepkörét, az információs, forrás- és dokumentáris értéküket kibővítsük és a velük történő múzeumi folyamatokat megújítsuk. A tudatos szisztematikus rend áttekinthetőséget, az értelmezési lehetőségek széles skálájával újításokat tudunk nyújtani a múzeumkedvelők és tisztelők számára. A már meglévő tárgyegyüttesek analízisének kiindulópontja mindig a múzeumi közeg, a gyűjteményi felépítés, hiszen azért vizsgálhatók együtt, mert azok részei. A célravezető, átlátható kutatások érdekében elengedhetetlen a jó szerkezeti rendszer, melynek alappillére a tökéletes gyűjteményi felépítés, amely olyan raktározási szisztémán nyugszik, ahol nem probléma, ha a tárgyak folyamatosan mozgásban vannak. A gyakorta fizikai alapokon nyugvó struktúra mellett a tárgyak biográfiájából táplálkozó kontextusépítések is irányadók, így kiindulhatunk magából a tárgy társadalomtörténetét megjelenítő információkból és kísérletet tehetünk a tárgy társadalmi, kulturális jelentésmezőjének rekonstruálására.[433]

Meg kell említenem, hogy minden esetben az ember áll a középpontban, hiszen ő hozza létre a tárgyat és használja, beépíti életébe, így akármilyen információt szerzünk meg róla, az a hozzá fűződő egyénekről is fog szólni, tehát a tárgy társadalmi szerepéről.[434] A múzeumi holisztikus tárgyfeldolgozásnak alapul kell vennie a tárgybiográfiát és annak meghatározó adatait, így meg kell jelölni a kutatási célkitűzéssel koherens kardinális *időpontokat* (a kutatási időintervallumot), a tárgy használatának *helyeit*, továbbá a *tárgyból kiinduló vizsgálatok távolságát* (a nano-, a mikro-, a mezo- és a makroszinteket). Mindezek mellett a különböző *tárgy-kontextus-elemzéseket* három alaptípusba sorolhatjuk: *a pontszerű, a tematikus és a monografikus;* amely kutatások kezdetén elengedhetetlen determinálni a néprajztudomány keretein belül, illetve a társtudományok között azokat a perspektívákat, amelyeket fókuszba állítunk. A felvázolt szignifikáns adatok természetesen a tárgycsoportok vizsgálata során is

[432] Cameron, F. 2012. 159, 166-167.
[433] Fejős Z. 2013. 58-62.; Wilhelm G. 2005.b 41.; Gráfik I. 2014. 345-346.; Nagyné Batári Zs. 2014. 164., 170., 172.; Bausinger, H. 2005. 13.; Csíkszentmihályi M. – Halton, M. 2011. 249-280.; Hoskins, J. 1998.
[434] Szilágyi M. 2003. 25.; Wood, E. and Latham, Kiersten F. 2014. 61-62.

koherensek lesznek, ahol az egyes tárgyak és adataik a primer kiindulópontok, amelyek tárgycsoport vizsgálat lévén egymás mellé állíthatók. Ennek eredménye képpen a tárgycsoport nagyobb számú objektumai által a felhalmozott információk száma is növekszik, így a tárgyak demonstrációs lehetőségei is bővülnek, aminek további következménye lesz a tárgyak tágabb bevonási lehetőségei a mai múzeumi áramlatokba, társadalmi elvárások által támasztott és létrejött múzeumi akciókba, tevékenységekbe.[435]

Mindezekkel szinkronban az adathalmazokból *sajátos információhalmazokat építhetünk, melyek fundamentumai újabb konnotatív elméleteknek.* A speciálisan rendezett információs halmazokból generálhatunk olyan téziseket, amelyeknek támpontjai a kontaktdiszciplínák. Az így kialakult eredményekkel kiegészíthetjük az adathalmazokat, ugyanakkor továbbá bővíthetjük újabb elméletek kidolgozásával. Mindennek tekintetében az innovatív tárgyfeldolgozás globalitását három nagyobb szegmens alapozza meg:

(1.) a tipológiai rendszer,

(2) a rekonstruált kontextusok és

(3) a konnotatív elméletek, unikális teóriák.

E hármasság az „assemblage" és a kollázs teóriái mentén olyan szintre tudja bővíteni a tárggyal koherens információs halmazt, hogy gyakorlatilag legyen szó bármilyen tárgyról, feldolgozásának lehetőségei a végtelenbe mutatnak, tehát kimeríthetetlenek. Ez segíthet abban, hogy a múzeumok digitalizálási törekvései a műtárgyak és a hozzájuk kapcsolódó gyűjtési adatok rendszerezése, kereshetősége előrelépés legyen a múzeumi gyűjtemények pozícióba állításához. Mindez nélkülözhetetlennek látszik, hiszen a múzeumok és a már meglévő gyűjteményük létjogosultságát igazoló eredményekhez hozzásegítő gyűjtemény-feldolgozási tudományos és közművelődési metódusokat, tehát az egyértelmű végső normatív célt még napjainkban sem teremtettük meg teljes egészében, csak partikuláris eredményeket értünk el.[436]

Mindennek elősegítéséhez fontos látni, hogy a tárgyfeldolgozásoknak milyen manifesztációi jöttek létre a magyar*néprajz tudománytörténetében mindaz elmélet, mind a gyakorlat színtérén*, hiszen a múzeum tárgyainak integrálási kvalitása a tudomány és a közönségkapcsolat területeibe a múzeumelméleten túl az intézmény tárgyainak publikációtípusaiban, ez által feldolgozási variánsaiban rejlik. Mivel a gyűjtemény bemutatásának célja, miértje folyamatosan változott, így hol gyengébb, hol erősebb helyet

[435] Aranyos S. 2017. 138.
[436] Cameron, F. 2012. 162.; Businger, H. 2005. 14-15.

kapott a tudományos hozzáállás a szórakoztatással szemben. Mindezek mentén korunk sikeres múzeumi intézményei az egyéb irányzatok mellett napjainkban arra törekednek, hogy ismerjék és hitelesen ismertessék gyűjteményük darabjait, mivel ha nem tennék – figyelmeztet Ébli Gábor – hirtelen bekerülnének a szórakoztatóipar piacára, ahol a gyűjtemények kuriózuma nélkül könnyen elvesznének.[437]

E téma origóját, tehát a tárgypublikációkat, csak a múzeumi tárgyfeldolgozás gyakorlati példái képviselhetik, tehát azok a valós közlések, amelyek felmérése, elemzése során számos variáns figyelhető meg. Természetesen mind a közzététel elnevezései, mind a fizikális jellemzők, mind az egyéb kutatási eredményekről szóló tartalmak rendkívül differens képet mutatnak, mégis három típusba rendezhetjük őket, ilyen *az illusztrálás, a tárgyanalízis és a szekcionált tárgycsoportok ismertetése.* Míg mindhárom forma tanulmányban vagy önálló kötetben realizálódik, addig a harmadik típus megjelenési módjára fel kell hívni a figyelmet, hiszen ezen publikációkat tekintjük tárgykatalógusoknak.

A Sóstói Múzeumfalu műtárgy nyílászáróinak esettanulmánya során tipológiai alapokon nyugvó szekcionált tárgycsoport ismertetést végzek, amellyel megalapozom egy műtárgy-együttes átláthatóságát, ezzel alátámasztom rendszerezett múzeumi létének aktív, nem szunnyadó voltát; illetve az információk hálózat és kollázs típusú felhasználásával társadalmi kontextusokat építek a tárgyak, tárgytípusok köré bizonyítva ezzel azok társadalmi jelentőségét. Célom, hogy valóban hidat képezzek a raktárak polcain, vagy az állandó kiállításokban régen szunnyadó tárgyak és az aktív látogatóbarát típusú múzeum projektjeinek tere közé. A letisztult tipológiai rendszer, a kontextualizálás és a speciális adathalmazokból születő unikális teóriák kapcsolata certifikálja a hiteles tárgy-reprezentációk megteremtését, a tárgyak poliszemikus jellegét, teret enged a részvételi muzeológiának, a társadalom egyre szélesebb körű bevonásának, valamint az ötletek tárházával útmutatást is biztosít a közművelődési és ismeretátadási szegmensek számára, illetve egyedi, tudományosan megalapozott látogató központú tárgy-publikációk megvalósítását eredményezi.

A Sóstói Múzeumfalu gyűjteményi egységei közül az állandó kiállítás lakóépületeinek a belső tér és a külvilág határán álló nyílászárói képezik vizsgálatom tárgyi együttesét. A szabadtéri múzeumok specifikumaként az építészet bemutatása elengedhetetlen, ennek tükrében a Sóstói Múzeumfalu néprajzi falujában 18 lakóház található, amelyek építési ideje a

[437] Ébli G. 2009. 67.; Kemecsi L. 2010.b 107.

18. század végétől a 19. század végéig terjedő időszakra tehetők.[438] Mivel azonban a nyílászárók a népi építészet tárgykörébe tartoznak, így gyakran csak az épületekkel együtt kerülnek a kutatások erőterébe, azonban a muzeológiai szemléletmód tárgy-tipológiai szegmense alternatívát biztosít ezen darabok szekcionálására, továbbá azok részeinek járulékos kategorizálására.

Ennek következtében a kiválasztott épületek 20 bejárati ajtajának és 110 ablakának – mint már meglévő tárgycsoportoknak – vizsgálatára helyezem a hangsúlyt és elfogadom a Sóstói Múzeumfalu tárgy-épületegyüttesét és annak minden részét a megye múltról készült (egyfajta) lenyomatának, és ezekre az alapokra építem a múzeumi műtárgy revízió menetével, elméleti szisztémájával részben analóg tipológiai rendszerezésemet. A falu illúziójának megteremtése az eredeti környezet felidézésére hivatott.

Ugyanakkor más perspektívából a falut illusztráló állandó kiállítás épületei gyakorlatilag öt tájegységet reprezentáló, tematikus, népi építészeti bemutató, ahol a nyílászárók „újraértelmezési keretbe" kerülnek. Következésképp egy tipizált gyűjtemény egyik szegmenseként tekinthetünk rájuk, mint a Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei népi építészet forrásbázisának egy tematikus részére. E mikro szintű analízis bázis-alkotásának elsők között lévő, megkerülhetetlen rekurzív szakasza során minden bejárati ajtóról, ablakról és azok részeiről vázlat típusú rajzot készítettem. A szerkezetet, formát, díszítettséget kiemelő vázlatok alapján klasszifikálhatóvá váltak a nyílászárók és azok minden egyes részének látható jegyei.[439] A jellemzők tipológiai jellegű szisztematikus felhasználásával, majd táblázatba rendezésével a 20 bejárati ajtónak 9 típusát, a 110 ablaknak 40 típusát különböztetem meg, majd azok részeit is rendszereztem. Következésképpen a megjelölt ajtók, ablakok egy kialakított klasszifikációs tipológiai rendszert alkotnak, ugyanakkor az említett tárgyak komponenseinek, tovább nem bontható és még külön is értelmezhető darabjainak az architektúrája is kirajzolódik, amellyel vizuális információt biztosítok az esztétikai variánsokról. Mindezt összevetve a néprajzi gyűjteménnyel rendelkező múzeumokban egykor felhalmozott tárgyak feldolgozásához kezdő lépésként megfelelő a klasszifikációs tipológia, amely többek között a logikus gondolkodást, a rendszerszemlélet használatát és az összehasonlító tanulást is szolgálja.[440]

Az inverz megközelítés, tehát a teljes kontextusból való kiemelés lehetővé tette, hogy a típusok meghatározásának tipológiai jelzőivel együtt további rendszerezés készüljön a tárgyakról, így valósult meg „A Sóstói Múzeumfalu lakóházainak nyílászáró-katasztere".

[438] Páll I. – Bodnár Zs. 2007.; Bóna B. 2010. 207-240.
[439] Frazon Zs. 2011. 216.
[440] Ébli G. 2009. 68.

A kataszter tartalmazza a 18 felépített, bemutatott lakóépület külső és belső tér határán található nyílásokat lezáró eszközeinek, tehát ablakainak és bejárati ajtóinak táblázatba rendezett vázlatos rajzait a szerint, hogy melyik házon milyen típusú nyílászárók és azok milyen típusú részei találhatóak meg. Lényeges azonban, hogy ez a jellegű konstrukció már építészeti kontextusába, illetve az állandó kiállítás környezetébe helyezi vissza a tárgyakat. A felvázolt tipológiai rendszert teljes egészében a „Melléklet" egy része tartalmazza, így az „Ajtótípusok táblázatait", az „Ajtók részeinek összesítő táblázatait", az „Ablaktípusok táblázatait", az „Ablakok részeinek összesítő táblázatait" , illetve „A Sóstói Múzeumfalu lakóházainak nyílászáró-kataszterét". A műtárgycsoport több irányból szisztematizált adatainak tipizálása stabil bázist eredményez ahhoz, hogy a hálózat és kollázs típusú tudás-rendszer mentén további addíciókat végezzünk a tárgyhoz kapcsolható nem tipológiai adatokkal a kontextusok rekonstruálásának eredményes célja érdekében. Ennek értelmében válik a tárgycsoport és a róla szóló kontextusok által rekonstruált tárgyismeretek, esetenként történetek a társadalom tagjai számára befogadhatóvá, jelentőségteljessé.

A tárgyak köré újra megépített társadalmi kontextusokhoz a tárgyak „történeti-kulturális feltöltöttségének" ismerete, jelentéstartományainak, társadalmi szerepeinek analízise vezet, amelyeket a mikro-, a mezo- és a makroszintekre helyezhetünk el.[441]A rekonstruált kontextusokkal hozzájárulunk, hogy hitelesen szerepeltessük az adott tárgyat, tárgyakat különböző szituációkban. Ezek a szituációk a tárgyak múzeumi bemutatásának lehetőségeit bővítik, a „forrásképzés, a forráshasználat" innovatív alkalmazásának variánsait megteremtik, továbbá a polivokalitás[442] jelenségét és egyben jelentőségét is igazolják.

A múzeum adta új összefüggésrendszer lehetővé teszi a tárgy számára, hogy ne csak az autentikus, „megélt" tárgy-biográfia eseményeit reprezentálja, hanem azonos tárgyak csoportjába elhelyezve, tárgycsoporti összefüggésben az adott témát képviselő darabok kutatásainak összeredményeit is megtestesítse, amelyek változatos társadalmi kontextusok rekonstruálását indukálják. A hiteles kontextusok építéséhez esettanulmányomban a Jósa András Múzeum tulajdonát képező Néprajzi Adattár szövegei szolgálnak segítségül. A közel analóg gyűjtési koncepcióval létrehozott adattár célkitűzései szintén Szabolcs-Szatmár-Bereg megye néprajzi vonatkozásaira fókuszálnak. Az adatokat szolgáltató szövegek mindegyikére igaz, hogy az 1967-es évvel bezárólag gyűjtötték azokat, társadalmi vonatkozású eseményeket tartalmaznak, kutatási eredményeken nyugszanak, amelyek a nyílászárókkal, azok környezetével összefüggésbe hozhatók, illetve amelyekben a nyílászárók konkrétan

[441] Bausinger, H. 2005. 13.
[442] Wilhelm G. 2009.

megjelennek.[443] Ennek tekintetében a kutatás erőterébe a lakóházak bejárati ajtóinak és ablakainak közvetlen környezetében játszódó szituációk kerülnek, amelyet összesen 70 szövegrészlet reprezentál. Ezen cselekedetek mozgatórugóinak alapját minden esetben a parasztság mindennapi holisztikus tudása képezi, hiszen a paraszti élet rendjét, tehát a viselkedést és a cselekvést determinálják a szocializáció során már elsajátított kulturális szokások, hagyományok, amelyek írott és íratlan szabályok mentén alakultak, formálódtak az idők folyamán. A leírásokban megjelenő szituációk strukturálását meghatározták a cselekedetek típusai, amelyek hét elkülöníthető kategóriát eredményeztek:

(1) *általános tevékenységek általános, vagy attól eltérő következményekkel*
(2) *szokásokhoz, ünnepi szokáshoz* kapcsolódó
(3) *illem* által meghatározott
(4) *hiedelmen* alapuló
(5) *a nem hiedelmen alapuló népi gyógyászathoz* köthető
(6) *munkafolyamat* során kialakuló
(7) *játékok* alkalmával létrejött.

Az *ajtó* alaprendeltetése szerint: összeköt két térrészt, így mind az átjárhatóságot, mind a lezárást biztosítja, ugyanakkor átengedheti a fényt és a levegőt. E mellett a paraszti élet kontextusaiban jól megfigyelhető, hogy az ajtó evidens funkciói szinguláris szerepkörrel, többlet hatáskörrel is kiegészülnek. Ilyen többlet például, miszerint „határt biztosít", „szerencsét befolyásol", „megmutatja az ártó személyt", „természetfeletti megjelenését teszi lehetővé". Az ajtó legtöbb plusz tulajdonsága a hét cselekedettípus közül a hiedelmek és a szokások között található. További jellemvonásokat fedezhetünk fel az általános cselekedetek és a játékok több leírása között, míg az illem, a nem hiedelmen alapuló népi gyógyászat, a munka területén csak egy-egy példa hordoz további attribútumokat. A szituációkban fellelt tettek fokozatai is egyedi struktúrát konstruálnak, melynek hat – az ajtótól különböző távolságot eredményező – szintje van:

[443] Ez az adattári feldolgozás, besorolás első éve, ezen évre leltározták azokat az anyagokat is, amelyeket korábban gyűjtöttek, jegyeztek le.

(1) ajtó felé fordulás
(2) ajtón áthaladás
(3) ajtóban tartózkodás
(4) ajtó érintése
(5) ajtó nyitása
(6) ajtó mozgatása.

Az ajtó mellett az ablak is szerepet kap. Alapfunkciói: két térrész összeköttetését, így mind a betekintést, illetve a kitekintést biztosítja, ugyanakkor átengedi a fényt és átengedheti a levegőt. Mivel az ablak alapfunkciója kevésbé fontos cselekedeteket enged meg, mint az ajtóé, így többlethatásköre is kevesebb, annak ellenére, hogy átlátható tulajdonsága miatt – ami az ajtónál ritkább esetben fordul elő – zárt pozícióban is információban részesítheti mind a bent, mind a kint lévőket.

Az *ablakhoz* – ugyanúgy, mint az ajtóhoz – tulajdonságok sorozata köthető, amelyek bizonyítják az alapfunkciója mellett megjelenő többlethatásköröket. Ilyen például, hogy „új információt tár fel", „az udvarlás kommunikációjára ad lehetőséget", illetve „megsemmisítő, feloldó funkciója" is van. Az ablakhoz a hiedelmek terén kapcsolódik a legtöbb plusz cselekedet, tulajdonság, ezt követik az általános cselekedetek, az ünnepi szokások, illetve a játékok, ahol csak közvetetten jelenik meg. A cselekedetek típusai ebben az esetben is strukturálhatók, így az adattári példák szerint az ablakhoz kötődő cselekedeteknek öt fokozata van:

(1) *ablakra tekintés*
(2) *ablakon áthaladás*
(3) *ablak környezetében tartózkodás*
(4) *ablak érintése*
(5) *ablak mozgatása.*

Mind az ajtóval, mind az ablakkal koherens analízisek során létrejött példák, szituációk, struktúrák a megfelelő adatok mentén– az „assemblage" hálózatossága és a kollázs lehetőségei által – a megfelelő egyeztetések alapján a múzeum néprajzi tárgyainak kontextusait hitelesen bővítik, erősítik, építik.

A tárgyak fizikális jellemzőiből kiinduló tipológiák és a kontextust építő társadalmi szituációk különféle rendszerezése a tárgy köré egyedi információs halmazokat állítanak, amelyek újabb innovatív elméletek felfedezésére, kidolgozására alkalmasak, tehát a speciális adathalmazokból konnotatív elméletek, unikális teóriák születnek. Ilyen például a disszertációban kifejtett „időleges átmeneti szituáció", amely az ajtó közelében történő egyfajta társadalmi szerepváltozásra hívja fel a figyelmet. Ezt és az ehhez hasonló teóriákat a kontaktdiszciplínák elméletei támasztják alá, erősítik. E témában a meghatározó elméletek között találhatunk olyanokat, amelyek „a tárgyak szerep-analíziséről", „attitűdökkel rendelkező terekről", „társadalmi térről", „térbeli fordulatról", „objektív és szubjektív térről", „térhez kapcsolt dichotomikus ellentétpárokról", „proxemikus vizsgálatokról", „a fizikai és társadalmi terek határairól", „cselekedeteket befolyásoló terekről, határokról" szólnak.[444]

Összegezve, míg a terek csoportosítása többféle teoretikus szempontból megtörténhet, addig alapvetően az emberi elme a tér hasznosítása szerint rendszerez, és ezt támpontként használja fel a mindennapokban.[445] A hasznosítás miként jét, minőségét nagymértékben befolyásolják a területekhez kapcsolt viselkedési szabályrendszerek. Ha az ember egy adott teret néz, azt nem „passzív nézéssel" teszi, hanem az válik elsődlegessé tudatában, hogy mit lehet cselekedni az adott térben, és azt fogja szem előtt tartani, hogy az adott társadalmi normáknak megfelelően hogyan kell viselkednie.[446]

Az „assemblage" hálózati gondolatvilágával és a „kollázs" módszer – mint reprezentációs eljárás – segítségével, tehát a fragmentumok újraösszeillesztésével, a tipológiát, az újra építhető kontextusokat és az unikális teóriákat integrálom, amely a muzeológia néprajzi műtárgykutatásának globalitásához vezet. Következésképpen a tárgyak fizikai jellemzőit úgy helyezhetjük kontextusba, ha a tárgyak idő, hely és társadalmi hovatartozás adatait meghatározzuk, amelyeket egyeztetünk a szövegrészletek és az unikális teóriák idő, hely és társadalmi hovatartozás adataival. Ezen összefüggésrendszer felállításának eredményes módszere, ha a tárgyak, a szövegek és az unikális teóriák adatainak rendszerét előbb külön-külön hozzuk létre, majd a rendszerezett adatokat egymás mellé állítva az elfogadható egyezéseket kiemeljük, így erősítve a tárgyak köré épített információhalmazt és a tárgyakat

[444] Hilgers, M. 2013.; Gyáni G. 2007.; Gráfik I. 1995.; Hall Edward T. 1996.; Nemes Nagy J. 1998.; Letenyei L. 2001.; Farkas J. 2003.; Eliade, M. 1997.; Firth, R. 1983.; Hoppál M. – Niedermüller P. 1983.
[445] Durkheim, E. 1997.a
[446] Hall, E. T. 1996.

meghatározó kontextusokat. Ebből a rendszerezett információ halmazból válogathatunk – tudományos magalapozottság mellett – olyan adatokat, amelyek a tárgyak egy-egy tulajdonságára, kutatási területére vonatkoznak, esetenként szituációkat idéznek fel. Ezzel a megközelítéssel a tárgyak olyan kontextusba helyezhetők, amely által a látogató számára újabb ismereteket nyújt, vagy emlékeket idéz fel, így segítve a múzeumi élmény megteremtését, erősítését.

6.2 Jövőkép

A múzeumi, avagy memóriaintézményekben egykor műtárggyá avanzsált darabok holisztikus feldolgozása számos olyan témát érint, amelyek a muzeológiatudomány nemzetközi színterén is eszmecserék alapjául szolgálnak. Hipotézisem realizálásának elengedhetetlen eszközei voltak az assemblage és a kollázs elméletek. E megjelölt technikákkal olyan eredményekhez jutottam, amelyek reflektálnak a múzeumok, a múzeumtudomány sokszor konkrétan fel sem tett, meg sem fogalmazott, de mégis alaposan körbejárt, sejtett problémáira.

A múzeumok szerepének, missziójának folyamatos aktualizálása, mind elméleti, mind gyakorlati szinten számos témára kitér és mindig újabb elméleteket generál. Ezek közé tartozik: a tárgyak dokumentációinak mikéntje, megújítása, az online gyűjteménykezelés, a metaadatok és információk alkalmazása, a tárgybiográfiák felhasználása, a tárgyak jelentéstartományának határa, poliszémikus jellege, a kontextus prioritása, a reprezentáció súlya. Továbbá az intézmény szerepköre, piacorientáltsága, a közönségkapcsolat jelentősége, a prezentációs eszközkészlet, a múzeumi értékkeret megteremtése, a részvételi muzeológiában rejlő lehetőségek és feladatok kihívásai a társadalmi beágyazottság és szerepvállalás mélységei mellett. Ezekben az intézménytípusokban nagyszerű, ha az új elméletek mentén egyensúlyt tudnak teremteni a tudás és az élmény között, miközben spontán vagy tervezett módon a múzeumban egyfajta kontaktzóna is kialakul.

Mindez új színteret közvetít a múzeumi dolgozó, a tárgyak, a tárgyról tudott információk és a látogatók közé. A disszertációban kifejtett elmélet hozzájárul az egyes problémákat felvető témák megoldási lehetőségeihez, továbbá a tárgyak, a múzeumok és az említett kérdések között a múzeumtudományban is olyan területen helyezkedik el, amely eddig – olyan holisztikus módon, ahogyan azt prezentáltam– kimaradt a látómezőből.

„*A múzeumok egyik tengelye a megőrzés, a másik a nyilvánosság felé történő továbbítás.*" – írják az ICOM által (is) támogatott francia muzeológusok a „Key Concepts of Museology" című összeállításban.[447]

A megőrzés Korunk gyűjtemény fogalma nem csak a fizikai tárgyakra korlátozódik, mivel „*az evolúció a gyűjtemény sokkal szélesebb körű jelentését eredményezte*", így akár „*szóbeli történelmi emlékekre, vagy tudományos kísérletekre*" is vonatkozhat,[448] ezért fontos pontosítani, hogy a holisztikus tárgyfeldolgozás teljes egészében a műtárgyakat őrző memóriaintézményekre vonatkozik. A klasszikusnak nevezhető múzeumok fundamentumai tehát minden esetben azok a gyűjtemények, amelyeket eredeti missziójuk alapján őriznek és tevékenységük központi elemeként kezelnek.[449] Ezek az intézmények a műtárgyak őrzésének technikáit folyamatosan fenntartják, kornak, lehetőségeknek megfelelően fejlesztik. E műtárgy központúság és a napjainkban elvárt közönségkapcsolati igények olyannyira távol kerültek egymástól – mivel ezen memória intézmények nehezen fejlődtek hozzá az elvárt feladatokhoz – hogy e két pólus közötti híd megépítése elmaradt. Gyakorlatilag egy memóriaintézmény a tárgyaival és a tárgyairól ismert információkkal tud élni a múzeumok aktualizálásának piacorientált színterén. A kevés információ kevés variációs lehetőségeket, kis szintű kreativitást eredményez, míg a nagyszámú információk lehetőséget nyújtanak a versenyképességhez, az új, elvárt múzeumi technikák, közönségkapcsolati feladatok ellátásához. Ezért a késztetés, hogy a két messze álló pólus közötti hidat „megépítsük", amelyre nincs más lehetőség, mint a múzeumi szakemberek szemléletmód váltása során bekövetkező információgyűjtési, adatbázisbővítő perspektíva meghonosítása, erősítése. Ennek lehetséges módja a disszertációban kifejtett holisztikus tárgyfeldolgozási koncepció, amely szem előtt tartja a metaadatok mellett a tárgybiográfiát, a kontextust és a tárgyak poliszemikus jellegét is.

Egy új tárgyfeldolgozó szemléletmódot azonban csak kiforrott gyűjteménykezelési alapokra lehet építeni, így elengedhetetlen, hogy a múzeumok egy jól kidolgozott, strukturált tárgykategorizáló rendszert alkalmazzanak.[450]

E szakmai szempontokat szolgáló programnak az írásbeli leltáron túl biztosítania kell akár „*a gyűjtemény több ezer vagy milliós nagyságrendű tárgyai között (a taxonómia*

[447] Desvallées, A. - Mairesse F. 2010. 64.
[448] Desvallées, A. - Mairesse F. 2010. 28.
[449] Desvallées, A. - Mairesse F. 2010. 26.
[450] Ennek részletességét a Nyugat-Ausztrál Múzeumok közös web oldalán az „Object Data Sheet" címszó alatt is kifejtik, ahol – többek között – a tárgyak múzeumi adatlapjainak részleteit, jelentőségét, továbbá az osztályozási rendszerbe besorolt katalóguskártya gyakorlatiasságát is megfogalmazták.
http://museum.wa.gov.au/research/development-service/object-data-sheet Letölt. ideje: 2019. 08. 30

segítségével)" a tárgy meghatározását, osztályozását vagy akár a raktározási rendszerben annak helyzetpozícióját, továbbá a tárgyak mozgásának nyomon követését is intézményen belül és kívül.[451] Mindez csak a szakemberek speciális ismereteivel együtt valósítható meg, aminek nélkülözhetetlen fundamentuma, kiindulópontja egy úgynevezett „*fogalom-tezaurusz*", amely alapvetően a tárgyinformációkon, azok metaadatain nyugszik.[452]A tárgyinformációk jelentőségének felismerése nem egyedi. Kaie Jeeser – aki az észt múzeumok tárgyainak domunentációjáról, továbbá a múzeumok információs rendszerének fejlesztéséről írt – 2013-ban így fogalmaz: „*a múzeumi tárgy információhordozó. Ezért a múzeumok fontos információ-közvetítők a jövő generációi számára, és fontos szerepet töltenek be a társadalom információs rendszerében*."[453]

Ehhez a rendszerhez – a már meglévő adathalmazok és a még korunkban hozzá érkezők nagyszáma miatt – szükséges az információstechnológia felhasználása egészen az online gyűjteménykezelésig, amely megköveteli a tárgyak metaadatainak meghatározását, ismeretét. Hans Rengman szerint –aki az ICOM Nemzetközi Dokumentációs osztályának a KMM tartalomminőségi vezetője – a metaadatok három szempontból fontosak: a struktúra, a megőrzés és a megértés miatt. Továbbá hangsúlyozza, hogy *„ezáltal a mögöttes tartalom megmarad a jövő számára, valamint teljesülhet az általános keresés iránti igény kielégítése, amihez legjobban a metaadatok felelnek meg*".[454] Kaie Jeeser felhívja a figyelmet egyéb tényezőkre, amelyek felett nem hunyhatunk szemet: „*A technológia nem helyettesítheti az emberi elmét, csak egy szakértő tud tájékoztatást nyújtani [a tárgy] értékének okairól, a hozzá kapcsolódó jelentésrétegekről vagy ezen jelentések változásairól különféle kontextusokban.*"[455]

A technológia követésének és a szakmai tudás integrálásának is egyensúlyba kell lennie, mivel hiába alakítottak ki a múzeumi intézmények egyfajta belső rendszert az évek során, az nem biztos, hogy alkalmas további múzeumokkal, rendszerekkel való együttműködésre, amely azonban a jövőben szintén alapkövetelményekké válnak.[456]Ugyanakkor hiába rendelkezünk esetleg a legjobb technológiával, ha nem tudjuk a megfelelő szakmai tartalmat biztosítani. E tartalom biztosítását segíti a disszertációban kidolgozott holisztikus tárgyfeldolgozó elmélet, amelynek közvetett eredményei közé sorolható az információk és a metaadatok, amelyek akár átemelhetők a nemzetközi elvárások színterére is.

[451] Desvallées, A. - Mairesse F. 2010. 27., 65.
[452] Desvallées, A. - Mairesse F. 2010. 27.
[453] Jeeser, K. 2013. 66. - Jeeser, Kaie az ICOM Észt Nemzeti Bizottság igazgatósági tagja (2008-tól), a KM Múzeumi Tanács Gyűjtési és Megőrzési Bizottságának elnöke (2012-től).
[454] Rengman, H. 2008. 3.
[455] Jeeser, K. 2015. 1.
[456] Rengman, H. 2008. 2-3.

A felvázolt feladatok mellett szem előtt kell tartani olyan egyéb rejtett szegmenseket, amelyek még az alapinformációkat is módosíthatják. Mivel a metaadatok, a bizonyított tárgyinformációk a tárgy dokumetáris értékét valós, elfogadható módon növelik és ennek jelentősége kiemelkedő, ezért kell látni, hogy a félinformációkból kerekített múzeumi „*mesemondás*" során az idegenvezető „*néha elveszíti a történelmi igazságot*", ezzel módosítva a valóságot.[457]A kreált valóság, vagy igazság vesztés mellett, mindez természetes módon a tárgy biográfiája során is bekövetkezhet, hiszen a kulturális tér folyamatos változása miatt a most egyértelmű adatok nem lesznek feltétlenül érthetők a következő generációk számára.[458] Az információk szubjektív elhajlása is lehetséges változást eredményező tényező, hiszen „*a múzeumi tárgy leírása a múzeumi szakember korábbi ismereteitől, valamint az időtől és a készítés helyzetétől függ. Az idő és a helyzet fontos, mivel az osztályozás minden típusa érvényes egy adott időben és térben. […] A helyes dokumentáció hiánya elkerülhetetlenül csökkenti a múzeum tárgyának, mint információforrásnak az értékét azáltal, hogy befolyásolja a tárgy értelmezési és felhasználási lehetőségeit.*"[459] Ugyanakkor az információk leírásában csak a szakemberre támaszkodhatunk, az ő tudására, lejegyzett adataira, amely metaadatokkal, jegyzett információkkal mindig visszatérhetünk a valós ismeretekhez, ami elengedhetetlen és „*különösen akkor válik szükségessé, ha ellenőrizni kell az adatok valódiságát*."[460]

Miután a metaadatokat, a tárgyinformációkat egyértelmesítettük intézményünk gyűjteménye szempontjából, ki kell lépni a „*klasszikus dokumentációs rendszerből*" és át kell térni az elektronikus megoldásokhoz, amely egyrészt elkerülhetetlen, másrészt „*sok lehetőséget kínál a múzeumok munkájának hatékonyabb megszervezésére és a múzeumi gyűjtemények szélesebb körű felhasználására.*"[461]A múzeum belső gyűjteményi rendszerének egyes munkálatait napjainkban már a közönséggel együtt érdemes folytatni, így egy online megjelenés esetén, egy rendszer felállítása során olyan tezauruszt kell létrehoznunk, amely: „*közel áll a mindennapi nyelvhez, és eszközként szolgál a közönséges végfelhasználók számára*".[462] A metaadatok – személy, hely, idő – megkönnyítik a keresést és „*egy közös és érthető struktúrát biztosítanak a társadalmi szervezetek és a társadalmi élet dokumentációjához*".[463]„*Darren Peacock amellett érvel, hogy lehetséges az információs és*

[457] Jeeser, K. 2015. 1.
[458] Jeeser, K. 2015. 1.
[459] Jeeser, K. 2015. 2-4.
[460] Jeeser, K. 2015. 3.
[461] Jeeser, K. 2013. 66.
[462] Rengman, H. 2008. 5.
[463] Rengman, H. 2008. 2.

kommunikációs technológiák (IKT) alkalmazásának a memóriaintézményekben egy, a mai gyakorlatnál sokkal aktívabb és kreatívabb módja is."[464] Kaie Jeeser megfogalmazza, hogy a közösség aktívan részt vehet a gyűjteményhez tartozó információk releváns bővítésében a mai technikai eszközök segítségével, amelyet a múzeum munkatársai felügyelnek: „*A MUIS web-alapú információs rendszere nem csak lehetővé teszi a kommunikációt, hanem a közösséggel való együttműködést is.* […] *Van MUIS portálunk, ahol nagyon sokféle információ található a múzeumi tárgyakról, és minden érdeklődő visszajelzést adhat. Mindenki kiegészítheti a múzeumi tárgyak leírását saját személyes történeteinek vagy tapasztalatainak hozzáadásával. Tehát lehetővé tesszük az emberek részvételét a múzeumi tárgyakkal kapcsolatos információk alakításával.*"[465] Ezekkel a lehetőségekkel összegyűjthetjük és rögzíthetjük azt az anyagot, amely megalapozhatja az információs adatbázis létrehozását és a történetek megőrzését és így nem kellene attól félnünk, hogy elveszíthetjük a tárgyhoz tartozó „*eredeti igazságot*", amely arra is lehetőséget biztosíthat, hogy különféle tudományos értelmezéseket próbálhassunk ki.[466] Trilce Navarrete és John Mackenzie Owen 2016-ban közös munkájukban beszámolnak arról, hogy bevonták a látogatókat a tárgyak jelentésének alakításába, így kialakultak a tárgyak különböző olvasatai. Összefoglalják a tárgyak, a metaadatok és a digitális világ jelentőségét, amely felerősíti a tárgyak poliszémikus jellegét, a tárgyak kapcsolatát, a gyűjtemények kapcsolatát, a tárgyak történeteinek kapcsolatát, amely a tárgyak többféle olvasatát és „felhasználhatóságát" eredményezte. Kifejtik, hogy a tárgyak jelentéseket hordoznak, amelyeket egyrészt a múzeum alakít, másrészt a megfigyelő részéről is egyedi lehet, így a múzeumok gyűjteményei segíthetik a szórakoztatást, a tanulást és a kutatást is.[467]

Mindezzel erősíthetjük a közönségkapcsolat, a részvételi muzeológia, a kontaktzóna színterét. Azonban ezeket a szemléletmódokat még nem minden hazai intézmény vallhatja magáénak, annak ellenére, hogy a metaadatok jelentőségének felismerése a jobb tárgy-dokumentáció által jobb közvetítéshez vezethet mind a tudomány, mind a közönségkapcsolat területén.[468] Természetesen a szakmai követelmények mellett fontos, hogy olyan adatkezelő online rendszert tervezzen, fejlesszen az adott múzeum, amelynél szempont, hogy „*kényelmesebbé váljon a felhasználók részére, mind az adatszolgáltatók, mind az*

[464] Palkó G. 2012. 12.
[465] Jeeser, K. 2015. 9-10.
[466] Jeeser, K. 2015. 11.
[467] Navarrete, T. - Mackenzie Owen, J. 2016., Tricle Navarrete, aki – többek között – az ICOM Dokumentációs Bizottságának titkára volt 2001-ben, 2009-től a „Museum Computer Network" tagja, melynek missziója: „To grow the digital capacity of museum professionals by connecting them to ideas, information, opportunities, proven practices, and each other." John Mackenzie Owen az Amszterdami Egyetem professzora.
[468] Rengman, H. 2008. 24.

információkeresők számára, és hogy a rendszer funkcionalitása megfeleljen a kortárs követelményeknek."[469]Mindezek mellett nemzetközi szinten, gyakorlatilag végső célként a CIDOK (International Committee for Documentation) weboldalán fogalmazzák meg, hogy „*Az adatintegráció a modern információs rendszerek fejlesztésének egyik kulcsfontosságú problémája. A web exponenciális növekedése és az adatbázis-kezelő rendszerek széles körű használata felhívta a figyelmet a különféle és nagyszámú információforrás zökkenőmentes összekapcsolásának szükségességére. A heterogén és autonóm adatforrásokhoz való egységes hozzáférés biztosítása érdekében összetett lekérdezési és integrációs mechanizmusokat kell megtervezni és végrehajtani.*"[470]

Alapvetőnek vesszük tehát, hogy a múzeumi tárgyakat szakmai szempontú rendszerbe, azok információit adatbázis-kezelő programba kell rögzíteni. Az alapadatok mellett – idő és egyéb szükséges tényezők függvényében – számításba jöhetnek a további kutatások, amelyek „*a múzeumi gyűjteményekhez kapcsolódó új tudást*" generálják.[471] Ezen eredmények realizálása „*osztályozási rendszerek felépítésével*" és a „*katalógusok előállításával*" valósulhat meg.[472] Ennek típusait részletesen taglalom a disszertációmban, amelynek segítségével láthatjuk, hogy kutatásunkat a holisztikus egészben hol helyezhetjük el, hiszen így derül fény az eredmények egészhez történő viszonyítására és a további kutatási szegmensek megfogalmazására. Az összes ismert metaadat és információ egy ismereti térképet is eredményez a tárgyról, amely az elérhető adatok mentén az egyes szegmensek mélyebb kutatását is indukálhatják, így realizálva a különböző kontextusokat.

A metaadatok jelentősége mindezen elvárásokhoz elengedhetetlen, de ha az eredeti környezetéből kiragadott tárgy összes elérhető, felkutatható információját összegyűjtjük és rendszerezzük, akkor az eredeti kontextust megközelítve rekonstruálhatjuk azt, abban az esetben, ha tudjuk, hogy a metaadatokat és az információkat hogyan használjuk fel. Hazai múzeumainkkal egyetemben az észt múzeumokban is jellemző volt – írja Kaie Jeeser az észt vonatkozást –, hogy „*Ha összehasonlítjuk az objektumok kontextuális és fizikai adatainak rögzítését, láthatjuk, hogy a tárgyi adatok dokumentálása során nagyobb hangsúlyt fektet a fizikai adatok rögzítésére.*"[473]Az elvárásokat figyelembe véve Kaie Jeeser az észt

[469] Jeeser, K. 2013. 70.
[470] http://www.cidoc-crm.org/short-intro-mappings Letölt ideje: 2019. 08.30.
[471] Desvallées, A. - Mairesse F. 2010. 73.
[472] Desvallées, A. - Mairesse F. 2010. 74.
[473] Jeeser, K. 2013. 67.

muzeológusok esetében arra a következtetésre jutott, hogy „*a hagyományos tárgyközpontú leírás helyettesítése az esemény- és kontextus-központú leírásokkal a múzeumok munkatársainak átképzését igényli.*”[474] A változáshoz elengedhetetlen a szemléletmód váltás a memóriaintézményekben, ha szükséges külön képzésekkel, mely gondolatkör hazai múzeumaink munkatársaira is vonatkozik.

A tárgy kontextusának témakörén belül egyértelmű tény, hogy a kiragadott műtárgy elveszíti eredeti funkcióját és „*jelentésének hordozójává válik*”.[475] A francia kollégák összefoglalják, hogy „*Ha egy tárgyat beviszünk a múzeumba, megváltozik a kontextus körülötte, a kiválasztás és a megjelenítés folyamatán keresztül az objektum állapota is megváltozik. Így egyedi kulturális valóságot szerez önmagának. […] hiteles bizonyítékokat szolgáltatnak a valóságról […] az eredeti környezettől való elválasztással elkerülhetetlenül információvesztést okoz […] dokumentálja a valóságot, de semmiképpen sem valóság […] miután múzeumi lett, beépül a múzeum tudományos tevékenységének középpontjába.*”[476]A múzeumi tárgy jelentőségének alapvető megfogalmazása természetesen nem napjaink eredménye. Jean Gabus 1965-ben, Georges Henri Rivière 1989-ben „*tanú-objektum*”-nak nevezte e műtárgyakat, illetve Georges Henri Rivière „*szimbólum-ogjektum*”-ként is definiálta azokat. Krzysztof Pomian „*félvezetők*”-nek, „*szállítók*”-nak nevezte őket, továbbá a „*kultúra szent bizonyítékainak*”.[477]

Jacques Hainard 1984-ben egy híres mondatában így foglalja össze a múzeumi tárgy helyzetét: „*Először többfunkciós, majd poliszemikus, csak kontextusba helyezve kap jelentést.*”[478] Ismerjük tehát a műtárgy kontextushoz való viszonyát, de eredményként ennél talán fontosabb, hogy a kontextus a régen gyűjtött tárgy köré még rekonstruálható-e és ha igen, akkor ennek mi a technikája? E kérdésekre a válasz újra a holisztikus tárgyfeldolgzási technika, amely alalpján összegyűjtve a tárgyról tudott metaadatokat, információkat az „assemblage” és a kollázs segítségével újraépíthetjük, így növelve dokumentáris értékét, amely biztosítja a tárgy dokumentációs jelentőségét, így a memóriaintézmény létjogosultságát.

Napjaink gyakorlatában – haladó szemléletmód mentén – a múzeumi intézmény felismeri, hogy a tárgyak és történeteik kiegészítik egymást, csakis együtt „élnek”, továbbá így, csakis így emelhetők be az élményalapokon nyugvó tudást közvetítő múzeumi programokba.

[474] Jeeser, K. 2013. 69.
[475] Desvallées, A. - Mairesse F. 2010. 28.
[476] Desvallées, A. - Mairesse F. 2010. 51.
[477] Desvallées, A. - Mairesse F. 2010. 62-63.
[478] Desvallées, A. - Mairesse F. 2010. 64.

Ezt láthatjuk például az angliai „Science Museum Group” öt tagjának web oldalán, ahol a banner sáv öt aktív eleme közül az egyik – mind az öt múzeumnál – az „objects and stories”-nak lett szentelve.[479] Továbbá a Nyugat-Ausztrál Múzeumok közös web oldalán az „Object Data Sheet” címszó alatt kifejtik a tárgyak múzeumi adatlapjainak részleteit, jelentőségét. Így kerül sor az osztályozás rövid leírása mellett a tárgy történelmének/eredetének feltüntetésére, jelentőségének megfogalmazására.[480] A példák sorát sokáig lehet folytatni, de a már alapvetőnek tekinthető tény kiemelése a fontos, miszerint a tárgyak metaadatai és információi mellett a tárgyak biográfiája, a biográfiából eredeztethető történetek és a kontextus megteremtése teszik igazán értékessé a tárgyak múzeumi létét.

A felvázolt eredmények felhasználásának leggyakoribb módja a kiállításokon megjelentett kontextusok bemutatása. A modern lehetőségek, látásmódok és a kreativitás a kiállítás dokumentáris értékű műtárgyai közé számos adathordozó elemet beemelhet, így válik maga a kiállítás speciális kommunikációs rendszerré. A műtárgy és az egyéb adathordozó (szöveg, film, multimédia, stb.) kiegészítik egymást annak érdekében, hogy a látogató jobban tudja azonosítani a „jelet”, a múzeum által közvetíteni kívánt információs egységeket, amelyek a tárgyból és kontextusaiból állnak. Ennek célja, hogy „*a látó látogató egyre inkább bekapcsolódjon a lehetőségek széles körébe*.”[481]

Az egyéb adathordozók információval, tartalommal való feltöltése is számos változatot mutat, a tárgybiográfiák és az új szemléletmód egy olyan perspektíva, amellyel a néprajzi tárgyak ismereteit bővíteni lehet, ez által több látogatói réteg, több féle módon megszólítható. Változik tehát a kiállítás látásmódja, a közönség felé történő megszólalás. A tárgyak biográfiája közelebb emelheti a látogatóhoz a megértés, az egyfajta értelmezés lehetőségét, amely egyenes útként vezet a párbeszédhez, hiszen mindenkinek van élettörténete. A tárgyak és a látogatók élettörténeteinek közös kapcsolódási pontjait kell megfogni és így az élmény (amely adott esetben nem eldönthető, hogy végül pozitív, vagy negatív lesz, hiszen nem ismerjük a látogató élettörténetét) hatásosabbá válhat, amely emeli a múzeum tárgyainak értékét.

A 20. század második feléig a múzeum fő feladata a felhalmozott kulturális vagy természeti kincsek megőrzése volt és ezek bemutatása minden féle kommunikációs szándék

[479] https://www.sciencemuseum.org.uk/ Letölt. ideje: 2019. 08. 30.
[480] http://museum.wa.gov.au/research/development-service/object-data-sheet Letölt. ideje: 2019. 08. 30.
[481] Desvallées, A. - Mairesse F. 2010. 36-37.

nélkül.[482] Ezt követően változtak a múzeum iránti elvárások, a kommunikáció „*fokozatosan a múzeumi műveletek hajtóerejévé vált*" és az eltelt idő alatt folyamatosan számos útkeresés módja bontakozott ki.[483] Ezen útkeresések során erősödött meg az a gondolat, hogy hangsúlyt kell fektetni a múzeumi intézményeknek arra, hogy mit kívánnak láttatni a nyilvánosság számára.[484]

A holisztikus tárgyfeldolgozás, tehát a gyűjteményekkel kapcsolatos kutatások eredményei több módon felhasználhatók, integrálhatók a múzeumi kommunikáció terén, amellyel hidat képeznek a száraz szakmai eredmények és a közönségkapcsolatot megteremtő feladatok közé. Kommunikáció alatt érthetjük a kiállítás, kiadvány és oktatás funkcióit is (az „*amszterdami Reinwardt Academie javaslata*" szerint), így a közönségfelé való nyitásnak, a megismertetésnek, az együttműködésnek is nagyobb variációs lehetőségeket biztosíthatunk, miközben tudatában vagyunk annak, hogy a „*közvélemény fogalma szorosan összekapcsolja a múzeum tevékenységeit felhasználóikkal*".[485] Mindezt például „*a változtathatóság elvének*" fényében, miszerint „*a szolgáltatásnak alkalmazkodnia kell a változásokhoz az általános közérdek érdekében*", ha ez a „*társadalom és fejlődésének szolgálatában áll*".[486]

A gyakori kérdések egyike: „*miként tehetjük aktívabbá a látogatót, miközben törekszünk a részvételére*"?[487] Az útkeresések jelenlegi áttekintése során megállapítható, hogy azok az intézmények, amelyek kezdetben „*bizonyos fokú interaktivitást fejlesztettek ki*" közelebb álltak e tevékenységükkel a szórakoztató parkokhoz, eltávolodva a múzeum alapvető feladatától.[488] Jelenleg azonban fontosabb az egyensúly, amely szerint elengedhetetlen a hasznos ismeretek közvetítése, az információk transzformálhatósága, asszimilálhatósága az egyén számára,[489] továbbá a közös örökség oly módon történő továbbadása, amely segíti egyesíteni a közösség tagjait, miközben önmagukra is ráismernek.[490]

Fontos látni, hogy néprajzi szabadtéri múzeumként alapvetően nem tartozunk a „*szupersztár múzeumok*" közé.[491] Nem őrizzük világhírű művészek alkotásait, ezzel ellentétben

[482] Desvallées, A. - Mairesse F. 2010. 29.
[483] Desvallées, A. - Mairesse F. 2010. 30.
[484] Desvallées, A. - Mairesse F. 2010. 46.
[485] Desvallées, A. - Mairesse F. 2010. 29., 72.
[486] Desvallées, A. - Mairesse F. 2010. 71.
[487] Desvallées, A. - Mairesse F. 2010. 30.
[488] Desvallées, A. - Mairesse F. 2010. 30.
[489] Desvallées, A. - Mairesse F. 2010. 31-32.
[490] Desvallées, A. - Mairesse F. 2010. 47.
[491] Frey, B. 1998. 113-125. Frey, Bruno: A Bázeli Egyetem állandó vendégprofesszora. A svájci Bázeli Egyetem Gazdaság- és Jóléti Kutatási Központjának társalapítója. A svájci Közgazdasági, Menedzsment és Művészeti Kutatóközpont Kutatási igazgató.

egy nemzet társadalmi rétegének múltját jelenítjük meg, ami nem feltétlenül sorolható a népszerű, örök rajongást éltető intézmények közé. De vannak lehetőségeink, hogy érzékeltessük, miért vagyunk fontosak, kiemelhetjük például az identitástudat erősítését. Mindezek mellett megfelelő módon elérhetjük, hogy megújulva a társadalom olyan komponensét képezzük, amely teljesen beépül, részévé válik a közvetlenül környezetben élők életének, továbbá tudás és élvezet mentén újat nyújt a hozzánk messzebbről érkezőknek.

Paramétereinket felmérve, tudatosítva a megfelelő színtéren kell a muzeológiatudomány megújulását szinkronba hozni a múzeumok jelenkori működési próbatételeivel. Tudjuk, hogy egyfajta „szegmens" múzeumnak lenni e modern világban kihívás, jó (vagy „szupersztár") múzeummá válni pedig egyenesen varázslat. A tudás és az élmény egyensúlyát megtalálni, megteremteni és megtartani ismert probléma, azonban e gondolatkör értelmezése, realizálása a múzeumi intézmények között és még egy-egy intézményen belül a dolgozók gondolataiban, szakmai elkötelezettségeiben is szélesskálán mozog. Úgy kell kitűzni az innovációs kutatások és azok eredményeinek felhasználási határait, hogy figyelünk az egyensúlyra és folyamatosan keressük a megújuló alternatív feldolgozási, megjelenési, reprezentációs lehetőségeket, mivel így érhetjük el munkánk szakmai, és társadalmi megbecsülését.

7 Absztrakt

7.1 Az értekezés magyar nyelvű absztraktja

Rózsáné Bóna Bernadett

A néprajzi tárgygyűjtemények kollázs típusú megközelítése

Tipológia – hálózat – kontextus

Kulcsszavak: műtárgy, műtárgycsoport, tárgyfeldolgozás, tárgy információi, tárgy metaadatai, a tárgy jelentéstartománya, poliszémikus tárgy, tárgybiográfia, tárgy reprezentáció, múzeumi érték-keret, klasszifikációs tipológiai rendszer, rekonstruált kontextus, konnotatív elmélet, assemblage, kollázs, digitalizálás**,** Sóstói Múzeumfalu, műtárgy nyílászáró, nyílászáró-kataszter

Doktori disszertációm témája szerint a néprajzi tárgygyűjtemények klasszikus és innovatív megközelítései közé hidat építek egy újabb módszerrel, a holisztikus tárgyfeldolgozás segítségével. Ennek legkézenfekvőbb oka, hogy a múzeumok napjainkban is létező jelentős problémája a raktárakban felhalmozódott, „régen gyűjtött", kevés közvetlen információval ellátott tárgyak halmazának aktualizálása a jelen szakmai és egyben társadalmi elvárásokhoz.

A múzeumok tradicionális küldetése, továbbá a szakmai és társadalmi elvárások a múzeumi intézményeket egyfajta „túlélő zsonglőrré" tette. Mindezek ismeretében koncentrálok a tárgyakra értekezésemben, mivel a tárgy múzeumban létrehozott jelentéstartományának, a poliszémikus tulajdonság felismerésének, a tárgybiográfia jelentőségének megértése a gyűjtemények feldolgozásának és „felhasználásának" újragondolását eredményezte, hiszen napjainkban részletes pontosságot igényel, kinek és mit szeretnénk reprezentálni, mindezt hogyan, milyen perspektívából, mi meddig fér bele a múzeumi érték-keretbe.

Az innovatív tárgyfeldolgozás globalitását három nagyobb szegmensre alapozom, így az elmaradhatatlan *klasszifikációs tipológiai rendszerre*, a rekonstruált *kontextusokra* és a konnotatív *elméletekre*. E hármasság az „*assemblage*" és a „*kollázs*" teóriái mentén olyan szintre tudja bővíteni a tárggyal koherens információs halmazt, hogy feldolgozásának lehetőségei a végtelenbe mutatnak. A tárgy vizsgálata során a fizikai jellemzők mellett a tárggyal kapcsolatban álló személyekről, a tárgy társadalmi szerepéről szóló információk is megjelennek. Ezért fontos a tárgybiográfia és annak meghatározó adatai, metaadatai, hiszen meg kell jelölni a kutatási célkitűzéssel koherens *időpontokat*, a tárgy használatának *helyeit*,

továbbá a *tárgyból kiinduló vizsgálatok távolságát, típusait*. Mindez nem csak egy tárgy kapcsán, hanem tárgycsoportok esetében is működik, így növekszik a felhalmozott információk száma, a tárgyak demonstrációs alternatívái, továbbá a tárgyak bevonási esélyei a mai múzeumi áramlatokba. Ez segíthet abban, hogy a múzeumok digitalizálási törekvései a műtárgyak és a hozzájuk kapcsolódó gyűjtési adatok rendszerezése, kereshetősége előrelépés legyen a múzeumi gyűjtemények pozícióba állításához.

A Sóstói Múzeumfalu műtárgy nyílászáróinak esettanulmánya során tipológiai alapokon nyugvó szekcionált tárgycsoport ismertetést végzek, amellyel megalapozom egy műtárgy-együttes átláthatóságát, illetve az információk hálózat és kollázs típusú felhasználásával társadalmi kontextusokat építek a tárgyak, tárgytípusok köré.

A Sóstói Múzeumfalu néprajzi falujában 18 lakóház található, amelyek építési ideje a 18. század végétől a 19. század végéig terjedő időszakra tehetők. A kiválasztott épületek 20 bejárati ajtajának és 110 ablakának vizsgálatára helyezem a hangsúlyt, így azokról vázlat típusú rajzot készítettem. A szerkezetet, formát, díszítettséget kiemelő vázlatok alapján klasszifikálhatóvá váltak a nyílászárók és azok minden egyes részének látható jegyei. Az adatok rendezésével a 20 bejárati ajtónak 9 típusát, a 110 ablaknak 40 típusát különböztettem meg, majd azok részeit is rendszereztem, továbbá „*A Sóstói Múzeumfalu lakóházainak nyílászáró-katasztere*”-t is elkészítettem.

A szisztematizált adatok stabil bázisa megfelelő a hálózat és kollázs típusú tudás-rendszer mentén a további addíciók létrehozására, így a tárgyhoz kapcsolható nem tipológiai adatokkal a kontextusok rekonstruálása hitelesíthető. Esettanulmányomban a Jósa András Múzeum tulajdonát képező Néprajzi Adattár 70 szövegrészlete szolgál segítségül, amelyek a lakóházak bejárati ajtóinak és ablakainak közvetlen környezetében játszódó szituációkat reprezentálják. A szövegrészletek tipizálása további teóriák létrehozását segítette, ilyen például a disszertációban kifejtett „*időleges átmeneti szituáció*”, amelyet a kontaktdiszciplínák elméletei erősítenek.

Ezen összefüggésrendszer felállításának eredményes módszere, ha a tárgyak, a szövegek és az unikális teóriák metaadatainak rendszerét előbb külön-külön hozzuk létre, majd a rendszerezett adatokat egymás mellé állítva az elfogadható egyezéseket kiemeljük.

A tudatos szisztematikus rend áttekinthetőséget, az értelmezési lehetőségek széles skálájával újításokat tudunk nyújtani a múzeumkedvelők és tisztelők számára. Mindemellett a tárgyak kontextualizációja szituációkat jelenít meg, amelyekkel a tárgy közelebb kerül a látogatók életéhez, fantáziájához, eddigi történelmi tudásához.

7.2 Az értekezés angol nyelvű absztraktja

8 Hivatkozott irodalom

AMBROSE, TIMOTHY AND PAINE, CRISPIN

2018 Museum Basics. Fourth Edition. Routledge London and New York

ARANYOS SÁNDOR

2017 Gyűjteményi politika és gyűjteménymenedzsment a Szabadtéri Néprajzi Múzeumban. In: Bereczki Ibolya – Sári Zsolt (szerk.): Ház és Ember 28-29. Szentendre. Szabadtéri Néprajzi Múzeum. 133-147.

BAKÓ FERENC

1978 Parasztházak és udvarok a Mátra vidékén. Budapest. Műszaki Könyvkiadó

BALASSA IVÁN

1979 A munkaeszközkutatás elvi és módszertani kérdései. Ethnographia 90. évf. 1. sz. 1-14.

BALASSA M. IVÁN

1989 A Kárpát-medence északkeleti térsége lakóházfejlődéséről. In: Cseri Miklós – Balassa M. Iván – Viga Gyula (szerk.): Népi építészet a Kárpát-medence északkeleti térségében. Miskolc. A Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum és a Miskolci Herman Ottó Múzeum közös kiadványa

1994 A parasztház története a Felföldön. Miskolc. Herman Ottó Múzeum

BALÁZS LAJOS

1995 Tér és térhatár a csíkszentdomonkosi lakodalomban. In: Kriza János Néprajzi Társaság Évkönyve 3. Kolozsvár. 114-122.

BALOGH JÁNOSNÉ HORVÁTH TERÉZIA

1999 Gyűrűk. A Néprajzi Múzeum tárgykatalógusai 4. Budapest. Néprajzi Múzeum

BARABÁS JENŐ – GILYÉN NÁNDOR

1979 Vezérfonal népi építészetünk kutatásához. Budapest. Műszaki Könyvkiadó. 34-44.

1987 Magyar népi építészet. Budapest. Műszaki Könyvkiadó. 115-117.

BARTHA ELEK

1983 A lakodalom és ház kultikus összefüggései. In: Novák László – Ujváry Zoltán (szerk.): Lakodalom. Folklór és Etnográfia. Debrecen. Kossuth Lajos Tudományegyetem Néprajzi Tanszék. 381-388.

1984 Házkultusz. Studia Folkloristica et Ethnographica 14. Debrecen. Kossuth Lajos Tudományegyetem Néprajzi Tanszék.

BARTH, FREDRIK

1996 Régi és új problémák az etnicitás elemzésben. In: Regio-Kisebbség, politika, társadalom 7. évf. 1. sz.

BAUDRILLARD, JEAN

1987 A tárgyak rendszere. Budapest. Gondolat

BAUSINGER, HERMANN

2004 A néprajzi jelenkorkutatás elvei. In: Fejős Zoltán – Frazon Zsófia (szerk.): Korunk és tárgyaink – elmélet és módszer. Fordítás gyűjtemény. MaDok füzetek 2. Budapest. Néprajzi Múzeum. 9-17.

2005 A tárgy és jelentése. In: Fejős Zoltán – Frazon Zsófia (szerk.): Jelentésteli tárgyak. MaDok füzetek 3. Budapest. Néprajzi Múzeum. 9-17.

BÁLINT ALAJOS

1960-62 A középkori Nyársapát lakóházai. In: A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve. Szeged. 39–115.

BÁLINT JÁNOS – BÚZÁS MIKLÓS – CSERI MIKLÓS – SABJÁN TIBOR

1999 Egy tarcsafalvi lakóház bontásának tapasztalatai. In: Balassa M. Iván – Cseri Miklós (szerk.): Erdély népi építészete. Szentendre. A Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum kiadványa 147-164.

BÁRTH JÁNOS

1982 Magyar népi építészet. Budapest. Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó. 16-42.

BÁTKY ZSIGMOND

1906 Útmutató néprajzi múzeumok szervezésére. Múzeumi és Könyvtári Kézikönyvek. A Múzeumok és Könyvtárak Orsz. Főfelügyelősége. Budapest

1924 Rábaközi hímzések 1. Magyar népművészet I. Budapest. Néprajzi Múzeum

1925 Kalotaszegi varrottasok 1. Magyar népművészet IX. Budapest. Néprajzi Múzeum

1929 Akna és ablak. In: Néprajzi Múzeum Értesítője. XVI. Budapest. 15-18, 45-48.

1930 A magyar ház eredetéhez. In: Néprajzi értesítő. XXXII. Budapest. 65-83.

1933 Építkezés. In: Czakó Elemér (szerk.): Magyarság Néprajza I. Budapest. Királyi Magyar Egyetemi Nyomda.169-170.

BEGOVÁCZ RÓZSA

1982 A Dráva menti horvátok népviselete. In: Janus Pannonius Múzeum Évkönyve 26. 1981. Pécs. 165-195.

BEGOVÁCZ RÓZSA – BURJÁN ISTVÁN – VÁNDOR ANDREA

2008 Baranya népművészete. Baranya Megyei Múzeumok Igazgatósága. Pécs

BELLOSICS BÁLINT

1907 Útmutató néprajzi tárgyak gyűjtésére. Bács-Bodrog Vármegyei Történelmi Társulat. Zombor

BENEDICT, RUTH FULTON

1997 A kultúra integrációja. In: Paul Bohannan – Mark Glazer: Mérföldkövek a kulturális antropológiában. Budapest. Panem Kiadó. 253-262.

BERECZKI IBOLYA

1997 Tárgyegyüttesek a Damjanich János Múzeum néprajzi gyűjteményében. In: Tisicum. Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Évkönyve 10. 97-104.

2010 Gyűjteménymenedzsment és gyűjteményezési stratégia. In: Bereczki Ibolya – Sághi Ilona (szerk.): Múzeumi iránytű 8. Múzeumvezetési ismeretek I. Szentendre. Szabadtéri Néprajzi Múzeum Múzeumi Oktatási és Képzési Központ. 113-121.

2013 A lakáskultúra változásai Homoródalmáson. In: Cseri Miklós – Bereczki Ibolya (szerk.): Ház és Ember. A Szabadtéri Néprajzi Múzeum évkönyve 25. Szentendre. 133-151.

BEREGSZÁSZI PÁL

1824 Az építés tudományának azon része, melybenn az épületeknek erős, és alkalmatos vólta adódik elő. Az ahoz érteni kívánók kedvéért készítette Beregszászi Pál Hites Földmérő. Debrecenbenn Nyomtatta Tóth Ferentz

BERÉNYI MARIANN

2010 Néprajzosok homokozójától a saját korunk kalandtúrájáig. Frazon Zsófia muzeológus a madok programról. In: MúzeumCafé 19. 4. évf. 2010/5. október-november http://muzeumcafe.hu/hu/neprajzosok-homokozojatol-sajat-korunk-kalandturajaig/ Letöltés ideje: 2017.08.09.

2011 A múzeumoknak újra kell fogalmazniuk a saját szerepüket. Bereczki Ibolya, az NKA Múzeumi Kollégiumának elnöke. In: MúzeumCafé 22. 5. évf. 2011/2. április-május muzeumcafe.hu/hu/muzeumoknak-ujra-kell-fogalmazniuk-sajat-szerepuket/ Letöltés ideje: 2017.08.09.

2015 Vonatablak és női test: meghekkelt tárlatok – A múzeumok állandó kiállításainak megváltoztathatóságáról. In: MúzeumCafé 50. 9. évf. 2015/6. december-január-február muzeumcafe.hu/hu/vonatablak-és-női-test-meghekkelt-tarlatok/ Letöltés ideje: 2017.08.10.

BERÉNYI MARIANN – BÚZÁS MIKLÓS

2002 A csíkszentsimoni lakóház bontása kapcsán. In: Cseri Miklós – Füzes Endre (szerk.): Ház és Ember. A Szabadtéri Néprajzi Múzeum évkönyve 15. Szentendre. 221-231.

BERTA PÉTER

2008 Szubjektumok alkotta tárgyak – tárgyak által konstruált szubjektumok. Interakció, kölcsönhatás, egymásrautaltság: az „új" anyagikultúra-kutatásról. In: Replika 63. sz. 29-60.

BODNÁR ZSUZSANNA

2001 A tirpákok sertésfeldolgozásának hatvan fortélya. In: Nyíregyházi Jósa András Múzeum évkönyve 43. Nyíregyháza. 509-520.

2002 Korszakok és életformák tükre. Múzeumban a Galambos Dezső-féle néprajzi gyűjtemény. In: Nyíregyházi Jósa András Múzeum évkönyve 44. Nyíregyháza. 229-256.

2008 Egy különös becsű tárgy. Menyasszonyi láda 1776-ból. In: Jósa András Múzeum Évkönyve 50. Nyíregyháza. 367-378.

2012 „Hej halászok, halászok…" Ősi mesterségünk a halászat című időszaki kiállítás margójára. In: Jósa András Múzeum Évkönyve 54. Nyíregyháza. 287-300.

BODÓ SÁNDOR

2000 Kultúrjavak temetője vagy Noé bárkája? A muzeológia gondjai az ezredfordulón. In: Magyar Múzeumok 6. évf. 2. sz. 3-4.

BÓNA BERNADETT (RÓZSÁNÉ BÓNA BERNADETT)

2005 Az ablakok fejlődéstörténete. Párhuzamban Filkeháza ablakaival. In: Herman Ottó Múzeum Évkönyve XLIV. Miskolc. 581-604.

2010 Ablakzárak a Sóstói Múzeumfaluban. In: Jósa András Múzeum Évkönyve. 52. Nyíregyháza. 207-240.

2011 Amiről az ajtók mesélnek. In: Juan Cabello – C. Tóth Norbert (szerk.): Erősségénél fogva várépítésre való. Tanulmányok a 70 éves Németh Péter tiszteletére. A Jósa András Múzeum kiadványai 68. Nyíregyháza. 475-481.

BORSOS BÉLA

1979 A műtárgyak állapota és értéke. In: Művészettörténeti Értesítő XXVIII. évf. 3. sz. 166-186.

BOURCHER, PAUL – ROGERS, RUBY

2010 Nomenclature 3.0 for Museum Cataloging. AltaMira Press

BUCHLI, VICTOR (SZERK.)

2002 The material culture reader. Oxford – New York. Berg Publishers

CAMERON, FIONA

2003 Digital Futures. In: Museum Collections, Digital Technologies, and the Cultural Construction of Knowledge
https://www.academia.edu/31992938/Digital_Futures_I_Museum_Collections_Digital_Technologies_and_the_Cultural_Construction_of_Knowledge_at_BULLET_at_BULLET_at_BULLET_at_BULLET_DIGITAL_TECHNOLOGIES_AND_NEW_STYLES_OF_INFORMATION
Letöltés ideje: 2019.08.15.

2012 Múzeumi gyűjtemények dokumentáció és a tudás változó paradigmái. In: Palkó Gábor (szerk.): Múzeumelmélet. A képzeletbeli múzeumtól a hálózati múzeumig. Budapest. Ráció. 155-180.

CAMERON, FIONA – ROBINSON, HELENA (SZERK.)

2007 Digital Knowledgescapes: Cultural, Theoretical, Practical and Usage Issues Facing Museum Collection Databases in a Digital Epoch
https://www.researchgate.net/publication/290738264_Digital_Knowledgescapes_Cultural_Theoretical_Practical_and_Usage_Issues_Facing_Museum_Collection_Databases_in_a_Digital_Epoch
Letöltés ideje: 2019.08.31.

CIDOK (INTERNATIONAL COMMITTEE FOR DOCUMENTATION) – CMR (CONCEPTUAL REFERENCE MODEL)

2019 The Model » Mappings » Short Intro
http://www.cidoc-crm.org/short-intro-mappings
Letöltés ideje: 2019. 08. 30.

CZÉKMÁNY ANNA

2010 Konferenciák az átalakulásról – A múzeumok és a „valami más”. In: MúzeumCafé 18. 4. évf. augusztus-szeptember
muzeumcafe.hu/hu/konferenciak-az-atalakulasrol/
Letöltés ideje: 2017.08.11.

CSERI MIKLÓS

1982 Népi lakáskultúra a Szuha-patak völgyében. In: Herman Ottó Múzeum Évkönyve XXI. 259-280.

1983 Füzér - Tájház. Tájak-Korok-Múzeumok Kiskönyvtára. Budapest. Tájak-Korok-Múzeumok Szervező Bizottsága

1989 A kisnemesi építészet sajátosságai a Kárpát –medence északkeleti régiójában. In: Cseri Miklós – Balassa M. Iván – Viga Gyula (szerk.): Népi építészet a Kárpát-medence északkeleti térségében. Miskolc. A Szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum és a Miskolci Herman Ottó Múzeum közös kiadványa. 269-286.

1999 A harmincéves Szabadtéri Néprajzi Múzeum Szentendrén. In: Herman Ottó Múzeum Évkönyve 38. 1251-1271.

2003 A szabadtéri múzeumok szerepe és lehetőségei a változó világban. In: Ház és Ember 5-14.

2009 Néprajz és muzeológia. Tanulmányok a népi építészet és a múzeumi etnográfia köréből. Studia Folkloristica et Ethnographica 51. Debrecen. Debreceni Egyetem Néprajzi Tanszék

2010 A tudományos stratégia, mint a változások generátora. In: Bereczki Ibolya – Sághi Ilona (szerk.): Múzeumi iránytű 8. Múzeumvezetési ismeretek I. Szentendre. Szabadtéri Néprajzi Múzeum Múzeumi Oktatási és Képzési Központ. 94-103.

CSÍKSZENTMIHÁLYI MIHÁLY – HALTON, EUGENE

2011 Tárgyaink tükrében. Az vagy, amit birtokolsz. Libri Kiadó. Budapest

CS. SEBESTYÉN KÁROLY

1929 A magyar paraszтház ablaka. In: Népünk és Nyelvünk 1. Szeged. 20-23.

CSUPOR ISTVÁN

2010 Céhes kerámiák. A Néprajzi Múzeum tárgykatalógusai 16. Budapest. Néprajzi Múzeum

CSUPOR ISTVÁN – RÉKAI MIKLÓS

2003 A vajköpülő. A Néprajzi Múzeum tárgykatalógusai 8. Budapest. Néprajzi Múzeum

DAJASZÁSZYNÉ DIETZ VILMA

1951 Keresztöltéses párnavég-hímzések. A Dél-Dunántúlra telepített bukovinai székelyek varrásai. Magyar népművészet XV. Budapest. Néprajzi Múzeum

DAJASZÁSZYNÉ DIETZ VILMA – FÉL EDIT

1951 Borsodmegyei régi keresztszemes hímzések. Magyar népművészet XIV. Budapest. Néprajzi Múzeum

DANKÓ IMRE

1965 A magyarhertelendi női fazekasság. Dunántúli Dolgozatok 5. A Pécsi Janus Pannonius Múzeum Kiadványai 5. Pécs

DESVALLÉES, ANDRÉ – MAIRESSE, FRANÇOIS (ED.)

2010 Key Concepts of Museology. Paris. Armand Colin

DÁM LÁSZLÓ

1992 Építkezés. Néprajz egyetemi hallgatóknak 13. Debrecen

DÁM LÁSZLÓ – D. RÁCZ MAGDOLNA

1986 Lakóházak Dél-Gömörben. Gömör Néprajza VII. Debrecen

DOMANOVSZKY GYÖRGY

1940 A szabadtéri múzeum szervezeti és technikai kérdései. In: Néprajzi Értesítő XXXII. Évf. 165-178.

1953 Mezőcsáti kerámia. Magyar népművészet XVII. Budapest. Néprajzi Múzeum

DÖMÖTÖR TEKLA

1977 „átmeneti rítusok" szócikk. In: Magyar Néprajzi Lexikon 1. Budapest. Akadémiai Kiadó. 166.

1987 „rítus" szócikk. In: Magyar Néprajzi Lexikon 4. Budapest. Akadémiai Kiadó. 356.

DURKHEIM, ÉMIL

1997a A vallási élet elemi formái. In: Paul Bohannan – Mark Glazer: Mérföldkövek a kulturális antropológiában. Budapest. Panem Kiadó. 353-365.

1997b A társadalmi tények magyarázatával kapcsolatos szabályok. In: Paul Bohannan – Mark Glazer: Mérföldkövek a kulturális antropológiában. Budapest. Panem Kiadó 326-352.

ÉBLI GÁBOR

2006 Magyar műgyüjtemények 1945-2005. Budapest. Enciklopédia Kiadó

2008 Műgyűjtés, múzeum, mecenatúra. Esettanulmányok a jelenkori magyar gyűjtés történetéből. Budapest. Corvina

2009 Az antropologizált múzeum. Közgyűjtemények átalakulása az ezredfordulón. Budapest. Typotex

2016 Múzeummánia: egy kulturális élménygyár európai modellje. Budapest. L'Harmattan

ÉBNER SÁNDOR

1924 Bodrogközi szőttesek. Magyar népművészet V. Budapest. Néprajzi Múzeum

ELIADE, MIRCEA

1996 A szent és a profán. A vallási lényegről. Budapest. Európa Könyvkiadó

1997 Képek és jelképek. Budapest. Európa Könyvkiadó

FARKAS JÁNOS

2003 A társadalmi tér elméleti kérdései. A térfelfogás történeti változásai. In: Kulcsár Kálmán (szerk.): Társadalomkutatás. Budapest. Akadémiai Kiadó. 167-190.

FEHÉR ZOLTÁN

2005 „Erdőn terem, vízen szól" Kísérlet egy bátyai szerelmi ajándék elemzésére. In: Bárth János (szerk.): Cumania 21. A Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Múzeumi Szervezetének Évkönyve. Kecskemét. 393-416.

FEJÉR GÁBOR – ROBOZ LÁSZLÓ

1999 Székképek. A Néprajzi Múzeum tárgykatalógusai 3. Budapest. Néprajzi Múzeum

FEJŐS ZOLTÁN

1979 Az átmeneti rítusok. Arnold van Gennep elméletének vázlata. In: Ethn. 1979. 2 évf. 406-414.

1999 Tárgyunk, tárgyaink. In: Újváry Zoltán (szerk.): 50 éves a Néprajzi Tanszék. Jubileumi kötet. Debrecen. 236-252.

2000 Útmutató néprajzi gyűjtemények értelmezésére. In: Fejős Zoltán (szerk.): A Néprajzi Múzeum gyűjteményei. Budapest. Néprajzi Múzeum. 9-49.

2003a Tárgyfordítások. Néprajzi Múzeumi Tanulmányok. Budapest. Gondolat Kiadó

2013 Az évszázad és az én világa. Diskurzusok az „egy tárgy" muzeográfiájában. In: Néprajzi Látóhatár 2013/2. Új muzeológia: kortárs múzeumi narratívák 32-65.

FEJŐS ZOLTÁN SZERK.

2000 A Népajzi Múzeum gyűjteményei. Budapest. Néprajzi Múzeum

2003b Néprajzi jelenkutatás és a múzeumi gyűjtemények változása. MaDok-füzetek 1. Budapest. Néprajzi Múzeum

FEJŐS ZOLTÁN - FRAZON ZSÓFIA SZERK.

2004 Korunk és tárgyaink - elmélet és módszer. MaDok-füzetek 2. Budapest. Néprajzi Múzeum

2005 Jelentésteli tárgyak. MaDok-füzetek 3. Budapest. Néprajzi Múzeum

2007 Pillanatképek a mából. A kortárs kultúra múzeumi feldolgozása. MaDok-füzetek 5. Budapest. Néprajzi Múzeum

FERKOV JAKAB

2004 Válogatás a mohácsi Kanizsai Dorottya Múzeum műtárgyaiból. In: Janus Pannonius Múzeum Évkönyve. 48-49. 2003-2004. Pécs. 183-189.

FÉL EDIT

1963 Régi múzeumi tárgyak megszólaltatása új gyűjtésekkel. In: Néprajzi Értesítő XLV. évf. 81-90.

FÉL EDIT - HOFER TAMÁS

1964 A monografikus tárgygyűjtés. Az átányi példa. In: Néprajzi Értesítő XLVI. évf. 5-89.

FILEP ANTAL

1977 „ablak" címszó In: Ortutay Gyula (szerk.): Magyar Néprajzi Lexikon I. Budapest, 17-19.

FIRTH, RAYMOND

1983 A „szimbólum" jelentése. In: Hoppál Mihály – Niedermüller Péter: Jelképek – kommunkiáció – társadalmi gyakorlat. Budapest. Tömegkommunikációs Kutatóközpont. 108-117.

FŐZY VILMA

2010 A piaroa gyűjtemény. A Néprajzi Múzeum Tárgykatalógusai 15. Budapest. Néprajzi Múzeum

FRAZON ZSÓFIA

2005 A bódé: a naptárbejegyzéstől az alanyi beszédig. In: Fejős Zoltán – Frazon Zsófia (szerk.): Jelentésteli tárgyak. MaDok füzetek 3. Budapest. Néprajzi Múzeum. 40-50.

2007 MaDok, plasztik, dominó. In: MúzeumCafé 1., 1. évf. október
http://muzeumcafe.hu/hu/madok-plasztik-domino/
Letöltés ideje: 2017.07.13.

2011 Múzeum és kiállítás – Az újrarajzolás terei. Budapest. Gondolat Kiadói Kör

2012a Új muzeológia.
http://tranzit.org/curatorialdictionary/index.php/szotar/uj-muzeologia-/
Letöltés ideje: 2017.06.16.

2012b Tárgyas ragozás. Szubjektív etnográfia. Elektronikus dokumentum. Budapest. Néprajzi Múzeum

FREY, BRUNO

1998 Superstar Museums: An Economic Analysis. In: Journal of Cultural Economics Vol. 22, No. 2/3, Special Issue on the Economics of Museums. 113-125.

FÜZES ENDRE

1961 A Janus Pannonius Múzeum szaru sótartói. In: Janus Pannonius Múzeum Évkönyve 1960. Pécs. 275-322.

1962 A Janus Pannonius Múzeum borotvatartói. In: Janus Pannonius Múzeum Évkönyve 1961. Pécs. 139-158.

1963 A Janus Pannonius Múzeum fa ivópoharai. In: Janus Pannonius Múzeum Évkönyve 1962. Pécs. 327-340.

FÜZES ENDRE – HOPPÁL MIHÁLY

1977 „ajtó" szócikk. In: Ortutay Gyula (szerk.): Magyar Néprajzi Lexikon I. Budapest, 50-53.

GÁBORJÁN ALICE

1993 Szűrujjasok. A Néprajzi Múzeum tárgykatalógusai 1. Budapest. Néprajzi Múzeum

2000 Cifraszűrök. A Néprajzi Múzeum tárgykatalógusai 5. Budapest. Néprajzi Múzeum

VAN GENNEP, ARNOLD

2007 Átmeneti rítusok. Pécs. L'Harmattan Kiadó

GÖNYEI SÁNDOR

1944 Drávaszögi hímzések. Magyar népművészet XIII. Budapest. Néprajzi Múzeum

GRÁFIK IMRE

1992 Jel és hagyomány. Etnoszemiotikai hagyományok. Debrecen (KLTE)

1995 A tér és jelentései. In: Kriza János Néprajzi Társaság Évkönyve 3. Kolozsvár. 107-113.

1998 Emlékező tárgyak. In: Szende Katalin – Kücsán József (szerk.): „Isten áldja a tisztes ipart" - Tanulmányok Domonkos Ottó tiszteletére. A Soproni Múzeum kiadványai 3. 89-120.

2002 A nyereg. A Néprajzi Múzeum tárgykatalógusai 6. Budapest. Néprajzi Múzeum

2008 Céhemlékek. A Néprajzi Múzeum tárgykatalógusai 12. Budapest. Néprajzi Múzeum

2014 Tárgyrendszerek – Műtárgykatalógusok. In: Ethnographia. 125. évf. 3. sz. 333-354.

G. SZABÓ ZOLTÁN

2004 A duda. A Néprajzi Múzeum tárgykatalógusai 9. Budapest. Néprajzi Múzeum

GUNDA BÉLA

1961 A társadalmi szervezet, a kultusz és a magyar parasztszoba térbeosztása. In: MTA Nyelv és Irodalomtörténeti Osztályának Közleményei XVII. 247-268.

GYÁNI GÁBOR

2007 „Térbeli fordulat” és a várostörténet. In: Korunk. 2007/július. XVIII. évf. 7. sz. http://www.korunk.org/?q=node/8&ev=2007&honap=7&cikk=8604

GYÖRFFY ISTVÁN

1924 Szilágysági hímzések 1. Magyar népművészet II. Budapest. Néprajzi Múzeum

1924 Jászsági szűcshímzések 1. Magyar népművészet X. Budapest. Néprajzi Múzeum

1925 Hímes tojások. Magyar népművészet VIII. Budapest. Néprajzi Múzeum

1925 Nagykun szűrhímzések. Magyar népművészet XI. Budapest. Néprajzi Múzeum

1943 Magyar falu, magyar ház. Budapest. Turul. 140-150.

GYÖRGY PÉTER

2003 Az eltörölt hely a Múzeum. Magvető Kiadó. Budapest

2007 Bode Múzeum, Berlin. In: MúzeumCafé 1. 2007/1. október muzeumcafe.hu/hu/bode-muzeum-berlin /
Letöltés ideje: 2017.08.11.

HADIK BÉLA

1926 A magyar ház ezelőtt kétszáz évvel. In: Néprajzi Értesítő XVIII. Budapest. 34-35.

HALL, EDWARD T.

1996 Rejtett dimenziók. Budapest. Katalizátor Iroda

HANKÓCZI GYULA

1984 Kiskunsági tekerőlantok. In: Bánszky Pál – Sztrinkó István (szerk.): Cumania 8. Bács-Kiskun Megyei Múzeumok Évkönyve. Kecskemét. 359-376.

HARKAI IMRE

1995 Házrendszerek és szerepük a magyar népi építészetben. Budapest. LaVik. 80-82.

HEGYELI ATTILA

2004 A küszöb nagy hágó. In: Tánczos Vilmos (szerk.): Képek a folklórban. Tanulmányok az archetipikus szimbolizáció köréből. Kriza Könyvek 22. Kolozsvár. 9-38.

HERNÁDI MIKLÓS

1982 Tárgyak a társadalomban. Bevezetés a tárgyak rendszerébe. Budapest. Kozmosz

HILGERS, MATHIEU

2013 The Social Space and Social Fields. In: McGee, Jon R., Warms, Richard L. (ed.): Theory in Social and Cultural Anthropology an Encyclopedia. Sage reference. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore. Washington DC. 92-94.

HODDER, IAN

2003 The contextual analysis of symbolic meanings. In: Susan M. Pearce (ed.): Interpreting Objects and Collections 12. Routledge. London and New York

HOFER TAMÁS

1972 Jelenkutatás az anyagi kultúrában. In: Magyar Filozófiai Szemle 16. évf. 521-526.

1983 A "tárgyak elméletéhez". Felszerelések és tárgyegyüttesek néprajzi elemzése. In: Népi kultúra - népi társadalom. XIII. Budapest. 39-64.

HOFFMANN TAMÁS

1969 A tudomány forrásai-e a múzeumok néprajzi gyűjteményei? In: Néprajzi Értesítő LI. 5-13.

HOOPER, STEVEN

2012 On Looking at a Tahitian God-House. In: Sandra H. Dudley (ed.): Museum Objects. Experiencing the Properties of Things. Routledge. 40-46.

HOPPÁL MIHÁLY - NIEDERMÜLLER PÉTER

1983 Társadalmi értékrend és szimbolikus kommunikáció. In: Hoppál Mihály - Niedermüller Péter (szerk.): Jelképek – kommunikáció – társadalmi gyakorlat. Válogatott tanulmányok a szimbolikus antropológia köréből. Budapest. Tömegkommunikációs Kutatóközpont. 258-278.

HOSKINS, JANET

1998 Biographical objects: How things tell the story of peolpe's lives. New York and London. Routledge

IMRE MÁRIA

1988 Népi üvegképek a Néprajzi Osztály gyűjteményéből. In: Gárdonyi Tamás (szerk.): Örökség. A Baranya Megyei Múzeumok Kiadványa 4./1988 ősz. Pécs. 25-27.

ISTVÁNFFY GYULA

1911 A palócok lakóháza és berendezése. In: Néprajzi Értesítő XII. Budapest. 1-16.

ISTVÁNFI GYULA

1997 Az építészet története. Őskor. Népi építészet. Budapest. Nemzeti Tankönyvkiadó. 172-180.

JANKÓ JÁNOS

1895 A székely ház. In: Ethnographia. Budapest. 18-37.

JEESER, KAIE

2013 Documentation of museum objects in estonian museums: development and application of museum information system. Master's thesis on information management. University of Tartu / Faculty of Philosophy / Institute of Archaeology / Departement of Archival Studies
https://pdfs.semanticscholar.org/7249/5af1b08e62fdba6b68c5d65258c5a2df0459.pdf?_ga=2.230860639.1161866351.1567159216-1340079602.1567159216
Letöltés ideje: 2019. 08. 30.

2015 Telling stories with museum objects – information noise or information with historical source value in future.
http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/cidoc/ConferencePapers/2015/KaieJEESER-Telling_stories-vers07.pdf
Letöltés ideje: 2019. 08. 30.

JUNG, CARL GUSTAV

1993 Az ember és szimbólumai. Budapest. Göncöl

KAPITÁNY ÁGNES - KAPITÁNY GÁBOR

2005 Tárgyak szimbolikája. Budapest. Új Mandátum Könyvkiadó

KAPITÁNY ÁGNES - KAPITÁNY GÁBOR (SZERK.)

2002 Tárgyak és társadalom I. Tárgykultúra és tárgykultusz. Budapest. Magyar Iparművészeti Egyetem

2003 Tárgyak és társadalom II. Kapcsolatok: a tér, a tárgy és a képi kultúra összefüggései. Budapest. Magyar Iparművészeti Egyetem

KATONA EDIT

2009 Feliratos tárgyak. A Néprajzi Múzeum tárgykatalógusai 14. Budapest. Néprajzi Múzeum

KEMECSI LAJOS

2010a Gyűjteményi nyilvántartások. In: Bereczki Ibolya – Sághi Ilona (szerk.): Múzeumi iránytű 8., Múzeumvezetési ismeretek I., Szentendre. Szabadtéri Néprajzi Múzeum Múzeumi Oktatási és Képzési Központ. 122-128.

2010b A tudományos kutatás – húzóágazat?! In: Bereczki Ibolya – Sághi Ilona (szerk.): Múzeumi iránytű 8., Múzeumvezetési ismeretek I., Szentendre. Szabadtéri Néprajzi Múzeum Múzeumi Oktatási és Képzési Központ. 104-112.

2017 Múzeumépület és paradigmaváltás. In: Bereczki Ibolya – Sári Zsolt (szerk.): Ház és Ember 28-29. Szentendre. Szabadtéri Néprajzi Múzeum. 21-32.

KEMÉNYFI RÓBERT

2002 Térbeli és társadalmi szintek fogalmi hálója a néprajztudományban In: Keményfi Róbert (szerk.): Régiók és kultúrák találkozása. Tudományos ülés Ujváry Zoltán 70. születésnypján. Debrecen. Ethnica Kiadó. 53-68.

2004 Földrajzi szemlélet a néprajztudományban. Debrecen. Kossuth Egyetemi Kiadó. Debreceni Egyetem

2009 Földrajzi tér – történelmi idő – természeti környezet. Magyar nemzeti térképzetek. In: Híd. 73. évf. 6. sz. Újvidék. 3-18.

2011 Nemzetiségi térképek, mint a hatalmi beszédmód formái (II. rész). In: Tér és társadalom. 25. évf. 2. sz. 69–87.

KEMÉNY GYÖRGY

1925 Mézeskalácsok. Magyar népművészet IV. Budapest. Néprajzi Múzeum

KEPÉNÉ BIHARI MÁRIA

2005 „Európa kitsinyben…" – A Bács-Kiskun megyében élő nemzetiségekhez kötődő paraszti játékszerek a Szórakaténusz Játékmúzeum és Műhely gyűjteményéből. In: Bárth János (szerk.): Cumania 21. A Bács-Kiskun Megyei Önkormányzat Múzeumi Szervezetének Évkönyve. Kecskemét. 361-391.

KEREZSI ÁGNES

2010 Obi-ugor viseletek. A Néprajzi Múzeum tárgykatalógusai 17. Budapest. Néprajzi Múzeum

KNÉZY JUDIT

1967 A kaposvári Rippl-Rónai Múzeum Kapoli tárgyai. In: Janus Pannonius Múzeum Évkönyve 1966. Pécs. 129-150.

KODOLÁNYI JÁNOS

1958 Adatok a Nyugati Mecsek paraszti szőlőgazdálkodásához és borászatához. In: Janus Pannonius Múzeum Évkönyve. Pécs. 147-178.

KODOLÁNYI JÁNOS (IFJ.)

2002 Múzeumi néprajzi gyűjteményeink fejlesztése. In: Cseri Miklós – Füzes Endre (szerk.): Ház és Ember. A Szabadtéri Néprajzi Múzeum évkönyve 15. Szentendre. 281-290.

KOPYTOFF, IGOR

2008 A dolgok kulturális életrajza: a kommodifikáció mint folyamat. In: Berta Péter (szerk.): Tárgy-transzformációk: határátlépés, életrajz, identitás. Budapest. Replika 63. 107-129.

KOREK JÓZSEF

1976 Gyűjtemények, múzeumok, muzeológia. Budapest. Tankönyvkiadó

1988 A muzeológia alapjai. Budapest. Tankönyvkiadó

KORKIAKANGAS, PIRJO – LAPPI, TIINA-RIITTA – NISKANEN, HELI (ED.)

2008 Touching Things. Ethnological Aspects of Modern Material Culture. Helsinki. Finnish Literature Society

KOVÁCS LÁSZLÓ

1939 Néprajzi muzeológia. In: Néprajzi Értesítő 1939. 31. 261-293.

KRIZSÁN ANDRÁS – SOMOGYI GYŐZŐ

2010 A Balaton-felvidék tájba simuló népi építészete. Budapest. Cser Kiadó

KRESZ MÁRIA

1972 Egy mohácsi fazekasműhely termelése (1904–1912). In: Janus Pannonius Múzeum Évkönyve 16. 1971. 257-271.

KURTA MIHÁLY

2010 A felnőttképzés paradigmája a múzeumi kultúra-közvetítésben. In: MúzeumCafé 18. 4. évf. augusztus-szeptember
muzeumcafe.hu/hu/felnottkepzes-paradigmaja-muzeumi-kultúra-kozvetitesben/
Letöltés ideje: 2017.08.11.

LAMEU, PAULA

2016 Assemblage Ethnography: an inclusive approach for Social Sciences.
https://www.researchgate.net/publication/303837254_Assemblage-_Ethnography_au_inclusive_approach_for_Social_Sciences
Letöltés ideje: 2019. 12. 09.

LETENYEI LÁSZLÓ

2001 Településtervezés és mentális térképezés. In: Falu Város Régió 1. 11-15.

L. IMRE MÁRIA

1980 Adatok a Mecseknádasd–óbányai fazekassághoz III. In: Janus Pannonius Múzeum Évkönyve 24. 1979. Pécs. 231-250.

LINTON, RALPH

1997a Kultúra és normalitás. In: Paul Bohannan – Mark Glazer: Mérföldkövek a kulturális antropológiában. Budapest. Panem Kiadó 284-292.

1997b Státus és szerep. In: Paul Bohannan – Mark Glazer: Mérföldkövek a kulturális antropológiában. Budapest. Panem Kiadó 267-283.

LOWIE, ROBERT H.

1997 A kultúra meghatározói. In: Bohannan, Paul-Glazer, Mark (szerk.): Mérföldkövek a kulturális antropológiában. Budapest. Panem Kiadó. 190-206.

LÜKŐ GÁBOR

2001 A magyar lélek formái. Budapest. Táton Könyvkiadó

MADARASSY LÁSZLÓ

1925 Vésett pásztortülkök. Magyar népművészet III. Budapest. Néprajzi Múzeum

MAGYARI MÁRTA

2005 Szakrális funkciójú textiliák-ünnepi kendők a húsvéti ételszentelésen. In: Szabó Sarolta (szerk.): Hagyomány és változás a népi kultúrában. Jósa András Múzeum Kiadványai 58. Nyíregyháza. 503-515.

MALINOWSKI, BRONISLAW

1997 A csoport és az egyén a funkcionális elemzésben. In: Paul Bohannan – Mark Glazer: Mérföldkövek a kulturális antropológiában. Budapest. Panem Kiadó 379-405.

MANGA JÁNOS

1954 Egy dunántúli faragó pásztor. Magyar népművészet XVI. Budapest. Néprajzi Múzeum

MÁNDOKI LÁSZLÓ

1963 Baranyai székek. In: Janus Pannonius Múzeum Évkönyve 1962. Pécs. 341-361.

1975 A sarlótartó. In: Janus Pannonius Múzeum Évkönyve 17-18. 1972-1973. Pécs. 187-193.

1977 Hodó Mihály tárgyai a Janus Pannonius Múzeum Néprajzi Osztályának gyűjteményeiben. In: Janus Pannonius Múzeum Évkönyve 20-21. 1975-76. Pécs. 203-215.

1988 Egy még nem közölt Hodó-fafaragvány. In: Gárdonyi Tamás (szerk.): Örökség. A Baranya Megyei Múzeumok Kiadványa 4./1988 ősz. Pécs. 22-24.

MEDNYÁNSZKY MIKLÓS

2009 Ajtók, ablakok
http://valyog.uw.hu/index.html
Letöltés ideje: 2017.01.22.

MEDNYÁNSZKY ORSOLYA

2008 A múzeumok gazdaságtana. In: Kormányzás. Közpénzügyek. Szabályozás III. évf. 1. sz. 107-132.
http://www.kormanyzas.hu/081/6.php
Letöltés időpontja: 2011. 01. 03.

MESTERHÁZY KÁROLY

1983 Régészeti adat kulcs szavunk eredetéhez. In: Folia Archaeologica. A Magyar Nemzeti Múzeum Történeti Múzeumának Évkönyve. Budapest. 157-164.

MOLNÁR MÁRIA

1994 Funkcionális és nem funkcionális tárgyrendszerek. Mobilitás és stabilitás. Bazsi példa. In: Néprajzi Értesítő 76. évf. 97-110.

MORVAY JUDIT – MOLNÁR MÁRIA

1966. Tárgygyűjtés Szatmárban. A Néprajzi Múzeum füzetei 7. Budapest. Néprajzi Múzeum

MUNN, NANCY D.

1983 Szimbolizmus rituális összefüggésben – A szimbolikus cselekedetek nézőpontjai. In: Hoppál Mihály - Niedermüller Péter (szerk.): Jelképek – kommunikáció – társadalmi gyakorlat. Válogatott tanulmányok a szimbolikus antropológia köréből. Budapest. Tömegkommunikációs Kutatóközpont. 199-226.

NAGYNÉ BATÁRI ZSUZSANNA

2014 Tájegység születik. Szabadtéri kiállítások rendezésének kérdései az Észak-magyarországi falu tájegység esettanulmánya alapján. Szentendre. Szabadtéri Néprajzi Múzeum

NAGYNÉ BATÁRI ZSUZSANNA – LAJOS VERONIKA

2017 Kulturális reprezentáció? Részvétel? Együttműködés? Felvetések a Szabadtéri Néprajzi Múzeum példáján. In: Bereczki Ibolya – Sári Zsolt (szerk.): Ház és Ember 28-29. Szentendre. Szabadtéri Néprajzi Múzeum. 105-118.

NAVARRETE, TRILCE – MACKENZIE OWEN, JOHN

2016 The Museum as Information Space: Metadata and Documentation. In: Borowiecki K., Forbes N., Fresa A. (ed.): Cultural Heritage in a Changing World. Springer, Cham https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-319-29544-2_7 Letöltés ideje: 2019. 06. 27.

NEMES NAGY JÓZSEF

1998 A tér a Társadalomkutatásban. Bevezetés a regionális tudományba. Budapest. Hilscher Rezső Szociálpolitikai Egyesület

NYÁRÁDY MIHÁLY

1935 A Nyírség nemesházai. In: Néprajzi Értesítő XXVII. Budapest. 46-58.

PALKÓ GÁBOR

2012 Előszó. In: Palkó Gábor (szerk.): Múzeumelmélet. A képzeletbeli múzeumtól a hálózati múzeumig. Petőfi Irodalmi Múzeum. Budapest. Ráció Kiadó. 7-13.

PALUSKA CSABA

2000 A fertődi Eszterházy kastély kiválasztott ablakcsoportjának vizsgálata és restaurálása. In: Vukov Konstantin (szerk.): Történeti ablakok, ajtók és kapuk kutatása és megóvása. Porta Speciosa Egyesület. Budapest. Gyorsjelentés Kiadó. 36-77.

PÁL JÓZSEF - ÚJVÁRI EDIT (SZERK.)

1997 Szimbólumtár. Budapest. Balassi Kiadó

PÁLL ISTVÁN

1983 Adatok a Bodrogköz népi építkezéséhez. Herman Ottó Múzeum Közleményei 21. Miskolc. 105-113.

1986 Történeti adatok a Taktaköz népi építkezéséhez. In: Herman Ottó Múzeum Évkönyve 24. Miskolc. 237-272.

1987 Szabolcs megye népi építkezése a XIX. század közepén. A magyar népi építészeti archívum kiadványai 2. Szentendre. Magyar Népi Építészeti Archívum – Szabadtéri Néprajzi Múzeum, 19-20.

1992 Építési szerződések, építőmesterek a 18-19. századi Szabolcs és Szatmár megyékben. In: Cseri Miklós – Füzes Endre (szerk.): Ház és Ember. A Szabadtéri Néprajzi Múzeum évkönyve 8. Szentendre. 143-151.

1993 A tiszabecsi „csónaklelet”. In: Jósa András Múzeum évkönyve 33-35. 1990-1992. Nyíregyháza. 79-81.

PÁLL ISTVÁN – BODNÁR ZSUZSANNA

2007 Sóstói Múzeumfalu. Nyíregyháza-Sóstófürdő. Múzeumfalu Baráti Köre

PÁPAI KÁROLY

1893 A palócz faház. In: Ethnographia. 4. évf. 1-3.sz. 1-31.

PEARCE, SUSAN M.

1991 Museum studies in material culture. Smithsonian Institution Press

2003 Objects as meaning; or narrating the past. In: Susan M. Pearce (ed.): Interpreting Objects and Collections 19-29. Routledge. London and New York

2012 Museum objects. In: Sandra H. Dudley (ed.): Museum Objects. Experiencing the Properties of Things 23-25. Routledge

PÓCS ÉVA

1983 Tér és idő a néphitben. In: Ethnographia. 2 sz. 177-205.

RAJCSÁNYI GELLÉRT

2010 A múzeum ma a szellemi élet centrális metaforája – Radnóti Sándor esztéta, az ELTE professzora. In: MúzeumCafé 18. 2010/4. augusztus-szeptember http://muzeumcafe.hu/hu/muzeum-ma-szellemi-elet-centralis-metaforaja/ Letöltés időpontja: 2017.08.11.

RATKÓ LUJZA

1998 Virágfakadás. Egy beregi hímes tojás szimbólumrendszere. In: Jósa András Múzeum évkönyve 39-40. 1997-1998. Nyíregyháza. 171-184.

RENGMAN, HANS

2008 Standardisation of museum data – a threat to the heritage? Annual Conference of CIDOC Athens. September 15 – 1 http://network.icom.museum/fileadmin/user_upload/minisites/cidoc/ConferencePapers/2008/73_papers.pdf Letöltés ideje: 2019. 08. 28.

SABJÁN TIBOR

1998 Magyar népi építészet. In: Farbaky Péter (szerk.): Magyarország építészetének története. Budapest. Vince. 235-246.

2001 Késő középkori lakóházak rekonstrukciói (sarvalyi példák) In: Cseri Miklós – Tárnoki Judit (szerk.): Népi építészet a Kárpát-medencében a honfoglalástól a 18. századig. A Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Közleményei 58. Szentendre – Szolnok. Szabadtéri Néprajzi Múzeum és a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Múzeumok Igazgatósága 398., 408.

SAROSÁCZ GYÖRGY

1965 A mohácsi kerámia és története. Dunántúli Dolgozatok 6. A Pécsi Janus Pannonius Múzeum Kiadványai 6. Pécs

SÁFRÁNY ZSUZSANNA

1975 A Janus Pannonius Múzeum gyufatartói. In: Janus Pannonius Múzeum Évkönyve 17-18. 1972-73. Pécs. 205-222.

1977 Baranyai tükrösök. In: Janus Pannonius Múzeum Évkönyve 19. 1974. Pécs. 197-228.

1977 Váraljai festett bútorok. In: Janus Pannonius Múzeum Évkönyve 20-21. 1975-1976. Pécs. 169-181.

2003 A tükrös. A Néprajzi Múzeum tárgykatalógusai 6. Budapest. Néprajzi Múzeum

SÁRI ZSOLT

2017 A Szabadtéri Néprajzi Múzeum társadalmi múzeumi szerepei – falumúzeumtól a szolidáris múzeumig. In: Bereczki Ibolya – Sári Zsolt (szerk.): Ház és Ember 28-29. Szentendre. Szabadtéri Néprajzi Múzeum. 51-60.

SCIENCE MUSEUM GROUP

2019 objects and stories
https://www.sciencemuseum.org.uk/
Letölt. ideje: 2019. 08. 30.

SELMECZI KOVÁCS ATTILA

2006 A kézi aratás járulékos eszközei. A Néprajzi Múzeum tárgykatalógusai 11. Budapest. Néprajzi Múzeum

2008 A tokmány. A Néprajzi Múzeum tárgykatalógusai 13. Budapest. Néprajzi Múzeum

SOLYMOS EDE

1984 A bajai halászcéh. In: Bánszky Pál – Sztrinkó István (szerk.): Cumania 8. Bács-Kiskun Megyei Múzeumok Évkönyve. Kecskemét. 377-436.

STOTT, MARGERET A. (ED.)

1987 Material Anthropology. Contemporary Approaches to Material Culture. Washington. University Press of America

SZABÓ ISTVÁN

1969 Középkori magyar falu. Budapest. Akadémiai Kiadó

SZABÓ SAROLTA

1990 Céhes emlékek a Jósa András Múzeumban. In: Jósa András Múzeum Évkönyve 27-29. 1984-86. Nyíregyháza. 221-260.

2003 A Sóstói Múzeumfalu népi kerámiagyűjteménye I. Sárospataki kerámia. In: Jósa András Múzeum Évkönyve 45. Nyíregyháza. 125-143.

SZACSVAY ÉVA

1996 Üvegképek. A Néprajzi Múzeum tárgykatalógusai 2. Budapest. Néprajzi Múzeum

SZELESTEY LÁSZLÓ

1987 Király Zsiga és a dunántúli pásztorművészet. In: Bánszky Pál – Sztrinkó István (szerk.): Cumania 10. Bács-Kiskun Megyei Múzeumok Évkönyve. Kecskemét. 419-484.

SZEMEREY TAMÁS

2000 Kis ablaktan. In: Járó-lap V. évf. 5. sz. 16-19.

2001a Szemelvények az ablak múltjából. In: Hírfa 1-2. sz. 30-32.

2001b Szemelvények az ablak múltjából II. In: Hírfa 3. sz. 18-20.

2001c Szemelvények az ablak múltjából III. In: Hírfa 4 sz. 32-34.

2001d Szemelvények az ablak múltjából IV. In: Hírfa 5. sz. 32-35.

2001e Szemelvények az ablak múltjából V. In: Hírfa 6. sz. 30-33.

2001f Szemelvények az ablak múltjából VI. In: Hírfa 7. sz. 30-32.

2001g Szemelvények az ablak múltjából VII. In: Hírfa 8. sz. 56-59.

2001h Szemelvények az ablak múltjából VIII. In: Hírfa 9. sz. 44-46.

2001i Szemelvények az ablak múltjából IX. In: Hírfa 10. sz. 44-46.

2001j Szemelvények az ablak múltjából X. In: Hírfa 11-12. sz. 38-40.

2001k Szemelvények az ajtó múltjból I. In: Hírfa 14. sz. 30-32.

2001l Szemelvények az ajtó történetéből II. In: Hírfa 15-16. sz. 56-57.

2001m Szemelvények az ajtó történetéből III. In: Hírfa 17. sz. 28-31.

2001n Szemelvények az ajtó történetéből IV. In: Hírfa 18. sz. 26-28.

2001o Szemelvények az ajtó történetéből V. In: Hírfa 19. sz. 26-28.

2001p Szemelvények az ajtó történetéből VI. In: Hírfa 20-21. sz. 30-32.

2001q Szemelvények az ajtó történetéből VII. In: Hírfa 22. sz. 26-28.

2002a Szemelvények az ajtó történetéből VIII. In: Hírfa 1-2. sz. 24-26.

2002b Szemelvények az ajtó történetéből IX. In: Hírfa 3. sz. 16-18.

2002c Szemelvények az ajtó történetéből X. In: Hírfa 4. sz. 26-29.

2002d Szemelvények az ajtó történetéből XI. In: Hírfa 5. sz. 19-21.

2002e „ablak”, „ajtó” szócikk In: Kőszeghy Róbert (főszerk.): Magyar Művelődéstörténeti Lexikon. Budapest, 11.

2002f Régi épületek és ablakaik. In: Hírfa 14. sz. 18-21.

2002g Ajtó és ablakszerkezetek. In: Molnárné Posch Paula (szerk.): Faipari kézikönyv II. Sopron. 245-253., 255-256.

2004a Ablak- és ajtótörténelem. In: Építész Spektrum. III. évf. 1.sz. 36-39.

2004b Ajtók és ablakok szerelvényei. In: Hírfa 9. 30-33.

2004c Ajtók és ablakok szerelvényei 2. In: Hírfa 11. 24-27.

2004d Ajtók és ablakok szerelvényei 3. In: Hírfa 12. 36-39.

2006 A faajtók és ablakok története. In: Nyílászáró évkönyv. 12-16.

SZILÁGYI MIKLÓS

2003 Bevezetés a néprajzi muzeológiába. Néprajz Egyetemi Hallgatóknak 30. Kossuth Egyetemi Kiadó. Debreceni Egyetem

SZOJKA EMESE

2005 A sárközi bútor. A Néprajzi Múzeum tárgykatalógusai 10. Budapest. Néprajzi Múzeum

SZÜCS GYÖRGY

2011 Mennyire szükségesek és mennyire hasznosak a múzeumok számára az általuk kiadott évkönyvek? In: MúzeumCafé 21. 2011/1. február-március http://muzeumcafe.hu/hu/mennyire-szuksegesek-es-mennyire-hasznosak-muzeumok-szamara-az-altaluk-kiadott-evkonyvek/ Letöltés időpontja: 2017.08.09.

TARJÁN GÁBOR

1980 Baranyai ácsolt ládák a Janus Pannonius Múzeumban. In: Janus Pannonius Múzeum Évkönyve 24. 1979. Pécs. 251-265.

TÓTH JÁNOS

1954 A magyar faluépítés esztétikai kérdései. In: Magyar Építőművészet III. Budapest. 205-210.

1961 Népi építészetünk hagyományai. Budapest. Műszaki Könyvkiadó

TURNER, VICTOR

1997 Liminalitás és communitas. In: Zentai Violetta (szerk.): Politikai antropológia. Budapest. Osiris Kiadó. Láthatatlan Kollégium. 51-63.

2002 A rituális folyamat. Budapest. Osiris Kiadó

VAJDA LÁSZLÓ

1954 A néprajzi anyaggyűjtés módszere és jelentősége. In: Ethnographia 65. évf. 1-19.

VARGHA LÁSZLÓ

1964 Történeti stílusok a magyar népi építészetben. In: Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem Tudományos Közleményei X/5. Budapest. 151-175.

VARGYAS GÁBOR

2007 Arnold van Gennep és az átmeneti rítusok. In: Arnold van Gennep: Átmeneti rítusok. Pécs. L'Harmattan Kiadó. 7-35.

VEREBÉLYI KINCSŐ

2005 Szokásvilág. Studia Folkloristica et Ethnographica 46. Debreceni Egyetem Néprajzi Tanszék

VÉCSEY ZSADÁNY

2010 Változásmenedzsment. In: Bereczki Ibolya – Sághi Ilona (szerk.): Múzeumi iránytű 8. Múzeumvezetési ismeretek I. Szentendre. Szabadtéri Néprajzi Múzeum Múzeumi Oktatási és Képzési Központ. 85-93.

VISKI KÁROLY

1924 Székely hímzések 1. Csíkmegyeiek. Magyar népművészet VII. Budapest. Néprajzi Múzeum

1925 Dunántúli bútorok 1. Székek. Magyar népművészet VI. Budapest. Néprajzi Múzeum

1926 A Bakony-Balatonvidéki kőépítkezés. Magyar Népművészet XII. Budapest. Néprajzi Múzeum

1931 Makkos fazáraink. In: Néprajzi Értesítő. Budapest. 41-55.

VÍGH ANNAMÁRIA

2010 Múzeumok a változó világban. In: Bereczki Ibolya – Sághi Ilona (szerk.): Múzeumi iránytű 8. Múzeumvezetési ismeretek I. Szabadtéri Néprajzi Múzeum Múzeumi Oktatási és Képzési Központ. 10-18.

VORÁK JÓZSEF

1974 Kolompár Kálmánné Kiskunhalasi cigányasszony kézimunkái. In: Horváth Attila – Solymos Ede (szerk.): Cumania 2. Ethnographia. Bács-Kiskun Megyei Múzeumok Közleményei. Kecskemét. 169-236.

VUKOV KONSTANTIN

2000 Kapuk, ajtók, ablakok mint történeti épületszerkezeti jelenségek. In: Vukov Konstantin (szerk.): Történeti ablakok, ajtók és kapuk kutatása és megóvása. Budapest. Porta Speciosa Egyesület. Gyorsjelentés Kiadó. 78–127.

2005 Ablakok. 6B Építészet Bt. Budapest

WACQUANT, LOIC

2012 Három lépés a létező neoliberalizmus történeti antropológiája felé. http://epa.niif.hu/02100/02121/00016/pdf/EPA02121_fordulat_18_010_031.pdf Letöltés ideje: 2017.06.09.

WESTERN AUSTRALIAN MUSEUM

2019 Object Data Sheet http://museum.wa.gov.au/research/development-service/object-data-sheet Letölt. ideje: 2019. 08. 30.

WILHELM GÁBOR

2002 A jelenkorkutatás dilemmái a néprajzi múzeumokban. In: Tabula 5/2. Budapest. 323-334.

2005a Az üveg meg a sör. A dolgok hétköznapi fenomenológiájához. In: Fejős Zoltán – Frazon Zsófia (szerk.): Jelentésteli tárgyak. MaDok füzetek 3. Néprajzi Múzeum. Budapest. Néprajzi Múzeum. 18-27.

2005b Tárgyelmélet, tárgytipológia, tárgyleírás. In: Néprajzi Értesítő 87 évf. 41-55.

2009 Kontaktzóna – egy kísérleti múzeumi projekt helyszínei. In: Tabula 2009. 12/1. http://kontaktzona.blogspot.com/2010/06/polivokalitas-muzeumban.html Letöltés ideje: 2020.01.21.

2012 Antropológiai tárgyelmélet. Tézisek. Pécsi Tudományegyetem, Nyelvtudományi Doktori Iskola, Kommunikáció. Doktori Program https://pea.lib.pte.hu/bitstream/handle/pea/15511/wilhelm-gabor-tezis-hun-2012.pdf?sequence=2&isAllowed=y Letöltés ideje: 2017.09.10.

2013 Az új muzeológia fogalma és problémái. In: Néprajzi látóhatár 2013/22. évf. 2. sz. 8-29.

2016 Antropológiai tárgyelmélet. Tabula Könyvek 13. Budapest. Néprajzi Múzeum.

WOOD ELIZABETH AND LATHAM, KIERSTEN F.

2014 The Objects of Experience. Transforming Visitor-Object Encounters in Museums. Left Coast Press. Walnut Creek

ZENTAI JÁNOS

1962 Cuni szőlőmetszőkések. In: Janus Pannonius Múzeum Évkönyve. Pécs. 363–368.

ZENTAI TÜNDE

1966 Ormánsági rokkaszögek. In: Janus Pannonius Múzeum Évkönyve. Pécs. 205-210.

1991 Ajtók és ablakok a dél-dunántúli parasztházakban. In: Ház és Ember. A Szabadtéri Néprajzi Múzeum évkönyve 7. Szentendre. 121-134.

1997 Ajtók és ablakok In: Balassa Iván (főszerk.): Magyar Néprajz IV. Életmód. Budapest. Akadémiai Kiadó. 172-178.

ZENTAI TÜNDE – SABJÁN TIBOR

1984 Az őcsényi ház bontása. In: Kecskés Péter (szerk.): Ház és Ember. A Szabadtéri Néprajzi Múzeum évkönyve 2. Szentendre. 175-201.

ZÓLYOMI JÓZSEF

1974 Nógrád megye népi építkezése a levéltári források alapján 1700-1850. Nógrád Megyei Múzeumok Közleményei XX. Balassagyarmat. 5-74.

-

2004 ICOM Múzeumok Etikai Kódexe. Múzeumok Nemzetközi Tanácsa.
http://www.ace.hu/icom/PDF/etika.pdf
Letöltés ideje: 2020.01.05.

Melléklet

Tartalomjegyzék

Az adattári feljegyzések adatai……...4

Térképek a Sóstói Múzeumfalu lakóházainak és nyílászáróinak elhelyezkedéséről a hivatkozott sorszámokkal……..34

1. A Sóstói Múzeumfalu lakóházainak elhelyezkedése a múzeum területén…….35
2. A Sóstói Múzeumfalu lakóházainak nyílászárói……36

Ajtótípusok táblázatai……39

I. Ácsmunkájú ajtó……..40
II. Ácsmunkájú, üveges ajtó…….42
III. Keretrátétes ajtó…… 43
IV. Keretrátétes ajtó - Egy síkban két szárnyuk van……..47
V. Borított ajtó……..48
VI. Vésett ajtót imitáló borított ajtó……...49
VII. Vésett, teli ajtó…….50
VIII. Vésett, teli ajtó - Egy síkban két szárnyuk van……51
IX. Vésett, üveges ajtó……...52
X. Dupla ajtó…… 53

Ajtók részeinek összesítő táblázatai……..55

1. Ajtómélyedések……...56
2. Ajtótokok…….57
3. Ajtópántok forgó része……61
4. Ajtópántok álló része……...63
5. Vésett ajtópántok…….65
6. Ajtógombok-gombfogantyúk……..66
7. Ajtózárak és részeik…….68

Ablaktípusok táblázatai……..72

I-V. Rögzítettek…….73
VI-XIII. Egy síkban egy szárnyuk van……78
XIV-XXXII. Egy síkban két szárnyuk van…….88
XXXIII-XXXVII. Egy síkban négy szárnyuk van……149
XXXVIII-XL. Hibridek, amelyek külső, belső szárnyai nem azonos típusúak……..182

Ablakok részeinek összesítő táblázatai……...187

1. Ablakmélyedések……...188

2. Ablakpárkányok……191
3. Ablakok szemöldökfapárkányai……193
4. Ablakok keretdíszei……...194
5. Ablakok vállazói……196
6. Ablakok keresztfái……197
7. Ablakok ütközőlécei……..203
8. Ablakok vízvetői……206
9. Ablakrácsok……...207
10. Ablakszegletvasak……..209
11. Ablakpántok forgó része, pánt-szegletvasak……..213
12. Ablakpántok álló része……...215
13. Vésett ablakpántok……219
14. Ablakgombok……222
15. Ablakzárak……224
A Sóstói Múzeumfalu lakóházainak nyílászáró-katasztere……..233
1. A Tiszabecsi lakóház nyílászárói……..234
2. A Jánkmajtisi lakóház nyílászárói…….……....240
3. A Nagyhodosi lakóház nyílászárói……245
4. A Nagyhodosi lakóház, a temetőcsősz házának nyílászárói……..255
5. A Paszabi lakóház nyílászárói……...259
6. A Besztereci lakóház nyílászárói……...263
7. A Pócspetri lakóház nyílászárói……267
8. Az Anarcsi lakóház nyílászárói……271
9. A Kállósemjéni lakóház nyílászárói……..277
10. A Jármi lakóház nyílászárói……284
11. A Tirpák lakóház nyílászárói……..296
12. A Gyulaházi paplak nyílászárói……..301
13. A Tiszadobi lakóház nyílászárói……317
14. A Tarpai lakóház nyílászárói……..324
15. A Csarodai paróchia nyílászárói……338
16. A Nyírvasvári cigánylakóház nyílászárói……...361
17. A Nyírvasvári cigányputri nyílászárói……364
18. A Piricsei földbevájt cigánykunyhó nyílászárói……..367

Az adattári feljegyzések adatai

KARTON-1	**AJTÓ-MUNKA-1**
Adattári száma	7-67
Címe	Demecseri vegyes néprajzi gyűjtés
Gyűjtő neve	Nagy Dezső
Gyűjtés helye	Demecser
Gyűjtés ideje	1950.12.16-30.
Adatközlő neve	Maksa János
Egyéb adatok az adatközlőről	47 éves, 5h újgazda
Oldalszám	40.
Szöveg	„Csomózás a lakóházban: az ajtó sarkába be van verve egy szeg, erre akasztják a madzagot, amire fel van fűzve a dohány, és csomózáskor erről húzgálják le.”

KARTON-3	**ABLAK-TÉRELEM-CSELEKEDET-1**
Adattári száma	7-67
Címe	Demecseri vegyes néprajzi gyűjtés
Gyűjtő neve	Nagy Dezső
Gyűjtés helye	Demecser
Gyűjtés ideje	1950.12.16-30.
Adatközlő neve	Szöllősi Istvánné
Egyéb adatok az adatközlőről	66 éves, házt, volt dohányos
Oldalszám	80.
Szöveg	„A dohányosok segéderői, a napszámosok: … minden nap egy másik tüzelt, és ez keltette fel a többieket. Éjjel 1-2 kor beszólt az ablakon: felfelé hé, akkor felkeltünk és elmentünk a csomózóba… A napszámosokhoz is beszólt a napos, akik a faluban laktak.”

KARTON-5	**AJTÓ-TÉRELEM-CSELEKEDET-1**
Adattári száma	8-67
Címe	Kótaji vegyes néprajzi gyűjtés
Gyűjtő neve	Nagy Dezső
Gyűjtés helye	Kótaj
Gyűjtés ideje	1950.12.
Adatközlő neve	Petró Józsefné
Egyéb adatok az adatközlőről	51 éves, 8h újgazda
Oldalszám	11.
Szöveg	„Ballada Pipacs Sándor haláláról … Végre elért a házához, belépett az ajtón Majd leroskatt, hogy meglátta az asszony kit csókol … Most már mondom utoljára, menj ki a házamból Hord el magad te nyomorult e ház tájékáról …”

KARTON-6	**AJTÓ-JÁTÉK-1**
Adattári száma	9-67
Címe	Berkeszi vegyes néprajzi gyűjtés
Gyűjtő neve	Nagy Dezső
Gyűjtés helye	Berkesz
Gyűjtés ideje	1950.12.
Adatközlő neve	Kozma Andrásné
Egyéb adatok az adatközlőről	44 éves, házt.
Oldalszám	16.
Szöveg	„Játékok a csomózóban: … Zsineget feszítettek az ajtó elé belülről meg hajtották őket kifelé azt estek egymás hegyibe, csomóba. Azt ütötték őket.”

KART.-24	**ABLAK-SZOKÁS-1**
Adattári száma	16-67
Címe	Nagyecsedi néprajzi gyűjtés
Gyűjtő neve	Dr. Nyárády Mihály
Gyűjtés helye	Nagyecsed
Gyűjtés ideje	1951.11.28
Adatközlő neve	füzet, amelyet a tantestület tanítói írtak együttesen (Bíró Lajos adta át olvasásra)
Egyéb adatok az adatközlőről	-
Oldalszám	5.
Szöveg	„Farsang utolsó napján, illetve annak estéjén a fiatalabb fiúk csoportokba verődnek, ostorral, kürttel, kolomppal, csengőkkel szerelik fel magukat, s nagy lármával járják végig a falu utcáit. A pártában maradt idősebb leányokat igencsak bosszantják, mert házuk táján, vagy az ablak alatt hallatják eme kellemetlen és bosszantó kiáltásokat: »Akinek van vén lánya, csalja ki a gulyára«.”

KART.-26	**AJTÓ-HIEDELEM-1**
Adattári száma	17-67
Címe	Népi orvoslás Szatmár megyében
Gyűjtő neve	Dr. Oláh Andor
Gyűjtés helye	Turricse, Uj u.
Gyűjtés ideje	1952.08.27
Adatközlő neve	Kis Károlyné, Terca néni
Egyéb adatok az adatközlőről	70 éves
Oldalszám	6.
Szöveg	„»A rossz rá jön, ha foga jön, lázas bele. Kis szeme fennakad, kimered, mintha csak meghalna, olyan. Aztat öntik. Aztán meg az olyat, aki megijed, az olyat. Megöntöttem – valakit – aztán akkor büjtöt fogadtam kilenc napot. Legkisebb fiát is megöntötték: Az ugy kiömlött ahogy megverte: az ajtó is kömlött meg ott állott a buglyás cigányasszony. A férje utána szaladt a cigányasszonynak, vágott a hajából, megfüstölték vele /Miről tudták, ill. sejtették, hogy megverődött?/ Kimeredt az ölembe, ahogy szoptattam.«”

KART.-28	**AJTÓ-NÉPI GYÓGYÁSZAT-1**
Adattári száma	17-67
Címe	Népi orvoslás Szatmár megyében
Gyűjtő neve	Dr. Oláh Andor
Gyűjtés helye	Turricse
Gyűjtés ideje	1952.08.29
Adatközlő neve	V. Garda József
Egyéb adatok az adatközlőről	78 éves, földművelés
Oldalszám	16.
Szöveg	„Kijön a méhe” … „»Ha nagyon is ki van dagadva« az előesett méh, akkor »ajtóra való kendőt kérek, és mint a lábszárcsavart becsavarom és úgy visszateszem, ahogy fordítom befele azt a csavart, úgy fordítom mindig lefele« a kendőt.”

KART.-29	AJTÓ-HIEDELEM-3
Adattári száma	17-67
Címe	Népi orvoslás Szatmár megyében
Gyűjtő neve	Dr. Oláh Andor
Gyűjtés helye	Turricse
Gyűjtés ideje	1952.08.31
Adatközlő neve	Garda Adolf bácsi
Egyéb adatok az adatközlőről	72 éves
Oldalszám	28.
Szöveg	„… mitől ijett meg. Károly fia barátja meghalt. Károly: »Ez az Ogardi /a meghalt fiú/ a kisajtóban mindig elibém áll.« »Csak annyira volt a fiú elcsihésedve, hogy éjjel aludni se tudott már.« Megöntötték. Sokára ömlött ki, de végül kiömlött az Ogardi fiú. »Rongyba kötöttem /az ónalakot/ oszt a nyakába akasztottam a fiúnak.« Aztán bátran ki mert menni éccaka is akárhova. Addig meg »olyan félős volt, rettegős…«”

KART.-30	ABLAK-NÉPI GYÓGYÁSZAT-1
Adattári száma	17-67
Címe	Népi orvoslás Szatmár megyében
Gyűjtő neve	Dr. Oláh Andor
Gyűjtés helye	Turricse
Gyűjtés ideje	1952.08.31
Adatközlő neve	Garda Mózesné
Egyéb adatok az adatközlőről	-
Oldalszám	34.
Szöveg	„Sömörög” … „Ablakizzadsággal is kenték.”…

KART.-31	ABLAK-NÉPI GYÓGYÁSZAT-2
Adattári száma	17-67
Címe	Népi orvoslás Szatmár megyében
Gyűjtő neve	Dr. Oláh Andor
Gyűjtés helye	Kömörő, Fő utca
Gyűjtés ideje	1952.09.01
Adatközlő neve	Barta Józsefné
Egyéb adatok az adatközlőről	44 éves
Oldalszám	38.
Szöveg	„»Akin a nehézség van, azt a ruhát, amibe van azt lehasítják rulla, a ház tetején keresztülvetik, hol leesik elássák. Vagy ablakot fordítva ráburitani /az ablak ucca felőli oldala feküdjön rajta/.« /Milyen a nehésséges gyerek?/ »Semmivé válik, olyan mintha meg vón halva. Megkékül. Habzik a kis szája.« Amikor a »rosszbaj járja.«”

KART.-32	**AJTÓ-HIEDELEM-4**
Adattári száma	17-67
Címe	Népi orvoslás Szatmár megyében
Gyűjtő neve	Dr. Oláh Andor
Gyűjtés helye	Turricse
Gyűjtés ideje	1952.09.02
Adatközlő neve	özv. Kis Istvánné
Egyéb adatok az adatközlőről	-
Oldalszám	46.
Szöveg	„Verődés. »Elindult egy asszony Szép Szüz Mária az úr Jézust a karjára vette magával vitte három szentet megtalált ő letette csókolta elvette úgy használjon a rád való olvasásom mint az úr Jézus Krisztusnak a Jordán vizébe való megkeresztelése Ámen. Ezt is háromszor mondjuk és szenesvizet csinálunk.« Mindig, mikor elmond egyet-egyet egy-egy szenet belehajít a csészébe. »Mikor végzünk megitatjuk a vízbül.« /Meg is mossák vele?/ Megmosni nem kell. /Hova öntik ki?/ Az ajtó sarkára szoktuk önteni a vizet.”

KART.-42	**AJTÓ-HIEDELEM-5**
Adattári száma	34-67
Címe	Nyírcsászári vegyes néprajzi gyűjtés
Gyűjtő neve	Erdész Sándor
Gyűjtés helye	Nyírcsászári
Gyűjtés ideje	1950.07.
Adatközlő neve	Dobosné fm.
Egyéb adatok az adatközlőről	74 éves
Oldalszám	13.
Szöveg	„Szemverés gyógyítása /szenesvízzel/ … Abból a vízből kell a beteget megmosdatni és inni is kell belőle. Aztán az ajtó sarkához öntik, hogy ne ártson senkinek.”

KART.-43	**ABLAK-HIEDELEM-1**
Adattári száma	34-67
Címe	Nyírcsászári vegyes néprajzi gyűjtés
Gyűjtő neve	Erdész Sándor
Gyűjtés helye	Nyírcsászári
Gyűjtés ideje	1950.07.
Adatközlő neve	Tamás Ferenc
Egyéb adatok az adatközlőről	26 éves, középparaszt
Oldalszám	18.
Szöveg	„Babonás történet. Régen volt egyszer, a tehenünk nem adott tejet. Elmentünk Geszterédre, vittük a kötelet, az elég volt. Ott lakott egy tudós ember. Azt mondta: Jöjjenek haza, megtudják ki vitte el a tejet. Hazajöttünk, aludtunk, akkor beugrott a nyitott ablakon egy fekete macska és az apám arcát marta volna össze. A macskát megfogták, akkor Kótabé / Császári szélén lakik Bátor felől / apja jött elő összekarmolt képpel.”

KART.-45	**ABLAK-HIEDELEM-2**
Adattári száma	34-67
Címe	Nyírcsászári vegyes néprajzi gyűjtés
Gyűjtő neve	Erdész Sándor
Gyűjtés helye	Nyírcsászári
Gyűjtés ideje	1950.07.
Adatközlő neve	Herczku Mária
Egyéb adatok az adatközlőről	17 éves, középparaszt
Oldalszám	31.
Szöveg	„András esti babona. A lány András este kavicscsal dobálja valamelyik ház ablakát. Ha bentről azt kiabálják ki: Majd elmégy / a fenébe, ha kimegyek stb. /, akkor soká megy férjhez. Ha azt kiabálják ki: Eridj a fenébe / mert stb. / akkor egy éven belül férjhez megy.”

KART.-53	**ABLAK-SZOKÁS-2**
Adattári száma	44-67
Címe	Vegyes néprajzi gyűjtés - Nyírtura
Gyűjtő neve	Srutek Júlia
Gyűjtés helye	Nyírtura
Gyűjtés ideje	-
Adatközlő neve	Fábián Dániel, Veres László
Egyéb adatok az adatközlőről	F.D. - ig. tanító, V.L. - postamester
Oldalszám	1.
Szöveg	„Gulyaforgatás. Szilveszter este járnak a faluban a gyerekek /kb. 10-12/ tülökkel, kolomppal, ostorral felszerelve és beszólnak az ablakokon: »Most jöttem Budáról, budai vásárról. Szabad-e magyar gulyát /az ökör csordát/ megforgatni?« Ha kiszólnak, hogy »Szabad«, akkor működésbe hozzák a náluk lévő szerszámokat, tülköt, ostort, stb., evvek szörnyű ricsajt csapva. Miután elcsendesedtek, pénzt kapnak a »gulyaforgatásért« és mennek tovább. Ha azt mondják: »Nem szabad!« akkor elszaladnak.”

KART.-54	**AJTÓ-SZOKÁS-1**
Adattári száma	44-67
Címe	Vegyes néprajzi gyűjtés - Nyírtura
Gyűjtő neve	Srutek Júlia
Gyűjtés helye	Nyírtura
Gyűjtés ideje	-
Adatközlő neve	Nagy Antal
Egyéb adatok az adatközlőről	postáskézbesítő, az előtt urasági cseléd
Oldalszám	2.
Szöveg	„Leánykérés, lakodalom. … Esküvő után a lakodalmas háznál a főzőasszonyok kallácssal várták az új párt. Előbb nem akarták őket beengedni. A násznép búzát szórt rájuk, a menyasszonynak a kezébe először kalácsot, majd egy gyermeket adtak. Csak azután engedték be őket a házba.”

KART.-55	**ABLAK-JÁTÉK-1**
Adattári száma	44-67
Címe	Vegyes néprajzi gyűjtés - Nyírtura
Gyűjtő neve	Srutek Júlia
Gyűjtés helye	Nyírtura
Gyűjtés ideje	-
Adatközlő neve	Nagy Antal
Egyéb adatok az adatközlőről	postáskézbesítő, az előtt urasági cseléd
Oldalszám	3.
Szöveg	játék „»Csillag Boris« Ablakom alatt van egy fa, Körüljártam, még sincs este Ha nincs este, van menyecske Egy szem, két szem teremtette.”

KART.-56	**ABLAK-SZOKÁS-3**
Adattári száma	47-67
Címe	Szamosszegi vegyes néprajzi gyűjtés
Gyűjtő neve	Migléczi Béláné, Erdősi János, Vadányi János
Gyűjtés helye	Szamosszeg
Gyűjtés ideje	1954.07.17.
Adatközlő neve	Balogh Gusztáv
Egyéb adatok az adatközlőről	64 éves
Oldalszám	27.
Szöveg	„Májusfa állítás. Május 1 előtti éjszaka a legények a szeretőjüknek májusfát állítottak. A legények díszítették fel. Táncolni nem táncoltak, csak muzsikáltak a leány ablaka alatt. Másnap a leány leszedte a fáról a ráaggatott ajándékokat. /szalagot, zsebkendőt stb./ Ha tetszett, a fát két-három napig ott hagyják.”

KART.-62	**AJTÓ-SZOKÁS-2**
Adattári száma	49-67
Címe	Panyolai vegyes néprajzi gyűjtés
Gyűjtő neve	Koczka Sándor
Gyűjtés helye	Panyola
Gyűjtés ideje	1954.07.17-19.
Adatközlő neve	Kósa Ferenc
Egyéb adatok az adatközlőről	46 éves
Oldalszám	19.
Szöveg	„Lakodalmas farsangos. … »A vőfély beszól, hogy be szabad-e menni, papot, tanítót is vittek; a pap esketett.« …”

KART.-64	**AJTÓ-SZOKÁS-4**
Adattári száma	49-67
Címe	Panyolai vegyes néprajzi gyűjtés
Gyűjtő neve	Szabó Tivadarné, Koczka Sándor
Gyűjtés helye	Panyola
Gyűjtés ideje	1954.07.17-19.
Adatközlő neve	Borbás László, Koncné Máté Julianna
Egyéb adatok az adatközlőről	28, 57 éves
Oldalszám	23.
Szöveg	„Lakodalmas farsangos … »Nyisd ki babám az ajtót« c. nótával mentek be…„

KART.-65	**AJTÓ-SZOKÁS-5**
Adattári száma	49-67
Címe	Panyolai vegyes néprajzi gyűjtés
Gyűjtő neve	Szabó Tivadarné, Koczka Sándor
Gyűjtés helye	Panyola
Gyűjtés ideje	1954.07.17-19.
Adatközlő neve	Borbás László, Koncné Máté Julianna
Egyéb adatok az adatközlőről	28, 57 éves
Oldalszám	25.
Szöveg	„Koldus farsangos … Az ajtó előtt csengetnek és egy belöki a targoncát a bentülőkkel…„

KART.-70	**AJTÓ-ILLEM-2**
Adattári száma	49-67
Címe	Panyolai vegyes néprajzi gyűjtés
Gyűjtő neve	Szabó Tivadarné, Csikvár József
Gyűjtés helye	Panyola
Gyűjtés ideje	1954.07.17-19.
Adatközlő neve	Kovács Lajos
Egyéb adatok az adatközlőről	84 éves
Oldalszám	36.
Szöveg	„Tánciskolába 17-19-en voltunk 18 éves körüliek. Tarnóczi Mihály vót a táncmester. Igen derék ember vót. Tanított bennünket hogyan viselkedjünk. Ha bemegyünk valahová, kopogjunk, három pacilépés előre és köszönni kezicsókolom. …”

KART.-71/A-B	**AJTÓ-JÁTÉK-3, ABLAK-JÁTÉK-2**
Adattári száma	61-67
Címe	Vegyes néprajzi gyűjtés - Nyírtelek
Gyűjtő neve	Jakab Ilona
Gyűjtés helye	Nyírtelek
Gyűjtés ideje	1956.03.21.
Adatközlő neve	Tokaji Erzsébet, Kovács Ilona, Dömötör Sarolta
Egyéb adatok az adatközlőről	12 évesek
Oldalszám	32.
Szöveg	Gyerekjáték szövege ”Ajtó-ablak nyitva van Bejöhet akárki, És egy nagyot dobbantott Bejött Mari néni. Hej Mari néni Fényes nappal almát lopott Tessék meghajolni.”

KART.-74	**AJTÓ-SZOKÁS-6**
Adattári száma	65-67
Címe	Vegyes néprajzi gyűjtés - Nagycserkesz
Gyűjtő neve	Jakab Ilona
Gyűjtés helye	Nagycserkesz, Mokriánszki bokor, Siposbokor
Gyűjtés ideje	1956.03.25.
Adatközlő neve	Babicz Pálné
Egyéb adatok az adatközlőről	40 év körül
Oldalszám	6.
Szöveg	Lakodalmi tréfás verbuválás „…- Éjfélkor a menyasszony vendégei elmennek a völegényes házhoz. … Amikor a vőlegényes házhoz érnek, a vőlegény vendégei nem engedik be az újonnan jötteket … - Hol a paksus? Ha van, bejöhetnek. Erre bemennek az épületbe, ott igazoltassák üket, mindenkinek van a kezibe egy igazolvány /egy kis darab bármilyen papír/ …”

KART.-76	**AJTÓ-HIEDELEM-7**
Adattári száma	65-67
Címe	Vegyes néprajzi gyűjtés - Nagycserkesz
Gyűjtő neve	Jakab Ilona
Gyűjtés helye	Nagycserkesz, Mokriánszki bokor, Siposbokor
Gyűjtés ideje	1956.03.25.
Adatközlő neve	Babicz Pál
Egyéb adatok az adatközlőről	46 éves juhász
Oldalszám	48.
Szöveg	„Karácsonyi asztal. … Egisz kenyeret tesznek az asztalra, a vágás a fal felé fordítva, hogy el ne menjen. „

KART.-77	**AJTÓ-HIEDELEM-8**
Adattári száma	65-67
Címe	Vegyes néprajzi gyűjtés - Nagycserkesz
Gyűjtő neve	Jakab Ilona
Gyűjtés helye	Nagycserkesz, Mokriánszki bokor, Siposbokor
Gyűjtés ideje	1956.03.25.
Adatközlő neve	Babicz Pál
Egyéb adatok az adatközlőről	46 éves juhász, 37 sz.
Oldalszám	50.
Szöveg	„… A homlokfára 3 keresztett tett a gazda, fokhagymával, hogy a boszorkány be ne menjen a házba. Ez arra vót jó, hogy meg ne rontsa a tehenet, el ne vigye a tejit.”

KART.-79	**AJTÓ-SZOKÁS-7**
Adattári száma	67-67
Címe	Vegyes néprajzi gyűjtés - Nagycserkesz-Bundás bokor
Gyűjtő neve	Jakab Ilona
Gyűjtés helye	Nagycserkesz-Bundás bokor
Gyűjtés ideje	1956.03.25.
Adatközlő neve	Adami János
Egyéb adatok az adatközlőről	51 éves
Oldalszám	24.
Szöveg	„Érkezés a menyasszonyos házhoz. … a vőfi beköszönti a népet, befogadást kér a nászseregnek. Tréfálni is szoktak, nem akarják beengedni őket … A vőfi válaszol valami elfogadhatót rá. Ezután befogadják, leültetik a nászsereget … Otán elővezeti a vőlegény népéhez (már a menyasszonyt), meg felhijja a menyasszony násznépit, hogy jöjjenek be.”

KART.-80	**AJTÓ-SZOKÁS-8**
Adattári száma	67-67
Címe	Vegyes néprajzi gyűjtés - Nagycserkesz-Bundás bokor
Gyűjtő neve	Jakab Ilona
Gyűjtés helye	Nagycserkesz-Bundás bokor
Gyűjtés ideje	1956.03.25.
Adatközlő neve	Adami János
Egyéb adatok az adatközlőről	51 éves
Oldalszám	29.
Szöveg	„Visszaérkezis a vőlegényes házhoz. Mikor visszairnek, a vőfi cserél a vőlegénnyel, bevezeti a menyasszonyt, beköszönti a násznépet. A násznagy is mond beköszöntőt.”

KART.-81	**AJTÓ-SZOKÁS-9**
Adattári száma	67-67
Címe	Vegyes néprajzi gyűjtés - Nagycserkesz-Bundás bokor
Gyűjtő neve	Jakab Ilona
Gyűjtés helye	Nagycserkesz-Bundás bokor
Gyűjtés ideje	1956.03.25.
Adatközlő neve	Adami János
Egyéb adatok az adatközlőről	51 éves
Oldalszám	34.
Szöveg	„A menyasszonyos násznép érkezése. … Mikor megérkeznek, a vőlegény násznépe leállítja őket az ajtóba, tréfát állítanak össze, az irkezőknél egy demizson bor van, a menyasszony násznagya meg hoz egy papirost, amin ösmeretlen irás van, evvel bizonyitják, hogy ők kik…”

KART.-82	**AJTÓ-SZOKÁS-10**
Adattári száma	67-67
Címe	Vegyes néprajzi gyűjtés - Nagycserkesz-Bundás bokor
Gyűjtő neve	Jakab Ilona
Gyűjtés helye	Nagycserkesz-Bundás bokor
Gyűjtés ideje	1956.03.25.
Adatközlő neve	Adami János
Egyéb adatok az adatközlőről	51 éves
Oldalszám	38.
Szöveg	„A menyasszonyos ház vendégeinek hazatérése. …Mikor indulnak haza, a zene kikiséri őket. …”

KART.-83	**AJTÓ-SZOKÁS-11**
Adattári száma	67-67
Címe	Vegyes néprajzi gyűjtés - Nagycserkesz-Bundás bokor
Gyűjtő neve	Jakab Ilona
Gyűjtés helye	Nagycserkesz-Bundás bokor
Gyűjtés ideje	1956.03.25.
Adatközlő neve	Adami János
Egyéb adatok az adatközlőről	51 éves
Oldalszám	39.
Szöveg	„Lakodalom végzése. Világos reggel és véget a lakodalom, akkor még megkinálják a násznipet, a zene kikisiri őket, szétmnennek.”

KART.-85	**AJTÓ-SZOKÁS-12**
Adattári száma	69-67
Címe	Vegyes néprajzi gyűjtés - Olcsvaapáti
Gyűjtő neve	Srutek Julianna
Gyűjtés helye	Olcsvaapáti
Gyűjtés ideje	1954.07.17.
Adatközlő neve	Barta Sándor
Egyéb adatok az adatközlőről	64 éves
Oldalszám	28.
Szöveg	„Halottas. »Az ajtóig megyen lábon a halott, az ajtóban aztán a koporsóba fekszik, egy deszkára, azt négy ember beviszi. … «”

KART.-87	**AJTÓ-JÁTÉK-5**
Adattári száma	69-67
Címe	Vegyes néprajzi gyűjtés - Olcsvaapáti
Gyűjtő neve	Horgos Lajos
Gyűjtés helye	Olcsvaapáti
Gyűjtés ideje	1954.07.17.
Adatközlő neve	Bíró Izabella /Szászi Ádámné/
Egyéb adatok az adatközlőről	54 éves
Oldalszám	54.
Szöveg	„Annyi helyen forog, mint az alma, ha leesik, akkor mint egy marha /ajtó/”

KART.-89	**AJTÓ-SZOKÁS-13**
Adattári száma	70-67
Címe	Vegyes néprajzi gyűjtés - Szamoskér
Gyűjtő neve	Brieber István, Orsovszky István, Szerecz József
Gyűjtés helye	Szamoskér
Gyűjtés ideje	1954.07.17-18.
Adatközlő neve	Id. Nagy Ferenc
Egyéb adatok az adatközlőről	-
Oldalszám	7-10.
Szöveg	„Betyárfarsang I. … »Van egy korcsmáros család, zsidó család. … Ezek bemennek egy házba, hogy engedjék meg, hogy egy kis italmérést rendezzünk, vándor kocsmárosok vagyunk. ... Két uriember bemegy uriember öltözékbe. …egy betyár beugrik és akkor, mikor bemegyen a fokosával az asztalra csap és mondja: Jó estét a házban, békesség az úrnak, / Többi társaim odaki mulatnak / Szeretnének ők is velem pitvorálni / A csapláros lányát velem elrabolni. ... Akkor beugrik a második betyár: Állj férrébb barátom. ... Ekkkorára beugrik a harmadik betyár. A fokosával az asztalra vág. Mi van itt, mi lesz itt. … Ekkor bemegyen egy éjjeliőr gubában felöltözve. … Utána bemegyen a két zsandár. … Kivonulnak a betyárok a házból a zsandárokkal együtt. … Ezután a család is összepakol (már a zsidó) és kivonulnak a házból. «”

KART.-90	**AJTÓ-SZOKÁS-14**
Adattári száma	70-67
Címe	Vegyes néprajzi gyűjtés - Szamoskér
Gyűjtő neve	Brieber István, Orsovszky István, Szerecz József
Gyűjtés helye	Szamoskér
Gyűjtés ideje	1954.07.17-18.
Adatközlő neve	Tóth Alfréd
Egyéb adatok az adatközlőről	-
Oldalszám	14.
Szöveg	„Halottas farsang. … A fonóba először a kéreztető ment be, aki engedelmet kért, hogy engedjék be a gyászmenetet. … Ha nem engedték be, akkorr tovább mentek. De sokszor azt mondták, hogy csak akkor engedik be őket, ha rendesen viselkednek.Ha beengedték őket, akkor behozták a halottat, akit egy deszkán vittek. ...”

KART.-92	**AJTÓ-SZOKÁS-15**
Adattári száma	70-67
Címe	Vegyes néprajzi gyűjtés - Szamoskér
Gyűjtő neve	Brieber István, Orsovszky István, Szerecz József
Gyűjtés helye	Szamoskér
Gyűjtés ideje	1954.07.17-18.
Adatközlő neve	Darai Benjamin
Egyéb adatok az adatközlőről	-
Oldalszám	24.
Szöveg	„Lakodalom. … A meghívást a vőfély végezte, már két-három héttel előbb úgy, hogy végig járta a meghívandókat és verselve meghívta őket: Szerencsés jónapot, / Ezen ház lakójának …”

KART.-103	**AJTÓ-JÁTÉK-7**
Adattári száma	74-67
Címe	Vegyes néprajzi gyűjtés - Nagydobos
Gyűjtő neve	Sopronyi Magda
Gyűjtés helye	Nagydobos
Gyűjtés ideje	1954. 07. 19.
Adatközlő neve	Kis József
Egyéb adatok az adatközlőről	61 éves
Oldalszám	23.
Szöveg	„Mikor csoportba aratnak pihenés közben, vagy mikor esős idő van ezt szokták játszani. Még ma is. Egy fiút és egy leányt beöltöztetnek vőlegénynek és menyasszonynak. A vőfély adja össze őket e szavakra. … Na, de azért házatokban legyen temérdek a vagyon Hogy mikor kimentek belőle semmi se maradjon.”

KART.-104	**AJTÓ-SZOKÁS-17**
Adattári száma	74-67
Címe	Vegyes néprajzi gyűjtés - Nagydobos
Gyűjtő neve	Sopronyi Magda
Gyűjtés helye	Nagydobos
Gyűjtés ideje	1954. 07. 19.
Adatközlő neve	Kis József
Egyéb adatok az adatközlőről	61 éves
Oldalszám	28.
Szöveg	„A lakodalom előtt 4-5 nappal hívják meg a vendégeket a vőfélyek. Minden háznál elmondja a versét. Dicsérjük a Jézust, édes megváltónkat, / Adjon e hajlékba békét, nyugodalmat. / A mi nagy Urunknak küldöttei vagyunk, / Ez érdemes házat tiszteli általunk. / Jelenjenek meg a hitnek láncával, / Az összeköttetést a templomba hallani. / És ami azt illeti, egy kis vacsorára, / Melyre a vőlegényünk, X Y szivesen elvárja. A meghívás után a vőfélyt behívják a házba és megkínálják. …”

KART.-105	**AJTÓ-SZOKÁS-18**
Adattári száma	74-67
Címe	Vegyes néprajzi gyűjtés - Nagydobos
Gyűjtő neve	Sopronyi Magda
Gyűjtés helye	Nagydobos
Gyűjtés ideje	1954. 07. 19.
Adatközlő neve	Kis József
Egyéb adatok az adatközlőről	61 éves
Oldalszám	35.
Szöveg	„Mikor megérkeznek az esküvőről a vőlegényes házhoz … A házba nem akarják beengedni a násznépet. ... A vőfély így felel: Nem vagyunk mi rablók, sem török, sem tatár Kezünk közt van egy szép mátkapár Legyenek szívesek őket /beengedni/ befogadni Mi sem fogunk érte adósok maradni. Ekkor beengedték őket …”

KART.-106	**AJTÓ-SZOKÁS-19**
Adattári száma	74-67
Címe	Vegyes néprajzi gyűjtés - Nagydobos
Gyűjtő neve	Sopronyi Magda
Gyűjtés helye	Nagydobos
Gyűjtés ideje	1954. 07. 19.
Adatközlő neve	Kis József
Egyéb adatok az adatközlőről	61 éves
Oldalszám	46.
Szöveg	„A menyasszonytánc kezdetén mondja a vőfély: Csendesség, szép vendég, nem kell szimatolni Közületek egy is ne merjen szólani Mert még a pitvar ajtón is kívül fogom dobni Amikor kimentem, diadalt láttam…”

KART.-123	**AJTÓ-SZOKÁS-20**
Adattári száma	79-67
Címe	Betlehemes játék Kállósemjénből
Gyűjtő neve	Erdész Sándor
Gyűjtés helye	Kállósemjén
Gyűjtés ideje	1957. 12.
Adatközlő neve	-
Egyéb adatok az adatközlőről	-
Oldalszám	2-5.
Szöveg	„Betlehemes játék. … Kívülről kopogás. A háziak felelnek: Lehet! … Ip.: Gyere be öreg, hozd be a fejed, a holló verje ki mind a két szemed! Öreg: Nem lelem az ajtókilincset! I.p.: Sarka fele öreg! Öreg: Mátészalka fele? I.p.: Nem nem öreg, sarka fele, mi is ott jöttünk be! Öreg: Hej, megvan mán! /Bejön/ ... /Az ének végén eltávoznak./”

KART.-124	**AJTÓ-HIEDELEM-9**
Adattári száma	82-67
Címe	Babonás történetek és egy mese Nagykállóból
Gyűjtő neve	Erdész Sándor
Gyűjtés helye	Nagykálló
Gyűjtés ideje	1957. 12.
Adatközlő neve	Kővágó András
Egyéb adatok az adatközlőről	71 éves, földműves, nagykállói lakos
Oldalszám	2.
Szöveg	„Történet a geszterédi Uszulyról. … Hát mikor megyen befele, az ajtón aszmonygya, zárjátok be az ajtót, be ne jöjjön ez az ember, mert az szúrta meg a sóderomat! - aszmonygya. …”

KART.-126	**AJTÓ-HIEDELEM-10**
Adattári száma	82-67
Címe	Babonás történetek és egy mese Nagykállóból
Gyűjtő neve	Erdész Sándor
Gyűjtés helye	Nagykálló
Gyűjtés ideje	1957. 12.
Adatközlő neve	Kőhegyi András
Egyéb adatok az adatközlőről	71 éves, földműves, nagykállói lakos
Oldalszám	5.
Szöveg	„Árnyék a falon. ... Hát isztán mán nem menszkáltunk sehova. Azt monygya a cimbora, mikor bementünk, hogy mán ü innen nem megyen haza. Pedig az soha nem filt. ...”

KART.-128/A-B	**ABLAK-HIEDELEM-5, AJTÓ-HIEDELEM-11**
Adattári száma	82-67
Címe	Babonás történetek és egy mese Nagykállóból
Gyűjtő neve	Erdész Sándor
Gyűjtés helye	Nagykálló
Gyűjtés ideje	1957. 12.
Adatközlő neve	Teremi Ferencné
Egyéb adatok az adatközlőről	60 éves, földműves, nagykállói lakos
Oldalszám	7-8.
Szöveg	„Boszorkányzaj éjfélkor. … Mán nem bírtam hallgatni, mert mán az izgatottságtul is felálltam, és elmentem az ablakra dörömbözni az édesanyámnak. Az édesanyám nem akart felkelni, vagy nem tudott, de nem nyitotta ki az ajtót. Hát mán nem bírtam, elmentem az ajtóhoz. Dörömböztem annyira, hogy mán-mán majdnem betörtem az ajtót. Mikor majd az a zaj elmulott, akkor édesanyám kinyitotta az ajtót és én beestem az ajtón háttal...”

KART.-130	**AJTÓ-HIEDELEM-12**
Adattári száma	82-67
Címe	Babonás történetek és egy mese Nagykállóból
Gyűjtő neve	Erdész Sándor
Gyűjtés helye	Nagykálló
Gyűjtés ideje	1957. 12.
Adatközlő neve	B. Szabó Sándorné, Milotai Julianna
Egyéb adatok az adatközlőről	78 éves, földműves, nagykállói lakos
Oldalszám	10.
Szöveg	„A kivács felesége lóvá változott. Ezt egy embertül hallottam, aszmonta, hogy Semjénbe történt. …Oszt a szóga mikor lefeküttt este, hát az asszony bement, vót ott felakasztva bent egy kantár, rendesen mindig hozzávágta a szógához. … Akkor, mikor az asszony ment vóna befele, ü is hamar hirtelen lekapta a kantárt oszt hozzávágta az asszonyho. Az asszonybul lett egy lu. Este vót. Akkor bemegy a kovácshoz, asszmonygya. Hát jött is a kovács minygyán bevasalta a lovat. ...”

KART.-132	**AJTÓ-HIEDELEM-14**
Adattári száma	82-67
Címe	Babonás történetek és egy mese Nagykállóból
Gyűjtő neve	Erdész Sándor
Gyűjtés helye	Nagykálló
Gyűjtés ideje	1957. 12.
Adatközlő neve	B. Szabó Sándorné, Milotai Julianna
Egyéb adatok az adatközlőről	78 éves, földműves, nagykállói lakos
Oldalszám	12.
Szöveg	„A koma kutyává változott. … Osztán mikor hazament a gazdánál, ... egy nagy fejér kutya ott ült a gangon. Arra ü meg odahuzott a kutyának. Hát a kutya nem bántotta ütet, se nem ugatott. ... hazajött, oszt mikor ment az ajtón, beesett. Meghótt. Ott az ajtón bebukott, oszt meghót. Nahát, mit csinájjék vele, feltették az ágyra, ... aztán ment az annya, hogy megyen harangoztatni... jön rá szembe a komja... hová megyen komámasszony? - Megyek aszmonygya kopórsót venni, meghalt ez az ember... Ah, nem halt a meg! Mennyünk csak aszmonygya megnizni! ... hát látja, hogy ott fekszik az ágyon meghalva. Kapta, oszt jól pofonvágta. Erre oszt megmozdult… Akkor oszt monygya neki, látod, látod koma, hogy jártál. Én téged nem bántottalak, mikor ott vótam az ajtóba. Jót rámhúztál az ostorral! Akkor tutták meg oszt, hogy kutya vót...”

KART.-133	AJTÓ-HIEDELEM-15
Adattári száma	82-67
Címe	Babonás történetek és egy mese Nagykállóból
Gyűjtő neve	Erdész Sándor
Gyűjtés helye	Nagykálló
Gyűjtés ideje	1957. 12.
Adatközlő neve	B. Szabó Sándorné, Milotai Julianna
Egyéb adatok az adatközlőről	78 éves, földműves, nagykállói lakos
Oldalszám	13-14.
Szöveg	„Gilányi Éva szelleme. … Idesanyám szoptatta a gyermeket, hajjam hogy recseg a kürtő, ottan lomotolt a spórajtón. … Imádkozott idesanyám. Ü oszt akkor elment. Elment át a szomszédba, ott meg keresztapámék laktak. Osztán nyári üdő vót, osztán keresztapám a küszöbön fekütt a pitarajtóba, ... Felkelt, kiment, majd vissza, megint lefekütt, oszt ahogy lefekütt, a lábát felhúzta, mint szokás, az ember összehúzza a lábát, ugy fekütt. Akkor jött kifele Giványi Éva, oszt jól segberugta. ...”

KART.-134	AJTÓ-HIEDELEM-16
Adattári száma	82-67
Címe	Babonás történetek és egy mese Nagykállóból
Gyűjtő neve	Erdész Sándor
Gyűjtés helye	Nagykálló
Gyűjtés ideje	1957. 12.
Adatközlő neve	B. Szabó Sándorné, Milotai Julianna
Egyéb adatok az adatközlőről	78 éves, földműves, nagykállói lakos
Oldalszám	14.
Szöveg	„A garabonciás tejet kér. … Aztán nagyon megszomjazott, vagyis éhezett, oszt bement Pelei Jánosnál. Aszmonygya, aggyék egy kis tejet! Aszmonygya, nincs neki! Pedig ez tutta, hogy van teje. Aszmonta, na jó, majd megemleget, ha visszajövök! Akkor elment Barabás Jánosnál. … hát asszmonygya neki, hogy tessik adni egy kis tejet. Az nem monta, hogy nincsen. ... az a zivatar senkinek nem ártott, de ... Pelei Jánosnak a házatetejit levette, oszt az udvarra tette. ...”

KART.-135/A-B	ABLAK-HIEDELEM-6, AJTÓ-HIEDELEM-17
Adattári száma	82-67
Címe	Babonás történetek és egy mese Nagykállóból
Gyűjtő neve	Erdész Sándor
Gyűjtés helye	Nagykálló
Gyűjtés ideje	1957. 12.
Adatközlő neve	B. Szabó Sándorné, Milotai Julianna
Egyéb adatok az adatközlőről	78 éves, földműves, nagykállói lakos
Oldalszám	15.
Szöveg	„A garabonciás asszony. … Majd aztán mikor ment, estefele vót az üdő, látott egy kis háznál, hogy világ van. Oda bement. … Kért szállást. …”

KART.-136/A-B	AJTÓ-HIEDELEM-18, ABLAK-HIEDELEM-7
Adattári száma	82-67
Címe	Babonás történetek és egy mese Nagykállóból
Gyűjtő neve	Erdész Sándor
Gyűjtés helye	Nagykálló
Gyűjtés ideje	1957. 12.
Adatközlő neve	Kőhegyi András
Egyéb adatok az adatközlőről	71 éves, földműves, nagykállói lakos
Oldalszám	15.
Szöveg	„A lányt elragadják. … El is vitte haza. Mikor hazaért, akkor a konyhaajtóhoz ugy odavágtak egy káposztás követ, hogy összetört az összes ajtó. De mán az ablakon kérték a spkát, hogy hozd ki! De mán nem merte kivinni a jány a sapkát, Hát osztán vagy három nap, három iccaka mindig zaklatták a sapkáért. Látni nem láttak senki semmit. Csak kérték a sapkát, hogy hozza ki! ...”

KART.-138	AJTÓ-JÁTÉK-8
Adattári száma	89-67
Címe	Vegyes néprajzi gyűjtés - Gégény
Gyűjtő neve	Nagy Dezső
Gyűjtés helye	Gégény
Gyűjtés ideje	1950.12.
Adatközlő neve	id. Szatlóckiné
Egyéb adatok az adatközlőről	53 éves
Oldalszám	2.
Szöveg	„… Kenyérsütés játék. … 1 állott az ajtó mögé az vót a kemence …”

KART.-144	AJTÓ-HIEDELEM-21
Adattári száma	96-67
Címe	Babonás történetek (jelentés) - Kállósemjén
Gyűjtő neve	Erdész Sándor
Gyűjtés helye	Kállósemjén
Gyűjtés ideje	1958.04.22.
Adatközlő neve	Ricu Mihály
Egyéb adatok az adatközlőről	71 éves
Oldalszám	4.
Szöveg	„Egy asszony ó, nem érkezett nappal kenyeret sütni, hát este fűtött. Az ajtót pedig nyitva hagyta. Akkor is zivataros idő volt. Majd egy öreg ember, tele sebekkel, véresen bement hozzá. Az asszony megijedt. Azt mondta az ember: »Hallod, te miattad mit szenvedtem. Tanuld meg, hogy ha éjszaka fűtöl, akkor az ajtót zárd be.« Ha nem ment volna ki világosság, akkor nem tudtak volna legyőzni, de így levertek. Az asszony úgy megijedt, hogy néhány nap múlva meg is halt.”

KART.-145	**AJTÓ-HIEDELEM-22**
Adattári száma	96-67
Címe	Babonás történetek (jelentés) - Kállósemjén
Gyűjtő neve	Erdész Sándor
Gyűjtés helye	Kállósemjén
Gyűjtés ideje	1958.04.22.
Adatközlő neve	Ricu Mihály
Egyéb adatok az adatközlőről	71 éves
Oldalszám	5-6.
Szöveg	„… úgy hogy éjfél körül tartott hazafele. Látja, hogy a feszületnél ott imádkozik valaki. … Elhatározta, hogy megnézi ki az, és akkor megszólítja. Odament, nézi, de nem látott arcvonást. Aztán tovább ment. Hátranézett, hát az alak felállt, de akkor már iszonyú magas lett. Ricu ment elől, az alak 7-8 lépésnyire utána. ... A ház udvarából látta, hogy az alak a temetőbe ment. Mikor megfogta a killincset, akkor nagy félelem ereszkedett rá, amit a halott eresztett rá. Nem tudott bemenni. Majd az apja belülről ki szólt, hogy te vagy az, akkor benyitott, de a nagy félelemtől csak beesett. Mikor magához tértk, azt mondta neki a nagybátyja, Te láttál valamit! - Láttam! ...”

KART.-149	**AJTÓ-TÉRELEM-CSELEKEDET-12**
Adattári száma	102-67
Címe	Bűn és bűnhődés a régi Szentmihályon
Gyűjtő neve	Gombás András
Gyűjtés helye	Szentmihály, Tiszavasvári
Gyűjtés ideje	1958.
Adatközlő neve	-
Egyéb adatok az adatközlőről	-
Oldalszám	21.
Szöveg	„… Kovács János … lopott … Batári Jánostól pedig egy kunyhóajtót. …”

KART.-150	AJTÓ-TÉRELEM-CSELEKEDET-13
Adattári száma	102-67
Címe	Bűn és bűnhődés a régi Szentmihályon
Gyűjtő neve	Gombás András
Gyűjtés helye	Szentmihály, Tiszavasvári
Gyűjtés ideje	1958.
Adatközlő neve	-
Egyéb adatok az adatközlőről	-
Oldalszám	24.
Szöveg	„… és mivel Ráduly oda haza nem volt, a házba ment bé vélle, és a kés nyujtásával Rádulyné körmére, ki a kést vette el tőle, kissé rá legyentett, miért Rádulyné azt felelte, hogy ne legyeskedne mert a szemét ütné ki - ezen szóra a kovács Ráduly bé lép és úgy vágja főbe egy pöröllyel, hogy azonnal bé tört. - Ezen elő adásra Ráduly Józssefné meg kérdeztetett, ki is valja, hogy a kérdéses napon a panaszolkodó házába bé térvén első szava is a' volt, hogy a gazda hol volna, és hogy a menyetske apjához való menetét adá elő, azonal a menyetskét nyakon kapván rokoját fel felé emelgeti, azért mondta a menyetske azt, hogy ha el nem bocsátaná, úgy pofon vágná, hogy szeme is ki ugordana, ere toppant bé Ráduly és vágta bé Szilágyi fejét pörölyel. ...”

KART.-156/A-C	TÉRELVÁLASZTÓ- … -10, AJTÓ-TÉRELEM-CSELEKEDET-14, AJTÓ-HIEDELEM-31
Adattári száma	125-67
Címe	A rétközi dohányosok meséiből
Gyűjtő neve	Nagy Dezső
Gyűjtés helye	Gégény
Gyűjtés ideje	1951.04.
Adatközlő neve	Mackó János
Egyéb adatok az adatközlőről	67 éves, dohányos
Oldalszám	6-12.
Szöveg	„(Bátor Tamás) … Hazavitte az öccsét, ő meg vett magának egy lovat, meg egy taligát. Elhagyta az anyja házát, nem fog ott lakni, míg meg nem ijed, nem is házasodik meg. …A padlásról kiátottak neki: - Mehet? / - Jöhetsz, csak a ránttottámba ne ess! Erre a padlásról egy pucér félláb leesett. Megkapta és az ajtó sarkába vágta. / - Mehet? / -Jöhetsz, csak a ránttottámba ne ess! / - Akkor leesett egy másik láb is. Ezt is megkapta és odavágta a sarokba, hát vigyázba állt a két láb. A legközelebbi "jöhetsz"-re egy derék test kéz nélkül esett le. Odavágja a sarokba, hát a lábakra állt a test. Majd a kezek gyöttek le hasonló módon. Azt is odavágta, rátapadtak a törzsre. Majd leesett a szemérem f...a tököstől, odavágta; a helyire ugrott az is. Végül a fej esett le, odavágta, rápattant a testre. És egy pucér emberré vátak a tagok. ... - Lemegyünk itt a pincébe! - mondta a pucér. Lementek, ott vót három kád arany. ... a pucér ember rögtön hamuvá vált, a lelke meg kirepült fehér galamb képében… Bátor Tamás bement a szélső házba, hát fekete gyászba vót huzva a város. Kérdi a háznál: - Miért van ez? ... Rimánkodott az, hogy kisérje haza és amiért megmentette az életét feleségül megy hozzá. ... Erre a többi őrök eldobták a fegyvereiket és elszaladtak. Erre bement. ...”

KART.-157	**AJTÓ-TÉRELEM-CSELEKEDET-15**
Adattári száma	125-67
Címe	A rétközi dohányosok meséiből
Gyűjtő neve	Nagy Dezső
Gyűjtés helye	Berkesz
Gyűjtés ideje	1950.12.
Adatközlő neve	Simon András
Egyéb adatok az adatközlőről	32 éves, hadirokkant
Oldalszám	12-13.
Szöveg	„Krisztus, Szent Péter meg a nőuralom. Szent Péter meg Jézus vándoroltak a földön. Mondja Péter: -Nem jó az, hogy mindig csak a férfiak parancsolnak. Meg kellene változtatni ezt. Az asszonyok is parancsoljanak, ne csak az emberek. - Jól van, legyen így! – mondta rá Jézus. Egyszer beértek egy házba és szállást kértek. Az ember odahaza vót, az asszony meg a kocsmába mulatott. Az ember azt mondta: - Adnék én szivesen, csak attól félek, ha hazajön a feleségem, megver bennünket a nyujtófával. ... Jön haza az asszony, látja, hogy szálló van a lakáson. Elővette a nyújtófát... Utána tovább danolt és káromkodott, úgy, mint mikkor hazajött. ... Majd az asszony kiment az istállóba széjjelnézni. ... Majd ujra bement és akkor látta meg, hogy ketten fekszenek az ágyon... és újból elővette a nyújtófát... és megint csak Péter kapott. … - Hej uram teremtőm, változtassunk a rendszeren, had hordják a férfiak megint a kalapot, mert az asszonyok meggyilkolják az embert!”

KART.-159	**AJTÓ-TÉRELEM-CSELEKEDET-17**
Adattári száma	125-67
Címe	A rétközi dohányosok meséiből
Gyűjtő neve	Nagy Dezső
Gyűjtés helye	Gégény
Gyűjtés ideje	1951.04.
Adatközlő neve	Mackó András
Egyéb adatok az adatközlőről	19 éves, szabólegény
Oldalszám	15-16.
Szöveg	„Vadásztörténet. … A csendőrök mentek a lövés után és észrevették, amint sietett elfele a meglőtt nyullal. Azt gondolta, hogy sikerül majd elsikkasztani talán a nyulat meg a puskát otthon. ... Ezalatt odaértek a csendőrök, bementek és követelték a szegény embertől, hogy: - Adja elő a puskáját és a nyulat! Ő tagadta, hogy nála lenne. - Motozzanak! - mondta. De a csendőrök motozni nem akartak, ...”

KART.-160	**AJTÓ-HIEDELEM-23**
Adattári száma	129-67
Címe	Nyíregyházi tanítóképző növendékek gyűjtése 1922-1923.
Gyűjtő neve	Tóth Illés
Gyűjtés helye	Nyírpazony
Gyűjtés ideje	1922.12.
Adatközlő neve	-
Egyéb adatok az adatközlőről	-
Oldalszám	10.
Szöveg	„1., Ha újév első napján férfi lép először a gazda házába akkor az az év szerencsés lesz a gazdára nézve. Ellenben a nő szerencsétlenséget hoz. …”

KART.-163	**ABLAK-HIEDELEM-8**
Adattári száma	129-67
Címe	Nyíregyházi tanítóképző növendékek gyűjtése 1922-1923.
Gyűjtő neve	Fábián Dániel
Gyűjtés helye	Nyirtura
Gyűjtés ideje	-
Adatközlő neve	-
Egyéb adatok az adatközlőről	-
Oldalszám	14.
Szöveg	„Az ablak ha kinyillik magától meghal valaki.”

KART.-164	**AJTÓ-HIEDELEM-24**
Adattári száma	129-67
Címe	Nyíregyházi tanítóképző növendékek gyűjtése 1922-1923.
Gyűjtő neve	Fábián Dániel
Gyűjtés helye	Nyirtura
Gyűjtés ideje	-
Adatközlő neve	-
Egyéb adatok az adatközlőről	-
Oldalszám	14.
Szöveg	„könyököm ha az ajtóba vágom vendég jő.”

KART.-176/A-C	ABLAK-TÉRELEM-CSELEKEDET-9, AJTÓ-TÉRELEM-CSELEKEDET-19, AJTÓ-ILLEM-6
Adattári száma	135-67
Címe	Népmesék és Babonás történetek
Gyűjtő neve	Knézy Judit
Gyűjtés helye	Ujdombrád
Gyűjtés ideje	1959.09.29.
Adatközlő neve	Schweger Pál
Egyéb adatok az adatközlőről	69 éves, földműves
Oldalszám	1-5.
Szöveg	„A király három lánya, akik az ördöghöz jártak. … Egyszer nyílik az ablak, sorakoznak a lányok kifele. Mikor kilépnak, azt mondja a legvénebbik… (aztán egy nagy kő alá mennek be a túlvilágra, és amikor a kiskondás is a tulvilágra ér) … megtalált egy kis viskót. Egy kis mécses pislákolt benne. Bemegy a gyermek beköszön: Jó estét, öreganyám! ... Megint lát egy kis kunyhót. Na, oda is betér a fattyú gyerek. Azt mondja Jó estét öreganyám! Jól jártál, hogy öreganyádnak szólítottál... Mikor átért az erdőn, ott is látott egy kunyhót. No, bemegy oda is: Jó estét kedves öreganyám! Jó estét neked is gyermekem, jól tetted, hogy öreganyádnak szólítottál ... Eredj - azt mondja - az ajtóhoz és nyávogjál. No, úgy is tett ű, hogy az ajtón nyávogott. Meghallották és kinyitották az ajtót ... Eresszétek be... Mikor bemegy a cicafiú látja ... Akkot odament az ajtóhoz és nyávogott. És mondták: eresszétek ki, nézéttek, milyen tisztességes cicafiú, kimegyen. Mikor kint volt, vált egy kacsává ... szillyel néznek, de a kiskondás még nincs bent. Szalad a szobainas s kiskondáshoz és azt mondja, hogy menjen be. Szalad a kiskondás, az ajtónál megáll és kérdi a király: Na, mit tudsz kiskondás? ... felséges király atyám álmomba hogy aludtam három királykisasszony kijött az abalkon álmomban. ...”

KART.-181	ABLAK-HIEDELEM-9
Adattári száma	135-67
Címe	Népmesék és Babonás történetek
Gyűjtő neve	Knézy Judit
Gyűjtés helye	Ujdombrád
Gyűjtés ideje	1959.09.26.
Adatközlő neve	Majoros Mária
Egyéb adatok az adatközlőről	14 éves, tanulólányka
Oldalszám	19.
Szöveg	„Ez az asszony egyszer fehérlóvá változott. A Proper tanyán épen dohányt csomóztak akkor. A ló az ablak alatt megjelent, kétlábra állt és összeverte a két első lábát, az csattogó hangot adott. Egy néni, aki az ablaknál ült kinézett meglátta a lovat és ijedtében összepisilte magát. …”

KART.-182	**AJTÓ-TÉRELEM-CSELEKEDET-21**
Adattári száma	135-67
Címe	Népmesék és Babonás történetek
Gyűjtő neve	Knézy Judit
Gyűjtés helye	Ujdombrád
Gyűjtés ideje	1959.09.26.
Adatközlő neve	Rácz Pál
Egyéb adatok az adatközlőről	68 éves, földműves
Oldalszám	21.
Szöveg	„Bereg Nánit hat zsandár kiséri Édesanyja az ajtóból nézi Vágd ki lányom amit cselekedtél … Bereg Náni bement a kocsmába Kilenc zsandár nyomban ment utána … Nem kell nekünk senki potya bora …”

KART.-183/A-B	**ABLAK-TÉRELEM-CSELEKEDET-12, AJTÓ-TÉRELEM-CSELEKEDET-22**
Adattári száma	135-67
Címe	Népmesék és Babonás történetek
Gyűjtő neve	Knézy Judit
Gyűjtés helye	Ujdombrád
Gyűjtés ideje	1959.09.28.
Adatközlő neve	Molnár Ferenc
Egyéb adatok az adatközlőről	54 éves, juhász
Oldalszám	23.
Szöveg	„… Bereg Nánit kilenc zsandár kiséri Szeretője az ablakbul nézi Ne nézz babám gyászos életemet Én te érted szenvedem ezeket. Bereg Nánit kilenc zsandár vallatja Szeretője az ajtón hallgatja …”

KART.-186/A-B	ABLAK-TÉRELEM-CSELEKEDET-14, AJTÓ-TÉRELEM-CSELEKEDET-25
Adattári száma	135-67
Címe	Népmesék és Babonás történetek
Gyűjtő neve	Knézy Judit
Gyűjtés helye	Ujdombrád
Gyűjtés ideje	1959.09.25.
Adatközlő neve	Schwéger Pál
Egyéb adatok az adatközlőről	69 éves, volt számadó, jelenleg földműves
Oldalszám	36.
Szöveg	„Nyiss ki babám ablakot, ajtót énrám Hadd jöjjön be kilenc zsandár énhozzám Hadd mutassam betyárságom meg neki Zsandárvérrel pingálom a szobám ki Karabélyból ment a golyó szivébe Arcra borult a szoba közepébe Sir az apja, sir az anyja, Sir mindegyik testvérbátyja «Ne sirj apám, ne sirj anyám Nem betyárkodom már tovább Elég volt már husz esztendő Sötét tömlöc a temető...”

KART.-190/A-B	AJTÓ-TÉRELEM-CSELEKEDET-28, AJTÓ-ILLEM-7
Adattári száma	136-67
Címe	Népmesék és történetek Ujdombrádról
Gyűjtő neve	Voigt Vilmos
Gyűjtés helye	Dombrád-Ujtelep
Gyűjtés ideje	1959.09.
Adatközlő neve	Mócsán Mihályné
Egyéb adatok az adatközlőről	42 éves
Oldalszám	3.
Szöveg	„Ugy beszélték meg, hogy ugy köszöntik: »A legnagyobb egészség és szerencse találja a főszolgabíró urat és kedves családját!« És erre mindenkinek helyeselni kellett. De amikor bementek, a kisbíró prüszentett egyet, nekiestek, erre ő azt mondta: »Ejnye a menykő üsse meg a családját!« A többiek ezt is helyeselték, aztán ezért haza kellett szaladniuk.”

KART.-195	**AJTÓ-TÉRELEM-CSELEKEDET-32**
Adattári száma	136-67
Címe	Népmesék és történetek Ujdombrádról
Gyűjtő neve	Voigt Vilmos
Gyűjtés helye	Dombrád-Ujtelep
Gyűjtés ideje	1959.09.
Adatközlő neve	Batári Lajos
Egyéb adatok az adatközlőről	78 éves
Oldalszám	44-48.
Szöveg	„Szép kirájfi. [44.] … De ez az öreg királynak nem teccett. Aszonta az inasának, ájjon oda a gangra és a kócsjukon lessék állandóan be, hogy mit csinának. Hát ez mindig ott lesett a kócsjukon. … három óriás belépett, hogy kivégzik a vőkegént meg a menyasszonyt… De az ácslegény … legyőszte a három óriást. … A fiatal nőnek az arcára cseppent a vér. Hát micsinájjék vele az ácslegény, lenyalta az arcáról a vércseppez, hogy ne láccóggyon, de esztet az inas leste a kócsjukon.Ő asszonta az öreg királynak, hogy látta, hogy megcsókolta éccaka a fiatalasszonyt.[47] ... bementek, hogy majd mán a koporsót viszik, mind a két gyerek ott jáccott a szobában, nem halt meg. [48] ...”

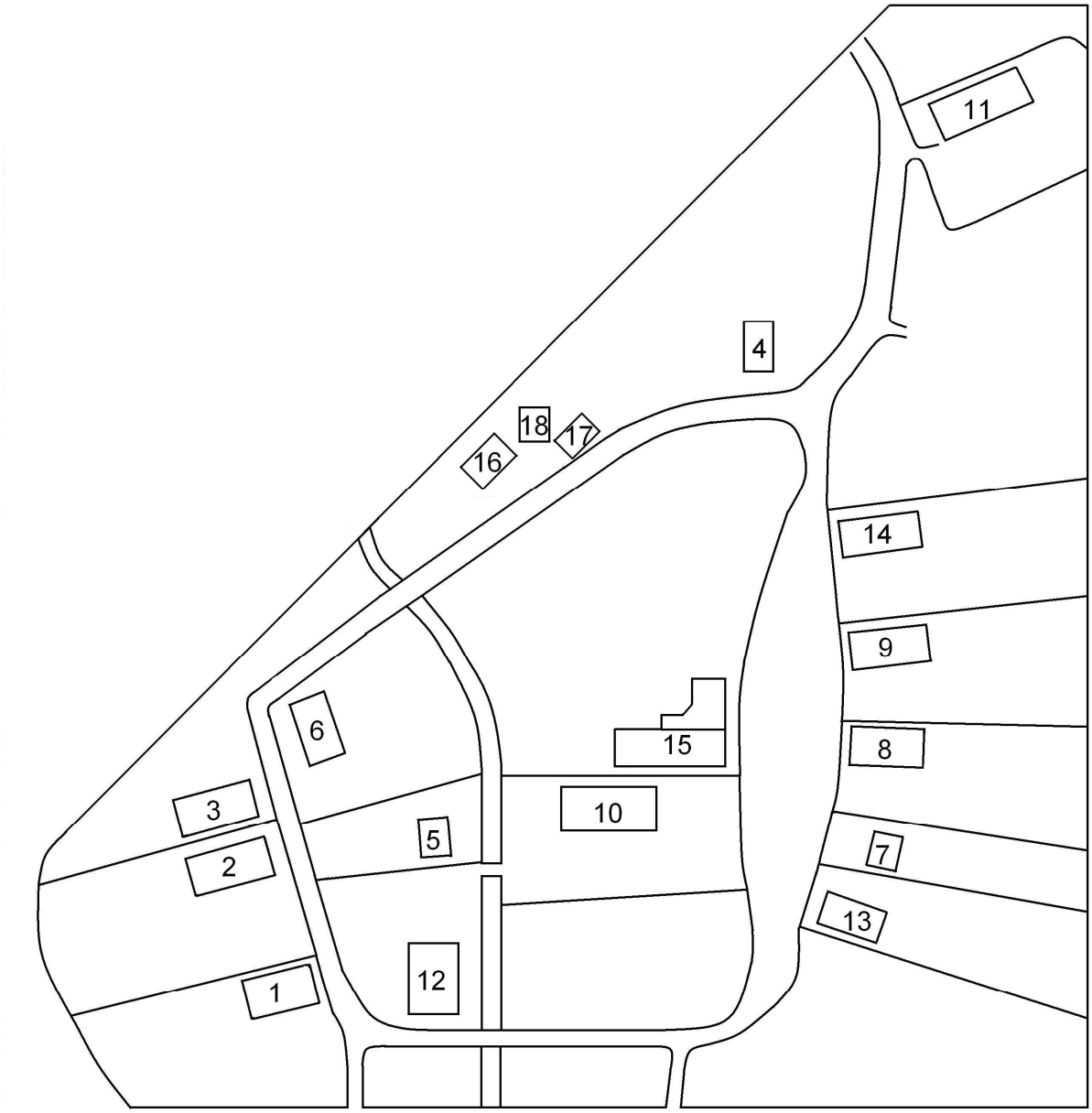
KART.-224	**AJTÓ-HIEDELEM-27**
Adattári száma	139-67
Címe	Hiedelmek-Ujdombrád
Gyűjtő neve	Szabó Erzsébet
Gyűjtés helye	Ujdombrád
Gyűjtés ideje	1959.09.25.
Adatközlő neve	Németh Sándorné
Egyéb adatok az adatközlőről	45 éves, gazdálkodó
Oldalszám	5.
Szöveg	„Házkörüli tilalom - szemét kiöntése - Ha leszáll a nap, szemetet nem jó kivinni vagy vizet kiönteni, a családfőt viszik ki a házból.”

KART.-232/A-B	**ABLAK-HIEDELEM-10, AJTÓ-HIEDELEM-28**
Adattári száma	139-67
Címe	Hiedelmek-Ujdombrád
Gyűjtő neve	Szabó Erzsébet
Gyűjtés helye	Ujdombrád
Gyűjtés ideje	1959.09.28.
Adatközlő neve	Tábori Gyuláné
Egyéb adatok az adatközlőről	67 éves, szül: Tiszabercelen, dohányos volt
Oldalszám	59.
Szöveg	„Babonás történetek - »a tudományt nem gyakorló büntetése« - Ottan vót egy asszony gyerekágyat feküdt. A cselédség este bejött osztán hát, bemegy az ura, de nincs a felesége bent. … Aszt mondta, hogy beszoltak az ablakon: Mari, gyere ki mert megdöglik a tehened. ... Egyszer éjjel az urammal kimentek és látyák hogy jön egy fejércseléd. Aszt mondom az uramnak, mert én is kimentem, az intézőné lehet, aki meghalt. ... Reggel kérdezték, hogy hol járt. Aszongya az istállóajtóban felkapták és csak vitték-vitték a bányába ...”

Térképek
a Sóstói Múzeumfalu
lakóházainak és nyílászáróinak
elhelyezkedéséről
a hivatkozott sorszámokkal

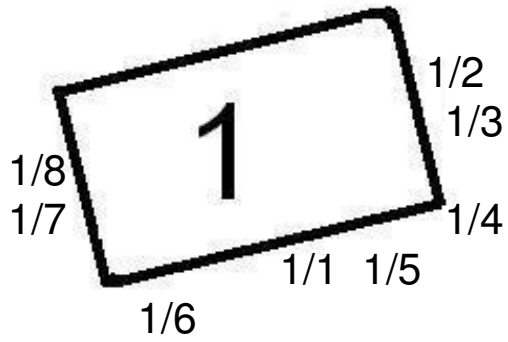
1. A Sóstói Múzeumfalu lakóházainak elhelyezkedése a múzeum területén
2. A Sóstói Múzeumfalu lakóházainak nyílászárói

1. A Sóstói Múzeumfalu lakóházainak elhelyezkedése a múzeum területén

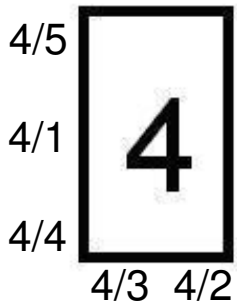

1 – Tiszabecsi lakóház
2 – Jánkmajtisi lakóház
3 – Nagyhodosi lakóház
4 – Nagyhodosi lakóház, a temetőcsősz háza
5 – Paszabi lakóház
6 – Besztereci lakóház
7 – Pócspetri lakóház
8 – Anarcsi lakóház
9 – Kállósemjéni lakóház
10 – Jármi lakóház
11 – Tirpák lakóház
12 – Gyulaházi paplak
13 – Tiszadobi lakóház
14 – Tarpai lakóház
15 – Csarodai paróchia
16 – Nyírvasvári cigánylakóház
17 – Nyírvasvári cigányputri
18 – Piricsei földbevájt cigánykunyhó

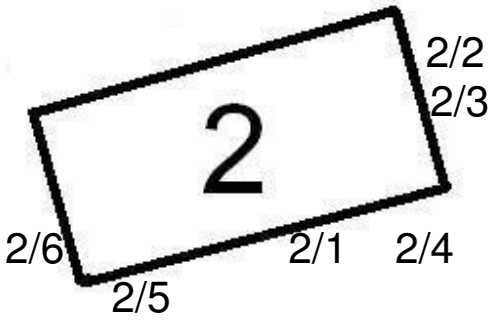
2. A Sóstói Múzeumfalu lakóházainak nyílászárói

1 – Tiszabecsi lakóház
1/1 – bejárati ajtó
1/2-8 – ablak

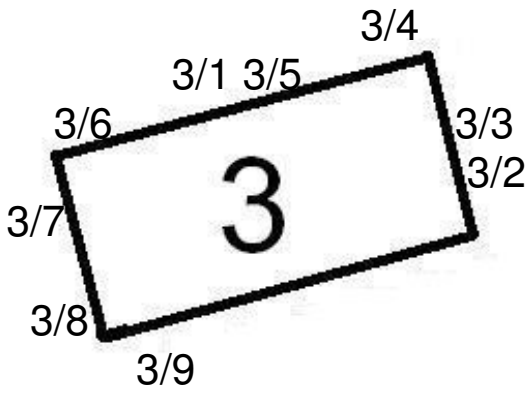
4 – Nagyhodosi lakóház, a temetőcsősz háza
4/1 – bejárati ajtó
4/2-5 – ablak

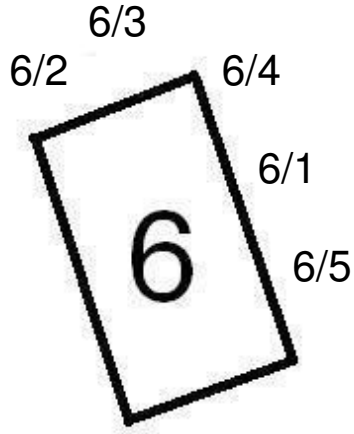
2 – Jánkmajtisi lakóház
2/1 – bejárati ajtó
2/2-6 – ablak

5 – Paszabi lakóház
5/1 – bejárati ajtó
5/2-4 – ablak

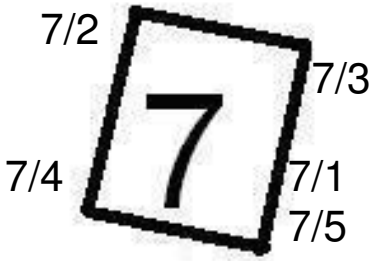

3 – Nagyhodosi lakóház
3/1 – bejárati ajtó
3/2-9 – ablak

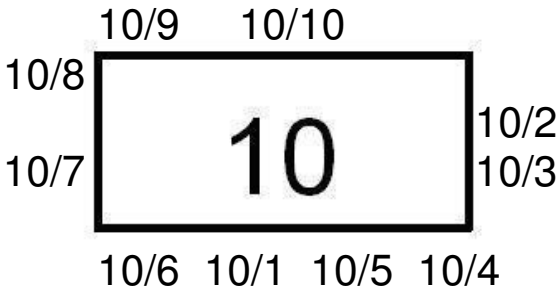

6 – Besztereci lakóház
6/1 – bejárati ajtó
6/2-5 – ablak

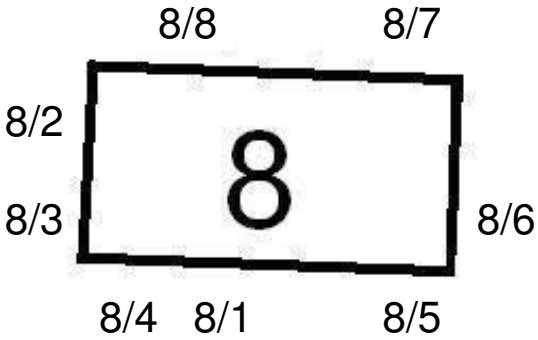
2. A Sóstói Múzeumfalu lakóházainak nyílászárói

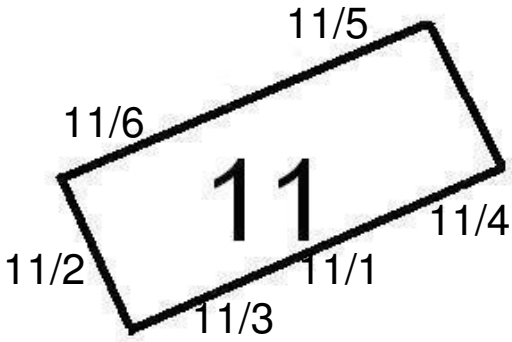
7 – Pócspetri lakóház
7/1 – bejárati ajtó
7/2-5 – ablak

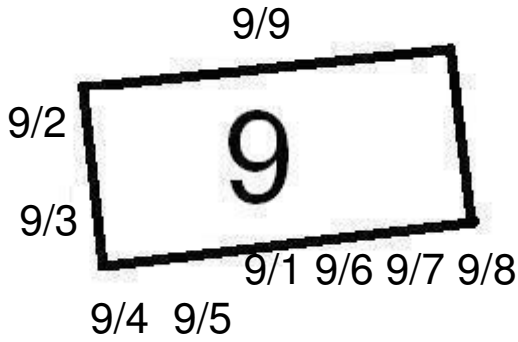
10 – Jármi lakóház
10/1 – bejárati ajtó
10/2-10 – ablak

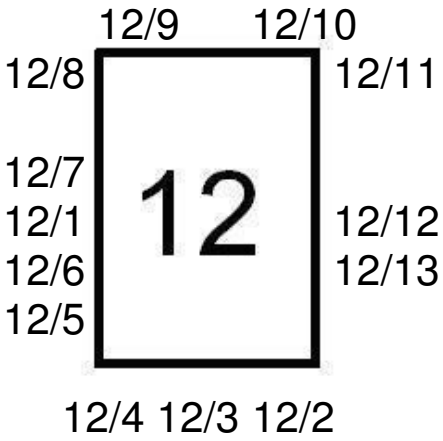
8 – Anarcsi lakóház
8/1 – bejárati ajtó
8/2-8 – ablak

11 – Tirpák lakóház
11/1 – bejárati ajtó
11/2-6 – ablak

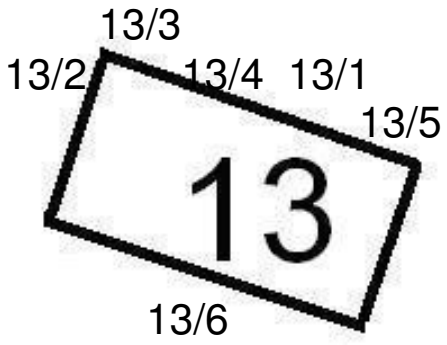

9 – Kállósemjéni lakóház
9/1 – bejárati ajtó
9/2-9 – ablak

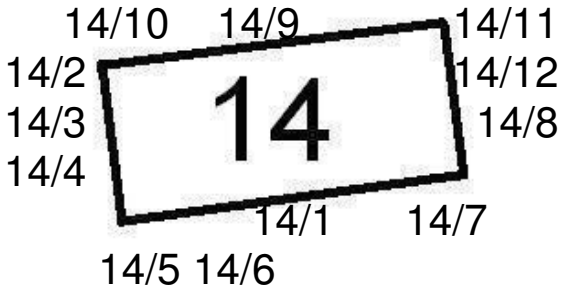

12 – Gyulaházi paplak
12/1 – bejárati ajtó
12/2-13 – ablak

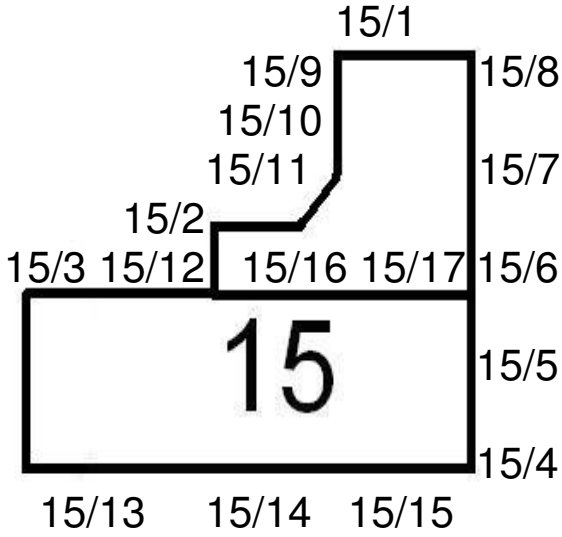
2. A Sóstói Múzeumfalu lakóházainak nyílászárói

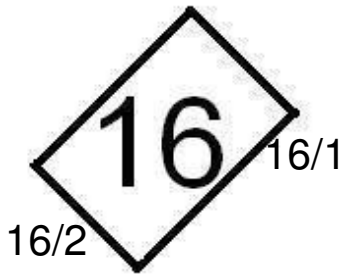
13 – Tiszadobi lakóház
13/1 – bejárati ajtó
13/2-6 – ablak

14 – Tarpai lakóház
14/1 – bejárati ajtó
14/2-12 – ablak

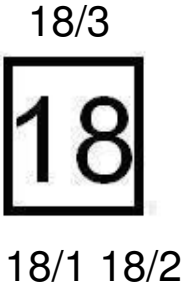
15 – Csarodai paróchia
15/1-3 – bejárati ajtó
15/4-17 – ablak

16 – Nyírvasvári cigánylakóház
16/1 – bejárati ajtó
16/2 – ablak

17 – Nyírvasvári cigányputri
17/1 – bejárati ajtó
17/2 – ablak

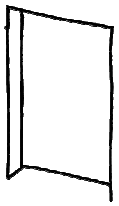
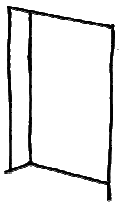
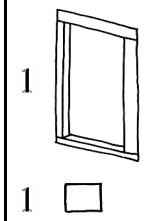
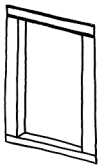
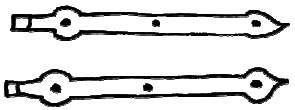
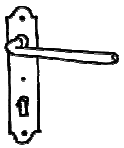
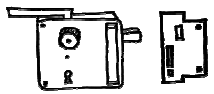
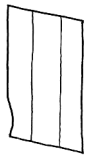
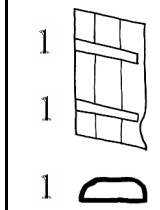
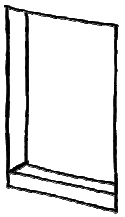
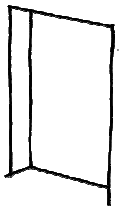
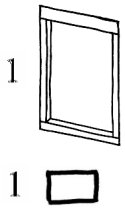
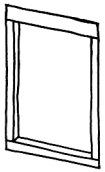
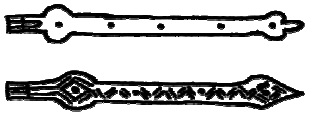
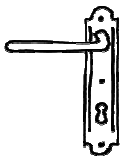
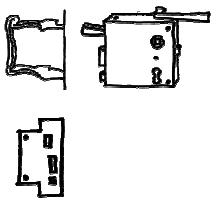
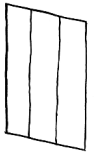
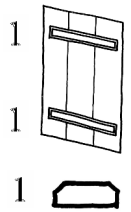
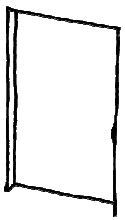
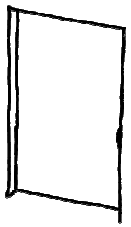
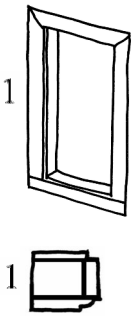
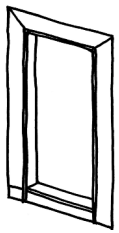
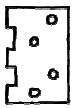
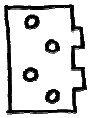
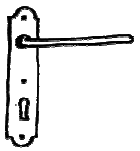
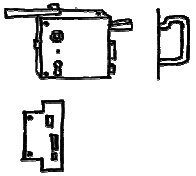
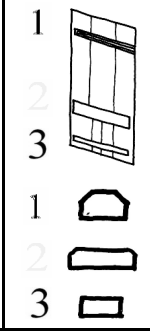
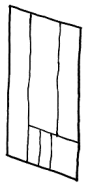
18 – Piricsei földbevájt cigánykunyhó
18/1 – bejárati ajtó
18/2-3 – ablak

Ajtótípusok táblázatai

I. Ácsmunkájú ajtó
II. Ácsmunkájú, üveges ajtó
III. Keretrátétes ajtó
IV. Keretrátétes ajtó - Egy síkban két szárnyuk van.
V. Borított ajtó
VI. Vésett ajtót imitáló borított ajtó
VII. Vésett, teli ajtó
VIII. Vésett, teli ajtó - Egy síkban két szárnyuk van.
IX. Vésett, üveges ajtó
X. Dupla ajtó

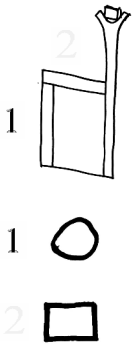
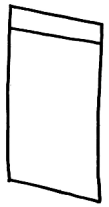
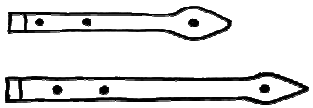
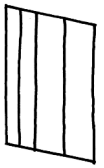
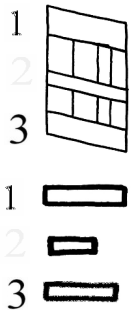
I. Ácsmunkájú ajtó

Egy síkban egy szárnyuk van.

Ajtók száma	Részei												Térkép szerint
	ajtómélyedés		tok		pánt forgó része	pánt álló része	zár		gombos ajtóhúzó		ajtótábla		
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1													5/1
2									x	x			7/1
3									x	x			16/1

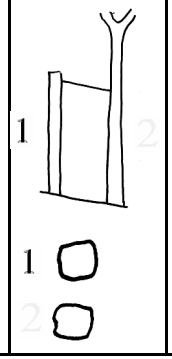
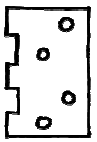
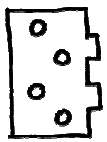
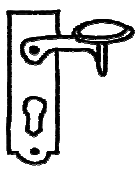
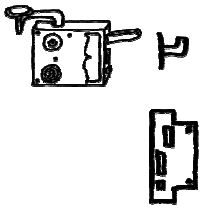
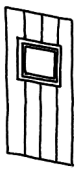
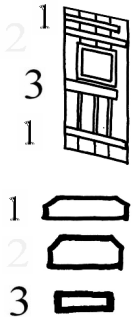
I. Ácsmunkájú ajtó

Egy síkban egy szárnyuk van.

Ajtók száma	Részei												Térkép szerint
	ajtómélyedés		tok		pánt forgó része	pánt álló része	zár		gombos ajtóhúzó		ajtótábla		
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
4	x	x					x	x	x	x			18/1

II. Ácsmunkájú, üveges ajtó

Egy síkban egy szárnyuk van.

Ajtók száma	tok		pánt forgó része	pánt álló része	zár		ajtótábla		Térkép szerint
	kívül	belül	belül	belül	kívül	belül	kívül	belül	
	fa	fa	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1	x								17/1

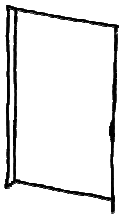
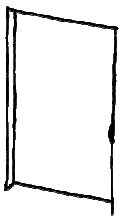
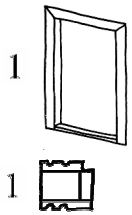
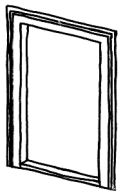
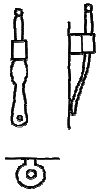
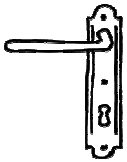
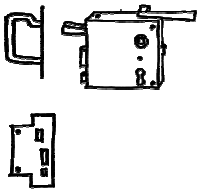
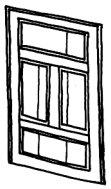
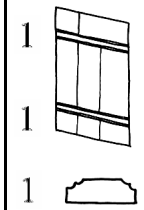
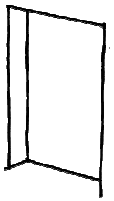
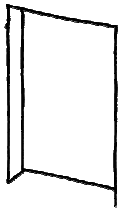
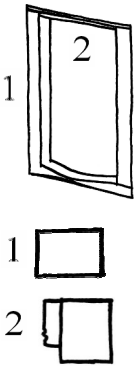
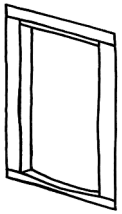
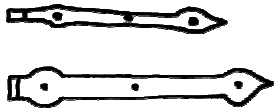
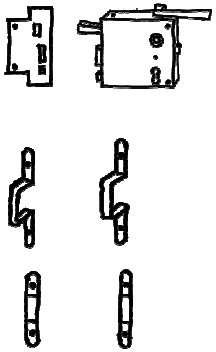
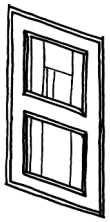
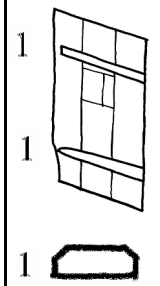
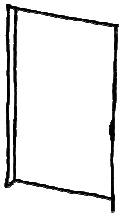
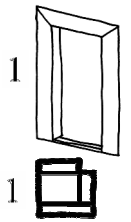
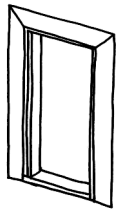
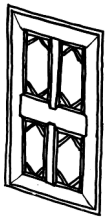
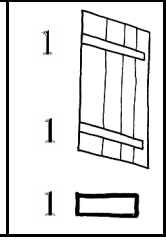
III. Keretrátétes ajtó

Egy síkban egy szárnyuk van.

Ajtók száma	Részei												Térkép szerint
	ajtómélyedés		tok		pánt forgó része	pánt álló része	zár		gombos ajtóhúzó		ajtótábla		
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1			1 2 1 2						x	x		1 1 1	2/1
2	x	x	1 1				x					1 1 1 2 2	3/1

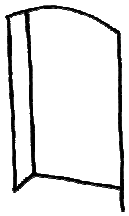
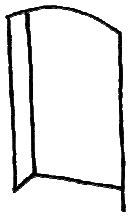
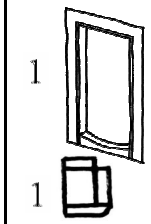
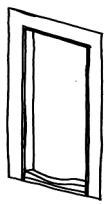
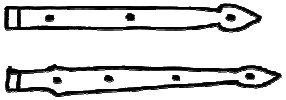
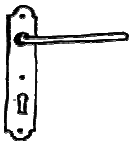
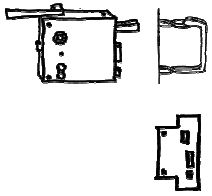
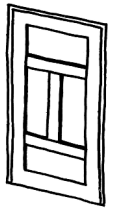
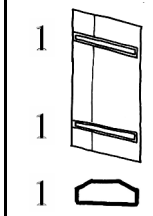
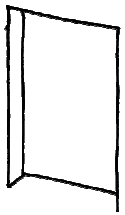
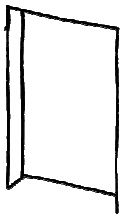
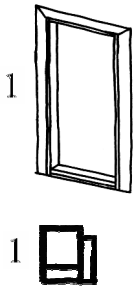
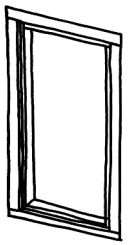
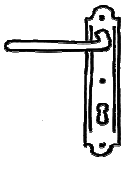
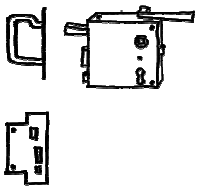
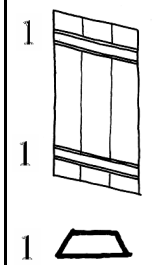
III. Keretrátétes ajtó

Egy síkban egy szárnyuk van.

Ajtók száma	Részei												Térkép szerint
	ajtómélyedés		tok		pánt forgó része	pánt álló része	zár		gombos ajtóhúzó		ajtótábla		
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
3									x	x			4/1
4									x	x			6/1
5										x			8/1

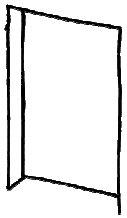
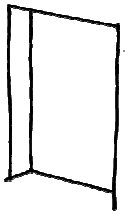
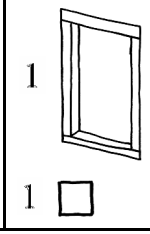
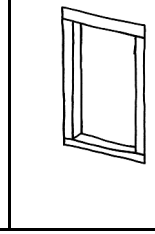
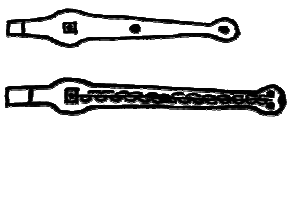
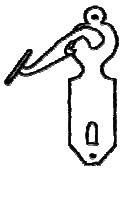
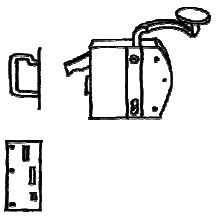
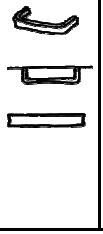
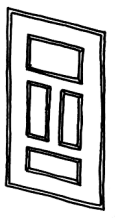
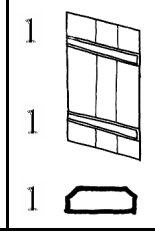
III. Keretrátétes ajtó

Egy síkban egy szárnyuk van.

Ajtók száma	Részei													Térkép szerint
	ajtómélyedés		tok		pánt forgó része	pánt álló része	zár		gombos ajtóhúzó		ajtótábla			
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül		
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa		
6														9/1
7									x	x				11/1

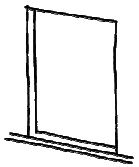
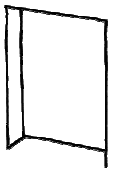
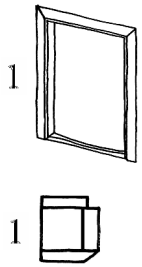
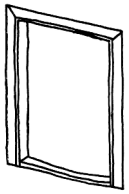
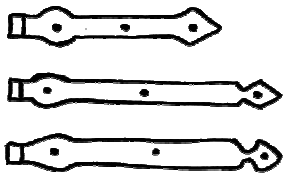
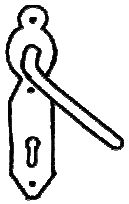
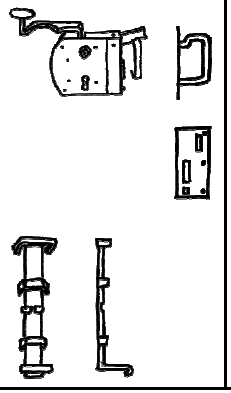
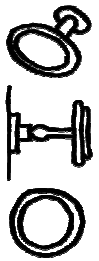
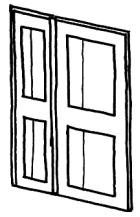
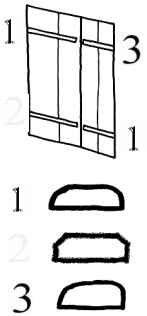
III. Keretrátétes ajtó

Egy síkban egy szárnyuk van.

Ajtók száma	Részei												Térkép szerint
	ajtómélyedés		tok		pánt forgó része	pánt álló része	zár		gombos ajtóhúzó		ajtótábla		
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
9										x			13/1

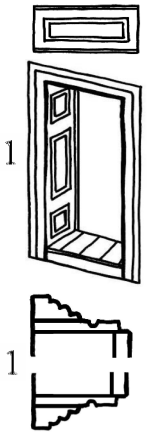
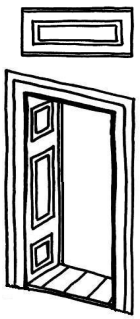
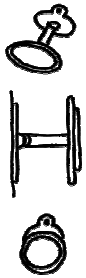
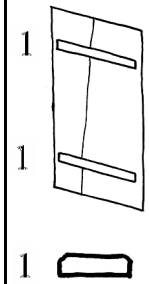
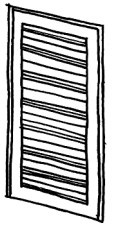
IV. Keretrátétes ajtó

Egy síkban két szárnyuk van.

Ajtók száma	Részei												Térkép szerint
	ajtómélyedés		tok		pánt forgó része	pánt álló része	zár		gombos ajtóhúzó		ajtótábla		
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1													1/1

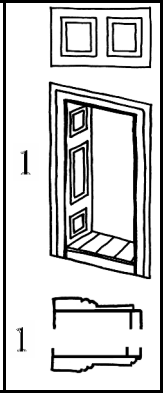
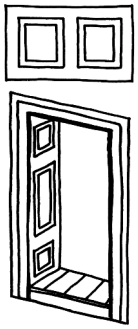
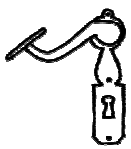
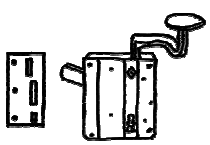
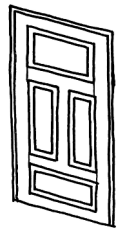
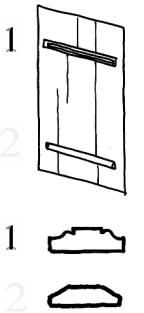
V. Borított ajtó

Egy síkban egy szárnyuk van.

Ajtók száma	tok		pánt forgó része	pánt álló része	zár		gombos ajtóhúzó		ajtótábla		Térkép szerint
	kívül	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	
	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1											14/1.a

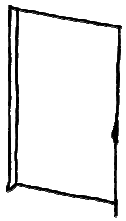
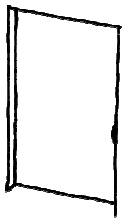
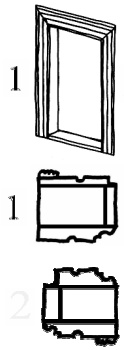
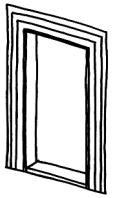
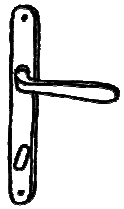
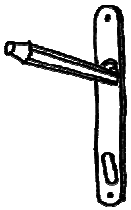
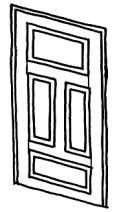
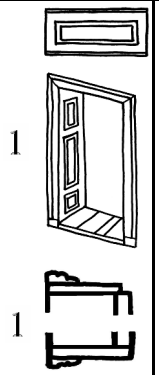
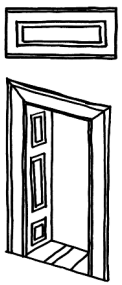
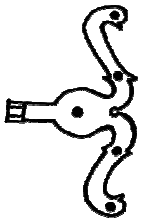
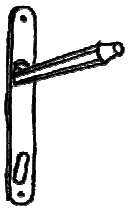
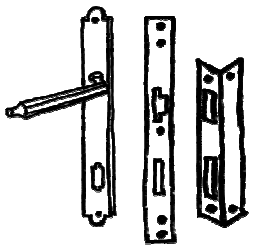
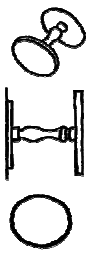
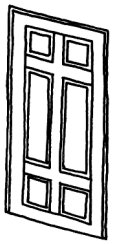
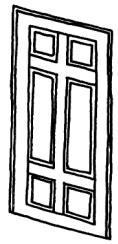
VI. Vésett ajtót imitáló borított ajtó

Egy síkban egy szárnyuk van.

Ajtók száma	Részei													Térkép szerint
	ajtómélyedés		tok		pánt forgó része	pánt álló része	zár		gombos ajtóhúzó		ajtótábla			
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül		
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa		
1	x	x												12/1

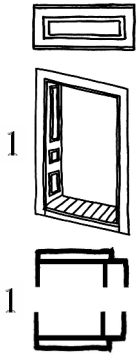
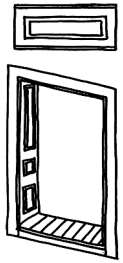
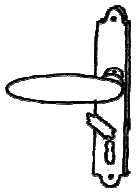
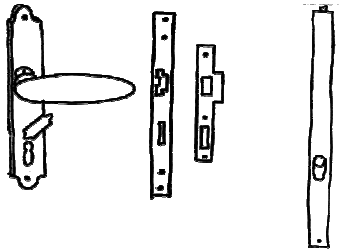
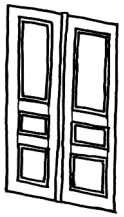
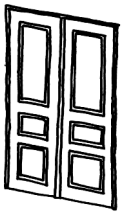
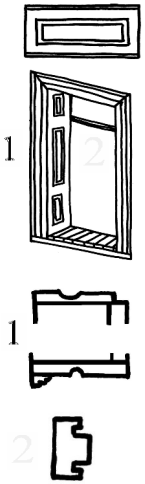
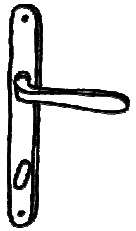
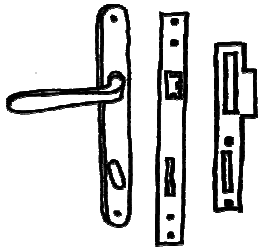
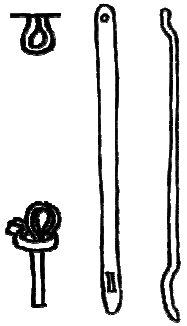
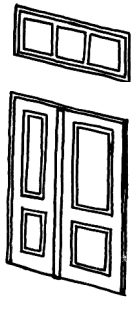
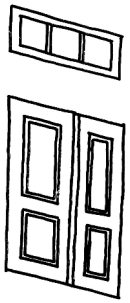
VII. Vésett, teli ajtó

Egy síkban egy szárnyuk van.

Ajtók száma	ajtómélyedés		tok		pánt forgó része	pánt álló része	vésett pánt	zár		gombos ajtóhúzó		ajtótábla		Térkép szerint
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1					x	x				x	x			15/2
2	x	x					x							15/3

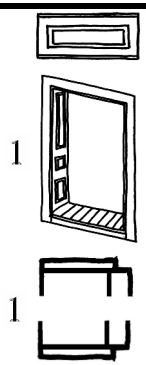
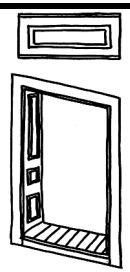
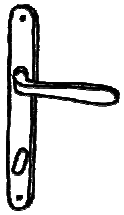
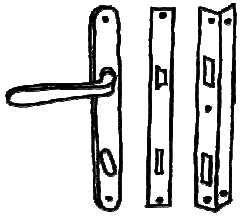
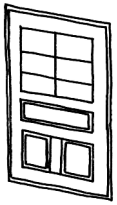
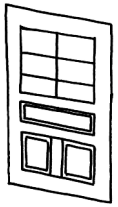
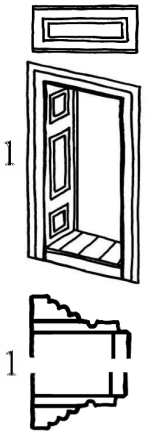
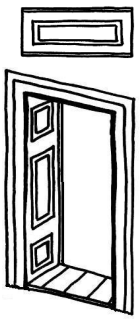
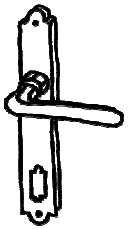
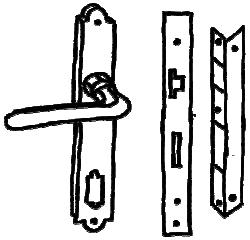
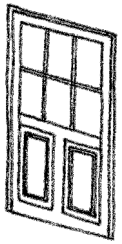
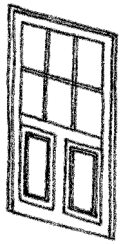
VIII. Vésett, teli ajtó

Egy síkban két szárnyuk van.

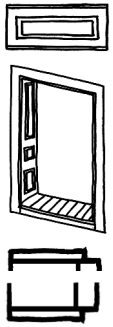
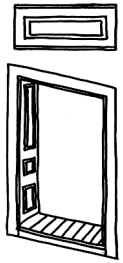
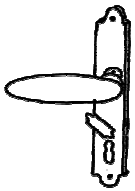
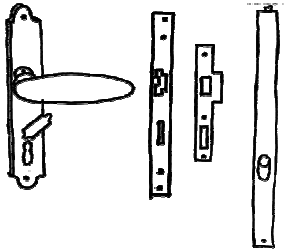
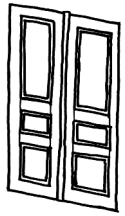
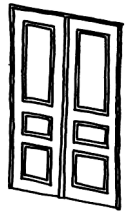
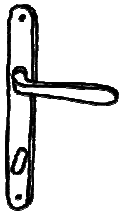
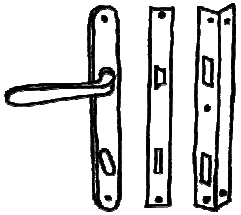
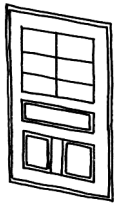
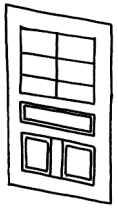
Ajtók száma	tok		vésett pánt	zár		ajtótábla		Térkép szerint
	kívül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	
	fa	fa	vas	vas	vas	fa	fa	
1								10/1.a
2					 			15/1

IX. Vésett, üveges ajtó

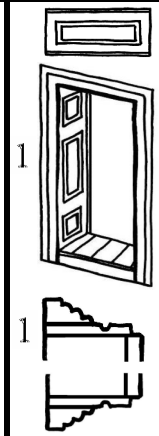
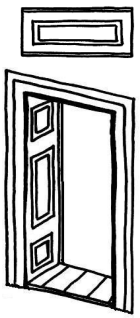
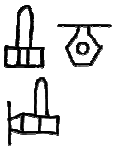
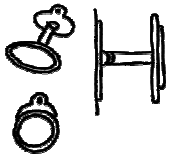
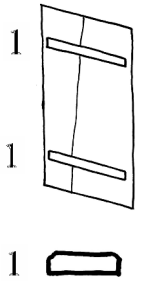
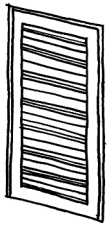
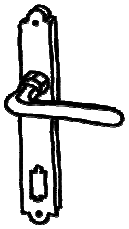
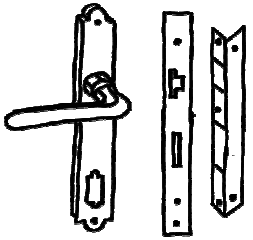
Egy síkban egy szárnyuk van.

Ajtók száma	tok		vésett pánt	zár		ajtótábla		Térkép szerint
	kívül	belül	belül	kívül	belül	kívül	belül	
	fa	fa	vas	vas	vas	fa	fa	
1								10/1.b
2								14/1.b

X. Dupla ajtó

Ajtók száma	tok		pánt forgó része	pánt álló része	vésett pánt	zár				ajtótábla		Térkép szerint
	kívül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül			kívül	belül	
	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas			fa	fa	
1			x	x				x	x			10/1.a
			x	x				x	x			10/1.b

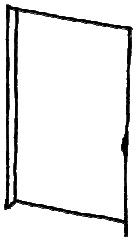
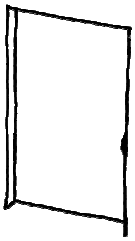
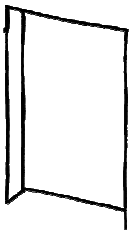
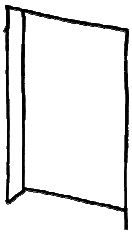
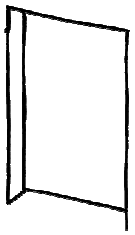
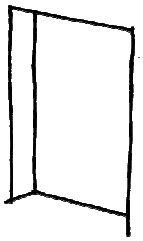
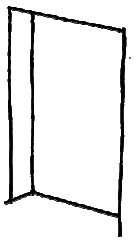
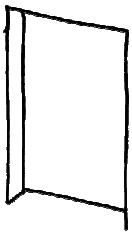
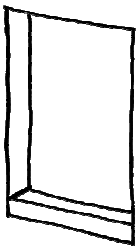
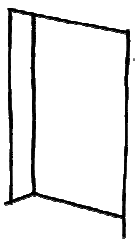
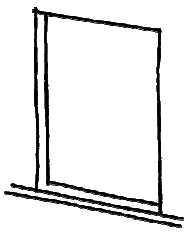
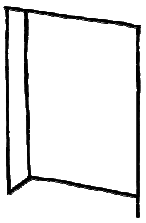
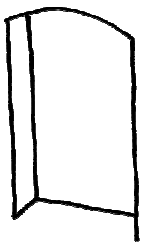
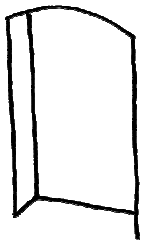
X. Dupla ajtó

Ajtók száma	tok		pánt forgó része	pánt álló része	vésett pánt	zár				ajtótábla		Térkép szerint
	kívül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül			kívül	belül	
	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas			fa	fa	
2					x							14/1.a
			x	x				x	x			14/1.b

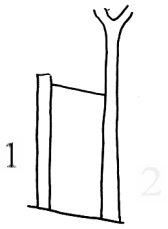
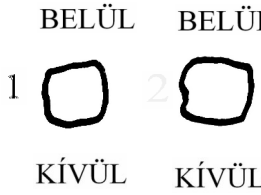
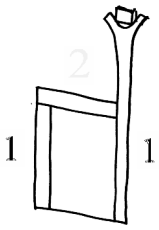
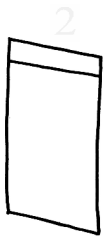
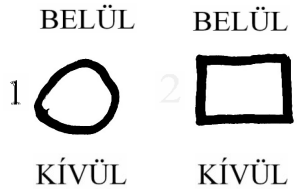
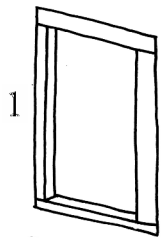
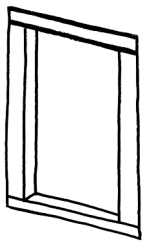
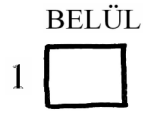
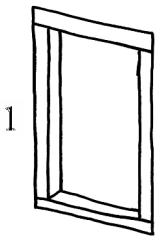
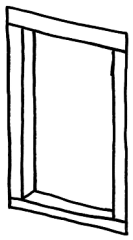
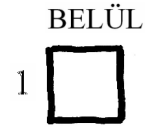
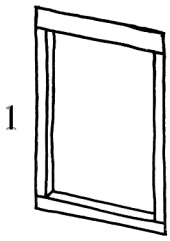
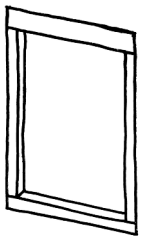
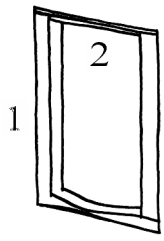
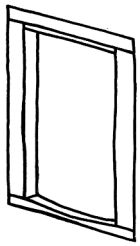
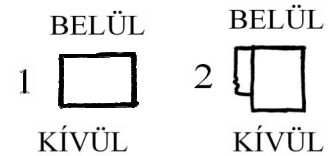
Ajtók részeinek összesítő táblázatai

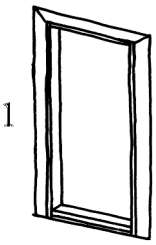
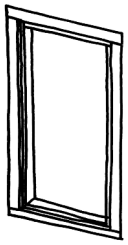
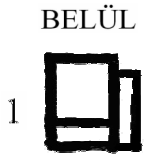
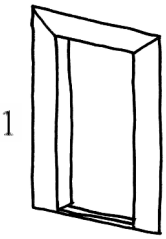
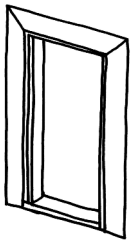
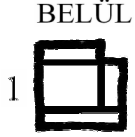
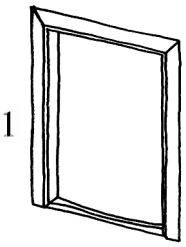
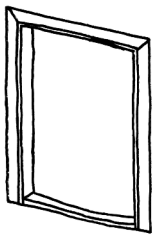
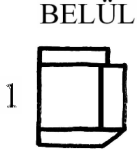
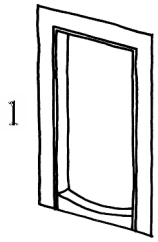
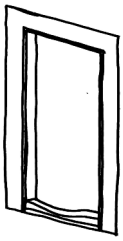
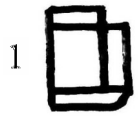
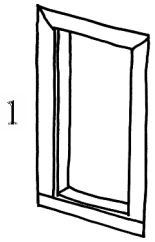
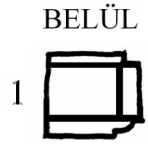
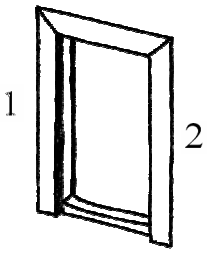
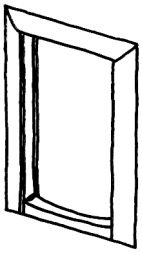
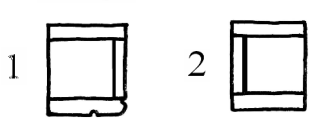
1. Ajtómélyedések
2. Ajtótokok
3. Ajtópántok forgó része
4. Ajtópántok álló része
5. Vésett ajtópántok
6. Ajtógombok-gombfogantyúk
7. Ajtózárak és részeik

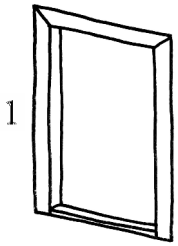
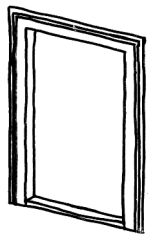
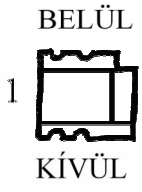
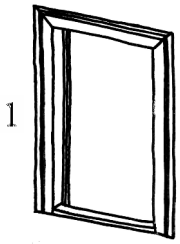
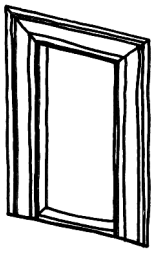
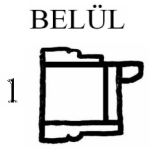
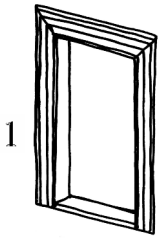
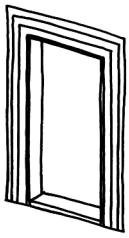
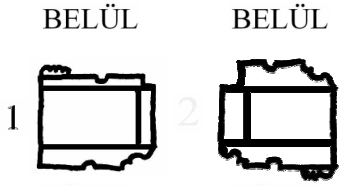
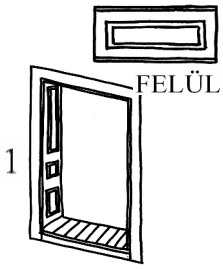
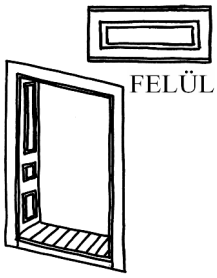
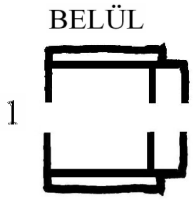
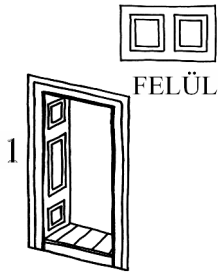
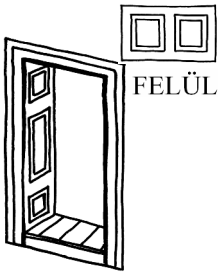
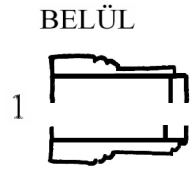
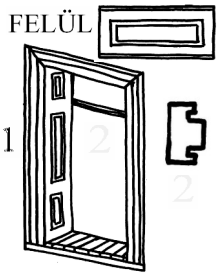
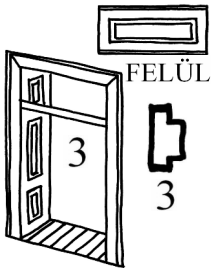
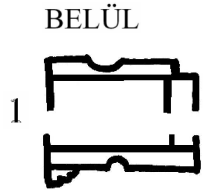
1. AJTÓMÉLYEDÉSEK

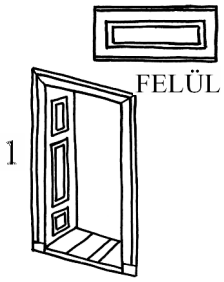
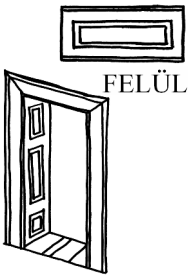
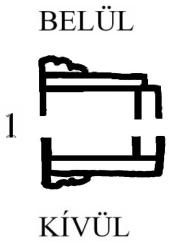
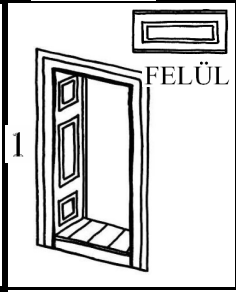
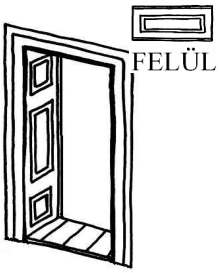
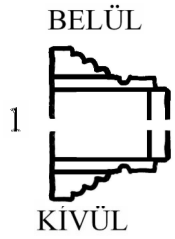
Ajtómélyedéstípusok összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyezkedésük
		Külső	Belső	
1 típus - kívül és belül is van mélyedés	1)			4/1; 8/1; 15/2; 16/1
	2)			11/1
	3)			2/1; 5/1; 13/1
	4)			6/1
	5)			7/1
	6)			1/1
	7)			9/1

2. AJTÓTOKOK

Ajtótoktípusok összesítő táblázata					
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok			Térkép szerinti elhelyez-kedésük
		Külső	Belső	Ajtófélfa, szemöldökfa látható részének keresztmetszete, díszítése	
1 típus - megmunkálatlan	1)	x			17/1
2 típus - megmunkálatlan és ácsmunka	1)				18/1
3 típus - ácstok	1)				5/1
	2)				13/1
	3)				7/1
4 típus - részben borított ácstok	1)				6/1

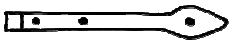
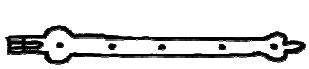
Ajtótoktípusok összesítő táblázata					
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok			Térkép szerinti elhelyez-kedésük
		Külső	Belső	Ajtófélfa, szemöldökfa látható részének keresztmetszete, díszítése	
4 típus - részben borított ácstok	2)				11/1
5 típus - borított ácstok	1)				8/1
	2)				1/1
	3)				9/1
	4)				16/1
	5)				2/1

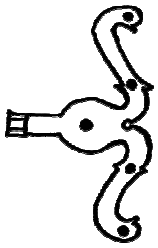
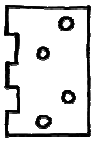
Ajtótoktípusok összesítő táblázata					
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok			Térkép szerinti elhelyez-kedésük
		Külső	Belső	Ajtófélfa, szemöldökfa látható részének keresztmetszete, díszítése	
5 típus - borított ácstok	6)				4/1
	7)				3/1
	8)				15/2
6 típus - külső, belső tok béléssel	1)				10/1
	2)				12/1
	3)				15/1

Ajtótoktípusok összesítő táblázata					
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok			Térkép szerinti elhelyez-kedésük
		Külső	Belső	Ajtófélfa, szemöldökfa látható részének keresztmetszete, díszítése	
6 típus - külső, belső tok béléssel	4)				15/3
	5)				14/1

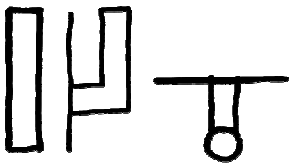
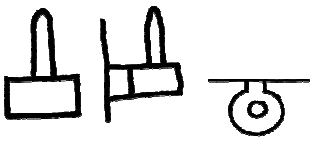
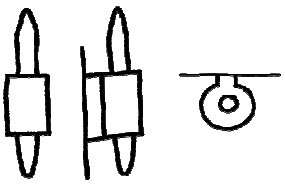
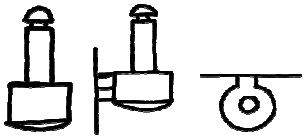
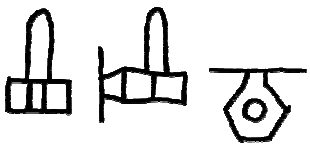
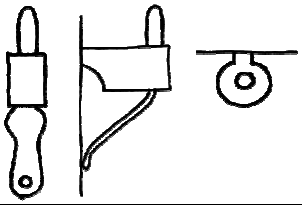
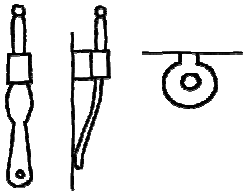
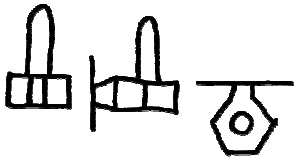
3. AJTÓPÁNTOK FORGÓ RÉSZE

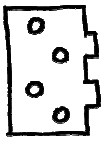
Ajtópántok forgó részének összesítő táblázata

Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyez-kedésük
		Külső	Belső	
1 típus	1)	x		**4**/**1**-2db; **11**/**1**-2db
	2)	x		**18**/**1**-1db
	3)	x		**6**/**1**-1db
	4)	x		**1**/**1**-2db
	5)	x		**13**/**1**-1db
	6)	x		**18**/**1**-1db
	7)	x		**9**/**1**-1db
	8)	x		**9**/**1**-1db
	9)	x		**8**/**1**-2db
	10)	x		**1**/**1**-1db
	11)	x		**1**/**1**-1db
	12)	x		**5**/**1**-1db
	13)	x		**5**/**1**-1db
	14)	x		**6**/**1**-1db
	15)	x		**2**/**1**-1db
	16)	x		**2**/**1**-1db
	17)	x		**7**/**1**-1db
	18)	x		**12**/**1**-2db

Ajtópántok forgó részének összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	**Altípusok-formai változók**	**Rajzok**		**Térkép szerinti elhelyez-kedésük**
		Külső	**Belső**	
1 típus	**19)**	**x**		**3**/**1**-2db
	20)	**x**		**7**/**1**-1db
	21)	**x**		**13**/**1**-1db
	22)	**x**		**15**/**3**-2db
	23)		**x**	**14**/**1.a**-2db
2 típus	**1)**	**x**		**16**/**1**-3db; **17**/**1**-2db

4. AJTÓPÁNTOK ÁLLÓ RÉSZE

Ajtópántok álló részének összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	**Altípusok-formai változók**	**Rajzok**		**Térkép szerinti elhelyez-kedésük**
		Külső	**Belső**	
1 típus	**1)**	**x**		**6**/**1**-1db
	2)	**x**		**3**/**1**-2db; **6**/**1**-1db; **9**/**1**-2db; **11**/**1**-1db
	3)	**x**		**15**/**3**-2db
	4)	**x**		**12**/**1**-2db
	5)	**x**		**1**/**1**-4db; **2**/**1**-1db; **5**/**1**-2db; **7**/**1**-2db; **8**/**1**-2db; **11**/**1**-1db; **13**/**1**-2db; **18**/**1**-1db
	6)	**x**		**2**/**1**-1db
	7)	**x**		**4**/**1**-2db
	8)		**x**	**14**/**1.a**-2db

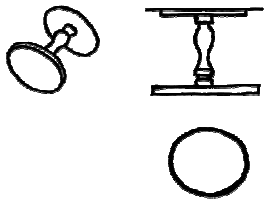
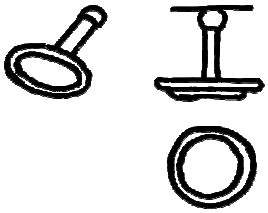
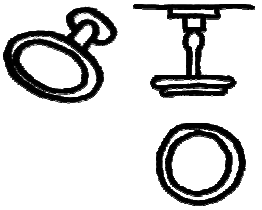
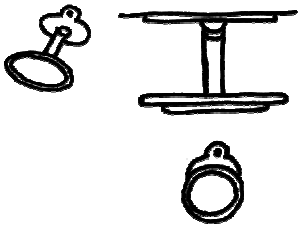
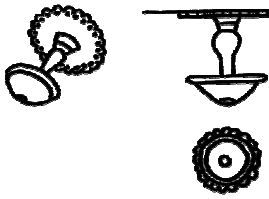
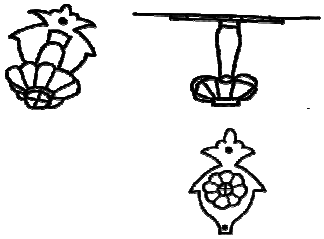
Ajtópántok álló részének összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyez-kedésük
		Külső	Belső	
2 típus	**9)**	**x**		**16**/**1**-3db; **17**/**1**-2db

5. VÉSETT AJTÓPÁNTOK

Vésett ajtópántok összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	**Altípusok-formai változók**	**Rajzok**		**Térkép szerinti elhelyez-kedésük**
		Külső	**Belső**	
1 típus	**1)**		**x**	**10**/**1.a**-4db
	2)	**x**		**10**/**1.b**-2db
	3)	**x**		**14**/**1.b**-2db; **15**/**1**-4db; **15**/**2**-2db

6. AJTÓGOMBOK-GOMBFOGANTYÚK

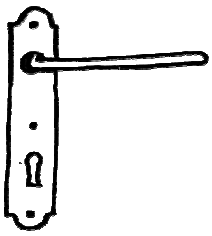
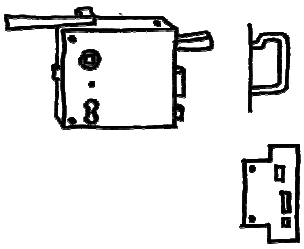
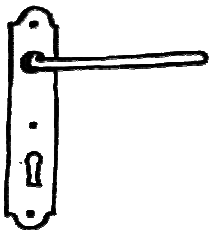
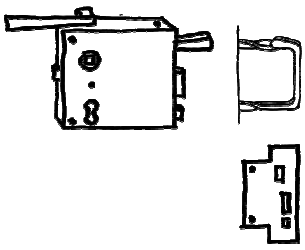
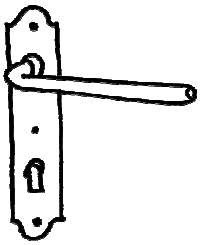
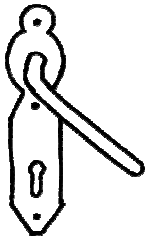
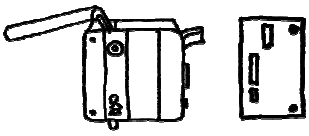
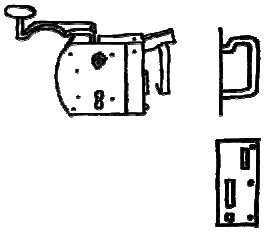
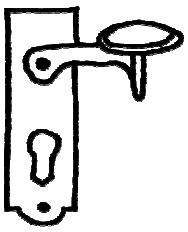
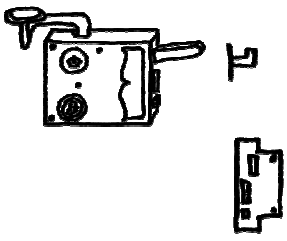
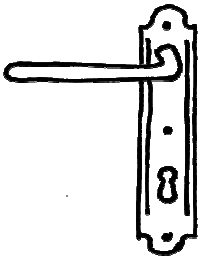
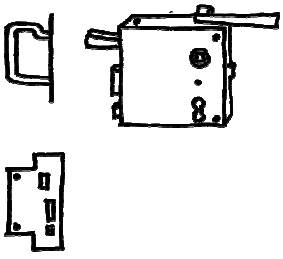
Ajtógombok, gombfogantyúk összesítő táblázata

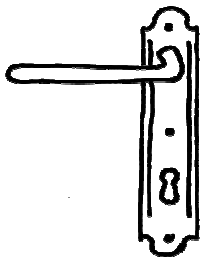
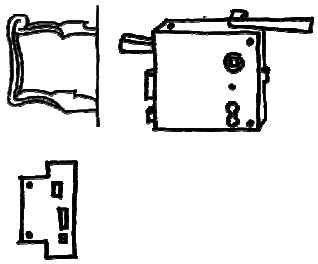
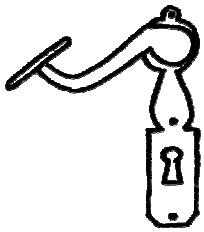
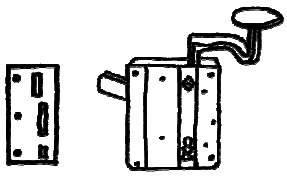
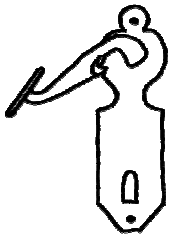
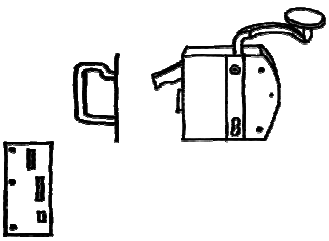
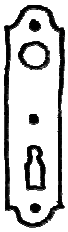
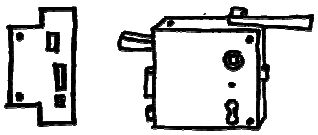
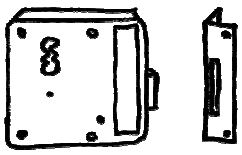
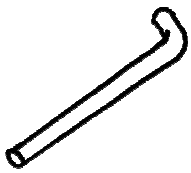
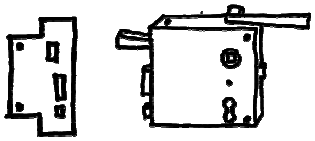
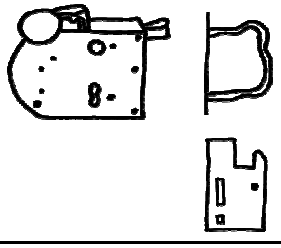
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyez-kedésük
		Külső	Belső	
1 típus	1)			**15/3**-1db
	2)			**5/1**-1db
	3)			**1/1**-1db
	4)			**14/1.a**-1db
	5)			**12/1**-1db
	6)			**3/1**-1db
	7)			**9/1**-1db
	8)		x	**8/1**-1db

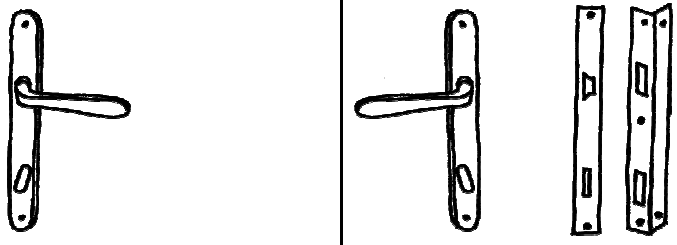
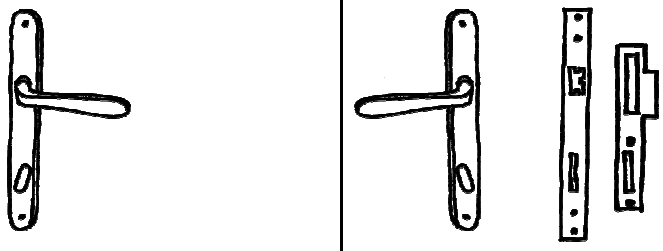
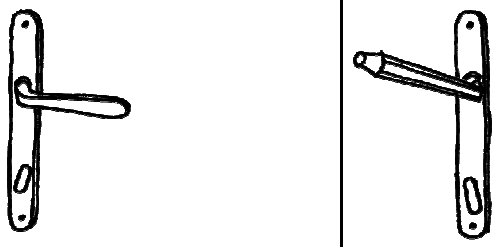
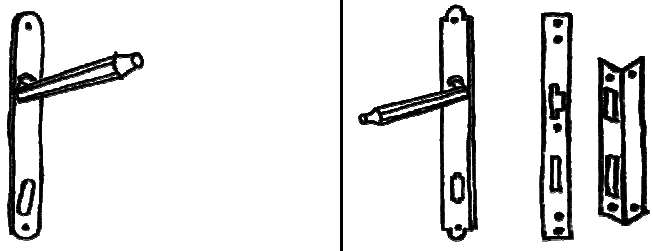
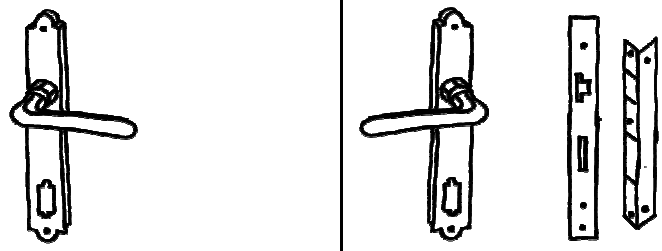
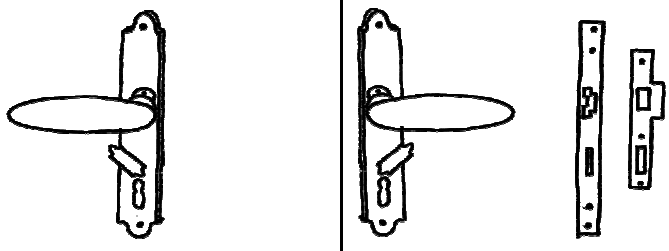
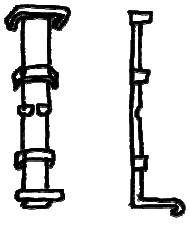
Ajtógombok, gombfogantyúk összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyez-kedésük
		Külső	Belső	
2 típus	**1)**		**x**	**13/1**-1db

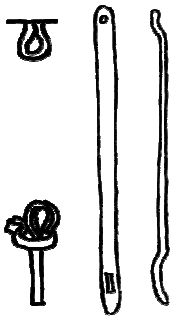
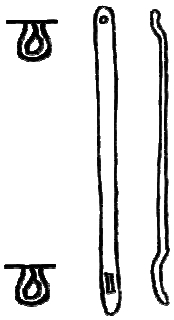
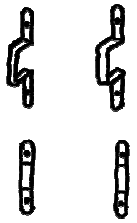
7. AJTÓZÁRAK ÉS RÉSZEIK

Ajtózárak és részeinek összesítő táblázata

Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyez-kedésük
		Külső	Belső	
1 típus - rátétes zár	1)			**16**/**1**-1db
	2)			**9**/**1**-1db
	3)			**5**/**1**-1db
	4)			**8**/**1**-1db
	5)			**1**/**1**-1db
	6)			**17**/**1**-1db
	7)			**4**/**1**-1db; **11**/**1**-1db

Ajtózárak és részeinek összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	**Altípusok-formai változók**	**Rajzok**		**Térkép szerinti elhelyez-kedésük**
		Külső	**Belső**	
1 típus - rátétes zár	**8)**			**7/1**-1db
	9)			**12/1**-1db
	10)			**13/1**-1db
	11)			**2/1**-1db
	12)			**14/1.a**-1db
	13)			**6/1**-1db
	14)	**x**		**3/1**-1db

Ajtózárak és részeinek összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	**Altípusok-formai változók**	**Rajzok**		**Térkép szerinti elhelyez-kedésük**
		Külső	**Belső**	
2 típus - vésett zár	**1)**			**10/1.b**-1db
	2)			**15/1**-1db
	3)			**15/2**-1db
	4)			**15/3**-1db
	5)			**14/1.b**-1db
	6)			**10/1.a**-1db
3 típus - toló retesz	**1)**	**x**		**1/1**-1db

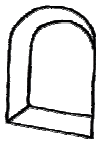
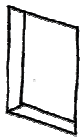
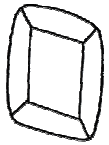
Ajtózárak és részeinek összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyez-kedésük
		Külső	Belső	
4 típus - élretesz	**1)**	**x**		**10**/**1.a**-1db
5 típus - hevederzár	**1)**	**x**		**15**/**1**-2db
	2)	**x**		**15**/**2**-1db
6 típus - hiányos zár	**1)**	**x**		**6**/**1**-1db

Ablaktípusok táblázatai

I-V.	Rögzítettek
VI-XIII.	Egy síkban egy szárnyuk van
XIV-XXXII.	Egy síkban két szárnyuk van
XXXIII-XXXVII.	Egy síkban négy szárnyuk van
XXXVIII-XL.	Hibridek, amelyek külső, belső szárnyai nem azonos típusúak

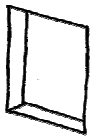
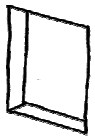
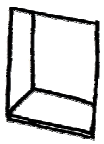
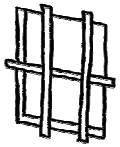
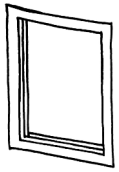
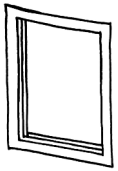
I. Rögzítettek

Szimpla ablak. Nincs kerete, az üvegtábla a falba van befalazva. Rögzített. Szerelvényei nincsenek.

Ablakok száma	Részei		Térkép szerint
	ablakmélyedés		
	kívül	belül	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	
1			4/5
2			18/2

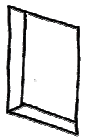
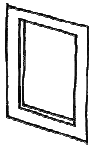
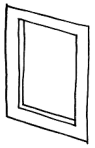
II. Rögzítettek

Szimpla ablak. A keret osztatlan. Az üvegtábla a keret külső oldalához van rögzítve. Szerelvényei nincsenek.

Ablakok száma	Részei						Térkép szerint
	ablakmélyedés		párkány	rács	üvegtábla és keret		
	kívül	belül	kívül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	tapasztás nélküli	lemez	laposvas	üveg és fa	üveg és fa	
1-2				 –			14/11; 14/12

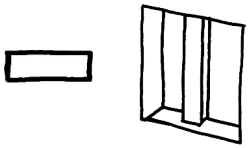
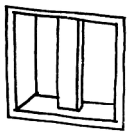
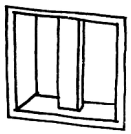
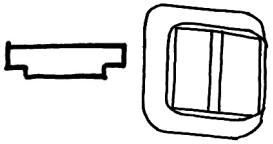
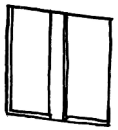
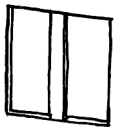
III. Rögzítettek

Szimpla ablak. A keret osztatlan. Üvegtáblái a keretbe rögzítettek, a keret a falba rögzített. Szerelvényei nincsenek.

Ablakok száma	Részei			Térkép szerint
	ablakmélyedés	üvegtábla és keret		
	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	üveg és fa	üveg és fa	
1				18/3

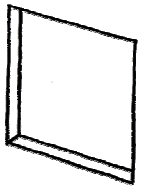
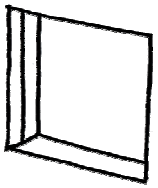
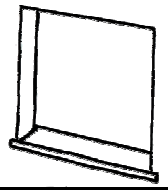
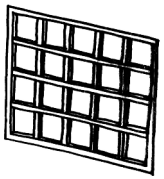
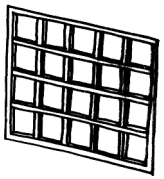
IV. Rögzítettek

Szimpla ablak. A keretnek van egy keresztfája. Üvegtáblái a keretbe rögzítettek. Szerelvényei nincsenek.

Ablakok száma	Részei					Térkép szerint
	ablakmélyedés		keresztfa	üvegtábla és keret		
	kívül	belül	kívül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	üveg és fa	üveg és fa	
1	x	x				3/8
2						5/4

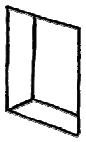
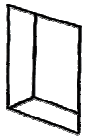
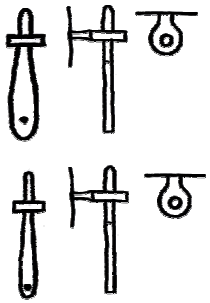
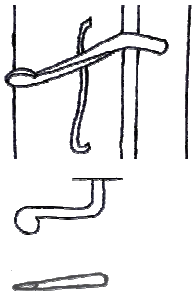
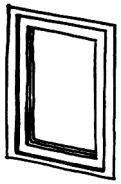
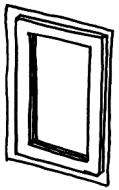
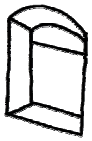
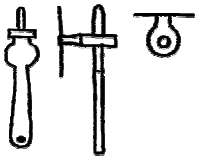
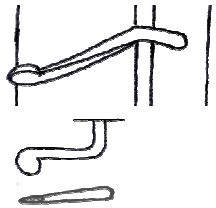
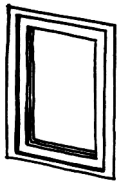
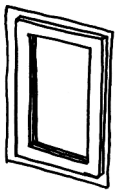
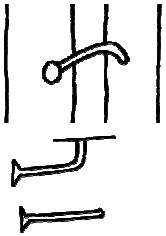
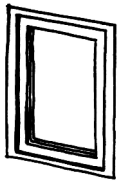
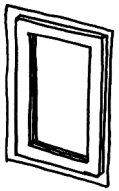
V. Rögzítettek

Szimpla ablak. A keretet osztó lécek négyzetháló rajzolatot alkotnak, így húsz szemes. Rögzített ablak. Szerelvényei nincsenek.

Ablakok száma	Részei					Térkép szerint
	ablakmélyedés		párkány	üvegtábla és keret		
	kívül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fa	fa + fehérre meszelt	fa	üveg és fa	üveg és fa	
1						**15/10**

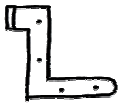
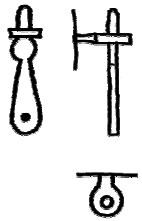
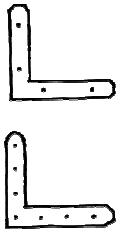
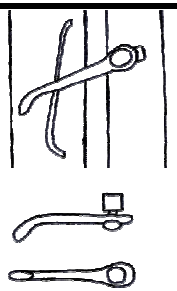
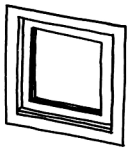
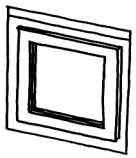
VI. Egy síkban egy szárnyuk van

Szimpla ablak. Téglalap alakú. A keret osztatlan. Egyetlen szárnya osztatlan. Befelé, balra nyílik. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei									Térkép szerint
	ablakmélyedés		vésett pánt forgó része	pánt álló része	szeglet-vas	szimpla görbölő	szimpla görbölő csuszkóval	ablakszárny		
	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1					x	x				6/5
2							x			12/10
3		x					x			17/2

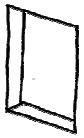
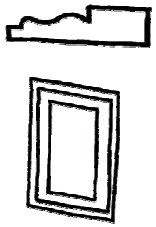
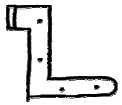
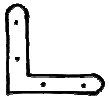
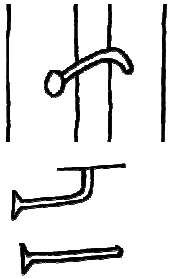
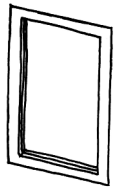
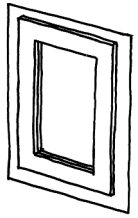
VII. Egy síkban egy szárnyuk van

Szimpla ablak. Négyzet alakú. Fabélletes. A keret osztatlan. A külső kereten nincsenek szárnyak. Egyetlen szárnya osztatlan. Befelé, balra nyílik. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei						Térkép szerint
	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szegletvas	szimpla görbölő csuszkóval	ablakszárny		
	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1							3/9

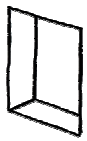
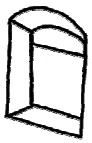
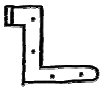
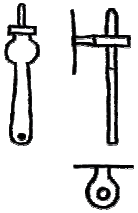
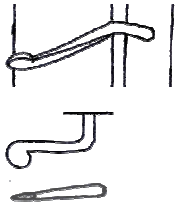
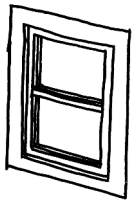
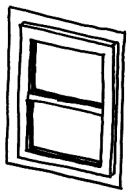
VIII. Egy síkban egy szárnyuk van

Szimpla ablak. Fabélletes. A keret kívül-belül osztatlan. Egyetlen osztatlan szárnya a belső kereten van. Befelé, jobbra nyílik. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei								Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keret	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szegletvas	szimpla görbölő	ablakszárny		
	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1									8/8

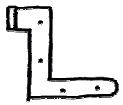
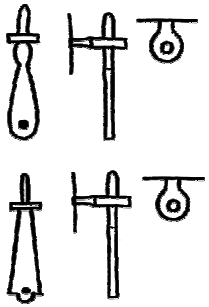
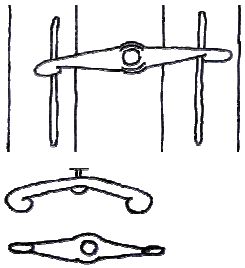
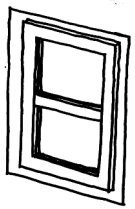
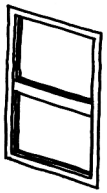
IX. Egy síkban egy szárnyuk van

Szimpla ablak. A keret osztatlan. Egyetlen szárnyának egy vízszintes osztóléce van középen. Befelé, jobbra nyílik. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei										Térkép szerint
	ablakmélyedés		pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szegletvas		szimpla görbölő	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	kívül	belül	belül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1											12/11

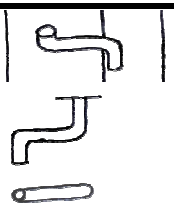
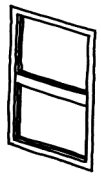
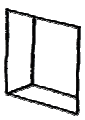
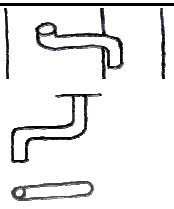
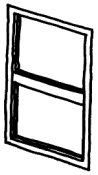
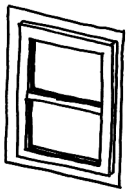
X. Egy síkban egy szárnyuk van

Szimpla ablak. Fabélletes. A keret kívül-belül osztatlan. A belső keretnek nincsen szárnya. A külső keret egyetlen szárnyának egy vízszintes osztóléce van középen. Kifelé nyílik. Szerelvényei kívül vannak.

Ablakok száma	Részei						Térkép szerint
	ablak-mélyedés	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	kettős görbölő csuszkóval	ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	kívül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	vas	vas	vas	fa	fa	
1							1/5

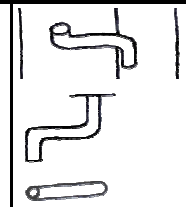
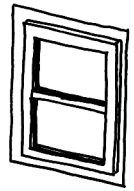
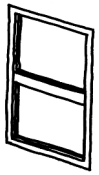
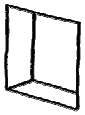
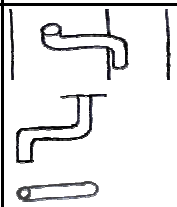
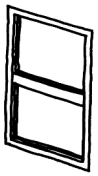
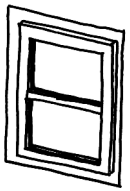
XI. Egy síkban egy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. A keret osztatlan. Kívül-belül egy-egy szárnya van, amelyeket középen egy vízszintes osztóléc oszt ketté. A külső szárny kifelé, a belső befelé nyílik. A külső szárny pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárny szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keret	pánt forgó része, Z pánt		pánt álló része		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	kettős görbölő	kampó	ablakszárny			
	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről		
	fehérre meszelt	fa	vas		vas		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa		
1	x	x	x	x	x	x		x	x	x		x	x				10/8 - külsö szárnyak
		x	x	x	x	x	x		x	x		x	x				10/8 - belső szárnyak

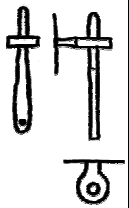
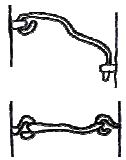
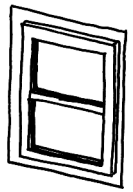
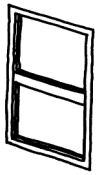
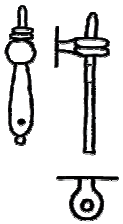
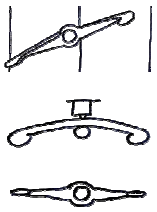
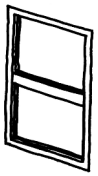
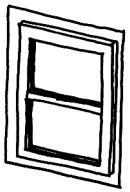
XI. Egy síkban egy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. A keret osztatlan. Kívül-belül egy-egy szárnya van, amelyeket középen egy vízszintes osztóléc oszt ketté. A külső szárny kifelé, a belső befelé nyílik. A külső szárny pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárny szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keret	pánt forgó része, Z pánt		pánt álló része		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	kettős görbölő	kampó	ablakszárny			
	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről		
	fehérre meszelt	fa	vas		vas		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa		
2	x	x	x	x	x	x		x	x	x		x	x			10/9 - külsö szárnyak	
		x	x	x	x	x	x		x	x		x	x			10/9 - belső szárnyak	

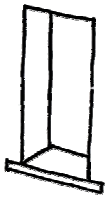
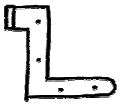
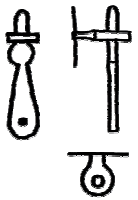
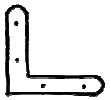
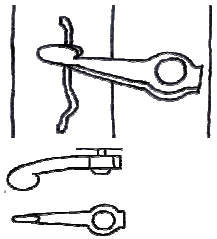
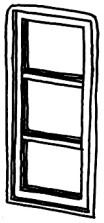
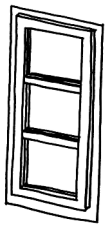
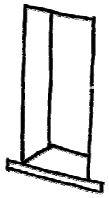
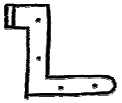
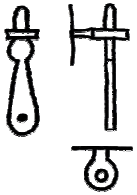
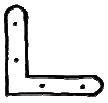
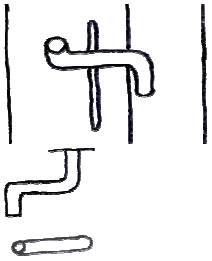
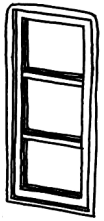
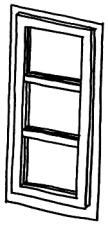
XI. Egy síkban egy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. A keret osztatlan. Kívül-belül egy-egy szárnya van, amelyeket középen egy vízszintes osztóléc oszt ketté. A külső szárny kifelé, a belső befelé nyílik. A külső szárny pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárny szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keret	pánt forgó része, Z pánt		pánt álló része		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	kettős görbölő	kampó	ablakszárny			
	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről		
	fehérre meszelt	fa	vas		vas		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa		
3	x			x		x	x	x		x	x	x				14/10 - külső szárnyak	
	x	x	x		x		x	x	x		x		x			14/10 - belső szárnyak	

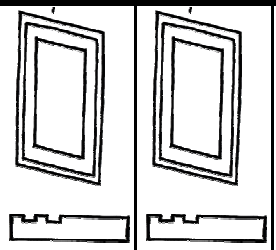
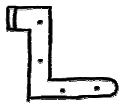
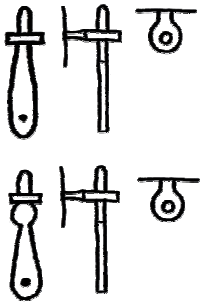
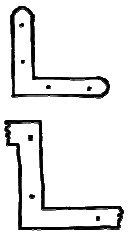
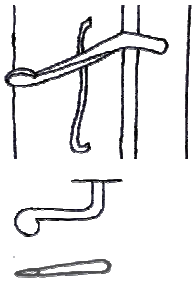
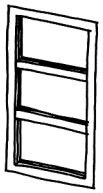
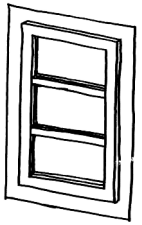
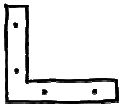
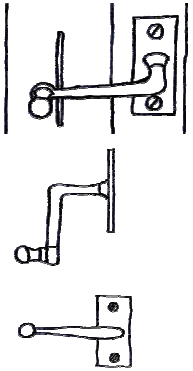
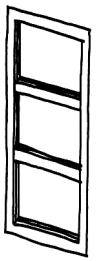
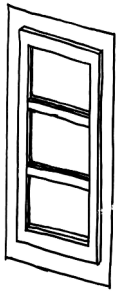
XII. Egy síkban egy szárnyuk van

Szimpla ablak. Keskeny, magas. A keret osztatlan. Egy szárnyát két vízszintes osztóléc osztja három egyenlő részre. A szárny befelé, jobbra nyílik. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei										Térkép szerint
	ablakmélyedés		párkány	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szegletvas	szimpla görbölő csuszkóval	gomb-fogantyú	ablaktábla		
	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1											9/5
2											9/6

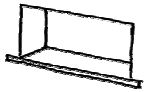
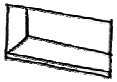
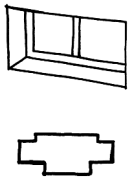
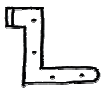
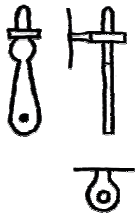
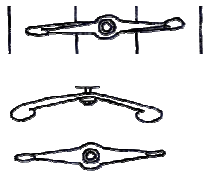
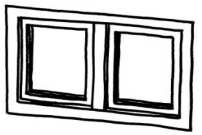
XIII. Egy síkban egy szárnyuk van

Szimpla ablak. Keskeny, magas. Fabélletes. A keret osztatlan. A külső kereten nincs szárny. Egyetlen szárnya belül van, amelyet két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílik. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei									Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keret		pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	pánt forgó és álló része, vésett pánt	szegletvas	szimpla görbölő csuszkóval	ablakszárny	
	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1	x					x					3/5
2		x	x	x	x						15/13

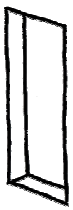
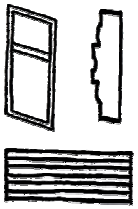
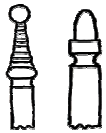
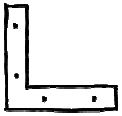
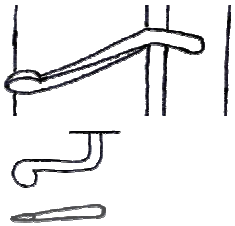
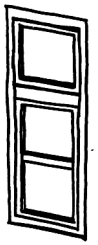
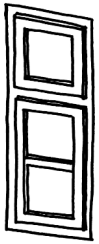
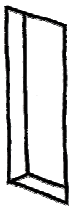
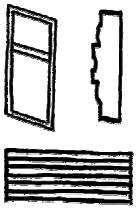
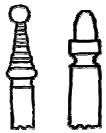
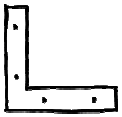
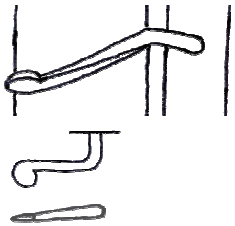
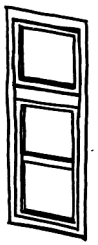
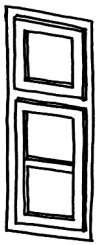
XIV. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. Alacsony, széles. A keretnek van egy keresztfája. Így két szárnya van, amelyek osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei												Térkép szerint
	ablakmélyedés		párkány		keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szeglet-vas	kettős göbölő	gombfogantyú	ablakszárny		
	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1													9/9

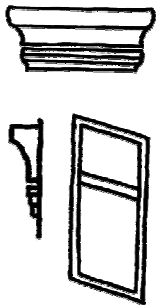
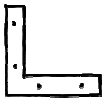
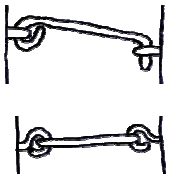
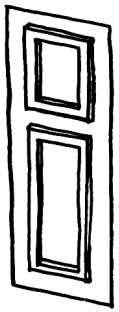
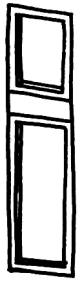
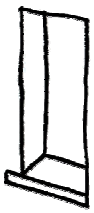
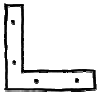
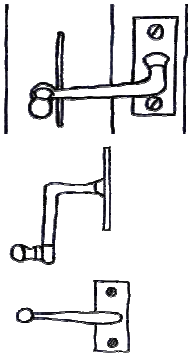
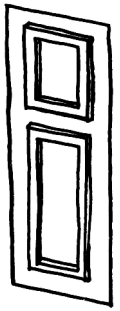
XV. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. Keskeny, magas. A keretet vállazó osztja ketté. Kétszárnyú, a szárnyak egymás felett helyezkednek el, a felső kisebb szárny osztatlan, az alsónak középen vízszintes osztóléce van. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei									Térkép szerint
	ablakmélyedés		díszített vállazó	pánt forgó és álló része, vésett pánt	szegletvas	szimpla göbölő	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1										12/6
2										12/7

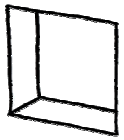
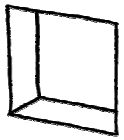
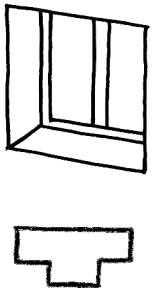
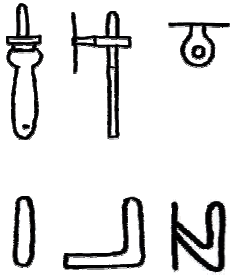
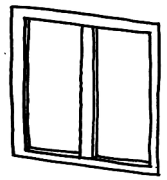
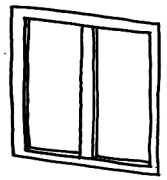
XVI. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. Keskeny, magas. Fabélletes. Kívül belül két-két egymás felett elhelyezkedő szárnya van. Szárnyai osztatlanok. A külső szárnyak balra kifelé, a belsők jobbra befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei												Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	keret	díszített vállazó	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla göbölő csuszkóval	kampó	ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	vas		vas		vas	vas	fa	fa	
1	x	x				x		x	x				14/6 - külső szárnyak
			x	x	x		x			x			14/6 - belső szrányak

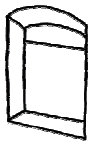
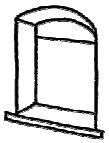
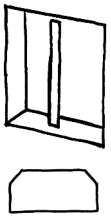
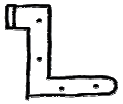
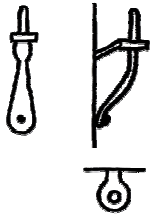
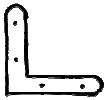
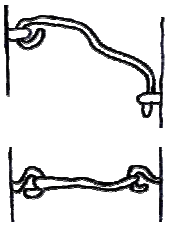
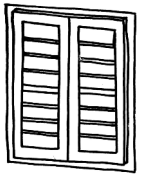
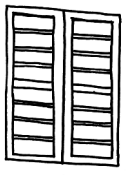
XVII. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. A keretnek van egy keresztfája. A keret belső oldalán pántok rögzített részei vannak, de forgó részek, szárnyak nincsenek hozzá, ismeretlenek. A fal külső oldalán az ablakkal szembe állva az ablak bal oldalán a falba egy pántnak a rögzített része van, de forgó rész, szárny szintén nincs rajta. Vele átellenben a jobb oldalon a falba rögzítve két gyűrű van.

Ablakok száma	Részei						Térkép szerint
	ablakmélyedés		keresztfa	pánt álló része	ablakszárny		
	kívül	belül	kívül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	vas	fa	fa	
1							13/5

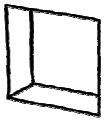
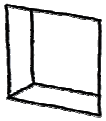
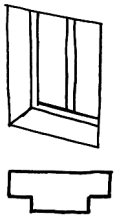
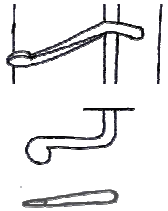
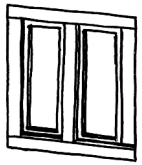
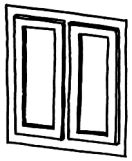
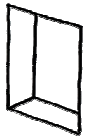
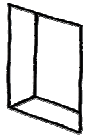
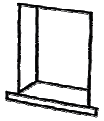
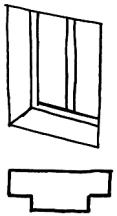
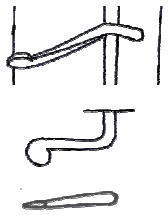
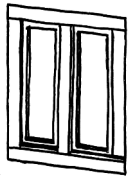
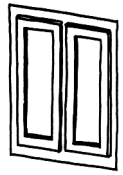
XVIII. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. Fabélletes. A keret osztatlan, két zsalugáter szárnya van a külső részen. Kifelé nyílnak. A zsalugáter szárnyakat középen egy vízszintes osztóléc osztja két egyenlő részre. „Szemenként" négy, tehát szárnyanként nyolc mozgatható levelük van. A szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül vannak. Egyéb ablaktáblái, szárnyai nincsenek.

Ablakok száma	Részei									Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	ütközőléc	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szeglet-vas	kampó	ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	kívül	kívül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1										14/4

XIX. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. A keretnek van egy keresztfája. Két szárnya van, amelyek osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei													Térkép szerint
	ablakmélyedés		párkány	keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	pánt forgó és álló része, vésett pánt	szeglet-vas	szimpla görbölő	kettős görbölő	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	kívül	belül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1			x		x	x				x	x			7/4
2					x	x				x	x			7/5

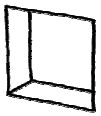
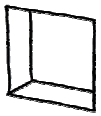
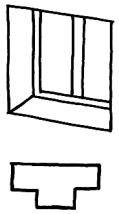
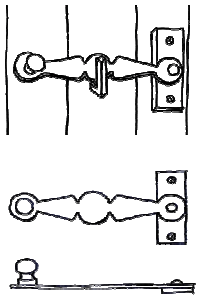
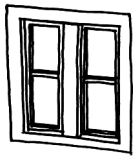
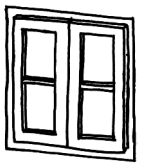
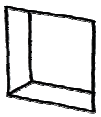
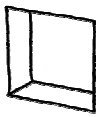
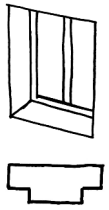
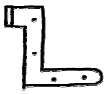
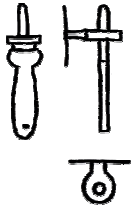
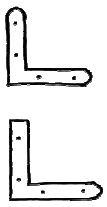
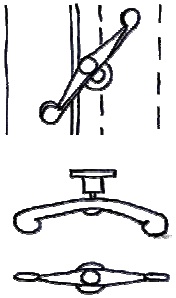
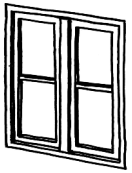
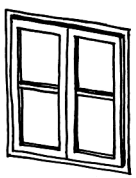
XIX. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. A keretnek van egy keresztfája. Két szárnya van, amelyek osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei													Térkép szerint
	ablakmélyedés		párkány	keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	pánt forgó és álló része, vésett pánt	szeglet-vas	szimpla görbölő	kettős görbölő	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	kívül	belül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
3			x				x		x					16/2

XX. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Négyszemes”. A keretnek van egy keresztfája. A két szárny mindegyikén középen van egy vízszintes osztóléc. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei												Térkép szerint
	ablakmélyedés		keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	pánt forgó és álló része, vésett pánt	szeglet-vas	kettős görbölő	billenő ütközővel	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1				x	x		x	x		x			10/5
2						x			x				13/4

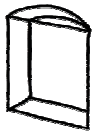
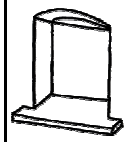
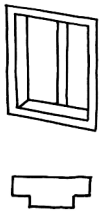
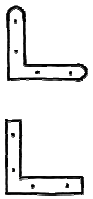
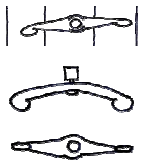
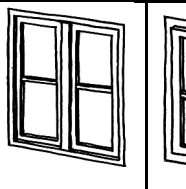
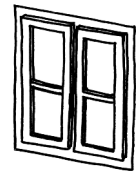
XXI. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. „Négyszemes”. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeknek középen egy vízszintes osztólécük van. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																	Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	kereszt-fa	ütköző-léc	pánt forgó része, Z pánt	pánt forgó része, vésett pánt		pánt álló része		szegletvas		íves szimpla görbölő fészekkel	kettős-görbölő	retesz	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	vas	vas		vas	vas	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1	x	x	x		x		x		x		x		x					12/12 - külső szárnyak

XXI. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. „Négyszemes”. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeknek középen egy vízszintes osztólécük van. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																	Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	kereszt-fa	ütköző-léc	pánt forgó része, Z pánt	pánt forgó része, vésett pánt		pánt álló része		szegletvas		íves szimpla görbölő fészekkel	kettős-görbölő	retesz	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	vas	vas		vas	vas	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1				x		x		x		x		x		x				12/12 - belső szárnyak

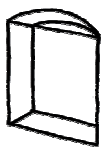
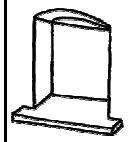
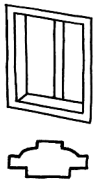
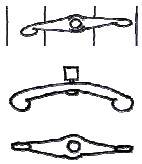
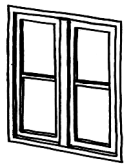
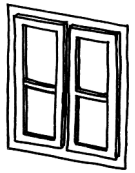
XXI. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. „Négyszemes”. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeknek középen egy vízszintes osztólécük van. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																	Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	kereszt-fa	ütköző-léc	pánt forgó része, Z pánt	pánt forgó része, vésett pánt		pánt álló része		szegletvas		íves szimpla görbölő fészekkel	kettős-görbölő	retesz	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	vas	vas		vas	vas	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
2	x	x	x		x	x		x		x			x					12/13 - külső szárnyak

XXI. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. „Négyszemes”. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeknek középen egy vízszintes osztólécük van. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																	Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	kereszt-fa	ütköző-léc	pánt forgó része, Z pánt	pánt forgó része, vésett pánt		pánt álló része		szegletvas		íves szimpla görbölő fészekkel	kettős-görbölő	retesz	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	vas	vas		vas	vas	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
2				x	x	x		x		x		x		x	x			12/13 - belső szárnyak

XXII. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablaka. „Négyszemes”. Fabélletes. A külső kerete osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket középen egy vízszintes osztóléc oszt ketté. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																	Térkép szerint
	rács	keret		keresztfa	ütköző-léc	pánt forgó része, L pánt	pánt forgó része, Z pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős-görbölő	kettős-görbölő csuszkóval	kampó	ablakszárny		
	külső, belső táblák között	kívül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	vas	fa		fa	fa	vas	vas		vas		vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1	◇		x	x		x		x		x		x	x	x				3/2 - külső szárnyak
		x			x		x	x	x		x				x			3/2 - belső szárnyak

XXII. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablaka. „Négyszemes”. Fabélletes. A külső kerete osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket középen egy vízszintes osztóléc oszt ketté. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																	Térkép szerint
	rács	keret		keresztfa	ütköző-léc	pánt forgó része, L pánt	pánt forgó része, Z pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős-görbölő	kettős-görbölő csuszkóval	kampó	ablakszárny		
	külső, belső táblák között	kívül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	vas	fa		fa	fa	vas	vas		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa	
2	◇		x	x		x		x		x		x	x	x				3/3 - külső szárnyak
		x			x		x		x		x		x		x			3/3 - belső szárnyak

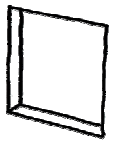
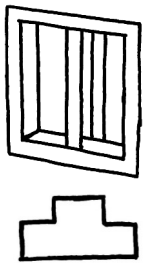
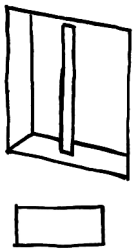
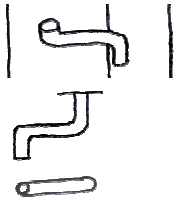
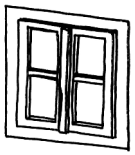
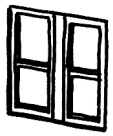
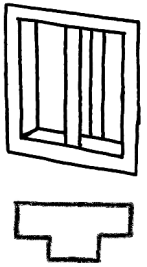
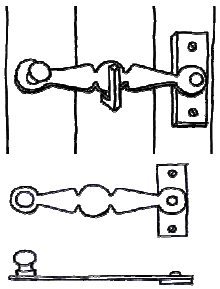
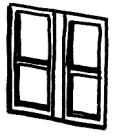
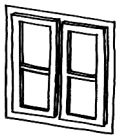
XXII. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablaka. „Négyszemes”. Fabélletes. A külső kerete osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket középen egy vízszintes osztóléc oszt ketté. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																	Térkép szerint
	rács	keret		keresztfa	ütköző-léc	pánt forgó része, L pánt	pánt forgó része, Z pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős-görbölő	kettős-görbölő csuszkóval	kampó	ablakszárny		
	külső, belső táblák között	kívül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	vas	fa		fa	fa	vas	vas		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa	
3	◇		x	x		x		x		x		x	x	x				3/4 - külső szárnyak
		x			x		x		x		x		x		x			3/4 - belső szárnyak

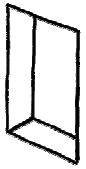
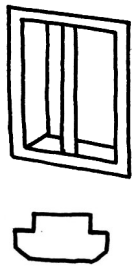
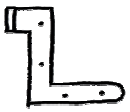
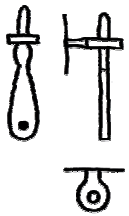
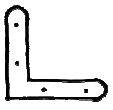
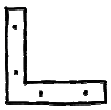
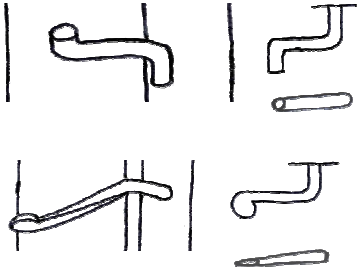
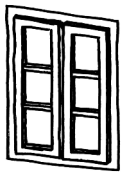
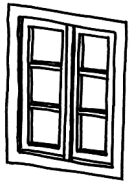
XXIII. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. „Négyszemes”. Fabélletes. A keretnek van egy keresztfája kívül-belül. A két szárny mindegyikén középen van egy vízszintes osztóléc. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei										Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szimpla görbölő	billenő ütközővel	ablakszárny		
	belül	kívül	belül	kívül	kívül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa		fa	vas		vas	vas	fa	fa	
1			x			x		x			10/10 - külső szárnyak
	x		x	x		x					10/10 - belső szárnyak

XXIV. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. A keretnek van egy keresztfája. Két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Kifelé nyílnak. A szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül vannak.

Típusok	Részei									Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szegletvasak		szimpla görbölő	ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	kívül	kívül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	vas	vas		vas	fa	fa	
1										11/2

XXV. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. A keretnek van egy keresztfája. Két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei														Térkép szerint
	ablakmélyedés		párkány		keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	pánt forgó és álló része, vésett pánt	szeglet-vas	kettősgörbölő	kettősgörbölő csuszkóval	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa		fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1			x	x				x		x					5/2

XXV. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. A keretnek van egy keresztfája. Két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei														Térkép szerint
	ablakmélyedés		párkány		keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	pánt forgó és álló része, vésett pánt	szeglet-vas	kettősgörbölő	kettősgörbölő csuszkóval	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa		fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
2			x	x				x		x					5/3

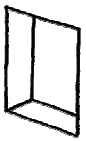
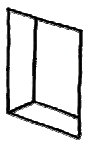
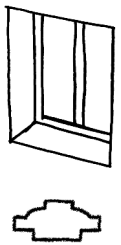
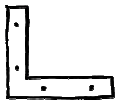
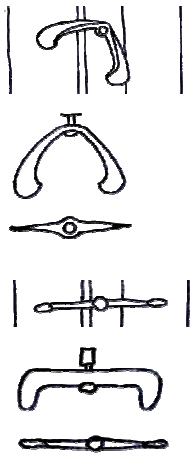
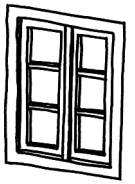
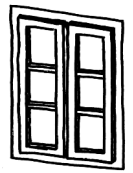
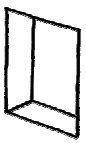
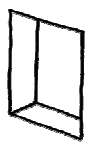
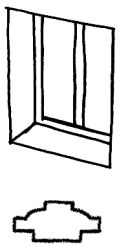
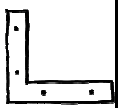
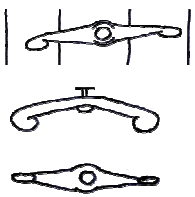
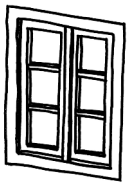
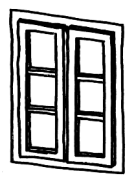
XXV. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. A keretnek van egy keresztfája. Két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei														Térkép szerint
	ablakmélyedés		párkány		keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	pánt forgó és álló része, vésett pánt	szeglet-vas	kettősgörbölő	kettősgörbölő csuszkóval	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa		fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
3			x	x		x	x				x				6/2

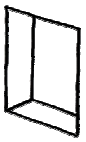
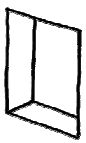
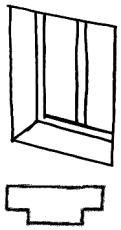
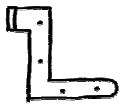
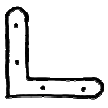
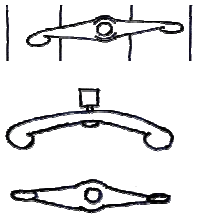
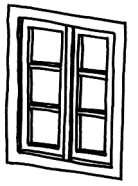
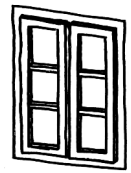
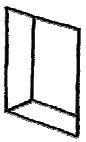
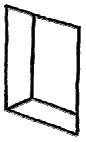
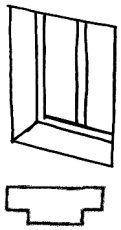
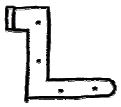
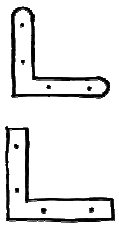
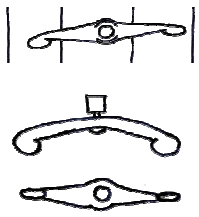
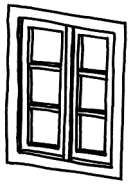
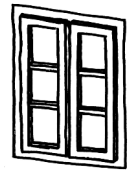
XXV. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. A keretnek van egy keresztfája. Két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei														Térkép szerint
	ablakmélyedés		párkány		keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	pánt forgó és álló része, vésett pánt	szeglet-vas	kettősgörbölő	kettősgörbölő csuszkóval	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa		fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
4			x	x		x	x				x				6/3
5			x	x		x	x				x	x			6/4

XXV. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. A keretnek van egy keresztfája. Két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei														Térkép szerint
	ablakmélyedés		párkány		keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	pánt forgó és álló része, vésett pánt	szeglet-vas	kettősgörbölő	kettősgörbölő csuszkóval	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa		fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
6			x	x				x			x				7/2
7			x	x				x			x				7/3

XXV. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. A keretnek van egy keresztfája. Két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei														Térkép szerint
	ablakmélyedés		párkány		keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	pánt forgó és álló része, vésett pánt	szeglet-vas	kettősgörbölő	kettősgörbölő csuszkóval	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa		fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
8			x					x			x	x			9/7

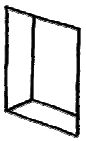
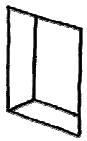
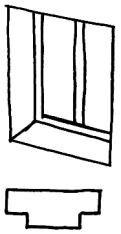
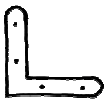
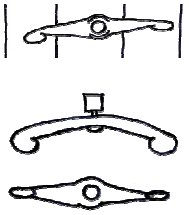
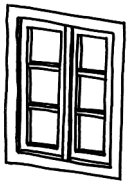
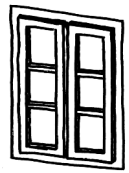
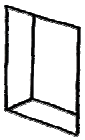
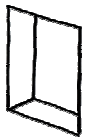
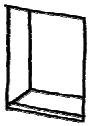
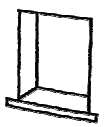
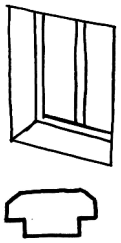
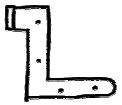
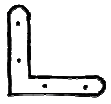
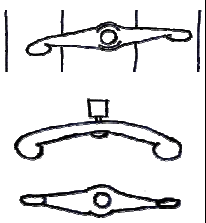
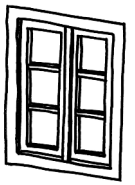
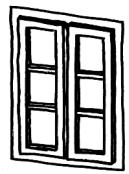
XXV. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. A keretnek van egy keresztfája. Két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei														Térkép szerint
	ablakmélyedés		párkány		keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	pánt forgó és álló része, vésett pánt	szeglet-vas	kettősgörbölő	kettősgörbölő csuszkóval	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa		fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
9			x					x			x	x			9/8

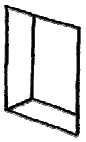
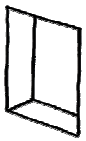
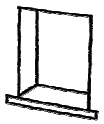
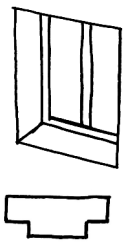
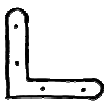
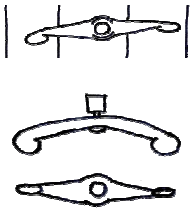
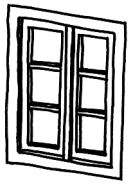
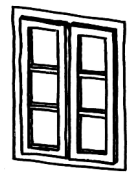
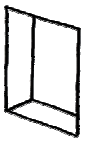
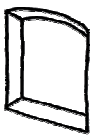
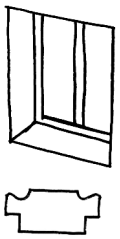
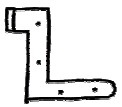
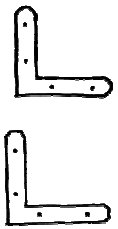
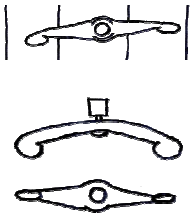
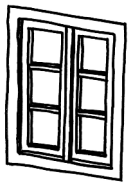
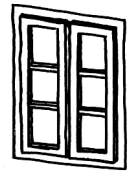
XXV. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. A keretnek van egy keresztfája. Két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei														Térkép szerint
	ablakmélyedés		párkány		keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	pánt forgó és álló része, vésett pánt	szeglet-vas	kettősgörbölő	kettősgörbölő csuszkóval	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa		fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
10			x	x				x			x				11/3
11								x			x	x			11/4

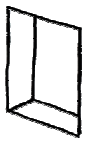
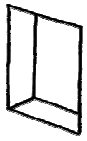
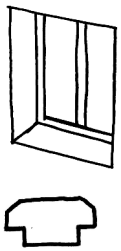
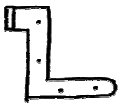
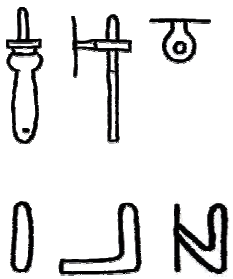
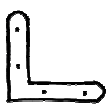
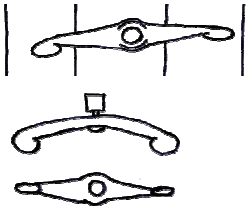
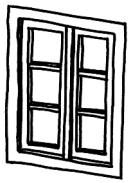
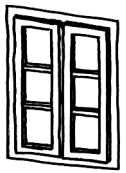
XXV. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. A keretnek van egy keresztfája. Két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei														Térkép szerint
	ablakmélyedés		párkány		keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	pánt forgó és álló része, vésett pánt	szeglet-vas	kettősgörbölő	kettősgörbölő csuszkóval	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa		fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
12			x					x			x	x			11/5
13			x	x				x			x				11/6

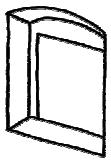
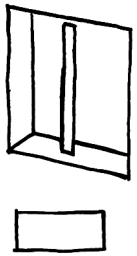
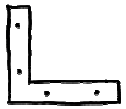
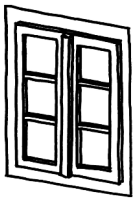
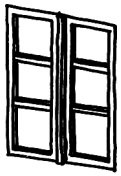
XXVI. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. A keretnek van egy keresztfája. Két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak. A fal külső oldalán az ablakkal szembe állva az ablak bal oldalán a falba két pántnak a rögzített része van, de forgó rész, szárny nincs rajta, feltehetőleg ablaktábla helye.

Ablakok száma	Részei										Térkép szerint
	ablakmélyedés		keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szeglet-vasak	kettősgörbölő	gombfo gantyú	ablakszárny		
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1											13/6

XXVII. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A keret kívül-belül osztatlan. Kívül két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A belső keretnek nincsenek szárnyai. Külső szárnyai kifelé nyílnak. A szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül vannak.

Ablakok száma	Részei							Térkép szerint
	ablak-mélyedés	ütközőléc	pánt forgó része, vésett pánt	pánt álló része	szegletvasak	ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	kívül	kívül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	vas	vas	fa	fa	
1								2/6

XXVIII. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan, nincsenek szárnyai. A belső keretnek van egy keresztfája. Belül két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei															Térkép szerint
	ablak-mélyedés	rács	keret	szemöldök fa-párkány	keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt forgó része, vésett pánt	pánt álló része		szegletvasak	kettős-görbölő	kettős-görbölő csuszkóval	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	kívül	kívül	belül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszel	laposvas	fa	fa	fa	vas	vas	vas		vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1		x		x			x	x			x		x			1/2

XXVIII. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan, nincsenek szárnyai. A belső keretnek van egy keresztfája. Belül két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei															Térkép szerint
	ablak-mélyedés	rács	keret	szemöldök fa-párkány	keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt forgó része, vésett pánt	pánt álló része		szegletvasak	kettős-görbölő	kettős-görbölő csuszkóval	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	kívül	kívül	belül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszel	laposvas	fa	fa	fa	vas	vas	vas		vas	vas	vas	vas	fa	fa	
2		x		x			x	x			x					1/3

XXVIII. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan, nincsenek szárnyai. A belső keretnek van egy keresztfája. Belül két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei															Térkép szerint
	ablak-mélyedés	rács	keret	szemöldök fa-párkány	keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt forgó része, vésett pánt	pánt álló része		szegletvasak	kettős-görbölő	kettős-görbölő csuszkóval	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	kívül	kívül	belül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszel	laposvas	fa	fa	fa	vas	vas	vas		vas	vas	vas	vas	fa	fa	
3		x		x			x	x			x					1/6

XXVIII. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan, nincsenek szárnyai. A belső keretnek van egy keresztfája. Belül két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei															Térkép szerint
	ablak-mélyedés	rács	keret	szemöldök fa-párkány	keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt forgó része, vésett pánt	pánt álló része		szegletvasak	kettős-görbölő	kettős-görbölő csuszkóval	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	kívül	kívül	belül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszel	laposvas	fa	fa	fa	vas	vas	vas		vas	vas	vas	vas	fa	fa	
4		x		x			x	x			x					1/7

XXVIII. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan, nincsenek szárnyai. A belső keretnek van egy keresztfája. Belül két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei															Térkép szerint
	ablak-mélyedés	rács	keret	szemöldök fa-párkány	keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt forgó része, vésett pánt	pánt álló része		szegletvasak	kettős-görbölő	kettős-görbölő csuszkóval	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	kívül	kívül	belül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszel	laposvas	fa	fa	fa	vas	vas	vas		vas	vas	vas	vas	fa	fa	
5		x		x			x	x				x				1/8

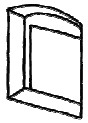
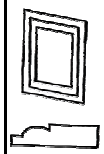
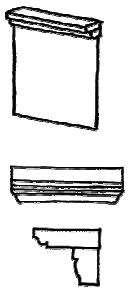
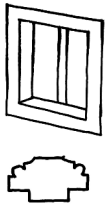
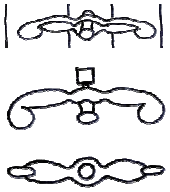
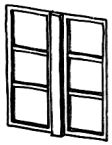
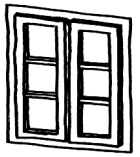
XXVIII. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan, nincsenek szárnyai. A belső keretnek van egy keresztfája. Belül két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei															Térkép szerint
	ablak-mélyedés	rács	keret	szemöldök fa-párkány	keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt forgó része, vésett pánt	pánt álló része		szegletvasak	kettős-görbölő	kettős-görbölő csuszkóval	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	kívül	kívül	belül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszel	laposvas	fa	fa	fa	vas	vas	vas		vas	vas	vas	vas	fa	fa	
6		x					x					x				2/2

XXVIII. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan, nincsenek szárnyai. A belső keretnek van egy keresztfája. Belül két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei															Térkép szerint
	ablak-mélyedés	rács	keret	szemöldök fa-párkány	keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt forgó része, vésett pánt	pánt álló része		szegletvasak	kettős-görbölő	kettős-görbölő csuszkóval	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	kívül	kívül	belül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszel	laposvas	fa	fa	fa	vas	vas	vas		vas	vas	vas	vas	fa	fa	
7		x					x					x	x			2/3

XXVIII. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan, nincsenek szárnyai. A belső keretnek van egy keresztfája. Belül két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei															Térkép szerint
	ablak-mélyedés	rács	keret	szemöldök fa-párkány	keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt forgó része, vésett pánt	pánt álló része		szegletvasak	kettős-görbölő	kettős-görbölő csuszkóval	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	kívül	kívül	belül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszel	laposvas	fa	fa	fa	vas	vas	vas		vas	vas	vas	vas	fa	fa	
8		x	x	x								x				2/5

XXVIII. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan, nincsenek szárnyai. A belső keretnek van egy keresztfája. Belül két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei															Térkép szerint
	ablak-mélyedés	rács	keret	szemöldök fa-párkány	keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt forgó része, vésett pánt	pánt álló része		szegletvasak	kettős-görbölő	kettős-görbölő csuszkóval	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	kívül	kívül	belül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszel	laposvas	fa	fa	fa	vas	vas	vas		vas	vas	vas	vas	fa	fa	
9		x	x	x			x	x				x	x			4/2

XXVIII. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan, nincsenek szárnyai. A belső keretnek van egy keresztfája. Belül két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei															Térkép szerint
	ablak-mélyedés	rács	keret	szemöldök fa-párkány	keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt forgó része, vésett pánt	pánt álló része		szegletvasak	kettős-görbölő	kettős-görbölő csuszkóval	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	kívül	kívül	belül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszel	laposvas	fa	fa	fa	vas	vas	vas		vas	vas	vas	vas	fa	fa	
10		x	x	x			x	x				x	x			4/3
11		x	x	x			x	x				x	x			4/4

XXVIII. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan, nincsenek szárnyai. A belső keretnek van egy keresztfája. Belül két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei															Térkép szerint
	ablak-mélyedés	rács	keret	szemöldök fa-párkány	keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt forgó része, vésett pánt	pánt álló része		szegletvasak	kettős-görbölő	kettős-görbölő csuszkóval	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	kívül	kívül	belül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszel	laposvas	fa	fa	fa	vas	vas	vas		vas	vas	vas	vas	fa	fa	
12		x		x			x	x				x	x			8/5
13		x		x			x	x				x	x			8/6

XXVIII. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan, nincsenek szárnyai. A belső keretnek van egy keresztfája. Belül két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei															Térkép szerint
	ablak-mélyedés	rács	keret	szemöldök fa-párkány	keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt forgó része, vésett pánt	pánt álló része		szegletvasak	kettős-görbölő	kettős-görbölő csuszkóval	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	kívül	kívül	belül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszel	laposvas	fa	fa	fa	vas	vas	vas		vas	vas	vas	vas	fa	fa	
14		x		x			x	x				x	x			8/7

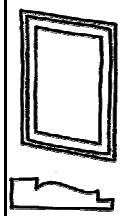
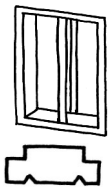
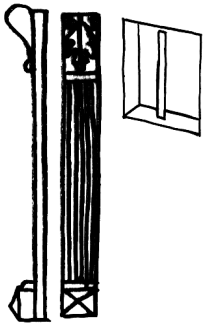
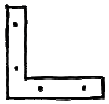
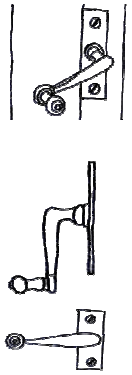
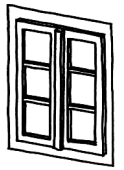
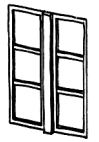
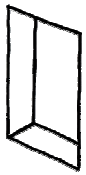
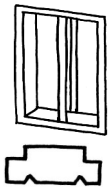
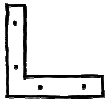
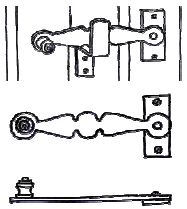
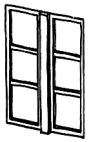
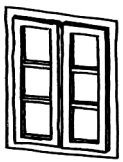
XXVIII. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan, nincsenek szárnyai. A belső keretnek van egy keresztfája. Belül két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei															Térkép szerint
	ablak-mélyedés	rács	keret	szemöldök fa-párkány	keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt forgó része, vésett pánt	pánt álló része		szegletvasak	kettős-görbölő	kettős-görbölő csuszkóval	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	kívül	kívül	belül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszel	laposvas	fa	fa	fa	vas	vas	vas		vas	vas	vas	vas	fa	fa	
15	x		x	x			x	x				x				14/7

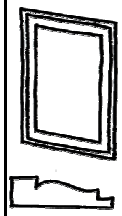
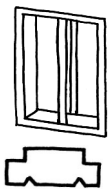
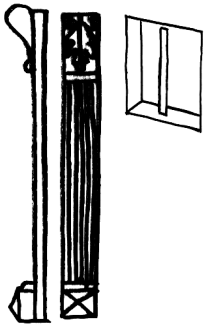
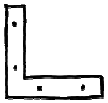
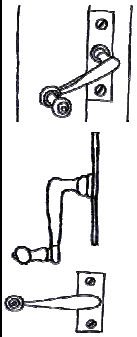
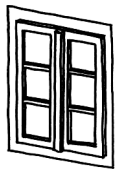
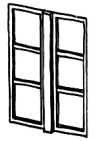
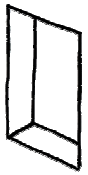
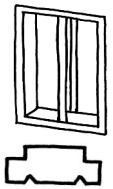
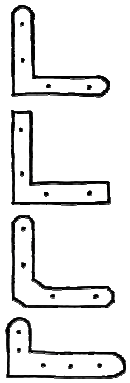
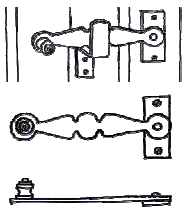
XXIX. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. „Hatszemes”. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, illetve felül tapasztott, meszelt fa. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei													Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keret	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	billenő ütközővel	ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa		fa	vas		vas		vas	vas	fa	fa	
1	x			x			x		x		x			13/2 - külsö szárnyak
		x	x		x	x		x		x				13/2 - belső szárnyak

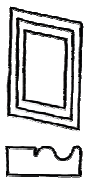
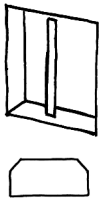
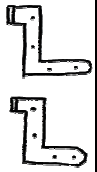
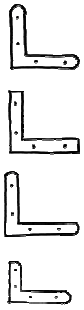
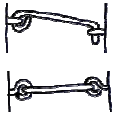
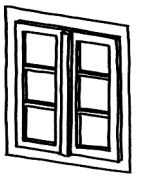
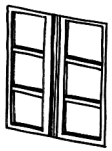
XXIX. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. „Hatszemes”. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, illetve felül tapasztott, meszelt fa. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei												Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keret	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	billenő ütközővel	ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa		fa	vas		vas		vas	vas	fa	fa	
2	x			x			x		x		x			13/3 - külsö szárnyak
2		x	x		x	x		x		x				13/3 - belső szárnyak

XXX. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																		Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	szemöldökfa-párkány	keret		keresztfa	ütközőléc	pánt forgó része, I, L, Z, törött pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős görbölő csuszkó nélkül és csuszkó-val	kampó	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	belül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa		fa	fa	vas		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa	
1	x	x	x		x	x		 (Z)	x		x		x	x		x			1/4-külső szárnyak

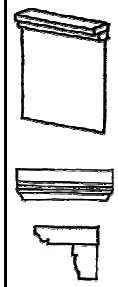
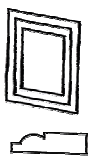
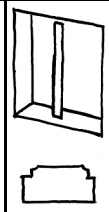
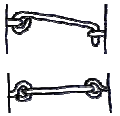
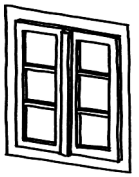
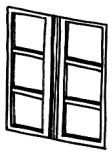
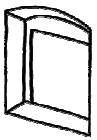
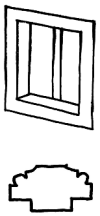
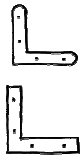
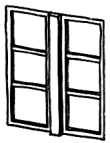
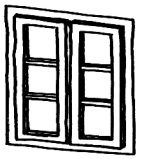
XXX. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																			Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	szemöldökfa-párkány	keret		keresztfa	ütközőléc	pánt forgó része, I, L, Z, törött pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős görbölő csuszkó nélkül és csuszkó-val	kampó	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	belül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa		fa	fa	vas		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa	
1		x	x	x	x		x	x	(Z-1,2), törött-3	x		x			x	x			1/4 - belső szárnyak

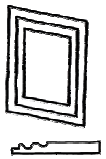
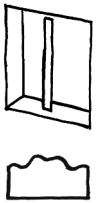
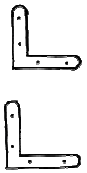
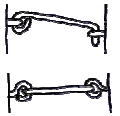
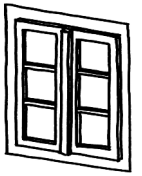
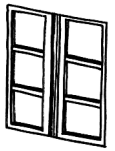
XXX. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																		Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	szemöldökfa-párkány	keret		keresztfa	ütközőléc	pánt forgó része, I, L, Z, törött pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős görbölő csuszkó nélkül és csuszkó-val	kampó	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	belül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa		fa	fa	vas		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa	
2	x	x			x	x		 (I)	x		x		x	x		x			2/4 - külső szárnyak
		x	x	x	x		x	x	 (Z)	x		x		x	x				2/4 - belső szárnyak

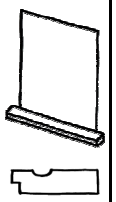
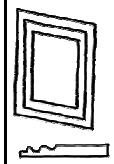
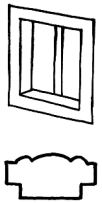
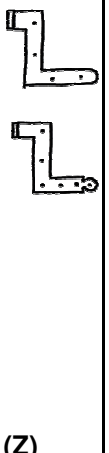
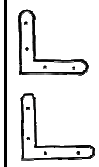
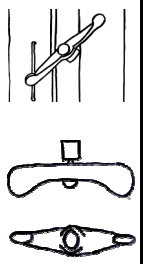
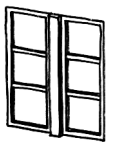
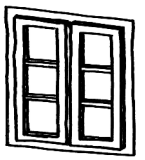
XXX. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																		Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	szemöldökfa-párkány	keret		keresztfa	ütközőléc	pánt forgó része, I, L, Z, törött pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős görbölő csuszkó nélkül és csuszkó-val	kampó	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	belül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa		fa	fa	vas		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa	
3	x	x	x		x	x		 (L-1,2); (Z-3)	x		x		x	x		x			3/6 - külső szárnyak

XXX. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																			Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	szemöldökfa-párkány	keret		keresztfa	ütközőléc	pánt forgó része, l, L, Z, törött pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős görbölő csuszkó nélkül és csuszkó-val	kampó	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	belül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa		fa	fa	vas		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa	
3	x		x	x			x	x	 (Z)	x		x			x	x			3/6 - belső szárnyak

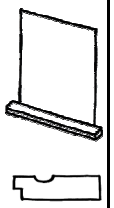
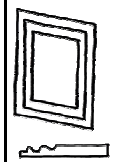
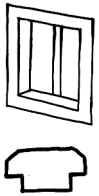
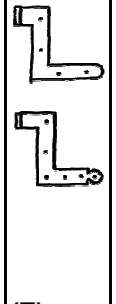
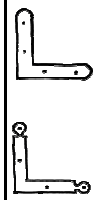
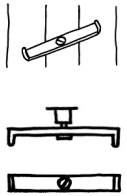
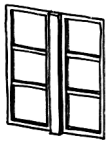
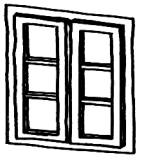
XXX. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																		Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	szemöldökfa-párkány	keret		keresztfa	ütközőléc	pánt forgó része, I, L, Z, törött pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős görbölő csuszkó nélkül és csuszkó-val	kampó	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	belül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa		fa	fa	vas		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa	
4	x	x	x		x	x		x	x		x		x	x		x			3/7 - külső szárnyak

XXX. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																		Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	szemöldökfa-párkány	keret		keresztfa	ütközőléc	pánt forgó része, I, L, Z, törött pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős görbölő csuszkó nélkül és csuszkó-val	kampó	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	belül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa		fa	fa	vas		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa	
4	x		x	x			x	x	 (Z)	x		x			x	x			3/7 - belső szárnyak

XXX. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																			Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	szemöldökfa-párkány	keret		keresztfa	ütközőléc	pánt forgó része, I, L, Z, törött pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős görbölő csuszkó nélkül és csuszkó-val	kampó	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	belül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa		fa	fa	vas		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa	
5	x	x	x		x	x		(Z)	x		x		x	x		x			8/2 - külső szárnyak
		x	x	x	x		x	x	(Z)	x		x			x	x			8/2 - belső szárnyak

XXX. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																		Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	szemöldökfa-párkány	keret		keresztfa	ütközőléc	pánt forgó része, I, L, Z, törött pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős görbölő csuszkó nélkül és csuszkó-val	kampó	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	belül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa		fa	fa	vas		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa	
6	x	x	x		x	x		(Z)	x		x		x	x		x			8/3 - külső szárnyak
		x	x	x	x		x	x	(Z)	x		x			x	x			8/3 - belső szárnyak

XXX. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																			Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	szemöldökfa-párkány	keret		keresztfa	ütközőléc	pánt forgó része, I, L, Z, törött pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős görbölő csuszkó nélkül és csuszkó-val	kampó	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	belül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa		fa	fa	vas		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa	
7	x	x	x		x	x			x	(Z)	x	x	x	x	x	x	x	x	x	8/4 - külső szárnyak
		x	x	x	x		x	x	(Z)	x	x	x	x		x	x				8/4 - belső szárnyak

XXX. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																		Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	szemöldökfa-párkány	keret		keresztfa	ütközőléc	pánt forgó része, l, L, Z, törött pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős görbölő csuszkó nélkül és csuszkó-val	kampó	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	belül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa		fa	fa	vas		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa	
8	x	x	x	x	x	x		(Z)	x		x		x	x		x			14/5 - külső szárnyak

XXX. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																		Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	szemöldökfa-párkány	keret		keresztfa	ütközőléc	pánt forgó része, I, L, Z, törött pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős görbölő csuszkó nélkül és csuszkó-val	kampó	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	belül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa		fa	fa	vas		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa	
8			x	x	x		x	x	(Z)	x		x			x				14/5 - belső szárnyak
9	x	x	x	x	x	x		(Z)	x		x		x	x		x			14/9 - külső szárnyak

XXX. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																			Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	szemöldökfa-párkány	keret		keresztfa	ütközőléc	pánt forgó része, I, L, Z, törött pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős görbölő csuszkó nélkül és csuszkó-val	kampó	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	belül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa		fa	fa	vas		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa	
9			x	x	x		x	x	(Z)	x		x			x				14/9 - belső szárnyak

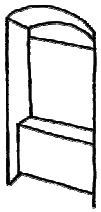
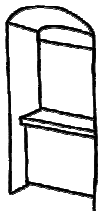
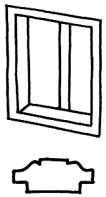
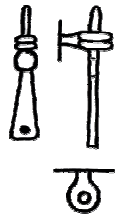
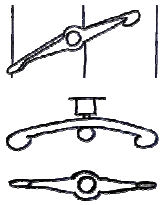
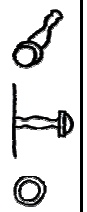
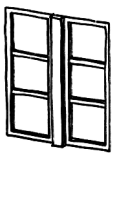
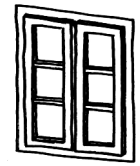
XXXI. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. Zsalugáteres, „hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan. Kívül két zsalugáter szárny van. A zsalugáter szárnyakat középen egy vízszintes osztóléc osztja két egyenlő részre. Szemenként négy, tehát szárnyanként nyolc mozgatható levelük van. A belső keretnek van egy keresztfája. Így a belső keretnek két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső zsalugáter szárnyak kifelé, a belsők szárnyak befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei															Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	keresztfa	ütközőléc	pánt forgó része, Z pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős görbölő	kampó	gombfogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	vas		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa	
1	x	x	x			x		x		x	x		x			14/2 - külső szárnyak

XXXI. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. Zsalugáteres, „hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan. Kívül két zsalugáter szárny van. A zsalugáter szárnyakat középen egy vízszintes osztóléc osztja két egyenlő részre. Szemenként négy, tehát szárnyanként nyolc mozgatható levelük van. A belső keretnek van egy keresztfája. Így a belső keretnek két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső zsalugáter szárnyak kifelé, a belsők szárnyak befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei															Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	keresztfa	ütközőléc	pánt forgó része, Z pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős görbölő	kampó	gombfogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	vas		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa	
1				x	x		x		x			x				14/2 - belső szárnyak

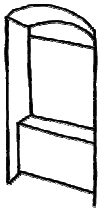
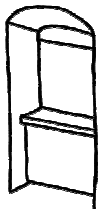
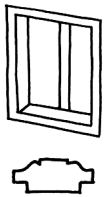
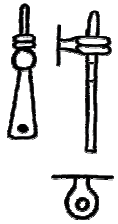
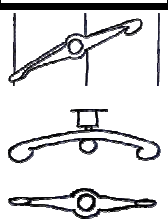
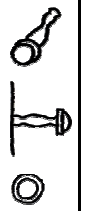
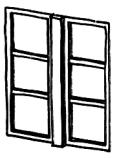
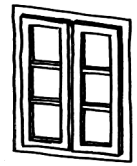
XXXI. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. Zsalugáteres, „hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan. Kívül két zsalugáter szárny van. A zsalugáter szárnyakat középen egy vízszintes osztóléc osztja két egyenlő részre. Szemenként négy, tehát szárnyanként nyolc mozgatható levelük van. A belső keretnek van egy keresztfája. Így a belső keretnek két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső zsalugáter szárnyak kifelé, a belsők szárnyak befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei															Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	keresztfa	ütközőléc	pánt forgó része, Z pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős görbölő	kampó	gombfogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	vas		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa	
2	x	x	x			x		x		x	x		x			14/3 - külső szárnyak

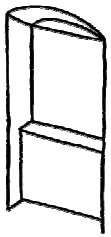
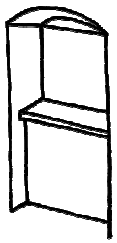
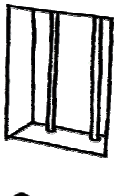
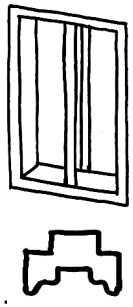
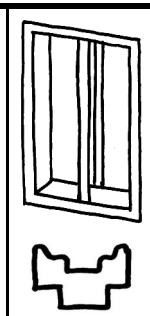
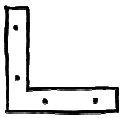
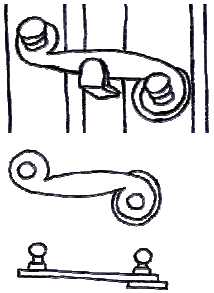
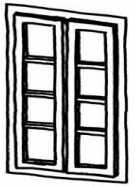
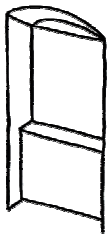
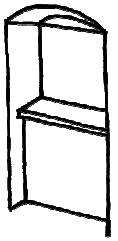
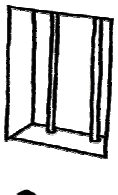
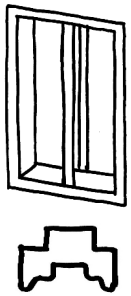
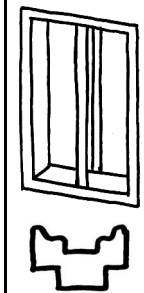
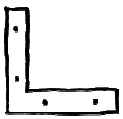
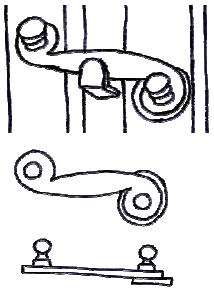
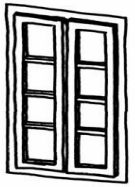
XXXI. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. Zsalugáteres, „hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan. Kívül két zsalugáter szárny van. A zsalugáter szárnyakat középen egy vízszintes osztóléc osztja két egyenlő részre. Szemenként négy, tehát szárnyanként nyolc mozgatható levelük van. A belső keretnek van egy keresztfája. Így a belső keretnek két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső zsalugáter szárnyak kifelé, a belsők szárnyak befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei															Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	keresztfa	ütközőléc	pánt forgó része, Z pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős görbölő	kampó	gombfogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	vas		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa	
2				x	x		x		x			x				14/3 - belső szárnyak

XXXII. Egy síkban két szárnyuk van

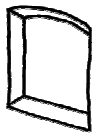
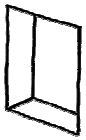
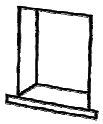
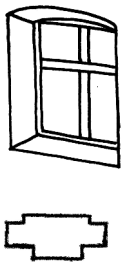
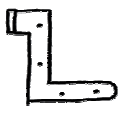
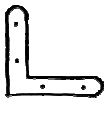
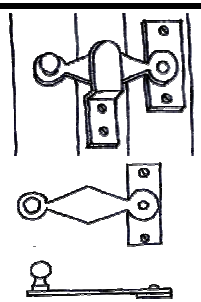
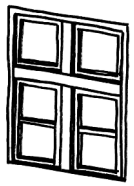
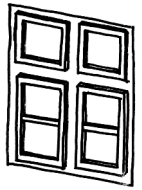
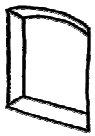
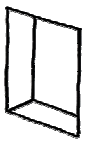
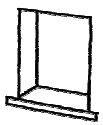
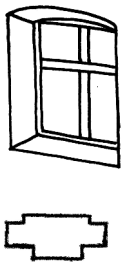
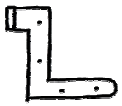
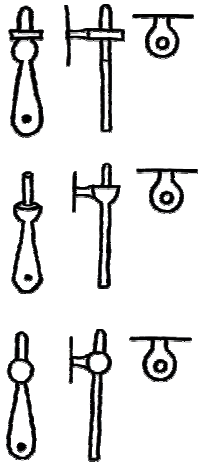
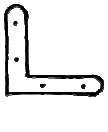
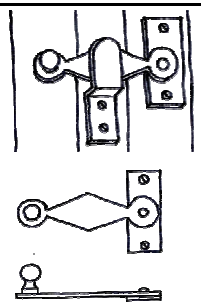
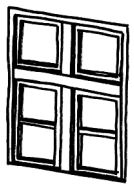
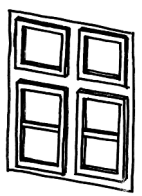
Szimpla ablak. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fehérre meszelt fabéllet van. A külső-belső keretnek keresztfája van. A külső keret két szárnya nincs meg. A belső keretnek két szárnya van, amelyeket három vízszintes osztóléc oszt négy egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei											Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	rács	keresztfa		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas	billenő ütközővel	ablakszárny		
	belül	belül	külső, belső táblák között	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	fa		vas		vas	vas	fa	fa	
1						 *						15/16
2				 *		 *						15/17

* a keret külső részén, ahol nincs ablaktábla

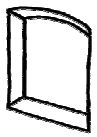
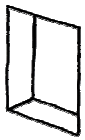
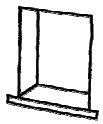
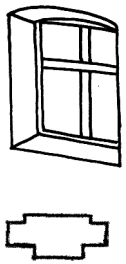
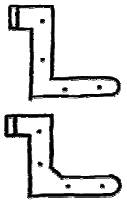
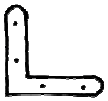
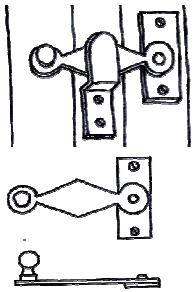
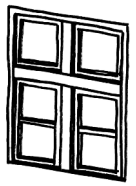
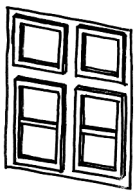
XXXIII. Egy síkban négy szárnyuk van

Szimpla ablak. A keretet vállazó és felette, alatta keresztfa osztja négy részre. Négy szárnya közül a felsők osztatlanok, az alsóknak egy vízszintes osztóléce van középen. A szárnyak befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei											Térkép szerint
	ablakmélyedés		párkány	rács	keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szegletvas	billenő ütközővel	ablakszárny		
	kívül	belül	belül	kívül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	vas	fa	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1												9/2
2												9/3

XXXIII. Egy síkban négy szárnyuk van

Szimpla ablak. A keretet vállazó és felette, alatta keresztfa osztja négy részre. Négy szárnya közül a felsők osztatlanok, az alsóknak egy vízszintes osztóléce van középen. A szárnyak befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei											Térkép szerint
	ablakmélyedés		párkány	rács	keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szegletvas	billenő ütközővel	ablakszárny		
	kívül	belül	belül	kívül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	vas	fa	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
3												9/4

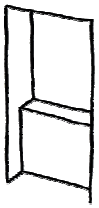
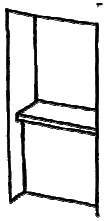
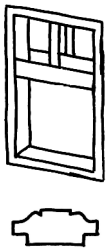
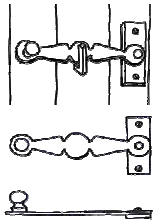
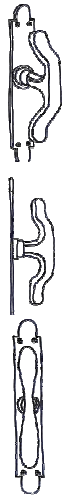
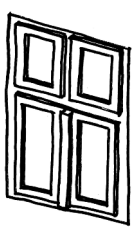
XXXIV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. A keretnek kívül-belül vállazója, felül keresztfája van. Kívül-belül négy szárnya van. Szárnyai osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	vízvető	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szeglet vas	billenő ütközővel		T kilincs		ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül		belül	belül, felül		belül, alul		kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	fa		fa	vas	alumi-nium	vas	vas	réz (egyes elemei)	alumi-nium	réz	fa	fa	
1	x	x				x		x				x		x			15/4 - külső szárnyak

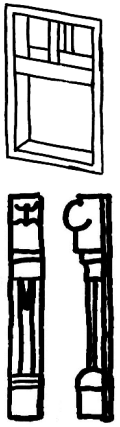
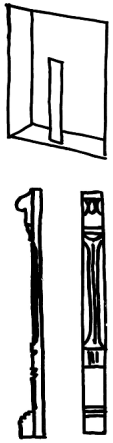
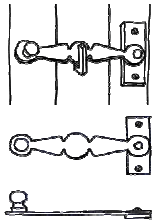
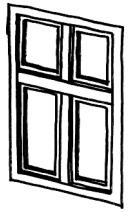
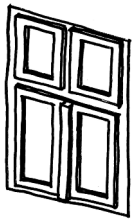
XXXIV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. A keretnek kívül-belül vállazója, felül keresztfája van. Kívül-belül négy szárnya van. Szárnyai osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	vízvető	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szeglet vas	billenő ütközővel		T kilincs		ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül		belül	belül, felül		belül, alul		kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	fa		fa	vas	alumi-nium	vas	vas	réz (egyes elemei)	alumi-nium	réz	fa	fa	
1			x	x	x		x		x		x		x				15/4 - belső szárnyak

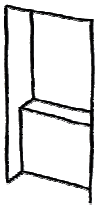
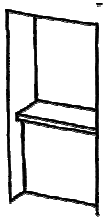
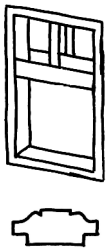
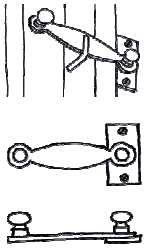
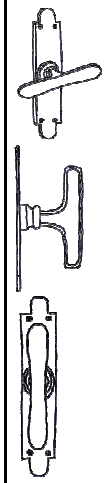
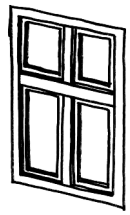
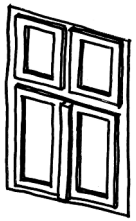
XXXIV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. A keretnek kívül-belül vállazója, felül keresztfája van. Kívül-belül négy szárnya van. Szárnyai osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	vízvető	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szeglet vas	billenő ütközővel		T kilincs		ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül		belül	belül, felül		belül, alul		kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	fa		fa	vas	alumí-nium	vas	vas	réz (egyes elemei)	alumí-nium	réz	fa	fa	
2	x	x		 *		x		x				x		x			15/5 - külső szárnyak

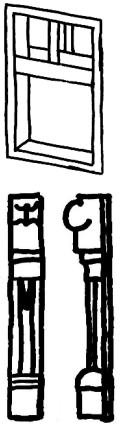
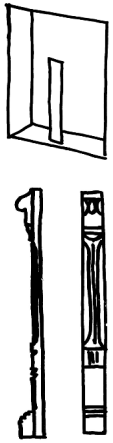
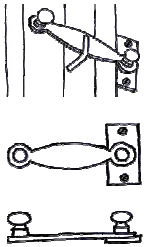
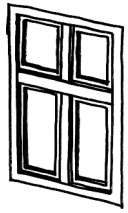
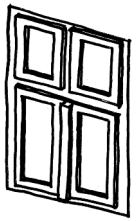
XXXIV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. A keretnek kívül-belül vállazója, felül keresztfája van. Kívül-belül négy szárnya van. Szárnyai osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	vízvető	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szeglet vas	billenő ütközővel		T kilincs		ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül		belül	belül, felül		belül, alul		kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	fa		fa	vas	alumí-nium	vas	vas	réz (egyes elemei)	alumí-nium	réz	fa	fa	
2			x	x	x		x		x			x	x				15/5 - belső szárnyak

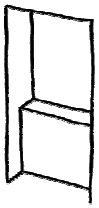
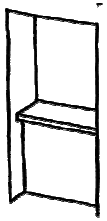
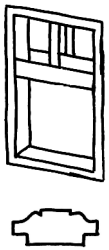
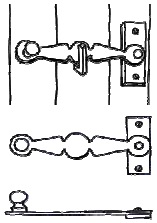
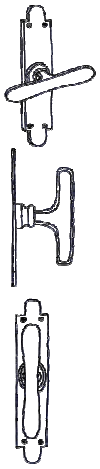
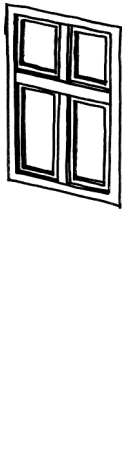
XXXIV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. A keretnek kívül-belül vállazója, felül keresztfája van. Kívül-belül négy szárnya van. Szárnyai osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	vízvető	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szeglet vas	billenő ütközővel		T kilincs		ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül		belül	belül, felül		belül, alul		kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	fa		fa	vas	alumí-nium	vas	vas	réz (egyes elemei)	alumí-nium	réz	fa	fa	
3	x	x		 *		x		x				x		x			15/6 - külső szárnyak

XXXIV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. A keretnek kívül-belül vállazója, felül keresztfája van. Kívül-belül négy szárnya van. Szárnyai osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	vízvető	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szeglet vas	billenő ütközővel		T kilincs		ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül		belül	belül, felül		belül, alul		kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	fa		fa	vas	alumi-nium	vas	vas	réz (egyes elemei)	alumi-nium	réz	fa	fa	
3			x	x	x		x		x		x		x				15/6 - belső szárnyak

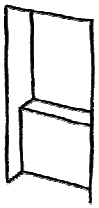
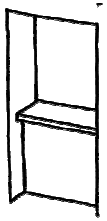
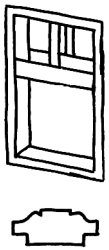
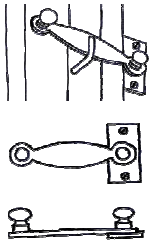
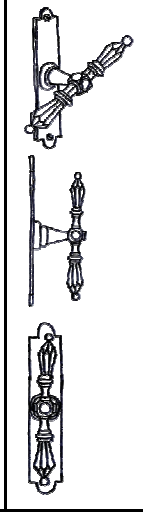
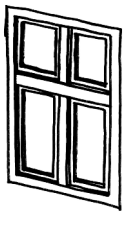
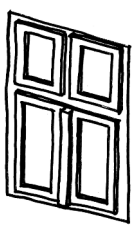
XXXIV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. A keretnek kívül-belül vállazója, felül keresztfája van. Kívül-belül négy szárnya van. Szárnyai osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	vízvető	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szeglet vas	billenő ütközővel		T kilincs		ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül		belül	belül, felül		belül, alul		kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	fa		fa	vas	alumínium	vas	vas	réz (egyes elemei)	alumínium	réz	fa	fa	
4	x	x				x		x				x		x			15/7 - külső szárnyak

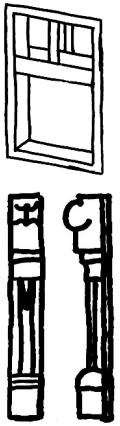
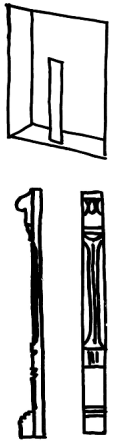
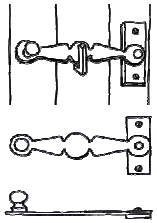
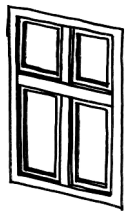
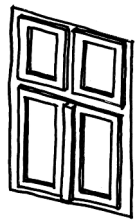
XXXIV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. A keretnek kívül-belül vállazója, felül keresztfája van. Kívül-belül négy szárnya van. Szárnyai osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	vízvető	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szeglet vas	billenő ütközővel		T kilincs		ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül		belül	belül, felül		belül, alul		kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	fa		fa	vas	alumínium	vas	vas	réz (egyes elemei)	alumínium	réz	fa	fa	
4			x	x	x		x		x		x		x				15/7 - belső szárnyak

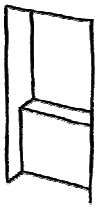
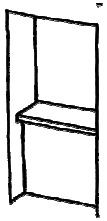
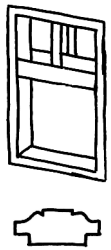
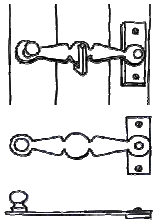
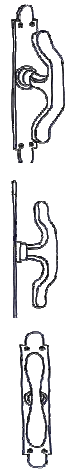
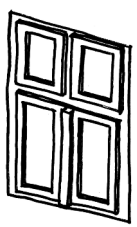
XXXIV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. A keretnek kívül-belül vállazója, felül keresztfája van. Kívül-belül négy szárnya van. Szárnyai osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	vízvető	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szeglet vas	billenő ütközővel		T kilincs		ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül		belül	belül, felül		belül, alul		kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	fa		fa	vas	alumí-nium	vas	vas	réz (egyes elemei)	alumí-nium	réz	fa	fa	
5	x	x		 *		x		x			x			x			15/8 - külső szárnyak

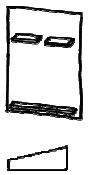
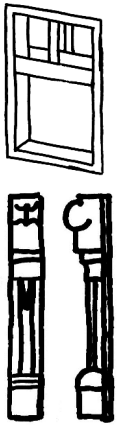
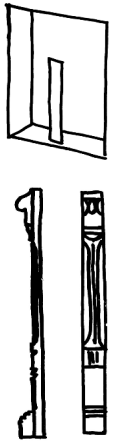
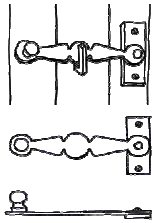
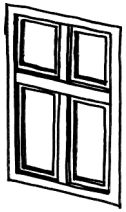
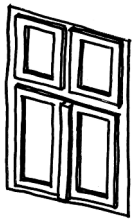
XXXIV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. A keretnek kívül-belül vállazója, felül keresztfája van. Kívül-belül négy szárnya van. Szárnyai osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	vízvető	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szeglet vas	billenő ütközővel		T kilincs		ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül		belül	belül, felül		belül, alul		kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	fa		fa	vas	alumí-nium	vas	vas	réz (egyes elemei)	alumí-nium	réz	fa	fa	
5			x	x	x		x		x		x		x				15/8 - belső szárnyak

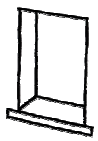
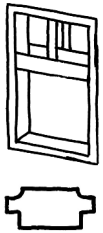
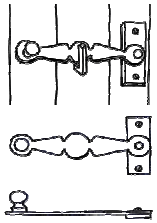
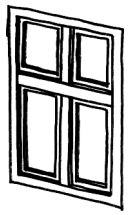
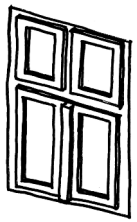
XXXIV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. A keretnek kívül-belül vállazója, felül keresztfája van. Kívül-belül négy szárnya van. Szárnyai osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	vízvető	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szeglet vas	billenő ütközővel		T kilincs		ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül		belül	belül, felül		belül, alul		kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	fa		fa	vas	alumí-nium	vas	vas	réz (egyes elemei)	alumí-nium	réz	fa	fa	
6	x	x		 *		x			x			x		x			15/14 - külső szárnyak

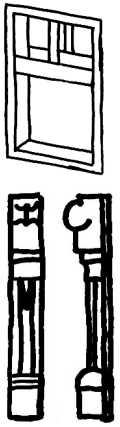
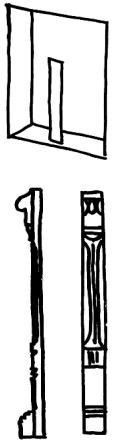
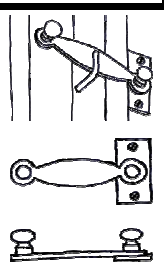
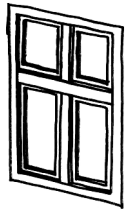
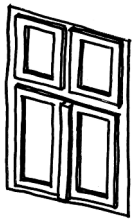
XXXIV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. A keretnek kívül-belül vállazója, felül keresztfája van. Kívül-belül négy szárnya van. Szárnyai osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	vízvető	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szeglet vas	billenő ütközővel		T kilincs		ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül		belül	belül, felül		belül, alul		kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	fa		fa	vas	alumí-nium	vas	vas	réz (egyes elemei)	alumí-nium	réz	fa	fa	
6			x	x	x		x		x		x			x			15/14 - belső szárnyak

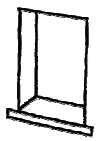
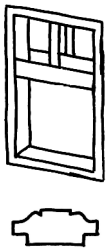
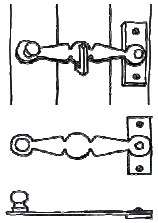
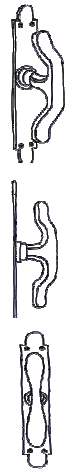
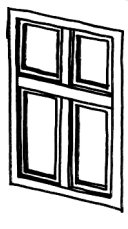
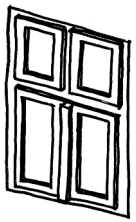
XXXIV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. A keretnek kívül-belül vállazója, felül keresztfája van. Kívül-belül négy szárnya van. Szárnyai osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	vízvető	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szeglet vas	billenő ütközővel		T kilincs		ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül		belül	belül, felül		belül, alul		kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	fa		fa	vas	alumínium	vas	vas	réz (egyes elemei)	alumínium	réz	fa	fa	
7	x	x		 *		x		x				x		x			15/15 - külső szárnyak

XXXIV. Egy síkban négy szárnyuk van

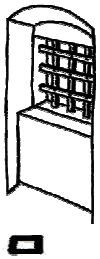
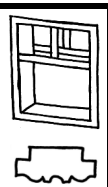
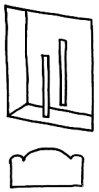
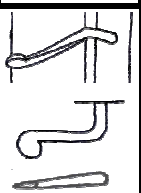
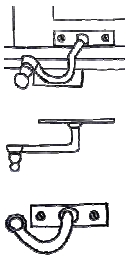
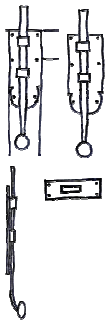
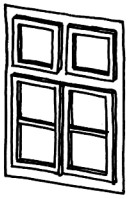
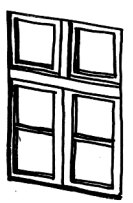
Dupla ablak. Fabélletes. A keretnek kívül-belül vállazója, felül keresztfája van. Kívül-belül négy szárnya van. Szárnyai osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	vízvető	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szeglet vas	billenő ütközővel		T kilincs		ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül		belül	belül, felül		belül, alul		kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	fa		fa	vas	alumínium	vas	vas	réz (egyes elemei)	alumínium	réz	fa	fa	
7			x	x	x		x		x			x	x				15/15 - belső szárnyak

* az utolsó rajz 90°-al el van forgatva

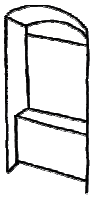
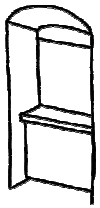
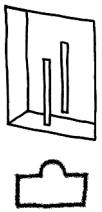
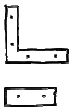
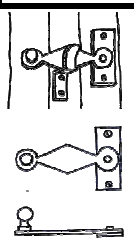
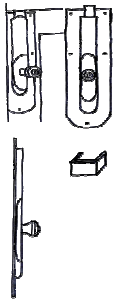
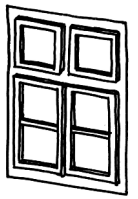
XXXV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. Kívül-belül van vállazója a keretnek, a felső részeket keresztfa osztja ketté, az alsók osztatlanok. Kívül-belül négy-négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																		Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	rács	keresztfa		ütközőléc		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	íves szimpla görbölő fészekkel	billenő ütközővel	retesz reteszfővel	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	külső, belső táblák között	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül, felül	belül, alul	belül, felül	belül, alul	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	fa		fa		vas		vas		vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1	x	x			x		x		x		x			x		x			12/2 - külső szárnyak

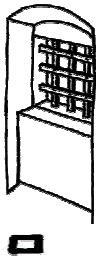
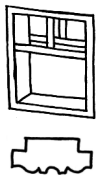
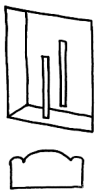
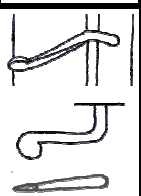
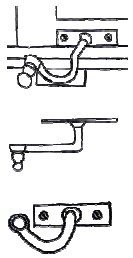
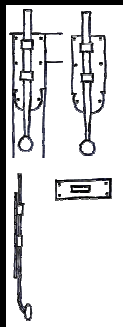
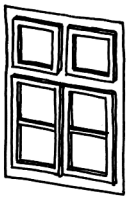
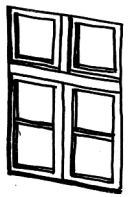
XXXV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. Kívül-belül van vállazója a keretnek, a felső részeket keresztfa osztja ketté, az alsók osztatlanok. Kívül-belül négy-négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																		Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	rács	keresztfa		ütközőléc		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	íves szimpla görbölő fészekkel	billenő ütközővel	retesz reteszfővel	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	külső, belső táblák között	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül, felül	belül, alul	belül, felül	belül, alul	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	fa		fa		vas		vas		vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1				x		x		x		x		x	x			x			12/2 - belső szárnyak

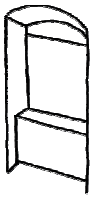
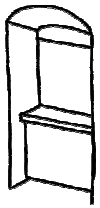
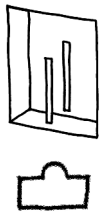
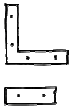
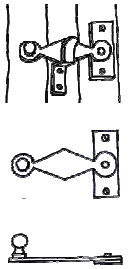
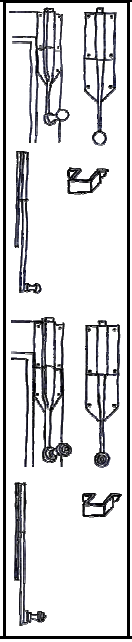
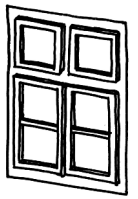
XXXV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. Kívül-belül van vállazója a keretnek, a felső részeket keresztfa osztja ketté, az alsók osztatlanok. Kívül-belül négy-négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																		Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	rács	keresztfa		ütközőléc		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	íves szimpla görbölő fészekkel	billenő ütközővel	retesz reteszfővel	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	külső, belső táblák között	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül, felül	belül, alul	belül, felül	belül, alul	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	fa		fa		vas		vas		vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
2	x	x			x				x		x			x		x			12/3 - külső szárnyak

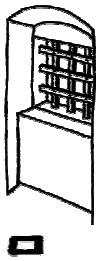
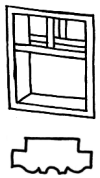
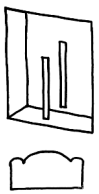
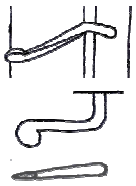
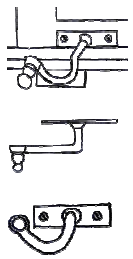
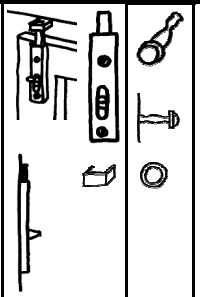
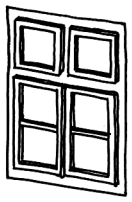
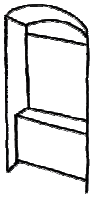
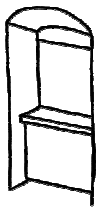
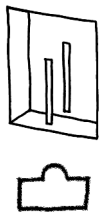
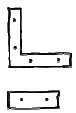
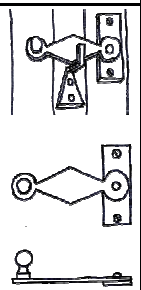
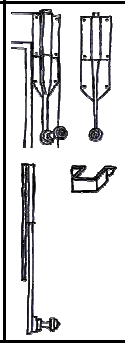
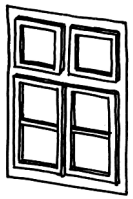
XXXV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. Kívül-belül van vállazója a keretnek, a felső részeket keresztfa osztja ketté, az alsók osztatlanok. Kívül-belül négy-négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																		Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	rács	keresztfa		ütközőléc		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	íves szimpla görbölő fészekkel	billenő ütközővel	retesz reteszfővel	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	külső, belső táblák között	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül, felül	belül, alul	belül, felül	belül, alul	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	fa		fa		vas		vas		vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
2				x		x		x		x		x	x			x			12/3 - belső szárnyak

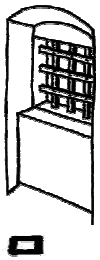
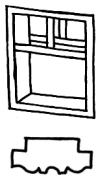
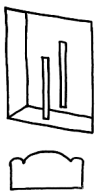
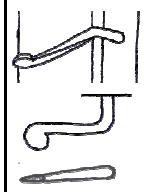
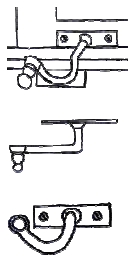
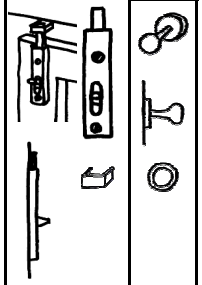
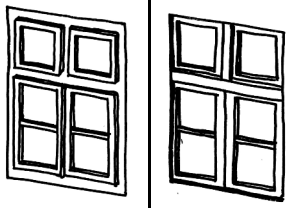
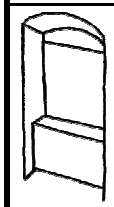
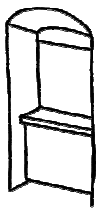
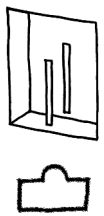
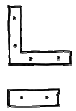
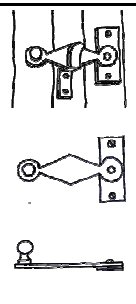
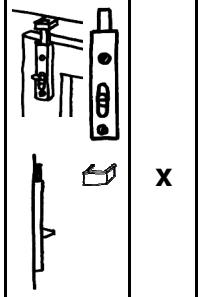
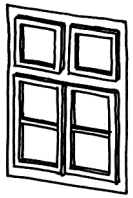
XXXV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. Kívül-belül van vállazója a keretnek, a felső részeket keresztfa osztja ketté, az alsók osztatlanok. Kívül-belül négy-négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																		Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	rács	keresztfa		ütközőléc		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	íves szimpla görbölő fészekkel	billenő ütközővel	retesz reteszfővel	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	külső, belső táblák között	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül, felül	belül, alul	belül, felül	belül, alul	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	fa		fa		vas		vas		vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
3	x	x			x		x		x		x			x					12/4 - külső szárnyak
				x		x		x		x		x	x			x			12/4 - belső szárnyak

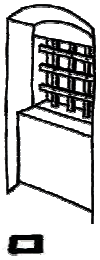
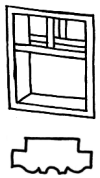
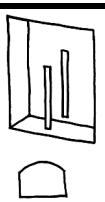
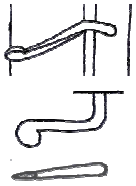
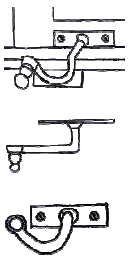
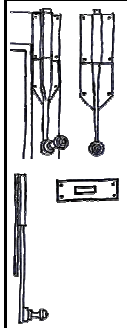
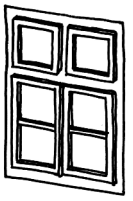
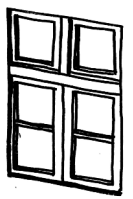
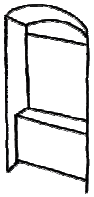
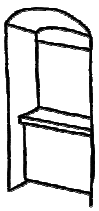
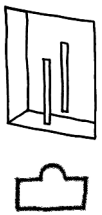
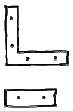
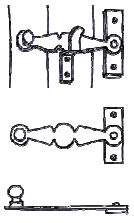
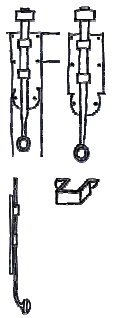
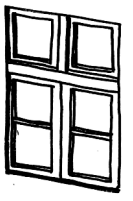
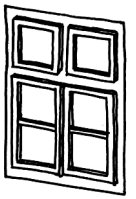
XXXV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. Kívül-belül van vállazója a keretnek, a felső részeket keresztfa osztja ketté, az alsók osztatlanok. Kívül-belül négy-négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																		Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	rács	keresztfa		ütközőléc		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	íves szimpla görbölő fészekkel	billenő ütközővel	retesz reteszfővel	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	külső, belső táblák között	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül, felül	belül, alul	belül, felül	belül, alul	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	fa		fa		vas		vas		vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
4	x	x			x		x		x		x			x				12/5 - külső szárnyak
				x		x		x		x		x	x			x			12/5 - belső szárnyak

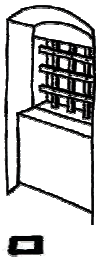
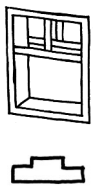
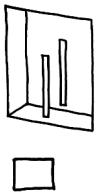
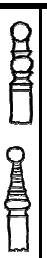
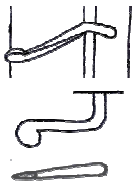
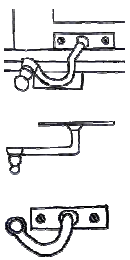
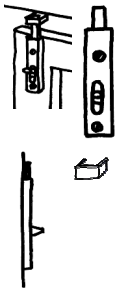
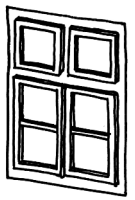
XXXV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. Kívül-belül van vállazója a keretnek, a felső részeket keresztfa osztja ketté, az alsók osztatlanok. Kívül-belül négy-négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																		Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	rács	keresztfa		ütközőléc		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	íves szimpla görbölő fészekkel	billenő ütközővel	retesz reteszfővel	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	külső, belső táblák között	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül, felül	belül, alul	belül, felül	belül, alul	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	fa		fa		vas		vas		vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
5	x	x			x		x		x		x			x		x			12/8 - külső szárnyak
				x		x		x		x		x	x			x			12/8 - belső szárnyak

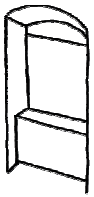
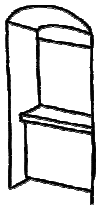
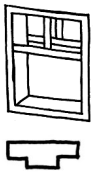
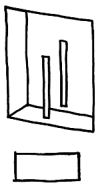
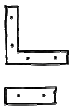
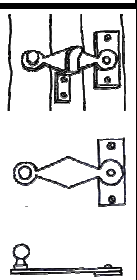
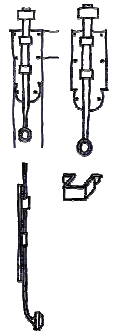
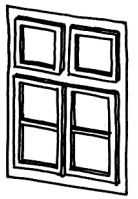
XXXV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. Kívül-belül van vállazója a keretnek, a felső részeket keresztfa osztja ketté, az alsók osztatlanok. Kívül-belül négy-négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																		Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	rács	keresztfa		ütközőléc		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	íves szimpla görbölő fészekkel	billenő ütközővel	retesz reteszfővel	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	külső, belső táblák között	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül, felül	belül, alul	belül, felül	belül, alul	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	fa		fa		vas		vas		vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
6	x	x			x		x		x		x			x					12/9 - külső szárnyak

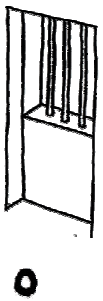
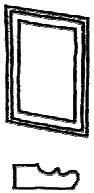
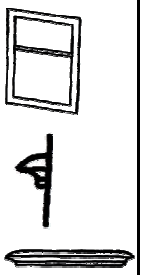
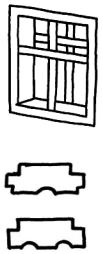
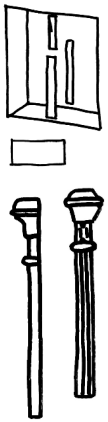
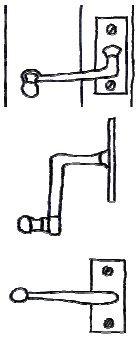
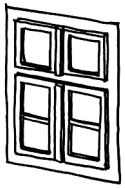
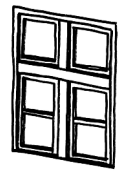
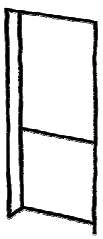
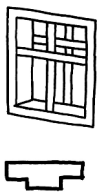
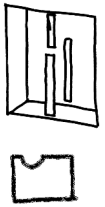
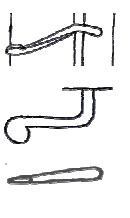
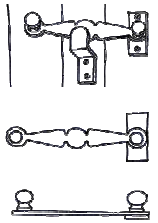
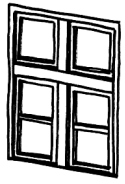
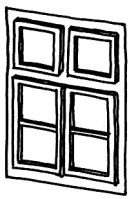
XXXV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. Kívül-belül van vállazója a keretnek, a felső részeket keresztfa osztja ketté, az alsók osztatlanok. Kívül-belül négy-négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																		Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	rács	keresztfa		ütközőléc		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	íves szimpla görbölő fészekkel	billenő ütközővel	retesz reteszfővel	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	külső, belső táblák között	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül, felül	belül, alul	belül, felül	belül, alul	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	fa		fa		vas		vas		vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
6				x		x		x		x		x	x			x			12/9 - belső szárnyak

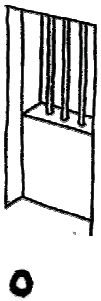
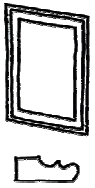
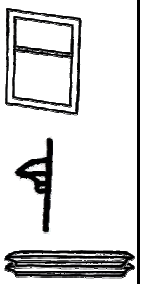
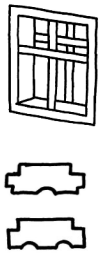
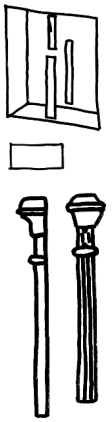
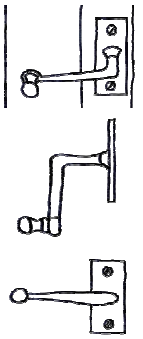
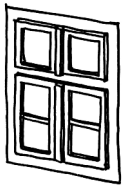
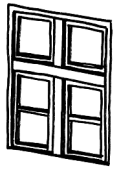
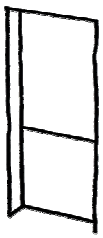
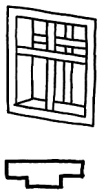
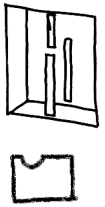
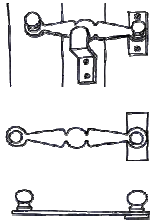
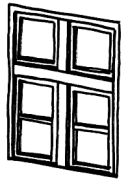
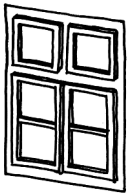
XXXVI. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. Kívül-belül vállazója van a keretnek, a felső részeket keresztfa osztja ketté, az alsó osztatlan. Kívül-belül négy-négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																	Térkép szerint
	ablak-mélyedés	rács	keret	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	billenő ütközővel	ablakszárny		
	belül	külső, belső táblák között	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül, alul	belül, felül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	vas	fa	fa	fa		fa		vas		vas		vas	vas	fa	fa	
1	x					x		x		x		x		x			10/2 - külső szárnyak
			x	x	x		x		x		x						10/2 - belső szárnyak

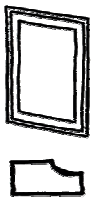
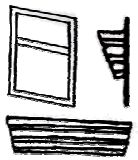
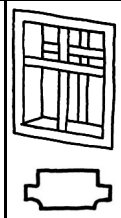
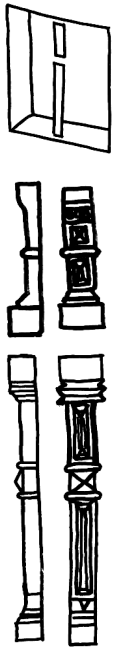
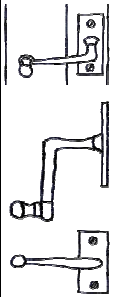
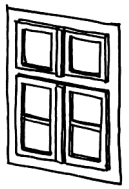
XXXVI. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. Kívül-belül vállazója van a keretnek, a felső részeket keresztfa osztja ketté, az alsó osztatlan. Kívül-belül négy-négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																	Térkép szerint
	ablak-mélyedés	rács	keret	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	billenő ütközővel	ablakszárny			
	belül	külső, belső táblák között	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül, alul	belül, felül	kívülről	belülről		
	fehérre meszelt	vas	fa	fa	fa		fa		vas		vas		vas	vas	fa	fa		
2	x					x		x		x		x		x			10/3 - külső szárnyak	
		x	x	x	x		x		x		x						10/3 - belső szárnyak	

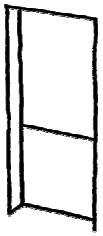
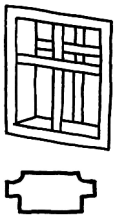
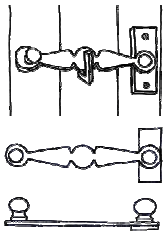
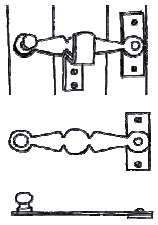
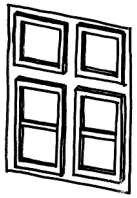
XXXVII. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. Kívül-belül vállazója van a keretnek, felette, alatta keresztfa osztja ketté. Kívül-belül négy-négy szárnya van. Négy szárnya közül a felsők osztatlanok, az alsóknak egy vízszintes osztóléce van középen. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keret	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	billenő ütközővel		ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül, felül	belül, alul	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa		fa	vas		vas		vas	vas		fa	fa	
1	x				x			x		x		x	x			10/4 - külső szárnyak

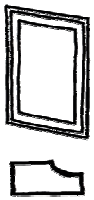
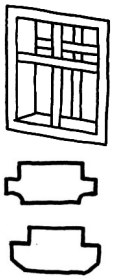
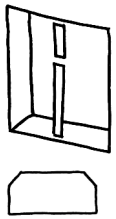
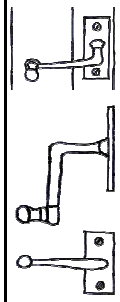
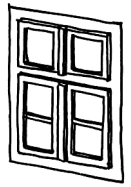
XXXVII. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. Kívül-belül vállazója van a keretnek, felette, alatta keresztfa osztja ketté. Kívül-belül négy-négy szárnya van. Négy szárnya közül a felsők osztatlanok, az alsóknak egy vízszintes osztóléce van középen. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei															Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keret	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	billenő ütközővel		ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül, felül	belül, alul	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa		fa	vas		vas		vas	vas		fa	fa	
1		x	x	x		x	x		x		x					10/4 - belső szárnyak

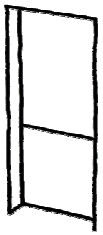
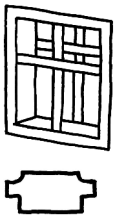
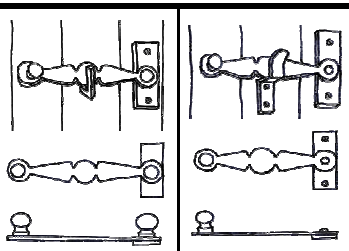
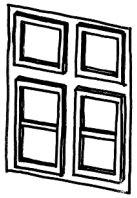
XXXVII. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. Kívül-belül vállazója van a keretnek, felette, alatta keresztfa osztja ketté. Kívül-belül négy-négy szárnya van. Négy szárnya közül a felsők osztatlanok, az alsóknak egy vízszintes osztóléce van középen. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei															Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keret	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	billenő ütközővel		ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül, felül	belül, alul	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa		fa	vas		vas		vas	vas		fa	fa	
2	x		x		x			x	x	x		x	x			10/6 - külső szárnyak

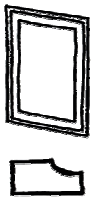
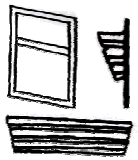
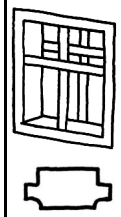
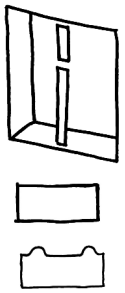
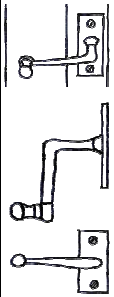
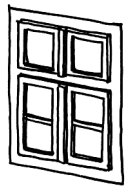
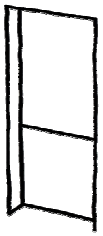
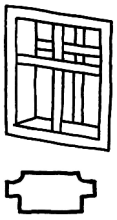
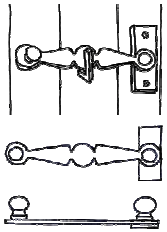
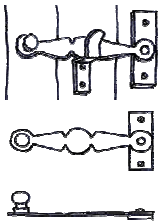
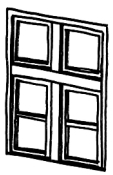
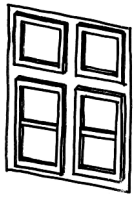
XXXVII. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. Kívül-belül vállazója van a keretnek, felette, alatta keresztfa osztja ketté. Kívül-belül négy-négy szárnya van. Négy szárnya közül a felsők osztatlanok, az alsóknak egy vízszintes osztóléce van középen. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei															Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keret	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	billenő ütközővel		ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül, felül	belül, alul	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa		fa	vas		vas		vas	vas		fa	fa	
2		x	x	x		x	x		x		x					10/6 - belső szárnyak

XXXVII. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. Kívül-belül vállazója van a keretnek, felette, alatta keresztfa osztja ketté. Kívül-belül négy-négy szárnya van. Négy szárnya közül a felsők osztatlanok, az alsóknak egy vízszintes osztóléce van középen. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei															Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keret	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	billenő ütközővel		ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül, felül	belül, alul	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa		fa	vas		vas		vas	vas		fa	fa	
3	x				x			x		x		x	x			10/7 - külső szárnyak
		x	x	x		x	x		x		x						10/7 - belső szárnyak

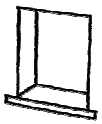
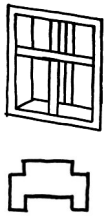
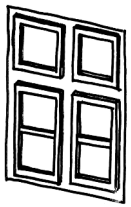
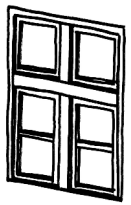
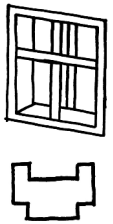
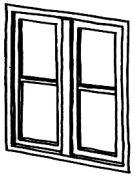
XXXVIII. Hibridek, amelyek külső, belső szárnyai nem azonos típusúak

Dupla ablak. Fabélletes. A külső keret osztatlan. Két szárnya van, amelyeknek egy-egy vízszintes osztóléce van középen. A belső keretnek keresztfája van. A belső keretnek két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	rács	kereszt-fa	ütköző-léc	pánt forgó része, Z pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős görbölő csuszkóval	kampó	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	külső, belső táblák között	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	fa	fa	vas		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa	
1	x	x		x			x		x		x	x		x			14/8 - külső szárnyak
					x	x		x		x			x				14/8 - belső szárnyak

XXXIX. Hibridek, amelyek külső, belső szárnyai nem azonos típusúak

Dupla ablak. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. A külső keretnek vállazója, illetve felül és alul keresztfája, így kívül négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. Ezek a szárnyak kifelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai kívül, zárai belül vannak. A belső keretnek egy keresztfája, így belül két szárnya van. A szárnyakat egy vízszintes osztóléc osztja két egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei										Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	keresztfa		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szimpla görbölő	ablakszárny			
	belül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	kívülről	belülről		
	fehérre meszelt	fa	fa		vas		vas	fa	fa		
1				x		x					15/9 - külső szárnyak
	x			x							15/9 - belső szárnyak

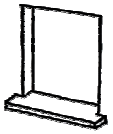
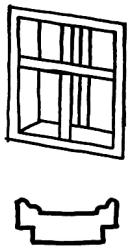
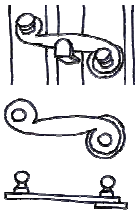
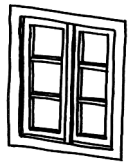
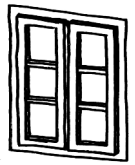
XL. Hibridek, amelyek külső, belső szárnyai nem azonos típusúak

Dupla ablak. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. A külső keretnek vállazója, illetve felül és alul keresztfája, így kívül négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. Ezek a szárnyak kifelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül vannak. A belső keretnek egy keresztfája, így belül két szárnya van. A szárnyakat két vízszintes osztóléc osztja három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei													Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	rács	keresztfa		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	íves szimpla görbölő fészekkel	billenő ütközővel	ablakszárny	
	belül	belül	külső, belső táblák között	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	fa		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa	
1	x	x			x		x		x			x			15/11 - külső szárnyak

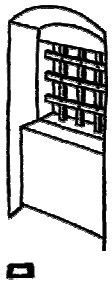
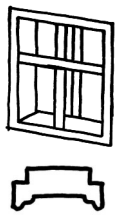
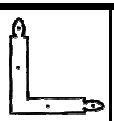
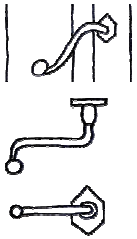
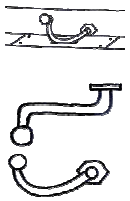
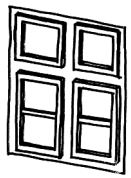
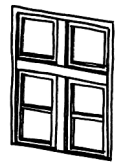
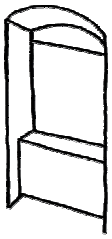
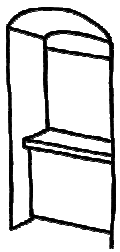
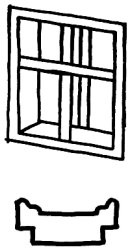
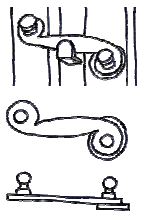
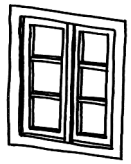
XL. Hibridek, amelyek külső, belső szárnyai nem azonos típusúak

Dupla ablak. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. A külső keretnek vállazója, illetve felül és alul keresztfája, így kívül négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. Ezek a szárnyak kifelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül vannak. A belső keretnek egy keresztfája, így belül két szárnya van. A szárnyakat két vízszintes osztóléc osztja három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei														Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	rács	keresztfa		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	íves szimpla görbölő fészekkel	billenő ütközővel	ablakszárny		
	belül	belül	külső, belső táblák között	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	fa		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa	
1				x		x		x		x	x				15/11 - belső szárnyak

XL. Hibridek, amelyek külső, belső szárnyai nem azonos típusúak

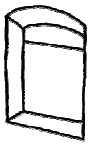
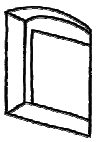
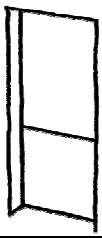
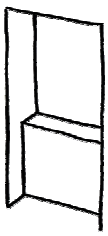
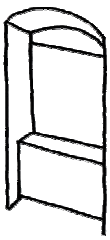
Dupla ablak. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. A külső keretnek vállazója, illetve felül és alul keresztfája, így kívül négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. Ezek a szárnyak kifelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül vannak. A belső keretnek egy keresztfája, így belül két szárnya van. A szárnyakat két vízszintes osztóléc osztja három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

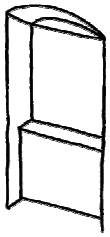
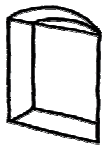
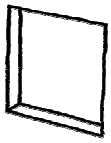
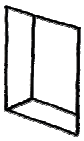
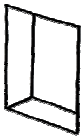
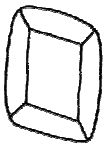
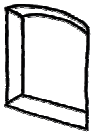
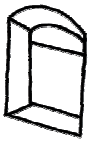
Ablakok száma	Részei														Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	rács	keresztfa		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	íves szimpla görbölő fészekkel	billenő ütközővel	ablakszárny		
	belül	belül	külső, belső táblák között	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	fa		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa	
2	x	x			x		x		x			x			15/12 - külső szárnyak
				x		x		x		x	x				15/12 - belső szárnyak

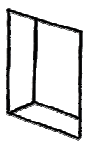
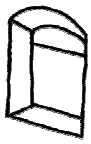
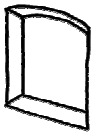
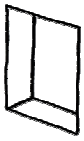
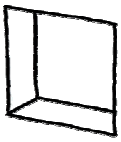
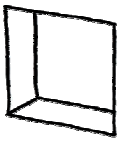
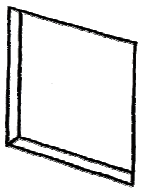
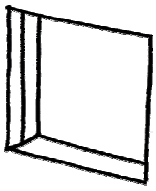
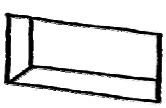
Ablakok részeinek összesítő táblázatai

1. Ablakmélyedések
2. Ablakpárkányok
3. Ablakok szemöldökfapárkányai
4. Ablakok keretdíszei
5. Ablakok vállazói
6. Ablakok keresztfái
7. Ablakok ütközőlécei
8. Ablakok vízvetői
9. Ablakrácsok
10. Ablakszegletvasak
11. Ablakpántok forgó része, pánt-szegletvasak
12. Ablakpántok álló része
13. Vésett ablakpántok
14. Ablakgombok
15. Ablakzárak

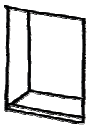
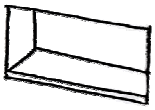
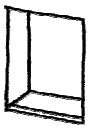
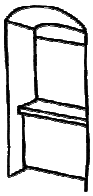
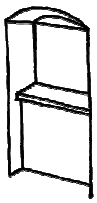
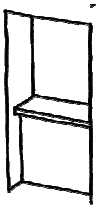
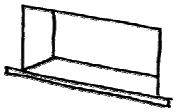
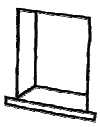
1. ABLAKMÉLYEDÉSEK

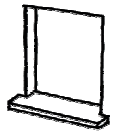
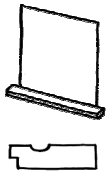
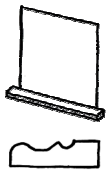
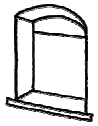
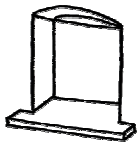
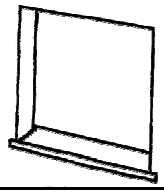
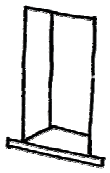
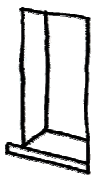
Ablakmélyedéstípusok összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyezkedésük
		Külső	Belső	
1 típus - csak kívül van mélyedés	1)		x	17/2
2 típus - csak belül van mélyedés	1)	x		4/2; 4/3; 4/4; 8/2; 8/3; 8/4; 8/5, 8/6; 8/7; 8/8; 15/9; 15/11; 18/3;
	2)	x		1/2; 1/3; 1/4; 1/5; 1/6; 1/7; 1/8; 10/8; 10/9; 11/2; 13/2; 13/3; 14/9; 15/14; 15/15
	3)	x		14/4; 14/5; 14/8
	4)	x		2/2; 2/3; 2/4;2/5; 2/6
	5)	x		10/2; 10/3; 10/4; 10/6; 10/7
	6)	x		15/4; 15/5; 15/6; 15/7; 15/8
	7)	x		12/2; 12/3; 12/4; 12/5; 12/8; 12/9; 14/2; 14/3; 15/12

Ablakmélyedéstípusok összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyezkedésük
		Külső	Belső	
2 típus - csak belül van mélyedés	8)	x		15/16; 15/17
	9)	x		12/12; 12/13
	10)	x		10/10
	11)	x		15/13; 14/6
3 típus - kívül és belül is van mélyedés	1)			14/11; 14/12
	2)			5/2; 5/3; 6/2; 6/3; 6/4; 6/5; 7/2; 7/3; 7/5; 11/3; 11/4; 11/5; 13/6
	3)			16/2
	4)			18/2
	5)			11/6
	6)			12/10

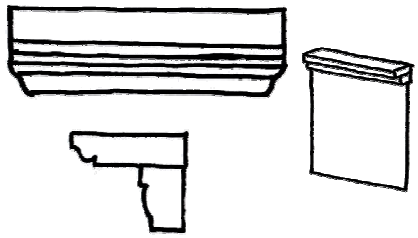
Ablakmélyedéstípusok összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyezkedésük
		Külső	Belső	
3 típus - kívül és belül is van mélyedés	7)			12/11
	8)			9/2; 9/3; 9/4; 9/7; 9/8
	9)			4/5
	10)			7/4; 10/5; 13/4; 13/5
	11)			15/10
	12)			5/4
	13)			12/6; 12/7
	14)			9/5; 9/6
	15)			9/9

2. ABLAKPÁRKÁNYOK

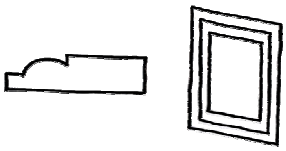
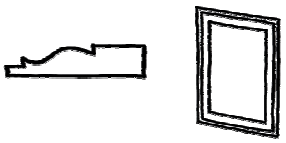
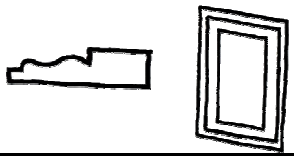
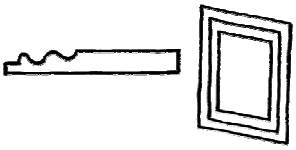
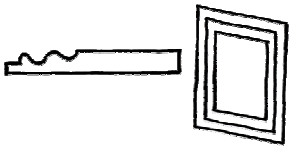
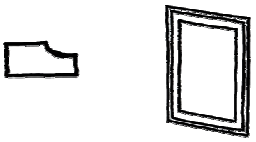
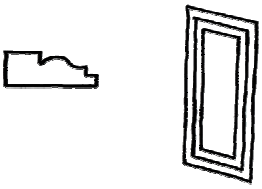
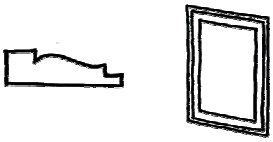
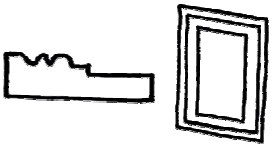
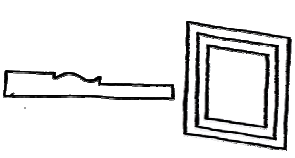
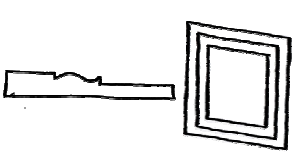
Ablakpárkánytípusok összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyezkedésük
		Külső	Belső	
1 típus - az ablak-mélyedésen nem nyúlik túl	1)		x	14/11; 14/12
	2)		x	11/4
	3)	x		9/9
	4)	x		9/7; 14/9
	5)	x		12/2; 12/3; 12/4; 12/5; 12/8; 12/9; 14/2; 14/3; 15/12
	6)	x		15/16; 15/17
	7)	x		15/4; 15/5; 15/6, 15/7; 15/8
2 típus - az ablak-mélyedésen túlnyúlik a falba	1)		x	9/9
	2)	x		7/5; 9/2; 9/3; 9/4; 9/8; 11/4; 11/5; 15/9; 15/14; 15/15

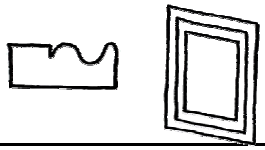
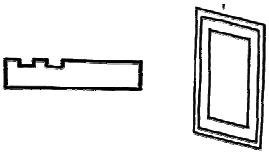
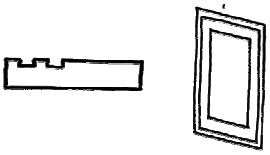
Ablakpárkánytípusok összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyezkedésük
		Külső	Belső	
2 típus - az ablak-mélyedésen túlnyúlik a falba	3)	x		15/11
	4)	x		3/6
	5)	x		3/7
	6)	x		14/4; 14/5; 14/8
	7)	x		12/12; 12/13
	8)	x		15/10
	9)	x		9/5; 9/6
	10)	x		14/6

3. ABLAKOK SZEMÖLDÖKFAPÁRKÁNYAI

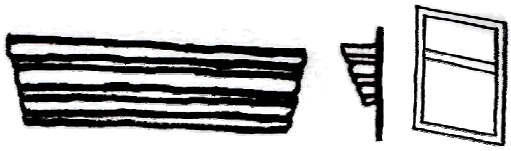
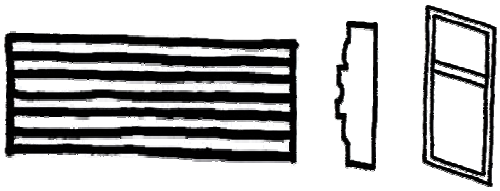
Ablakok szemöldökfapárkánytípusainak összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyezke-désük
		Külső	Belső	
1 típus	1)		x	2/2; 2/3; 2/4

4. ABLAKOK KERETDÍSZEI

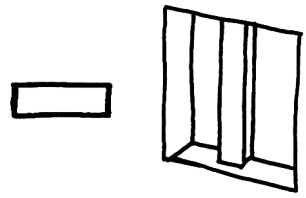
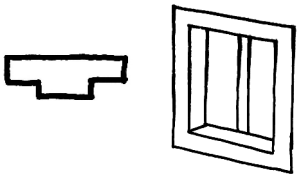
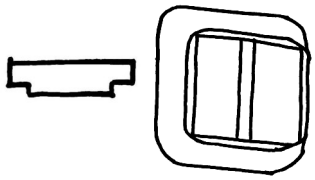
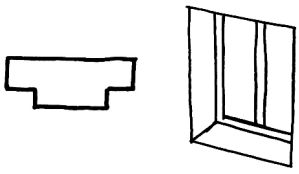
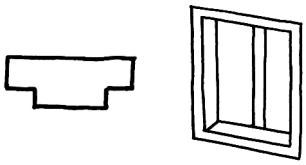
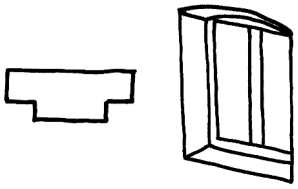
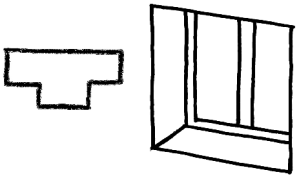
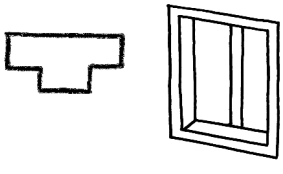
Ablakok keretdísztípusainak összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyez-kedésük
		Kívül	Belül	
1 típus - a fal felé csökken a kereszt-metszete	1)		x	2/2; 2/3; 2/4
	2)		x	8/2; 8/3; 8/4; 8/5; 8/6; 8/7
	3)		x	8/8
	4)			3/6; 3/7
2 típus - a fal felé növekszik a kereszt-metszete	1)		x	10/4; 10/6; 10/7
	2)		x	10/2; 10/3
	3)		x	14/6
	4)		x	13/2; 13/3
	5)		x	14/10
	6)			3/2; 3/3; 3/4

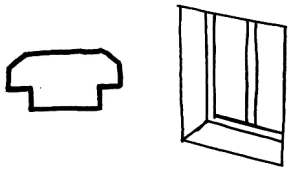
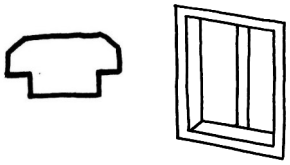
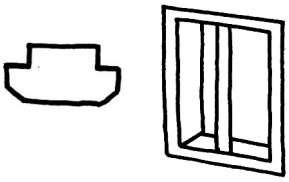
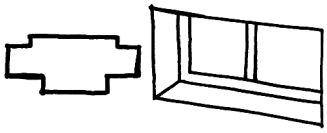
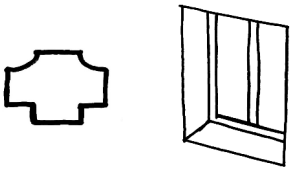
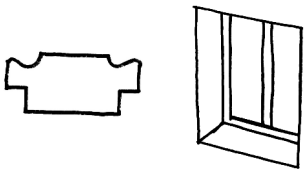
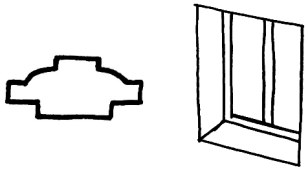
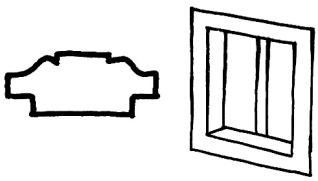
Ablakok keretdísztípusainak összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	**Altípusok-formai változók**	**Rajzok**		**Térkép szerinti elhelyez-kedésük**
		Kívül	**Belül**	
3 típus - a kereszt-metszete csak a mintáknál változik	**1)**		**x**	**1/2; 1/3; 1/4; 1/6; 1/7; 1/8**
	2)			**3/5**

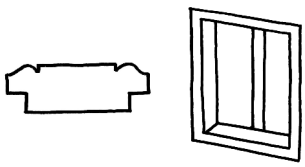
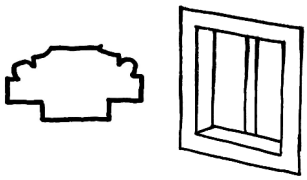
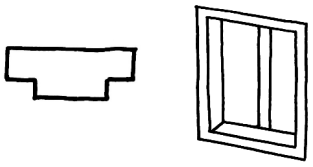
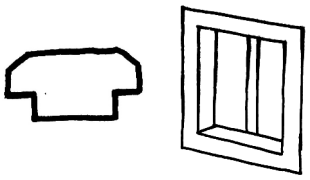
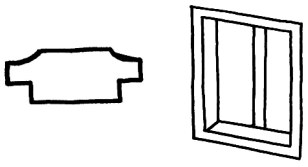
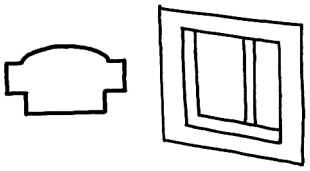
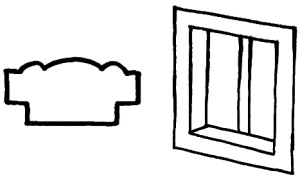
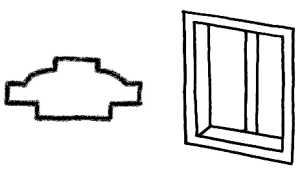
5. ABLAKOK VÁLLAZÓI

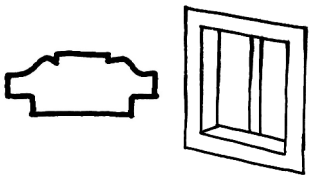
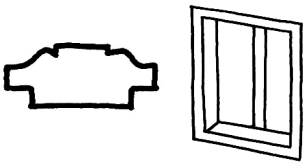
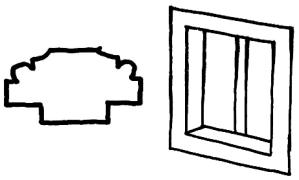
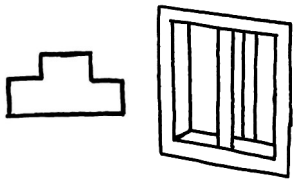
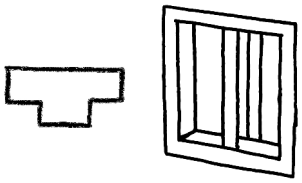
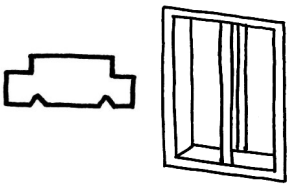
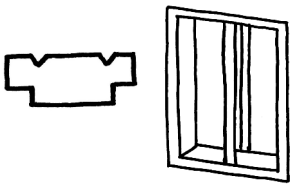
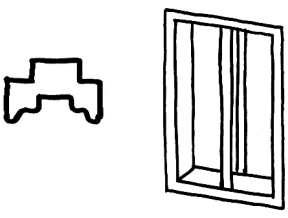
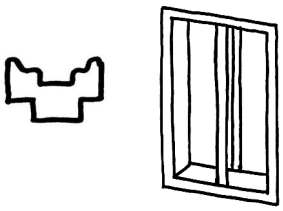
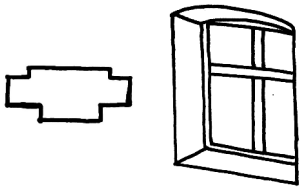
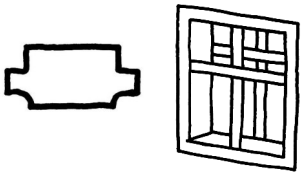
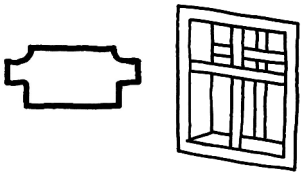
Ablakok vállazóinak összesítő táblázata			
Típusok-szerkezeti különbségek	**Altípusok-formai változók**	**Rajzok**	**Térkép szerinti elhelyez-kedésük**
		Kívül	
1 típus - a minta fent kiszélese-dik	**1)**		**10/4; 10/7**
	2)		**10/2; 10/3**
	3)		**14/6**
	4)		**15/4; 15/5; 15/6; 15/7; 15/8; 15/14; 15/15**
2 típus - a minta szimmetrik-us	**1)**		**12/6; 12/7**

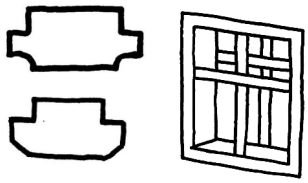
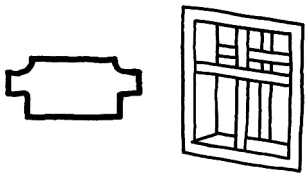
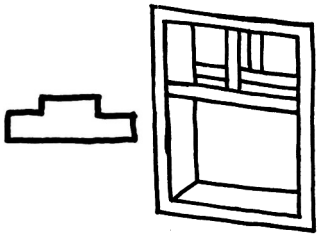
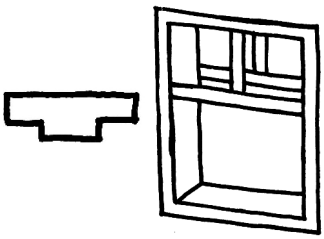
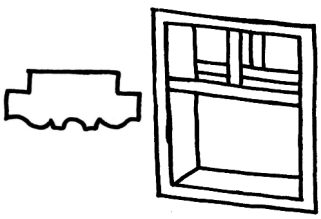
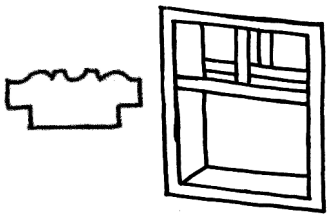
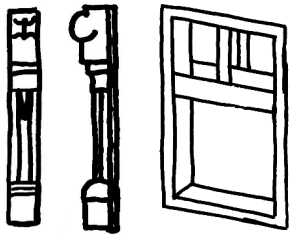
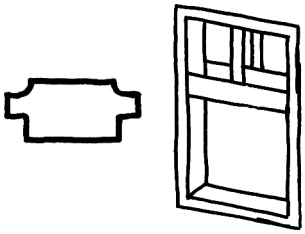
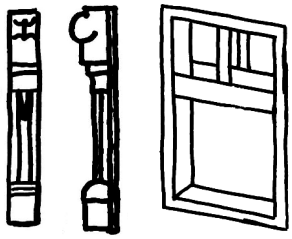
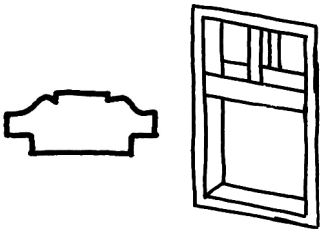
6. ABLAKOK KERESZTFÁI

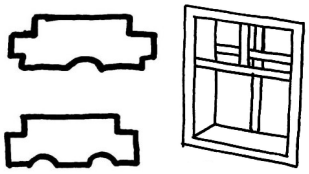
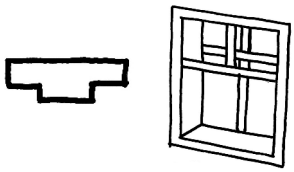
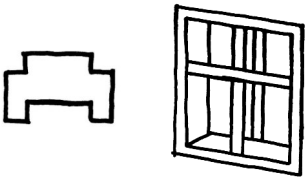
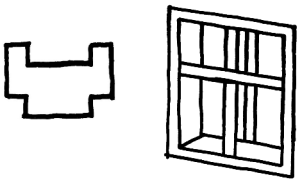
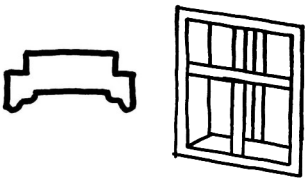
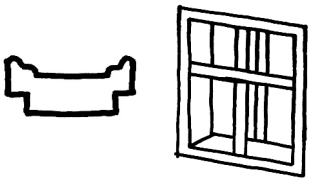
Ablakok keresztfái				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyez-kedésük
		Kívül	Belül	
1 típus - az ablaknak nincs vállazója, így a keresztfa végigfut az ablak függőleges szerkeze-tén	1)		x	3/8
	2)		x	1/3; 1/7; 1/8
	3)		x	5/4
	4)		x	5/2; 5/3; 7/2; 7/3; 7/4; 7/5; 11/3; 11/5; 13/4
	4)		x	8/5; 8/6; 8/7
	4)		x	9/7; 9/8
	5)		x	10/5; 13/5
	5)		x	4/2; 4/3; 4/4

Ablakok keresztfái				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyez-kedésük
		Kívül	Belül	
1 típus - az ablaknak nincs vállazója, így a keresztfa végigfut az ablak függőleges szerkeze-tén	6)		x	11/4; 13/6
			x	2/5
	7)		x	11/2
	8)		x	9/9
	9)		x	16/2
	10)		x	11/6
	11)		x	6/2; 6/3; 6/4
	12)		x	1/2; 1/6

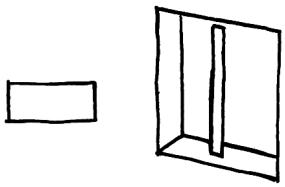
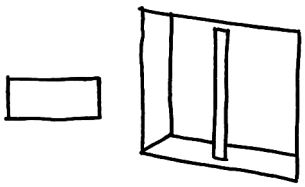
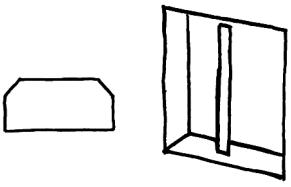
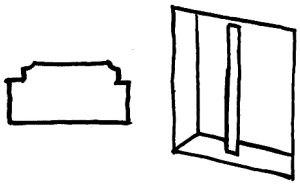
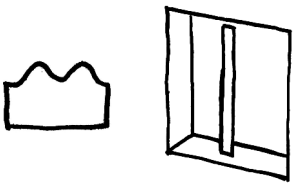
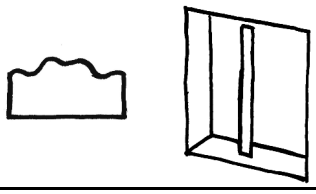
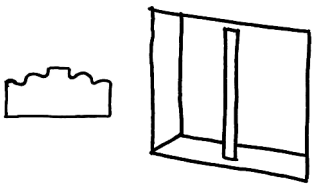
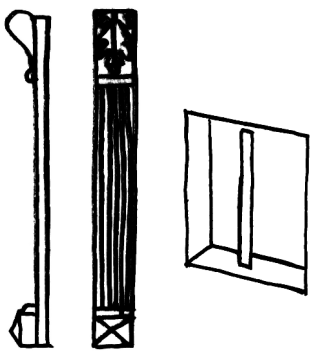
Ablakok keresztfái				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyez-kedésük
		Kívül	Belül	
1 típus - az ablaknak nincs vállazója, így a keresztfa végigfut az ablak függőleges szerkeze-tén	13)		x	14/7
	14)		x	2/2; 2/3
	15)	x		8/2; 8/3; 8/4; 12/12
	16)	x		3/7
	17)	x		14/8; 14/9
	18)	x		3/2; 3/3; 3/4
	19)	x		3/6
	20)	x		12/13

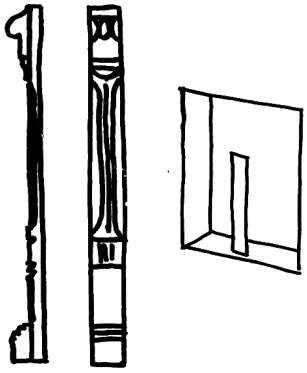
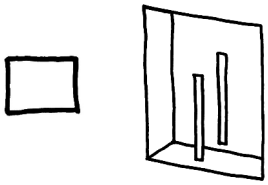
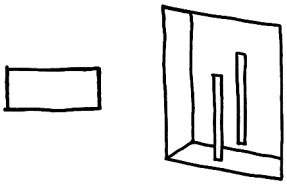
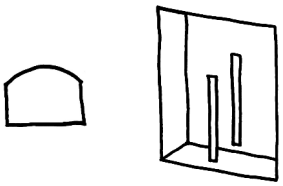
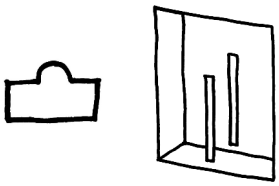
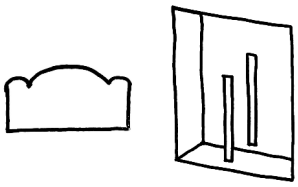
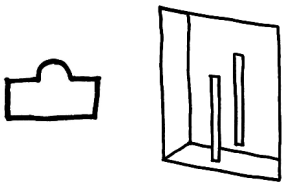
Ablakok keresztfái				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyez-kedésük
		Kívül	Belül	
1 típus - az ablaknak nincs vállazója, így a keresztfa végigfut az ablak függőleges szerkeze-tén	21)	x		1/4
		x		14/2; 14/3; 14/5
	22)	x		2/4
	23)			10/10
	24)			13/2; 13/3
	25)			15/16; 15/17
2 típus - az ablaknak van vállazója, de alul is, felül is van keresztfa	1)		x	9/2; 9/3; 9/4
	2)			10/4; 10/7

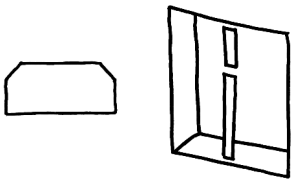
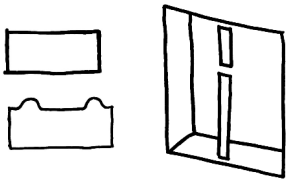
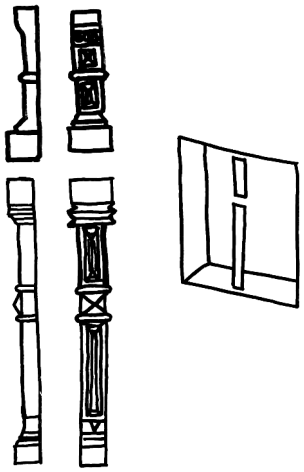
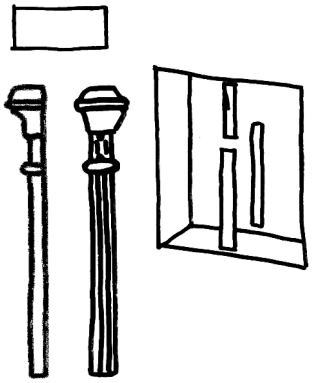
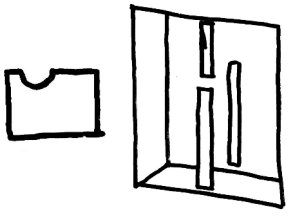
Ablakok keresztfái				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyez-kedésük
		Kívül	Belül	
2 típus - az ablaknak van vállazója, de alul is, felül is van keresztfa	3)			10/6
3 típus - az ablaknak van vállazója és csak felül van keresztfa	1)			12/9
	2)			12/2; 12/3; 12/4; 12/5; 12/8
	3)			15/14
	4)			15/4; 15/5; 15/6; 15/7; 15/8; 15/15

Ablakok keresztfái				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyez-kedésük
		Kívül	Belül	
4 típus - hibrid, az ablaknak van vállazója, kívül csak felül, belül alul és felül is van keresztfa	1)			10/2; 10/3
5 típus - hibrid, az ablaknak kívül van vállazója, de kívül-belül alul-felül van keresztfája	1)			15/9
	2)			15/11; 15/12

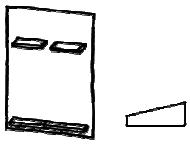
7. ABLAKOK ÜTKÖZŐLÉCEI

Ablakok ütközőlécei				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyezkedésük
		Kívül	Belül	
1 típus - az ablkanak nincs vállazója, így az ütközőléc végigfut az ablak függőleges szerkeze-tén	1)		x	2/6; 10/10; 12/12; 12/13
	2)		x	3/3; 3/4
	3)		x	1/4; 14/2; 14/3; 14/4; 14/8
	4)		x	2/4; 8/2; 8/3; 8/4
	5)		x	14/5; 14/9
	6)		x	3/6; 3/7
	7)		x	3/2
	8)		x	13/2; 13/3

Ablakok ütközőlécei				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyezkedésük
		Kívül	Belül	
2 típus - az ablaknak van vállazója, keresztfája csak alul van	1)		x	15/4; 15/5; 15/6; 15/7; 15/8; 15/14; 15/15
	2)			12/9
	3)			12/8
	4)			12/2; 12/3; 12/4; 12/5

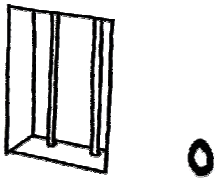
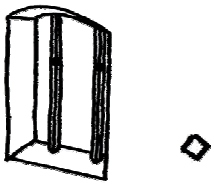
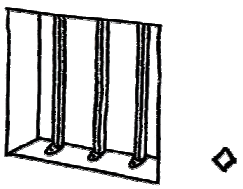
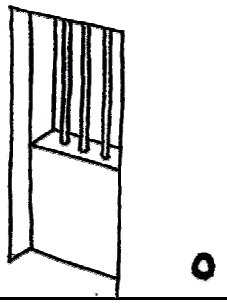
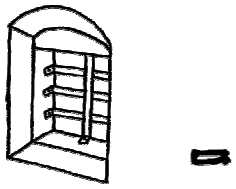
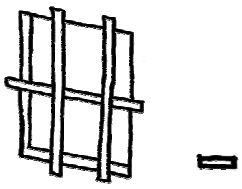
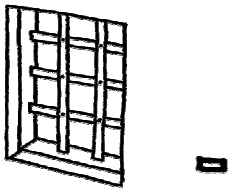
Ablakok ütközőlécei				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyezkedésük
		Kívül	Belül	
3 típus - az ablaknak van vállazója és keresztfája alul is, felül is van	1)		x	10/6
	2)		x	10/7
	3)		x	10/4
4 típus - hibrid, az ablaknak van vállazója, keresztfája kívül alul is felül is van, belül csak alul van	1)			10/2; 10/3

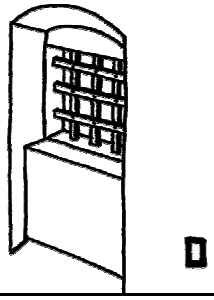
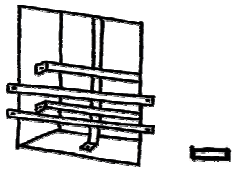
8. ABLAKOK VÍZVETŐI

Ablakok vízvetőtípusainak összesítő táblázata			
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok Kívül	Térkép szerinti elhelyezkedésük
1 típus	1)		15/4; 15/5; 15/6; 15/7; 15/8; 15/14; 15/15

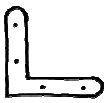
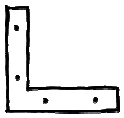
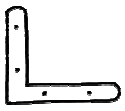
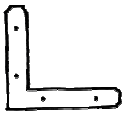
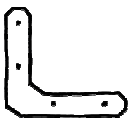
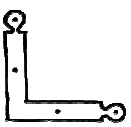
9. ABLAKRÁCSOK

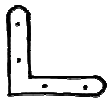
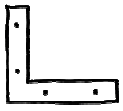
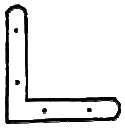
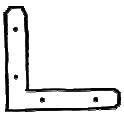
Ablakrácstípusok összesítő táblázata

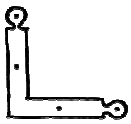
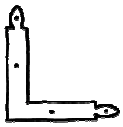
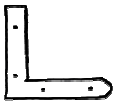
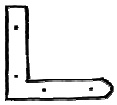
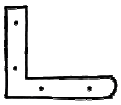
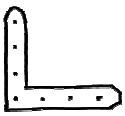
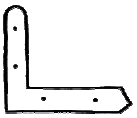
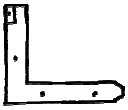
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyez-kedésük
		Külső nézet	Belső nézet	
1 típus - függőleges	1)		x	15/16; 15/17
	2)		x	9/2; 9/3; 9/4
	3)	x		3/2; 3/3; 3/4
	4)	x		10/2; 10/3
2 típus - függőleges és vízszintes	1)	x		14/8
	2)	x		14/11, 14/12
	3)	x		15/11

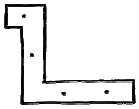
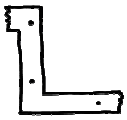
Ablakrácstípusok összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyez-kedésük
		Külső nézet	Belső nézet	
2 típus - függőleges és vízszintes	4)	x		12/2; 12/3; 12/4; 12/5; 12/8; 12/9; 15/12
	5)		x	14/7

10. ABLAKSZEGLETVASAK

Ablakszegletvastípusok összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	**Altípusok-formai változók**	**Rajzok**		**Térkép szerinti elhelyezkedésük**
		Külső, vagy egyetlen táblán	**Belső táblán**	
1 típus - azonos végűek	**1)**	**x**		**2**/**2**-2db; **2**/**3**-4db; **2**/**4**-4db; **3**/**2**-2db; **3**/**3**-4db; **3**/**4**-3db; **3**/**6**-3db; **3**/**7**-1db; **8**/**8**-2db; **12**/**11**-2db; **12**/**12**-2db; **13**/**3**-1db; **13**/**6**-4db; **14**/**2**-4db; **14**/**3**-4db; **14**/**5**-4db; **14**/**7**-3db; **14**/**8**-4db; **14**/**9**-3db; **14**/**10**-2db
	2)	**x**		**1**/**4**-5db; **2**/**4**-1db; **2**/**5**-1db; **8**/**2**-4db; **8**/**3**-4db; **8**/**4**-4db; **10**/**2**-16db; **10**/**3**-16db; **10**/**4**-16db; **10**/**6**-12db; **10**/**7**-12db; **11**/**2**-1db; **12**/**2**-14db; **12**/**3**-14db; **12**/**4**-14db; **12**/**5**-15db; **12**/**8**-14db; **12**/**9**-14db; **12**/**12**-4db; **12**/**13**-8db; **13**/**2**-8db; **13**/**3**-8db; **14**/**6**-8db; **14**/**9**-1db; **15**/**4**-16db; **15**/**5**-16db; **15**/**6**-16db; **15**/**7**-16db; **15**/**8**-16db; **15**/**11**-8db; **15**/**12**-8db; **15**/**14**-16db; **15**/**15**-8db; **15**/**16**-2db; **15**/**17**-8db
	3)	**x**		**3**/**2**-1db
	4)	**x**		**3**/**6**-1db
	5)	**x**		**13**/**3**-2db
	6)	**x**		**2**/**5**-1db; **3**/**7**-3db

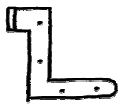
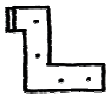
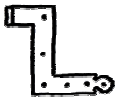
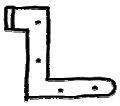
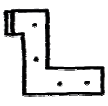
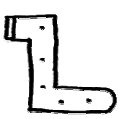
Ablakszegletvastípusok összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	**Altípusok-formai változók**	**Rajzok**		**Térkép szerinti elhelyezkedésük**
		Külső, vagy egyetlen táblán	**Belső táblán**	
1 típus - azonos végűek	**7)**		**x**	**1**/**2**-1db; **1**/**3**-1db; **1**/**4**-1db; **1**/**6**-4db; **1**/**7**-4db; **1**/**8**-3db; **3**/**2**-4db; **3**/**3**-4db; **3**/**4**-4db; **3**/**5**-1db; **3**/**6**-2db; **3**/**7**-3db; **5**/**2**-3db; **5**/**3**-1db; **7**/**2**-4db; **7**/**3**-2db; **9**/**2**-8db; **9**/**3**-8db; **9**/**4**-8db; **9**/**5**-2db; **9**/**6**-2db; **9**/**9**-4db; **11**/**2**-4db; **11**/**3**-4db; **11**/**4**-4db; **11**/**5**-4db; **11**/6-3db; **12**/**11**-2db; **13**/**4**-3db; **14**/**2**-4db; **14**/**3**-2db; **14**/**4**-4db; **14**/**5**-4db; **14**/**8**-3db; **14**/**9**-4db; **14**/**10**-2db;
	8)		**x**	**1**/**2**-3db; **1**/**3**-2db; **1**/**4**-1db; **2**/**2**-2db; **2**/**4**-4db; **2**/**6**-8db; **4**/**3**-4db; **4**/**4**-4db; **6**/**2**-3db; **6**/**3**-4db; **6**/**4**-6db; **7**/**3**-2db; **7**/**4**-8db; **7**/**5**-8db; **8**/**2**-4db; **8**/**3**-4db; **8**/**4**-4db; **8**/**5**-4db; **8**/**6**-3db, **8**/**7**-3db; **9**/**7**-3db; **9**/**8**-4db; **10**/**2**-16db; **10**/**3**-16db; **10**/**4**-16db; **10**/**7**-8db; **12**/**2**-16db; **12**/**3**-16db; **12**/**4**-16db; **12**/**5**-15db; **12**/**6**-8db; **12**/**7**-8db; **12**/**8**-16db; **12**/**9**-16db; **12**/**10**-4db; **12**/**12**-8db; **12**/**13**-8db; **13**/**2**-8db; **13**/**3**-8db; **14**/**6**-8db; **15**/**4**-16db; **15**/**5**-16db; **15**/**6**-16db; **15**/**7**-16db; **15**/**8**-16db; **15**/**11**-6db; **15**/**13**-3db; **15**/**14**-16db; **15**/**15**-8db; **17**/**2**-4db;
	9)		**x**	**1**/**4**-1db; **3**/**4**-1db; **4**/**2**-4db; **16**/**2**-2db
	10)		**x**	**3**/**6**-1db; **3**/**9**-1db; **5**/**2**-1db; **5**/**3**-3db; **11**/**6**-1db; **15**/**11**-2db

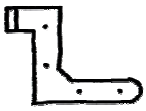
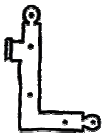
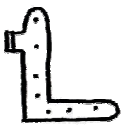
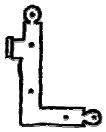
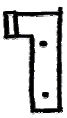
Ablakszegletvastípusok összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyezkedésük
		Külső, vagy egyetlen táblán	Belső táblán	
1 típus - azonos végűek	11)		x	**1**/**8**-1db
	12)		x	**15**/**11**-8db; **15**/**12**-16db
2 típus - különböző végűek	1)	x		**3**/**2**-1db
	2)	x		**13**/**3**-1db
	3)		x	**6**/**2**-2db; **9**/**7**-1db; **13**/**4**-1db
	4)		x	**8**/**6**-1db; **8**/**7**-1db
	5)		x	**3**/**9**-1db; **6**/**2**-2db; **14**/**7**-1db
	6)		x	**3**/**7**-1db
	7)		x	**1**/**4**-1db
3 típus - töröttek, pótoltak, hiányosak	1)	x		**12**/**2**-2db; **12**/**3**-2db; **12**/**4**-2db; **12**/**5**-1db; **12**/**8**-2db; **12**/**9**-1db
	2)		x	**6**/**2**-1db

Ablakszegletvastípusok összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyezkedésük
		Külső, vagy egyetlen táblán	Belső táblán	
3 típus - töröttek, pótoltak, hiányosak	3)		x	**14**/**8**-1db
	4)		x	**1**/**3**-1db
	5)		x	**12**/**9**-1db
	6)		x	**3**/**5**-1db

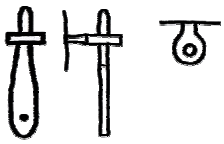
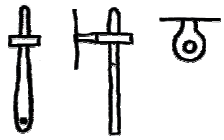
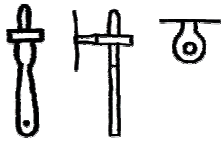
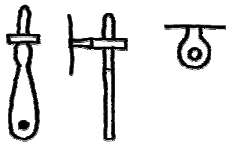
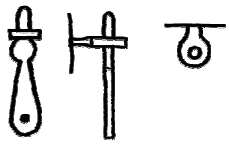
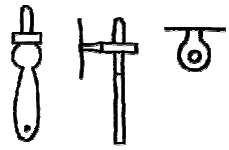
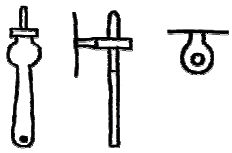
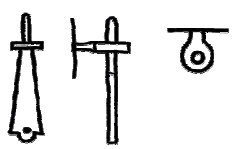
11. ABLAKPÁNTOK FORGÓ RÉSZE, PÁNT-SZEGLETVASAK

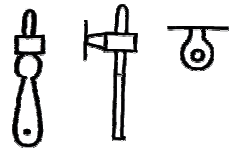
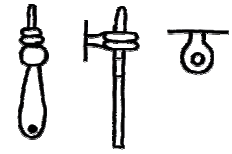
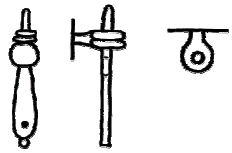
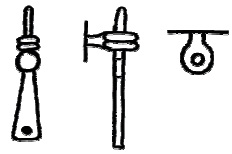
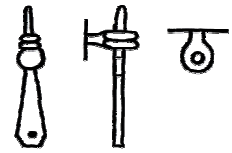
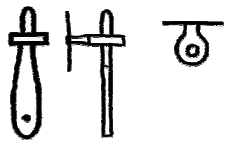
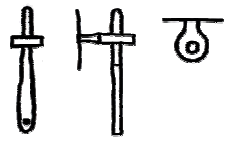
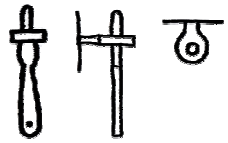
Ablakpánttípusok forgó részeinek, pántszegletvasaknak az összesítő táblázata

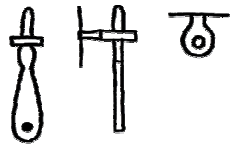
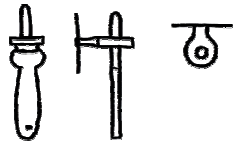
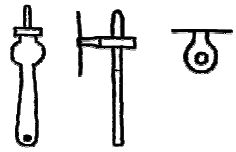
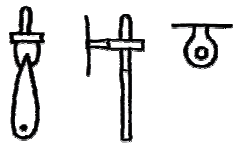
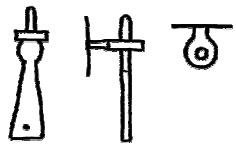
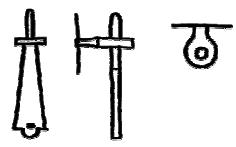
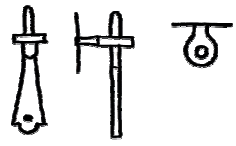
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyezkedésük
		Külső, vagy egyetlen táblán	Belső táblán	
1 típus - Z alakúak	1)	x		**1**/**4**-2db; **2**/**2**-4db; **2**/**3**-4db; **2**/**4**-3db; **2**/**5**-1db; **3**/**3**-1db; **3**/**4**-2db; **3**/**6**-1db; **3**/**7**-3db; **8**/**8**-2db; **12**/**12**-2db; **14**/**2**-4db; **14**/**3**-4db; **14**/**5**-4db; **14**/**7**-4db; **14**/**8**-4db; **14**/**9**-4db; **14**/**10**-2db
	2)	x		**8**/**2**-3db; **8**/**3**-4db; **8**/**4**-4db
	3)	x		**2**/**5**-1db; **3**/**6**-3db; **3**/**7**-1db;
	4)	x		**1**/**4**-1db
	5)		x	**1**/**2**-1db; **1**/**3**-2db; **1**/**4**-3db; **1**/**5**-2db; **1**/**6**-3db; **1**/**7**-3db; **1**/**8**-4db; **3**/**2**-4db; **3**/**3**-4db; **3**/**4**-4db; **3**/**5**-2db; **3**/**6**-2db; **3**/**9**-2db; **4**/**2**-4db; **4**/**4**-4db; **5**/**2**-4db; **5**/**3**-3db; **7**/**2**-4db; **7**/**3**-4db; **9**/**2**-8db; **9**/**3**-8db; **9**/**4**-7db; **9**/**5**-2db; **9**/**6**-2db; **9**/**7**-1db; **9**/**9**-4db; **11**/**2**-4db; **11**/**3**-4db; **11**/**4**-4db; **11**/**5**-4db; **11**/**6**-4db; **12**/**11**-2db; **13**/**4**-4db; **13**/**6**-4db; **14**/**2**-3db; **14**/**3**-4db; **14**/**4**-4db; **14**/**5**-4db; **14**/**8**-4db; **14**/**9**-4db; **14**/**10**-2db
	6)		x	**8**/**2**-3db; **8**/**3**-3db; **8**/**4**-4db; **8**/**5**-4db; **8**/**6**-3db; **8**/**7**-2db; **9**/**7**-3db; **9**/**8**-4db; **14**/**2**-1db
	7)		x	**4**/**3**-4db; **16**/**2**-4db

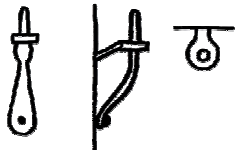
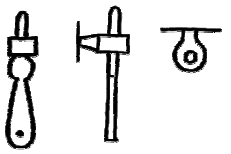
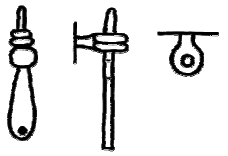
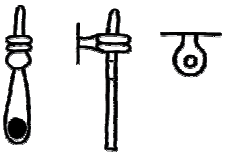
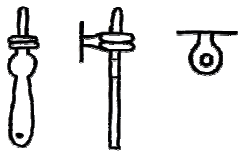
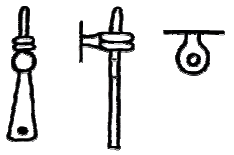
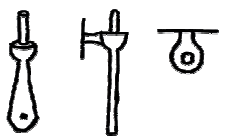
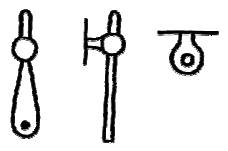
Ablakpánttípusok forgó részeinek, pántszegletvasaknak az összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyezkedésük
		Külső, vagy egyetlen táblán	Belső táblán	
1 típus - Z alakúak	8)		x	**9**/**4**-1db
	9)		x	**1**/**2**-2db; **1**/**4**-1db; **1**/**7**-1db; **5**/**3**-1db; **8**/**7**-1db
	10)		x	**1**/**6**-1db
	11)		x	**1**/**2**-1db
	12)		x	**1**/**3**-2db
2 típus - L alakúak, a hosszabbik száron a forgó hengerrel	1)	x		**3**/**2**-4db; **3**/**3**-3db; **3**/**4**-2db
	2)		x	**3**/**6**-1db
	3)		x	**3**/**6**-1db
3 típus - I alakúak forgó hengerrel	1)		x	**2**/**4**-3db
	2)		x	**2**/**4**-1db
4 típus - töröttek, hiányosak	1)	x		**1**/**4**-1db

12. ABLAKPÁNTOK ÁLLÓ RÉSZE

Ablakpánttípusok álló részének összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyezkedésük
		Külső, vagy egyetlen táblán	Belső táblán	
1 típus - nyak résszel, amely a pánt felső rögzítő szöge	1)	x		**2**/**5**-1db
	2)	x		**2**/**5**-2db
	3)	x		**3**/**2**-4db; **8**/**8**-2db
	4)	x		**1**/**4**-4db; **8**/**2**-4db; **8**/**3**-4db; **8**/**4**-4db
	5)	x		**2**/**2**-3db; **2**/**3**-4db; **2**/**5**-1db; **14**/**8**-4db; **14**/**9**-2db
	6)	x		**2**/**4**-4db
	7)	x		**2**/**2**-1db
	8)	x		**13**/**5**-4db; **13**/**6**-4db
	9)	x		**12**/**12**-4db; **12**/**13**-4db
	10)	x		**14**/**9**-1db
	11)	x		**14**/**9**-1db

Ablakpánttípusok álló részének összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyezkedésük
		Külső, vagy egyetlen táblán	Belső táblán	
1 típus - nyak résszel, amely a pánt felső rögzítő szöge	12)	x		**3**/**6**-1db
	13)	x		**3**/**3**-4db; **3**/**4**-4db; **3**/**6**-3db; **3**/**7**-4db
	14)	x		**14**/**5**-4db; **14**/**7**-2db
	15)	x		**14**/**10**-2db
	16)	x		**14**/**2**-4db; **14**/**3**-4db; **14**/**7**-1db
	17)	x		**14**/**7**-1db
	18)		x	**3**/**5**-1db; **5**/**2**-1db; **6**/**5**-1db; **16**/**2**-2db
	19)		x	**1**/**4**-1db; **1**/**6**-2db; **1**/**8**-2db; **6**/**5**-1db; **14**/**2**-1db; **14**/**8**-4db; **14**/**10**-1db;
	20)		x	**3**/**3**-4db; **3**/**4**-4db; **9**/**7**-3db; **9**/**8**-2db
	21)		x	**1**/**3**-1db

Ablakpánttípusok álló részének összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyezkedésük
		Külső, vagy egyetlen táblán	Belső táblán	
1 típus - nyak résszel, amely a pánt felső rögzítő szöge	22)		x	**1**/**2**-4db; **1**/**3**-3db; **1**/**4**-3db; **1**/**5**-1db; **1**/**6**-2db; **1**/**7**-3db; **1**/**8**-2db; **4**/**2**-4db; **4**/**3**-4db; **4**/**4**-4db; **8**/**2**-db; **8**/**3**-4db; **8**/**4**-4db; **8**/**5**-4db; **8**/**7**-4db; **11**/**2**-4db; **11**/**3**-4db; **11**/**4**-4db; **11**/**5**-4db; **11**/**6**-4db
	23)		x	**2**/**5**-1db; **3**/**5**-1db; **3**/**9**-2db; **7**/**2**-4db; **9**/**2**-8db; **9**/**3**-5db; **9**/**4**-8db; **9**/**5**-2db; **9**/**6**-2db; **9**/**8**-2db; **9**/**9**-4db; **14**/**10**-1db; **17**/**2**-2db
	24)		x	**14**/**3**-1db
	25)		x	**13**/**4**-4db
	26)		x	**12**/**10**-2db; **12**/**11**-2db; **12**/**12**-4db
	27)		x	**3**/**2**-4db
	28)		x	**1**/**7**-1db; **16**/**2**-2db
	29)		x	**1**/**5**-1db; **5**/**2**-2db; **5**/**3**-4db; **7**/**3**-4db
	30)		x	**5**/**2**-1db

Ablakpánttípusok álló részének összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyezkedésük
		Külső, vagy egyetlen táblán	Belső táblán	
1 típus - nyak résszel, amely a pánt felső rögzítő szöge	31)		x	**2**/**3**-1db
	32)		x	**14**/**4**-4db
	33)		x	**3**/**6**-4db
	34)		x	**12**/**13**-4db; **14**/**3**-2db; **14**/**5**-2db
	35)		x	**14**/**2**-1db
	36)		x	**3**/**7**-3db
	37)		x	**14**/**2**-1db; **14**/**3**-1db; **14**/**5**-2db; **14**/**9**-4db
	38)		x	**9**/**3**-2db
	39)		x	**9**/**3**-1db
2 típus - L alakú	1)		x	**2**/**2**-4db; **2**/**3**-3db; **2**/**4**-4db; **2**/**6**-4db; **3**/**7**-1db; **13**/**5**-1db; **13**/**6**-2db; **14**/**2**-1db

13. VÉSETT ABLAKPÁNTOK

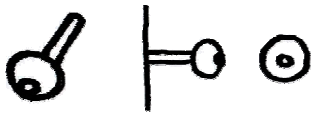
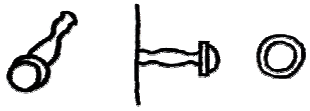
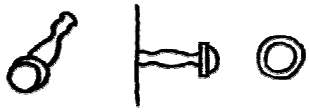
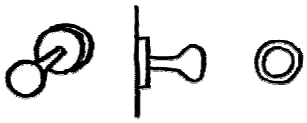
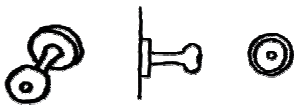
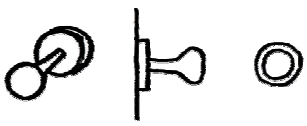
Vésett ablakpánttípusok összesítő táblázata

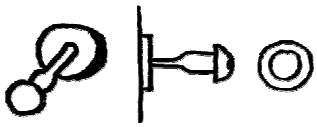
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyezkedésük
		Külső, vagy egyetlen táblán	Belső táblán	
1 típus - fél pántok	1)	x		**2**/**5**-2db
	2)	x		**12**/**12**-2db
	3)	x		**12**/**12**-1db; **12**/**13**-4db
	4)		x	**2**/**6**-4db; **6**/**5**-2db
	5)		x	**12**/**10**-2db; **12**/**12**-2db; **12**/**13**-2db; **17**/**2**-2db
	6)		x	**12**/**12**-2db; **12**/**13**-2db
2 típus - egész pánt végei, vagy az egyik felének a vége	1)	x		**10**/**8**-0,5db; **10**/**9**-0,5db
	2)	x		**12**/**5**-0,5db; **12**/**9**-7db; **13**/**2**-4db; **13**/**3**-4db; **14**/**6**-4db; **15**/**4**-0,5db; **15**/**6**-0,5; **15**/**7**-1,5db; **15**/**8**-1db; **15**/**14**-3,5db; **15**/**15**-0,5db
	3)	x		**10**/**8**-1,5db; **10**/**9**-1,5db
	4)	x		**10**/**6**-0,5db; **10**/**10**-4db

Vésett ablakpánttípusok összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	**Altípusok-formai változók**	**Rajzok**		**Térkép szerinti elhelyezkedésük**
		Külső, vagy egyetlen táblán	**Belső táblán**	
2 típus - egész pánt végei, vagy az egyik felének a vége	**5)**	**x**		**10**/**2**-8db; **10**/**3**-8db; **10**/**4**-8db; **10**/**6**-7,5db; **10**/**7**-8db; **10**/**10**-4db
	6)	**x**		**12**/**5**-0,5db; **15**/**4**-7,5db; **15**/**5**-8db; **15**/**6**-7,5db; **15**/**7**-11,5db; **15**/**8**-7db; **15**/**14**-7db; **15**/**15**-7,5db
	7)	**x**		**12**/**2**-8db; **12**/**3**-8db, **12**/**4**-8db; **12**/**5**-7db; **12**/**8**-8db; **15**/**9**-1db; **15**/**11**-4db; **15**/**12**-4db; **15**/**16**-4db; **15**/**17**-4db
	8)	**x**		**12**/**9**-2db
	9)		**x**	**15**/**9**-4db
	10)		**x**	**6**/**3**-2db; **7**/**4**-4db; **7**/**5**-4db; **15**/**4**-8db; **15**/**5**-8db; **15**/**6**-8db; **15**/**7**-8db; **15**/**8**-8db; **15**/**13**-2db; **15**/**15**-8db
	11)		**x**	**6**/**2**-4db; **6**/**3**-2db; **6**/**4**-4db; **10**/**5**-4db; **12**/**9**-6,5db; **14**/**6**-4db; **13**/**2**-4db; **13**/**3**-4db; **15**/**14**-2,5db
	12)		**x**	**10**/**8**-2db; **10**/**9**-2db
	13)		**x**	**10**/**6**-0,5db; **10**/**7**-0,5db
	14)		**x**	**10**/**2**-8db; **10**/**3**-8db; **10**/**4**-8db; **10**/**6**-4,5db; **10**/**7**-5,5db; **10**/**10**-4db

Vésett ablakpánttípusok összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyezkedésük
		Külső, vagy egyetlen táblán	Belső táblán	
2 típus - egész pánt végei, vagy az egyik felének a vége	15)		x	**12**/**6**-1,5db; **12**/**7**-2db; **12**/**9**-1,5db; **15**/**14**-5db
	16)		x	**12**/**2**-8db; **12**/**3**-8db, **12**/**4**-8db; **12**/**5**-8db; **12**/**6**-2,5db; **12**/**7**-3db; **12**/**8**-8db; **15**/**11**-8db; **15**/**12**-8db; **15**/**14**-0,5db; **15**/**16**-2db; **15**/**17**-1,5db
	17)		x	**10**/**6**-2db; **10**/**7**-1,5db
	18)		x	**10**/**6**-0,5db

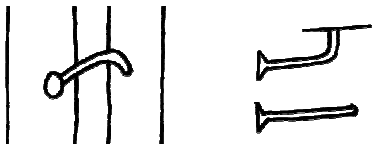
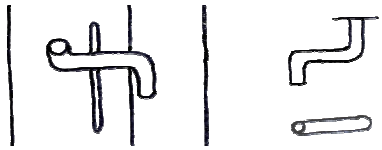
14. ABLAKGOMBOK

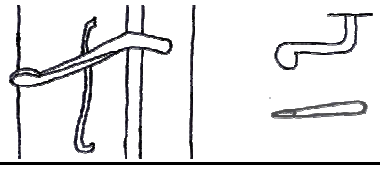
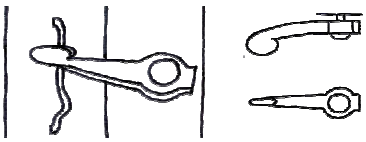
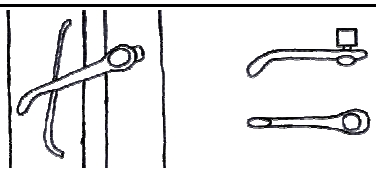
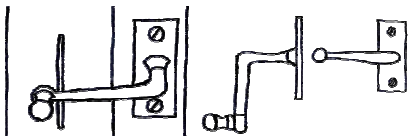
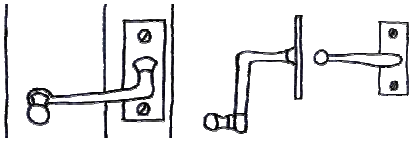
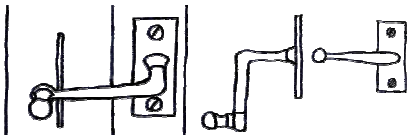
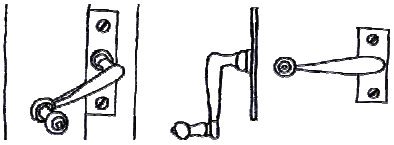
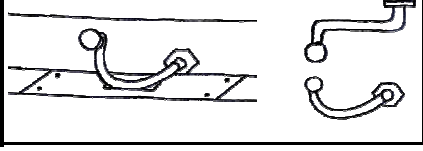
Ablakgombtípusok összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	**Altípusok-formai változók**	**Rajzok**		**Térkép szerinti elhelyez-kedésük**
		Az egyetlen, vagy a külső táblán belül	**A belső táblán belül**	
1 típus - pajzs nélküli	**1)**	**x**		**11**/**6**-2db
	2)	**x**		**14**/**2**-2db; **14**/**3**-2db; **14**/**5**-2db; **14**/**7**-2db
	3)	**x**		**2**/**5**-1db
	4)		**x**	**6**/**3**-2db; **12**/**11**-1db; **13**/**4**-2db
	5)		**x**	**12**/**4**-1db;
2 típus - pajzsos	**1)**	**x**		**2**/**2**-1db; **2**/**4**-1db; **14**/**9**-1db
	2)	**x**		**12**/**12**-1db; **14**/**8**-2db
	3)	**x**		**14**/**9**-1db
	4)		**x**	**1**/**3**-1db; **1**/**6**-1 db; **6**/**2**-2db; **7**/**2**-2db; **11**/**3**-2db
	5)		**x**	**9**/**5**-1db; **9**/**6**-1db; **9**/**9**-2db; **12**/**5**-1db;**16**/**2**-1db

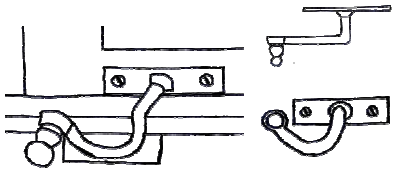
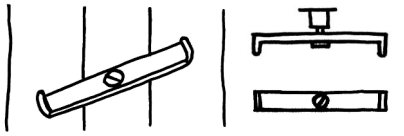
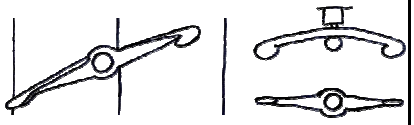
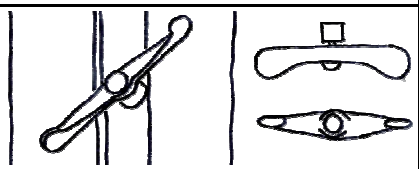
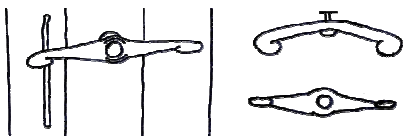
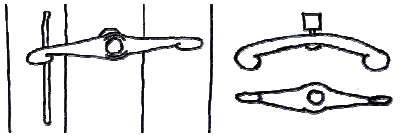
Ablakgombtípusok összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	**Altípusok-formai változók**	**Rajzok**		**Térkép szerinti elhelyez-kedésük**
		Az egyetlen, vagy a külső táblán belül	**A belső táblán belül**	
2 típus - pajzsos	**6)**		**x**	**5**/**2**-1db
	7)		**x**	**1**/**7**-1db; **1**/**8**-1db; **7**/**3**-2db; **12**/**6**-2db; **12**/**7**-1db; **13**/**6**-2db;
	8)		**x**	**12**/**9**-1db; **12**/**12**-1db; **12**/**13**-1db
	9)		**x**	**16**/**2**-1db
	10)		**x**	**5**/**2**-1db; **5**/**3**-2db

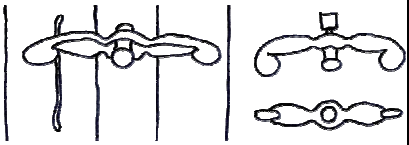
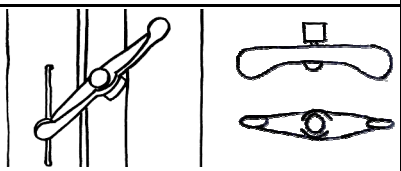
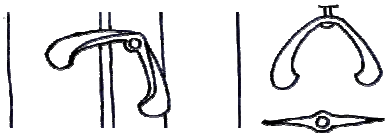
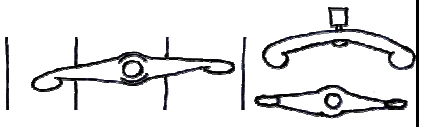
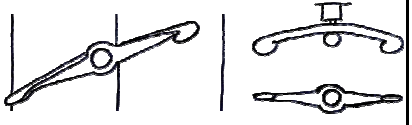
15. ABLAKZÁRAK

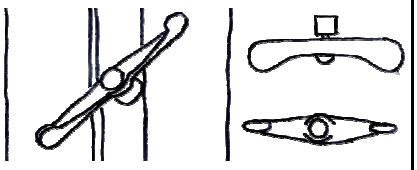
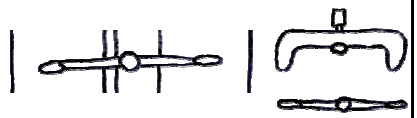
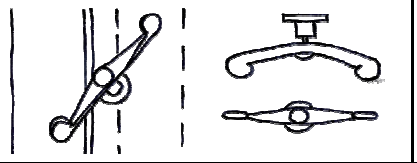
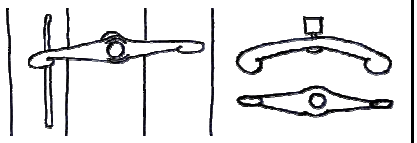
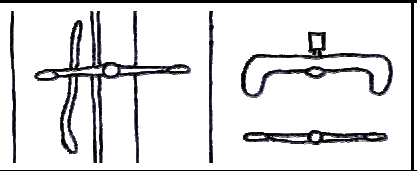
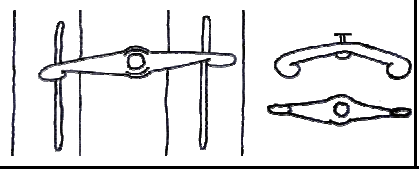
Ablakzártípusok összesítő táblázata

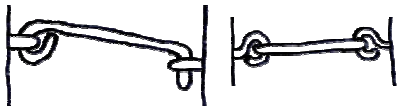
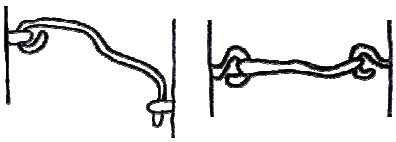
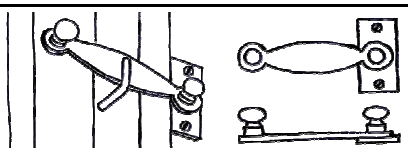
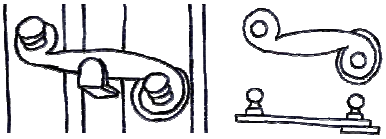
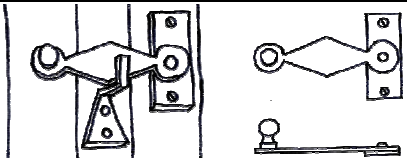
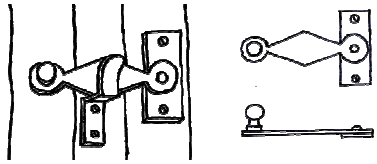
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyez-kedésük
		Külső, vagy egyetlen táblán	Belső táblán	
1 típus - hajlított szög	**1)**		**x**	**8**/**8**-1db; **17**/**2**-2db
2 típus - egyszerű szimpla görbülő	**1)**	**x**		**10**/**8**-2db; **10**/**9**-2db;**15**/**9**-4db
	2)	**x**		**10**/**3**-1db
	3)	**x**		**10**/**2**-1db;
	4)		**x**	**11**/**2**-1db; **10**/**10**-1db; **15**/**9**-6db
	5)		**x**	**7**/**4**-2db; **7**/**5**-2db; **11**/**2**-1db; **12**/**2**-2db; **12**/**3**-2db; **12**/**4**-2db; **12**/**5**-2db; **12**/**6**-3db; **12**/**7**-3db; **12**/**8**-2db; **12**/**9**-2db; **12**/**10**-1db; **12**/**11**-1db
	6)		**x**	**9**/**6**-1db

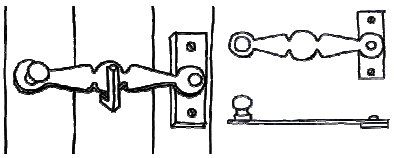
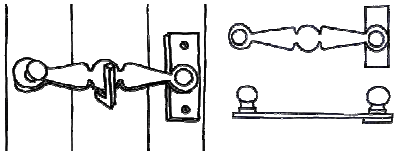
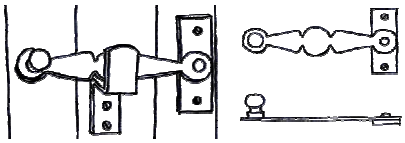
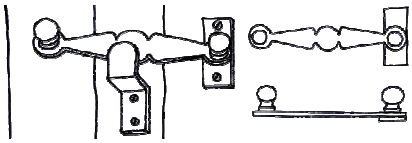
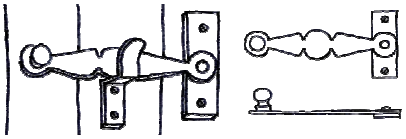
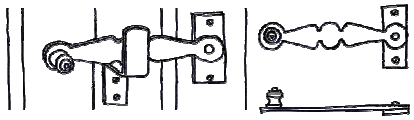
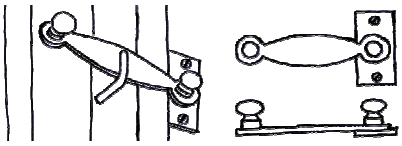
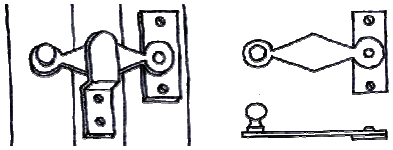
Ablakzártípusok összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyez-kedésük
		Külső, vagy egyetlen táblán	Belső táblán	
2 típus - egyszerű szimpla görbölő	7)		x	**3**/**5**-1db; **6**/**5**-1db
	8)		x	**9**/**5**-1db
	9)		x	**3**/**9**-1db
3 típus - pajzsos szimpla görbölő	1)	x		**14**/**6**-2db
	2)		x	**10**/**2**-3db; **10**/**3**-3db; **10**/**4**-3db; **10**/**6**-2db; **10**/**7**-3db; **15**/**11**-1db
	3)		x	**15**/**13**-1db
	4)		x	**13**/**2**-4db; **13**/**3**-4db;
	5)		x	**15**/**11**-2db; **15**/**12**-2db
	6)		x	**15**/**11**-1db; **15**/**12**-2db

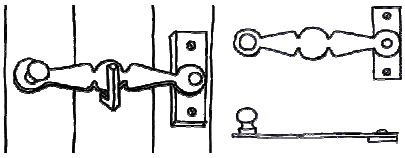
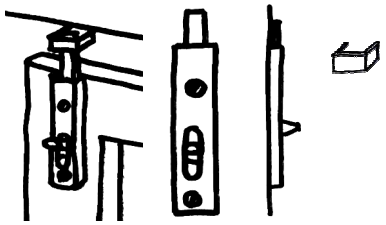
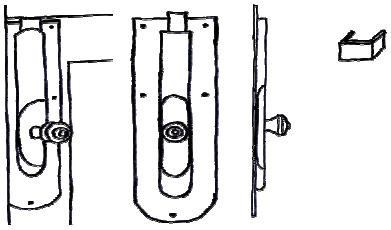
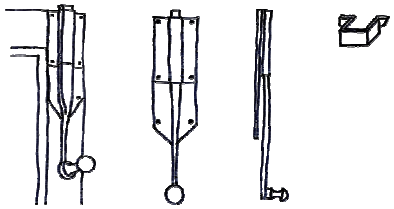
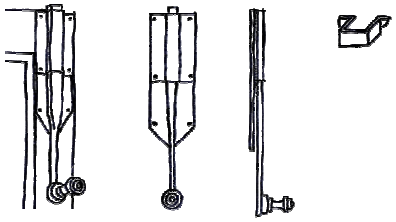
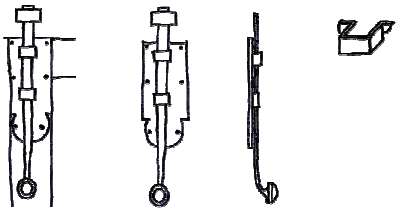
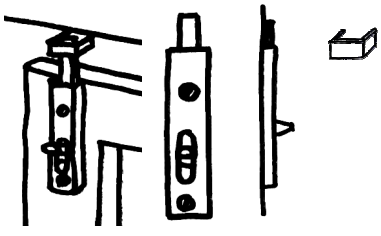
Ablakzártípusok összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyez-kedésük
		Külső, vagy egyetlen táblán	Belső táblán	
3 típus - pajzsos szimpla görbölő	7)		x	**12**/**2**-1db; **12**/**3**-1db; **12**/**4**-1db; **12**/**5**-1db; **12**/**8**-1db; **12**/**9**-1db; **12**/**12**-1db; **12**/**13**-1db
4 típus - kettős görbölő	1)	x		**3**/**7**-1db
	2)	x		**1**/**4**-1db
	3)	x		**12**/**12**-2db; **12**/**13**-2db;
	4)	x		**14**/**2**-2db, **14**/**3**-2db; **14**/**5**-2db; **14**/**10**-1db
	5)	x		**3**/**2**-2db
	6)	x		**8**/**2**-2db; **8**/**3**-2db; **8**/**4**-2db;
	7)	x		**1**/**4**-1db
	8)	x		**14**/**8**-2db; **14**/**9**-2db

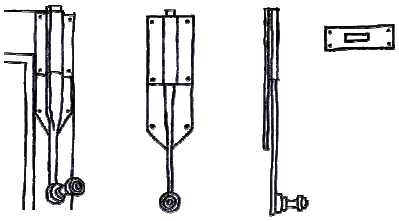
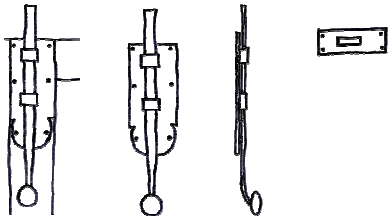
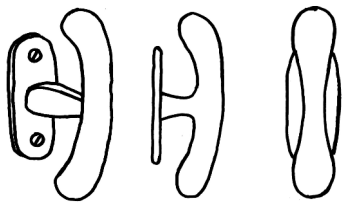
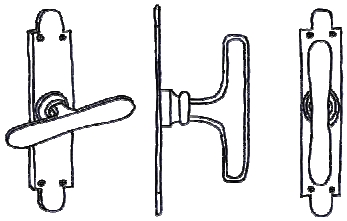
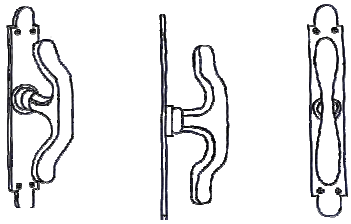
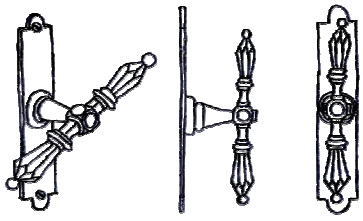
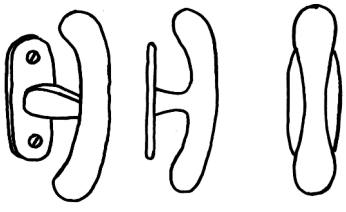
Ablakzártípusok összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyez-kedésük
		Külső, vagy egyetlen táblán	Belső táblán	
4 típus - kettős görbölő	9)	x		**3**/**3**-2db; **3**/**4**-2db
	10)	x		**3**/**6**-1db
	11)		x	**1**/**8**-2db; **2**/**2**-2db; **6**/**4**-2db; **16**/**2**-1db
	12)		x	**4**/**4**-2db; **9**/**9**-1db
	13)		x	**6**/**3**-1db
	14)		x	**7**/**2**-2db; **7**/**3**-2db; **8**/**7**-1db; **11**/**3**-2db; **11**/**4**-2db; **11**/**5**-2db; **11**/**6**-2db; **13**/**6**-2db; **16**/**2**-1db
	15)		x	**14**/**7**-2db
	16)		x	**2**/**5**-2db

Ablakzártípusok összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyez-kedésük
		Külső, vagy egyetlen táblán	Belső táblán	
4 típus - kettős görbölő	17)		x	**4**/**2**-2db; **4**/**3**-2db; **8**/**5**-2db; **8**/**6**-2db; **9**/**7**-2db; **9**/**8**-2db
	18)		x	**2**/**3**-1db
	19)		x	**6**/**2**-2db; **6**/**3**-1db;
	20)		x	**13**/**4**-2db
	21)		x	**1**/**2**-2db; **1**/**3**-2db; **1**/**6**-2db; **1**/**7**-2db;
	22)		x	**5**/**2**-2db; **5**/**3**-2db
	23)		x	**1**/**5**-1db

Ablakzártípusok összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyez-kedésük
		Külső, vagy egyetlen táblán	Belső táblán	
5 típus - kampó	1)		x	**1/4**-1db; **2/4**-1db; **3/2**-1db; **3/3**-1db; **3/4**-1db; **3/6**-1db; **3/7**-1db; **8/3**-1db; **8/4**-1db; **14/2**-2db; **14/3**-2db; **14/5**-1db; **14/6**-2db; **14/8**-1db; **14/9**-1db
	2)		x	**8/2**-1db; **14/2**-1db; **14/3**-1db; **14/4**-2db; **14/10**-1db
6 típus - rábillenő	1)	x		**15/5**-1db; **15/7**-1db;
	2)	x		**15/11**-2db; **15/12**-2db
	3)	x		**12/4**-1db
	4)	x		**12/2**-1db; **12/3**-1db; **12/5**-1db; **12/9**-1db

Ablakzártípusok összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyez-kedésük
		Külső, vagy egyetlen táblán	Belső táblán	
6 típus - rábillenő	5)	x		**10**/**10**-1db; **15**/**4**-1db; **15**/**6**-1db; **15**/**8**-1db; **15**/**14**-1db; **15**/**15**-1db
	6)	x		**10**/**4**-1db; **10**/**6**-1db; **10**/**7**-1db
	7)	x		**10**/**4**-1db
	8)	x		**10**/**2**-1db; **10**/**3**-1db
	9)	x		**10**/**6**-1db; **10**/**7**-1db; **12**/**8**-1db;
	10)	x		**13**/**2**-2db; **13**/**3**-2db
	11)		x	**15**/**6**-1db; **15**/**15**-1db
	12)		x	**15**/**16**-1db; **15**/**17**-2db
	13)		x	**9**/**2**-2db; **9**/**3**-2db; **9**/**4**-2db

Ablakzártípusok összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyez-kedésük
		Külső, vagy egyetlen táblán	Belső táblán	
6 típus - rábillenő	14)		x	**10**/**5**-1db; **15**/**4**-1db; **15**/**5**-1db; **15**/**7**-1db; **15**/**8**-1db; **15**/**14**-1db;
7 típus - tolózár	1)	x		**12**/**5**-2db; **12**/**9**-1db;
	2)	x		**12**/**2**-1db
	3)	x		**12**/**3**-1db
	4)	x		**12**/**2**-1db; **12**/**3**-1db; **12**/**4**-2db
	5)	x		**12**/**8**-2db; **12**/**9**-1db
	6)		x	**12**/**4**-1db; **12**/**5**-1db; **12**/**9**-1db; **12**/**12**-1db; **12**/**13**-1db

Ablakzártípusok összesítő táblázata				
Típusok-szerkezeti különbségek	Altípusok-formai változók	Rajzok		Térkép szerinti elhelyez-kedésük
		Külső, vagy egyetlen táblán	Belső táblán	
7 típus - tolózár	7)		x	**12**/**8**-1db
	8)		x	**12**/**2**-1db; **12**/**3**-1db
8 típus - T kilincs	1)	x		**15**/**14**-1db
	2)	x		**15**/**5**-1db; **15**/**6**-1db
	3)	x		**15**/**4**-1db; **15**/**8**-1db; **15**/**15**-1db
	4)	x		**15**/**7**-1db
	5)		x	**15**/**4**-1db; **15**/**5**-1db; **15**/**6**-1db; **15**/**7**-1db; **15**/**8**-1db; **15**/**14**-1db; **15**/**15**-1db

A Sóstói Múzeumfalu lakóházainak nyílászáró-katasztere

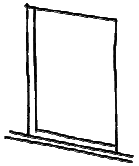
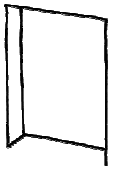
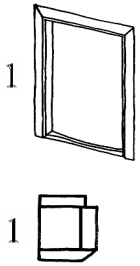
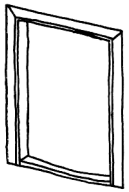
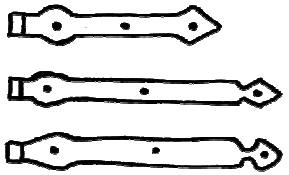
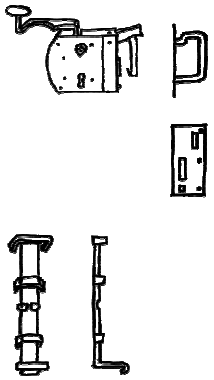
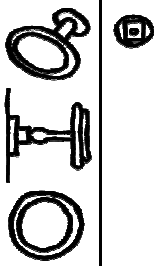
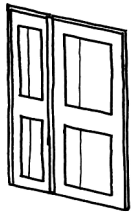
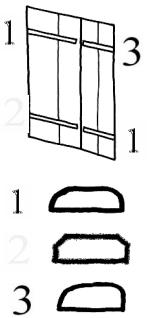
1. A Tiszabecsi lakóház nyílászárói
2. A Jánkmajtisi lakóház nyílászárói
3. A Jánkmajtisi lakóház nyílászárói
4. A Nagyhodosi lakóház, a temetőcsősz házának nyílászárói
5. A Paszabi lakóház nyílászárói
6. A Besztereci lakóház nyílászárói
7. A Besztereci lakóház nyílászárói
8. Az Anarcsi lakóház nyílászárói
9. A Kállósemjéni lakóház nyílászárói
10. A Jármi lakóház nyílászárói
11. A Tirpák lakóház nyílászárói
12. A Gyulaházi paplak nyílászárói
13. A Tiszadobi lakóház nyílászárói
14. A Tarpai lakóház nyílászárói
15. A Csarodai paróchia nyílászárói
16. A Nyírvasvári cigánylakóház nyílászárói
17. A Nyírvasvári cigányputri nyílászárói
18. A Piricsei földbevájt cigánykunyhó nyílászárói

1. A Tiszabecsi lakóház nyílászárói

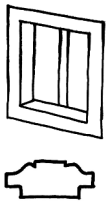
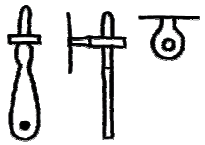
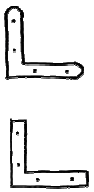
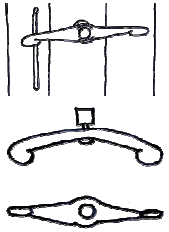
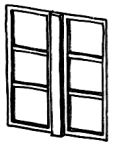
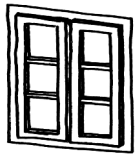
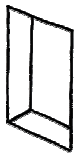
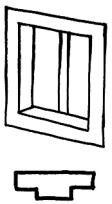
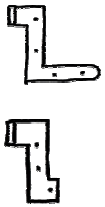
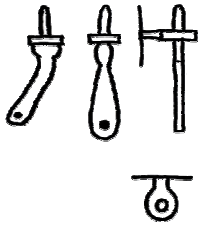
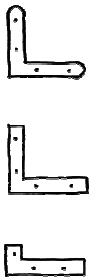
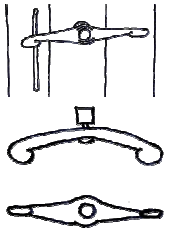
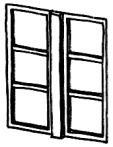
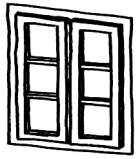
IV. Keretrátétes ajtó

Egy síkban két szárnyuk van.

Ajtók száma	Részei												Térkép szerint
	ajtómélyedés		tok		pánt forgó része	pánt álló része	zár		gombos ajtóhúzó		ajtótábla		
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1													1/1

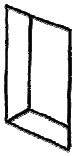
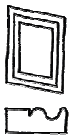
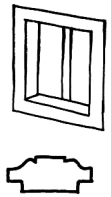
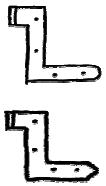
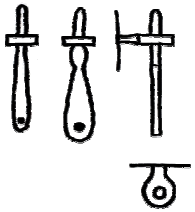
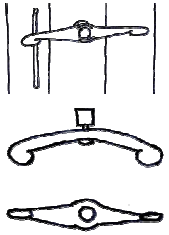
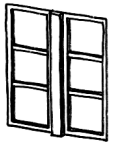
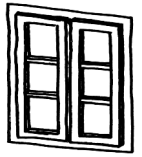
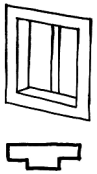
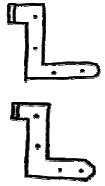
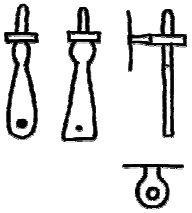
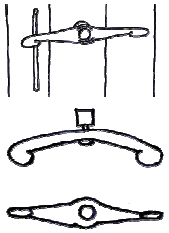
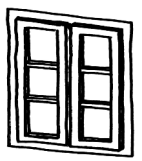
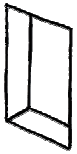
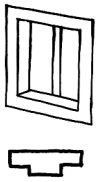
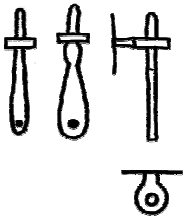
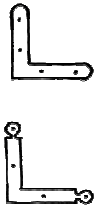
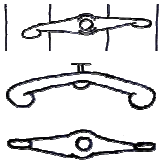
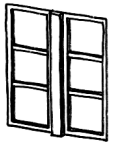
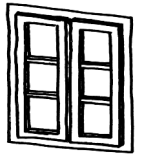
XXVIII. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan, nincsenek szárnyai. A belső keretnek van egy keresztfája. Belül két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei											Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keret	keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szegletvasak	kettős-görbölő	kettős-görbölő csuszkóval	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1							x		x			1/2
2							x					1/3

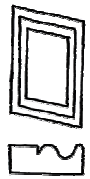
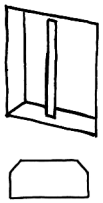
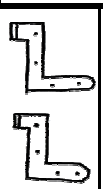
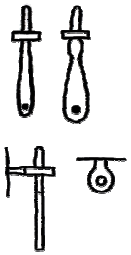
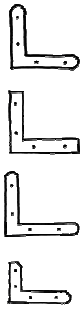
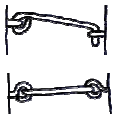
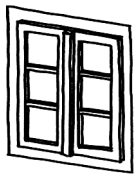
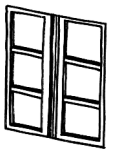
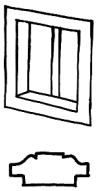
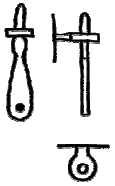
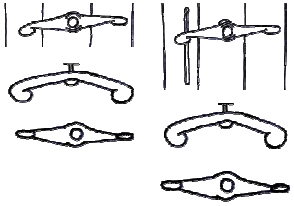
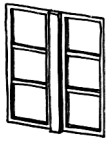
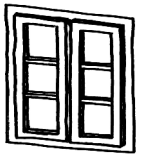
XXVIII. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan, nincsenek szárnyai. A belső keretnek van egy keresztfája. Belül két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei											Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keret	keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szegletvasak	kettős-görbölő	kettős-görbölő csuszkóval	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
3							x					1/6
4							x					1/7
5								x				1/8

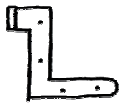
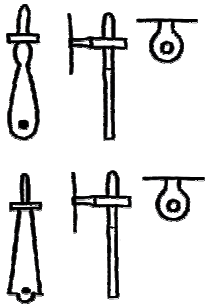
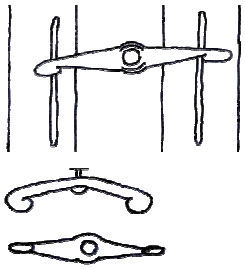
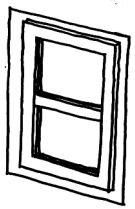
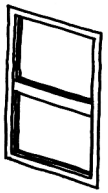
XXX. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei														Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keret	keresztfa	ütközőléc	pánt forgó része, l, L, Z, törött pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős görbölő csuszkó nélkül és csuszkó-val	kampó	ablakszárny		
	belül	kívül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	vas		vas		vas		vas	vas	fa	fa	
1	x		x		 (Z)	x		x		x	x				1/4-külső szárnyak
		x		x	x	 (Z-1,2), törött-3	x		x			x			1/4 - belső szárnyak

X. Egy síkban egy szárnyuk van

Szimpla ablak. Fabélletes. A keret kívül-belül osztatlan. A belső keretnek nincsen szárnya. A külső keret egyetlen szárnyának egy vízszintes osztóléce van középen. Kifelé nyílik. Szerelvényei kívül vannak.

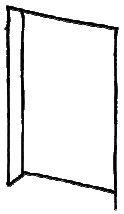
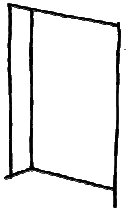
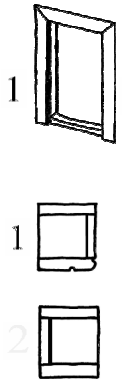
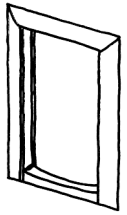
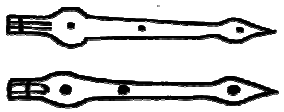
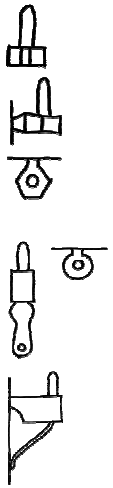
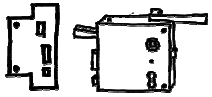
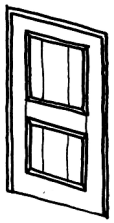
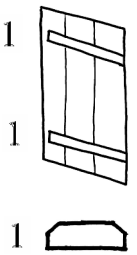
Ablakok száma	Részei						Térkép szerint
	ablak-mélyedés	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	kettős görbölő csuszkóval	ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	kívül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	vas	vas	vas	fa	fa	
1							1/5

2. A Jánkmajtisi lakóház nyílászárói

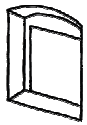
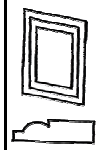
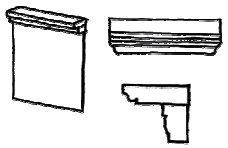
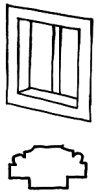
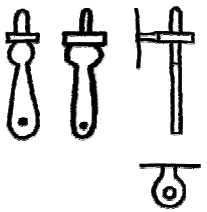
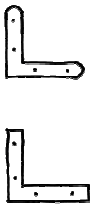
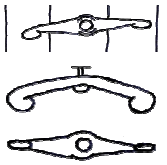
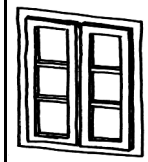
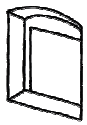
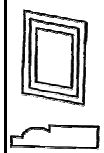
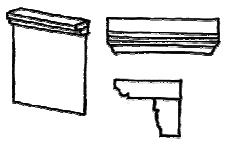
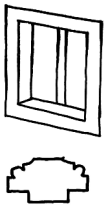
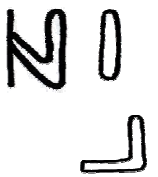
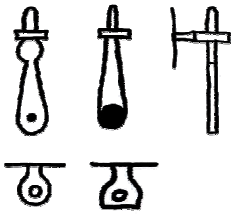
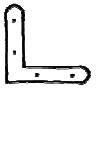
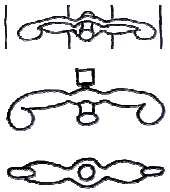
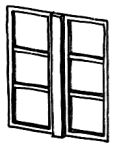
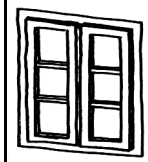
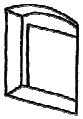
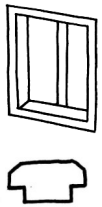
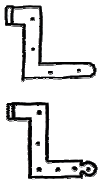
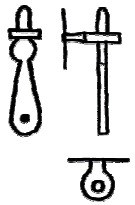
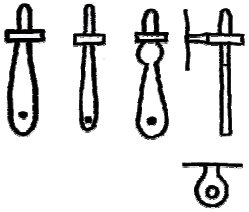
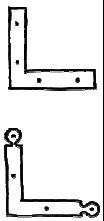
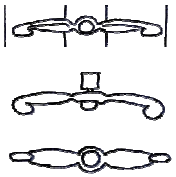
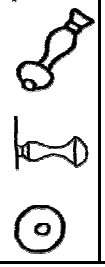
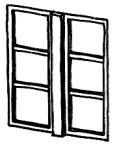
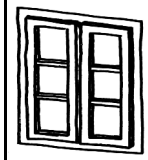
III. Keretrátétes ajtó

Egy síkban egy szárnyuk van.

Ajtók száma	Részei													Térkép szerint
	ajtómélyedés		tok		pánt forgó része	pánt álló része	zár		gombos ajtóhúzó		ajtótábla			
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül		
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa		
1									x	x				2/1

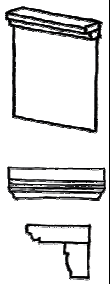
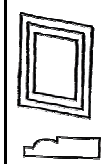
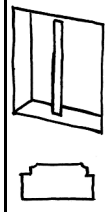
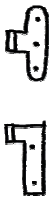
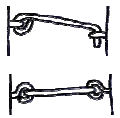
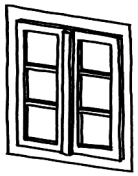
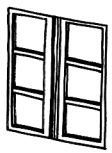
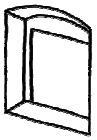
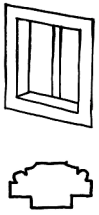
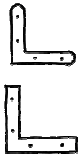
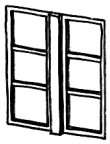
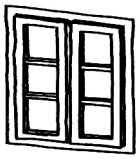
XXVIII. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan, nincsenek szárnyai. A belső keretnek van egy keresztfája. Belül két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei													Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keret	szemöldökfa-párkány	keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt forgó része, vésett pánt	pánt álló része		szegletvasak	kettős-görbölő	gomb-fogantyú	ablakszárny		
		kívül	kívül	kívül	belül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszel	fa	fa	fa	vas	vas	vas		vas	vas	vas	fa	fa	
1						x								2/2
2						x					x			2/3
3		x	x											2/5

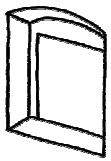
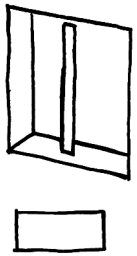
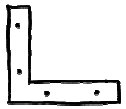
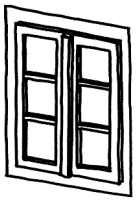
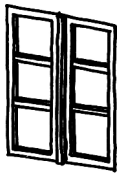
XXX. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	szemöldökfa-párkány	keret	keresztfa	ütközőléc	pánt forgó része, I, L, Z, törött pánt		pánt álló része		szegletvas		kampó	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	fa	vas		vas		vas		vas	vas	fa	fa	
1	x			x		 (I)	x		x		x		x			2/4 - külső szárnyak
		x	x		x	x	 (Z)	x		x		x				2/4 - belső szárnyak

XXVII. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A keret kívül-belül osztatlan. Kívül két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A belső keretnek nincsenek szárnyai. Külső szárnyai kifelé nyílnak. A szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül vannak.

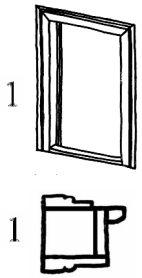
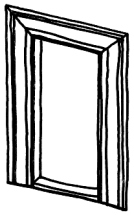
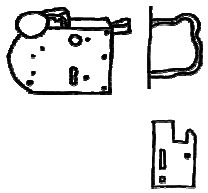
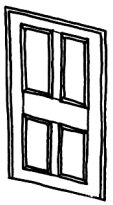
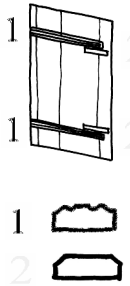
Ablakok száma	Részei							Térkép szerint
	ablak-mélyedés	ütközőléc	pánt forgó része, vésett pánt	pánt álló része	szegletvasak	ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	kívül	kívül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	vas	vas	fa	fa	
1								2/6

3. A Nagyhodosi lakóház nyílászárói

III. Keretrátétes ajtó

Egy síkban egy szárnyuk van.

Ajtók száma	Részei									Térkép szerint
	tok		pánt forgó része	pánt álló része		gombos ajtóhúzó		ajtótábla		
	kívül	belül	belül	belül	belül	kívül	belül	kívül	belül	
	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1										3/1

XXII. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablaka. „Négyszemes”. Fabélletes. A külső kerete osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket középen egy vízszintes osztóléc oszt ketté. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																	Térkép szerint
	rács	keret		keresztfa	ütköző-léc	pánt forgó része, L pánt	pánt forgó része, Z pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős-görbölő	kettős-görbölő csuszkóval	kampó	ablakszárny		
	külső, belső táblák között	kívül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	vas	fa		fa	fa	vas	vas		vas		vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1	◇		x	x		x		x		x		x	x	x				3/2 - külső szárnyak
		x			x		x	x	x		x				x			3/2 - belső szárnyak

XXII. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablaka. „Négyszemes”. Fabélletes. A külső kerete osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket középen egy vízszintes osztóléc oszt ketté. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																	Térkép szerint
	rács	keret		keresztfa	ütköző-léc	pánt forgó része, L pánt	pánt forgó része, Z pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős-görbölő	kettős-görbölő csuszkóval	kampó	ablakszárny		
	külső, belső táblák között	kívül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	vas	fa		fa	fa	vas	vas		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa	
2	◇		x	x		x		x		x		x	x	x				3/3 - külső szárnyak
		x		x	x	x	x		x		x		x		x			3/3 - belső szárnyak

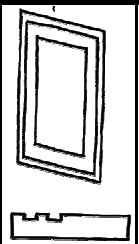
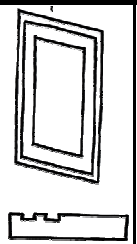
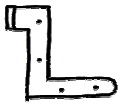
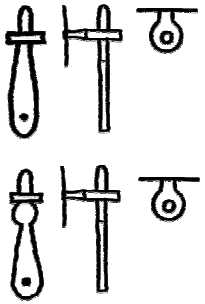
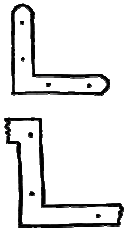
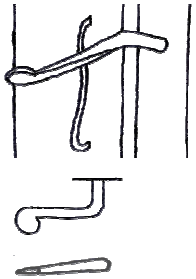
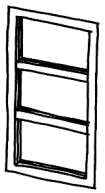
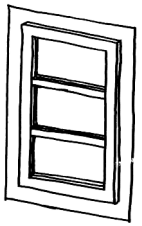
XXII. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablaka. „Négyszemes”. Fabélletes. A külső kerete osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket középen egy vízszintes osztóléc oszt ketté. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																	Térkép szerint
	rács	keret		keresztfa	ütköző-léc	pánt forgó része, L pánt	pánt forgó része, Z pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős-görbölő	kettős-görbölő csuszkóval	kampó	ablakszárny		
	külső, belső táblák között	kívül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	vas	fa		fa	fa	vas	vas		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa	
3	◇		x	x		x		x		x		x	x	x				3/4 - külső szárnyak
		x			x		x		x		x		x		x			3/4 - belső szárnyak

XIII. Egy síkban egy szárnyuk van

Szimpla ablak. Keskeny, magas. Fabélletes. A keret osztatlan. A külső kereten nincs szárny. Egyetlen szárnya belül van, amelyet két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílik. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	keret		pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szegletvas	szimpla görbölő csuszkóval	ablakszárny		Térkép szerint
	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fa	fa	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1									3/5

XXX. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	párkány	keret		keresztfa	ütközőléc	pánt forgó része, l, L, Z, törött pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős görbölő csuszkó nélkül és csuszkó-val	kampó	ablakszárny		Térkép szerint
	belül	kívül	belül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fa	fa		fa	fa	vas		vas		vas		vas	vas	fa	fa	
1	x		x	x		(L-1,2); (Z-3)	x		x		x	x	x			3/6 - külső szárnyak
1		x			x	x	(Z)	x		x			x			3/6 - belső

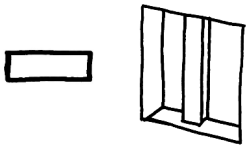
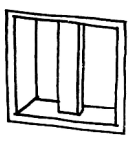
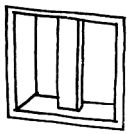
XXX. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	párkány	keret		keresztfa	ütközőléc	pánt forgó része, I, L, Z, törött pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős görbölő csuszkó nélkül és csuszkó-val	kampó	ablakszárny		Térkép szerint
	belül	kívül	belül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fa	fa		fa	fa	vas		vas		vas		vas	vas	fa	fa	
2	x		x	x		x	x		x		x	x				3/7 - külső szárnyak
2		x			x	x	(Z)	x		x			x			3/7 - belső

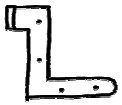
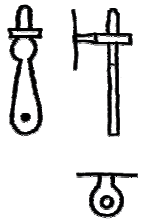
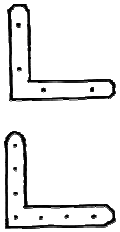
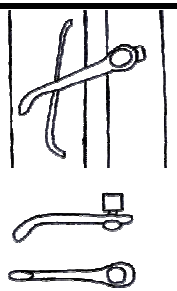
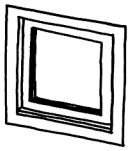
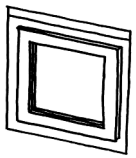
IV. Rögzítettek

Szimpla ablak. A keretnek van egy keresztfája. Üvegtáblái a keretbe rögzítettek. Szerelvényei nincsenek.

Ablakok száma	Részei			Térkép szerint
	keresztfa	üvegtábla és keret		
	kívül	kívülről	belülről	
	fa	üveg és fa	üveg és fa	
1				 3/8

VII. Egy síkban egy szárnyuk van

Szimpla ablak. Négyzet alakú. Fabélletes. A keret osztatlan. A külső kereten nincsenek szárnyak. Egyetlen szárnya osztatlan. Befelé, balra nyílik. Szerelvényei belül vannak.

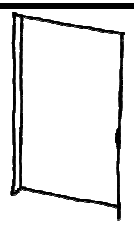
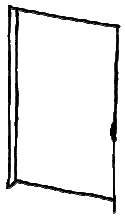
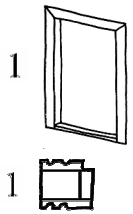
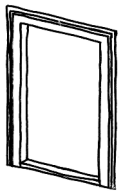
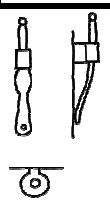
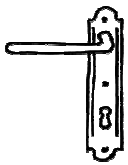
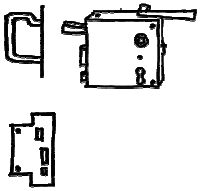
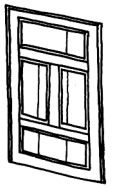
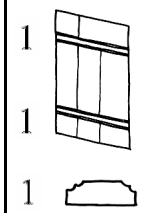
Ablakok száma	Részei						Térkép szerint
	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szegletvas	szimpla görbölő csuszkóval	ablakszárny		
	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1							3/9

4. A Nagyhodosi lakóház, a temetőcsősz házának nyílászárói

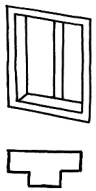
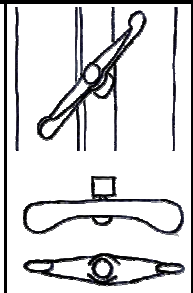
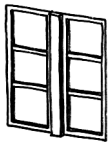
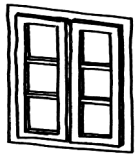
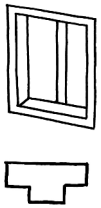
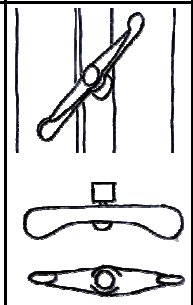
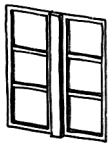
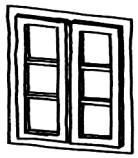
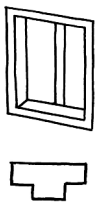
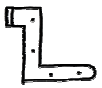
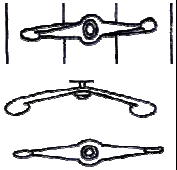
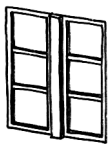
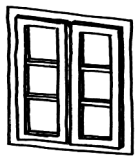
III. Keretrátétes ajtó

Egy síkban egy szárnyuk van.

Ajtók száma	Részei										Térkép szerint
	ajtómélyedés		tok		pánt forgó része	pánt álló része	zár		ajtótábla		
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívül	belül	kívül	belül	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1											4/1

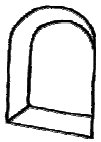
XXVIII. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan, nincsenek szárnyai. A belső keretnek van egy keresztfája. Belül két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé

Ablakok száma	Részei								Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szegletvasak	kettős-görbölő	ablakszárny		
	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1									4/2
2									4/3
3									4/4

I. Rögzítettek

Szimpla ablak. Nincs kerete, az üvegtábla a falba van befalazva. Rögzített. Szerelvényei nincsenek.

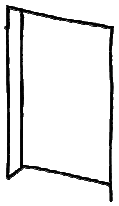
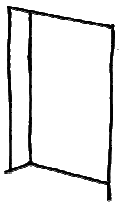
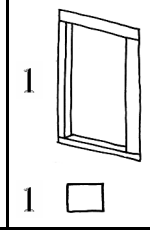
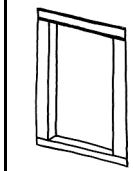
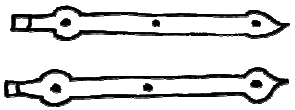
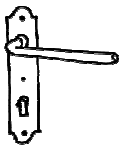
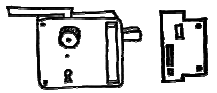
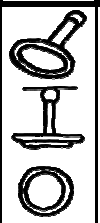
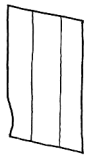
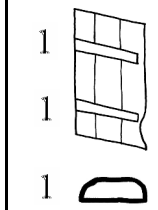
Ablakok száma	Részei		Térkép szerint
	ablakmélyedés		
	kívül	belül	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	
1			4/5

5. A Paszabi lakóház nyílászárói

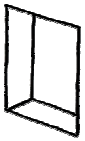
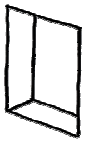
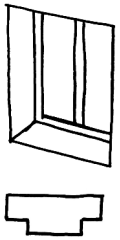
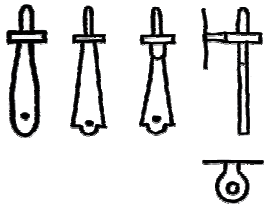
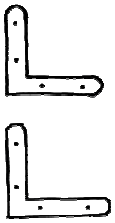
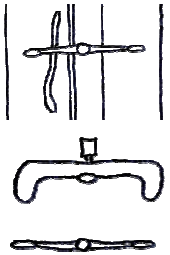
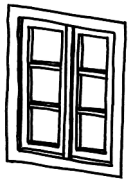
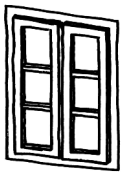
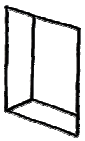
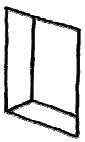
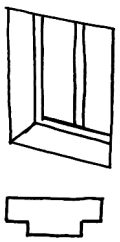
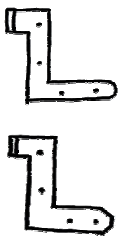
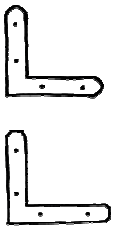
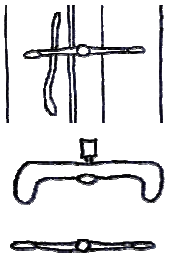
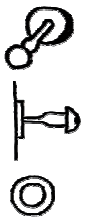
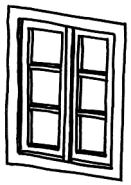
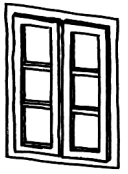
I. Ácsmunkájú ajtó

Egy síkban egy szárnyuk van.

Ajtók száma	Részei													Térkép szerint
	ajtómélyedés		tok		pánt forgó része	pánt álló része	zár		gombos ajtóhúzó		ajtótábla			
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül		
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa		
1														5/1

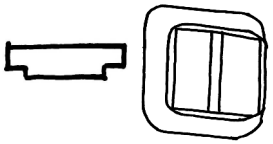
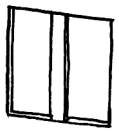
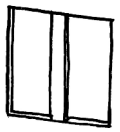
XXV. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. A keretnek van egy keresztfája. Két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei										Térkép szerint
	ablakmélyedés		keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szeglet-vas	kettősgörbölő csuszkóval	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1											5/2
2											5/3

IV. Rögzítettek

Szimpla ablak. A keretnek van egy keresztfája. Üvegtáblái a keretbe rögzítettek. Szerelvényei nincsenek.

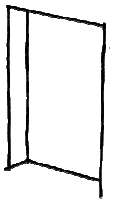
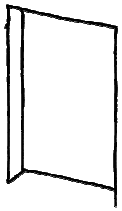
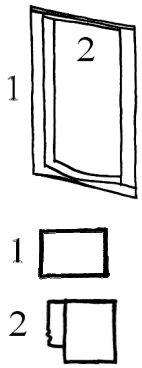
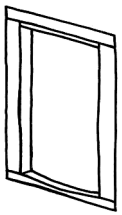
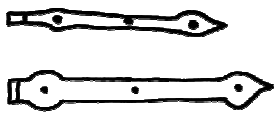
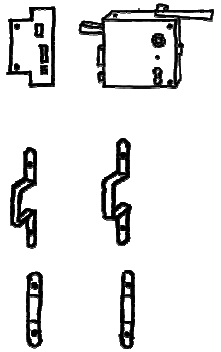
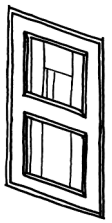
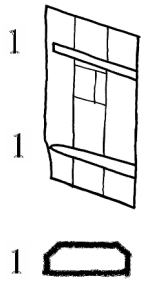
Ablakok száma	Részei					Térkép szerint
	ablakmélyedés		keresztfa	üvegtábla és keret		
	kívül	belül	kívül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	üveg és fa	üveg és fa	
1						5/4

6. A Besztereci lakóház nyílászárói

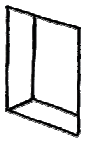
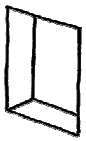
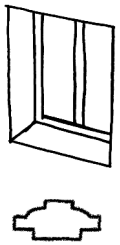
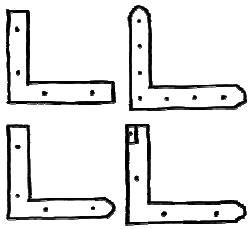
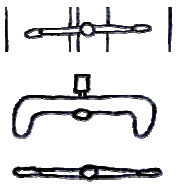
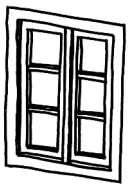
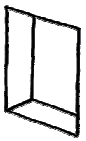
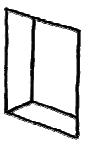
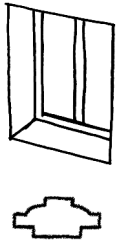
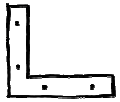
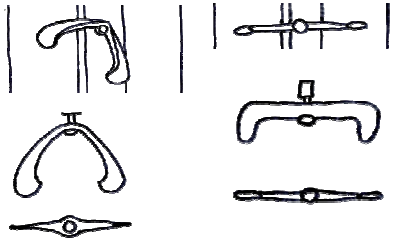
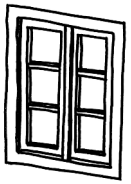
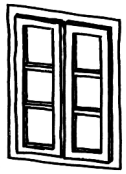
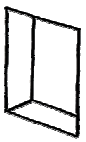
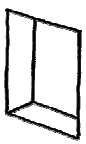
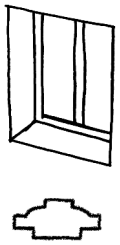
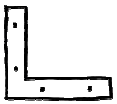
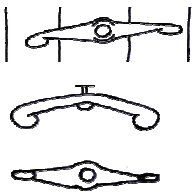
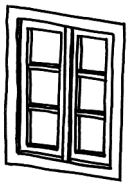
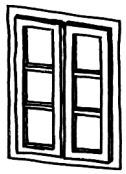
III. Keretrátétes ajtó

Egy síkban egy szárnyuk van.

Ajtók száma	Részei										Térkép szerint
	ajtómélyedés		tok		pánt forgó része	pánt álló része	zár		ajtótábla		
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívül	belül	kívül	belül	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1											6/1

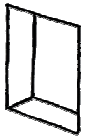
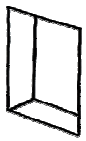
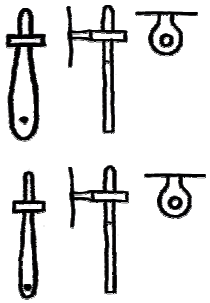
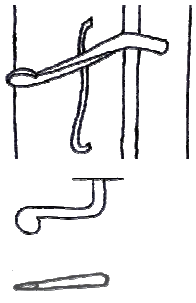
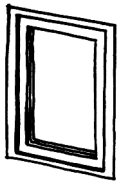
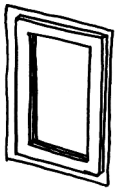
XXV. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. A keretnek van egy keresztfája. Két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei									Térkép szerint
	ablakmélyedés		keresztfa	pánt forgó és álló része, vésett pánt	szeglet-vas	kettősgörbölő	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1										6/2
2										6/3
3							x			6/4

VI. Egy síkban egy szárnyuk van

Szimpla ablak. Téglalap alakú. A keret osztatlan. Egyetlen szárnya osztatlan. Befelé, balra nyílik. Szerelvényei belül vannak.

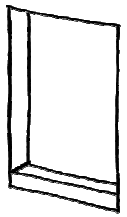
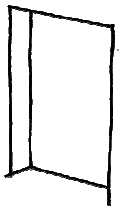
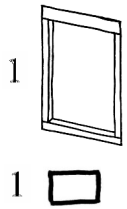
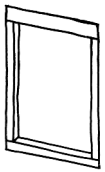
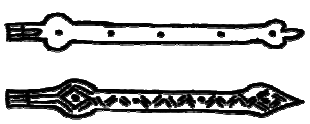
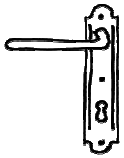
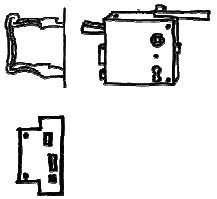
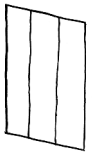
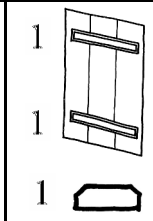
Ablakok száma	Részei							Térkép szerint
	ablakmélyedés		vésett pánt forgó része	pánt álló része	szimpla görbölő csuszkóval	ablakszárny		
	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	vas	vas	vas	fa	fa	
1								6/5

7. A Pócspetri lakóház nyílászárói

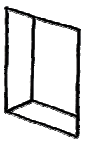
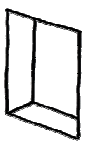
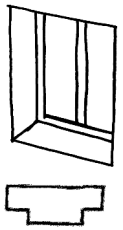
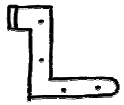
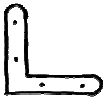
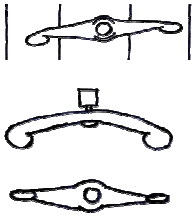
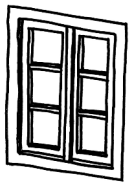
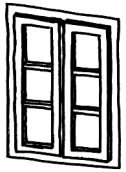
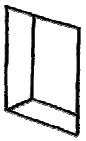
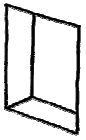
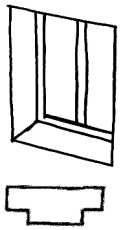
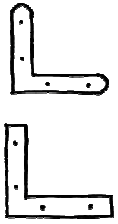
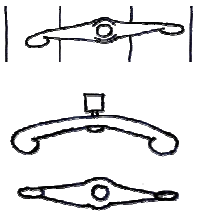
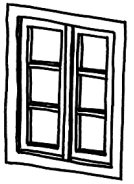
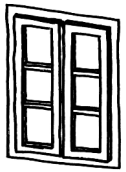
I. Ácsmunkájú ajtó

Egy síkban egy szárnyuk van.

Ajtók száma	Részei										Térkép szerint
	ajtómélyedés		tok		pánt forgó része	pánt álló része	zár		ajtótábla		
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívül	belül	kívül	belül	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1											7/1

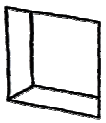
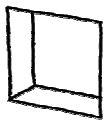
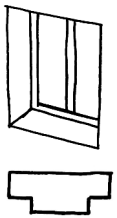
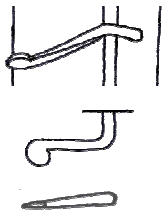
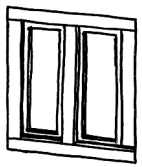
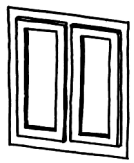
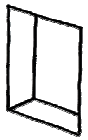
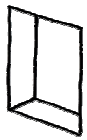
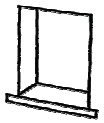
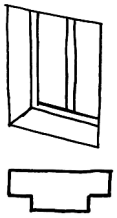
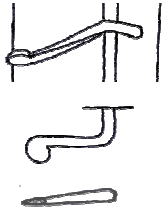
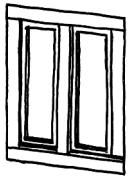
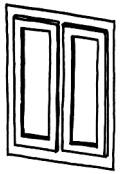
XXV. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. A keretnek van egy keresztfája. Két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei										Térkép szerint
	ablakmélyedés		keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szeglet-vas	kettősgörbölő	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1											7/2
2											7/3

XIX. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. A keretnek van egy keresztfája. Két szárnya van, amelyek osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

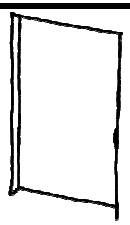
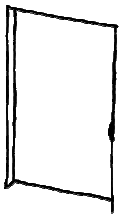
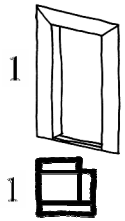
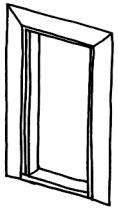
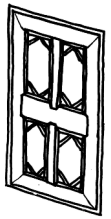
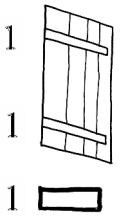
Ablakok száma	Részei									Térkép szerint
	ablakmélyedés		párkány	keresztfa	pánt forgó és álló része, vésett pánt	szeglet-vas	szimpla görbölő	ablakszárny		
	kívül	belül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	fa	fa	
1			x							7/4
2										7/5

8. Az Anarcsi lakóház nyílászárói

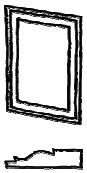
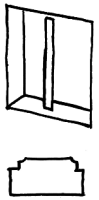
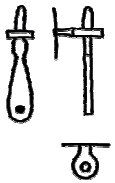
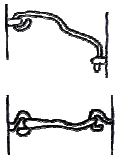
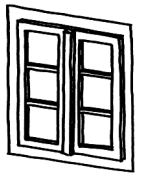
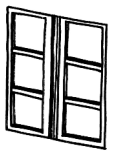
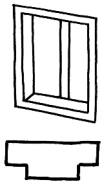
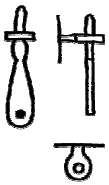
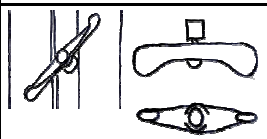
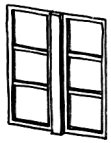
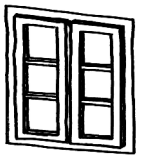
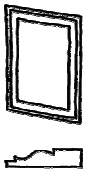
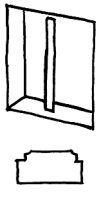
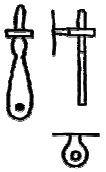
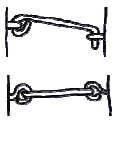
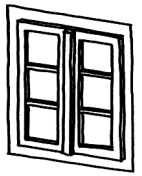
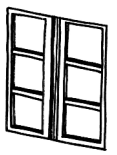
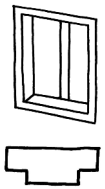
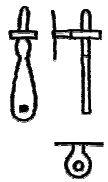
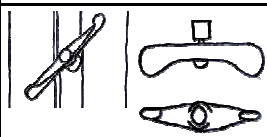
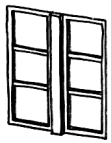
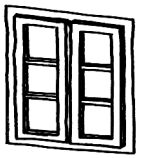
III. Keretrátétes ajtó

Egy síkban egy szárnyuk van.

Ajtók száma	Részei											Térkép szerint
	ajtómélyedés		tok		pánt forgó része	pánt álló része	zár		gombos ajtóhúzó	ajtótábla		
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívül	belül	kívül	kívül	belül	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1												8/1

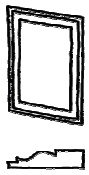
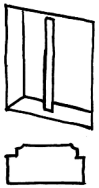
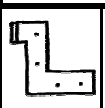
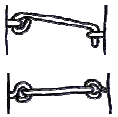
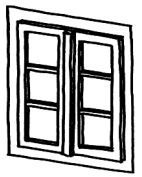
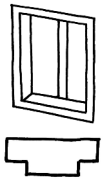
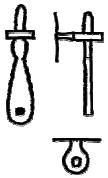
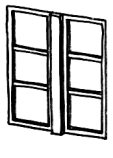
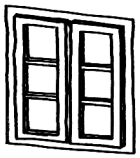
XXX. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei														Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keret	keresztfa	ütközőléc	pánt forgó része, l, L, Z, törött pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős görbölő csuszkó nélkül és csuszkó-val	kampó	ablakszárny		
	belül	kívül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	vas		vas		vas		vas	vas	fa	fa	
1	x		x		 (Z)	x		x		x	x				8/2 - külső szárnyak
		x		x	x	 (Z)	x		x			x			8/2 - belső szárnyak
2	x		x		 (Z)	x		x		x	x				8/3 - külső szárnyak
		x		x	x	 (Z)	x		x			x			8/3 - belső szárnyak

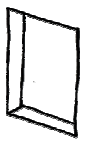
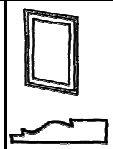
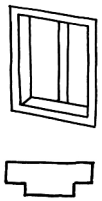
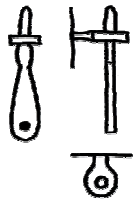
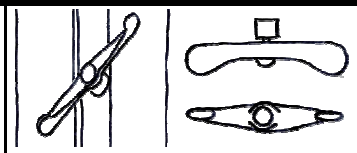
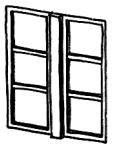
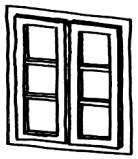
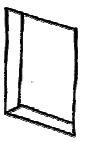
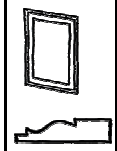
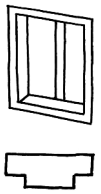
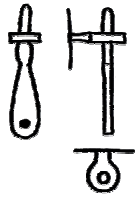
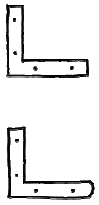
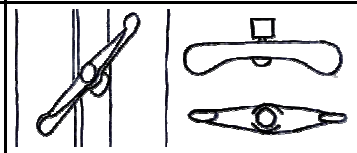
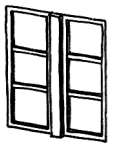
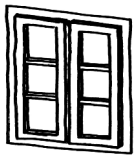
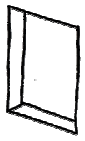
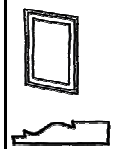
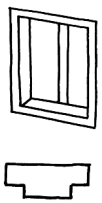
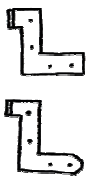
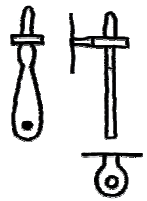
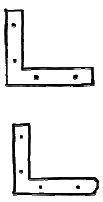
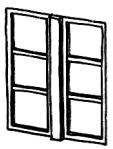
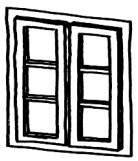
XXX. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei														Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keret	keresztfa	ütközőléc	pánt forgó része, l, L, Z, törött pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős görbölő csuszkó nélkül és csuszkó-val	kampó	ablakszárny		
	belül	kívül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	vas		vas		vas		vas	vas	fa	fa	
3	x		x		 (Z)	x		x		x	x				8/4 - külső szárnyak
		x		x	x	 (Z)	x		x			x			8/4 - belső szárnyak

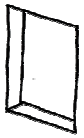
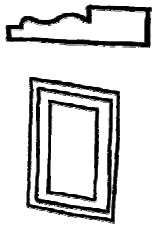
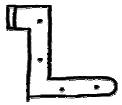
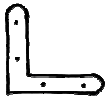
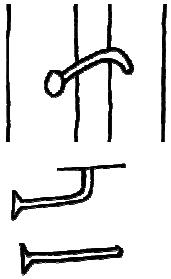
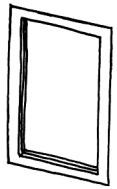
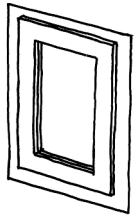
XXVIII. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan, nincsenek szárnyai. A belső keretnek van egy keresztfája. Belül két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei									Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keret	keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szegletvasak	kettős-görbölő	ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszel	fa	fa	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1										8/5
2										8/6
3										8/7

VIII. Egy síkban egy szárnyuk van

Szimpla ablak. Fabélletes. A keret kívül-belül osztatlan. Egyetlen osztatlan szárnya a belső kereten van. Befelé, jobbra nyílik. Szerelvényei belül vannak.

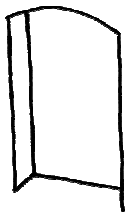
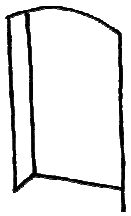
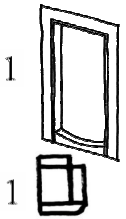
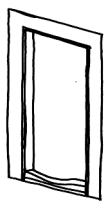
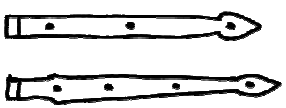
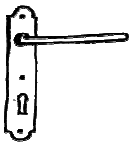
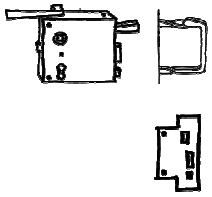
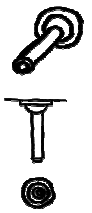
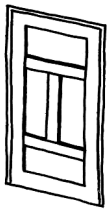
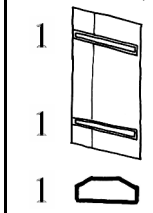
Ablakok száma	Részei								Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keret	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szegletvas	szimpla görbölő	ablakszárny		
	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1									8/8

9. A Kállósemjéni lakóház nyílászárói

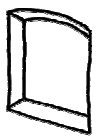
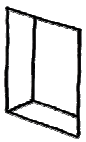
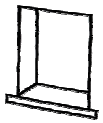
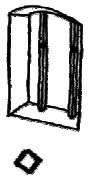
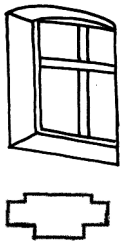
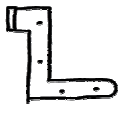
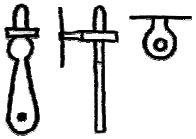
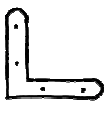
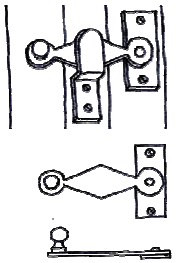
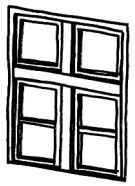
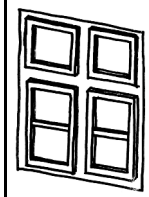
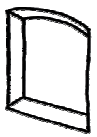
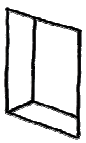
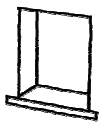
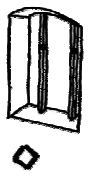
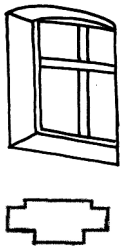
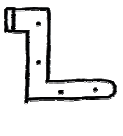
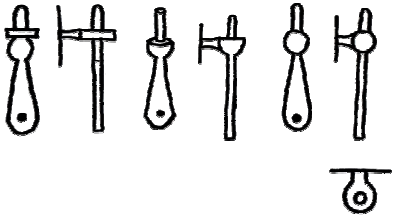
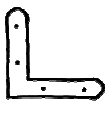
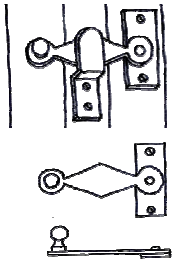
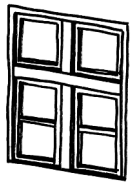
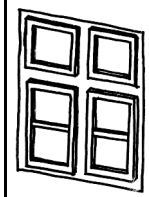
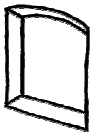
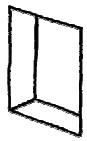
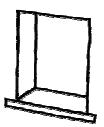
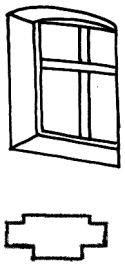
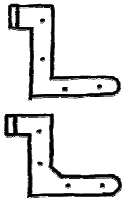
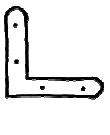
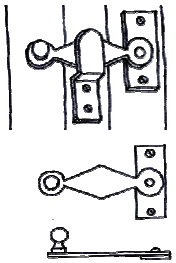
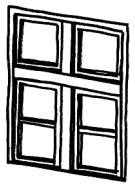
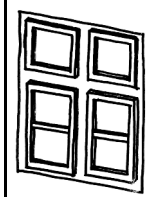
III. Keretrátétes ajtó

Egy síkban egy szárnyuk van.

Ajtók száma	Részei												Térkép szerint
	ajtómélyedés		tok		pánt forgó része	pánt álló része	zár		gombos ajtóhúzó		ajtótábla		
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1													9/1

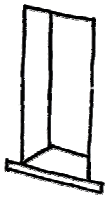
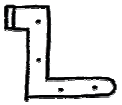
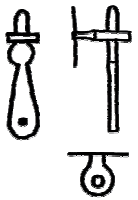
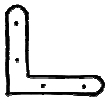
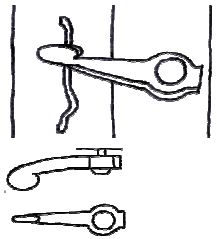
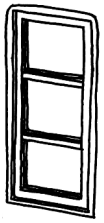
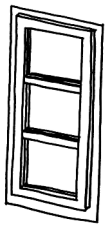
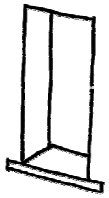
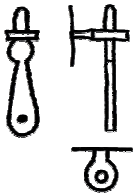
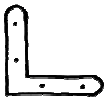
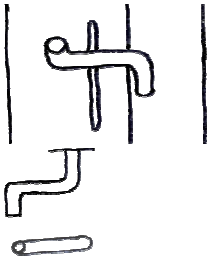
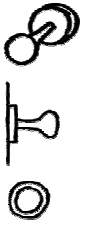
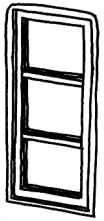
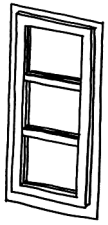
XXXIII. Egy síkban négy szárnyuk van

Szimpla ablak. A keretet vállazó és felette, alatta keresztfa osztja négy részre. Négy szárnya közül a felsők osztatlanok, az alsóknak egy vízszintes osztóléce van középen. A szárnyak befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei											Térkép szerint
	ablakmélyedés		párkány	rács	keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szegletvas	billenő ütközővel	ablakszárny		
	kívül	belül	belül	kívül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	vas	fa	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1												9/2
2												9/3
3												9/4

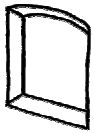
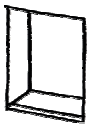
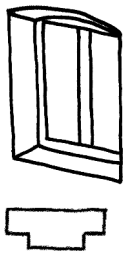
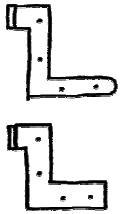
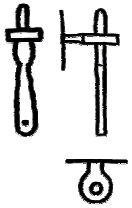
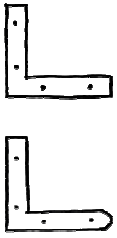
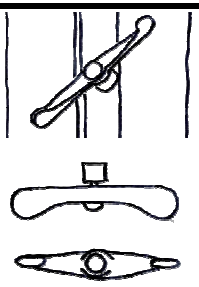
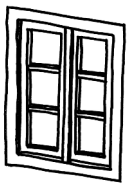
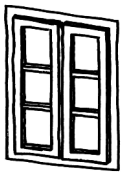
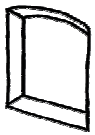
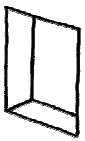
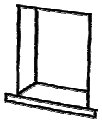
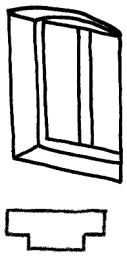
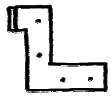
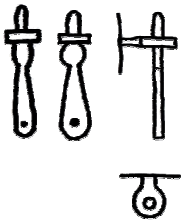
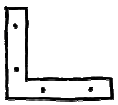
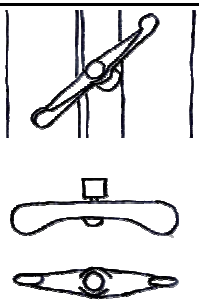
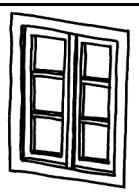
XII. Egy síkban egy szárnyuk van

Szimpla ablak. Keskeny, magas. A keret osztatlan. Egy szárnyát két vízszintes osztóléc osztja három egyenlő részre. A szárny befelé, jobbra nyílik. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei										Térkép szerint
	ablakmélyedés		párkány	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szegletvas	szimpla görbölő csuszkóval	gomb-fogantyú	ablaktábla		
	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1											9/5
2											9/6

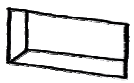
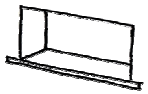
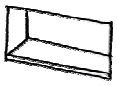
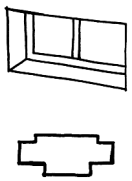
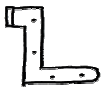
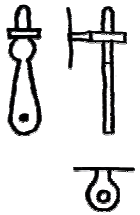
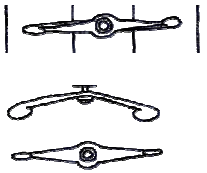
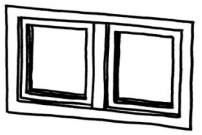
XXV. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. A keretnek van egy keresztfája. Két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei										Térkép szerint
	ablakmélyedés		párkány	keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szeglet-vas	kettősgörbölő	ablakszárny		
	kívül	belül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1											9/7
2											9/8

XIV. Egy síkban két szárnyuk van

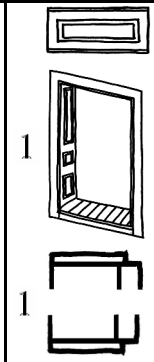
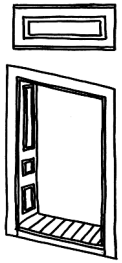
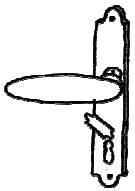
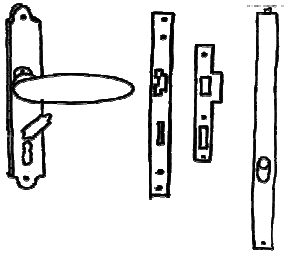
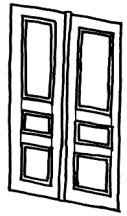
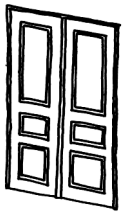
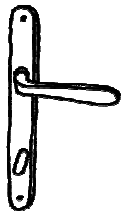
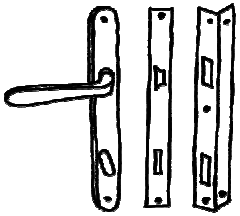
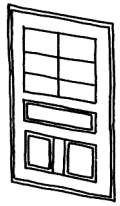
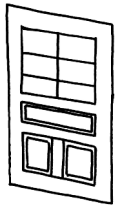
Szimpla ablak. Alacsony, széles. A keretnek van egy keresztfája. Így két szárnya van, amelyek osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei												Térkép szerint
	ablakmélyedés		párkány		keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szeglet-vas	kettős göbölő	gombfogantyú	ablakszárny		
	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1													9/9

10. A Jármi lakóház nyílászárói

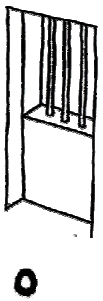
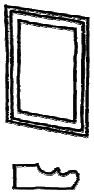
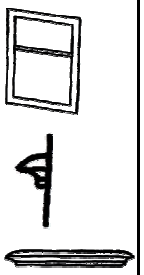
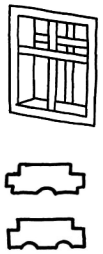
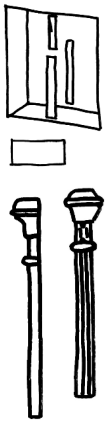
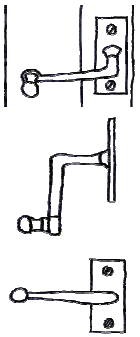
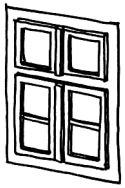
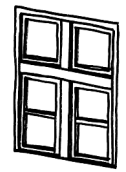
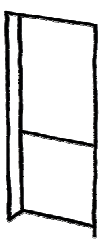
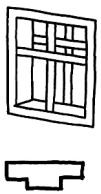
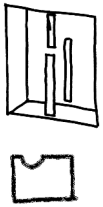
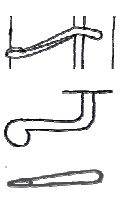
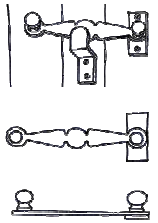
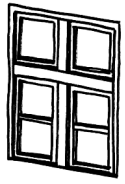
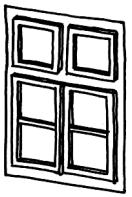

X. Dupla ajtó

Ajtók száma	Ajtótípus	tok		vésett pánt	zár		ajtótábla		Térkép szerint
		kívül	belül	belül	kívül	belül	kívül	belül	
		fa	fa	vas	vas	vas	fa	fa	
1	VIII. Vésett, teli ajtó / Egy síkban két szárnyuk van.								10/1.a
2	IX. Vésett, üveges ajtó / Egy síkban egy szárnyuk van.								10/1.b

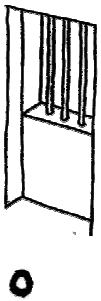
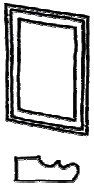
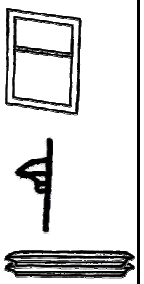
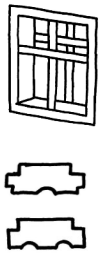
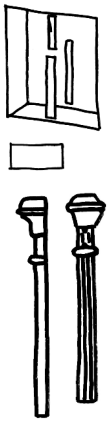
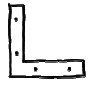
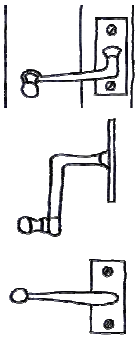
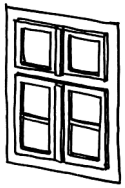
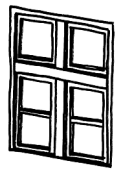
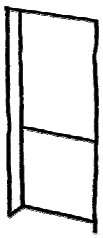
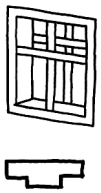
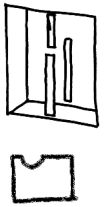
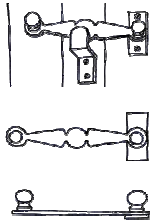
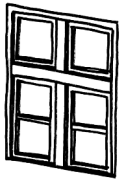
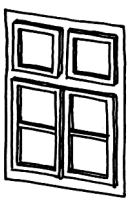
XXXVI. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. Kívül-belül vállazója van a keretnek, a felső részeket keresztfa osztja ketté, az alsó osztatlan. Kívül-belül négy-négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																	Térkép szerint
	ablak-mélyedés	rács	keret	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	billenő ütközővel	ablakszárny		
	belül	külső, belső táblák között	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül, alul	belül, felül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	vas	fa	fa	fa		fa		vas		vas		vas	vas	fa	fa	
1	x					x		x		x		x		x			10/2 - külső szárnyak
			x	x	x		x		x		x						10/2 - belső szárnyak

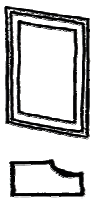
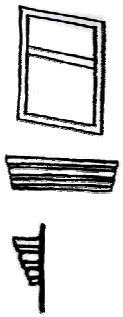
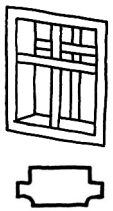
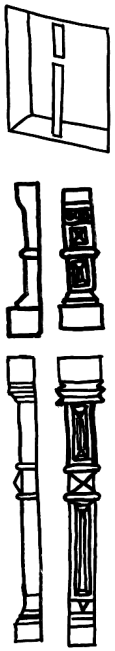
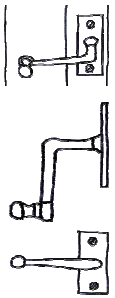
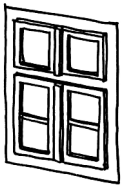
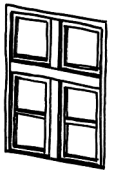
XXXVI. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. Kívül-belül vállazója van a keretnek, a felső részeket keresztfa osztja ketté, az alsó osztatlan. Kívül-belül négy-négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																	Térkép szerint
	ablak-mélyedés	rács	keret	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	billenő ütközővel	ablakszárny		
	belül	külső, belső táblák között	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül, alul	belül, felül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	vas	fa	fa	fa		fa		vas		vas		vas	vas	fa	fa	
2	x					x		x		x		x		x			10/3 - külső szárnyak
		x	x	x	x		x		x		x						10/3 - belső szárnyak

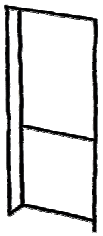
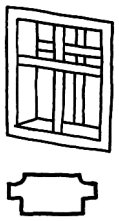
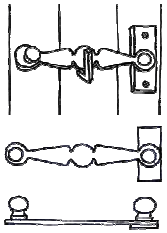
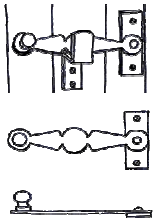
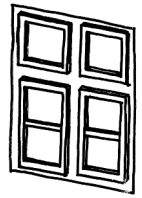
XXXVII. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. Kívül-belül vállazója van a keretnek, felette, alatta keresztfa osztja ketté. Kívül-belül négy-négy szárnya van. Négy szárnya közül a felsők osztatlanok, az alsóknak egy vízszintes osztóléce van középen. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keret	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	billenő ütközővel		ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül, felül	belül, alul	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa		fa	vas		vas		vas	vas		fa	fa	
1	x				x			x		x		x	x			10/4 - külső szárnyak

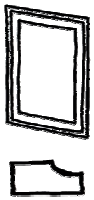
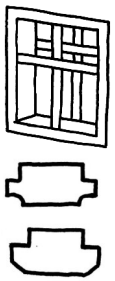
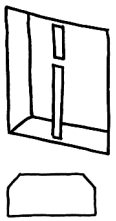
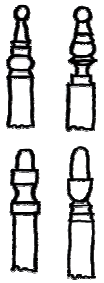
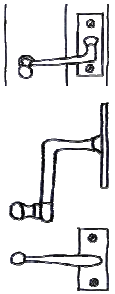
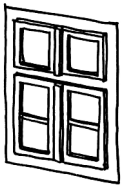
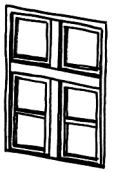
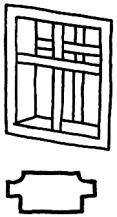
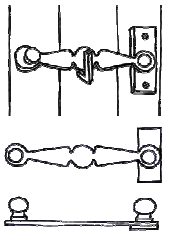
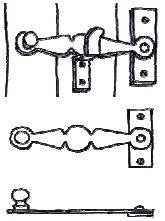
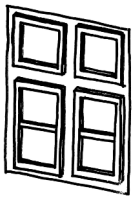
XXXVII. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. Kívül-belül vállazója van a keretnek, felette, alatta keresztfa osztja ketté. Kívül-belül négy-négy szárnya van. Négy szárnya közül a felsők osztatlanok, az alsóknak egy vízszintes osztóléce van középen. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keret	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	billenő ütközővel		ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül, felül	belül, alul	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa		fa	vas		vas		vas	vas		fa	fa	
1		x	x	x		x	x		x		x					10/4 - belső szárnyak

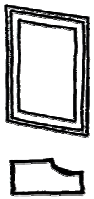
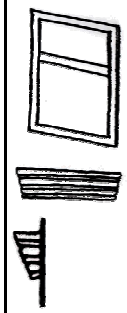
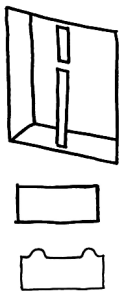
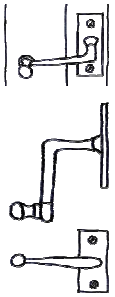
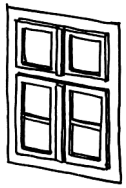
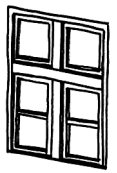
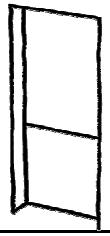
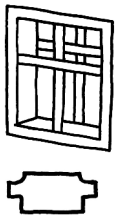
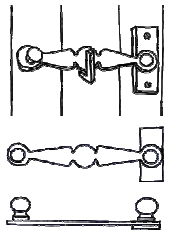
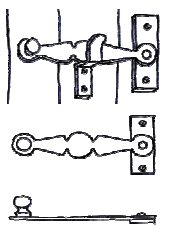
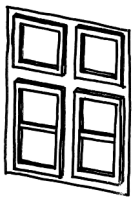
XXXVII. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. Kívül-belül vállazója van a keretnek, felette, alatta keresztfa osztja ketté. Kívül-belül négy-négy szárnya van. Négy szárnya közül a felsők osztatlanok, az alsóknak egy vízszintes osztóléce van középen. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei															Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keret	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	billenő ütközővel		ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül, felül	belül, alul	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa		fa	vas		vas		vas	vas		fa	fa	
2	x		x		x			x	x	x		x	x			10/6 - külső szárnyak
	x	x	x	x		x	x		x		x					10/6 - belső szárnyak

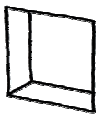
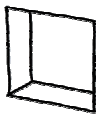
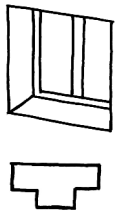
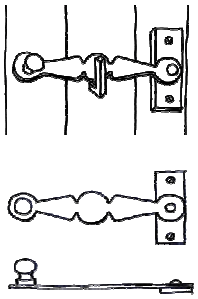
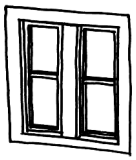
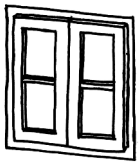
XXXVII. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. Kívül-belül vállazója van a keretnek, felette, alatta keresztfa osztja ketté. Kívül-belül négy-négy szárnya van. Négy szárnya közül a felsők osztatlanok, az alsóknak egy vízszintes osztóléce van középen. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keret	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	billenő ütközővel		ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül, felül	belül, alul	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa		fa	vas		vas		vas	vas		fa	fa	
3	x				x			x		x		x	x			10/7 - külső szárnyak
		x	x	x		x	x		x		x						10/7 - belső szárnyak

XX. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Négyszemes”. A keretnek van egy keresztfája. A két szárny mindegyikén középen van egy vízszintes osztóléc. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei							Térkép szerint
	ablakmélyedés		keresztfa	pánt forgó és álló része, vésett pánt	billenő ütközővel	ablakszárny		
	kívül	belül	kívül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	vas	vas	fa	fa	
1								10/5

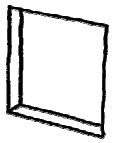
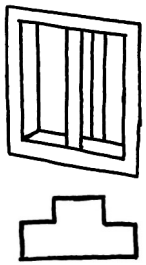
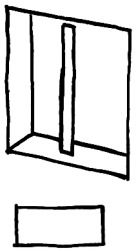
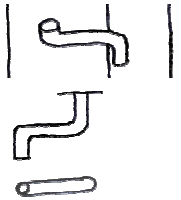
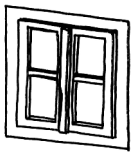
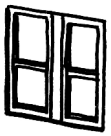
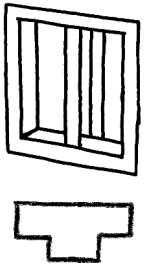
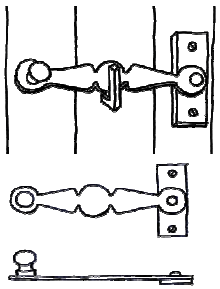
XI. Egy síkban egy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. A keret osztatlan. Kívül-belül egy-egy szárnya van, amelyeket középen egy vízszintes osztóléc oszt ketté. A külső szárny kifelé, a belső befelé nyílik. A külső szárny pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárny szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei						Térkép szerint
	ablak-mélyedés	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szimpla görbölő	ablakszárny		
	belül	kívül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	vas		vas	fa	fa	
1	x		x				10/8 - külsö szárnyak
		x					10/8 - belső szárnyak
2	x		x				10/9 - külsö szárnyak
		x					10/9 - belső szárnyak

XXIII. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. „Négyszemes”. Fabélletes. A keretnek van egy keresztfája kívül-belül. A két szárny mindegyikén középen van egy vízszintes osztóléc. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

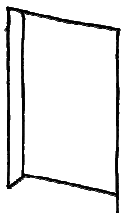
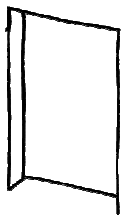
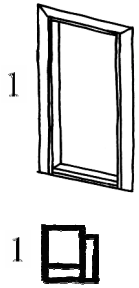
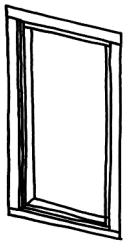
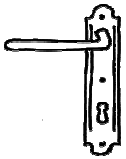
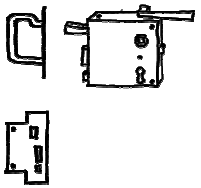
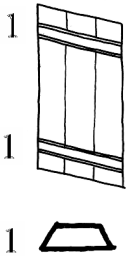
Ablakok száma	Részei										Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szimpla görbölő	billenő ütközővel	ablakszárny		
	belül	kívül	belül	kívül	kívül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa		fa	vas		vas	vas	fa	fa	
1			x			x		x			10/10 - külső szárnyak
	x		x	x		x					10/10 - belső szárnyak

11. A Tirpák lakóház nyílászárói

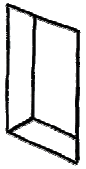
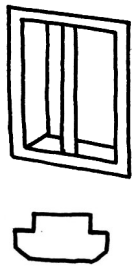
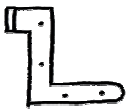
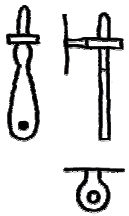
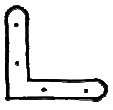
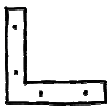
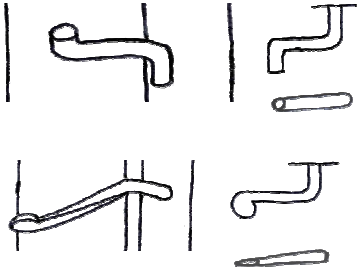
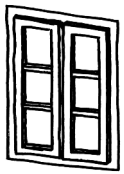
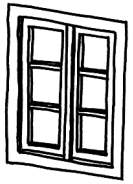
III. Keretrátétes ajtó

Egy síkban egy szárnyuk van.

Ajtók száma	Részei												Térkép szerint
	ajtómélyedés		tok		pánt forgó része	pánt álló része	zár		gombos ajtóhúzó		ajtótábla		
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1									x	x			11/1

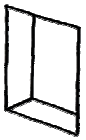
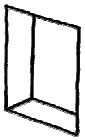
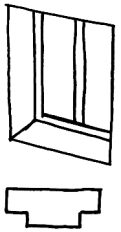
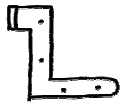
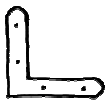
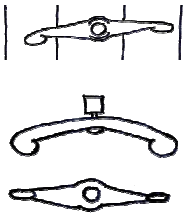
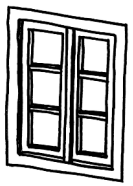
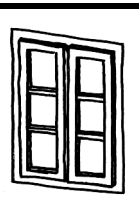
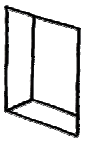
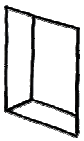
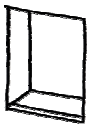
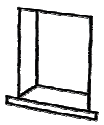
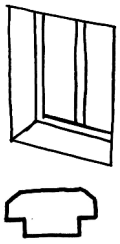
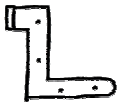
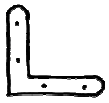
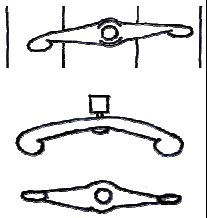
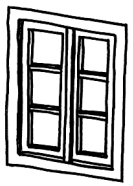
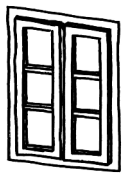
XXIV. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. A keretnek van egy keresztfája. Két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Kifelé nyílnak. A szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül vannak.

Típusok	Részei									Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szegletvasak		szimpla görbölő	ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	kívül	kívül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	vas	vas		vas	fa	fa	
1										11/2

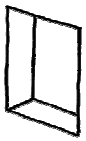
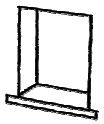
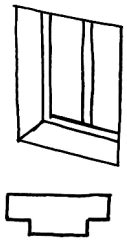
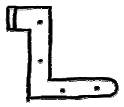
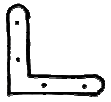
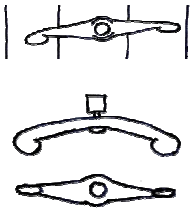
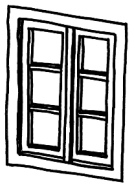
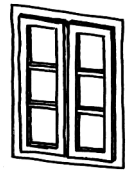
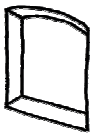
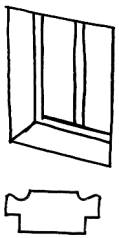
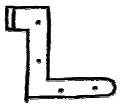
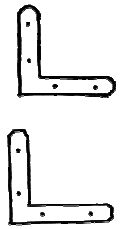
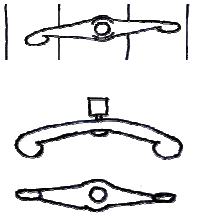
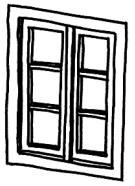
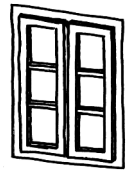
XXV. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. A keretnek van egy keresztfája. Két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei												Térkép szerint
	ablakmélyedés		párkány		keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szeglet-vas	kettősgörbölő	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa		fa	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1			x	x									11/3
2										x			11/4

XXV. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. A keretnek van egy keresztfája. Két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

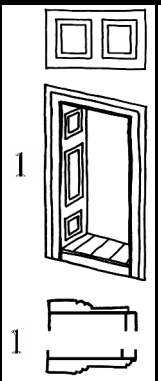
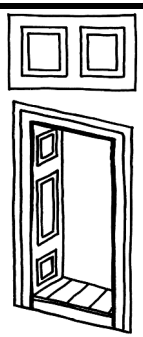
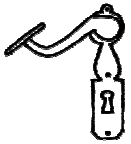
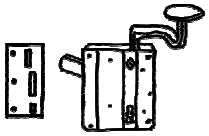
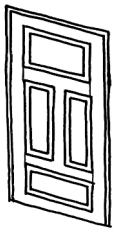
Ablakok száma	Részei												Térkép szerint
	ablakmélyedés		párkány		keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szeglet-vas	kettősgörbölő	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa		fa	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
3			x							x			11/5
4			x	x									11/6

12. A Gyulaházi paplak nyílászárói

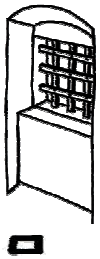
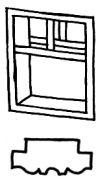
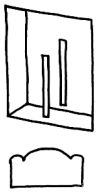
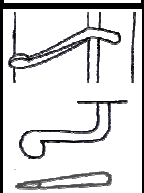
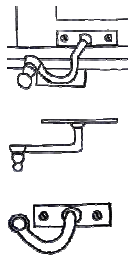
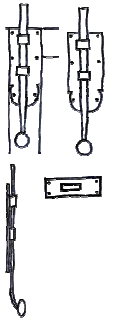
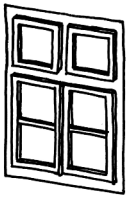
VI. Vésett ajtót imitáló borított ajtó

Egy síkban egy szárnyuk van.

Ajtók száma	tok		pánt forgó része	pánt álló része	zár		gombos ajtóhúzó		ajtótábla		Térkép szerint
	kívül	belül	belül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	
	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1											12/1

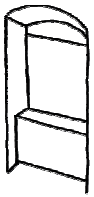
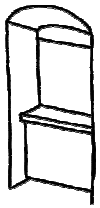
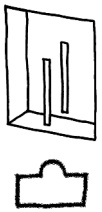
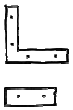
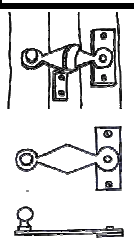
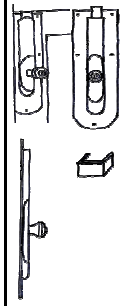
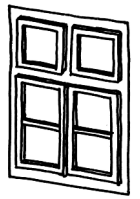
XXXV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. Kívül-belül van vállazója a keretnek, a felső részeket keresztfa osztja ketté, az alsók osztatlanok. Kívül-belül négy-négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																		Térkép szerint
	ablak-mélyedés	pár-kány	rács	keresztfa		ütközőléc		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	íves szimpla görbölő fészekkel	billenő ütközővel	retesz reteszfővel	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	külső, belső táblák között	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül, felül	belül, alul	belül, felül	belül, alul	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	fa		fa		vas		vas		vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1	x	x			x		x		x		x			x		x			12/2 - külső szárnyak

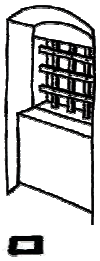
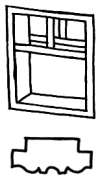
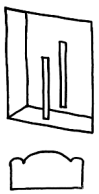
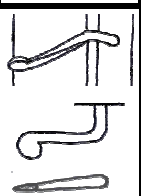
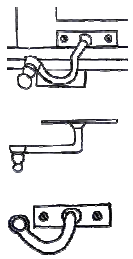
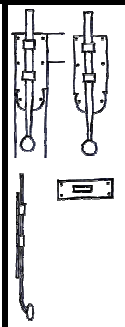
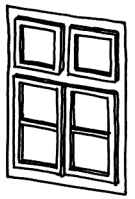
XXXV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. Kívül-belül van vállazója a keretnek, a felső részeket keresztfa osztja ketté, az alsók osztatlanok. Kívül-belül négy-négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																		Térkép szerint
	ablak-mélyedés	pár-kány	rács	keresztfa		ütközőléc		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	íves szimpla görbölő fészekkel	billenő ütközővel	retesz reteszfővel	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	külső, belső táblák között	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül, felül	belül, alul	belül, felül	belül, alul	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	fa		fa		vas		vas		vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1				x		x		x		x		x	x			x			12/2 - belső szárnyak

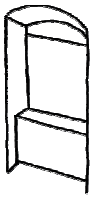
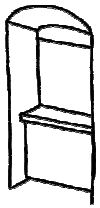
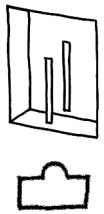
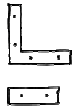
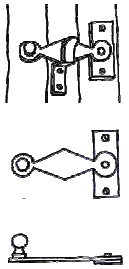
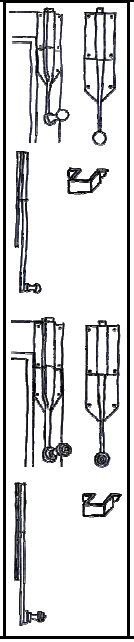
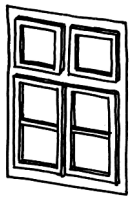
XXXV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. Kívül-belül van vállazója a keretnek, a felső részeket keresztfa osztja ketté, az alsók osztatlanok. Kívül-belül négy-négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																		Térkép szerint
	ablak-mélyedés	pár-kány	rács	keresztfa		ütközőléc		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	íves szimpla görbölő fészekkel	billenő ütközővel	retesz reteszfővel	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	külső, belső táblák között	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül, felül	belül, alul	belül, felül	belül, alul	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	fa		fa		vas		vas		vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
2	x	x			x				x		x			x		x			12/3 - külső szárnyak

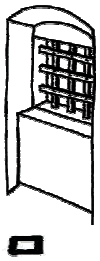
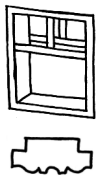
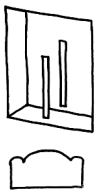
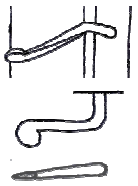
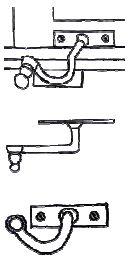
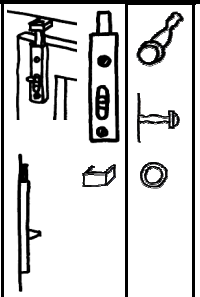
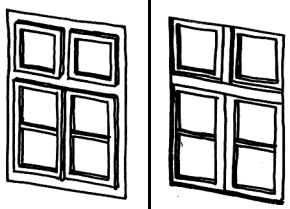
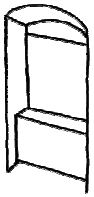
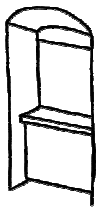
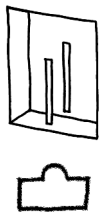
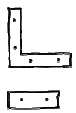
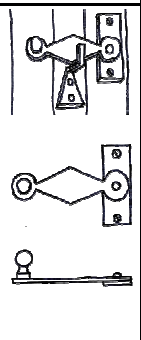
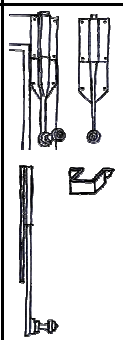
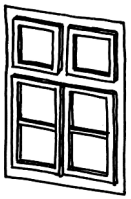
XXXV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. Kívül-belül van vállazója a keretnek, a felső részeket keresztfa osztja ketté, az alsók osztatlanok. Kívül-belül négy-négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																		Térkép szerint
	ablak-mélyedés	pár-kány	rács	keresztfa		ütközőléc		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	íves szimpla görbölő fészekkel	billenő ütközővel	retesz reteszfővel	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	külső, belső táblák között	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül, felül	belül, alul	belül, felül	belül, alul	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	fa		fa		vas		vas		vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
2				x		x		x		x		x	x		x		x			12/3 - belső szárnyak

XXXV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. Kívül-belül van vállazója a keretnek, a felső részeket keresztfa osztja ketté, az alsók osztatlanok. Kívül-belül négy-négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																		Térkép szerint
	ablak-mélyedés	pár-kány	rács	keresztfa		ütközőléc		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	íves szimpla görbölő fészekkel	billenő ütközővel	retesz reteszfővel	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	külső, belső táblák között	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül, felül	belül, alul	belül, felül	belül, alul	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	fa		fa		vas		vas		vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
3	x	x			x		x		x		x			x					12/4 - külső szárnyak
				x		x		x		x		x	x			x			12/4 - belső szárnyak

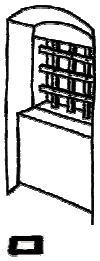
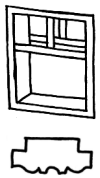
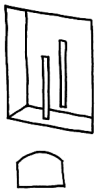
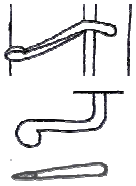
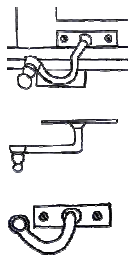
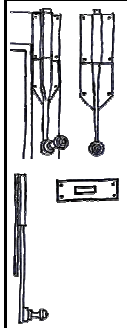
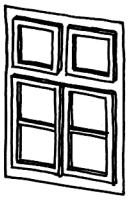
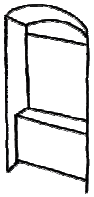
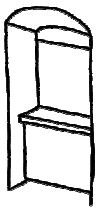
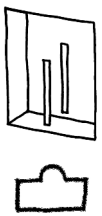
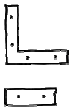
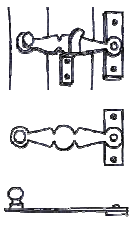
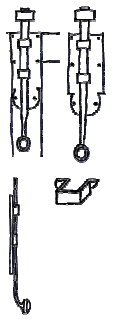
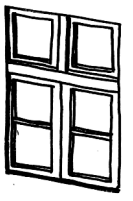
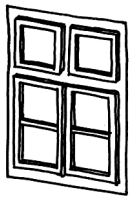
XXXV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. Kívül-belül van vállazója a keretnek, a felső részeket keresztfa osztja ketté, az alsók osztatlanok. Kívül-belül négy-négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																		Térkép szerint
	ablak-mélyedés	pár-kány	rács	keresztfa		ütközőléc		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	íves szimpla görbölő fészekkel	billenő ütközővel	retesz reteszfővel	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	külső, belső táblák között	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül, felül	belül, alul	belül, felül	belül, alul	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	fa		fa		vas		vas		vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
4	x	x		x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x					12/5 - külső szárnyak
				x		x	x	x		x		x	x			x			12/5 - belső szárnyak

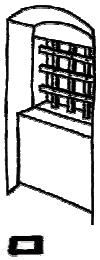
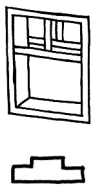
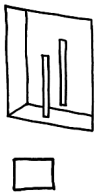
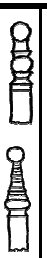
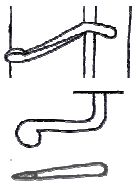
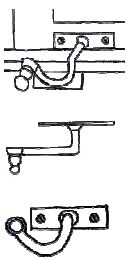
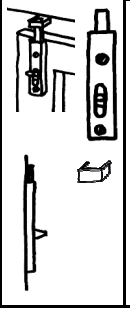
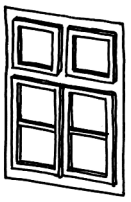
XXXV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. Kívül-belül van vállazója a keretnek, a felső részeket keresztfa osztja ketté, az alsók osztatlanok. Kívül-belül négy-négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																		Térkép szerint
	ablak-mélyedés	pár-kány	rács	keresztfa		ütközőléc		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	íves szimpla görbölő fészekkel	billenő ütközővel	retesz reteszfővel	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	külső, belső táblák között	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül, felül	belül, alul	belül, felül	belül, alul	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	fa		fa		vas		vas		vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
5	x	x			x		x		x		x			x		x			12/8 - külső szárnyak
				x		x		x		x		x	x		x		x			12/8 - belső szárnyak

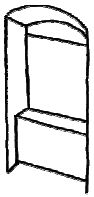
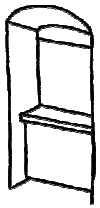
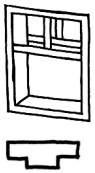
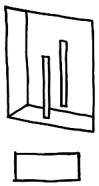
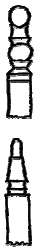
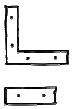
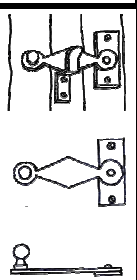
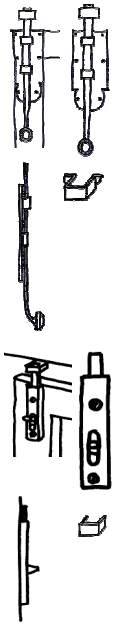
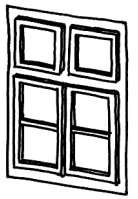
XXXV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. Kívül-belül van vállazója a keretnek, a felső részeket keresztfa osztja ketté, az alsók osztatlanok. Kívül-belül négy-négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																		Térkép szerint
	ablak-mélyedés	pár-kány	rács	keresztfa		ütközőléc		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	íves szimpla görbölő fészekkel	billenő ütközővel	retesz reteszfővel	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	külső, belső táblák között	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül, felül	belül, alul	belül, felül	belül, alul	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	fa		fa		vas		vas		vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
6	x	x			x		x		x		x			x					12/9 - külső szárnyak

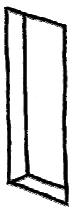
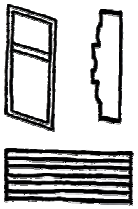
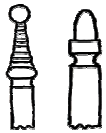
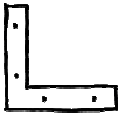
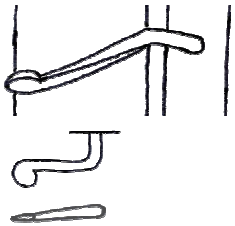
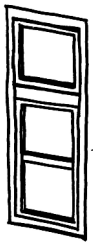
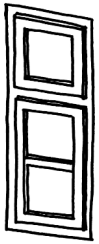
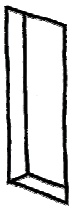
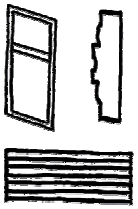
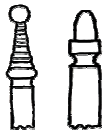
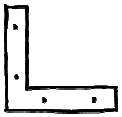
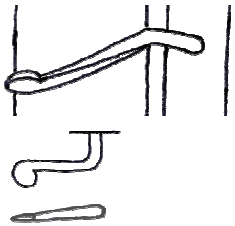
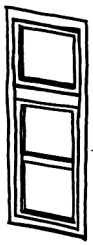
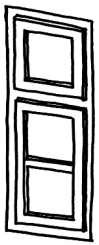
XXXV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. Kívül-belül van vállazója a keretnek, a felső részeket keresztfa osztja ketté, az alsók osztatlanok. Kívül-belül négy-négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																		Térkép szerint
	ablak-mélyedés	pár-kány	rács	keresztfa		ütközőléc		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	íves szimpla görbölő fészekkel	billenő ütközővel	retesz reteszfővel	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	külső, belső táblák között	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül, felül	belül, alul	belül, felül	belül, alul	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	fa		fa		vas		vas		vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
6				x		x		x		x		x	x			x			12/9 - belső szárnyak

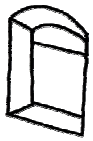
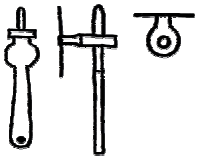
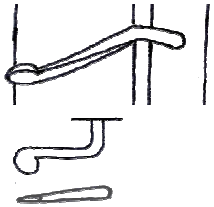
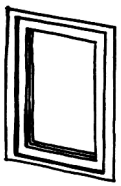
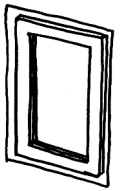
XV. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. Keskeny, magas. A keretet vállazó osztja ketté. Kétszárnyú, a szárnyak egymás felett helyezkednek el, a felső kisebb szárny osztatlan, az alsónak középen vízszintes osztóléce van. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei									Térkép szerint
	ablakmélyedés		díszített vállazó	pánt forgó és álló része, vésett pánt	szegletvas	szimpla göbölő	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1										12/6
2										12/7

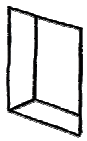
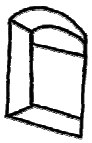
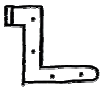
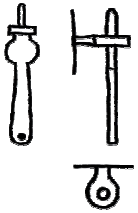
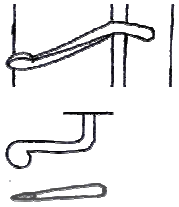
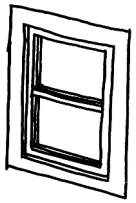
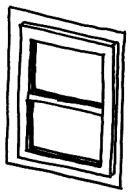
VI. Egy síkban egy szárnyuk van

Szimpla ablak. Téglalap alakú. A keret osztatlan. Egyetlen szárnya osztatlan. Befelé, balra nyílik. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei								Térkép szerint
	ablakmélyedés		vésett pánt forgó része	pánt álló része	szeglet-vas	szimpla görbölő	ablakszárny		
	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1									12/10

IX. Egy síkban egy szárnyuk van

Szimpla ablak. A keret osztatlan. Egyetlen szárnyának egy vízszintes osztóléce van középen. Befelé, jobbra nyílik. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei										Térkép szerint
	ablakmélyedés		pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szegletvas		szimpla görbölő	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	kívül	belül	belül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1											12/11

XXI. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. „Négyszemes”. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeknek középen egy vízszintes osztólécük van. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																	Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	kereszt-fa	ütköző-léc	pánt forgó része, Z pánt	pánt forgó része, vésett pánt		pánt álló része		szegletvas		íves szimpla görbölő fészekkel	kettős-görbölő	retesz	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	vas	vas		vas	vas	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1	x	x	x		x		x		x		x		x					12/12 - külső szárnyak
1				x		x		x		x		x		x				12/12 - belső szárnyak

XXI. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. „Négyszemes”. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeknek középen egy vízszintes osztólécük van. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

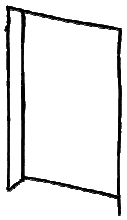
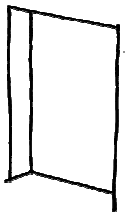
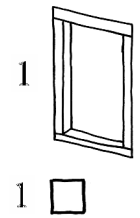
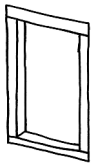
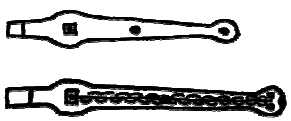
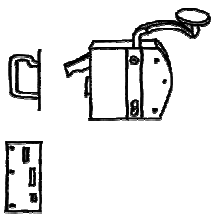
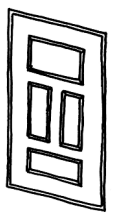
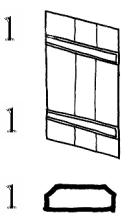
Ablakok száma	Részei																	Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	kereszt-fa	ütköző-léc	pánt forgó része, Z pánt	pánt forgó része, vésett pánt		pánt álló része		szegletvas		íves szimpla görbölő fészekkel	kettős-görbölő	retesz	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	vas	vas		vas	vas	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
2	x	x	x		x		x		x		x		x					12/13 - külső szárnyak
2				x	x	x		x		x		x		x	x			12/13 - belső szárnyak

13. A Tiszadobi lakóház nyílászárói

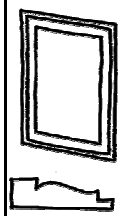
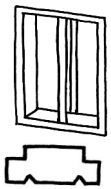
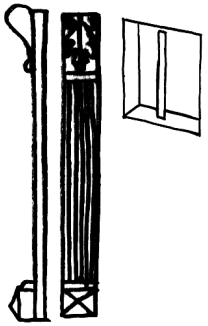
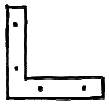
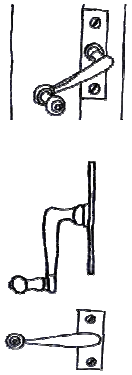
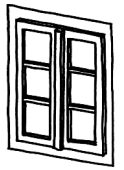
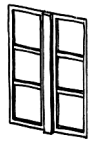
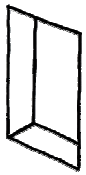
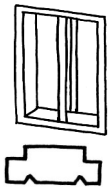
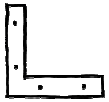
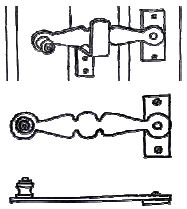
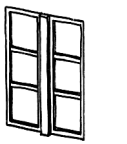
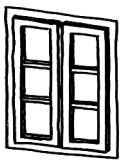
III. Keretrátétes ajtó

Egy síkban egy szárnyuk van.

Ajtók száma	Részei											Térkép szerint
	ajtómélyedés		tok		pánt forgó része	pánt álló része	zár		gombos ajtóhúzó	ajtótábla		
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívül	belül	kívül	kívül	belül	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
9												13/1

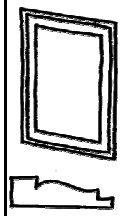
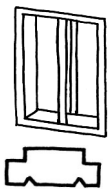
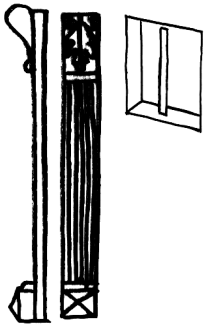
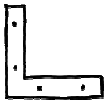
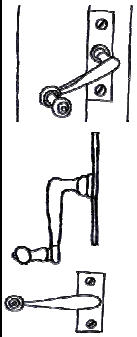
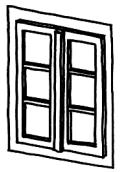
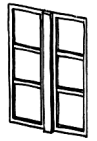
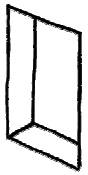
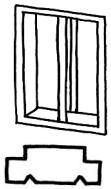
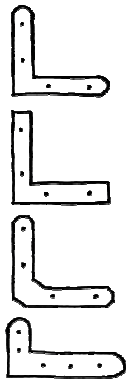
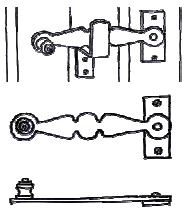
XXIX. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. „Hatszemes”. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, illetve felül tapasztott, meszelt fa. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei													Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keret	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	billenő ütközővel	ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa		fa	vas		vas		vas	vas	fa	fa	
1	x			x			x		x		x			13/2 - külsö szárnyak
		x	x		x	x		x		x				13/2 - belső szárnyak

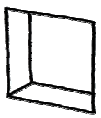
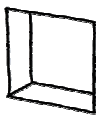
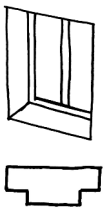
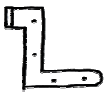
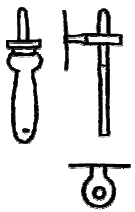
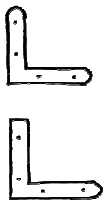
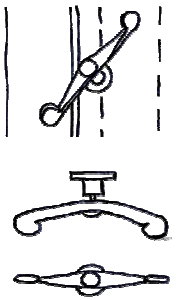
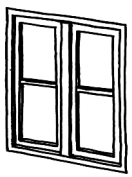
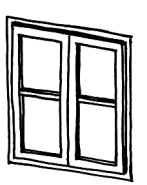
XXIX. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. „Hatszemes”. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, illetve felül tapasztott, meszelt fa. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei													Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keret	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	billenő ütközővel	ablakszárny		
	belül	kívül	kívül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa		fa	vas		vas		vas	vas	fa	fa	
	x			x			x		x		x			13/3 - külsö szárnyak
2		x	x		x	x		x		x				13/3 - belső szárnyak

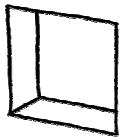
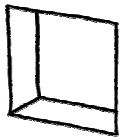
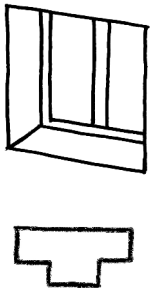
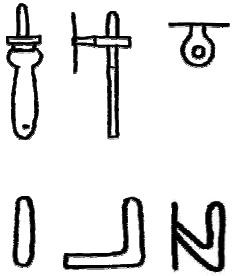
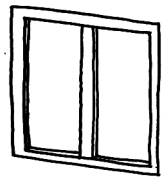
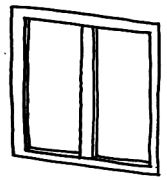
XX. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Négyszemes”. A keretnek van egy keresztfája. A két szárny mindegyikén középen van egy vízszintes osztóléc. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei											Térkép szerint
	ablakmélyedés		keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	pánt forgó és álló része, vésett pánt	szeglet-vas	kettős görbölő	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1						x						13/4

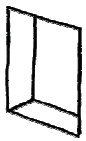
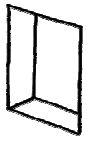
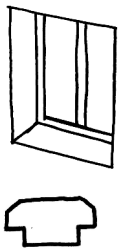
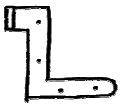
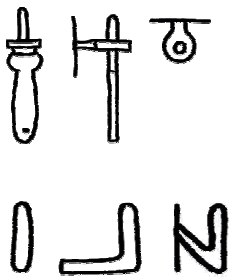
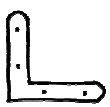
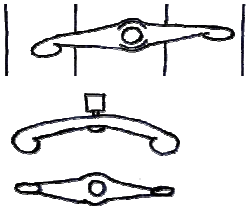
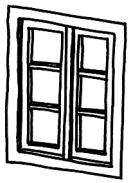
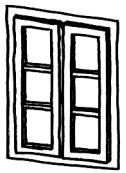
XVII. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. A keretnek van egy keresztfája. A keret belső oldalán pántok rögzített részei vannak, de forgó részek, szárnyak nincsenek hozzá, ismeretlenek. A fal külső oldalán az ablakkal szembe állva az ablak bal oldalán a falba egy pántnak a rögzített része van, de forgó rész, szárny szintén nincs rajta. Vele átellenben a jobb oldalon a falba rögzítve két gyűrű van.

Ablakok száma	Részei						Térkép szerint
	ablakmélyedés		keresztfa	pánt álló része	ablakszárny		
	kívül	belül	kívül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	vas	fa	fa	
1							13/5

XXVI. Egy síkban két szárnyuk van

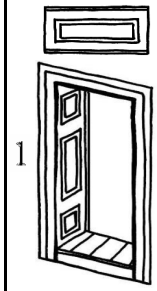
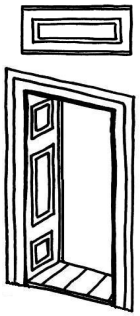
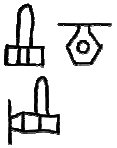
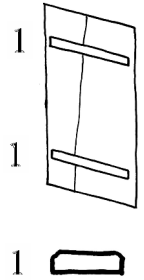
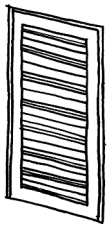
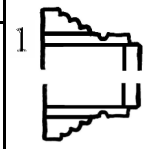
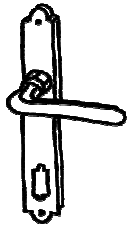
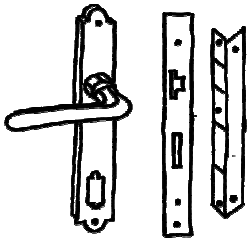
Szimpla ablak. „Hatszemes”. A keretnek van egy keresztfája. Két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak. A fal külső oldalán az ablakkal szembe állva az ablak bal oldalán a falba két pántnak a rögzített része van, de forgó rész, szárny nincs rajta, feltehetőleg ablaktábla helye.

Ablakok száma	Részei										Térkép szerint
	ablakmélyedés		keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szeglet-vasak	kettősgörbölő	gombfo gantyú	ablakszárny		
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1											13/6

14. A Tarpai lakóház nyílászárói

X. Dupla ajtó

Ajtók száma	Ajtótípus	tok		pánt forgó része	pánt álló része	vésett pánt	zár		gombos ajtóhúzó		ajtótábla		Térkép szerint
		kívül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	
		fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1	V. Borított ajtó / Egy síkban egy szárnyuk van.					x							14/1.a
2	IX. Vésett, üveges ajtó / Egy síkban egy szárnyuk van.			x	x				x	x			14/1.b

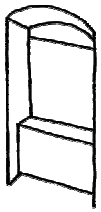
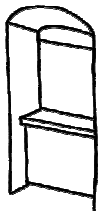
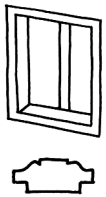
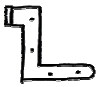
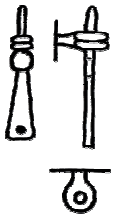
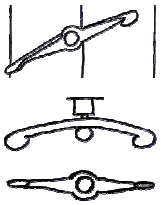
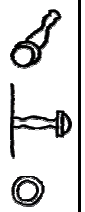
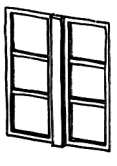
XXXI. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. Zsalugáteres, „hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan. Kívül két zsalugáter szárny van. A zsalugáter szárnyakat középen egy vízszintes osztóléc osztja két egyenlő részre. Szemenként négy, tehát szárnyanként nyolc mozgatható levelük van. A belső keretnek van egy keresztfája. Így a belső keretnek két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső zsalugáter szárnyak kifelé, a belsők szárnyak befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	keresztfa	ütközőléc	pánt forgó része, Z pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős görbölő	kampó	gombfogantyú	ablakszárny	
	belül	belül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	vas		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa	
1	x	x	x			x		x		x	x		x			14/2 - külső szárnyak

XXXI. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. Zsalugáteres, „hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan. Kívül két zsalugáter szárny van. A zsalugáter szárnyakat középen egy vízszintes osztóléc osztja két egyenlő részre. Szemenként négy, tehát szárnyanként nyolc mozgatható levelük van. A belső keretnek van egy keresztfája. Így a belső keretnek két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső zsalugáter szárnyak kifelé, a belsők szárnyak befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei															Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	keresztfa	ütközőléc	pánt forgó része, Z pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős görbölő	kampó	gomb fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	vas		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa	
1				x	x		x		x			x				14/2 - belső szárnyak

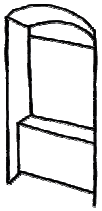
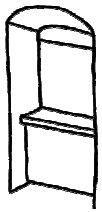
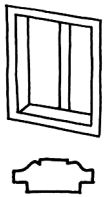
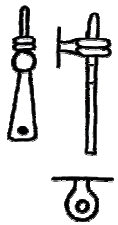
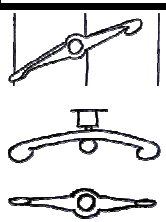
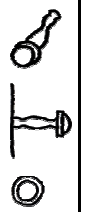
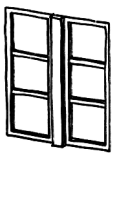
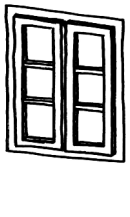
XXXI. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. Zsalugáteres, „hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan. Kívül két zsalugáter szárny van. A zsalugáter szárnyakat középen egy vízszintes osztóléc osztja két egyenlő részre. Szemenként négy, tehát szárnyanként nyolc mozgatható levelük van. A belső keretnek van egy keresztfája. Így a belső keretnek két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső zsalugáter szárnyak kifelé, a belsők szárnyak befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei															Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	keresztfa	ütközőléc	pánt forgó része, Z pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős görbölő	kampó	gombfogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	vas		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa	
2	x	x	x			x		x		x	x		x			14/3 - külső szárnyak

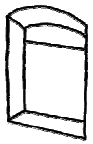
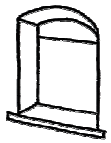
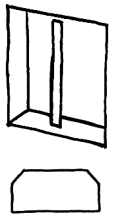
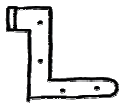
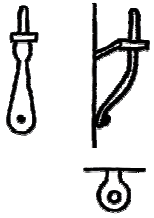
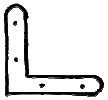
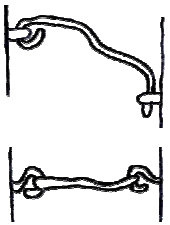
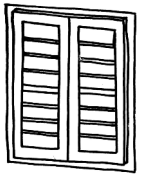
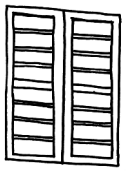
XXXI. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. Zsalugáteres, „hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan. Kívül két zsalugáter szárny van. A zsalugáter szárnyakat középen egy vízszintes osztóléc osztja két egyenlő részre. Szemenként négy, tehát szárnyanként nyolc mozgatható levelük van. A belső keretnek van egy keresztfája. Így a belső keretnek két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső zsalugáter szárnyak kifelé, a belsők szárnyak befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei															Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	keresztfa	ütközőléc	pánt forgó része, Z pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős görbölő	kampó	gombfogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	vas		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa	
2				x	x		x		x			x				14/3 - belső szárnyak

XVIII. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. Fabélletes. A keret osztatlan, két zsalugáter szárnya van a külső részen. Kifelé nyílnak. A zsalugáter szárnyakat középen egy vízszintes osztóléc osztja két egyenlő részre. „Szemenként" négy, tehát szárnyanként nyolc mozgatható levelük van. A szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül vannak. Egyéb ablaktáblái, szárnyai nincsenek.

Ablakok száma	Részei									Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	ütközőléc	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szeglet-vas	kampó	ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	kívül	kívül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1										14/4

XXX. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	keresztfa	ütközőléc	pánt forgó része, l, L, Z, törött pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős görbölő csuszkó nélkül és csuszkó-val	kampó	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	vas		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa	
1	x	x	x		(Z)	x		x		x	x		x			14/5 - külső szárnyak
				x	x	(Z)	x		x			x				14/5 - belső szárnyak

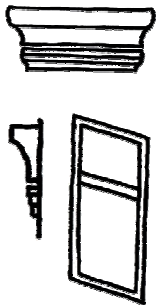
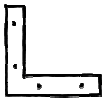
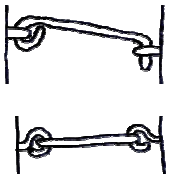
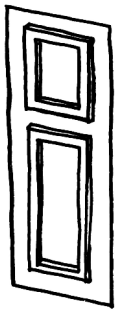
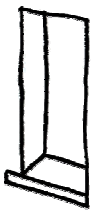
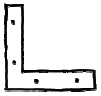
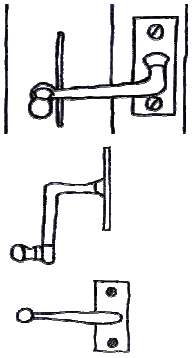
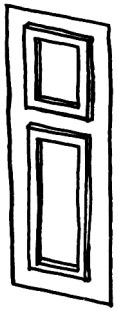
XXX. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan. A belső keretnek van egy keresztfája. Kívül-belül két-két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	keresztfa	ütközőléc	pánt forgó része, l, L, Z, törött pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős görbölő csuszkó nélkül és csuszkó-val	kampó	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	vas		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa	
	x	x	x		(Z)	x		x		x	x		x			14/9 - külső szárnyak
2				x	x	(Z)	x		x			x				14/9 - belső szárnyak

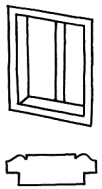
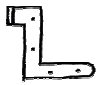
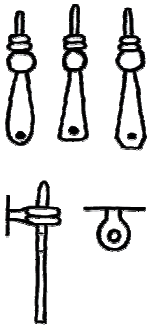
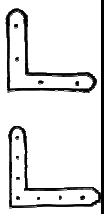
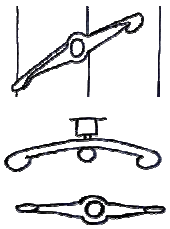
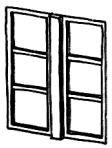
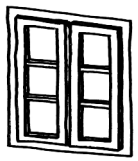
XVI. Egy síkban két szárnyuk van

Dupla ablak. Keskeny, magas. Fabélletes. Kívül belül két-két egymás felett elhelyezkedő szárnya van. Szárnyai osztatlanok. A külső szárnyak balra kifelé, a belsők jobbra befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei												Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	keret	díszített vállazó	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla göbölő csuszkóval	kampó	ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	vas		vas		vas	vas	fa	fa	
1	x	x				x		x	x				14/6 - külső szárnyak
			x	x	x		x			x			14/6 - belső szrányak

XXVIII. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. „Hatszemes”. Fabélletes. A külső keret osztatlan, nincsenek szárnyai. A belső keretnek van egy keresztfája. Belül két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé

Ablakok száma	rács	keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szegletvasak	kettős-görbölő	gomb-fogantyú	ablakszárny		Térkép szerint
	kívül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	laposvas	fa	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1										14/7

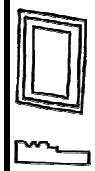
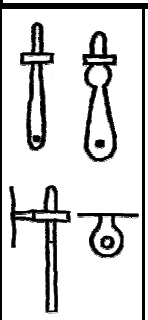
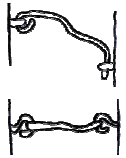
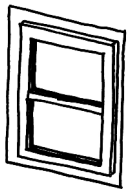
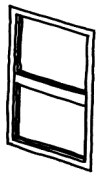
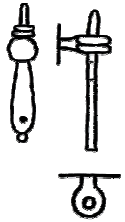
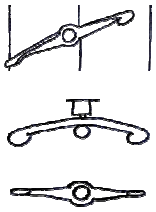
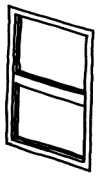
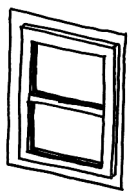
XXXVIII. Hibridek, amelyek külső, belső szárnyai nem azonos típusúak

Dupla ablak. Fabélletes. A külső keret osztatlan. Két szárnya van, amelyeknek egy-egy vízszintes osztóléce van középen. A belső keretnek keresztfája van. A belső keretnek két szárnya van, amelyeket két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. A külső szárnyak kifelé, a belsők befelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárnyak szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																	Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	rács	kereszt-fa	ütköző-léc	pánt forgó része, Z pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős görbölő csuszkóval	kampó	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	belül	belül	külső, belső táblák között	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	fa	fa	vas		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa	
1	x	x		x			x		x		x	x		x			14/8 - külső szárnyak
					x	x		x		x			x				14/8 - belső szárnyak

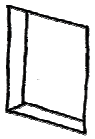
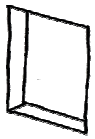
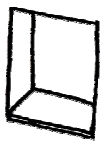
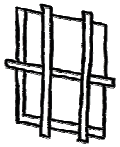
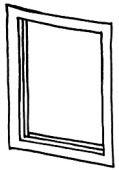
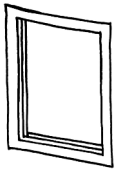
XI. Egy síkban egy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. A keret osztatlan. Kívül-belül egy-egy szárnya van, amelyeket középen egy vízszintes osztóléc oszt ketté. A külső szárny kifelé, a belső befelé nyílik. A külső szárny pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül; a belső szárny szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	keret	pánt forgó része, Z pánt		pánt álló része		szegletvas		kettős görbölő	kampó	ablakszárny		Térkép szerint
	kívül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fa	vas		vas		vas		vas	vas	fa	fa	
1			x		x		x	x				14/10 - külső szárnyak
	x	x		x		x			x			14/10 - belső szárnyak

II. Rögzítettek

Szimpla ablak. A keret osztatlan. Az üvegtábla a keret külső oldalához van rögzítve. Szerelvényei nincsenek.

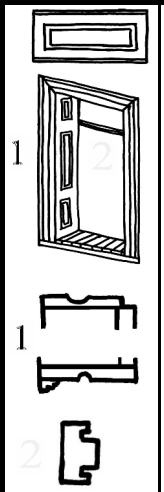
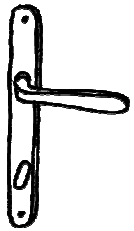
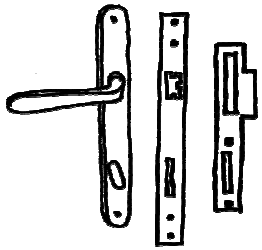
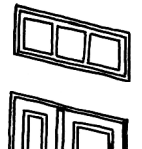
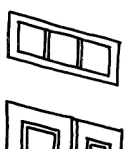
Ablakok száma	Részei						Térkép szerint
	ablakmélyedés		párkány	rács	üvegtábla és keret		
	kívül	belül	kívül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	tapasztás nélküli	lemez	laposvas	üveg és fa	üveg és fa	
1-2				 –			14/11; 14/12

15. A Csarodai paróchia nyílászárói

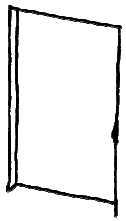
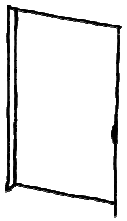
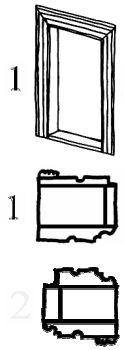
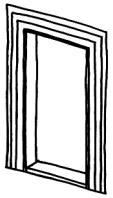
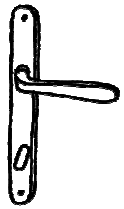
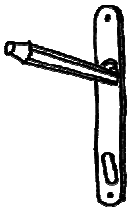
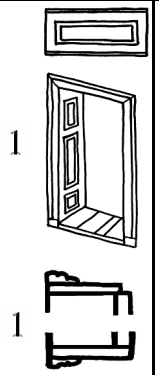
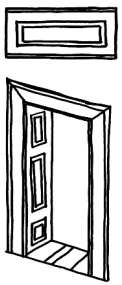
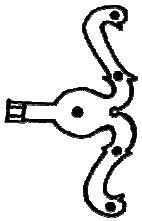
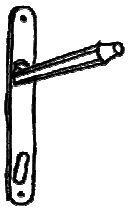
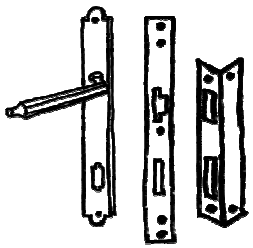
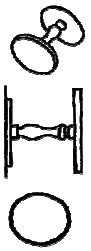
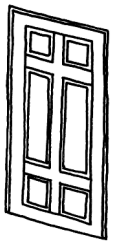
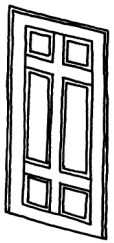
VIII. Vésett, teli ajtó

Egy síkban két szárnyuk van.

Ajtók száma	Részei							Térkép szerint
	tok		vésett pánt	zár		ajtótábla		
	kívül	belül	kívül	kívül	belül	kívül	belül	
	fa	fa	vas	vas	vas	fa	fa	
1								15/1

VII. Vésett, teli ajtó

Egy síkban egy szárnyuk van.

Ajtók száma	Részei													Térkép szerint
	ajtómélyedés		tok		pánt forgó része	pánt álló része	vésett pánt	zár		gombos ajtóhúzó		ajtótábla		
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1					x	x				x	x			15/2
2	x	x					x							15/3

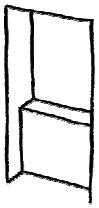
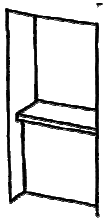
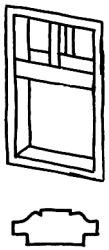
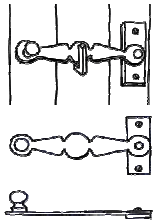
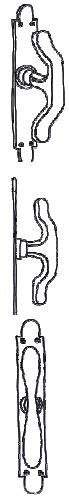
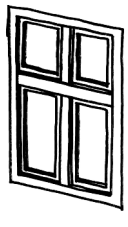
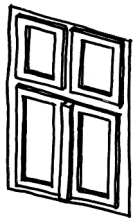
XXXIV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. A keretnek kívül-belül vállazója, felül keresztfája van. Kívül-belül négy szárnya van. Szárnyai osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	vízvető	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szeglet vas	billenő ütközővel		T kilincs		ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül		belül	belül, felül		belül, alul		kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	fa		fa	vas	alumí-nium	vas	vas	réz (egyes elemei)	alumí-nium	réz	fa	fa	
1	x	x				x		x				x		x			15/4 - külső szárnyak

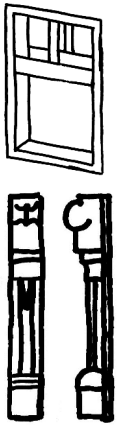
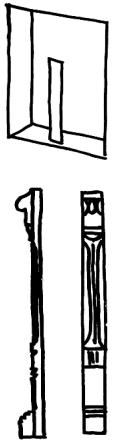
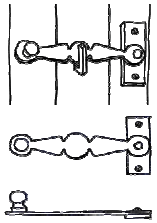
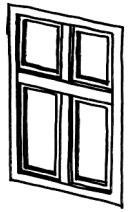
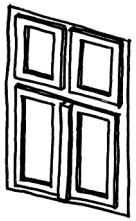
XXXIV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. A keretnek kívül-belül vállazója, felül keresztfája van. Kívül-belül négy szárnya van. Szárnyai osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	vízvető	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szeglet vas	billenő ütközővel		T kilincs		ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül		belül	belül, felül		belül, alul		kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	fa		fa	vas	alumi-nium	vas	vas	réz (egyes elemei)	alumi-nium	réz	fa	fa	
1			x	x	x		x		x		x		x				15/4 - belső szárnyak

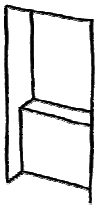
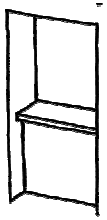
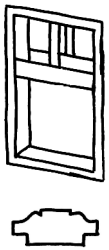
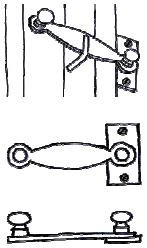
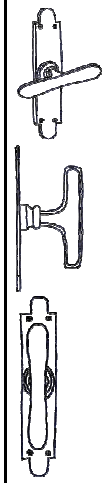
XXXIV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. A keretnek kívül-belül vállazója, felül keresztfája van. Kívül-belül négy szárnya van. Szárnyai osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	vízvető	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szeglet vas	billenő ütközővel		T kilincs		ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül		belül	belül, felül		belül, alul		kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	fa		fa	vas	alumí-nium	vas	vas	réz (egyes elemei)	alumí-nium	réz	fa	fa	
2	x	x		 *		x		x				x		x			15/5 - külső szárnyak

XXXIV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. A keretnek kívül-belül vállazója, felül keresztfája van. Kívül-belül négy szárnya van. Szárnyai osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	vízvető	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szeglet vas	billenő ütközővel		T kilincs		ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül		belül	belül, felül		belül, alul		kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	fa		fa	vas	alumínium	vas	vas	réz (egyes elemei)	alumínium	réz	fa	fa	
2			x	x	x		x		x			x	x				15/5 - belső szárnyak

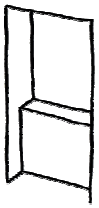
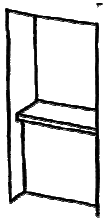
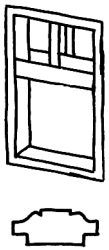
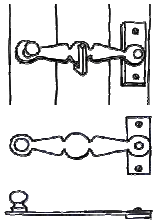
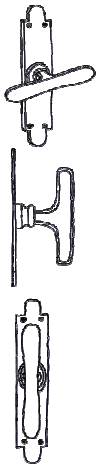
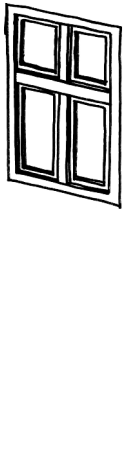
XXXIV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. A keretnek kívül-belül vállazója, felül keresztfája van. Kívül-belül négy szárnya van. Szárnyai osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	vízvető	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szeglet vas	billenő ütközővel		T kilincs		ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül		belül	belül, felül		belül, alul		kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	fa		fa	vas	alumínium	vas	vas	réz (egyes elemei)	alumínium	réz	fa	fa	
3	x	x				x		x				x		x			15/6 - külső szárnyak

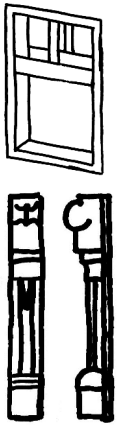
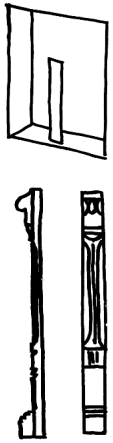
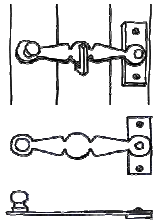
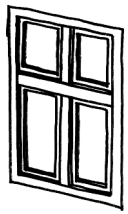
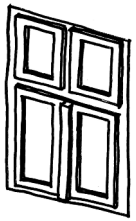
XXXIV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. A keretnek kívül-belül vállazója, felül keresztfája van. Kívül-belül négy szárnya van. Szárnyai osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	vízvető	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szeglet vas	billenő ütközővel		T kilincs		ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül		belül	belül, felül		belül, alul		kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	fa		fa	vas	alumi-nium	vas	vas	réz (egyes elemei)	alumi-nium	réz	fa	fa	
3			x	x	x		x		x		x		x				15/6 - belső szárnyak

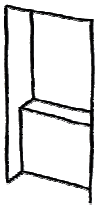
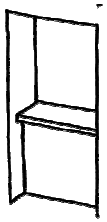
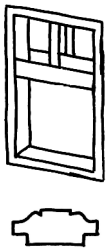
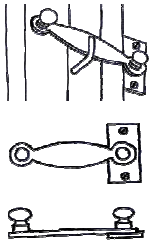
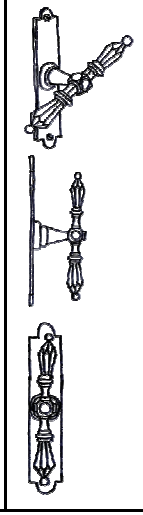
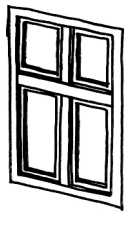
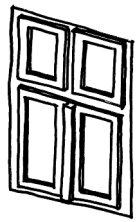
XXXIV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. A keretnek kívül-belül vállazója, felül keresztfája van. Kívül-belül négy szárnya van. Szárnyai osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	vízvető	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szeglet vas	billenő ütközővel		T kilincs		ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül		belül	belül, felül		belül, alul		kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	fa		fa	vas	alumí-nium	vas	vas	réz (egyes elemei)	alumí-nium	réz	fa	fa	
4	x	x		 *		x		x				x		x			15/7 - külső szárnyak

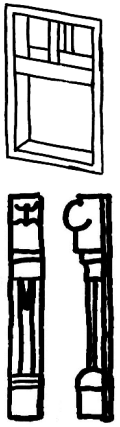
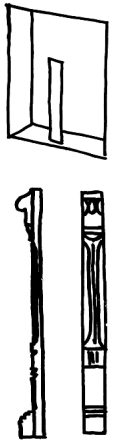
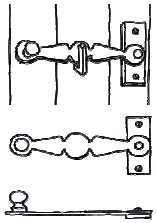
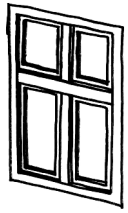
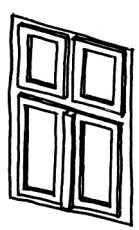
XXXIV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. A keretnek kívül-belül vállazója, felül keresztfája van. Kívül-belül négy szárnya van. Szárnyai osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	vízvető	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szeglet vas	billenő ütközővel		T kilincs		ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül		belül	belül, felül		belül, alul		kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	fa		fa	vas	alumínium	vas	vas	réz (egyes elemei)	alumínium	réz	fa	fa	
4			x	x	x		x		x		x		x				15/7 - belső szárnyak

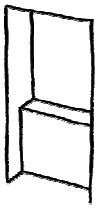
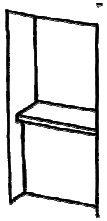
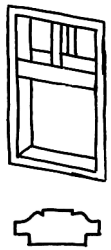
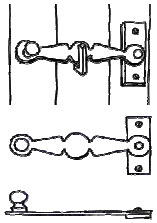
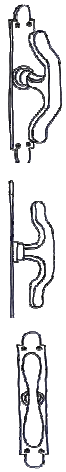
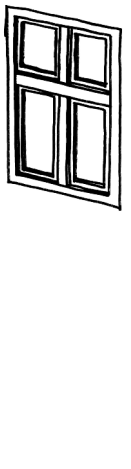
XXXIV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. A keretnek kívül-belül vállazója, felül keresztfája van. Kívül-belül négy szárnya van. Szárnyai osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	vízvető	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szeglet vas	billenő ütközővel		T kilincs		ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül		belül	belül, felül		belül, alul		kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	fa		fa	vas	alumí-nium	vas	vas	réz (egyes elemei)	alumí-nium	réz	fa	fa	
5	x	x		 *		x		x			x			x			15/8 - külső szárnyak

XXXIV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. A keretnek kívül-belül vállazója, felül keresztfája van. Kívül-belül négy szárnya van. Szárnyai osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	vízvető	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szeglet vas	billenő ütközővel		T kilincs		ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül		belül	belül, felül		belül, alul		kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	fa		fa	vas	alumí-nium	vas	vas	réz (egyes elemei)	alumí-nium	réz	fa	fa	
5			x	x	x		x		x		x		x				15/8 - belső szárnyak

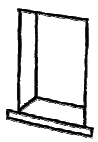
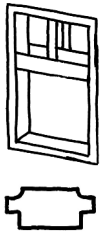
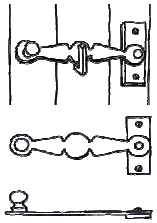
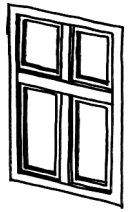
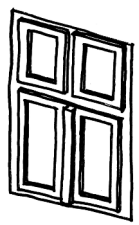
XXXIV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. A keretnek kívül-belül vállazója, felül keresztfája van. Kívül-belül négy szárnya van. Szárnyai osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	vízvető	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szeglet vas	billenő ütközővel		T kilincs		ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül		belül	belül, felül		belül, alul		kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	fa		fa	vas	alumínium	vas	vas	réz (egyes elemei)	alumínium	réz	fa	fa	
6	x	x				x			x			x		x			15/14 - külső szárnyak

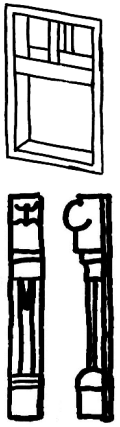
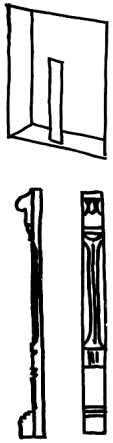
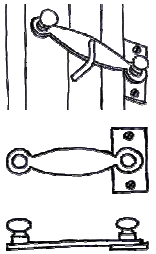
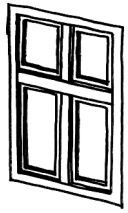
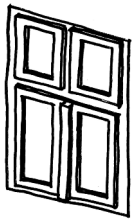
XXXIV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. A keretnek kívül-belül vállazója, felül keresztfája van. Kívül-belül négy szárnya van. Szárnyai osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	vízvető	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szeglet vas	billenő ütközővel		T kilincs		ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül		belül	belül, felül		belül, alul		kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	fa		fa	vas	alumí-nium	vas	vas	réz (egyes elemei)	alumí-nium	réz	fa	fa	
6			x	x	x		x		x		x			x			15/14 - belső szárnyak

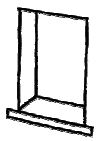
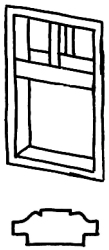
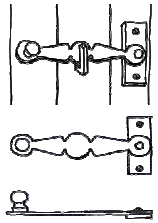
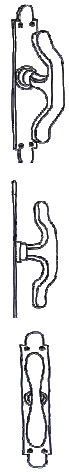
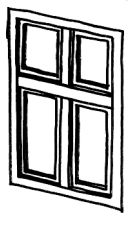
XXXIV. Egy síkban négy szárnyuk van

Dupla ablak. Fabélletes. A keretnek kívül-belül vállazója, felül keresztfája van. Kívül-belül négy szárnya van. Szárnyai osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	vízvető	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szeglet vas	billenő ütközővel		T kilincs		ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül		belül	belül, felül		belül, alul		kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	fa		fa	vas	alumínium	vas	vas	réz (egyes elemei)	alumínium	réz	fa	fa	
7	x	x		 *		x		x				x		x			15/15 - külső szárnyak

XXXIV. Egy síkban négy szárnyuk van

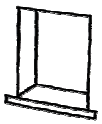
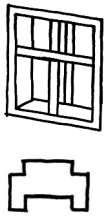
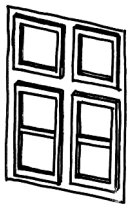
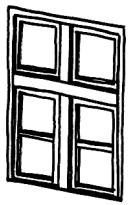
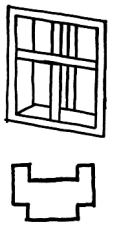
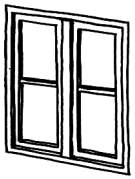
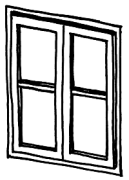
Dupla ablak. Fabélletes. A keretnek kívül-belül vállazója, felül keresztfája van. Kívül-belül négy szárnya van. Szárnyai osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei																Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	vízvető	díszített vállazó	keresztfa		ütközőléc	pánt forgó és álló része, vésett pánt		szeglet vas	billenő ütközővel		T kilincs		ablakszárny		
	belül	belül	kívül	kívül	kívül	belül	kívül	belül		belül	belül, felül		belül, alul		kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	fa	fa		fa	vas	alumí-nium	vas	vas	réz (egyes elemei)	alumí-nium	réz	fa	fa	
7			x	x	x		x		x			x	x				15/15 - belső szárnyak

* az utolsó rajz 90°-al el van forgatva

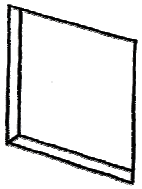
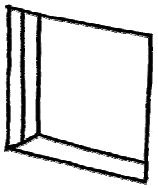
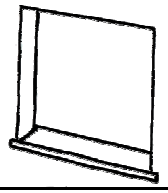
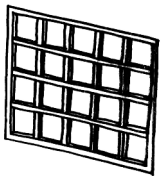
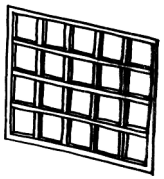
XXXIX. Hibridek, amelyek külső, belső szárnyai nem azonos típusúak

Dupla ablak. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. A külső keretnek vállazója, illetve felül és alul keresztfája, így kívül négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. Ezek a szárnyak kifelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai kívül, zárai belül vannak. A belső keretnek egy keresztfája, így belül két szárnya van. A szárnyakat egy vízszintes osztóléc osztja két egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei									Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	keresztfa		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szimpla görbölő	ablakszárny		
	belül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa		vas		vas	fa	fa	
1				x		x				15/9 - külső szárnyak
	x			x						15/9 - belső szárnyak

V. Rögzítettek

Szimpla ablak. A keretet osztó lécek négyzetháló rajzolatot alkotnak, így húsz szemes. Rögzített ablak. Szerelvényei nincsenek.

Ablakok száma	Részei					Térkép szerint
	ablakmélyedés		párkány	üvegtábla és keret		
	kívül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fa	fa + fehérre meszelt	fa	üveg és fa	üveg és fa	
1						**15/10**

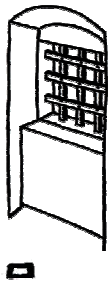
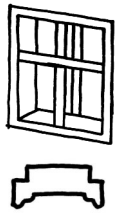
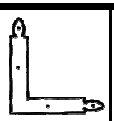
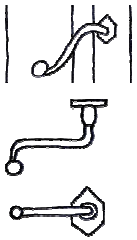
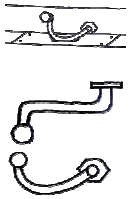
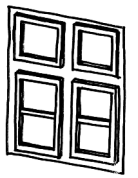
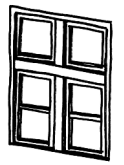
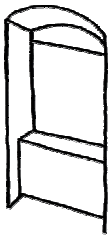
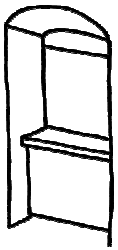
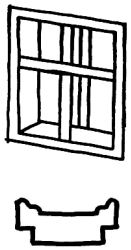
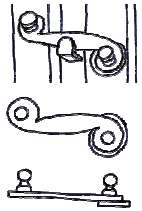
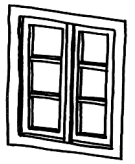
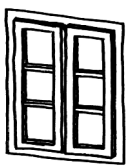
XL. Hibridek, amelyek külső, belső szárnyai nem azonos típusúak

Dupla ablak. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. A külső keretnek vállazója, illetve felül és alul keresztfája, így kívül négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. Ezek a szárnyak kifelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül vannak. A belső keretnek egy keresztfája, így belül két szárnya van. A szárnyakat két vízszintes osztóléc osztja három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei													Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	rács	keresztfa		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	íves szimpla görbölő fészekkel	billenő ütközővel	ablakszárny	
	belül	belül	külső, belső táblák között	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	fa		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa	
1	x	x		x		x		x				x			15/11 - külső szárnyak
				x		x		x		x	x				15/11 - belső szárnyak

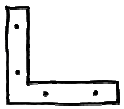
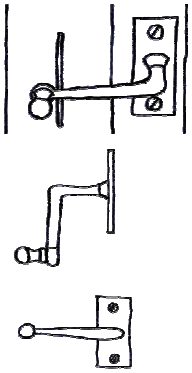
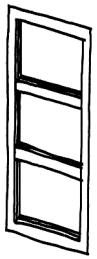
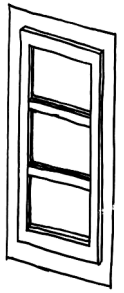
XL. Hibridek, amelyek külső, belső szárnyai nem azonos típusúak

Dupla ablak. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fabélletes. A külső keretnek vállazója, illetve felül és alul keresztfája, így kívül négy szárnya van. A felső szárnyak osztatlanok, az alsóknak középen egy vízszintes osztóléce van. Ezek a szárnyak kifelé nyílnak. A külső szárnyak pántjai, szegletvasai kívül, záraik belül vannak. A belső keretnek egy keresztfája, így belül két szárnya van. A szárnyakat két vízszintes osztóléc osztja három egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei														Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	rács	keresztfa		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas		szimpla görbölő	íves szimpla görbölő fészekkel	billenő ütközővel	ablakszárny		
	belül	belül	külső, belső táblák között	kívül	belül	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	fa		vas		vas		vas	vas	vas	fa	fa	
2	x	x			x		x		x			x			15/12 - külső szárnyak
				x		x		x		x	x				15/12 - belső szárnyak

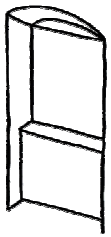
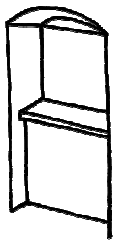
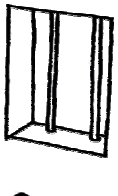
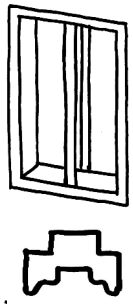
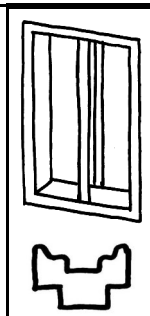
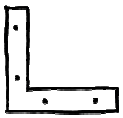
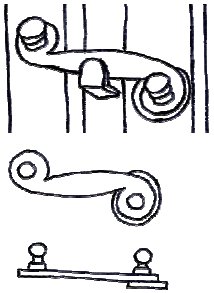
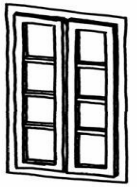
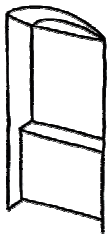
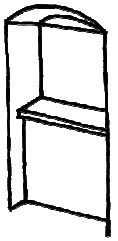
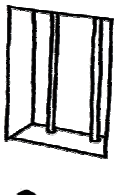
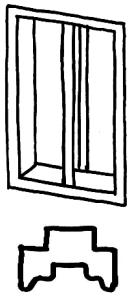
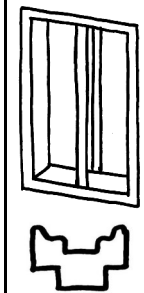
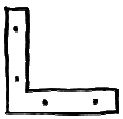
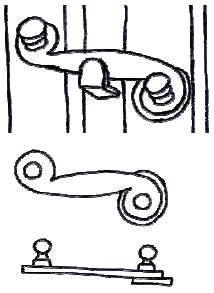
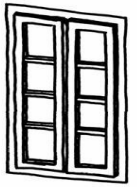
XIII. Egy síkban egy szárnyuk van

Szimpla ablak. Keskeny, magas. Fabélletes. A keret osztatlan. A külső kereten nincs szárny. Egyetlen szárnya belül van, amelyet két vízszintes osztóléc oszt három egyenlő részre. Befelé nyílik. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei										Térkép szerint
	ablak-mélyedés	keret		pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	pánt forgó és álló része, vésett pánt	szegletvas	szimpla görbölő csuszkóval	ablakszárny		
	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1		x	x	x	x						15/13

XXXII. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. A külső és a belső keret között a béllet a fehérre meszelt fal, kivéve felül, ahol fehérre meszelt fabéllet van. A külső-belső keretnek keresztfája van. A külső keret két szárnya nincs meg. A belső keretnek két szárnya van, amelyeket három vízszintes osztóléc oszt négy egyenlő részre. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

Ablakok száma	Részei											Térkép szerint
	ablak-mélyedés	párkány	rács	keresztfa		pánt forgó és álló része, vésett pánt		szegletvas	billenő ütközővel	ablakszárny		
	belül	belül	külső, belső táblák között	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fa	vas	fa		vas		vas	vas	fa	fa	
1						 *						15/16
2				 *		 *						15/17

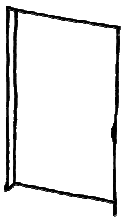
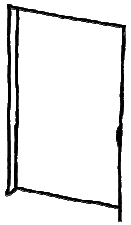
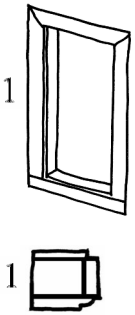
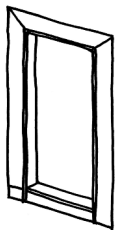
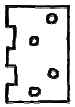
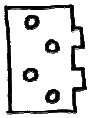
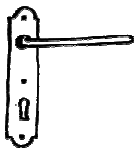
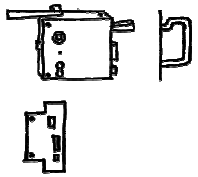
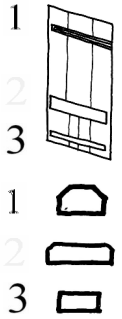
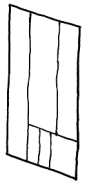
* a keret külső részén, ahol nincs ablaktábla

16. A Nyírvasvári cigánylakóház nyílászárói

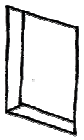
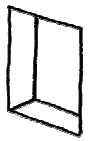
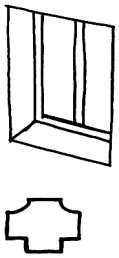
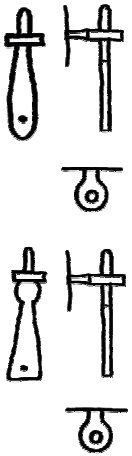
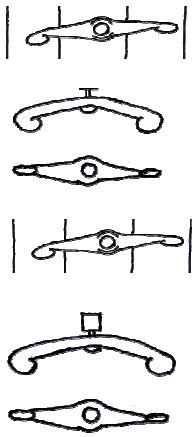
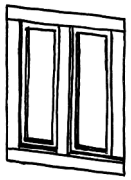
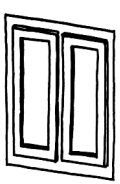
I. Ácsmunkájú ajtó

Egy síkban egy szárnyuk van.

Ajtók száma	Részei										Térkép szerint
	ajtómélyedés		tok		pánt forgó része	pánt álló része	zár		ajtótábla		
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	kívül	belül	kívül	belül	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	fa	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1											16/1

XIX. Egy síkban két szárnyuk van

Szimpla ablak. A keretnek van egy keresztfája. Két szárnya van, amelyek osztatlanok. Befelé nyílnak. Szerelvényei belül vannak.

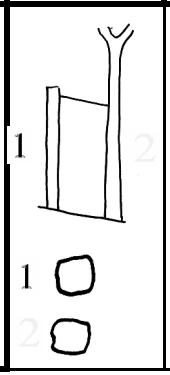
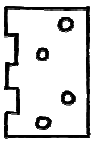
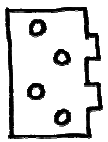
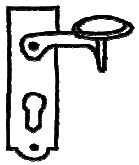
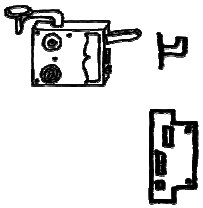
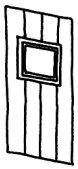
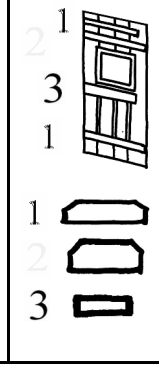
Ablakok száma	Részei										Térkép szerint
	ablakmélyedés		keresztfa	pánt forgó része, Z pánt	pánt álló része	szeglet-vas	kettős görbölő	gomb-fogantyú	ablakszárny		
	kívül	belül	kívül	belül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	fa	vas	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1											16/2

17. A Nyírvasvári cigányputri nyílászárói

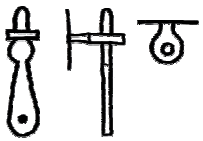
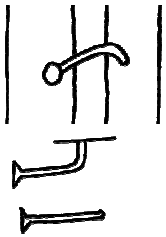
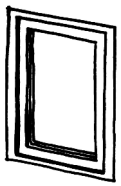
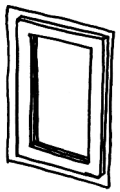
II. Ácsmunkájú, üveges ajtó

Egy síkban egy szárnyuk van.

Ajtók száma	Részei							Térkép szerint
	tok	pánt forgó része	pánt álló része	zár		ajtótábla		
	belül	belül	belül	kívül	belül	kívül	belül	
	fa	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1								17/1

VI. Egy síkban egy szárnyuk van

Szimpla ablak. Téglalap alakú. A keret osztatlan. Egyetlen szárnya osztatlan. Befelé, balra nyílik. Szerelvényei belül vannak.

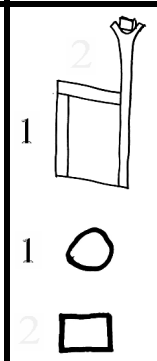
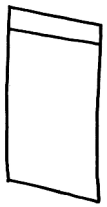
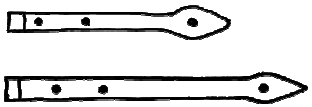
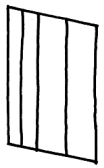
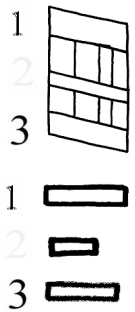
Ablakok száma	Részei							Térkép szerint
	ablak-mélyedés	vésett pánt forgó része	pánt álló része	szeglet-vas	szimpla görbölő	ablakszárny		
	kívül	belül	belül	belül	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	vas	vas	vas	vas	fa	fa	
1								17/2

18. A Piricsei földbevájt cigánykunyhó nyílászárói

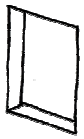
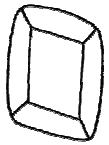
I. Ácsmunkájú ajtó

Egy síkban egy szárnyuk van.

Ajtók száma	Részei						Térkép szerint
	tok		pánt forgó része	pánt álló része	ajtótábla		
	kívül	belül	belül	belül	kívül	belül	
	fa	fa	vas	vas	fa	fa	
1							18/1

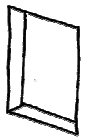
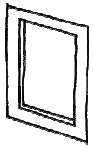
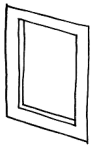
I. Rögzítettek

Szimpla ablak. Nincs kerete, az üvegtábla a falba van befalazva. Rögzített. Szerelvényei nincsenek.

Ablakok száma	Részei		Térkép szerint
	ablakmélyedés		
	kívül	belül	
	fehérre meszelt	fehérre meszelt	
1			18/2

III. Rögzítettek

Szimpla ablak. A keret osztatlan. Üvegtáblái a keretbe rögzítettek, a keret a falba rögzített. Szerelvényei nincsenek.

Ablakok száma	Részei			Térkép szerint
	ablakmélyedés	üvegtábla és keret		
	belül	kívülről	belülről	
	fehérre meszelt	üveg és fa	üveg és fa	
1				18/3